

رۆژنامه‌وانی کوردی

سەردهمی کۆماری دیموکراتی کوردستان

١٩٤٧ - ١٩٤٣

دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی

زنجیرهی پښتو پښتو

*

خاوهنی ئیمتياز: شوکت شیخ یزدین

سرپرستو سیار: بهدران ئەحمەد هەیب

***

ناوونیشان: دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی ئاراس، شەقامی گولان، هەولێر

دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی

خاوهنی ئیمتياز و بهرپوه بهری بهرپرست: هەمید ئەبویەکر بهدرخان

سرپرستو سیاری کتیب: محەمەد گۆران

***

ناوونیشان: دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی بهدرخان، شەقامی ئاراس، هەولێر

رۆژنامه‌وانی کوردی

سەردهمی کۆماری دیموکراتی کوردستان

١٩٤٣ - ١٩٤٧

د. هیمدادی حوسین

پڕۆژهی هاوبهش

ناوی کتیب: رۆژنامەوانیی کوردی سەردەمی کۆماری دیموکراتی کوردستان- ١٩٤٣ - ١٩٤٧
لیکۆلینەوه و نامادەکردنی: د. هیمدادی حوسین
بلاوکراوهی ئاراس - ژماره: ٧٧١
بلاوکراوهی بەدرخان - ژماره: ١٦١
هەلەگری: شێرزاد فەقی ئیسماعیل
دەرھێنانی هونەریی ناووه: سەنگەر عەبدولقادر عوسمان
بەرگ: مەریەم مۆتەقییان
چاپی یەکەم، هەولێر - ٢٠٠٨
له بەرپۆهه رایەتی گشتیی کتیبخانه گشتییهکان له هەولێر ژماره ١٦٨٤ ی سالی ٢٠٠٨ ی
دراوهتی

دەسپىك

لە سالانى نىۋان ۱۹۹۸ - ۲۰۰۰ دا ، كە لە زانكۆى سلېمانى خوئىندكارى دكتورا بووم، تىزى دكتوراكەم بە ناو نىشانى (پوژنامە نووسى كوردى سەردەمى كۆمارى ديمۇكراتى كوردستان ۱۹۴۲-۱۹۴۷) دەنووسى، لەبەر پىويستى بابەتەكەم زۆر بەلگە و نامە و سەرچاۋەم خوئىندنەو و ئەوئەندە دەستەم پى راگەيشت پوژنامە و گوڭقارەكانى ئەو رۆژگارەم كۆكرەو، ھەر لە دەمىدا ئەو بىرۆكەيەم لەلا دروست بوو، كە چۆن بتوانم ئەو پوژنامە و گوڭقار و نامىلكانە لە ھەلئىكدا چاپ بكەم. لەم دوايىيەدا پوژىكيان لە بنكەى دەزگای بەدرخان لەگەل براى بەرپىزم كاك ھەمىد ئەبوبەكر ئەو باسەمان كردهو و ئەو ھانى دام لە جىبەجىكرى ئەو پوژىيەدا پەلە بكەم. جارى خۆ من دەزانم ئەو ھەموو نامىلكە و ژمارەى رۆژنامەو گوڭقارەكان نىيە، برايان كاك رەفيق و سديق ژمارەكانى پوژنامەى (كوردستان)ى زمانحالى كۆمارى ديمۇكراتى كوردستان جارىكى تر چاپ كردهو و خستىانە بەردەستى خوئىنەران، بە تايبەتى سى سال لەمەوبەر، كە كاك رەفيق ئەو پوژىيەى باس كرد من نزيكەى ۸۷ ژمارەى ئەو پوژنامەيەم پيشكەش بە مامۇستا رەفيق كرد بۇ ئەوئەسى سوودى لى ببىنن، ئەمە لە ۲۰۰۳ دا.

رەنگە گلەيى ئەو ھەبىت، كە كەلئىن و كەموكرتى و نەبوونى ھەندى لە لاپەرەكانى ھەموو ژمارەكان بوشايىەكى خستبىتە نيو ئەم كتيبەو، يان ئەوئەسى، كە ھەندى لە لاپەرەكان لەبەر خراپى كۆپىيەكانىيان و بەردەست نەبوونى ئورىگنالەكانىيان بە چاكى و بەباشى نەخوئىنرئەو، بە داخو ھەر ئەوئەندەم لەبەردەست بوو، بەلام ھاندەرى يەكەمى ئەم پوژىيە، ئەوئەسى ژمارەيەكى زۆر لە نووسەر و خوئىندكارى خوئىندى بالالە بەشى مئزوو و ئەدەبىيات و پوژنامەوانىيە لە لىكۆلئەوئەسى ئەو رۆژگارەدا پىويستىيان بەو

نووسراو و گوڤارانە ھەيە و لە کتێبخانەکانی کوردستانیشدا دەست ناکەون، بۆیە بە پێویستەم زانی جاری بەو شیوەیە بۆلابنەو و لە ھێچ باشتەر، خو ئەگەر عومر باقی بوو دواتر لە چاپەکانی تردا ھەر چییە کمان دەست کەوت دەرخەینە سەر ئەو کتێبە.

دەبێ بەراشکاوی ئەو بۆلیم، تاقە ژمارەکە ی گوڤاری (ئاوات)، کاک (ھەمید بەدرخان) بۆی پەیدا کردم و بەیاننامەکە ی (حزبێ دیموکراتی کوردستان) یش پێشتر لە رۆژنامە ی (بەدرخان) دا بۆوکرا بوو و پێمان باش بوو، بەھۆی پێوەندی بەبابەتی کتێبەکە و دووبارە چاپی بکەینەو، ھاوکاری ھەمید نەبووایە، کتێبەکە وانە دەبوو.

ئومیدمە جیگە ی پەسەندی بێت.

پ. ی. د. ھیمدای حوسین

پیشہ کی

میٹرووی ئەدەب و پوژنامەوانی کوردی، ھەر وەکو میٹرووہ سیاسیہ کەئە پەر لە ھەر وراز و نشیوہ و ھەرکاتیک ئازادی و نیمچە ئارامیہ کە لە ھەر پارچە یەکی کوردستاندا بو کورد پەخسابی ئەدی و پوژنامەوانی کوردیش پوئی خوئی تیدا بینیوہ و ئاستی پوئشنبیری کوردی لە ھەلکشان و بەرەوہ ژووردا بوہ. بە پێچەوانە شەوہ، تا چەندیکی ئازادی لی زەوت کرابی، باروئوخە کە گرژی بەخووە دیتی، ئەدی و نووسەری کورد تەنگی پی ھەلچنراوہ و دەربەدەر بوہ و پوژنامە و گوئارەکان داخراون.

ھەلبژاردنی ئەو ماوہ میٹرووییە ئەدەب و پوژنامەوانی کوردی، سەردەمی بووژانەوہی کلتووری ھاوکات لەگەل دامەزرانی کۆمەلە یەکی نیشتمانیی کوردی بەناوی (کۆمەلی ژیانەوہی کورد)، کە بە (ژی. کاف) ناسراوہ، پاشتر حیزبی دیموکراتی کوردستان و دامەزران و جاریدانی یەکەم کۆماری دیموکراتی کوردستان، پوژگارێکی گرنگ و بە بایەخە لە میٹرووی سیاسی و کلتووری میللەتە کەماندا، کە بە داخەوہ بەگوێرە پیویست لەو لایەنە، کە ئیمە ھەلمانبژاردوہ (ئەدەبی پوژنامەوانی) یان پوئشنبیری، لیکوئینەوہی زانستی و ئەکادیمی بە زمانی کوردی لە بارەوہ نەنووسراوہ.

کتیب و نامیلکە و وتار بە زور زمانان لە بارە ئەو ماوہ میٹروویییە نووسراوہ، بە لام زیاتر میٹرووی سیاسی و سەربازی کۆمارەو زیاتر لە بارە ئەو بارە ئینتیقالیە دوای لەکار لابرندی پەزا شایە لە (۱۹۴۱) و ھاتنە سەرکاری (محەمەدی) ی کورپی و ئەو پەشیوی و ئازاوەیە باری ناوخوی ئیرانی گرتوئەوہ، ھەر و لە بارە ئەو فاکتەرە ناوخوی ناوچەیی و نیو دەولەتیانە یارمەتیدەر بوون بو دامەزراندنی کۆمارو پاشان رووخانی لە بەینی ئەو ھەموو گف و بەلین و تاکتیکە سیاسیانە، کە نەوت بە دوای خویدا ھینای، نووسراوہ.

لیکوئینەوہ بە زمانی کوردی، لە پوژنامەوانی ئەو سەردەمەدا زور دەگمەنە و بە

شېۋەيەكى پىچىر پىچىر و ناكامل ئاماژەى بۇ كراۋە، زۆربەشى لە ئىشارەت بەولاولە ھىچى دىكە نىيە، چۈنكە پەيدا كىردن و دۆزىنەۋەى ئەو رېژنامە و گۇقارانە كارىكى زەحمەتە و لە بەردەستدا نىن.

سنورى لىكۆلېنەۋەكە، لە پىۋى مېژۋىيەۋە لە نىۋان سالانى (۱۹۴۳-۱۹۴۷)ە، واتا لە رېژى دامەزاندنى كۆمەلى (ژى. كاف)ەۋە لە (۱۶ى ئابى ۱۹۴۲)، كە كارەكانى بە نەينى ئەنجام داۋە و ئىمە لەم لىكۆلېنەۋەيەدا زىاتر تىشكمان خستۆتە سەر چاپەمەنى و بلاۋكراۋە رېژىبىرەيەكانى، پاشتر رېگەياندىنى كۆمارى دىموكراتى كوردستان لە (۲۲)ى كانونى دوۋەمى ۱۹۴۶ تا گەرەنەۋەى ئەرتەشى ئىران و لە سىدارەدانى پېشەۋا قازى مەمەدى سەركۆمار و قازىيەكان و كۆتايى ھاتنى تەمەنى كورتى كۆمار كە نىكەى سالىكى خاياند، لە ۳۱-۳-۱۹۴۷دا.

لە پىۋى شىۋىنى جوگرافىيەۋە، رېژەلەتتى كوردستانە و ھەندى جار بەناچارىيەۋە لە شىۋەى پىۋەندى رېژىبىرى و ھاۋكارى و بەشدارى ئەدىب و نووسەر و نىشتمانپەرۋەرانى كوردى كە ئەۋەش بەشېۋەيەكى دەگمەنە.

لە گىرغە ديار و بەرچاۋەكانى لىكۆلېنەۋەكە ئەۋە بوو، سەردانى ھەر حىزب و دەزگايەكى رېژىبىرىمان دەكرد، نامىلكە و رېژنامە و گۇقارەكانى ئەو سەردەمەيان نەبوو، تەنانەت ئەرشىفى حىزبى دىموكراتى كوردستانى ئىران بە ھۇى بارودۇخى پىر لە ھەۋراز و نشىۋى كوردستانەۋە ھەندى لەو رېژنامە و گۇقارانەيان نەبوو. ئەۋە كىتېخانەكانى گىشتى و زانكۆى لە ھەۋلىر و سلىمانى ھەر ھىچ، ھۇيەكەشى ديارە بەشكى دەگەرپتەۋە بۇ ئەۋەى، كە ئەو رېژنامە و گۇقارانە ژمارەيەكى زۆريان لى چاپ نەكراۋە، ھەر بۇ نمونە رېژنامەى كوردستان (۶۰۰) دانەى لى چاپ كراۋە، بۇيە دواى زەحمەت و ماندوۋبوونىكى زۆر لە گەرپان و سۇراغ و تىكاردن لەو بەرپىزانەى خاۋەن ئەرشىف و كىتېخانەى تايبەتى گەرەن لە شارەكانى ھەۋلىر و سلىمانى تۋانىمان بەشى زۆرى ئەو رېژنامە و گۇقارانە بەدەست بىنن.

گىرغىكى دى ئەۋە بوو، زۆر بەزەحمەت دەتۋانرى پىۋەندى بەرپىشېبىران و نووسەرانى كورد لە دەرەۋەى ۋلات بەتايبەتى لە ئەۋروپاۋە بىكرىت بۇ پىسارىكردن لە ھەندى سەرچاۋەى پىۋىست يان پىۋىنكردنەۋەى مەسەلەيەكى تايبەت بە لىكۆلېنەۋەكە. ھەرۋەھا ئىمكان نەبوونى سەفەر بۇ شارى مەھاباد لە ئىران و گەرپان بۇ دۆزىنەۋەى ھەندى بەلگەنامە و چاۋپىكەۋتنى كەسانى، كە لەو رېژنامەدا زىاون.

ئەو سەربارى دەست رانەگە يىشتن بە ھەندى سەرچاۋە، يان ھەندى سەرچاۋە بە زىمانى ئەسلى خۇي و پەنابردن بۇ ۋەرگىپراۋى ئەو سەرچاۋانە كە بە زىمانەكانى فارسى و عەرەبى. دەبى ئەۋەش بلىم زۆرىيە رۇژنامە و گۇقارەكان (فوتۇكۇبى) مان دەست كەوت، جارى وا ھەبو ھەندى شوين جوان دەرئەچوو بوو، ھەروا رېنووسەكەش بۇ ئاسانى خويئدەنەو خىستمانە سەر رېنووسى ئەمپرۇ..

ئامانجى لىكۇلېنەۋەكە خىستنە پروى لايەنە پىشنگدارەكانى قۇناغىكى رۇژنامەۋانىي كوردىيە، كە تارادەبەكى زۆر فەرامۇش كراۋە. ئىنجا رۇلى ئەو قۇناغە رۇژنامەۋانىي لە پىشخىستىن و گەشەكردنى ئەدەبىياتى كوردىيە. ئەو بىجگە لەۋە، ھەول دەدات بىئادى رۇشنىبىرى و ھىزرى رۇژنەلەتى كوردستان و زەمىنە پىۋەندىيان لەگەل باشوورى كوردستان و پروونكردنەۋەى بنچىنە ئەو پىۋەندىيە ۋەدەرخات. ھەروەھا خويئدەنەۋەكى تازەش بىت بۇ پرووداۋەكانى كۇمارو رەنگدانەۋەى لەسەر ناخى رۇشنىبىرى كوردى ئەو رۇژانە لە رىگە رۇژنامەۋانىي كۇمار خۇيەۋە، كە بىرئىتە سەرچاۋەبەكى سەرەكى و دەستنىشانكردنى تايىبەتمەندى و خەسلەتەكانى ئەو بزاقە رۇشنىبىرىيە رۇژنەلەتى كوردستان، كە ئەۋىش لىقىكە لە جىھانى رۇژنامەۋانىي و ئەدەبىياتى كوردى. لە پروى ھونەرەكانى رۇژنامەۋانىيەۋە، رۇژنامە و گۇقارەكانمان شى كوردتەۋە و ھەندى جار بۇ زىاتر پروونكردنەۋەى لەگەل رۇژنامەۋانىي عەرەبى و فارسىدا بەراۋردمان كوردون.

لە ئەنجامدا، ئەۋە دوۋپات دەكاتەۋە، كە رۇژنامەۋانىي و ئەدەبىياتى كوردى بەبى لىكۇلېنەۋەى ئەو قۇناغە پىر لە چالاكى و جموجۇلە رۇشنىبىرىيە كامل نابى و كەموكورتى تى دەكەۋى.

بۇ ئەۋە لىكۇلېنەۋەكە لەسەر مېتۇدېكى زانستى و ئەكادىمى بەرپۋە بىرۋات، ئىمە مېتۇدى شىكارى - ۋەسفىمان دەبەرگىر توۋە، كە بتوانىن بە پىي رېزبەندىيەكى مېژۋىي لە پرووداۋەكان بىكۇلېنەۋە و پى بەبى لەگەل چالاكىيە ئەدەبىي و رۇژنامەۋانىيەكەدا بىرۋىن، پەنامان ۋەبەر مېژۋو بىرۋە لە ۋەسفىكردنى چالاكىيە كەلتۋورىيەكان، بەم پىيە ئەم لىكۇلېنەۋەى دەچىتە خانەى (مېژۋى رۇژنامەۋانىي كوردىيە) ۋە قۇناغىكى بە بەھا لە مېژۋى رۇژنامەۋانىي و ئەدەبى كوردى پروون دەكاتەۋە.

ئەم لىكۇلېنەۋەى بىرئىيە لە پىشەكىيەك و چوار فەسل و ئەنجام و سەرچاۋەكان و پاشكۇيىكى فراۋان.

لە پىشەكىيەكەدا، ئەۋەمان پروون كوردتەۋە، كە بۇچى ئەم بابەتەمان ھەلېژاردۋە و

سنووری لیکۆلینهوهکه و ئەو گرافتە سەرەکیانەى هاتنە بەردەممان و ئامانج و گرنگی لیکۆلینهوهکه، ھەروا میتۆدی پێبازى زانستى لیکۆلینهوهکه، لە بەرگرتوو، دەرخواو.

فەسلێ یەكەم، پانۆرامایەكى مێژوویى بارودۆخى سیاسى و ئابووری و کۆمەڵایەتى و فەرھەنگى و پەرۆردەبەى دیموکراسى پۆژەھەلاتى کوردستان، کە تیایدا سالانى دامەزرانى کۆمەلێ (ژێ. کاف) دوا بەدواى دووھەمین جەنگى جیھانى تا پروخانى کۆمارو بە دارھەلۆاسینى پێشەوا و ژمارەبەكى زۆر لە بەرپرسانى کۆمارى دیموکراتى کوردستان لە بەرچا و گیراوە و تیشك خراوەتە سەر ئەو ھۆکارە ناوچەبەى و ناوخۆبەى و نیو دەولەتییانەى لە دامەزران و پروخانى کۆماردا دەوریان بینیوە، ئەمەش لە و پوانگەبەو بوو، کە پۆژنامەوانى کۆمار، لە بەرھەمى ئەو بارودۆخەبە و پۆژنامەنووسى و ئەدەبەكەشى رەنگدانەوہى ئەو گۆرانکارییانەن.

فەسلێ دووھەم، دوو باسە، باسى یەكەم، باسى هاتنى چاپخانە بۆ کوردستان و گرنگی چاپخانە لە ژيانى پۆشنبیریى سەردەم و ناوچەكەدا پروون دەكاتەو، کە (کۆمەلەى ژێ. کاف) و پاشان لە سەردەمى کۆماردا ئەو چاپخانەبەى لە لایەن یەكیەتى سۆقیەتەوہ لە رینگەى پێوہندى پۆشنبیریى كوردى - سۆقیەتیدا بە دیارى هاتبوو، چ بووژانەوہبەكى پۆشنبیریى لە دونیای رۆژنامەوانى و چاپکراوى كوردى ئەو دەمدا ھینایە گۆرێ و تا چەند ئەدەبى كوردى بەرەو پێشەوہ برد.

لە باسى دووھەمدا، سەرجەم ئەو پۆژنامە و گۆقارانەى ئەو سەردەمە، کە لە باوہشى ئەو چاپخانەبەدا لە دایك بوون، یەكە یەكە لیمان کۆلیوہتەوہ و ھەلەو كەموكورتیبەكان و لایەنە چاكەكانىمان لە پرووى ھونەرەكانى رۆژنامەوانیەوہ و دەرخستوون.

فەسلێ سێبەم، دوو باسە، لەباسى یەكەمدا، پرووناكىمان خستۆتە سەر رۆژنامەوانى كوردى بە زمانى فارسى و كوردى لەدەرەوہى كۆمارى دیموکراتى كوردستان و بەتایبەتى لە پۆژنامەى ھەفتانەى (نامەى كوہستان) كە لە لایەن دەولەتەوہ رینگە پێدراو بوو و بە تايبەتى لەو پوہوہى، كە تاچەند پووداوەكانى ئەو پۆژانەى كۆمار و كوردستان لەو پۆژنامەبەدا رەنگى داوہتەوہ و پووداوەكای ئەو پۆژانە پۆشن بێتەوہ، ھەروا تا چەند خزمەتى ئەدەب و پۆژنامەوانى كوردى كردوہ.

باسى دووھەم، باس لە پێوہندى و ھاوكارى پۆشنبیرانى باشوورى كوردستان لەگەل ژۆرنال و بلاوكراوہكانى (ژێ. کاف) و دواتر (كۆمارى دیموکراتى كوردستان) دا دەكات،

ئەوانەشمان بەسەر دوو دەستەدا دابەش کردووه، دەستەى يەكەم ئەوانەى چوون بۇ
رۆژەلاتى كوردستان و بەشدارىيان لە كارەكانى كۆماردا كردووه. ئەوانەى كە لە
باشوورى كوردستان بەرەم و نووسىنى خۆيان بۇ رۆژنامەو گۆقارەكانى ئەوى
ناردووه.

فەسلەى چوارەم، تايبەتە بۇ وردبوونەو لە ئەدەبى رۆژنامەوانى رۆژەلاتى كوردستان
لە ميانەى ئەو ئەدەبىاتەى، كە لەسەر رۆوپەرى ژورناللى ئەو ماوه مېژوووييەدا بلاو
كراوتەو. لەم رۆووه لە بارەى شىعرى ئەو شاعىرانە داووين، كە شىعر بە پلەى يەكەم
لەنىو هونەرە ئەدەبىيەكاندا هاتووه، پاشتر لە هونەرى وتارو وەرگىران و ئەدەبى
مندالانمان كۆليووتەو و نمونەى پيويستمان لەبەرەمە ئەدەبىيەكانەو وەرگرتووه.

دواى ئەو چوار فەسلە، ئەنجامە گشتىيەكان بە چەند خالىكى درشت ديارى كراوه و
ئىنجا لىستى سەرچاوهكان بە پيى دابەشبوونى زمانەكان و بە رىزبوونى فەرەنگى
پىتەكانى يەكەمى ناوى نووسەران نووسراوه. لە كۆتايى كىتەبەكەدا وینەى گۆقار و
بلاو كراوهكانى سەردەمى كۆمەلەى ژى. كاف و كۆمارى ديمۆكراتى كوردستانى لە خو
گرتووه.

ئەم هەولەى ئىمەش دەچىتە پال هەولى ئەو بەرپزانەى، كە لە پيش ئىمەو ماندوو
بوون و رەنجيان كيشاوه. بى گومان ئەم لىكۆلینەو وەيش، لە كەموكرتى بەدەر نىيە و
ئومىدە، لە بۆچوون و شىكردەو وەكاندا گەلەك بە سەهوودا نەچووبم..

فەلسەي يەكەم

مىژووى ئابوورى و سەربىزى و پەروەردەيى و
فەرەنگى و ديمۆكراسى پۆژەهەلاتى كوردستان..

۱۹۴۱-۹۴۷

كۆبۈنەۋەمى عەشىرەتەكان

دوۋەمىن جەنگى جېھانى، پېرىشكى بە ھەموو لايەكدا بىلاۋ بوۋەۋە، ئەۋ رۇژگارە شاى ئىران (رەزا شا) تارادەيەكى زۇر بە گوڭرەى بۇچوونى سىياسى خۇى و بەرژەۋەندى ئىران سەرکەۋتنى شەرەكەى لەۋەدا دەبىنى، كە خۇى بداتە پال ھىزى نازىيەت و ھىتلەر و ناراستەۋخۇ رېگە بۇ ئەفسەرانى سەربازىي ئەلمانى و خەفەيكانى ئەۋ ولاتە خۇش بىكات بە شىۋەيەك كە كۆنسۇلخانەى ئەلمانى لە ژىر پەردەۋە كاروبارى سىياسى ئىرانى بەرپۇۋە دەبرد. ئەم بارودۇخە بۇ ولاتە ھاۋپەيماۋەكان بەتايىبەتى يەكەيتى سۇقىيەتى ئەۋسا كە ھاۋسنورى ئىران بوۋ كېشەيەكى مەترسىدارى دروست كىردبوۋ، چۈنكە ئەلمانەكان لە ھەۋل و كۇششى بەردەۋامدا بوون بۇ ئەۋەى لە رېگەى ھۇز و عەشىرەتە كوردەكانى سەر سنورى سۇقىيەت گېرەشىۋىنى و ئازاۋە بخەنە نىۋ يەكەيتى سۇقىيەت، تەنانەت (پانزە تا بىست رۇژىك بەر لە ھاتنى لەشكرى ھاۋپەيماۋە (سۇقىيەت و ئىنگلىز) بۇ ناۋ خاكى ئىران، لە شار كۆبۈنەۋەيەك لە لايەن سەرۋكەكانى ھەردوۋ ھۇزى كوردى، مىلان و جەلالى پىك ھات، كە لە ناۋچەكانى بەشى باكورى سنورى ئىران و توركيا، نىك بە سنورى يەكەيتى سۇقىيەتەۋە خەرىكى كارى كۆچەرى بوون، جا ئەم كۆبۈنەۋەيەش لە لايەن ئەمىر چوبانى كە ئەفسەرى كۇمىسارى سنور بوۋ، لەگەل نويىنەرى ئەلمانىا بەرپۇۋە برا، كە زۇر بە پەروشەۋە دانوستاندن و مشتومپان دەگەل ئەۋ شىخ و سەرۋك ھۇزانە كىرد كە لە كۆبۈنەۋەكەدا بەشداربوون، بەۋ مەبەستەى بەخىرايى دەستەى چەكداريان لى پىك بەيىن و ئاۋدىۋى نىۋ خاكى يەكەيتى سۇقىيەت بن بۇ ئازاۋەنانەۋە^(۱)، بەلام ئەم ھەۋلە سەرى نەگرت و بە زۇرىش لەبەر ئەۋەى سەرۋك ھۇزەكان خاۋەن دەسەلاتى خۇيان بوون و ئىنگلىزىش تارادەيەك لە پىروپاگەندەكردن دىرى فاشىزم تۈنۈبۈۋىيان ھۇشيارى خەلكى بەرەۋژوۋر بەرن.

لە (۲۵) ى ئابى (۱۹۴۱)دا سۇقىيەت و ئىنگلىستان بە ناۋى ھىزى ھاۋپەيماۋەنانەۋە ئىرانىيان داگىر كىردو ھىزى دەستەلاتى ناۋەندى ئىران شپىرە بوۋ و ھەر بەناۋ ئىدارەى ئەۋ ناۋچانەيان لە ژىر دەستدا مابوۋ.

ئەم بارودۇخە بە تايىبەتى دۋاى گۇرانى رەزا شاۋ ھاتنە سەر كارى (مەھمەدى كورى، جۇرە سەربەستى و ئازادىيەكى بۇ گەلانى ئىران ھىنايە پىشەۋە و يارمەتيدەرۋ رېگە

(۱) ئۆلگە ئىفانۇفنە ژىگالىنە، رۆلى ھۇزەكان لە ژيانى سىياسى كوردستانى ئىران لە چلەكاندا، و: غازى ئىبراھىم، گ. كاروان، ژ ۱۱۸، ل ۳۴.

خۆشگەر بوو بۇ دامەزراندنى ھاتنەكايەى پارت و پىكخراو و كۆر و كۆمەلى تازە لە سەرانسەرى ئىراندا(۲).

كۆمەلەى ژى-كاف

لەگەل دەستپىكردنى دووهمین جەنگى جیھانیدا، (كۆمەلەى ئازادىخوازانى كورد) دامەزرا بەلام ژمارەى ئەندامەكانى لە پەنجەى دەست تىپەرى نەدەكرد، زیاتر گەنجە خویندەوارەكان لە پىگەى (مەلا داودى) یەو و پاشان (عەزیزى زەندى) سەرپەرشتیاری حیزبەكەیان بەرپۆ دەبرد و پشتگیرییان لە بەرەى دیموکراتى و بیری چەپ پىگە خۆشگەر بوو بۇ ئەو سەردەمەى وریا کردنەو و گەشەپیدانى ھەستى نەتەوايەتى سەربارى ئەو ھەنگاویك بوو پاشتر درىژەى بە كارى حیزبى بدەن بۇ دامەزراندنى كۆمەلەى ژیانەو ھى كورد كە بە (ژى-كاف) ناسراو.

(ژى-كاف) لە رۆژگارێكدا دروست بوو، كە سەربەستى و ئازادى و چەوسانەو ھى كورد لە ھەموو رۆویەكەو (ئابوورى و كۆمەلەى تى و فەرھەنگى) لە گۆرپیدا بوو. ئەو سیاسەتەى رەزا پىرەو كوردبوو، ھەمە رەزای كورپىشى ھەر بەو شیوہەى پىشوو درىژەى بەو سیاسەتە دا. ژىگالینە دەنووسى:

(لە ژىر سايەى رژیى شای نویشدا داپلۆسین و جەور و ستەم و بە ئىرانى كردنى پۆشینى جل و بەرگى كوردى و سووتاندن و لەنۆبەردنى دەستنووس و كتیبە

(۲) لەم رۆوہو گۆقارى (كەكشان)، لە وتاریكدا لە بارەى حیزب و پىكخراو و كۆمەلەى سیاسییەكانى ئىران لە ۱۹۲۴-۱۹۵۳، ۱۴۰ حیزب و پىكخراوى ژماردووه، كە تیاياندا ناوى ئەم حیزب و پىكخراو سیاسییە كوردییانەش بەرچا و دەكەون: كۆمەلەى ئازادى كوردى (حزب ازادى كرد) حیزبى كۆمەلە (حزب كوملە) حیزبى جەوانانى كوردستان (حزب جوانان كردستان) حیزبى رزگارى كورد (حزب رزگارى كرد) حیزبى دیموکراتى كوردستان (حزب دموكرات كردستان) كۆمیتەى سەربەخۆی كوردستان (كمتە استقلال كردستان) یەكیەتى برايان كوھستان (اتحاد برادران كوھستان) بروانە: مجلە كەكشان، ژمارە ۴، س ۴ ژمارە، ۱۳۷۴، ل ۱۳. ھەر و ھا لە بارەى بارودۆخى ئەو رۆژگارەو ھاھر خلف البكاء دەلى: (رۆژنامەوانى كارىگەریكى ديار و بەرچاوى لە ریزەكانى جەماوہرى ئىرانیدا ھەبوو، ھەندىكىان جەماوہریان دژى حكومەت ھان دەداو ھەندىكىشيان ستایشیان دەكرد، ئەو قەیرانە ئابووریەى ئەو رۆژگارەى ئىران تىیدا دەژیا، بابەتیکى گرنگ بوو بۇ رۆژنامە بۇ وریا کردنەو ھى خەلك لە ناھەموارییەكانى وەزارەتە جیاوازەكان). بروانە ھاھر خلف البكاء، التطورات الداخلية في الايران ۱۹۴۱-۱۹۵۱، ص ۱۲۵. ھەر و ھا ئەحمەد عەبدولكەرىم دەلى: (ئەو سەربەستییەى رۆژنامەكان واى لە سەرەك وەزیران (قوام السلطنە) كرد، كە بریاری داخستنى گشت رۆژنامەكان بدات و تەنھا چوار رۆژنامە بە سەرپەرشتى حكومەت بەیلتەو، احمد عبدالكریم الصحافة الايرانية، ص ۱۲.

كوردىيەكان و گرامهفۆنى كوردى و هتد.. بەردەوام بوو. جگە لەمانەش مافی ژيان و نىشتەجى بوونى كوردان لەشارەكاندا بەئارەزووى خۆيان نەبوو، سەركرده كوردەكان دەست بەسەر دەكران، لە زیندانیدا دەئاختران، زۆریشیان لەنیو دەبران جا رادەگوێزران و دوور دەخرانەوه، لەو كاتەشدا تەواوى سامان و مولكەكانیان لە دەست دەداو ئیدی هەژارى و نەدارى بەرگی دەگرتن، لە لایەكى دیکەشەوه ژاندارم و پۆلیسى ئێرانیش بە ئاشكرا ناوچە كوردنشینەكانیان دەپووتاندهوه و تالان و برۆ دەکرد(۳).

پرووناكبير و بازرگان و كاسبكار و ورده مالیک له مههاباد، كۆمهلهی (ژی-كاف)یان دامەزراندو بە تاییهتی هەندى له پرووناكبيرهكانى حیزبى پيشوو (ئازادىخوازان) و له سهرووى هەموویانەوه (مهلاى داودى و حوسهینى فروهەر) و ده دوازده كەسى تر دەست پيشخهرييان كرد له باخىكى دەورويشتى سابلاخى (مههاباد)دا بە شپوهيهكى نهينى دەستيان بەكار كرد و پاشان ئەو كۆمهلهيه توانى له رېگهى ئەندامه چالاكهكانيهوه، كه پوژ به پوژ ژمارهيان له زيادبووندا بوو، نيمچه كوئنگرهيهك ببهستن و ئەندامانى كۆمیتەى ناوهندی بو ئەو (كۆمهله) نوويه ديارى بكەن و ئەركى سەرشانى ئەو پوژگارە له ئەستۆ بگرن، كه بەراستى ئەركىكى قورس بوو. له بارهى پوژى دامەزرانى (كۆمهله)وه، بهو پييه، كه سالانه له پوژى (۲۵)ى گەلاويزدا جيژنى بو گيراوه، دەبى لهو پوژەدا و له سالى (۱۹۴۲)دا دامەزرايى.

(هەژار) بو ساليادى دامەزراندنى كۆمهله ئەمهى هونيوهتهوه:

گەلاويزهكهى بهختت له ئاسۆ   دەرکهوت چابوو نەبووى پەنجەرپو
 نرخى ئەم مانگه پاری گیانه   جيژنى سەرى سالى كۆمهلهى ژيانه(۴)

ليژەدا، دەمهوى سەرنج بو ناوى (كۆمهله)ش رابكيشين، كه ئايا:

-كۆمهلهى ژيانى كورد.

-كۆمهلهى ژيانهوهى كورد.

-كۆمهلهى ژيانهوهى كوردستان.

كاميان راسته؟! له راستيدا، دوكيو مینتیکى ئەوتۆمان دەست نەكەوت، كه به تەواوى ئەوه پوون بکاتهوه، چونکه رېكخراویكى نهينى بووه و بهتەنيا هەردوو تپيى (ژ.ك)ى (۳) ئۆلگه ئيقانوفنه ژيگالينه، رۆلى هۆزهكان له ژيانى سياسى كوردستانى ئيران له سالانى چلهكاندا، گ. كاروان، ژ ۱۱۸، ل ۳۷.

(۴) سيد محمد صمدى، نگاهى به تاريخ مههاباد، ص ۱۱۸.

بەكار ھىناوہ. بەلام بە بۆچوونى ئىمە (ژيانەوہى كورد) بە پەسندتر دەزانين لەبەرئەوہى رېكخراوہكە، رېكخراوئىكى نىشتمانى بووہ و (كورد) لە بۆچوونىدا بە پلەى يەكەمدا ھاتوہ. ھەروا (ژيانەوہ)ش گونجاوترە، بەھوكمى ئەوہى لە پاش شوپشى (سەمكۆى شكاك) خاموشىيەك ناوچەكەى گرتبووہوہ و (رەزا شا) بەزەبرى ئاگر و ئاسن نووزەى لە ناوچەكانى كوردەوارىيى بربوو، كاتى ئەو ھاتبوو (ژيانەوہ) بەواتا (بووزانەوہ) يەكى تازە ناوچەكە بگرئەوہ (*).

لە پووى ئابوورىيەوہ، ئابوورى و لات بە شۆوہىەكى گشتى داتەپيو بوو، لە كوردستانىشدا بازارپى رەش رەواجى پەيدا كوردبوو، سەرۆك عەشیرەت و ئاغاكان باج و سەرانبەيان وەردەگرت و مولك و زەويوزارى خەلكيان دەخستە ژىر دەسەلاتى خوئانەوہ، يەكەيتى سۆقيەت و ئىنگليزەكانىش چاوپوشيان لى دەكرن، چونكە ئەوان بالادەستى ناوچەكە بوون دەیانتوانى ئاسايشى ناوچەكە بپارىزن، ھىزەكانى ئىران ئەو ناوچانەيان چۆل كوردبوو، مەحمود خانى كانى سانان سەردارى مەريوان و ھەمەپەشیدخان سەردارى بانە بوون. (بەكورتى غەيرى شارى مەھاباد كە بەھوئى رۆلەى دلسۆزى كورد قازى موحەممەدى نەمرەوہ لىپرسینەوہیەك ھەبوو لە سەرانبەرى كوردستانى ئىراندا كەس لە مال و گيان ئەمىن نەبوو، لە ھەل و مەرجىكى وادا بوو كە كۆمەلەى (ژى-كاف دامەزرا) (۵).

ئەوانەى لە دامەزراندنى (كۆمەلە) دا دەوريان بوو، ئەمانە بوون:

- (۱) - رەحمانى ھەلەوى. ۲- موحەممەد ئەمىن شەرەفى. ۳- موحەممەدى نانەوازادە.
- ۴- رەحمانى زەبىحى. ۵- حوسىنى فروھەر (زەرگەرى). ۶- عەبدولرەحمانى ئىمامى.
- ۷- قاسمى قادرى. ۸- مەلا عەبدوللای داوودى. ۹- ئەحمەدى عىلمى. ۱۰- عەزىزى زەندى. ۱۱- موحەممەدى ياهوو. ۱۲- مىرحاج) (۶).

(كۆمەلە) لە دامەزراندنىدا، تا پاددەيەكى زۆر ھاوکارى و دەستى كوردەكانى

(*) (مەھمەدى شاپەسندى) یش لەگەل ئەو بۆچوونەيە: بىرەوہرىيەكانى مەھمەد شاپەسندى، نامادەكردى سدىق سالىح، بئەكەى ژين، سلىمانى، ۲۰۰۷، ل ۲۱.

ھەروەھا دەربارەى ناوى كۆمەلەى ژى. كاف ھەندى بۆچوونى تازە كە گوايە برىتى بى لە «كوردە گەنجەكان» لە لاين ئەنوەرى سولتانی بلاوكرایەوہ، ھەروەھا لە بارەى شانۆگەرى داىكى نىشتمان كى نووسىويەتى گوايە لە لاين مامۇستا ئىبراھىم ئەحمەد نووسرابى، بۆ ھەردوو ئەم وتارانە، بىرەوانە: گ. رۆژنامەنووس، ژ، ھەولتەر، ۲۰۰۵، وتارى يەكەم: ل ۲۵-۲۷. وتارى دووہم: ل ۲۲-۲۵.

(۵) عەبدولقادىر دەباغى، راپەرىنى كۆمەلەى ژى-كاف، ل ۴۳-۴۴.

(۶) وىليام ئىگلتون جوننر، كۆمارى كورد لە سالى ۱۹۴۶، وەرگىرانی سەيد مەھمەد سەمەدى، ب ۱، ل ۱۴۴، و. ف، ل ۲۴۴. لە وەرگىرانیە فارسىيەكەدا، لە ناوہكاندا ناوى قادرى مودەرىسى تىدایە و ناوى عەزىزى زەندى تىدا نىيە. بەلام مەحمود مەلا عىزەت بەم شۆوہىە ديارى كوردوہ: =

باشووری کوردستانی تێدابوو، که ئەو کات لە دەوری حیزبی (ھیوا) دا کۆببونهوه و نوێنەری تایبەتییان پەوانە کرد، که (میرحاج) بوو. (ئەو پێوەندییە دواتر باسی لێوه دەکەین). سەبارەت بە پێرەوو پڕۆگرامی (کۆمەڵە) زۆر نیشتمانی بوو و ئەوانە لەویدا بە ئەندام وەرەگیران بە ئەزموونی سەختدا تێدەپەڕین و دەبوایە کەسانی کورد پەرەربن و دایک و باوکیان کورد بێ. ئەگەرچی ئارچی رۆزفلت دەلی: هەرچەندە چاو لەوانەش دەپۆشرا که دایکیان ئاشوورییە(۷).

(کۆمەڵە) زوو بەزوویی بە کوردەکانی کوردستانی باشوورو باکوورو رۆژئاوا پێوەندی کردو بەمەبەستی پلان و نەخشە دانان بۆ سەرەخۆیی کوردستانی گەورە نوێنەری نارد و بە تایبەتی کۆبوونەوهی سی سنوور، که لە چپای (دالانپەر) ی سێگۆشە سنووری عێراق و ئێران و تورکیا ناسراوه و نوێنەری پارچەکانی کوردستانی بەشدارییان تێدا کرد. دەربارە ی ئەو کۆبوونەوهیە (هەژار)، که خۆی لەگەڵدا بووه نووسیویەتی:

(مانگی جۆزەردان بوو، دروینە ی جۆ لە دەوری بۆکان دەستی پێ کردبوو، حیزب ناردی چوومه سابلاغ. دەگەڵ میرزاقاسمی قادری و زەبیحی که دەبووینە سی کەس، گوتیان دەبی بچینه (دەزی مەرگەوهر) دەگەڵ نوینەران ی حیزبی هیوای کوردستانی عێراق گفتوگۆ بکەن و هەر قەراریک که ئیوه بیدەن ئیمە پێی رازین). پاشا بەردەوام دەبی:

(.. نوینەران ی هیوا: شیخ عوبەیدووللای زینوی)، (سەعید عەزیز شەمزینی که ئەفسەریکی

۱- حوسین زەرەنگەر ۲- محەمەد نانەوازادە ۳- عەبدولرەحمان ئیمامی ۴- عەبدولرەحمان زەبیحی ۵- نەجمەدین تەوحیدی ۶- عەلی مەحمودی ۷- عەبدولرەحمان کیانی ۸- قاسم قادری ۹- عەبدولقادر مودەرسی ۱۰- محەمەد ئەسحابی ۱۱- سدیق حەیدەری.

بروانە: مەلا عیززەت کۆماری میلی مەهاباد، لیکۆلینەوهیەکی میژوویی سیاسییە، ب ۱، ۶۴، هەرۆهە (هەژار) ناوەکان وا دەرەخا: (حوسینی فروهەر، زەبیحی، تەوحیدی مەلا نەجمە، ئیمامی، محەمەدی نانەوا، قادری مودەرسی، محەمەدی یاھو، شاپەسەندی، محەمەدی سەلیمی، قاسمی قادری خالە، مەلا داودی یازدە کەسی بناغە دانەر بوون)، بروانە: هەژار، چیشتی مچپۆر ل ۶۰.

لیستی مەلا قادری مودەرسی بۆ ناوہ دامەزرینەرەکان جیاوازی هەیه و بەم شیۆهیهیه: ۱- محەمەد نانەوازادە ۲- عەبدولرەحمان زەبیحی ۳- حوسین فروهیز (زێرینگەر) ۴- عەبدولرەحمان ئیمامی ۵- قاسم قادری ۶- مەلا عەبدوللای داودی (حەجۆکی) ۷- محەمەدی یاھو ۸- مەلا قادری مودەرسی ۹- سدیق حەیدەری ۱۰- عەبدولرەحمان کیانی. بروانە: بیرهوهرییەکانی محەمەد شاپەسەندی، ئامادەکردنی سدیق سألح، بنگە ی ژین، سلیمانی، ۲۰۰۷، ل ۲۲.

عەلەدین سەجادی، فەزلی دامەزراندنەکه دەگەرپێتتەوه بۆ (مەلای داودی)، بەلام ژینگالینە ئاماژە بۆ عەبدولرەحمانی زەبیحی دەکات، بروانە: الحركة الكوردية في العصر الحديث، ص ۲۰۰.

(۷) ئارچی رۆزفلت، کۆماری مەهاباد، وەرگێرانی ئەبۆبەکر خۆشناو، ل ۷. سەید. موحەمەد سەمەدی، ژێ، کاف چبوو؟ وه چی لی بەسەرەت؟ ل ۱۲.

عیراقي بوو، سهعيد كانى مارانى ناويكيش كه تازه لاويك و خوارزاي شيخ عوبهيدوللا بوو دمگهليان هاتبوو(۸).

ئەم چالاكى و بزاقانە ئەوەندە بە نهيىنى ئەنجام دەدران سەرى لە هەردوو دەسلەلاتى ئینگليزەكان و ئيران تيكدا بوو، هەر چەند جارى دەسلەلاتى حكومەتى ئيران خەلكى دەناردە مەهابادى هەولى دەدا بيان دۆزیتەوه و نهيىبەكان كه شەف بكات، سوودی نەبوو. لە بارەى ئەندامىتى لە (كۆمەله)، (هيمن)ى شاعير بەم شيوهيه ئەندامىتى خوڤى دەگيرپیتەوه: (لەمالى يەكى: لە دۆستهكانى خۆم كه پاشان زانيم ئەندامى ژماره يەكى كۆمەلهيهو.. بە قورئان و ئالای كوردستان بە شەرفى خۆم و بە شمشيرى سوينديان دام كه بە زمان و بەقەلەم بە ئىشارەت خەيانەت بە نەتەوهى كورد و ئەندامى كۆمەله نەكەم: ناوى نهيىنى حيزبىم (هيمن) بوو و ژمارهى ئەنداميه تيم-۵۵-)(۹).

لە بواری پۆشنبيريدا لە سەردەمى كۆمەلهدا جوولانەوهى شانۆيى گرو تينيكى تازهى بەخووه بينى و لەو ماوهيهدا سى شانۆگەرى كوردیى نمايش کران و هەست و هوشى هونەرى جەماوەرى ناوچهكەيان بەرەو ژوور برد، ئەمە بيچگە لەوهى داهاى ئابووريشيان بوو، ئەو سى شانۆگەرييه ئەمانە بوون:

شانۆگەرى صلاح الدين، لەنووسينى پيشهوا قازى محەمهده، كه لە شارى مەهاباد پيشكەش كراوه و سەرکەوتنیکى گەورەى بە دەست هیناوه(۱۰)..

شانۆگەرى دووم بەناونيشانى (دايكى نيشتمان)ه، لە مەهاباد و نەغەده و شنۆ پيشكەش كراوه، ئەم شانۆگەرييه دەنگ و سەدايهكى باشى بووه و ناوى ئەو كەسانەى لەو شانۆگەرييهدا دەورى سەرکەييان بووه ئەمانە بوون:

(۸) هەزار، چيشتى مجبور، ل ۶۴.

(۹) هيمن، تاريك و پروون، ل ۲۰. هەروها، عەبدولقادر دەباغى دەربارەى بوونە ئەنداميه تى خوڤى نووسيوويه، پروانە: عەبدولقادر دەباغى، راپەرپينى كۆمەلهى ژى-كاف، ل ۱۵.

هەروا (شاپەسەندى)يش ئەمەى روون کردۆتەوه:

پروانە: محەمهەد فەريق حەسەن و كەژال ئەحمەد، گفتوگۆيهك لەگەل سەربازى نەناسراو محەمهەدى شاپەسەندى، رۆژنامەى ئالای ئازادى، خ ۲، ژ ۲۴، لە ۱۹۹۲/۵/۲۴، ل ۷.

(۱۰) د. كمال مظهر احمد، دراسات في تاريخ ايران الحديث والمعاصر، ص ۲۵۶. بەداخهوه دەقى ئەو شانۆگەرييهمان لە بەر دەستدا نييه، بەلام دەبا ئەوه بليين هەر لە سەرەتای سەرەلدانى شانۆيى كوردیيهوه لە سالى (۱۹۱۹) لە (مەمى ئالان)ى عەبدولرحيمي هەكارىيهوه و پاشتر چەند جارێك ئاماژە بۆ بابەتى (سەلاحەددین) كراوه و بۆ مەبەستى تايبەتى تەوزيف كراوه. لە سەرەتای شانۆيى كوردی لە شارى هەولير لە سالى (۱۹۲۱)دا بە ناونيشانى (سەلاحەددینی ئەپويى)يهوه شانۆگەرييهك پيشكەش كراوه، بۆ زانیارى زیاتر پروانە: هيمدادى حوسین، بە كورتى میژوووى شانۆيى كوردی قوناغى يەكەم، ۱۹۱۹-۱۹۳۹، گ. کاروانى ئەكادیمی ژ، ۱۹۹۷، ل ۸۱-۱۰۱.

- ۱- سىروس ھەبىبى بەنازناوى (دالى)، كە ماناي خۇشەويستى دەدا، لە نەخشى فرىشتەدا، ناوبراۋ تاقە كورپو تەنيا مندالى "ميسدال" خانم بوو. ميسدال، خانمىكى ئەمريكايى دانىشتووى (نۇروىزى) بوو كە لە كۆنەۋە لەگەل ميسيونىرىكى مەسىحى (گروپى خاچدار) ئەمريكايى ھاتبوۋە مەھاباد لەۋى گىرسابوۋە و مىردى بە (ھىبى ھەبىبى) كوردبوو.
- ۲- ەبدوئاللاى نەھرى (ەبدوئاللاى شەمىنى) نەخشى دايكى نىشتمانى بە ئەستۇگرتبوو.
- ۳- غەنى بلورىيان، لە نەخشى نوينەرى ئىران، پىشمەرگە و سەرۆك كۆماردا.
- ۴- محى الدين ماۋەرانى لە نەخشى نوينەرى ئەفغانىستان و پىشمەرگەدا.
- ۵- ەبدوئاللاى ھەكىم زادە لە نەخشى نوينەرى توركيە و پىشمەرگەدا.
- ۶- ھامىدى لە نەخشى نوينەرى عىراق و پىشمەرگەدا.
- ۷- مەھمەدى راتبى (مەۋلوۋدى) بەرپرسى پىشمەرگەكانى چاۋەدېر لە شانۇگەرەكان.
- ۸- مەھمەدى سەلىمۆكى پىشمەرگەى چاۋدېر.
- ۹- سەمىلى پىروۋزى پىشمەرگەى چاۋدېر.
- ۱۰- مستەفاى جەننەتى (مۆسىقەچى) شەپپوورژەن.
- ۱۱- ئەسكەندەر تەپل ژەن.
- ۱۲- خەلىل قەرەنى (كلارنىت) ژەن^(۱۱).

(خەلك كە بەو جۇرە شانۇبىيە ئاشنا نەبوون، بە توندى وروژان، بە شىۋەيەك كۆنە دوژمنەكانىش بەگريانەۋە يەكدييان دەباۋەش دەگرت و سوئىدىيان دەخوارد كە تۆلەي كوردستان بستىننەۋە)^(۱۲).

(۱۱) دەربارەى ئەم شانۇگەرىيە و كارى ئەكتەرەكانى بېروانە: غەنى بلورىيان، ئالەكوك، ل ۳۵-۴۴ نىگلۆن، كۆمارى كورد، ب ۲، ل ۹۰. و. ف، ص ۲۴۱-۲۴۲.

(۱۲) ئارچى رۇزفەلت، كۆمارى مەھاباد، ل ۱۲.

ئەو شانۇگەرىيە، بىجگە لەۋەى لە پوۋى راگەياندىن و ستراتىجىەتى راگەياندىنەۋە كارىكى گەۋرەى لەسەر خەلكىدا بەجى ھىشت و سۆز و خۇشەويستى بۇ (كۆمەلە) پەيدا كورد لە ھەمان كاتدا لە پوۋى ماددىشەۋە داھاتىكى چاكى بۇ (كۆمەلە) پەيدا كورد. ھىمىن دەلى: (تېئاترەكە زۆرىش ساكار بوو ۋەدەتوانم بلىم لە بارى ھونەرى و تەننەت لەسەر شانۇ ماپەۋە، كەم كەس ھەبوون نەچوۋا ھەركەسىش چوۋبا دەگريا و ھەستى كوردايەتى دەبزوت. لە دىھاتى دوۋرە دەستەۋە خەلك بۇ دىتنى ئەو نەمىشە دەھاتن. بىجگە لە تەبلىغاتى سىياسى لە بارى ماددىشەۋە داھاتىكى زۆرى ھەبوو ۋە كۆمەلەى دەۋلەمەند كورد. كۆمەلە ھەر بەو داھاتە توانى چاپخانەيەكى دەستى بىكړى و لە مەھاباد دايەزىنى). بېروانە: ھىمىن، تارىك و پوۋن، ل ۲۲. ھەرۋەھا (د.قاسملۇ) ىش ئامازەى بۇ كوردوۋە، بېروانە: ەبدوئەرھمان قاسملۇ، چل سال لە پىناۋى ئازادى، گ ۲، ب ۱، ل ۷۳.

شانۆگەرى سىيەم، لە شارى سەقز، ئەگەرچى لە ژېر دەستەلاتى كۆمار دانەبوو، لە (۱۹۴۶) لە دەبىرستانى شاھپوور بە ناوى (تەبىبى ئىجبارى) لە نووسىنى مۆلېر پېشكەش كراو و داھاتى شانۆگەرىيەكەش بۇ خويندكارە ھەزارەكان بوو (۱۳). بە داخەو دەقى ئەو شانۆگەرىيانە لەبەر دەستدانىن تا رادەى سەرکەوتن و شىۋازى ھونەرىيان شى بىكرېنەو لە پرووى ئەدەبى و ھونەرىيەو لىيان بىكۆلدرىتەو، بە تايبەتى شانۆگەرى (دايىكى نىشتمان) گومان ھەپە لەوھى قازى محەمەد نووسىيىتى، ئەحمەدى شەرىفى پىي واپە لە نووسىنى (برايم ئەحمەد) (۱۴).

(كۆمەلە) و قازى محەمەد

لەو ماوھەدا، كەسكى وەكو قازى محەمەد، كە نەوھكو ھەر خۆى بەلكو خىزانى قازىيەكان لە مەھاباد خىزانىكى ديارو رۆشنىر و بەرپىزى ناوچەكە بوون، بۆيە كۆمەلە بىريان لەو كەردەو، كە داواى لى بىكەن لەو رېكخراو نوپىدا بىي بە ئەندام و دەورى شىاوى خۆى بگىرې. پاش سوپىندخواردن بەناوى (بىنايى) يەو بوو ئەندام و بەماوھەكى كەم بەھۆى رۆشنىرى و دەستەلاتى خۆيەو تىوانى بىي بە سەرۆكى كۆمەلەو بەھۆى ئەوھە لە سەرەك ھۆزەكان ھەر لە شارى (خوى) تا كرماشان بوون بە ئەندام و ئامادەيى خويان بۇ ھەموو جۆرە ھاوكارىيەك دەرىرې.

بى گومان، كەسايەتى بەھىزى قازى محەمەد ئەوھندەى دى دۆست و لايەنگرى بۇ بزاقى كوردايەتى و (كۆمەلە) زىاد كەرد. دەربارەى كەسپى قازى، ئارچى رۆزفەلت و ھەى دەناسىيى:

(كەسانى كە ھەلىان بۇ ھەلكەت بوو، قازى محەمەد بىين، دەستبەجى كەوتبوونە ژېر كارىگەرى كەسايەت يەكەپەو بە ئاسانى تىگەپىشتبوون بۆچى لەلاى نىشتمانپەرەرانى ھەموو لايەكى كوردستان بىو (پەمز) ئىك. ئەو، پىاويكى كورتە بالا بوو، پالتويەكى عەسكەرى كۆنى لەبەردابوو، تەنكەردىنكى ھەبوو، پرووى لاوازو رەنگى بەھۆى نارەھەتى گەدەپەو زەرد ھەلگەرابوو نە سىگارى دەكپىشا، نە دەپخواردەو، و زۆر كەم خۆرىش بوو، ھەلسوكەوتى ئارام و ماقوولانە بوو. جۆرە ئەنتەرناسىئونالىستىك بوو، ھەموو مىللەتەكانى دنياى

(۱۳) رۆژنامەى نامەى كوھستان، ژ ۳۶، ھىمدادى حوسپن، ھەفتەنامەى كوھستان، گ. سەنتەرى براپەتى ژ، ۵۳، ۵۳.

(۱۴) برۋانە: ئەحمەد شەرىفى، «دايىكى نىشتمان» كى نووسى؟، گ. رۆژنامەنووس، ژ، ۵، ھەولېر، ۲۰۰۵، ۲۲-۲۵.

خۆش دەویست و چەند زامانیکی دەزانی لەوانە پووسی، کەمى ئینگلیزی و سپرانتۆ. میزی ئیشوکاری، پر لە کتیبی پیزمان و خۆندنەو و بەرەمی ئەدەبی بیگانه بوو. وا پى دەچوو زۆر بە باوەرپى و پالپشتى ئەم بیروباوەرپەشى نازایەتییهکی کەم وینەو لەخۆ بووردووی بوو(۱۵).

هەر وەها کریس کۆچیرا ئەوەشی دەخاتە سەر:

(کتیبخانەیهکی هەبوو کە پر لە پەرتووکی میژوویی، وێژەوهری، بە زمانە جوۆرەجۆرەکان بوو، وە بۆ خۆشی چەند نمایشنامە کە سەرچاوەی میژوویی سەلاحەدەدین کە خەبات و شەپى ئەو پیاوێ قارەمانە کوردەى کە دژی مەسیحیەکان لە شەپەکانی سەلیبیدا کردبووی هینابوویە سەر نووسین، وە هەر وەها نمایشنامەى (دایکی نیشتمان) کە بەسەرھاتی قەومی کورد پاش بەستنی پەیمانى سەعدئاباد کە لە بەینی ئێران - عێراق - تورکیە لە سالی ۱۹۳۷ دا بەسترا بوو، هینابوویە سەر کاغەز، کە ئەو دوو نمایشنامە لە مەھاباد ھاتە سەر سینى نمایش) (۱۶).

گۆرانکارییە خیراکانی ئەو پۆژگارە و رابوونەوێ خەلک و پێویستی قونناغە کە وای دەخواست جا چ ھاندان و تەگبیری سۆقیەت بى لەکاتی سەردانی ھەندى لە سەرەك ھۆزە کوردەکان بەسەرپەرشتى قازى محەمەد بۆ باکو یان پێشنیازی ئەندامانى کۆمەلە خۆیان بى، کە ئیدی کاتی ئەو ھاتووە جوولانەوێ کوردایەتی شیوہیەکی ئاشکراو جەماوەری بەخۆوە بگرى، لە (۱۶) ی ئابى (۱۹۴۵) دا بریاری دامەزراندنى (حیزبى دیمۆکراتى کوردستان) دراو لە کۆبوونەوہیە کدا قازى محەمەد بە رابەر ھەلبژێردراو (۱۵) ئارچى پۆزفلت، کۆمارى مەھاباد، ل ۳۵. ھەر وەھا دەربارەى کەسیەتی قازى لە ئینسکلۆپیدیای سۆقیەتیدا بروانە: پۆژنامەى ئازادى، ژ ۹۴، ۱۹۶۰، ل ۳.

(۱۶) کریس کۆچیرا، میژووی کورد لە سەدەى ۱۹-۲۰ دا، وەرگێرانی محەمەد ریانى، ل ۲۷۷. ھەر وەھا بروانە تەرجمەى فارسییە کەى: کریس کۆچیرا، جنبش ملی کرد، ترجمە ئیبراھیم یونسى ص ۲۱۸. د. عیزەددین دەلى: (من گەلێک لەو مەسئوولە نازربایجانییە سۆقیەتیانەم دیوہ کە لە مەھاباد بوون. لەوان سەلاحەدەدین کازمۆف کە بە دلتیایییەوہ باسى ئەوہی دەکرد، کە قازى کوردی، عەرەبى، فارسى، تورکی، روسى، فەرەنسیشى زانیوہ و زۆر شارەزای ریاضیات بوو). دەربارەى نمایشى (دایکی نیشتمان)، ئیگلتنۆن باسى کردووە، بروانە: ئیگلتنۆن، کۆمارى کورد لە سالی ۱۹۴۶، ب ۱، ۲، ل ۹۰، ص ۷۸-۸۱. دەربارەى نمایشنامەى (صلاح الدین) یش فیلچیفسکی لە کتیبە کەیدا (کوردەکانى موکریان) ئاماژەى بۆ کردووە ھەر وەکو دکتۆر کەمال مەزھەر ئاماژەى بۆ کردووە: بروانە: د. کمال مظهر احمد، دراسات في تاريخ ايران الحديث والمعاصر، ۲۵۹. ھەر وەھا دەربارەى ژيانى قازى محەمەد بروانە: پۆژنامەى کوردستان، ژ ۱۵، ئاوریلی ۱۹۷۲، ل ۱.

مەرامنامەى حىزبى دېمۇكراتى بە زمانى فارسى و كوردى بلاوكرايه وه^(۱۷).

دامەزاندنى حىزبى دېمۇكراتى كوردستان

ئەو دامەزاندنە، خالى وەرچەرخانىكى تازەو گۇرانيكى نوپى خستە پەوتى جوولانەوہى سياسى ناوچەكەو پيداويستى بە دېمۇكراتى بوون بلاو بوونەوہى تەوژمى پيشكەوتنخوازى دواى جەنگ و سەرکەوتنى بېرى سۇسياليستى واى کرد جەماوہرى جووتيار و كرىكار و بۇرژوا ھەموويان لە دەورى پيشەوا و حيزبدا كۆبينەوہ.

(گرنگرين بەندەكانى بەرنامەى حىزبى دېمۇكراتى كوردستان برىتى بوون لە: ئازادى و خودموختارى بۇگەلى كورد لە چوارچيۆهى دەولەتى ئيراندا، بەكارھينانى زمانى كوردى بۇ خویندن و كردنى بە زمانىكى رەسمى لە كاروبارى ئيداريدا، بە دەستەوہگرتنى دەسلالاتى بەرزى ئەو مەلبەندە، دامەزاندنى يەكپەتى و پيۆھندى براپەتى لەگەل ئازەربايجان و ھەموو كەمايەتپيە نەتەوايەتپيەكان لە خەباتى ھاوبەشياندا، باشتكرردنى وەزعى ئابوورى، بەكەك وەرگرتن لە سەرچاوه تەبىئىيەكانى كوردستان و پەرەپيدانى كشتوكال و بازرگانى و گەشەپيدانى فەرھەنگ و لەش ساخى، بۇئەوہى گەلى كورد بتوانى بە ئازادى لە رپگاي پيشكەوتن و خيرو خوشى ولا تەكەيدا خەبات بكا)^(۱۸).

شان بەشانى گۇرپانەكانى ناوچەكەو بە تايپەتى لە ئازەربايجان دامەزاندنى فيرقەى دېمۇكراتى ئازەربايجان و بى ئەنجامى سەفەرەكانى (قازى) بۇ تاران و نائوميدبوون لە داواكارىيەكانى، رپگەيان بۇ قوناعىكى نوپى خوڭش كرد...

سەرەتا، (باقروڧ) دەيوست كوردەكانى موكريان لە چوارچيۆهى حكومەتى رپگەيەنراوى ئازەربايجان لە تەوريزدا بن و جارئ كوردەكان پەلە لە رپگەياندىنى كۆمارى دېمۇكراتى خوڭيان نەكەن، بە تايپەتى لەو كۆبوونەوہيەى كە بۇ (باكو) بانگھيشت كرابوون ئەم مەسەلەيە تاوتوئى كرابوو. بەلام سووربوونى كوردەكان سەر كۆمارى ئازەربايجان و

(۱۷) مەرامنامەى حىزبى ديموكراتى كوردستان، چاپخانەى مەھاباد، سەرماوہرزى ۱۳۲۴. ھەرۇہا لە بارەى پەيرەو و پرۇگرامى حىزبى ديموكرات و ئەندامانى كۆمىتەى ناوہندى حىزب لە يەكەم كۆبوونەوہى لە مەھابادا بروانە: مەحمود مەلا عيزەت، كۆمارى مىللى مەھاباد، ل ۷۴- ۸۱. نەوشىروان مستەفا، حكومەتى كوردستان، ل ۸۷-۸۹. كەرىمى حسامى، لە بېرەوہرپيەكانم، ب ۱، ل ۱۰۶-۱۱۰. غەنى بلورىيان، ئالەكۆك، ل ۵۶-۵۹.

(۱۸) دكتور عەبدولرەحمان قاسملو، كوردستان و كورد، ل ۹۱. ھەرۇہا بروانە: مەرامنامەى حىزبى ديموكراتى كوردستان، چاپخانەى مەھاباد، سەرماوہرزى ۱۳۲۴.

كاربەدەستانى سۇقىيەتى ناچار كىرد پۈۋە ئەمرى واقىع بىنەۋە بەلئىنى پىشگىرىيان بىدەن و پىۋىستى سەربازى و ئابوورى فەرھەنگىيان لە بۇ رەۋانە بىكەن. ئەم جىاۋازىيەش لەۋەدا دەرەكەۋى، كە ھەردوۋ سەرۆك (قازى محەمەد) و پىشەۋەرى دوۋ ئايدۆلۆزىيە جىاۋازىيان ھەبوۋ، ئەۋەى يەكەمىيان پىاۋىكى ئايىنى و نىشتمانپەرۋەر ئەۋەى دوۋەمىيان پەرۋەردەى كۆمۇنىستى بوۋ.

كۆماری دیمۆكراتى كوردستان ۱۹۴۶/۱۲/۱۵-۱۹۴۶/۱/۲۲

دوای ئەۋەى لە (۱۲)ى كانوونى يەكەمى (۱۹۴۵)دا جەغفەر پىشەۋەرى (كۆماری نازەربايجانى دیمۆكراتى خودموختار)ى راگەيان، بە ماۋەيەكە لە (۲۲)ى كانوونى دوۋەمى (۱۹۴۶)دا لە كۆبوۋنەۋەيەكى جەماۋەرى فراۋاندا، لە مەيدانى چوارچرا لە مەھاباد و بە ئامادەبوۋنى ژمارەيەكى زۆر لە سەرۆك ھۆز و عەشپەرەتەكان و خەلكى بازىرگان و كاسبكار و جوتيار و پالەى كوردستان (كۆماری دیمۆكراتى كوردستان) راگەيەندراۋ بەمە قەۋارەيەكى سىياسى و (دەۋلەتى جەمھورى كوردستان) لە مېژوۋى ھاۋچەرخى كوردیدا ھاتە كايەۋە.

دوای ئەۋەى لە (۱۶)ى كانوونى يەكەمى (۱۹۴۵)دا ئالای حكومەتى ئىران لە سەر دام و دەزگاۋ بالەخانەكان دابەزىنرا، ئالای كوردستان ھەلكرا. كە برىتى بوۋ لە:

(سەرەتا پارچەيەكى سوور. پاش ئەۋ سې، كە بەئەندازى چوار ئەۋەندەى سوورەكە. پاش ئەۋ سەۋز بە ئەندازى بەشى لە چوار بەشى سېيەكە. لە ناۋەراستى پارچە سېيەكەدا نىۋە كورپە رۆژىك بەسەر رۆژەكەۋە قەلەمىك، لەم لاۋ لەۋلاى رۆژەكەۋە گولە گەنم بە رەنگى زەرد. لە سەرۋوردى ھەموۋانەۋە بە شكلى چەنبەر نووسراۋو: (دەۋلەتى جەمھورى كوردستان)^(۱۹).

(۱۹) عەلئەددىن سەجادی، شۆرشەكانى كورد و كۆماری عىراق، ل ۲۸۰. بەكارھىنانى (كۆماری دیمۆكراتى كوردستان)م پى لە ناۋەكانى دى راستر بوۋ، ۋەكو (كۆماری مىللى مەھاباد) و (كۆماری مەھاباد).. ھتد. بەۋ پاىە كە لە بەلگەنامە و دۆكيومنتەكانى (كۆماری دیمۆكراتى كوردستان) خۇیدا بە ناۋى دەۋلەتەۋە مامەلەيان كىردوۋە و نووسىۋانە (مەھاباد) تەنيا پايتەختى ئەۋ كۆمارە بوۋە. پىۋىست بەۋە ناكاسل بىكەينەۋە لەۋەى كە سنوورەكەى چەند بوۋە و چەند دەسلەتى بەسەر ناۋچەكانى كوردستاندا رۆيشتوۋە. لەم پۈۋەۋە پىۋىست بەۋە دەكا ھەۋلى (مەحمود مەلا عىززەت) و عەبدولرحمان زەببىچى لەبەرچاۋ بگىرى. بىرۋانە: مەحمود مەلا عىززەت، لە يادى دامەزاندنى (جەمھورىەتى كوردستان)دا با بۆچۈنە شىۋاۋ و ھەلەكانى راست بىكەينەۋە، رۆژنامەى كوردستانى نۆى، ژ ۱۷۷۴، س ۷، ۱۹۹۸/۱۲/۲۰، ل ۶. محەمەد بەھائەددىن مەلا ساحب، پىشەۋا قازى محەمەد و كۆماری مەھاباد ل ۲۶.

Hassan Arfa, The Kurds, P.84.

بۆ پوونکردنەووی چەمکی رەنگ و بەشەکانی تری ئالاکە، کاپیتان محەمەد قودسی لە شاری نەغەدە لە کاتی هەڵکردنی ئالاکەدا وتی:

(دەلی رەنگی سوورم نیشانەی جەنگاوەری و نەبەزی گەلی کوردە سپیم دەلی میلیلەتی کوردی نەجیب گیانیکێ پاک و راستی هەیه. رەنگی سەوزم هاوار دەکا خاکی کوردستان پڕە لە دەغڵ و دان. کانگای زێر و زیو. ئەی کورد هەموو بە گیانیکێ خاوینەووە بیرەوهریهکی پاک و راستەووە هەموو پیکەووە کەلک لە کوردستانەکەتان وەرگرن. دیسان دەلی: ئەی فەللاح، ئەی کریکار و پالەیی کورد دلت لەخۆ دانەمیانی لەسەر نیشانەیی پاک و راستی نیشانەیی تەقەلاو هەولێ دەستی تۆ ئەو دوو گۆلە جۆیه هەمیشە بە پیش چاوتەووەیە پیت ئەلپت هەول بە ئیش بکەو و لاتت بڵند بکەرەو. ئەی کورد دیسان ئالاکەت ئەلی و ئەمرت پێ ئەکات سەرکەوتنت و گەورەبیت لە خۆیندنایه، ژن و پیاو کور و کچ بەجاری بخوینن چونکی خویندن هەموو میووەیهکی خووشی و زیندەگانی پێووەیه. کردگاریش تیشکی رۆژی خۆی بەسەر هەموو سیفاتی جوانی ئینسانیدا بڵاو ئەکاتەووە جوانتری ئەکا)(۲۰).

لە رۆژی هەڵکردنی ئالای کوردستان لەمەیدانی چوارچرا لە مەهاباد دا، پێشەوا قازی محەمەد وتاریکی خویندەووە، کە تێیدا ئامانجی ئایندهی کۆمار و خەباتی لەمەودوای حزبی تیدا پوون کردەووە، ئەمە بەشیکە لە دەقی قسەکانی ئەو:

(کوردستان مەوقیعیەتی جوگرافیاییەکی مەخصوصی هەیه کە بی پسانەووی بیئەووی نەتەووە و میلیلتیکی کە لە نیوانیاندا فاصیل و لیکیان بپچرپتەووە کورد بەسەر یەکەووە پیکەووە سکونەتیان تێیدا هەیه دارای مالیکیهتی میللین دەویدا بەسەرھات و سەوابیقی تاریخیان یەکەو عومومەن تێیدا شەریکن. خاوەنی ئاداب و عادات و رسومی میللیەکە وان کە هیچ جۆرە صەدەمە و حەوادسیک نەیتوانیووە سستیەک لە بناغەیی میلیلەتی ئەواندا پەیدا بکا. کورد لە قەدیم را هەزاران پادشا و حوکمدار و تەشکیلاتیان بوە. هەر لەم کوردستانی ئازادی ئیستادا بنەمالەیی ئومەرای موکری کە سەر سیلسیلەیی ئەوان ئەمیر سیف الدین بووە تا ۱۰۲۰ی ه بیلئستیقلال یەک لە دووی یەک: ئەمیر سیف الدین، صارم بگ، شیخ حیدر، ئەمیر بگ، ئەمیر پاشا تا دەگاتە قویاد خان بە دەسلالات و قودرەتەووە حکومەتیان کردووە.

(۲۰) رۆژنامەیی کوردستان، ژ، ۵، ۱، ۲۰ ژانویه ۱۹۶۶، ل. ۲.

میلله تی رهشید و بهغیره تی کورد له ههموو دهورو زهمانیکیدا هر کس خه یالی ئیستی نیشتمانی ئەوانی بووبی بهرنگاری بوون و بهر بهر کانیان کردوو له هیچ فیداکارییهک دهستیان دانه واندوه. له پاش له دهستچوونی سهلته نهت و حکومداریشیان بۆ وهگیر خستنه وهی ئیستیقلال و ئازادی به ملیۆنان قوربانیان داوه و له بهر ئەوهی که ههمیشه له موباره زه و مله بوون هیچ جوړه ئەزیهت و ئازاریک نه ماوه نه چیژن و نه یینن. چهند مه دره سهی کچان و کورپانمان کرده وه، مه دره سهی شه وانمان دایر کردو کتیب به زمانی کوردی ته رجه مه کران.. کوپ و کچ و پیاوی گه وره له مه دارسی شه وان و رۆژانه به زمانی کوردی ده خوینن له جیاتی ئەوهی شەش هوت سال خه ریکی خویندن و فیروونی فارسی بن له مانگیک و دوو مانگدا ده بنه خوینده وار و شتی: ده خویننه وه و دهنوسن. بۆ ناساندنی لیاقه تی میللی و ده رخستنی حه یاتی ئەده بی و فهره هنگی کورد و بۆ راگه یاندنی هاواری خو مان به گوپی دنیا ی به شه ریهت و عه دالهت موحتاجی وه سیله ی چاپ و بلاو کردنه وه بووین، چاپخانه ی زۆر چاک ته ئسیس کراو دانرا له شاری خو ماندا به زمانی خو مان گو قارو رۆژنامه درده چی و بیرو فیکرو داخواری ئیمه له دنیا دا بلاو ده کاته وه. حاصل و به رو بوومی ئیمه که میقداریکی زۆر و زه وه ندو به قیمهت بوو به فیروپی له ده ستیان درده هینان و دهستی ئیستعمار سه ددیکی له پیش ئیمه و بازاری دنیا دروست کردبوو ریگای هلمان دیبه وه و تیجارهت و ئیقتصادی کوردستان زۆر باش ته ئمین کرا. له زمانی دیکتاتوریدا که ههموو عه وارزیکیان لی ده ساندین که مو زۆر وه سیله ی له ش ساغی و مو عاله جه، نه حه کیم نه درمان نه مه ریزخانه یی بو یان ساز نه کردین. ئیمه بو خو مان مه ریزخانه ی زۆر باش به و زوونه دایر ده که یین و له ش ساغی و لاتمان ته ئمین ده بی. هیژیکی میلیمان ته شکیل داوه که به شه جاعه تیکی ته و او حاضره وه دیفاع له نیشتمان بکا. دیاره مو هفه قیه تی ئیمه سه راسه ری له عه یینی مه رامی دیمو کراسی و له نه تیجه ی فه عالییه تی حیزبی دیمو کراتی کوردستان و به پشتیوانی عاله می دیمو کراته له بهر ئەوه.. ده لئین: بژی موئه سیسینی دیمو کرات(۲۱).

(۲۱) رۆژنامه ی کوردستان، ژ (۱۵-۱۶)، ۱۹۶۶.

لهسهرهتای مانگی شوباتدا کابینهی (کۆماری دیمۆکراتی کوردستان) ئاشکرا کرا، که بهم شیوهیه بوو:

سهرهك وهزيران	۱- حاجی بابە شێخ
جیگری سهرهك / وهزیری بهرگری	۲- سهیفی قازی
جیگری سهرهك / وهزیری پهروهردو زانیاری	۳- مهنافی کهریمی
وهزیری ناوخوا	۴- محمد امین معینی
وهزیری دهرهوه	۵- عبدالرحمانی ئیلخانی زاده
وهزیری تهندرستی	۶- محمدی ئهویوبیان
وهزیری کشتوکال	۷- محمود وهلی زاده
وهزیری کار و فهومان	۸- خهلیلی خوسرهوی
وهزیری ئابووری	۹- ئهحمهدی ئیلاهی
وهزیری داد	۱۰- مهلا حسینی مهجدی
وهزیری بازرگانی	۱۱- حاجی موستهفای داودی
وهزیری رابهری	۱۲- صدیق چهیدهری
وهزیری ریگاو بان	۱۳- ئیسماعیل ئیلخانی زاده
وهزیری پۆسته و تهلهفون (۲۲)	۱۴- کهریم ئهحمه دین

باری ئابووری

به ره دامهزاندنی کۆماری دیمۆکراتی کوردستان باری ئابووری ئێران داتهپیبوو، به هۆی جهنگی دووهمی جیهانییهوه، نرخى شتومهك گران ببوو بازارى رهش پهواجى پهیدا کردبوو. ئه مه جگه له وهی، که له سایه ی حکومه تی بیست ساله ی رهزا شادا ناوچهکانی کوردستان له ئێران دواکهوتووتر بوو، نه کارگه و نه کۆمپانیاپهکی وای لى دروست نهکرا بوو، که خێرو بیهرهکی له بهرژه وهندی ناوچه کهدا بى و چینی کریکاری کورد

(۲۲) جلال الطالباڤی، والحركة الكردية، ص ۳۲۷-۳۲۸. مجتبی برزویی، اوضاع سیاسی کوردستان، ص ۹۸-۹۹. کهریمی حسامی، کۆماری دیمکراتی کوردستان یان خودمختاری، ل ۷۵-۶۷. هارفی موریس و جۆن بلوج، لا اصدقاء سوى الجبال، ص ۹۸-۹۹.

وجودى ھەبى، بە پېچەوانەو، بە گوڭرەى بەرنامەيەكى تايبەتى رەزا شا لە ھەولئى سۈپىنەو و لە بەين بردنى ھەموو گوڭران و بەرەو پېش چوونىك و رەسەنايەتتەيەكى كۆمەلئى كوردەوارى بوو.

پاش رەزا شا، ھەمە رەزاي كورپىشى لەسەر ھەمان سىياسەتى چەوتى باوكى ھەنگاوى ھەلدېئا لە كوردستاندا (عەشائىربازى و خان خانانئى دامەزراو نە تەنيا دېھات بەلكو لە شارەكانىشدا حكومەتى دەرەبەگايەتى بەسەر خەلكدا حوكمى دەكرد، باجيان دەستاندا، عەوارىزيان وەردەگرت، ملك و زەوى و زارى بئى دەسەلاتيان داگير دەكرد)^(۲۳).

لە سەردەمى كۆماردا بارى ئابوورى بە ھۆى پېوھەندى بازىرگانى دەگەل تەوريز و سۇقۇتتەو بووزايەو و بازىرگانان دەيانتوانى بە ئاسانتر كالا بېنن و پەوانەى بكن، بەلام ناتوانئى چاوپۇشى لەوھيش بكرىت، كە يەكئى لە خالە پر مەترسىدارەكانى كە لە ئايندەدا بوو ھۆى پووخانى كۆماريش مەسەلەى ئابوورى بوو، بە تايبەتى لەو پووھو كە نەيتوانى چارەسەرى كېشەى دابەشكردنى زەويوزار بكات چونكە سروسىتى كۆمار و بارى ئەو پۇژەى كۆمەلئى كوردستان و ھابوو. دەرەبەگ و سەرەك ھۆز و بازىرگان سەركردايەتى حيزب و كۆماريان پېكھېئابوو و ھەر خۇشيان پاريزگاربيان لە داھاتى خۇيان دەكرد و ئەو دەرەبەگ و ئاغايانەشى رايانكردبوو و دژايەتى كۆماريان دەكرد و خۇيان دابوو پال حكومەتى ئيران بەشئوھەيەكى عادىلانە زەوييەكانيان بەسەر جووتياراندا دابەش نەدەكرا. ئەو بەيجگە لەوھى سنوورى كۆمارى كوردستان لە بازىنەيەكى تەسكدا بوو و شوئىنى كەمى بە دەستەو بوو، لەگەل ئەوھشەو لە سەردەمى كۆماردا ھەندئى ھەول درا، لەوانە (ھەولدان بۆ بەرپوھەردنى شئوھى نوئى كشتوكالئى و ھىنانى تراكتور بۆ يەكەم جار بۆ كوردستان. دامەزندان و گەشەپىدانى شىركەتتەيەكى گەورەى بازىرگانى بە ناوى "تەرەقى" يەو)^(۲۴)، بەلام ھەولەكان بە ھۆى ھاوكارى نەكردنى خەلكى كوردستان ئەوھندە جىگەيان نەگرت.

(۲۳) عەبدولقادر دەباغى، راپەرىنى كۆمەلەى ژئ-كاف، ل ۴۳. ھەروھە لەبارەى بارودۇخى ئابوورى لە ئىران لە دووھەمىن جەنگى جىھانىدا، بروانە: عبدالھادى كرىم سلمان، ايران في سنوات الحرب العالمية الثانية، (رسالة ماجستير)، ص ۱۲۱-۱۱۵.

(۲۴) جەليل گادانى، ۵۰ سالى خەبات، ل ۵۲. لە بارەى ھەنگاوەكانى ئابوورى پلاندانان بۆ پاشەپۇژى دارايى و بودجەى كوردستان وەك كوردنەوھى كۆمپانیا و دانانى بانق و سكە لىدان، بروانە: محەمەدئەمىن مەنگورپى، بەسەر ھاتى سىياسى كورد، ب ۱، ل ۱۱۲-۱۱۵.

بارى سەربازى

لە پووى سەربازىيەو، ئەگەرچى ئامارىكى تەواو لەبەر دەستدا نىيە بۇ ژمارەى سەرباز و پېشمەرگە، بەلام ھەول درا تا رادەيەك لەسەر شىوہى نووى سەربازىيە ھىزەكان رېك بخريئ و ژمارەيەك ئەفسەرى باشوور، كە بەشدارىيان لە كۆماردا كرد پلەى سەربازىيان پيئرا، بە شىوہيەكى گشتى ھىزى بارزانىيەكان، كە لە عىراقەوہ راپانكردبوو، لەگەل ھەندى لە ھۆزەكانى بانەو بۆكان، كە لە ژىر سەرىرشتى ژەنەرال (ھەمە رەشىدخانى بانە) دا بوون زۆرىنەى ھىزى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستانىيان پيئە ھىنابوو، ئەو ھىزانەيش زۆرىيەيان لە ئەنجامى ھىرشىيان بۇ سەر ئەرتەشى ئېران و چۆلكردنى ئەو ناوچانە لە لاين سوپاى ئېرانەوہ خويان چەكدار كوردبوو. لەم پووەوہ كەرىم حسامى دەلى:

(لە سەروہەندى پاكردنى ئەفسەر و ژاندرمەكانى حكومەتى رەزا شادا، تەفەنگى بىرئۆلە كوردستان بەنان يا بە كۆنە پانتۆل و كۆنە پيلاويك دەفرۆشرا. بەلام ئەو كوردانەى كە بە ئىجبارى گىرابوون، وە لە كوردستان دوور خرابوونەوہ، زۆرىيەيان نەك ھەر تەفەنگى خويان بەجى نەھىشت و ھىنايەوہ، بەلكو زۆرى واش ھەبوون كە تەفەنگى زيادەيشىيان ھىنابوو)(۲۵).

ھەروہا دەلى:

(خەلكى ئەم ناوچەيە تەفەنگى بىرئۆيان بە عەرابە كۆدەكردەوہ. بە كورتى چەكى ژاندرمە و قشونى حكومەتى رەزاشا لە كوردستان كەوتە دەستى خەلك و كوردەكان چەكدار بوونەوہ)(۲۶). لە بارەى ژمارەى پېشمەرگەش ئەوانەى چەكدار بوون، حسن ارفع، ژمارەى پېشمەرگەكانى مەھاباد بە (۱۲۰۰۰) دوازە ھەزار كەس لە قەلەم داوہ(۲۷).

(۲۵) كەرىم حسامى، كاروانيك لە شەھيدانى كوردستانى ئىران، ل ۱۱.

(۲۶) ھ.س، ل ۱۲. ھەروہا ھىمن دەلى: (تەفەنگى بىرئۆيان دەدا بە نانك. ئەويش ئەوى ئازايان، دەنا ئەوى ترسنۆك بەرتىلى دەدا تەفەنگەكەى لى وەرگرن) بىروانە، ھىمن، تاريك و روون، ل ۱۹. ھەروہا دەربارەى ھىرش بۇ سەر شارەوانى مەھاباد بىروانە، غەنى بىلورىيان، ئالەكۆك، ل ۲۴-۲۶.

(۲۷) فات HASSAN ARFA, The Kurds, p.85 دەربارەى شەرىكانى بەرەكانى جەنگ دەگەل ئىران، بىروانە: ب. ئەلووند، پۆژنامەى دەنگى كورد، ژ ۴۴-۶۹.

عەقىد بەكر عەبدولكەرىم ھەويىزى، گەشتك بە كۆمارى مەھاباد دا، دەزگای سەردەم، سلیمانى، ۲۰۰۰. مسعود البارزانى، البارزانى والحركة التحررية الكردية ۱۹۴۵-۱۹۵۸. دەربارەى نامە و دۆكۆمېنتەكانى وەزارەتى ھىزى كوردستان، بىروانە: مەحمود مەلا عىززەت، دەولەتى جەھورى كوردستان، نامە و دۆكۆمېنت، ب ۲، ۱۹۹۵.

باری په‌روه‌ده‌و فەرهنگی

له‌ بواری په‌روه‌ده‌و فەرهنگیدا، شەخسی قازی بۆ خۆی گرنگی زۆری به‌ خویندن و خوینده‌واری داوه‌ و یه‌کی له‌ داواکارییه‌کانی کۆمار هەر له‌ زووه‌وه‌ خویندن بوو به‌ زمانی زگماکی کوردی. تهنانه‌ت له‌ بره‌گی سێزده‌ی فەسلێ سییه‌م له‌ مه‌رامنامه‌ی حیزبدا هاتوه‌:

(له‌نیو دانیشتوانی کوردستاندا بۆ بلاوکردنه‌وه‌ی عیلم و مه‌عریفه‌ت خویندنی ئیبتیدایی و ناوه‌نجی ئیجباریه‌، له‌ مه‌دره‌سه‌کاندا خویندن به‌ زمانی کوردی ده‌بی) (٢٨).

بۆ ئەم مه‌به‌سته‌ له‌ پێشدا ده‌بوو له‌ پرۆگرامی خویندنی سه‌ره‌تاییه‌وه‌ ده‌ست پێ کرابا. (هێمن) ده‌لی:

(له‌ ده‌سته‌یه‌کدا که‌ بۆ دانانی کتیبی کوردی بۆ فیزگه‌کانی کوردستان کاریان ده‌کرد، ئەندام بووم. ئەندامه‌ ئەسلییه‌کانی ئەو لیژنه‌یه‌ وه‌ک بیرم مابی، زه‌بجی و هه‌ژار و برایمی نادری و دلشاد ره‌سوولی و من بووین. پێشه‌وا بۆ خۆی و چه‌ند مامۆستای شاره‌زایش یارمه‌تیان ده‌داین) (٢٩).

هەر له‌ باره‌ی ده‌رس و تنه‌وه‌ی ئەو پرۆژانه‌ی مامۆستایان له‌ قوتابخانه‌کاندا ئارچی روژفلت ده‌لی:

(سه‌ره‌تا مامۆستایانی کورد ناچار بوون له‌ پۆله‌کانی ده‌رس گوتنه‌وه‌دا فارسی به‌ زار بۆ خویندکاران وه‌رگێرن، به‌لام پێش رووخانی کۆمار کتیبی فێرکردنی کوردی بۆ خویندنی سه‌ره‌تایی چاپ کرابوون) (٣٠).

ته‌نانه‌ت خولی ئیواران کرابۆوه‌ بۆ له‌ناوبردنی نه‌خوینده‌واری بۆ به‌سالآچووه‌کان و زمانی کوردیش بووه‌ زمانی خویندن.

دامه‌زراندنی کتیبخانه‌ی میلی کوردستان وه‌کو پێویستی یه‌کی شارستانی و به‌گیانی لیپرسینه‌وه‌ له‌ به‌رامبه‌ر زانست و زانیاری سه‌رده‌م بۆ ئەوه‌ی ئاستی زانیاری له‌ کوردستان به‌رز بکاته‌وه‌، بپیار درا هه‌رچی کتیب و چاپمه‌نی و دوکیومینتیک هه‌بی له‌

(٢٨) مه‌رامنامه‌ی حیزبی دیموکراتی کوردستان، چاپخانه‌ی مه‌هاباد، سه‌رماره‌زی ١٣٢٤، ل ٣.

(٢٩) هێمن، تاریک و روون، ل ٢٤.

(٣٠) ئارچی روژفلت، کۆماری مه‌هاباد، ل ٣٦-٣٧. هه‌روه‌ها له‌ باره‌ی باری روژنبیرییه‌وه‌ پروانه:

الحركة الكردية في العصر الحديث، ص ٢٠٣.

یەك شۆیندا كۆ بكریتهوه و ببیتە سەرەتایەك بۆ دامەزراندنی كتیبخانەیهکی گەورە
میلی. له بارەى دامەزراندنی كتیبخانەى میلییهوه، رۆژنامەى (كوردستان)، له ژمارە
(۲۵) دا ئەم هەوالەى بلاو كردۆتەوه:

(لهبەر ئەوهى پێداویستییهکی زۆر به بوونی كتیبخانەیهکی میلی له شارى
مەهاباد هەست پى دەكرى. حەزرتى پيشه‌واى كوردستان دەستوروى
فەرموو كه به زوویكى زوو دەست به كۆكردنەوهى كتیبه‌كانى قیرائەتخانەى
عیسازادەو فەرەنگ بكرى و یەكجى له سالونى تەنیشتى چاپخانەى
كوردستان دابندرین و كتیبخانەیهکی میلی و عمومى سازبكرى و چەند
كەسكیش له برايان تائەمرۆ كتیبكى زۆریان بەم كتیبخانە پيشكەش
كردوو (كه پاشان دە رۆژنامەدا نۆیان دەنوسرى) و كەسانكیش ئامادەن
یەك یا چەند جلد كتیب بەم كتیبخانەى میلییه به‌خشن له رۆژنامەدا نۆیان
دەنوسرى و تەقدیریان لى دەكرى).

رادیۆى دەنگى كوردستان، كه ئەوى رۆژى، یەكیەتى سۆقییت له رپگەى پێوهندى
فەرەنگى پووسیهوه له ئازربایجان دا پيشكیشى كوردستانى كردبوو، زۆر به كەلك
بوو، چونكه رادیۆ وەكو كەنالیكى راگەیاندى جەماوەرى كارىگەرى راستەوخۆ دەتوانى
ورەى جەماوەر بەرز بكاتەوه و هەوال و پووداوه‌كانى له ساتىكى كەمدا به ئاگادارى
هەموو لایەك بگەیینى. به تاییه‌تى كۆمەلى كوردەوارى ئەو رۆژە زۆر بەیان نەخویندەوار
بوون و ئاشناى خویندن و نووسینى كوردییش نەبوون، بۆیه رادیۆ دەتوانى بگاتە نۆ
هەموو چین و توێژەكانى كۆمەل بەی جیاوازی. له بارەى گرنكى ئەم رادیۆیهوه
(پيشه‌وا) له میانەى وتەیه‌كیدا وتى:

(له هەموو شتیك بۆ ئیمە چاكتر ئەوهیه كه بتوانى قسەى خۆمان به گوێى دنیا
بگەیه‌نین و تەصدیقی دەفەرموون كه هەموو شتیك وردە و رە تەرەقى پى
دەدرى. دیسان دەتوانین به هۆى ئەم دەستگایە دەرسى ئەخلاقى، فەلاحەتى
و.. به برايانى خۆشه‌ویست بلین و له ئایندەشدا بەرنامەیه‌كى باش بۆ
رادیۆكەمان دیارى دەكەین)(۳۱).

ئەم رادیۆیه (له سەعات ۴ تا ۱۰ى دواى نیوه‌رۆ هەموو رۆژى بەرنامەى بلاو
دەكردهوه، بەلام دەنگەكەى ئەوەندە قەوى نەبوو، كه بگاتە سنوره‌كان و پەيامى
كوردەكان بۆ هاوئەتەوه‌كانیان له عیراق و توركیا بەریت. چەند پيشنیاى كه لهو بابەتەوه

(۳۱) رۆژنامەى كوردستان، ژ ۴، ۶/۵/۱۹۴۶.

به شوورهوی در، بی وهلام مایهوه(۳۲). ئەگەرچی دەرگای رادیۆکه زۆر ساده بووه و له رینگه ئه مپریفایهر و بلنډگۆوه بهناو شاردا بلاو کراوه تهوه، سه عید ناکام دهلی:

(ئیمه ده بوایه به میکرو فۆن دهنگمان به نیو شاری مه هابادا بلاو بکهینهوه.. ئەگەر بمانویستایه هه والیک یا راگه یاندنیک بلاو بکهینهوه، ده بوایه راکهینه ته وریزو سه ره وه ریکرین تا رینگمان دهری بۆ ژووری رادیۆ)(۳۳).

رهنگه ئەمه به پلهی یه کهم سووده کهی بۆ ئەو رۆژه له وهدا بووی، که زۆربهی خه لکی جوتیارو هه ژاری ئەو رۆژه رادیۆی تایبه تی خۆیان له ماله وه نه بوو. به تایبه ت له شاریکی وه کو مه هاباد دا، بهر له دانانی ئەو رادیۆیه له مه هاباد پیشتریش له میانی رادیۆکهی نازهر بایجاندا نیو سه عاتیان بۆ بهرنامه کان به زمانی کوردی ته رخان کردبوو، که هه ژاری موکریانی بهرنامه کانی بهرپوه دهبردو هه ر خۆی وتاره کانی دهنووسی. دهربارهی ئەو کاره ی خۆی (هه ژار) دهلی:

(له ته وریز رادیۆی پیشه وه ری هه بوو. برپار درابوو رۆژی نیو سه عات ئیمه ش قسه ی له سه ر بکه ین و بهرنامه ی تایبه تی خۆمان هه بی. من بۆ ئەو کاره چوومه ته وریز. وه تاغیکم له مالی شازده خانمی میر پهنج به کری گرت. شهوانه تا نیوه شهو، رۆژانه هه ر له به یانه وه تا نوێژی شیوان به ته نها خه ریکی بهرنامه نیو سه عاتیه که ده بووم و ده چووم دهمخوینده وه. پازده رۆژ ئەو کاره م کرد)(۳۴).

(۳۲) و لیام ئیگلتن، کۆماری کورد له سالی ۱۹۴۶، ب. ۲، ل. ۵۸، و. ف. ص. ۱۸۷. رۆژنامه ی (کوردستان) له ژماره ی ۴۳ ی ۴/۵/۱۹۴۶ دا رپۆرتاژیکه له مه ر رادیۆی دەرگای سینه مای کوردستان نووسیوه: (رۆژی سی شه موو ۱۰ بانه مه ری ۱۳۲۵ ئیستاسیۆنی رادیۆی مه هاباد پایته ختی حکوومه تی میلی کوردستان ده گه ل (۵) ده ستگای بلنډگۆ که ۱- له هه وشێ کانگای حزبی دیموکرات ۲- له پیشمه رگه خانه ۳- روه به ری شاره وانێ ۴- له روه به روه ی خانووی هه زه رته ی پیشه وا ۵- روه به روه ی مزگه وته ی عه باس ئاغا نه سب کران، دانراو په سمه ن هه یئه ته ی ره ئیسه ته ی میلی کوردستان و ئەندامه کانی کۆمیته ی مه رکه زی و کاربه ده ستانی حزبی دیموکراتی کوردستان و ژماره یه کی زۆر له ئاغا یانی دهره وه ریحالی موخته ره مینی شاری مه هاباد حزووریان بو).

(۳۳) ده ستنووسی سه عید ناکام، ل. ۱۰۶. ئەم ده ستنووسه که له باره ی ژیان و به سه ره اتی سه عید ناکامه له مومتاز هه یده ری وه رگیراوه.

(۳۴) هه ژار، چیشتی مجیور، ل. ۷۹-۸۰. د. عزه دین ده لی: (هه ژار باسی سو لتانی وه ته میشی نه کردو وه (دکتۆر- پزیشک)، که تا روه خاندنی نازهر بایجان بیژه ری ئەو رادیۆیه بوو. له دوا ی ئەوه ش یه کیک بوو له بیژه رانی رادیۆی (فیرقه ی دیموکراتی نازهر بایجان)- به کوردی که له باکو بوو، له سالانی شه ستیشدا هه ر خۆی بیژه ری رادیۆی نه یینی (صدای ملی ایران) بوو، که له مۆسکۆوه بلاو ده کرایه وه.

دانانى چاپخانەيەك لە مەھاباد يەككى لە بۇكان بۇ چاپكردى پۇژنامەو گۇقارو كتيبي كوردى ئەمانە ھەمووى لە بوارى رۇشنىبيريديا جيگەيان ديارە.

لە ميانەي پيوەندى و دۇستايەتى دەگەل ميللەتاندا، بەتايبەتى دەگەل ئازەربايجانى سۇقىيەتيدا، بە پيشنيازى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان ژمارەيەك خويندكارى كورد رەوانەي (باكو) كران بۇ تەواوكردى خويندنى بەرزو لە پاشەرۇژدا بگەرپنەو كۆمارو خزمەت بكەن، بە تايبەتى لە رشتەي سەربازيدا، بە داخەو، تەمەن كورتى كۆمار ئەو ئاواتەي نەھيئاىە دى و زۆريان گەرانەو و ھەندىكىشيان، لەوى مانەو و پاشان توانييان خويندنى بالە لە پسپوپى جياوازدا تەواو بكەن(۳۵).

بارى سياسى و ديمۆكراسى

كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان سروشتيكى ديمۆكراسى ھەبوو و لە سايبەيدا خەلكى بەويەرى سەربەستىيەو لە ئارادا نەبوو، خەلكى كوردستان ئومىديان بەو كۆمارە بوو، كە بتوانى ھيوو ئاواتى لەميژنەيان لە دروستكردى دەولەتتىكى كورديدا بەدى بىنى و لە دەورى پيشەوادا كۆببنەو. دەولەتانى ئيران لە ماوى حوكمى رەزا شادا ئەوئەندە زولم و ستەميان كوردبوو و ھەرچى شوينەوارى كوردايەتى پيوە ديار بوو لە ناويان بردبوو، بۆيە كاردانەو ھەيەكى ئەوتوى لەلای خەلكەكە دروست كوردبوو، تويزەكانى كۆمەل، قوربانى بەن.

لەرپوى ئەمىنيەتى شارەكانەو، رۇزفەلت بەراوردىك لە نيوان ھەردوو كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان و ئازەربايجاندا دەكا:

(لە بارىكدا لە ئازەربايجانى رۇژھەلات، حكومەتى ترس دامەزرابوو، لە كوردستان تەنيا يەك حالەتى كوشتن رپوى دابوو كە دەكرا ناوى سياسىيان لى بنرى، ھەرچەندە ھەندى كورد كە ئەم رژىمەيان خۆش نەدەويست، ھەلاتبوون بۇ تاران. لە جادەكانى مەھاباد مروقت دەيتوانى گوى لە بەرنامەكانى ئەنكاراو

(۳۵) لەوانە: (رەھيمي قازى و سولتانى وەتەميشى و ھەسەنى حيسامى و رەھمانى گەرميانى و مراد عەبدووللای رازماوەر و قادرى مەحمود زادە و (ھەمەدى مەلود) یش كە قارەمانىكى گەرە بوو ھاتە عىراق و سالى ۱۹۵۰ بە پى خۆى گەياندە باكوو لەم دوايبيەدا مرد. كەرىمى ئەيوبيان و مستەفا شەلماشى وە عەلى گەلاويژ و سەيد عەزىز شەمزىنى و غەنى بلورىيان و ھى تر بوون). برپوانە: وليام ئىگلتون، عەبدووللا رەسول پشەدرى، ياداشتەكانم ب ۱، ۷۲. غەنى بلورىيان ئالەكۆك، ل ۶۵-۷۴.

لەندن بگرێ، لە کاتی کدا لە تەوریز سزای گوێگرتن لە رادیۆکان، مەرگ بوو(۳۶).
 ئەمە جگە لەوەی کە هەر لە سەرەتاوە کۆماری دیموکراتی کوردستان، کە هەلقولای
 ناوجەرگە کۆمەڵی (کوردستان) لە ناوچەکاندا بوو، بەرگریشی لەبەرەدی دیموکراسی
 خاوانی جیهانی دەکردو رێپهوی پیشکەوتنخوازانەیی دژ بە فاشیزم و نازیەت گرتبوو.
 هەرەها بە دوژمنانی گەل و بە حکومەتی ئێرانی سەلمان ئەگەر بواری بدری کورد
 دەتوانن ئیدارەیی خۆیان بەرپۆهەرن و ئەزمونیکی گەرەمی دیموکراسی بوو لە بواری
 جوولانەوێی رزگارخواری کوردایەتی و جۆش و خڕۆشیکێ تازەیی بەخشیشی پەوتە.
 تەنانت هەندی لە دۆستە بیانییەکانی کورد بە هەولیکێ سەرکەوتووی دەزانن کریس
 کۆچیرا دەلی:

(کۆماری مەهاباد سەرباری بچوکی قەوارەو تەمەن کورتی خۆی جیگەیهکی
 گرنگی لە میژووی بزوتنەوێی کوردایەتی هەیه: ئەمە یەکەمین بزوتنەوێی
 کوردایەتی بوو کە (رۆشنییر) سەرکردایەتی دەکرد، ئەوەشی دەرخواست کە ئەگەر
 کورد لێی بگەرین تەنیا (تالانکەر) نین کە لە پاش زیدەرپۆییەکانی سمکۆو
 بەو ناویانگیان دەکردبوو، بەلکو دەتوانن حکومەتیکی شایست بەناوی
 خۆیانەو بەرپۆهەرن(۳۷).

(۳۶) ئارچی رۆزفلت، کۆماری مەهاباد، ل ۴۱، ن، پسیان پەیمانیری رۆژنامەیی (اطلاعات) ی ئەو سەردەمە،
 دەلی: (قازی محەمەد لە کاتی فەرمانرەوایەتی خۆی لە مەهابادا، بەکار زانیەکی تایبەتیەو
 هەلسوکەوتی کرد، رینگە نەدا کوشتن و جەردەوانی لەشار روو بەن و مائی هاوالتییان بە تالان
 بچن. ئەمە بوو مایە ئەوێ لە ماوێ دوو سالی فەرمانرەوایەتی ئەوجا تەنیا یەک مرۆفی
 دانیشتوانی شار بکوژری و خەلک حەزیکێ تایبەتی بۆ قازی محەمەد پەیدا بکەن). پروانە: نەجەف
 قولى پسیان، لە مەهابادی خوینیاوییهو، ل ۱۸۵. دەربارە کۆژرانی ئەو کەسەش، کە (غەفور
 محەمودیان) بوو گوايه لەسەر جاسوسی کۆژراو، پروانە، ئیگلۆن، کۆماری کورد، ب ۲، ل ۲۱.
 غەنی بلوریان، ئالەکوک، ل ۵۵. ئەگەرچی غەنی بلوریان دەیکەرپۆنتەو بۆ مەسەلەیهکی سیاسی، کە
 گوايه لەگەڵ عەزیز زەندی (ئەلمانی)، سەر بە (هاشمۆف) ی کاربەدەستی سۆقیەت لە ورمی بوون و
 دژی (ژی-کاف) کاریان کردوو، بەلام سەید محەمەدی سەمەدی بە درێژی لە زاری قادری
 مودەریسی ئەو رووداوی گێراوئەو، پروانە: سەید محەمەد سەمەدی بە نگاهی بە تاریخ مەهاباد،
 ص ۱۸۷-۱۹۰. هەرەها (درك كينان) لە بەراورد دا حکومەتی ئازربایجان بە رژییمیکێ ستالینی
 تۆقینەر ناو دەبا پروانە: درك كينان، کردها و کردستان (مختصر تاریخ کرد)، ترجمه ابراهيم
 یونسی، تهران، ۱۳۷۶، ص ۱۲۵.

(۳۷) کریس کۆچیرا، جنبش ملی کرد، ترجمه ابراهيم یونسی، ص ۲۲۶. هەرەها رۆزفلت دەلی:
 (مەلەبەند و سەرەلانی ئەم کۆمارە گچکەیه کورد و تەمەن کورت و پر لە هەلبەز و دابەزەکی و
 رووخانی لەناکاو، یەکیک لە داستانە زۆر رۆشنەکانی رۆژەلاتی ناوهراستی ئەم سەردەمە =

پېوهندی دۆستايهتی گهلانی كوردو ئاسووری و ئهرمهنی بههیز كړدو تهنانهت له مهرانامه (حیزبی دیموکراتی كوردستان)، له برگیه (۲۲) فهسلی (۴) دا هاتووه: (ماده ۲۲- ئه و میلله ته پچوكانه ی كه له كوردستاندا دهژین (نازربایجانی، ئهرمهنی، ئاسووری) حقوقی ئه وان تصدیق دهكهن) (۳۸).

ئهمهش لیكدانه وهی تیفكرینیکی قوولی سیاسهتی پیشهوا بوو ئه وهی ههستی میلله تانی دهورو دراوسی بۆ لای ئه زمونی دیموکراتی كورد رابكیشی، چونكه پیشهوا و حیزب له وه گهیشتبوون، ئه و میلله تانه ی ناوچهیش ههروهكو كورد دووچار ی زولم و ستهمی حكومهتی شا بوونه ته وه و له ژیر دهسه لاتی په هله ویدا هه مو نازادیه کییان لی زهوت كراوه، بۆ ئه وهی گیانی برایه تی بههیز بكات و ئه وانیش ببنه سوپه ریك بۆ كووماری دیموکراتی كوردستان.

رېكخراوه كانی لاوان و ژنان نمونه یه کی دیی دیموکراسی بوونی كوومار بوون، كه پیشتهر ئه و گرنگیه به توژی لاوان نه ده دراو له و سه رده مه دا كوومار توانی لاوان له دهوری یه كیتیه كه یان رېكخراوی جهوانانی كوردستاندا كویمان بكاته وه و بلاو كراوه ی خویمان هه بی و به ئاراسته یه کی نه ته وه یی و نیشتمانیا نندا بهرن و چا كتر بتوانن ئه رك و پولی خویمان ببینن، گو قاری (هاواری نیشتمان)، كه له سه ری نووسراوه (بلاو كه ره وه ی بیر یه كیه تی جهوانانی دیموکرات) به سه رپه رشتی (صدیق ئهنجیری آنر) (۳۹) بلاو كراوه ته وه. ئه م گو قاره، گو قاریکی ئه ده بی، سیاسی، كو مه لایه تی بووه و یه ك ژماره ی لی درچوو. ههروه ها ژماره یه ك وتار له رۆژنامه ی (كوردستان) دا له باره ی لاوان بلاو كراوه، كه نیشانه ی گرنگیدانی كوومار بووه به په روه ده ی لاوان به ههستی كوردایه تی و ژیان ی ئاینده (۴۰). كچان و ژنان گورجتر و چالاكانه تر هاتنه مه یدان و به ره و خویندن و

=ئیمهیه. پروانه: ئارچی رۆزفلت، كووماری مهاباد، ل ۳، كه چی نه یاریکی میلله تی كورد ئه و شهش ساله ی ۱۹۴۷-۱۹۴۱ به بی نه زمی و په شیوی داده نی له ئیراندا، پروانه حمید رضا جلائی پور، قاضی محمه د، ص ۲۳.

(۳۸) مهرانامه ی حیزبی دیموکراتی كوردستان، ل ۵.

(۳۹) ئه م پووناكبیره له سالی ۱۹۶۸ دا تیرۆر كرا. پروانه: ح. ماوه رانی، رۆژنامه گه ری كوردی له كوردستانی رۆژه لاتدا، گ. هاوار، ژ، ئه لمانیا، ۱۹۹۹، ل. به لام (هیدی) پیی وایه له سالی (۱۹۶۶) دا له (مامه روت) له باشووری كوردستان له ئه نجامی سه ره رۆی (ئهممه د توفیق) دا تیدا چوو، پروانه: رۆژنامه ی په یام، ژ ۲۱، ۲۰/۲/۲۰۰۰، ل ۲۶. ئه مه یان له پاستیه وه نزیکتره و ته واوه. (۴۰) پروانه: رۆژنامه ی كوردستان، ژماره كانی (۶۸، ۷۰، ۷۱، ۷۷).

خویندهواری هان دهران و پیشه‌وا بۆ خۆی گرنگی بهم مهسه‌له‌یه دهاو ده‌ستپیشخه‌ری ده‌کرد له‌کردنه‌وه‌ی قوتابخانه‌ی کچاندا. برپار درا به‌دامه‌زاندنی یه‌کی‌تی ژنانی کوردستان، له‌م ڕوه‌وه‌ ڕۆژنامه‌ی (کوردستان)ی زمانحالی حکومت، ئەم هه‌واله‌ی بلا‌وکردۆته‌وه:

(سازکردنی حیزبی دیموکرات

له‌ لایه‌ن ژنانی کوردستان)

پۆژی جومعه ۱۳۲۴/۱۲/۲۴ له‌ لایه‌ن یای پیشه‌وای کوردستان له‌ ژماره‌یه‌کی زۆر له‌ یایه‌کانی تیگه‌یشتووی کوردستان گیرایه‌وه و له‌ ساتی ۳ یاش نیوه‌پۆ له‌ ئەنجومنه‌ی فهره‌نگی کۆبوونه‌وه و به‌ سه‌رۆکایه‌تی یای پیشه‌وای کوردستان (یای مینای قازی) حزبی دیموکراتی ژنانی کوردستان دامه‌زراو ژماره‌یه‌کی زۆر له‌ یایان نیو نووسین کردو مانگانه‌ی ئەندامیه‌تی یان له‌ تمه‌نیک تا ده‌ تمه‌ن وه‌ ئەستۆگرت) (۴۱).

هه‌روه‌ها سه‌باره‌ت به‌یه‌که‌م کۆبوونه‌وه‌ی یه‌کی‌تی ژنانی کوردستان، که‌ له‌ سه‌ره‌رشته‌ی یای پیشه‌وای به‌رپۆه‌چوو و چه‌ند یایه‌کی کورد وتاریان تیدا خویندۆته‌وه ئەم هه‌واله‌ی بلا‌وکردۆته‌وه:

(له‌پۆژی ۱۳۲۴/۱۱/۱۶ له‌ لایه‌ن یای پیشه‌وای کوردستان به‌ بۆنه‌ی جیژنی سه‌ره‌به‌خۆیی و ناساندنی پیشه‌وای (معظم)ی کوردستان له‌ ژماره‌یه‌کی زۆر له‌ یایانی شاری مه‌هاباد ئامۆژگارانێ مه‌دره‌سه‌ی کچان گیردرا بۆوه و جیژنیکی خۆشیان گرت ژماره‌یه‌کی زۆر له‌ یایان ئامۆژگاران ده‌و بانگ هێشتنه‌دا نوتق و خیتابه‌ی زۆر باشیان خویندۆته‌وه و جیژن که‌ له‌ ساتی (۳) ی پاش نیوه‌پۆ گیرابوو له‌ ساتی (۵) ی دوایی هات..) (۴۲).

ئهمه‌ش ئەزموونیکێ نوێ بوو، که‌ له‌ کۆماری کوردستاندا، ژن بتوانی به‌شداری ژبانی سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی بکات و له‌ ده‌وری رێکخراویکی خۆیاندا کۆببنه‌وه و شان به‌شانی پیاوان ده‌وری چالاکانه‌ی خۆیان ببینن. جیگه‌ی ئاماژه‌ بۆ کردنه، هه‌روه‌کو چۆن لقی کۆمه‌له‌ی (ژی.کاف) له‌ شاری سلیمانی به‌ سه‌ره‌رشته‌ی ئیبراهیم ئەحمه‌د به‌رپۆه‌ ده‌چوو و ژماره‌یه‌ک شاعیر و پۆشنبیری ئەو ڕۆژه‌ی باشووری کوردستان تیدا ئەندام بوون، به‌هه‌مان شیوه‌ لقی (یه‌کی‌تی ژنانی کوردستان)ی کۆمه‌له‌ی (ژی.کاف) له‌ لایه‌ن ناهیده

(۴۱) ڕۆژنامه‌ی کوردستان، ژ ۲۴، ۱۹۴۶/۳/۱۵.

(۴۲) ڕۆژنامه‌ی کوردستان، ژ ۳۲، ۱۹۴۶/۴/۶.

شیخ سەلام و نەعیمە خانى خوشكى ئىبراھىم ئەحمەد و زەكیە بابان و .. ھتد بەرپۆھ دەچوو(٤٣).

دوای ئەوھى حكومەتى تاران، ھەولئى زۆرى لەگەل ھەدى فیرقەى دیمۆكراتى ئازەربایجان بە سەرۆكایەتى (پیشەوھرى) دا، كە لە چوارچۆھى ئیراندا خۆیان خۆرپبەرى خۆیان بكەن. ئەم ھەولانە و ھەولەكانى دواتریش، كە حكومەتى تاران لە بانگھێشتنەكانى بۆ سەرۆكایەتى ھەردوو كۆمارى دیمۆكرات بۆ راگرتنى بارودۆخ و كەسبكردى كات بوو، كە بتوانن ئەرتەشى پوخوا و تێكشكاوى ئیران بە ھیز بكەنەوھ و لە لایەكى تریشەوھ چاوەروانى ئەنجامى وتووێژەكانیان بوون لەگەل یەكئیتى سۆقیەت لە بابەت ئىمتیازاتى نەوتەوھ.

حكومەتى ئیران لە تەمموزى (١٩٤٦) دا بە رەسمى قازى محەمەدى بۆ تارانى پایتەخت بانگھێشت كرد بۆ ئەوھى راستەوخۆ گفتوگۆ لە بارەى داھاتووى ناوچەكە بكرى و رازى بكەن بەوھى ھاوكارى خۆى لەگەل رۇوسیا بچرپئى ھاوكارى ئازەربایجان نەكەن و ھەندى بەلئىنى ساختەى بدەنى، كە ئەوان دان بە بوونى دەسلەلاتى قازى لە چوارچۆھى ھەلبژاردنىكى ئازاد، كە ئەنجام دەدرى نوینەرى خۆیان بۆ پەرلەمانى ئیران ھەلبژیرن. یەكئى لە رۆژنامەكانى ئەو كاتەى تاران نووسىوئەتى و دەلئى:

(ئۆتۆمبئلى ژمارە ٢٨ بەناو تاران دا دەسوورپتەوھ و ئالایەكى بچووكى كوردى بە سئى رەنگ سەوز سبى و سوور لە ناوھراستدا رۆژئىك و لئى نووسراوھ دەولەتى جمھورى كوردستان، ھەلكردوھ. بئى گومان ھەدى لئىپرسراوانى كورد بۆ وتووئىژ لەگەل حكومەتى مەركەزى دەربارەى دەستوورى حكومەتە سەربەخۆییەكە ھەلگرتوھ)(٤٤).

ھەردوو كۆمارى دیمۆكراتى ئازەربایجان و كوردستان لە پۆژى (١٦/١٠/١٩٤٦) دا، پەيامئىكى سەربازىيان مۆر كرد، كە ئەمە بەندەكانى بوون:

(١- دروستكردى لەشكرئىكى ئازەرى كوردى كە شوئىنى تەوئیز بئت.

٢- ناردنى لەشكرى نيزامى ئازەربایجان بۆ قۆلى (سەقز) لە كوردستان و ناردنى لەشكرى غەبرى نيزامى ئازەربایجان بۆ كوردستان بۆ ئازەربایجان ئەگەر پئوئست بوو.

(٤٣) بۆ زانیارى زیاتر بروانە: نوری شاویس، من مذكراتي، ص ٤٠.

(٤٤) لوسیان رامبو، الكرد والحق، ص ١٣٩.

- ۳- دانانی جەنرال عەزیمی ئازەربایجانى بۇ سەرۆكى گشتى له قۆلەكانى (سەقز) (سەردەشت) له كوردستانه وه له (هۆلا ساسۆر هەوشار) له ئازەربایجان.
- ۴- دانانی مەلا مستەفا بە سەرۆكى گشتى كوردى ئازەرى له ناوچەى (سەقز).
- ۵- ناوچەى هەوشار له ئازەربایجان له ژیر چاودیری "محمد حسین سەیفى قازى" دا بیئت.
- ۶- قازى محمد سەرۆكى گشتى هەرە بەرز بیئت له سەر هیزهكانى ئازەربایجان كوردستان. بهلام له ژیر رەنگ پشتنى جەنرال عەزیمی دا.
- ۷- (پیشهوهرى) سەرۆكى هەرە بەرز بیئت بۇ هیزه شەركهكانى كوردى ئازەرى له ئازەربایجان.
- ۸- هیزی كوردى هەر یارمەتییهكى تری ویست (ئازەربایجان) دەستى بۆ دیرژ بکات(۴۵).

شەپ له ئازەربایجان، کۆبوونەوه له مەهاباد

گفتوگۆیهكان بى ئەنجام بوون. شەپ دەستى پى کرد. تاچه زامنى لهشكرى كوردستان لهوى پۆژى بارزانیهكان بوون، كه شىخ ئەحمەدى بارزان و مەلا مستەفا لهگەل ژمارهیهكى زۆرى خاو و خیزانى بارزانیهكان له عیراقه وه رايانكردبووه ئيران و له ناوچه كوردنشینهكانى ئەوى نیشتهجى ببوون. هەر له یهكەم پۆژى دامەزراندنى كۆماره وه مەلا مستەفا پشنگیری و هاوكارى خوى راگهياندو دواى ئەوهى له ماوهیهكى كەمدا پشتر تهواوى ئەرتەشى ئیرانیان له ناوچهكانى میاندا و سەردەشت و بۆكان و ناوچهكانى دى پاك كوردبووه، ئیستا پروبه پرووى نه هامه تییهكى گه وه هاتبوون له ئەنجامى ئەوهى دهولەتى ئیران به ناوى پاكى و سهلامهتى هەلبژاردنه وه هیزی سەربازى خویان پهوانهى تهوویز دهكهنه وه و سەرۆك وهزیران (قوام السلطنه) به تهواوى لهگەل یهكیتی سۆقیهت و ئینگلیز ریکهوتوون، بهوهى كه یهكیتی سۆقیهت چاله نهوتهكانى باكوری ئیران بهكاربهرى و له قازانجى هەردوو میللهتدا بى. له و لاشه وه ئینگلیزیش چاله نهوتهكانى عەبادان و خۆزستان بهكاربینى(۴۶).

(۴۵) عەلەئەددین سەجادی، شۆرشهكانى كورد، ل ۳۰۸، ۳۰۹.

(۴۶) له بارهى ئیمتیازى نهوتى (سۆقیهت-ئیران) هوه بروانه: محەمهەدخان ملك یزدى، غوغای تخلیه ایران ل ۱۴۳. طاهر خلف البکاء، التطورات الداخلية في ایران ۱۹۴۱-۱۹۵۱، ص ۲۳۵-۲۳۶.

ژنرال- دکتور پناهیان، فرهنگ جغرافیائی ملی ترکان ایران زمین، ج ۲، ص ۱۴۳-۱۴۵.

له بهرامبەر ئهو سياسه‌ته‌ی هاوپه‌یمانه‌كان به تايبه‌تی سوڤيه‌ت و ئينگليز كه تا ئهو رۆژه له پیناو پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندی خۆيان كوردو ئازهربايجان كوردبووه كارتی پالپه‌ستۆ بۆ سهر ده‌وله‌تی ئيران ئیستا به‌رژه‌وه‌ندی ئابووری و لا‌ته‌كانيان به‌لینه‌كاني جه‌غه‌ری باقرۆقی سهره‌ك وه‌زیرانی ئازهربايجان بۆ فيرقه‌ی ديمۆكراتی ئازهربايجان و كۆماری ديمۆكراتی كوردستان بوونه بلقی سهر ئاو، به‌وه‌ی كه داوايان له وه‌زاره‌ته‌كه‌ی (قوام) كوردبوو هه‌لبژاردنێکی راسته‌قینه له سهرانسهری ئيراندا ساز بكری و ناوچه ئازهری و كوردنشینه‌كانیش به‌شداری ئهو هه‌لبژاردنه بکه‌ن و نوینه‌ری خۆيان هه‌لبژیرن.

ئه‌گه‌رچی كۆماری ديمۆكراتی كوردستان و ئازهربايجان بۆ پروپه‌روبوونه‌وه‌ی ههر هيرشیکي له ناکاوی ده‌وله‌تی ئيران له‌سهر چه‌ند خالێك ریکه‌وتبوون، كه ئهو ریکه‌وتنه به‌رژه‌وه‌ندی و گیانی هاوکاری سهریازی و بازرگانی و فهره‌نگی به‌خۆوه گرتبوو. له ماوه‌یه‌کی كه‌مداو له رۆژی (۱۰)ی كانوونی یه‌كه‌م سوپای ئيران ته‌وریزی گرتوه، بئێه‌وه‌ی به‌ره‌نگارییه‌کی ئه‌وتۆی بكری. به تايبه‌تی پيروژبایی (د. جاويد) له رادیوی تاران ده‌خوینرایه‌وه و سهرانی حكومه‌تیش به‌ره‌و سوڤيه‌ت خۆيان رزگار كرد. له‌وه‌ سهره‌به‌نده‌دا، كه هه‌رگیز چاوه‌پوان نه‌ده‌كرا و به‌ئاسانی ته‌وریز بگيریته‌وه و سوپای فيرقه‌ی ديمۆكراتی ئازهربايجان هه‌ره‌س بئینی، به‌تايبه‌تی كه راسته‌وخۆ یه‌كیتی سوڤيه‌ت به‌رگری لی ده‌كردن.

له مه‌هاباد، خه‌لكه‌كه و سهرانی كۆمار شله‌ژابوون، له به‌رده‌م بریاری شه‌ركردن و مقاومه‌ت یا هه‌روه‌كو ئازهربايجان خۆ به‌ده‌سته‌وه بدن و ئه‌رته‌شی ئيران بئێه‌وه‌ی ده‌كردن، ئه‌گه‌ر بئینه‌وه چاره‌نووسی كۆمار و خه‌لكی ديمۆكرات چی ده‌بێ؟!

پيشه‌وا، كاربه‌ده‌ستانی كۆمارو هه‌ندی له سه‌رۆك عه‌شیره‌ته‌كاني بانگ كردو كۆبوونه‌وه‌یه‌کی له مزگه‌وتی ئاغادا پیکه‌هینا بۆ ته‌گبیر و راوێژ.

دوو بیروپا هه‌بوو، یه‌كێکیان خۆ به ده‌سته‌وه‌دان بئێه‌یچ به‌ره‌نگاری، دووهم پینان وایوو ده‌بێ به‌ر له‌سوپای تاران بگيری و تا دوا دلۆپ خوین شه‌ركه‌ن.

قازی بۆ خۆی حه‌مه حوسینی سه‌یفی قازی وه‌زیری جه‌نگ سه‌ره‌تا له‌و راپه‌دا بوون (٤٧).

مه‌لا عه‌بدوللای موده‌رپسی و مه‌لا حوسینی مه‌جدی وه‌زیری داد له‌گه‌ل مقاومه‌تدا نه‌بوون (٤٨). بۆ رۆژی دوايي بریار درا هه‌روه‌كو ئازهربايجان بئێه‌وه‌ی شه‌رو شۆر پيشوازی سوپا

(٤٧) عه‌لاه‌ده‌دين سه‌جادی، شۆرشه‌كاني كورد، ل ٣١١. هه‌روه‌ها له باره‌ی هه‌لوێستی قازی محمه‌د له‌وه‌ كۆبوونه‌وه‌یه‌دا، كه ده‌با به‌رگری بكری و ئازایه‌تی (حه‌مه‌دی مه‌ولوودی)، بره‌وانه: عه‌لی كه‌ریمی، ژيان و به‌سه‌ره‌اتی عه‌بدولره‌حمان زه‌بیحی (مامۆستا عوله‌ما)، ١٩٩٩، ص ٣٩٧.

(٤٨) عه‌بدولقادر ده‌باغی، راپه‌رینی كۆمه‌له‌ی ژئ-كاف، ل ٣٧.

بكریت و تا ئه و جیگهیهی له توانادایه خوین نه پژی و خه لکه که زهرمه ند نه بن. بو ئه م مه به سته پی شه وا بریاری هیزی پیشمه رگه ی له به ره کانی جهنگ دا بکشینه وه و شه پ نه که ن.

پوو خانی کۆمارو هاتنه وهی نه رته ش

دوای ئه وهی بریاری خو ته سلیمکردن درا، هیچ ئومیدیک نه ما، - رۆژی ۲۵ ی سه رما وه ز قازی به ته له فۆن قسه ی له گه ل سه رتیپ (هما یونی) کرد، ئینجا خو ی و سه یف و حاجی بابه شیخ و چه ند که سیکی تر به ئۆتۆمبیل چون بو (حه مامیان) ته سلیمی سه رتیپ (هما یونی) بوون. سه رتیپ (هما یونی) فه رمانده ی له شگری (۴) ی کوردستان و، سه رکرده ی ئه و هیزه بو که ئه وه بو له قۆلی سه قزه وه به ره و مه هاباد بجو لئ. هما یونی، وه کو خو ی گپراویه ته وه، به ر له وهی قازی محمه د و سه رانی تری کۆماری دیمۆکراتی کوردستان بچن بو لای گفتی (ته ئمینی جانی) (۴۹) پیدابوون.

ئه گه رچی رینگه ی را کردن و په نابردن بو ولاتانی دراوسی له به رده و امدا بوو، به لام قازی، که پیاویکی خاوه ن بیروباوه ر بوو، له پیناوی خه لکه که وه سه لامه تییان ئه م رینگه یه ی پی له وانی دی با شتر بوو.

سه رتیپ (هما یونی) له سه ره تادا، نه یویست هیچ هه نگاوکی ئه و تو بنی که کار به ده ست و خه لکه که لپی بسله منه وه و ترس و تو قانندن بکه و یته نیو شاری مه ابادی پای ته ختی کۆمار. ته نانه ت به پیی قسه ی په یامنیری رۆژنامه ی (اطلاعات)، که ئه و رۆژانه له وی بووه ده لئ:

(سه یر ئه وه یه له رۆژانی سه ره تادا لیوا هوما یونی سه رکرده ی هیز گه لی کوردستان له مه هاباد له مالی قازی محمه د لایدا و فاقینی له گه ل ئه ودا خوارد و باس و خوا سیک له باره ی گرتنی ئه و له گو رپیدا نه بوو) (۵۰).

ئه م هه نگا وهی کۆمار جو ریک له بروایی لای هۆزه چه کداره کانیش په یدا کرد که به ئاسانی چه که کانیا ن ته سلیم به سو یا بکه ن، به لام ئه وه نده ی پی نه چوو، دوای چه ند رۆژیک قازی محمه د و محمه د حوسین سه یفی قازی و هه ندئ له ئه فسه رو وه زی ره کانی کۆمار گیران و ته نانه ت سه دری قازی برای پی شه وایش که ئه و کاته ئه ندام په رله مان بوو له تاران به گیراوی هی نا بوویانه وه بو مه هاباد.

ئیتر، شالاوی گرتن و کوشتن و توندو تیژی له شاره کانی کوردستان و ئازهر بایجانیش

(۴۹) نه وشیروان مسته فا، حکومه تی کوردستان، ل ۲۶۷.

(۵۰) نه جه ف قولی پسین، له مه ابادی خویناوییه وه، ل ۱۸۵.

دهستی پئی کردو (زیاتر له ۱۵۰۰۰ ئینسانی دیمۆکرات کوژرا) (۵۱).

له نیو هیزهکانی کۆماری دیمۆکراتی کوردستاندا، بارزانیهکان چهکیان دانهنا، دواى ئەوهی مهلا مستهفا ماوهی مانگیك له تاران مایهوه شا و فهرماندهکانی ئیرانی بینی، گفتوگۆیهکانیان بى ئاکام بوون، بۆیه مهلا مستهفاو ژمارهیهك له پێشمهگرهکانی، دواى چهندین شهپى سخت لهگهڵ ئەرتەشی ئیران و عهشیرهتهکانی سهه سنوور توانییان زیاتر له ۳۰۰ کیلو مەتر به پئی بپرین و بگههه ناو خاکی یهکیتی سۆقیهت و لهوی بین به پهناهنده (۵۲).

دادگایی و له سیدارهانی کاربه دهستانی حکومهت

پاش ئەوهی پێشهوا و همهه حوسینی سهیفی قازی ئاموزای پێشهوا و سهدری قازی برای پێشهوا له مههاباد گیران، دواى ماوهیهك به شیوهیهکی روالهتی و به نهینی دادگایی کران. ئەو دادگاییکردنه که له لایهن سههرکردایهتی سوپاو بهرپۆه دهچوو، چهندین تاوانیان دابوووه پال قازیهکان، له ههتک و سووککردن به قودرهتی سوپاو چهکار کردنی خهلیکی شارو عهشایر دژی سوپا و دهولت. ههڵکردنی ئالای جیاواز له هی ئیران و له بهرکردنی یونیفۆرمی سههاری رووسی و پێوهندی بهستن دهگهڵ روسیه و سهفهه بۆ باکو و بازرگانی کردن دهگهڵایان و چهندین شتی دی. ئەگهرچی ئەوان، که تا رادهیهك به قسهه دۆستایهتی سههرک وهزیران (قوام السلطنه) پشت ئەستووور بوون، له لایهک و له لایهکی دیکهوه سههتیب (همایونی) به لینی ئەوی پئی دابوون، که سههرو گیانیان سهلامهت دهبی له بهرامبهه ئەو ههلوئستهی که بى شهه شاریان تهسليم کردوو، به لام به لینهکانی بلقی سهه ئاو بوون، هههههه بهرگرییان له خویان کردبوو، همهه حوسین که دهولت خوی دهسهلاتی ناوچهکهی داوهتی و سهدری قازی خوی بى گوناه دهزانی بهوهی که ئەو له تاران دادهنیشی ئەندامی پههلهمانه بۆ له بهین بردنی تهنگزهی نیوان حکومهتی ئیران و کۆمار ههولیداوه، پێشهواش هههههه ئیرانی بهوه تاوانبار دهکرد، که دروستبوونی کۆمار له ئەنجامی کهم و کوورپی و لا لی نه کردنهوهی ئیرانهوه بووه بهرامبهه به خهلیکی ناوچهکه

(۵۱) دکتۆر قاسملۆ، کوردستان و کورد، ل ۹۲. کهریمی حسامی ژمارهکهی به (۲۵۰۰۰) بیست و پینج ههزار داناوه. بروانه: کاروانیک له شههیدانی کوردستانی ئیران، ل ۳۲.

(۵۲) دههبارهی ئەو رېپۆوانهی بارزانیهکان بۆ سۆقیهت بروانه: مسعود البارزانی، الحركة التحریریه الكردیه، ۱۹۴۵-۱۹۵۸. مرتضی زریخت، از کردستان عراق انسوی رود ارس. نهجهف قولى پسپان، له مههابادی خویناوییهوه ههتا لیوارهکانی ئاراس.

له پروی پۆشنبیری و کۆمه‌لایه‌تی و مافه نه‌ته‌وايه‌تییه‌کانه‌وه. ته‌نانه‌ت (ن. پسیان) په‌يامنیږی پۆژنامه‌ی (اطلاعات) نووسیویه‌تی: (نیزیکه‌ی ۱۴ سعات قسه‌ی کردو که‌مو کورتی جوړبه‌جوړی له داڼگه‌گرت)^(۵۳). هه‌روه‌ها (محمدی شه‌ریفی)، که له لایه‌ن ده‌وله‌ته‌وه کرابوو به پارێزه‌ری قازی محمه‌د، سالی (۱۹۵۶) گۆشه‌یه‌کی له چۆنیه‌تی ئەم داڼگایه لادابوو و نووسیوو:

زۆر حه‌یف بۆ قازی محمه‌د بۆ ئەو پیاوه‌ مهن و ژیره. قازی له داڼگا‌دا به نه‌ترسی قسه‌ی ده‌کرد. له راستیدا ئەو داڼگای موخاکه‌مه‌ ده‌کرد، قازی حکومه‌تی ئێرانی له عاست میلیه‌ت به‌ خه‌پانه‌ت تاوانبار کرد. به‌ ئازایی و غیره‌ته‌وه، نه‌ک هه‌ر له مافی نه‌ته‌وايه‌تی گه‌لی کورد دیفاعی ده‌کرد، به‌لکو له مافی هه‌موو گه‌لانی ئێران دیفاعی کرد. ئەو قاره‌مانانه‌ له‌م داڼگایه‌ به‌جوړی له مه‌سه‌له‌ک و بیروباوه‌ری خۆیان دیفاعیان ده‌کرد که داڼگا سه‌ری سوڤ ما‌بوو. ئەس‌له‌ن له‌م کاره‌ی که کردبوویان په‌شیمان نه‌بوون^(۵۴).

له پۆژی (۲۳) ی کانوونی دووه‌می (۱۹۴۷) دا داڼگا حوکمی خنکاندن‌ی به‌سه‌ر پێشه‌وا قازی محمه‌دو سه‌یفی قازی و سه‌دری قازی دا، به‌لام به‌ هۆی بار‌دودوخی ئەو پۆژانه و گه‌توگۆی مه‌لا مسته‌فای بارزانی له تاران له‌گه‌ل ئێراندایه‌ بریاری جیبه‌جی کردنه‌که‌ی تا پۆژی (۳۱) ی مارتی (۱۹۷۴) دواخرا، هه‌رئهو پۆژه، شه‌و دره‌نگانی له مه‌یدانی چوارچرا، هه‌ر له‌و شوینه‌ی، که ئالای کۆماری دیمۆکراتی کوردستانی تیدا هه‌لکرا له‌وی له سێداره‌دران. دوا‌ی پا‌زده مانگ کۆتایی به‌ ته‌مه‌نی کۆماره‌ت و جاریکی دی ئومیدی کورد له قه‌واره‌ی سه‌ربه‌خۆ و ده‌وله‌تدا بووه‌وه به‌ سه‌راب.

بێجگه له‌و سی‌ که‌سه، هه‌ر له شاری مه‌هاباد و پاشان له بوکان و شوینه‌کانی دیکه‌شدا چه‌ندین که‌س له ئەفسه‌رو کاربه‌ده‌ستانی دی له سێداره‌ دران^(۵۵). ژاندرمه‌ هه‌رچی

(۵۳) ن. پسیان، له مه‌هابادی خویناوییه‌وه، ل ۱۸۸.

(۵۴) که‌ریم حسامی، کاروانیک له شه‌هیدانی کوردستانی ئێران، ل ۲۴-۲۱. رشیده‌ت. ق، خه‌باتی نه‌ته‌وه‌ی کورد، پۆژنامه‌ی ئازادی، ژ ۹۲، ۸ ی نیسانی ۱۹۶۰، ل ۲-۴. له باره‌ی ناوه‌رپۆکی دانیشه‌نه‌کانی هه‌ر دوو داڼگای (قازی) په‌کان ب‌روانه: مه‌حمود مه‌لا عیزه‌ت، قازی محمه‌د له‌ناو پووناکیی میژوودا، گ مامۆستای کورد، ژ (۲۵، ۲۴)، ۱۹۹۵، ۳۶-۴۰.

(۵۵) له‌باره‌ی ناوی ئەو که‌سانه‌ی له شه‌ره‌کانی دی له سێداره‌ دران، ب‌روانه: عه‌لاه‌دین سه‌جادی، شوڤشه‌کانی کورد، ل ۱۸۶. پۆژنامه‌ی کوردستان، بیره‌وه‌ری (۱۰) ی خا‌که‌لیوه پۆژی شه‌هیدان، ژ ۳، ئاو‌ریلی ۱۹۷۱، ل ۱.

ئاسەوارىكى كوردى و كۆمار ھەبوو سووتاندىان و لەناويان برد. ئەو كارەساتە دەرد و پەندو عىبرەتتىكى گەورە بوو، وەكو سەدرى قازى لە وەلامى برادەرىكى ئەندام پەرلەمانى خۇيدا وتى: (ئەو مەن نىم كە شكاوم، ئەمە سىياسەتى سۆڧىيەتە لە ئىران دۆراندوويەتى...) (۵۶).

دىارە ئەمە ئەو ناگەيەنى كە ھەر بە تەنيا سۆڧىيەتە لەم نىوانەدا، خەتاي بووبى، بەرىتانىاش بە ھەموو شىوئەيەك درىغى نەكردووە لە يارمەتيدانى ئىران لە ھەوال و شىوئەكانى سەربازىشەو لە سەركوتكردنەو ھى بزووتنەو ھى رزگارخووزى كوردايەتى و رووخانى كۆمارى دىمۆكراتى كوردستاندا (۵۷). ھەر و ھەا (ئەمريكا) ش دەورىكى كارىگەرى لە يارمەتيدانى ئىران و بەھىزكردنەو ھى و گەياندى داواكارىيەكانى بۆ كشانەو ھى ھىزەكانى بىگانە لە ئىران بۆ بەردەم ئەنجومەنى ئاسايشدا ھەبوو بە تايبەتى بآليۆزى ئەمريكى (جۆرج ئەلن) لەو سەردەمدا رۆللىكى خراپى ديوە لە رىگە خۆشكردن و ھەلمەتى كۆتايى ھىنانى بە كۆمار (۵۸). ئەمە سەربارى ئەو ھى چەندىن ھۆكارى دى، لە رووى ناوچەگەرى و خيانەتى سەرانى عەشايرو پروا بە خۆ نەبوون و كزى و لاوازى ھەستى نەتەو ھى و نىشتمانپەرورى و بى توانايى دەسەلاتى كۆمار لە چارەسەركردنى مەسەلە سەركىيەكانى وەكو زەويوزار و دروستكردنى دەروازەيەكى ئابوورى و بازىرگانى ئەوتۆ، كە پشت بە خۆ ببەستى. ھەموو ئەو فاكتەرە نىو دەولەتى و ناوچەيى و ناوخيبيانە بوونە ھۆى رووخانى كۆمارو ھەولى كورد لەو پارچەيەدا بوو بەقوربانى (نەوت) و پىوئەندى دىبلۆماسى و سىياسىي زلھىزەكانى ئەو رۆژگارە.

۵۶- ن. پسيان، لە مەھابادى خويناوييەو، ل ۱۸۶.

۵۷- بۆ سەبرى ئەو بەلگەنامەيى وەزارەتى دەروەي بەرىتانىا بروانە: د. عبدالستار طاهر شريف، الجمعيات والمنظمات والاحزاب الكردية في نصف قرن ۱۹۰۸-۱۹۵۸، ص ۲۴۸-۲۴۹.

۵۸- لە بارەى رۆلى ئەمريكا لە جاسوسى و بە تايبەتى رۆلى جۆرج ئەلن لە رىكخستنى پىوئەندى نىوان (قوام السلطنة)ى وەزىرانى ئىران و خىلە كوردىيەكان بروانە د. بورھان. ا. ياسين، كۆمارى كوردستان لە پەيوەستگەى پەيوەندىيە نىونەتەو ھىيەكاندا، گ ھاڧىبون، ژ، ئەلمانىا، ۱۹۹۹، ل ۳۱-۴۶.

فەسلێ دووهم

چاپخانه و پۆژنامه‌وانی کۆماری دیموکراتی کوردستان

باسی یه‌که‌م: چاپخانه و چاپمه‌نی و بلاوکراوه.

باسی دووهم: ناساندنی پۆژنامه و گوڤاره‌کان و هونه‌ره‌کانی
پۆژنامه‌وانی.

باسی یه کهم

چاپخانه و چاپمهنی و بلاوکراوه

چاپخانه

له دواى دۆزینه‌وهی ئامیری چاپ له لایهن (گۆتنبیرگ) هوه ماوه‌یه‌کی زۆر، ئینجا له ئەوروپاوه چاپخانه‌گه‌یشته ده‌وله‌تی عوسمانی، دیاره هۆیه‌که‌شی ئەوه بوو، سولتانه‌کانی عوسمانی له ژێر په‌رده‌ی دیندا رێگه‌یان به هینان و دامه‌زراندنی چاپخانه نه‌ده‌دا، چونکه له راستیدا بوونی چاپخانه و چاپمه‌نی نیشانه‌یه‌کی گه‌وره‌ی مه‌ده‌نیه‌ت و شارستانیه‌تی نوییه‌و بوار له به‌رده‌م بلاویوونه‌وه‌ی بیروپرای جۆراوجۆر ده‌خولقینی و ئاگایی خه‌لکی به‌ره‌و ژوور ده‌بات، ده‌بیته هۆی بلاوکردنه‌وه‌ی رۆژنامه‌وانی و گه‌یاندنی هه‌وال و ئاگاداری له باری دنیا.

زۆریه‌ی سه‌رچاوه‌کان، رۆژنامه‌وانی و چاپخانه له کوردستانی رۆژه‌لاتدا، له پووی میژوووییه‌وه، ده‌ده‌نه پال ئەو هه‌وله جوامیرانه‌یه‌ی نه‌وه‌ی به‌درخانییه‌کان و به‌تاییه‌تی (عه‌بدولرهباق به‌درخان) له شاری (خوی)، که له سالی (۱۹۱۳) دا هه‌ولی داوه یه‌که‌مین رۆژنامه‌ی کوردی له ئێراندا به‌ ناوی (کوردستان) بلاو بکاته‌وه و بۆ ئەم مه‌به‌سته چاپخانه‌یه‌کیش دابین بکات و کتیب و بلاوکراوه‌ی کوردی پێ چاپ بکات و هانی خه‌لک بدات بۆ خویندن و خوینده‌واری و یه‌که‌م قوتابخانه‌ی کوردییش هه‌ر له‌و شاره‌دا بکاته‌وه^(۱).

یه‌که‌مین چاپخانه‌و رۆژنامه‌وانی راسته‌قینه له رۆژه‌لاتی کوردستان دا له‌سه‌ر ده‌ستی مه‌لا محمه‌د تورجانی زاده (قزلجی)، که هه‌ر خۆی له رۆژنامه‌ی (کوردی) سه‌رده‌می شو‌رشی سمکۆ شکاک دا هه‌موو کاریکی ئەنجام داوه ده‌ستی پیکردووه و پچکه‌شکین بووه. ئەم رۆژنامه‌یه له چاپخانه‌ی (غیره‌ت) له شاری ورمیدا چاپکراوه، ئەم

(۱) بۆ زانیاری زیاتر برۆانه: ک، اول مدرسه کردیه في ايران، جريدة التآخي ۱۹۷۳/۱۲/۲۰، ص ۸. سه‌ید عه‌زیز شه‌مزینی ده‌لی عه‌بدولرهباق به‌درخان کۆمه‌له‌ی (جیهاندانی) دامه‌زراندووه، برۆانه: دکتۆر عه‌زیز شه‌مزینی، بزوتنه‌وه‌ی نه‌ته‌وايه‌تی رزگاربخوازانه‌ی گه‌لی کوردستان، ل ۱۲۶. جه‌لیلی جه‌لی، بووژاندنه‌وه‌ی رۆشنگیری و نه‌ته‌وه‌ی کورد کۆتایی سه‌ده‌ی نۆزده‌هه‌م - سه‌ره‌تای سه‌ده‌ی بیسته‌م، ل ۱۴۰-۱۵۶.

چاپخانه‌یه هی (محمد تمدن) بووه، خاوه‌نی کتیبی (اوضاع ایران در جنگ اول یا تاریخ رضائیه)، له باره‌ی سهرتای چاپکردنی (پۆژیکیان شیخ له کهسانی تیگه‌یشتووی سمکوو له (خزمانی سهید ته‌ها) هاته لام، له میانی قسه‌کانیدا نه‌وه‌ی دهرخست که ئاغا (واته سمکو) به ته‌مایه به هۆی نه‌بوونی بلاوکراره له ره‌زائیه ئه‌م که موکورتیه نه‌هیلّ و له ره‌زائیه‌ش پۆژنامه بلاوکیته‌وه ئایا به‌رای ئیوه به چ قه‌واره و تیراژیک ده‌توانرئ پۆژنامه‌یه‌ک له‌م شاره بلاو بکاته‌وه، که سه‌نگین و جوان جیگه‌ی سهرنجدان بی..)

ه‌روه‌ها به‌رده‌وام ده‌بی و له میانه‌ی قسه‌کانیدا ده‌لی: (تابلو‌ی چاپخانه‌ی تمدنیان هه‌لگرتبوو، له جیگای ئه‌و تابلو‌ی چاپخانه‌ی غیره‌تیان هه‌لو‌اسیبوو!)(۲).

له‌سه‌ر پوو‌په‌ری پۆژنامه‌که‌دا (ورمی چاپخانه‌ی غیره‌ت) و ناوی (مه‌لا محمد ترجانی نووسراوه، ه‌روه‌ها له‌پرووی سهره‌وه‌دا ئه‌م رسته‌یه به‌رچاو ده‌که‌وی) (مقاله‌تیک که منفعت کردان تیدابی وردگیری).

له پاش دامرکانده‌وه‌ی ئه‌و شو‌پشه ئیدی پۆژنامه و چاپخانه‌که‌ش په‌کی که‌وت و سالانیکی دوورو دریژ بزاقی پزگاریخواری له پۆژه‌لاتی کوردستان دا خامۆش بوو و زمان و نووسینی کوردی قه‌ده‌غه کراو پۆژنامه‌و بلاوکراره‌ی کوردیش قه‌ده‌غه کران(۳).

ده‌ست پیکردنی دووه‌مین جه‌نگی جیهانی، بارودوخیکی تایبه‌تی له جیهاندا هینایه کایه‌وه و میلله‌ت و ولاتانی پۆژه‌لاتیشی گرت‌ه‌وه، له‌نیوان لایه‌نگری هاوپه‌یمانان و نازیه‌تا. ئیران به‌پیی سنووری جوگرافی وا هه‌لکه‌وتبوو، له‌سه‌ر سنووری سو‌قیه‌ت بوو له باکور و له پۆژئاوایش عیراق، که ده‌سه‌لاتی ئینگلیز به‌پۆه‌ی ده‌برد، باری سیاسی و ئابووری شله‌ژابوو، شای ئیرانیش (ره‌زا شا) مه‌یلی تایبه‌تی بو‌ئه‌لمانیا هه‌بوو و کونسو‌ل و ده‌زگای جاسووسیه‌کانی ئه‌لمانیا به‌ ئاره‌زووی خو‌یان له ئیراندا کاریان ده‌کرد. ئه‌م بارودوخه‌ پێگه‌ خو‌شکه‌ر بوو بو‌ دامه‌زراندنی کو‌رپو پارت و پیکراوی سیاسی، ه‌روه‌کو له‌ فه‌سلی یه‌که‌مدا باس‌مان کرد.

(۲) محمد تمدن اوضاع ایران در جنگ اول یا تاریخ رضائیه، ص ۳۶۹، ۳۷۱.

(۳) دکتور سادق شه‌ره‌فکه‌ندی باسی هه‌ندی پاپه‌پینی دوا‌ی سمکو‌ی کردووه و به‌ناونیشانی (پاپه‌پینه‌کانی خو‌ارووی کوردستانی ئیران) ده‌یانناسینی و به‌ تایبه‌تیش پاپه‌پینی عه‌باس خان (سه‌ردار ره‌شید) باس ده‌کات، به‌لام مۆرکی عه‌شیره‌تگه‌رییان ده‌داته‌ پالا، که ئه‌و ده‌وره‌ی کاریگه‌رییان نه‌بووه‌ بر‌وانه: دکتور سادقی شه‌ره‌فکه‌ندی، کورته‌ میژووی بزوتنه‌وه‌ی نه‌ته‌واتیه‌کانی کورد، ل ۱۰، ۱۰۵. ه‌روه‌ها بر‌وانه: یاسین خالد حسن، الشرقیه، ۱۹۱۸-۱۹۳۵، رساله‌ ماجستیر. کلیه‌ الاداب، جامعه‌ صلاح الدین، ۱۹۹۵.

چاپخانه و (ژئ. كاف) و چاپمه‌نی و بلاوكراره

كۆمه‌لى (ژئ. كاف)، كه پيويستى ئه و پوژگارە دروستى كرد، يهكى لهو خالانهى دهيانه‌ويست جيبه‌جيبى بكن. ئه‌وه‌بوو له ريگه‌ى چاپمه‌نى و بلاوكراره هه‌ستى نه‌ته‌وه‌يى و ئاگايى خه‌لك به‌رز بكنه‌وه، چاك له‌وه تيگه‌يشتبوون، كه به‌خويندن و خوينده‌وارى كۆمه‌لى دواكه‌وتوى كورده‌وارى ئه‌وى پوژى ده‌توانن به‌ره‌و پيش به‌رن ئه‌م بوچوونه‌ى (ژئ. كاف) مۆركى سه‌ره‌كى بزوتنه‌وه و كۆمه‌ل و پيكره‌و و پارتە سياسييه‌كانى كوردى دواى جه‌نگى جيهانى يه‌كه‌م بوون، به‌تايبه‌تى كۆلونياليزمى به‌ريتانى و پاشتر له سه‌فه‌رى باكووى سه‌رانى كورديش له ئازهربايجان جه‌خت له‌سه‌ر ئه‌وه ده‌كرابه‌وه، كه ميلله‌تى كورد پيويستى به‌هوشيارى و خوړوشنبير كردن هه‌يه. له يه‌كه‌م ژماره‌ى گوڤارى (نيشتمان) دا ئامانجى كۆمه‌لى پوون كردۆته‌وه، كه تيايا هاتووه:

(زۆر كه‌س و الئيك ئه‌ده‌نه‌وه كه ئه‌بى نه‌ته‌وه‌ى كورد به‌ زۆر و نيروى چه‌ك له دىلى پزگار بكرىت به‌لام ئه‌وانه هه‌موو به‌هه‌له‌ چوون و ريگاي راستيان لى ون بووه چونكو چه‌ك و تفاقى شه‌ركه له چنگ كوردانه له به‌رامبه‌ر چه‌ك و تفاقى شه‌رى ئه‌مانه بوونه به‌ره‌هه‌ستى سه‌ره‌به‌ستى ئيمه كار ناكات ئه‌بى كورد بزانييت ئيمپرو تهنه‌نگ له چاو گولله پوژين و توپ و تانك و فريوكه‌و.. و.. توقتوقه‌يه‌ك زياتر نيه تهنيا ريگايه‌كى ئه‌بى كورد به‌ره‌و سه‌ره‌به‌ستى پييا بره‌وا شه‌قامى شارستانيتيه. ئه‌م ريگايه‌ راست و ره‌وان ئه‌چيته ناو ميژگى ئازادى و سه‌ره‌به‌ستى).

له و پوژگارهدا به كوردى نووسين و خويندنه‌وه باوى نه‌بوو، ژماره‌ى ئه‌و كه‌سانه‌ى ئاشنايييان له‌گه‌ل رۆژنامه‌و بلاوكراره‌ى كورديدا هه‌بوو ده‌گه‌من بوون. دياره چاپ و چاپخانه له كوردستانى رۆژه‌ه‌لاتدا نه‌بوو. (هه‌ژار) ده‌لى:

(له بىرمه جاريك بىرمان له‌وه ده‌كردوه كه چاپخانه‌يه‌كى ده‌ستى بچوك بکړين و بيكه‌ينه چهنده به‌شيكى بچوك و هه‌ر كه‌سه به پيى توانا به‌شه‌كانى بگرى. كاكه ره‌حمان كه ئه‌وسا ببوو ئه‌ندام و ده‌وله‌مه‌ند بوو، گوتى من هه‌مووى ده‌كړم. باوه‌ركه زۆرمان فرميسكمان ده‌چاو گه‌را، كه له و خوښيه‌ ناھوميد بووين و له‌كړينى چاپخانه به‌شدار نابين) (٤).

(٤) هه‌ژار، چيشتى مجبور، ل ٦١.

بۇ چاپکردى گۆقارى (نىشتمان)، كە بلاوكەرەھەي بىرى كۆمەلەي (ژى. كاف) بوو، دەبووايە رەوانەي تەوريز بىرى و بە سەد دەردەسەرى و بە نەينى لە چاپخانەي ئەرمەنى و ئازەرىيەكاندا چاپ بىرى و بەدزىيەھە بېھىننەھە بۇ مەھاباد و لەويۇھ بۇ خەلك و بۇ كوردستانى باشووريش رەوانە بىرى، بە تايبەتى بۇلقى كوردستانى عىراقى (ژى. كاف). لە بارەي كارى چاپکردى ئەو رۆژگارەي گۆقارى (نىشتمان) ھە، محەمەد شاپەسەندى، كە خۆي كادىرىكى چاپمەنى و نووسەرو ھەرگىرى ئەو رۆژە بوو، دەگىرپتەھە:

(..ئەوسا سالى (۱۹۴۳) لە تەوريز بووم (زەبىحى)يش لەوي بوو، ھەرەھا خەلىلى ساوچىلاغى (ئەوسىيەمان بووين). لەوي زانيم و زەبىحى حروفچىنى پى دەكردم. لەوي جىگاي تايبەتمەن ھەبوو. ئەوسا بەشۆھەي كۆن حروفچىنى دەكرا، ژمارەيەكى (نىشتمان)مان حروفچىنى كرد. لەوي دەمانبرد بۇ چاپخانەي كابرەيەكى ئەرمەنى ئەويش بۇي چاپ دەكردىن. بە دوو سى رۆژ پىنج شەش سەفحەمان ساز دەكرد، تىكمان دەكردەھە و دەمانبردەھە بۇ سابلاغ. لە زۆر جىگادا بە نەينى، كارى مەتبەعە (چاپخانەي ژى كافمان كرد.. لە پشت ميوانخانەي خورشيد لەوي يەك دوو ھۆدەمان دەست كەوت، چاپخانەمان دانا تاگۆرانكارىيەكى تەواو لە (ژى. كاف)دا ھاتەدى بوو بە حيزى دىمۆكرات (نىشتمان)مان چاپ دەكرد. ھەر چۆنىكى بوو من گەرامەھە مەھاباد بە مەتبەعەيەكى دەستى كە سەفحەيەكى تەقريبەن نيو فۆلسكابى چاپ دەكرد، لە تەوريز ھىنامەھە سابلاغ^(۵).)

ھەر لەو رۆژانەي پر خەبات و نەينى كۆمەلەي (ژى-كاف)، توانرا لە رىگەي ئەو چاپخانە دەستىيە بچووكەھە و بە سەرىرەشتى عەبدولرەحمان زەبىحى (ع.بىژەن) چەند نامىلكەيەك ھەكو ديارى پىشكەش بە ئەندامان و خەلكى شۆرشگىرو بە تايبەتى توپى لاوان بىرىت. لەوانە چاپکردى رۆژ ژمىر بۇ سالانى (۱۹۴۳-۱۹۴۴)، بە بەلگەي ئەھەي، كە كۆمەلەي (ژى-كاف) خۆي چاپى كردوھە لە ميانەي رۆژە گىرنگەكانى سالرۆژى ۱۶ ي رەشەمە رۆژى بنىادى چاپخانەي (ژى-كاف)دا ئامازەي بۇ كراوھ. ھەرەھا لەو رۆژ ژمىرەدا پەيامى كۆمەلە نووسرابۆھە. لە رۆژ ژمىرى سالى (۱۹۴۳)دا نووسراوھ:

(ئەي دايكى نىشتمانى كورد دلىياپە ئەندامەكانى كۆمەلەي (ژ. ك) نالەي دەروون و سكالاي تايبەتى تۆ بە ھەموو ناوچەكانى كوردستانا بلاو ئەكەنەھە و لاوھكان بۇ خزمەتى تۆ ھان ئەدەن. بە ھەموو كوردىكى نىشتمان پەرور

(۵) ھانا، مامۇستا محەمەدى شاپەسەندى رۆژنامەي كوردستان، ح د ك ا، ۲۵۷، ۸-۹.

رائهگه ييڭن، كه دونياى ئيمرۇ دونياى شارستانىتى و تهمه دونه ئه وندى له تواناياندا بيٽ به برووسكهى زانست و خويندهوارى سهره پي پيشكه و تنى كورد پروناك ئه كه نه وه په يامى تو كه ئه لئى سهركه و تن له ريكه و تنايه به گوئى ههموو دانىشتوانى كوردستان رائهگه يه نن(٦).

ههر له چاپخانهى (ژئ-كاف) دا، چهند ناميلكه يه كه چاپ كراون له وانه (ديارى كۆمهلهى ژك بو لاهه كانى كورد) و (ديارى مه لا محمدى كۆيى) و (گولبژيرىك له ديوانى حاجى قادرى كۆيى بلبلى نيشتمانى كورد) و (دهسته گولئىكى جوان و بون خوش له باغى نيشتمان پهروهري) بلا و كرده وه(٧). ههروهها (عهقل و بهخت) و (گفتوگوئى دووباز) و (كارخانهى قهندى ياسلسلهى مهشايه خى نه قشبه ندى) و (ئاله كووك) ي هه زارى موكرىانى له بارهى ناميلكهى (سلسلهى مهشايه خى نه قشبه ندى) ي هه زارى موكرىانى به وه رۆژنامهى (كوردستان) وهكو به كه م چاپكراوى چاپخانه كهى بوكان نووسيو به تى:

هه وهل دهركه و تنى چاپخانهى بوكان

(رۆژى ٢٤/١١/٢٤ هه وهل دهركه و تنى چاپخانهى بوكان (سلسلهى مهشايه خى نه قشبه ندى) مان وه دهس كهوت كه بو به مايه ي چاو پروونى و دلخوشى كارگه رانى ئيدارهى رۆژنامه و چاپخانهى كوردستان له خودا ده خوازين، موئه سيسيىن و كارگه رانى چاپخانهى بوكان سهر به رزى له خزمه تى ميلليدا موه فو ق بن(٨).

ئهم ناميلكانه كارى گه ريه كى زورى ان له سه ر بيرو بو چوونى خه لكيدا به جى هيشتبوو، له بهر كه مى ژماره يان ده ستاو ده ست بلا و ده بوونه وه و خه لكى كى زور ئه ز به ريان كرد بوون و به چاوى ريزه وه تيبان ده روانرا. له بارهى ناميلكهى (ديارى كۆمهلهى ژك بو لاهه كانى كورد) هوه، عه بدولقادر ده باغى ده گيرپه تته وه:

(.. كۆمه لانى خه لك به خوشيه وه به شوين ميرزاو خوينده واريكى وادا ده گه پان كه كوردى بزانى. ئه و كتبه هه مووى شيعر بوو، چونكه شيعرو هه لبه ست له گيانى كوردا هه ست ده بزوينى. ژن و پياو ده يانگوت زور به كه لكه، به تايبه تيش روو په ره و سه رله كهى پيرو زو دلرفين بوو، چونكه رۆژى كوردستانى تيدا نه خشابوو و دوو پيتى ژئ-كاف به لاتين له ناوه راس ته كهى دا بوو(٩).

(٦) رۆژمىرى تايبه تى كۆمهلهى (ژئ-كاف)، بو سالى ١٣٢٢.

(٧) نهوشيروان مسته فا، حكومه تى كوردستان، ل ٧٠.

(٨) رۆژنامهى كوردستان، ژ ١٤، ١٣/١٢/١٩٤٦.

(٩) عه بدولقادر ده باغى، راپه رينى كۆمهلهى ژئ-كاف، ل ٤٤.

له سه ره تاي ناميلكه كه داو له سه ره بهرگه كه ي نووسراوه: (١) ديارى مه لا محمدى كويى، بهيارمه تى كوومه له ي ژ. ك بو هه لساندى ئاغاوات و سهردارو عه شيره ته كانى كورد له خهوى نه فامى چاپ كرا. بهم شيعره دهست پي دهكات:

ئاره زوو

زور بووه بهر خيكي له پو لاواز
بوته خه رتيكي دووگ زه لام و قه له و
يا منالتيكي سيس و مردوخه
بوته پياويكي گورج و گول و پته و
گه لي ميللهت وهها وه سهركه وتوون
كه نه په ته خه يال و وه هم و خه و
بويه ئوميد ئه كه م له لوتفي خودا
خالقي مانگ و پوژ و، پوژو شه و
كورد ه كانيش بكاته ساحيب جا
سنه الله في الذين خلو
ته له فوني بخاته نيو كوردان
بانگي يه كتر بكن به دهنگي هه له و
هه و هه وي ميره وان له مهيدانا
زه لزه له ي داته ملكي كه يخوسره و
بيته ژير دهستي ميلله تي كورد
هه ر له باتومه وه هه تا دهه له و (١٠)

(١٠) ديارى كوومه له ي ژي-كاف بو لاوه كانى كورد، ١٩٤٣، ل ٣-٤.

« چه زنه گهی بیت بلیم چیه کوردی »
« عاقلی و چابکی و جهوان مەردی »

دیاری مهلا محمدی گویی

به باره‌ی کومه‌له‌ی ژ . لی بو هه‌له‌اندنی
آغاوات و سه‌ردار عه‌شیره‌ ته‌کالی کورد
له‌خه‌وی نه‌فای چاب کرا

۱۳۲۲

له باره‌ی (کارخانه‌ی قه‌ندی یا سلسله‌ی مه‌شایه‌خی نه‌خشبه‌ندی) (هه‌ژار) که
دانه‌ریه‌تی ده‌لی:

(ناوی مه‌شایه‌خی نه‌خشبه‌ندی به شاعر هونیبووه، له بوکان چاپمان کرد هه‌زار
نوسخه به دوو سی رۆژ فرۆشرا، لام وابوو شاعره‌کانیان په‌سه‌ند کردوو: دواپی
ده‌رکه‌وت وه‌ک نوشته‌ کرپویانه و ده‌ به‌رگیان گرتوو و به‌ کلاویانه‌وه
درووه!)^(۱۱).

له‌و نامیلکه‌دا وه‌ها باسی مه‌ولانا خالید نه‌خشبه‌ندی ده‌کات:
که سهر ده‌سته‌ی هه‌موو مه‌ستانه‌ خالید
نه‌مامی باخی کوردستانه‌ خالید
فیدات بم نیشتمان بو شاره‌زوورت
پووناکه‌ شام و ئه‌سته‌نبول له نوورت^(۱۲)

چاپخانه‌و کۆماری دیموکراتی کوردستان

دوا به‌ دوا‌ی دامه‌زاندنی کۆماری دیموکراتی کوردستان، به‌ پپی ئه‌و به‌لینانه‌ی باقرۆف
به‌ پیشه‌وا قازی محهمه‌دی دابوو له‌ سه‌فه‌ری دووه‌می باکو که یارمه‌تی فه‌ره‌نگی و
پۆشنبیریان بدن و چاپخانه‌یه‌کیان بو دابین بکات، ئه‌و به‌لینه‌ی خۆی به‌جی گه‌یاندو
له‌ ریگه‌ی رابیته‌ی فه‌ره‌نگی ته‌وریزه‌وه‌ چاپخانه‌یه‌ک و بری کاغه‌ز و که‌لوپه‌لی چاپ
گه‌یشه‌ته‌ مه‌هابادی پایته‌خت. به‌ گه‌یشه‌تی چاپخانه‌ بو کوردستان جیژنیکی گه‌وره‌ ساز
دراو هه‌ندی له‌ به‌رپرسیانی کۆمار به‌م بۆنه‌یه‌وه‌ وتاریان خوینده‌وه‌. ده‌سه‌جی که‌وتنه
ده‌رکردنی رۆژنامه‌ی (کوردستان) زمانه‌ی کۆماری دیموکراتی کوردستان و له‌ پال
ئه‌وه‌دا، ژماره‌یه‌ک گۆقارو نامیلکه‌ش چاپ کران و چاپخانه‌ کۆنه‌که‌یش گوازیه‌وه‌ بو
بوکان له‌وی گۆقاری (هه‌لاله‌) و کاروباری میری پی چاپ ده‌کرا. ده‌باره‌ی ئه‌و
ناهه‌نگه‌ی به‌ بۆنه‌ی گه‌یشه‌تی چاپخانه‌وه‌ کراوه، باشتروایه‌ ئه‌و رپپورتاژه‌ بخوینینه‌وه
که‌ ئه‌و رۆژگاره‌ رۆژنامه‌ی (کوردستان) بلاوی کردۆته‌وه:

(۱۱) هه‌ژار، چیشتی مجبور، ل ۸۷.

(۱۲) عه‌بدولقادر ده‌باغی، راپه‌رینی کۆمه‌له‌ی ژێ-کاف، ل ۵۷. هه‌روه‌ها له‌م دواپییه‌دا، شاعیریکی میلی
مه‌هاباد ده‌رباره‌ی سلسله‌ی مه‌شایه‌خی نه‌خشبه‌ندی به‌ شاعر و نامیلکه‌کانی چاپ کردوو، ئه‌و
هونراوه‌یه‌ی (هه‌ژار) یش سه‌ره‌نوێ ره‌گه‌لی خستوو و چاپ کردۆته‌وه‌... رحمان مصباح قاضي،
سلسله‌ی نه‌خشبه‌ندی، ناوه‌ندی بلاوکردنه‌وه‌ی ئه‌ده‌بیاتی کوردی، ئه‌رومی، ۱۳۶۹، ل ۳۲.

(جیژنی کردنهوهی ئیداره‌ی پۆژنامه‌ی کوردستان پۆژی ۲۰/۱۰/۱۳۲۴ ساتی ۵ی پاش نیوه‌پۆله ئیداره‌ی پۆژنامه‌و گوڤاری (کوردستان) به مونسابه‌تی کردنهوهی ئیداره و بلاوکردنهوهی هه‌وه‌ل ژماره‌ی پۆژنامه‌ی کوردستان جیژنیکی به شه‌وکه‌ت گیرا. عوله‌مای ئه‌علامو ئه‌عضای حیزبی دیمۆکرات و نوینه‌رانی نوقاطی موخته‌ره‌مینى مه‌هاباد و زۆر له ئا‌غایانی طراف له‌م جیژنه‌ حضوریان بو. له پێش دا‌ جه‌نابی بابا شیخ به‌ نوتقیکی کورت جه‌له‌سه‌ی ئیفتیتاح فه‌رموو و له‌ ضیمن دا‌ جه‌نابی ئا‌غای قاضی محمه‌دی ره‌ئیسى حیزبی دیمۆکرات پێشه‌وا‌ی میلی و دینیى کوردستان زۆر ته‌مجید و ته‌حسینی کردو فه‌رموو: (وجودی وی بو‌مه‌ غه‌نیمه‌ته‌و هه‌ر ئه‌و ده‌توانی که‌شتی کوردستان له‌ نیو شه‌پۆلی سیاسه‌تدا بگه‌یه‌نیته‌ ساحیل). له‌ دوا‌ی ئه‌و ئا‌غای سید محم‌دی طه‌ زاده و معاون حیزبی دیمۆکرات له‌ لایه‌ن پێشه‌وا‌ی معظه‌وه‌ خیر مه‌قه‌ده‌می به‌ جه‌نابی بابا شیخ و سایرى موخته‌ره‌مین که‌ له‌ جه‌له‌سه‌ی حزوریان و ئیظه‌هارو موباره‌ک‌بادی کردنه‌وه‌ی ئیداره‌ی پۆژنامه‌ی له‌ هه‌مووان کردو:

۱- ئا‌غای قادری مدرس‌ی به‌ سه‌رۆکی بنگاه‌ی چاپخانه‌و ئا‌غای علی خسروی به‌ مدیری دا‌خلى چاپخانه‌ی معرفى کرد.

۲- ئا‌غای سید محمد مدیرو سه‌رده‌بیری پۆژنامه‌و گوڤاری کوردستان ناساند(۱۳).

هه‌روه‌ها پۆژنامه‌ی (کوردستان)، له‌ پیرۆزیایی ئا‌غای سه‌عید زه‌رگه‌یی، که‌ تیپچنی چاپخانه‌که‌ بووه، ئه‌م هۆنراوه‌یه‌ی بلاو کردۆته‌وه‌:

شوکر نه‌مردم من به‌و چاوانه
له‌ کوردستانا کانگای چاپخانه
هاته‌ به‌رچاوم وه‌ك پۆژ نمایان
لیت‌ان پیرۆز بی گه‌لی برایان
فینکایى دلم جه‌رگ و هه‌ناوم
پۆژنامه‌ی کوردی هاته‌ به‌رچاوم
هیند که‌ییف سازو شادو خه‌ندانم
وه‌خته‌ له‌ شادی ده‌رچی گیانم(۱۴)

(۱۳) پۆژنامه‌ی کوردستان، ژ ۲۴/۱۰/۱۳۲۴. ۱۵ ی ژانویه‌ی ۱۹۴۶، ل. ۴.

(۱۴) پۆژنامه‌ی کوردستان، ژ ۶، س ۱، ۲۱ ی ژانویه‌ی ۱۹۴۶، ل. ۲.

گەشتنى چاپخانىەو بلاوكردنهوهى رۆژنامەى (كوردستان) دەنگ و سەدايەكى زۆرى دايەوه و بە جارى دەنگى نارەزايى لە رۆژنامەو گوڤارەكانى تاران بەرز بۆوه و پىي شلەژان، تەنانت رۆژنامەى (تهران امروز) لە (۱۹۴۵) دا نووسيويتى:

دەبى زارى كوردان پر لە ئاسن بكرى و رۆژنامە كوردىيەكەشيان تەفرو تونا بكرىت (۱۵).
ليرەوه دەكرى بە وشەو رۆژنامەوانىي راجەنيوى شوپشگيرىي بكرى، كە چۆن دوژمن زەندەق دەبات و ترس و سام دەخاتە دليانەوه و دەبىتە چەكىكى كارىگەر بۆ خەبات و بە درۆخستنهوهى پرۆپاگاندەى دوژمنان. ئەمەش ھەر لە سەرەتاو سىفەتتىكى ديارى رۆژنامەوانىي كوردى بووه و ئەو سروشتەى بووه.

لە شوپش و بزوتنەوەكانى پيشووى كورد دا، ھەميشە چاپخانىەو رۆژنامەوانىي دەورىكى پيشەنگيان لە بەرزکردنەوهى ورەى خەلك و كورد لە ھەر پارچەيەكى كوردستان دا تۆزقالى ئازادى و سەربەخويى بۆ ھەلكەتبى، چاپخانىە بە ئيش كەوتوو و ژمارەيەكى باش رۆژنامەو گوڤارو بلاوكراوھى كوردى ھاتۆتە بەرھەم. باشترين بەلگەشمان ھاتنە وجودى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان بەلگەيەكى زىندوو، كە چ بووژانەوھەيەكى رۆشنبيرى و فەرھەنگى گەورە ھاتۆتە ئاراو. لە ماوھى يازدە مانگى تەمەنى كۆماردا چەندىن رۆژنامەو گوڤارو نامىلكە چاپ كران.

ھەرۆھا پيشەوا بۆ خوئى ئەوئەندە گرنكى بە ئەدەب و رۆشنبيرى كوردى داو، لەم پووھە ئارچى رۆزفەلت دەلى:

(ئەو بايەخەى قازى محەمەد بۆ ئەدەب و زمانى كوردى داينابوو، دەتوانرى
لەم خالەوھە دەرك بكرى كە لە نيو، كارمەندانى بىرۆكەدا دوو شاعىرى
لاو-ھەژار و ھىمن- ھەبوون كە شىعرەكانيان- وپراى كەمى كاغەزىش-
چاپ و بلاو دەكرانەوھ) (۱۶).

عەبدولقادر دەباغى لە بارەى گرنكى چاپخانىە لەو رۆژەدا دەلى:

(چاپخانىەى كوردستان، لەو سەردەمەدا ئەوئەندە گرنكى بوو كە زۆربەى رۆژان،
پيشەواى شەھىد سەر لە بەيانيان بەر لە گشت كارى دەچووھ چاپخانىە، چاوى
بە كاك مودەرىسى و زاناي خوڤشەويست خوالى خوڤش بوو سىد محمد حمىدى

(۱۵) رۆژنامەى (تهران امروز)، ژ ۲۲۸، ۲۵/۱۰/۱۰۴۵، بېوانە: لوسيان رامبو، الكرد والحق، ص ۱۲۹.

(۱۶) ئارچى روزفەلت، كۆمارى مەھاباد، ل ۳۷.

دەكەوتن و وتووئىزى لەگەلدا دەكردن. چونكە سەرەراي رۆژنامەى (كوردستان) تەواوى ئىعلامىيە و ھەموو بەشى تەبلىغات بۆ بەشەكانى دىكەى كوردستان، ھەر لەوئىدا چاپ دەبوو، كەسانىكى زاناو ئەدىب و جىگەى متمانە لەوئى بن(۱۷). ئەم گرنگىدانە بەكارى چاپخانە و ئەركى چاپخانە لە پېش ئەو شەو جىگەى سەرنجە، بەتايبەتى (سازمانى جەوانانى كورد)، كە پاشتر بوو بە يەكەتى لاوانى ديمۆكراتى كوردستان، بۆ پاراستنى چاپخانە لە رۆژانى بەر لە دامەززانى كۆمارا بە نەپىنەو كارىان كوردووە ئىشكىيان لى گرتووە، غەنى بلورىيان لە يادداشتەكانى خۆيدا واى تۆمار كوردووە:

(چاپخانەيەكى دەستى كۆمەللى ژ. ك لە ژىرخانىكى بن ھۆدەكانى تەرخان كراو بۆ رېكخراوى لاوانى كۆمەلە دامەزرا بوو. شەوئىك قازى محەمەد ناردبووى من بچمە لاى، كە چووم، قازى گوتى: (دەبى پارىزگارى لەو چاپخانەيە بكن كە لە ناوئەندى رېكخراوەكەتان دامەزراوە). ئىمە لاوەكان بە رۆژ لەوئى كارمان دەكرد و شەوانەش دەرگای بارەگای رېكخراوەكان قفل دەكرد و ھەر كام دەچووئىنەو مالى خۆمان. ئەمجارە لەدواى ئەمرى قازىدا شەوانە چەند كەسمان لەوئى دەماينەو. من و (سەدىقى سىياسەرى) پاى ئەسلى بووين و ھەموو شەوئى بەنۆبە يەكمان لەوئى دەماينەو و ئەوانى تىرىش ھەر شەوئى ۴-۵ كەسيان دەھاتن و چەكمان ھەلدەگرت و بەيەكەو كىشكمان دەدا)(۱۸).

بەم شۆوئىە چاپخانە لە ژيانى رۆشنپىرى كۆماردا ئەركىكى نەتەوئى گەورەى لە ئەستۆ گرتبوو، ئەمە سەربارى ئەوئى ئەو چاپخانەيە بوو ھۆئى ئەوئى ئەو رۆژنامەو گۆقارانەى ئەو رۆژەى پى چاپ بكرى، كە لە باسى دووئەمدا باسيان دەكەين و ھەول دەدەين بە پى ھونەرەكانى رۆژنامەوانى لىيان بكوئىنەو.

۱۷- عەبدولقادر دەباغ، راپەرىنى كۆمەلەى ژى.كاف، ل ۳۷.

۱۸- غەنى بلورىيان، ئالەكۆك، ل ۴۴.

باسى دووھم

ناساندنى رۇژنامە و گۇقارەكان و ھونەرەكانى رۇژنامەوانىي

۱- گۇقارى نىشتمان

گۇقارى نىشتمان، زمانحالى كۆمەلەي ژيانەوھى كورد ناسراو بە (ژى. كاف)، لە ناوھېراستى سالى (۱۹۳۴)، يەكەم ژمارەي لى بلاوكرائوتەوھ، دووھمىن گۇقارى كوردىيە لە ئىران داوى گۇقارى (كوردستان) ي شارى (خوى) لە (۱۹۱۳) دا. ئەم گۇقارە شوين پايەيەكى ديارو بەرچاوى لە ميژووى رۇژنامەوانىي كورديدا ھەيەو ژمارەيەك بەرھەمى ھەمە چەشنەي بە قەلەمى شاعىر و نووسەرانى كورد بلاوكرادۆتەوھ.

لە باسى يەكەمدا بە كورتى لىي داوين، كە چۆن و بە چ دەردەسەرييەك لە تەوريز حروفچىنى كراوہ بە ماوہيەكى زۆر لاپەرەكانيان تەواو كرددوھ و بە نھىنى و بەدزىيەوھ ھىناويانەتەوھ بۆ موكرىيان و پاشان ژمارەيان بۆ ئەندامەكانى كۆمەلە لە عىراق و توركييا و سوريا رەوانە كرددوھ.

كاربەدەستانى ئەو رۇژگارە بە بلاوېوونەوھى گۇقارى (نىشتمان)، بە جارى شلەژاون و ئەم ھەنگاويان بە وراي بوونەوھى مىللەتى كورد داناوھ و كونسولخانەي عىراق لە تەوريز و كرماشان بە پەلە بە برووسكە ھەوالى چاپ و بلاوېوونەوھى گۇقارى ناوبراويان راگەياندوھ و لەوھ ترساون بىرى نىشتمانىي كوردى كۆمەلەو ناوھرپۆكى بابەتەكانى گۇقارەكە كوردى عىراقىش بورووزىنى و راپەپىن و شوپشى نوئ دروست بكات. لە دەقى يەكى لەو بەلگەنامانەي ھەزارەتى دەرەوھى عىراق بە پشت بەستن بە كونسولخانەي خوى لە ئىران دا ھاتوھ:

(نھىنى، ژمارە ش ۴/۸۵۸)

رۇژ: ھەقدەي مايسى ۱۹۴۴

بابەت: بزوتنەوھى كورد

كونسولخانەي عىراقى لە تەوريزەوھ بە برووسكە پىي راگەياندووين كەوا كوردى مەھاباد رۇژنامەيەك دەردەكەن ناوى (نىشتمان) ھ و بەزمانى كوردى عىراق چاپ دەبىت بە نھىنى دەينىرن بۆ كوردى عىراق، (نىشتمان) داواي سەرپەخويى بۆ كورد دەكات و ھوكمەتى ئىران بابەخى داوھتە ئەم باسە،

سەربارى ئەو، بە پىي برووسكەي كونسولخانەى ناوبراۋ ھاتوچۇ لە نىۋان ئىران و عىراق دا لە رېگەي كوردستانەوۋە كارىكى ئاسانە، پىۋىستى بە قىزە و قىزەكارى نىيە(۱).

ھەرۋەكو دەردەكەوئىت جەخت لەسەر ھاتوچۇ كوردى نىۋان عىراق و ئىران دەكاتەو، كە ئەم گۇقارە بەئاسانى بلأودەبىتەو، ھەرۋەها رستەكانى (داۋاى سەربەخۇيى بۇ كورد دەكات) و (حكومەتى ئىران بايەخى داوۋتە ئەم باسە) جىي سەرنجن. سەرىپەشتىارانى گۇقارەكە خۇيان ھەستىيان بەوۋە كوردو، كە تاقييان دەكەن و بە داۋاى چاپخانەكەدا دەگەرپىن، لە ژمارە (۵)ى خۇيدا نووسىۋىيەتى:

(.. وەكو ئىداراتى ئىمە پىيان راگەياندوۋىن ئەم دوو حكومەتە (مەبەست تاران و ئەنقەرەيە- ھىمداد) بى دادو ستەمكارانە لە جياتى بىركردنەوۋە لەم داۋاىيەى ئىمە پىكھىننى كەوتوۋنە سەروكارى دىتنەوۋەى چاپخانەى (ژ-ك) ئىمە مژدەيان ئەدەينى ئەگەر توانىيان پىشى بلأوبوۋنەوۋەى تىشكى ھەتاۋ بگرن، ئىنجا دەشتوان چاپخانەكەى ئىمەش ببىننەوۋە، چونكو كۆمەلى ژك بە ھىمەتى گەنجانى ورياي خۇى ئىستا لە بەشى زۇرى پارچەكانى كوردستان دەستى دەرواۋ دەتوانى لە كەمترىن وەختدا گەورەترىن شت بۇ دوورترىن جىگاي كوردستان پەوانە بكات، ئەوا ئەو جارەش حكومەتى بەغدا و شيار دەكەينەوۋە كە وەكو ئىران و توركيا ئەكا بزانى كورد لەم بىست سالى داۋاىيەدا چەندىيان بۇ حكومەتى عىراق كەلك ھەبوۋە چاكەيىكى ئىمە تا ئىستا كوردوۋمانە ئەم ھەموو سەرۋەتە لە بەرانبەر و سەرچاۋەى ئابوۋرى ولاتەكەمان داۋەتە دەمىيان نەوتى كەركوك وەكو لە خاكى عەرەبەكان دا بى ئىستىفادەى لى دەكەن خەراپەمان نەدەنەوۋە داۋاى كوردەكان بە چاكى تەماشىا بگەن و بۇيان پىك بىنن، خۇيان نەكەنە نىشانەى تىرى ئىمە، ئەگەر ئەوانىش بىانەوۋى چاپخانەى (ژك) ببىننەوۋە ئەبى و شترىك ببىنن دەستى بە كلكى بگرن پاي بكىشن بىگەيىننە زەوى ئىنجا ئەگەنە ئامانج دىسان ئىمە دەمانەوۋى تاران و ئانكارا و بەغدا وەلامى ئىمە بەدەنەوۋە بە رادىۋو پۇژنامە ئەو كوردانەش كە مەئموورى دىتنەوۋەى جىگاي چاپخانەى ئىمە ئەگەر تا ۴۸ سەعات داۋاى خۇيىدەنەوۋەى ئەم ژمارەيە دەست لەم كارە بى شەپەفانەى خۇيان ھەل نەگرن وىنە (عكس) و تەئرىخى ژيانىان چاپ ئەكەين(۲).

(۱) د. كەمال مەزھەر، بايەخى (نىشتمان) لە روانگەى دوو، بە بەلگەنامەوۋە، پۇژنامەى كوردستان، ح د، ك، أ، ۲۵۷، ل ۱۲.

(۲) گ، نىشتمان، ژ، ۵، ل ۲۴-۲۵.

(نىشتمان) بەلگەو تۆماریكى زىندووہ بۇ پوونكردنەوہى تىپروانىنى ئەو پۆژگارەى كۆمەلەى ژى. كاف و ھەلوئىستى لە بەرامبەر جىھانى دووم و بزوتنەوہى پزگارىخوۋى كوردايەتى لە كوردستانى پۆژھەلات و مەسەلە ئايندەيىيەكان وەكو يەككرتنەوہى پارچەكانى كوردستان و پىشت بەستەن بە بۆچوونى ئاشتى و ديموكراسى و شورپى پۆشنىبرى و پىشت بەستەن بە دەولەتە داگىركەرەكانى ئەو پۆژى، بەرىتانيا و سۇقىت، بە تايىبەتى ئەوہى دوومىيان كە ناسرابو بە يارمەتيدەر و ھاوكارى مىللەتانى زولم لىكراو بۇ مافى چارەى خۆنووسىن. لە ھەمان كاتدا (نىشتمان) لە رووى ئەدەبى رۆژنامەوانىيەوہ كۆمەلەى شىعر و وتارى سياسى و كۆمەلەى تى و ئايىنى تىدا بلاوكراوہتەوہ، كە گوزارشت لە ئاستى ئەدەبى كوردىي ئەو پۆژگارەى كلتورى كوردى لە كوردستانى پۆژھەلاتدا دەكات.

لە بارەى بلاووبونەوہى يەكەم ژمارەو چەندىتى ژمارەى بلاوكراوہى، چەند بىروپرايەك ھەبوون، بەلام دواى سەرلەنوئى چاپكردنەوہى ژمارەكان لە (۱-۶)، لە لايەن دكتور (جەمال نەبەز) ھوہ راستىيەكان وەدەر كەوتەن و گومانىيان تىدا نەما(۳).

ئەم نەخشىيە ژمارەى لاپەرەو ھەندى زانىارى لە بارەى گۇڤارى (نىشتمان) ھوہ دەردەخا:

ژمارە	مىژووى دەرچوون	لاپەرەكان	وئىنەكان	شىعر	وتار
۱	پووش پەرى ۱۳۲۲	۲۵	-	۴	۱۱
۲	خەزەلوەرى ۱۳۲۲	۲۵	۲	۷	۷
۴، ۳	سەرماوہرز و پېبەندانى ۱۳۲۲	۳۶	۱	۷	۱۲
۵	پېبەندانى ۱۳۲۳	۲۴	۱	۷	۶
۶	رەشەمەى ۱۳۲۳	۲۲	۲	۶	۷
۹، ۸، ۷	خاكەلئوہ و بانەمەر و جۆزەردانى ۱۳۲۳	۳۲	۱	۷	۱۴

(۳) بروانە: جەمال نەبەز، گۇڤارى نىشتمان تەمووزى ۱۹۴۳- مایسى ۱۹۴۴ زمانى حالى كۆمەلەى (ژىكاف) و ئىدىولوژىي ھوردە بۆرژواى پۆشنىبرى ناسیونالیست لە كوردستاندا، بنكەى چاپمەنى نازاد سوید ۱۹۸۵. د. جەمال نەبەز، كە زانايەكى ئەكادىمىيە، بۇ سوود وەرگرتەن و گواستەنەوہى وتەى جەمال خەزەندار و د. كەمال مەزھەر، نەوەكو لە كىتیبەكانى خۆيان بەلكو لە سەرچاوەيەكى ترى فارسىي وەرى گرتووه. كە گەرەمەوہ سەر قسەكانى ئەو دوو نووسەر، قسەى وایان لە چاپە كوردىيەكەى خۆياندا نەكردووه و وەرگىرپى فارسى كىتیبەكەى جەمال خەزەندار، رابەرى پۆژنامەگەرى كوردى، لە خۆيەوہ قسەى بەناوى ئەوانەوہ ئىزافە كردووه ئەمە سەربارى ئەوہى گلەيى ئەوہ لەوان دەكات، كە ژمارەكانى گۇڤارى (نىشتمان) يان ھىچ نەبى ژمارەى ھەولیان نەديوه، بەلام سەيرە د. جەمال چاپى كوردى كىتیبەكانى، تىگەپىشتنى راستى و رابەرى پۆژنامەگەرىي كوردى لەبەردەستدا نەبووه.

چى دەربارەى گۇڧارى (نىشتمان) نووسراوہ

جەمال خەزىنەدار دەربارەى ئەو گۇڧارە نووسىويەتى: (نىشتمان گۇڧارىكى ئەدەبى و سىياسى مانگى بوو، لە شارى مەھاباد لە لاين كۆمەلەى (ژك) دەردەھىنرا، (۹) ژمارەى لى دەرچوو، ژمارەى (۹) لى لە مانگى ئەيلوولى سالى (۱۹۴۵) دا دەرچوو (۲۲).
هەلۆستەيەك دەكەين بەوئى لەسەر بەرگى گۇڧارەكەدا باسى وشەى سىياسى نەكردوو، بەلكو نووسراوہ: گۇڧارىكى كۆمەلەيەتى، ئەدەبى، خويىندەوارى و مانگى كوردىيە. راستە (نو) ژمارەى لە پۇژھەلاتى كوردستان بلاو كراوہتەو، بەلام ژمارە (۷،۸،۹) لى بەسەر يەكەو لە يەك بەرگدا چاپ كراوہ، ئەويش لە (۱۹۴۴) دا، نەوہكو ۱۹۴۵ دا.

د. كەمال مەزھەر ئەحمەد وەھاي دەناسىنى:

(ئۆرگانى كۆمەلەى ژك بوو. لە تەوريز بە دزييەو لە چاپخانەى كابرايەكى ئەرمەنى چاپ دەكرا. ژمارەى (۷، ۸، ۹) لى بەسەريەكەو دەرچوون و خاكەليوہ و بانەمەرپو جۆزەردانى ۱۳۲۳ يان لەسەر نووسراوہ كە دەكەنە مارت و نىسان و مايسى سالى ۱۹۴۴. ئەو سى ژمارەيە بەسەر يەكەو ۳۲ لاپەرەن و ۳۰ باسى ھەمە جۆريان تىدايە. بارستى (۲۲×۱۷سم) ھ. دواى پووخانى كۆمارى مەھاباد مامۇستا زەبىحى بە نەيىنى سالى ۱۹۴۸ ژمارەيەكى ترى (نىشتمان) لى لە عىراق دەركرد كە وەك خوى دەللىت ۳۴ لاپەرە بوو(۴).

د. كەمال مەزھەريش، بەوئى ئامازەى بۇ ھيچ يەككە لە ژمارەكانى بەرايى نەكردوو، نەلاپەرەو نەبابەتەكانى، وا ديارە ھەر ژمارەى (۷، ۸، ۹) كە لە يەك بەرگدا بلاو كراوہتەو لە بەردەستدا بوو. ئەوئى (۱۰) يەميش تا ئىستا بلاونەكراوہتەو. د. كەمال مەزھەريش بە پىي قسەى (زەبىحى) دەللى (۳۲) لاپەرە بوو. لەم بارەيەو دەعيزەدين دەللى:

(ئەم ژمارەيە زەبىحى لە كۆتايى سالى ۱۹۴۸ بەو چاپخانەيەى پارتى دەريكرد، كە لە گوندى "سيتەك" لاي شىخ لەتيفى ھەفید بوو. زەبىحى ھەندىك تىپى لە دارى بەروو بۇ داتاشىبوو. لەسەر ئەو ژمارەيەى نووسىبوو "ئۆرگانى نھضت مقاومت" ژمارەيەكى بە خواستى رەحمەتى شىخ لەتيف دەركردبوو كە

(۴) جەمال خەزىنەدار، رابەرى رۇژنامەگەرى كوردى، ل ۴۴.

تا ئەو كاتە بەناو جېڭرى يەكەمى سەرۆكى پارتى بوو. شېخ لەتيف لەگەل پارتيدا كەوتبوو ناكۆكى. لەم ژمارەيدا زەبىحى بە ئارەزووى خۆى ھېرشى بردبوو سەر پارتى. وەلامى پارتىش كە ئەو كاتە مامۆستا ھەمزە عەبدوللا سكرتېرى بوو لە ھېرشىكى بەرامبەردا بوو بى ئەوئى ناوى كەس بەھىنرېت. ئەو وەلامە لە بلاوكراوئەكى (ناوخۆى) پارتيدا بوو كە دوو ژمارەيم ديوو بەناوى "مرؤف" ھو. وەك بېرم بى وتارىكى تېدا بلاوكراوئە بەسەر ناوى (نېشتمان) لە دەورى دووھميدا، دەبېتە زمان حالى كەسانىكى خاين و..ھتد.. بەلام زۆرى نەبرد شېخ لەتيف لەگەل پارتى ئاشت بوو وە نەبوو ھو بە پارتى بەلام زەبىحى بوو بە يەكەك لە سەركرەكانى پارتى).

(سالى ۱۹۴۳ گۆقارى (نېشتمان) ئۆرگانى كۆمەلەى (ژك) لە مەھاباد دەرچوو، وەدېھاتنى ئەم گۆقارە لە لايەك دەرگاىەكى نوئى بە پووى پۆژنامەگەرى كوردى لە ئيراندا كروئتەو، لە لايەكى دى ھەنگاوىكى گەورە بوو بۆ زمانى كوردى و بزوتنەوئى سياسى و پۆژنامەوانى پاشى دىكتاتورى توندو تىژى رەزا شا، بەتايبەت دژ بەگەلى كوردو زمانى كوردى. ھەول ژمارەى (نېشتمان) لە پووشپەرى ۱۳۲۲ (تەمووزى ۱۹۴۳) سەرجم "۹" ژمارەى لى بلاوكراوئەو.. ھەرەھا ئەوئەشى پوون كروئتەو، كە لە ۱۳ لاپەرى ھەولدا كە لە تەوريز چاپ كراو، وتارىكى سياسى بە قەلەمى (زەبىحى) چاپ كراو بەئوى (پەيمانى سى سنوور)، لە مەھاباد ئەم وتارە لە گۆقارەكە دەرھاوئىزاو لە جىئ ئەو، پارچە ھەلبەستىك و وئەيەكى دوو كچە كوردى توركياى لە جىئ چاپ كرا، نوسخەيەك لە وتارەكەى زەبىحى لە ئەرشىفى مامۆستا عوبەيدوللاى ئەيوپيان لە مەھاباد ھەيە)^(۵).

پاستە (۹) ژمارەى لى بلاوئوتەو بەلام لە (۶) بەرگدا چونكە ژمارەكانى (۴، ۳) لە يەك بەرگا و (۷، ۸، ۹) یش لەيەك بەرگدا بلاوكراوئەو.

تەكنىكى پۆژنامەوانى لە گۆقارى (نېشتمان) دا

گۆقارى نېشتمان، لەپووى چاپ و تىپەكانەو، بە لاينوئايپ چاپ كراو، ھەر ژمارەيەكى (۲۲×۱۷ سم) ھ. لە ھەر ژمارەيەكدا دوابەدواى بەرگى پېشەوئى گۆقارەكە، پېرستى بابەتەكانى گۆقارەكە چاپ كراو. ناونىشانى بابەتە گرنگەكان و لە بەرامبەرىدا ناوى نووسەرەكەى. لەسەر بەرگى پېشەوئى گۆقارەكەدا، لە سەرەو وئەنى پۆژىك كېشراو كە پېرشنكى لە دەورى خۆيدا بلاوكروئتەو لە ناوھراستى دوو تىپى K. لى لاتىنى نووسراو،

(۵) د. كەمال مەزھەر ئەحمەد، تېگەيشتنى راستى.. ل ۲۳.

که دەربری یان کورتکراوهی (ژ.کاف)ه و ئەمەش کورتکراوهی (ژیانەوهی کورد)ه. له ژمارە (۱)دا نووسراوه: (کم من فئە قلیلة غلبت فئە کبیرة بأذن الله). له ژمارە (۲) نووسراوه: (ومن یتوکل علی الله فهو حسبه)، له ژمارە (۳، ۴)دا نووسراوه: (نصر من الله وفتح قریب وبشر المؤمنین)، له ژمارە (۵)دا نووسراوه: (ان الله یأمر بالعدل وإلحسان). له دەستی چەپی پۆژەکهدا له ژمارە (۱)دا نووسراوه: بژی سەرۆک و کورد و کوردستان و هیوا، ئیدی له ژمارە (۲)دا ناوی (هیوا) که (حیزبی هیوا)ی کوردستانی باشوورە نەماوه، لەم دیو و ئەو دیوی پۆژەکهدا ئەمانە نووسراوه:

بەختیارین لە هەوڵ نیوی مەیان دانا کورد
 صاحبی غیرەتی ئەو قەومە وەکو پۆستەمی گورد
 هەرکەسی پەنجەیی لە پەنجەیی مە دەدا یا پەببی
 دەستو پەنجەیی بشکی پیلی لەبن ببی ورد

له ژمارەکانی (۳، ۴)دا، (بژی کورد و کوردستانی گەرە) له دەستە چەپ و (له دەم برینی ئەوانەیی له کۆلم بەدوگن/له بارو تیژە دەمی مرودەکا مەقسەتە برینگم) له دەستە راستدا نووسراوه. له ژمارە (۶)دا هەمان شت دووبارە بۆتەوه.

له ژیر پۆژەکهدا مانیشیتی سەرەکی گۆقارەکه (نیشتمان) نووسراوه بە تیپیکی چاپی وردتر، که وی دەچی (۱۲) بی، (بلاوکەرەوهی بیرى کۆمەلەیی (ژ.ک) نووسراوه. ئەمجا بە دیریکی دیریزی سەرتاسەری نووسراوه گۆواریکی کۆمەلایەتی، ئەدەبی، خویندەواری و مانگی کوردییە. لەنیوان دوو هیللی پەشی سەرتاسەری ژمارە و سأل و مانگی کوردی و فەرەنگی نووسراوه، بەلام له ژمارە (۲)هوه بە تەنیا مانگی کوردی نووسراوه و ئاماژە بۆ سالی فەرەنگی (زایینی) نەکراوه.

گۆقاری (نیشتمان) له ژمارە (۲)هوه وینەیی بلاوکردۆتەوه، لەو ژمارەیهدا دوو وینەیی (جەنابی شیخ عەبدولقادر شەهیدی پینگای سەربەستی کورد) و (عالمی بەناوبانگ و نیشتمان پەرور مەلا محمدی کۆیی) و له ژمارە (۶)دا وینەیی (لینین)ی بلاوکردۆتەوه(۶).

(۶) گۆقاری (پۆژی کورد-۱۹۱۳) بۆ یەکەم جار لە میژووی پۆژنامەوانیی کوردیدا وینەیی بلاو کردۆتەوه، بە تاییبەتی وینەیی گەرەبیاوانی کورد. پروانە پۆژی کورد ۱۹۱۳، جەمال خەزەندەر، بەغدا، ۱۹۸۱، ۸۷ل، ۵۱، ۱۵.

ھونەرى ھەۋال

بە پىيى وتەي زۆربەي ئەۋ لىكۆلەرۈ پىسپورانەي دىنباي رۇژنامەۋانى كۆلەكەي سەرەكى رۇژنامەيەۋ رۇژنامە خۆي لە خۇيدا گەياندى ھەۋالە بە زووترىن كات و بە راستگۇيى خەلكەكە يان جەماۋەر بوروۋوژىنى. پىناسەي زۆرو زەۋەند بۇ ھونەرى ھەۋال كراۋە.

رەنگە بابەتتىكى ئاۋەھا خۆي بەتەنيا بابەتتىكى زۆر دورو رىژى گەرەك بىت، ئىمە بە ھىنانەۋەي پىناسەي (مىگىل. ۋاى. چارلى) ئوستادى رۇژنامەۋانىي زانستگاي مېنسوتاي ئەمريكا ئامازە دەكەين، كە دەلى (ھەۋال راپورتتىكى گونجاۋە، كورتەيەكى وردى پوۋداۋىكە، كە خۆي پوۋى نەداۋە)^(۷).

گۇقارنى نىشتىمان، ئەگەرچى رۇژنامەيەكى رۇژانە نەبوۋە، تا مەسەلەي ھەۋال و پىشپىركىي خىرايى بۇ بىرى و لەۋ رۋانگەۋە سەير بىرى. لەگەل ئەۋەشدا ھەندى ھەۋالى گرنگى سىياسى و ئەدەبىي كە پەيوەست نىن زۆر بە كاتەۋە و ۋەكو كالا يەكى بى بەھا نىن، ۋەكو رۇژنامەۋانوسان دەللىن، بىلاۋ كوردۆتەۋە، بە تايبەتى بە بۆنەي كۆچى دۋايى مەلای گەۋەرى كۆيى، ھەروەھا دەنگوباسى (كۆمەلە) لەھەموو ژمارەكانىدا لە ژىر ناۋنىشانى (لەناۋ كۆمەلدا چ باسە؟) يان (لە ناۋ كۆمەلدا) بىلاۋ كراۋەتەۋە.

بۇ ئاشنا بوون بەزمانى رۇژنامەۋانى و چۆنىەتى داپشتنى ھەۋالى رۇژنامەۋانى بە شىۋازىكى ئەدەبىي، ئەم ھەۋالە بە نمونە ۋەردەگرىن).

(ضايىعەيىكى گەۋرە)

پۇژى سە شەممو ۲۱ تەشرىنى يەكەمى ۱۹۴۳ رۇژىكى پىر غەمو خەفەتى نەتەۋەي كوردە، رۇژىكى تالۋ ناخۇشى تارىخى ۵۰۰۰ سالەي كوردى حەق خوراۋ و پىر دەردە، كورد لەم رۇژەدا يەككى لە گەۋرەترىن پىاۋى نىشتىمان پەروەرو عالمى بەناۋبانگى خۆي لە دەس داۋە، چەرخى بەدكردار لەم رۇژەدا نەگبەتتىكى زلى ترى خستۆتە سەر ئەم ھەموو چارە پەشيو مەظلومىتى قەۋمى ھەژارى كورد گورگى ئەجەل لەم رۇژەدا رۆلەيىكى بى ھاۋتاي داىكى نىشتىمانى كوردى رفاوندۋە و شىنو شەپۇرپىكى بىمانەندى خستۆتە ھەموو كوردستانەۋە. لەم رۇژەدا جەنابى مەلا محمدى كۆيى كەبە قرارى ھەموو

(۷) دكتور كازم معتمەد نەژاد، رۇژنامەگەرى، ص ۱۷-۱۸.

زانایانی پۆژهللات و پۆژئاوا پیاویکی عاقل، نیشتمان پهروهه پاش ۷۰ سال ژيانیکی پرافتخار و خزمهتی نیشتمان به رحمتی یهزدان شاد بوو ئیمه لهم ژمارهیهدا وینهی ئەم زاته چاپ ئەکهین به یارمتهی خودا بهسههاتی مهرحومیش دهگل ئەم ههلبهستانهی له لایهن ئەندامهکانی کۆمهله بو شینی ئەم زاته گهورهیه دایانناوه له چاپ ئەدهین^(۸).

له پال بلاوکردنهوهی (ههوال)دا ههندي ئاگاداری و (اعلان)یش چاپ کراوه که زیاتر ئاگاداری ئەدهبین، له یهکی لهو ئاگادارییانهدا هاتووه:

(اعلان پۆژنامهی ههفتهی (مرو- MIROV) له لایهن (بیژهن) - بهم نزیکانه دهرئهچیت ئابونه تهنیا بو ئەندامهکانی کۆمهلهیه^(۹)).

دیاردیهکی دیکهی رۆژنامهوانی، دهمتهقی (گفتوگۆ)ی دوو کهسییه، که له شیوهی (چاوپیکهوتن)دایه، دیاره ناهه مواری و کاروباری پۆژانه به شیوازیکی رهخنه ئامیزهوه خراوته روو، به تایبتهی لهسه زاری دوو ههژار و دامادی ئەو رۆژه و دوو ناوی کوردی رهسهنی (بایزو باپیر)دا، که بهوپهیری سهربهستییهوه دهردی دللی خویمان ههلههپرێژن و ههمیشه یهکیکیان خووی بهبی ئاگاو ئەوهی دیکهیان به زاناو ئاگادار له ههموو مهسهلهیهک پیشان دههات.

ههندي جار دهمتهقییهکه بهشیوهی هۆنراوه دهربراهوه، ههروهکو:

(بایز- ئەری مام باپیر، کتیبه پههپووت

باپیر- سندان دهلیی چی، دیسان بایزه پرووت

بایز- پرسین ههیه، جووابم ده زوو به

ئاغا تهشریفی بو چوو

باپیر- رهئیسک ناردا، له شوینی و بردی

نامهی رزگاری بدا بهکوردی^(۱۰)).

له پووی پینووسی زمانی کوردیهوه، له گوڤاری ناوبراو، ههندي له تیههکانی زمانی عهرههی وهکو (ط، ظ، ی، ن) بهکارهاتوون، بهتایبتهی لهو وشانهی، که خویمان عهرهبین.

(۸) گ نیشتمان، ژ، ۳، ل، ۲۲.

(۹) ه.س، ژ، ل، ۱۲. د. عیزه دین دهلی: (زه بیجی "مروڤ"ی دهرنهکرد. که چی پاش چهند سال "مروڤ" بوو به ناوی بلاوکراوهیهک که قسه به خووی بلێت).

(۱۰) ه.س، ژ، ۳، ل، ۱۲.

نیشانەى (۷) حەوت بەرچاۋ ناكەۋىت. لە پرووى بەيەكەۋەنوسانى تىپى (و) لەگەل
ۋشەى پېش خۆى بەرچاۋ دەكەۋى، ۋەكو: (بەكورتىو، چونكو، پۇژھەلاتو).

شېۋەزارى يان دىيالىكتى سەرەكى بابەتە نووسراۋەكانى نېو گۇقارەكە كە شېۋە زارى
موكرىانييە (دىيالىكتى كرمانجى خواروو)، بە تەنيا بابەتېكى ۋەرگىراۋە لە گۇقارى
(پۇژانو) نەبى بە شېۋازى دىيالىكتى كرمانجى سەرۋە(۱۱).

رېرەۋى گشتىي گۇقارەكە بە ھىلېكى ئاسۆيدا نەپۆيو، واتا لە پرووى زمانى ستراتىژى
يان دىيلۆماسىيەۋە، رېرەۋىكى ميانرەۋى گرتوۋە و بە زمانىكى سادەو دور لە پرووگرژى
پرووى دەمى لەسەرانى عەشايرو ئاغاۋ دەرەبەگەكان كردوۋە، كە كۆمەلى كوردەۋارى ئەو
پۇژگارە بنىادىكى خىلەكى ھەبو. ئەمە لە لايەك، لە لايەكى دىكەۋە سىياسەتى ئەو پۇژە
ۋابوو، كە بەچاۋى پۇژەۋە لە ئۆردوۋى سوورى سۇقىيەت دەپوانراۋ بە يارمەتيدەر و تاقە
رېگەى رزگارى مىللەتان ناوزەند دەكرا، بەلام لەسەر پروپەرى گۇقارەكەدا بە ئاشكرا
نەياندەتوانى شىۋەتەى خۆيان ئاشكرا بەكەن و بەرپەچى ئەوانەيان دەداۋە، كە بە شىۋەى
و كۆمۇنىست لە قەلەميان دەدان، ھەرۋەھا، ستايش و مەدحى بەریتانايان دەكرد، كە
چاۋى لە كوردە و رۇژنامە و گۇقار بەكوردى دەردەكا، ئەم ھەلۆيستەش بە راي ئىمە لەۋەدا
بوو، كە پىكھاتەى (كۆمەلە) پىكھاتەيەكى تىكەل لە جۇرەھا ئايدىلۆژىاي جياۋاز بوو،
بەلام بە شېۋەيەكى گشتى ھىلى فېكرىان نىشتمانپەرۋەرەنە بوو.

لە بەياننامەيەكى (كۆمەلە) دا ھاتوۋە:

(ھىندىك لە خاۋەندانى (مال و مەقام) كەپېش كەوتنى ئىمە ۋ پاش كەوتنى
خۆيان لە رېژىكدا ئەدەيت دەستيان كرد بە پىرۇياگاند كە كۆمەلى كە كۆمەلېكى
شىۋەى (بىلشويك) يەۋ بەناۋى كوردايەتییەۋە كار ئەكا(۱۲). لە شۆيىنىكى
دىكەشدا دەلى: (ئىمە كمونىست نىن)(۱۳).

سەرنووسەرى گۇقارى (نىشتمان) عەبدولرەحمانى زەبىحى، كەسايەتییەكى ديارو
پىاۋىكى پۇشنىپىرو خەباتگىر بوو و لە پىناۋى ھەلۆيستى دلیرانەى خۆيدا شەھىدبوو.
ھەرۋەكو چۆن ئەندامىكى چالاكى كۆمەلەى (ژى. كاف) بوو، ھەرۋا لە گۇقارەكەشدا
ديارتىن و چالاكتىن نووسەر بوو و بەناۋى (ع.بىژەن) ھەۋە بەرھەمەكانى خۆى
بلاۋكردۆتەۋە.

(۱۱) گ نىشتمان، ۳، ۴، ۳۴.

(۱۲) ھ، س، ل، ۹-۱۰.

(۱۳) ھ، س، ژ، ۲، ۹.

۲- گوڤاری ئاوات

ئەم گوڤارە تاوھو ئەم دوایییە، زانیارییە لە بارەوھە کەم بوو، بەتایبەتی تاقە ژمارەییەکی لێ چاپ کراوھ و چاپەکەش بەشیوھییەکی پێشکەوتوو نەبووھ. (ئاوات) بەھەول و ھیممەتی تاکەکەسی (مەھمەدی شاپەسەندی) یەوھ بووھ. لە کاتیکدا کە شاپەسەندی و زەبیحی بەتەمابوون چیتەر پێویستییان بەحروفچینی چاپخانەیی خەلیفەگەری تەوریز نەبی و خویان گوڤاری نیشتمان لە مەھابادی چاپ بکەن. لەم بارەییوھ شاپەسەندی لە بیریوھرییەکانی خۆیدا دەلی:

لە مانگی مارس ۱۹۴۵- رەشەمەیی ۱۳۲۳ی ھەتاویدا عەبدوپەرھمان زەبیحی لە (تەوریز) ئامیژیکی چاپی بچووی دەس کەوتبوو، نیازمان وابوو لەمەودا ژمارەکانی گوڤاری نیشتمان لە مەھاباد بەو ئامیژە چاپ بکەین. لەبەر ئەوھ بەباشمان زانی تاریخی پەیداکردنی ئامیژەکە بەبناغەیی دامەزرانی چاپخانەیی (نیشتمان) دابنن، بۆ ئەم مەبەستە لە ژیرخانی خانووی (دوکتۆر ویناپان) دامانمەزراند و حرووف و کەرەسەیی پێویستمان بۆ پەیدا کرد. دلمان بەوھ خوۆش بوو کە ئەمە ئەوھول چاپخانەییە تا ئەوکاتە لە شاری مەھاباد دامەزری، جگە لەوھ کە ئیتەر بۆ چاپی گوڤاری (نیشتمان) پێویستییمان بە چاپخانەیی (خەلیفەگەری) تەوریز نابی. خوۆم چاوەروان بووم زەبیحی لە سەفەری سی سنوور بگەرپتەوھ و دەست بکەین بەچاپی ژمارە (۱۰)ی نیشتمان، بەلام پاش دوو سی ھەفتە لە رۆشنتیان، ھەوال گەیشت کە زەبیحی و ھاوڕیکیانی لە گەرانەوھدا لە (بالانیش)ی ورمی لە لایەن لەشکری ئێرانەوھ گیراون و قۆلبەست رەوانەیی تاران کراون.

ئەم ھەوالە ناخۆشە لە دوو سەرەوھ بوو بەھوۆی ناپەرھەتی و شپرزەیییم: سەریکیان گیرانی ئەم برادەرانی کە خوا دەزانی رەژیم چییان بەسەر دینن، لەوسەریشەوھ بی کار مانەوھیی چاپخانەکە، ئەگەرچی ھیندیك نووسین و بابەتی ئامادە بۆ چاپ لە ژیر دەستما بوو. بەلام بەئامادەنەبوونی زەبیحی کە سەرپەرشتیی گوڤارەکەیی بەئەستووھ بوو، نەدەکرا لە خوۆمەوھ دەستی پی بکەم. پاش ئەمە کەوتە سەر بیری ئەوھ، با لە خوۆمەوھ لەسەر مەسئولییەتی خوۆم گوڤاریک بەکوردی بلاو بکەمەوھ. ئەمەم بەبیریوھکەییەکی باش لیک دایەوھ.

جیپەجی دەستم بەئامادەکاری کرد. بەیادی زەبیحی و بەسەردییری (برای دوورم!) بابەتیکم ئامادە کرد و سەردییری زۆر لە نووسینەکانی (زەبیحی)م لە بلاو کراوھکانی (ژک)دا تیدا گونجان، بی ئەوھ ناوی (زەبیحی) بئیم. ھەرۆھە چەند بابەتیکی تر لەگەل چەند پارچە شیعری ھەژار و ھیمن و بابەتیکی دیکە بەناوی (محاكەمەیی ھیتلەر لە دۆزەخ)دا: ئەمانە بریتیبوون لە ناوھپۆکی گوڤارەکە (ژمارە ۱ی ئاوات). پێش ئەوھیی مانگی (نووت) کۆتایی بی، (ئاوات) بلاو کرایەوھ. نزیکەیی سەد ژمارەم لە ناو برادەرانی

حزب و كەسايەتییەكانى ناو شاردا بلاو كردهو و دەورى چوار سەد ژمارە بەھۆى كاك محەمەدى ئەنوەرى لە ناو شاردا فرۆشرا. (۱).

گۆڤارى ئاوات بەرپنووסיكى خراپ و بەفارسى و كوردى بابەتى بلاو كردووئەتەو و ھەمان ئاراستە و ريزەوى گۆڤارى (نيشتمان) ە و بابەتەكانيش بو ئەو كۆوارە رەوان كراون.

تەكنىكى رۆژنامەوانىيە لە گۆڤارەكەدا

لەسەر بەرگى پيشەوہى گۆڤارەكەدا لاى سەرەوہى (اوات) نووسراوہ و لە ژير ئەو دا نووسراوہ (كۆوارىكى ئەدەبى و تاريخى و كۆمەلايەتیی كوردییە) ئينجا ژمارە يەك و سالى يەك و ۱ خەزەلۆہرى ۱۳۲۴ - ۲۲ى ئۆكتۆبەرى ۱۹۴۵ لە ژير ئەو دا وینەى جەنابى شېخ عەبدولقادرە و نووسراوہ:

ريزەيان بەست و لە پيش چاوى منا گشتى ھەموو

لەم شەھيدانەى كە خنكاون بەسەد ئاواتەوہ

بى ئەوہى سەروتارى ھەبى و بەكورتى لە ژير ناو نيشانى (ئامانجى ئيمە) دا نووسراوہ: كوشيش لە پيناو سەرخستنى كورد و ژياندنەوہى فەرھەنگى كوردە). ئەم كۆوارە بەھەمان قەوارەى كۆوارەكانى تر، بەتايبەتى نيشتمان چاپ كراوہ.

لەسەر بەرگى دواوہ دا نووسراوہ:

خاوەنى ئيمتياز و مديرى مسؤل: محمد اذر

ئاوات مانگى دووجار بلاو دەكریتەوہ

ئابوونە

۲۲۰ رىيال

۱۸۰ رىيال

۱۰ رىيال

ئابوونەى ۲۴ ژمارە

بو مەلا و قوتابییەكان

ھەر دانەى بە

ئابوونە پيشەكيبى وەر دەگيرى

دواتر پيرستى ژمارە يەك بەناوى وتار و نووسەرەكانییەوہ بلاو كراوئەتەو و تكايش لە خوینەرەن دەكات كە ئەو گۆڤارە ھىچ داھاتىكى نيبە بۆيە زوو بەزووى ئابوونەى بو بنيرن تاوھكو بەرەوام بيئت و لە ژمارە دوو دا نووسين و وتارى شيرين و ئاودار بخویننەوہ. بەلام ھەر وھكو دەزانين ئەم ئەزموونەيش شكستى ھينا و ژمارە دووى لى دەرنەچوو. ئەم خستەيە ھەندى زانيارى لە بارەى ئەو گۆڤارەكە بەدەستەوہ دەدات:

ژمارە	وتار	وینە	شيعر	وەرگيزان	كاتى دەرچوون	سەرنووسەر
۱۲	۱	۴	۲	۱۹۴۵	محمد اذر (شاپەسەندى)	

(۱) بىرەوہرەبىيەكانى محەمەد شاپەسەندى، ئامادەكردنى سديق سالىح، بنگەى ژين، سلیمانى، ۲۰۰۷، ل ۲۸-۲۹.

۳- گۇڧارى ھاوارى كورد

گۇڧارى ھاوارى كورد، يەككە لەو گۇڧارانەى كە لە كاتىكى ناسكدا دەرچووه لە كاتى ھىرشى خەلكى مەھاباد بۇ سەر شارەوانى مەھاباد و چۆلكردنى دەستەلاتى حكومەتى ئىران و سەرۋبەندى يەكەمىن كۇنگرەى دامەزراندنى حىزبى دىمۇكراتى كوردستان و ھەلۋەشانەنەوى يان گۇرپىنى كۆمەلەى (ژى. كاف) بە حىزبى دىمۇكرات. ئەوہى سەرنج پاكىشە حىزبى دىمۇكرات لە يادى سەد سالەى رۇژنامەوانىيى كوردىدا، لە رۇژنامەى (كوردستان) مانگانەى خۇيدا لە پىزكردنى ناوى ئەو رۇژنامەو گۇڧارانەى حىزب و كۆمارى دىمۇكراتى كوردستاندا ھىچ نامازەيەكى بۇ ئەو تاقە ژمارەيەى ئەم گۇڧارە نەكردووه(۱۴).

ھەندى لە سەرچاوه و بىبلۇگرافىياكانى رۇژنامەنووسىش دىسانەو ھەندى زانىارى ھەلەيان نووسيوه، كە من پىم وايە نەيانديوه، دەنا نەدەكەوتنە ئەم ھەلە زەقانەو. جەمال خەزەدار، دەلى:

(گۇڧارىكى سىياسى مانگانە بووه، لە لايەن كۆمارى كوردستان لە مەھاباد، دەرچووه، ژمارەيەكى لەمانگى رەزبەرى سالى ۱۹۴۵، بلاو كراووتەو(۱۵).

جارى پىش ھەموو شتىك بە ھىچ شىۋەيەك گۇڧارىكى سىياسى نەبووه و لەسەر بەرگەكەيشى نەنووسراوه، بەلكو زياتر گۇڧارىكى ئەدەبى بووه.

رەخنەى دووھەمان ئەوہى لە لايەن كۆمارى دىمۇكراتى كوردستانەو دەرئەچووه، يان بلاونەكراووتەو، چونكە رەزبەرى سالى (۱۳۲۴) دەكەوتتە بەرامبەر ئەيلوول و تشرىنى يەكەمى (۱۹۴۵)، تا ئەو كاتە كۆمارى دىمۇكراتى كوردستان رانەگەيىندرابوو، بەلكو لە (۲۲)ى كانوونى دووہى (۱۹۴۶)دا راگەيىندرا.

ئەم گۇڧارە بە دىژە پىدەرى گۇڧارى (نىشتمان)ى كۆمەلەى (ژى. كاف) دادەنرىت چونكە ديارە لەو كاتەى، كە كۆمەلەى (ژى. كاف) ھەلۋەشايەو، گۇڧارەكەيان، چەندىن بابەتى جۇراوجۇرى بۇ بلاوكردەنەو نامادە كردبوو و فرىانەكەوت. بۇيە پاشماوہكانى ژمارە (۷، ۸، ۹)، كە ھەمووى بەسەر يەكەو لە يەك بەرگدا بلاوكرادەتەو، لەوئى لە گۇڧارى (ھاوارى كورد)دا بلاوكرادەتەو، ھەروہا ھەلەكانى ئەم بەرگەش ھەر لەوئىدا راست

(۱۴) بىروانە رۇژنامەى كوردستان، ح د ك ا، ژ ۲۵۷، ئاورىلى ۱۹۹۸، ل ۱۸-۲۲.

(۱۵) جەمال خەزەدار، رابەرى رۇژنامەگەرى كوردى، ل ۴۹.

كراوتەتەۋە. بە بۆچۈۋى ئىمە، لەۋە دەچى كە بەشىكى زۆرى دامەزىنەرانى (ژى.كاف) پازى نەبوۋىن، بە بەلگەى ئەۋەى، بىژەن (زەبىحى)، كە پىشتەر گۆقارەكەى بەرپۆۋە دەبرد (نىشتمان)، ۋازى لى ھىناۋە و (سەيدە محمدى حمىدى) ئەۋ ئەركەى لە ئەستۆگرتۋە. پاش پوۋخانى كۆمار، جارىكى دى (زەبىحى) لە كوردستانى باشۋور ژمارەيەكى تازەى گۆقارى (نىشتمان)، ژمارە (۱۰) ى بلاۋكردۋتەۋە. د. عىزەدىن دەلى: (لەۋ كاتەدا زەبىحى لە تاران گىرابوۋ، بە كۆششى پىشەۋا ئەفسەرى ئىرانى لە بارتەيدا گرتن بەردرا).

تەكنىكى رۇژنامەۋانى لە گۆقارەكەدا

لەسەر بەرگى پىشەۋەى گۆقارەكەدا بۆ ناۋى گۆقارەكە بە تەنبا لە ناۋەراستى لای سەرەۋەدا (ھاۋار) نووسراۋە و لەژىر ئەۋدا ۋىنەى گولېك كىشراۋە و لەژىر ئەۋدا نووسراۋە ژمارە (۱) لە ژىر ئەۋىشدا گولېژىرېك لە ھىلېكى ئاسۋىي كىشراۋە پاشان ناۋى مانگى كوردى (رەزبەرەى ۱۳۲۴ شىمس) نووسراۋە. بەلام بە ھەمان شىۋە لە لاپەرەى يەكەمى گۆقارەكەدا تەنبا ناۋى گۆقارەكە لە جىاتى (ھاۋار) ئەمجارە (ھاۋارى كورد) نووسراۋە. كاغەزى گۆقارەكە كاغەزىكى زەردى رۇژنامەى (۶۰) گم. شىۋەى ژمارە دانانى لاپەرەكان لە ناۋەراستى ھەر لاپەرەيەك و لە لای سەرەۋە لەسەر ھىلېكى رەشى سەرتاسەرى نووسراۋە، لە لاپەرەى (۲) ۋە تا (۳۰) و دوا لاپەرەش كە بۆ دەستنىشانى ھەلەكانى چاپى ناۋى گۆقارەكە تەرخان كراۋە، ژمارە نەنووسراۋە. ئەم دىاردەيە پىشتەر، اتا دىاردەى دەستنىشانى ھەلەكانى چاپى لە لايەن ھەلەچنەكانەۋە بەرچاۋ ناكەۋى.

تىپەكانى چاپەكە، بە چاپخانەيەكى دەستى چاپ كراۋە و تىپەكانى بە وردى و بە (۱۰) چاپ كراۋن. تەنبا تايئەلكانى نەبى بە (بۆلد) چاپ كراۋن و خۆشۋوسى تىبا بەكار نەھاتۋە و ھەر ھەمۋى بە تىپەكانى چاپخانە و بەۋرە نەخش و زەخرەفەى چاپ ئەنجام دراۋن.

لە پوۋى جوانكارى و نەخشەسازى تا رادەيەك لاۋازى پۆۋە ديارەۋ بە زەۋق و چىژىكى ھونەرى نەخشەى بۆ نەكىشراۋە. تەنانەت بابەتېك لە كوۋى لاپەرەدا تەۋاۋ بوۋى راستەۋخۆ دەست بە چاپى بابەتېكى دى كراۋتەۋە.

لە كەمۋورتىيەكانى گۆقارەكەدا ئەۋەيە بە ھىچ شىۋەيەك ئامازە بۆ ئادرەسى گۆقارەكە و سەرنۋوسەرۋ دەستەى نووسەران و ھونەركاران و ناۋى چاپخانەۋ سالى چاپى (لە پوۋى مانگە كوردى و فەرەنگىيەكانەۋە) و پىرپست و دەستەى يان ئەۋ ھىزب و پىكخراۋەى دەرى دەكات و كاتى دەرچوۋنى (مانگانە و ۋەرزانە و ھەفتانە)، ھىچ كام لەۋ زانىارىيانەى تىدا نىيەۋ ھەست بە نەبوۋنى ھۆشمەندى رۇژنامەۋانىيان دەكرىت.

له پال بابته نووسراوی خوځمالي، بابته وەرگيرانيشي تيايه، به لام ديسانوهه بي ټوهي ټامارته به سرچاوهي سرهکي بکريت، که بابتهکانيان ليوه وەرگيرپراوه يان به شيويهکي پر له کهموکورتی، بو نمونه له وتاری يهکهمی گوڅارهکهدا بهناونيشانی (ترس) به تنيا وهکو پهراویزيک ټامارته بو ټوهه کراوه، که له وتاریکي (سيد جمال الدين افغانی) وەرگيرپراوه، به لام کام وتارو له کوي بلاو کراوهتهوه و له لاپهړه ي چهند.. هتد، ديار نييه.

ههروهها له پال بابتهکاندا که هه مووی به زمانی کوردييه و گوڅارهکه تاييهته به نووسهري کورد، بابتهک به زمانی فارسي له لايهن (م-ح) که کورتکراوهي ناوی (سيد محمدی حمیدی) يه و نازناوی (گرشاسب) ي بو خووی هه لېژاردوه، دهربارهي زمان و ټدهبياتي کوردييه، بلاو کراوهتهوه، ناراستهکراويشه بو نووسهراوی فارسي، چونکه له سرهوهدا به زمانی فارسي نووسراوه: (نويسندگان فارسي بخوانند) واتا (نووسهراوی فارسي بيخويننهوه). کلېشه ي گوڅارهکه (۱۴×۲۰) سانتيمتره و دريژي هه دريژيکي (۱۰) سانتيمتره.

هيچ هوال و رپورتاژو ليکولينهويهکي روژنامه واني و ټاگاداريهکي ټيدانييه، له لاپهړه (۱۳۹) دا، گوڅه ي (ټه زانيت؟) واهاتوه:

(ټاغای احمد خسروي تهريخان و نووسهري به ناويانگ له کتبي "شيخ صفي و تبارش، صفحه ۳۷" دا پاش ته حقيقات و وردبوونهويهکي گولانی ټه لیت: (جه دو ټابای شيخ صفي له کوردستان له سهنگار (سنجار) يا له دهوروبهري ويوه هاتوون) وه "صفوة الصفا" دا فهيروزشای زهرين کلاو که يهکيکه له باوکانی شيخ صفي به (الکردي السنجاری) باس دهکا. ټهوا بو مان زانرا که پادشاکانی صفويش ريشه يان ټه چپته وه سر کوردان. وه دهبي واش بيت، چونکه له نيو هه يدهريهکانی عيراقدا که بنه مالیهکي عيلمی کوردستان واه مهشوره که تايفه ي ټهوان دهگل صفويهکان يهکيکه وه ټيمه لهم بابتهوه سهنه ديکمان وهگير نه کهوتوه رجا دهکين هه رکهس لهم بابتهوه مه درهکيکي وهگير کهوي که له بابته خزمایه تي صفويهکان و هه يدهريهکانه وه بدوي بو مان بنيرن) (۱۶).

ټه م خشته يه هندی زانباری له باره ي گوڅارهکه وه پيشان ددات:

ژ	سالی ده رجوونی	وينه	شيعر و تار	ل	جوړی کاغه ز	کلېشه	سه رنووسه ر
۱	ره زبهري (۱۳۲۴/۱۹۴۵ ز)	-	۹	۵	۳۰	۶۰ گرامی زهره	۱۴×۲۰ سم سهد محمه د حمیدی

(۱۶) گهاواری کورد، ژ، ۱۹۴۵، ل ۱۳.

۴- گۇڧارى كوردستان

گۇڧارى (كوردستان)، بەر لە دەرچوونى ئەزموونى بە بايەخى پۇژنامەى پۇژى نارپۇژىكى (كوردستان) دەرچووه. دەرچوونى ئەم گۇڧاره بە ماوهيەكى زۆر كەم بەر لە (پۇژنامەى كوردستان) بە لاي كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان و خەلكى كوردستانهوه گرنگيەكى تايبەتى ھەبووه و جيژنى تايبەتى بۇ سازدراوه و پيشهوا بۇ خوى بەشدارى لەو ئاھەنگەدا كردووه.

لە پۇژنامەى (كوردستان) دا ھاتووه:

جيژنى سەربەخوىي و ناساندنى سەرۆك جمھورى كوردستان لە چاپخانە و ئيدارەى پۇژنامەو (گۇواوى كوردستان). پۇژى ۱۳۲۴/۱۱/۵ بە مونا سەبەتى سەربەخوىي و ناساندنى سەرۆك جمھورى بەرزى كوردستان لە ساتى ۴ى پاش نيوھپۇ لە چاپخانەو ئيدارەى پۇژنامەو گۇواوى كوردستان جيژنىكى موجدەللەكە گيرا، لە ساتى دياريدا بانگ كراوهكان كە عيبارەت بوون لە ئەعزاي كۆميتەى مەركەزى و ھەيئەتى رەئيسەى مىللى و كارگەرانى حيزبى ديمۆكرات نوينەرەكانى قەبايل و تەوايف و لكەكانى حيزبى ديمۆكراتى كوردستان و عولەما و روحانيان و موختەرەمىنى شارى مھاباد تەشريفيان حازر بوون و ھەركەس لە جيى خوى دانىشت و جەناب سەرۆك جمھوريش لە ساتى (۵) لە كاتيكا كە گاردى تايبەتى مەراسيمى ئيحتيراميان بەجى دينا سروود و مۇزىكى مىللى كوردستان دەخويندرايووه و ليدەدرا تەشريفى وارىد بوو و ھەسەر جيگەى تايبەتى خوى نزولى ئيجلالى فەرموو و ھەيك دەورە شەربەت و چاي بە ميوانەكان پيشكەش كرا. پاش سەرفى چايى و شەربەت ئاغاي عەلى خوسرەوى موديرى داخىلى چاپخانە جيژنى ئيفتيتاح كردو چونكو چەن كەس لە كارگەران و زەحمەت كيشانى چاپخانەو پۇژنامە و گۇوار و توتق و وتاريان بۇ خويندەنەو تامادە كردبوو.. (۱۷).

لە نيو ميژووى پۇژنامەوانىي كورديدا، زۆربەى زۆرى گۇڧارەكان مانگانە يان ناوبەناو بوون، بە دەگمەن ھەلدەكەوى گۇڧارىكى پازدە پۇژى (نيومانگى) بەرچاو بكەوى، بەلام ديارە ھەول و ھەز و ئەلھاي كارمەندانى و خۆشەويستى ئەو ئەزموونەى حكومەتى كوردى زۆر خويان ماندوو كردبى بە ھەولى چاپخانەيەكى سادە لە كاتى خۇيدا، گۇڧارەكە، بە تايبەتى لە سەرەتادا دەربەكەن.

(۱۷) پۇژنامەى كوردستان، ۱۷، ۲۰/۱۲/۱۹۶۶، ۱.ل.

جهمال خهزنه دار، له میانه ی ناساندنی ئەم گۆقاره دا دهنووسی:
(ههتا کۆتایی مانگی دووهمی کانونی دووهمی سالی ۱۹۴۶) (۱۶) ژماره ی لی
بلاوکراوتهوه (۱۸).

(علاء الدین سجادی) یش جهخت له سه ر ئه وه ده کاته وه که (۱۸) ژماره ی لی دهرچووه (۱۹).
د. کهمال مه زهر، له میانه ی زانیاریه کانی له باره ی ئه و گۆقاره وه دهنووسی:
(چه ند ژماره یه کی لی دهرچوو. ژماره یه ک ودووی هه ریه که بیان ۲۰ لاپه ریه. ژماره سی
و چواری هه ریه که بیان (۳۸) لاپه ریه. ژماره (۷، ۶) ی پیکه وه دهرچوون و به سه ریه که وه
(۶۰) لاپه رهن. (۲۱، ۱۴×۵ سم) ه (۲۰).

نه وشیروان مسته فا، وردتر له باره ی گۆقاره که وه دواوه، ته نانته ناو نیشانی بابته
بلاوکراوه کانی ژماره کانی (۳، ۲، ۱) ی نووسیوه، به لام ئه ویش دلنیا نه بووه له وه ی که
چه ند ژماره ی لی دهرچووه و زۆر به خیرای به سه ریدا تیپه ریوه (۲۱).

سه ید عه بدوللای سه مه دی، دهنووسی: (.. سه رجه م (۹) ژماره ی لی بلاوکرايه وه) (۲۲).
مسته فا مه عروفی، له رۆژنامه ی (کوردستان) ی حیزبی دیموکراتی کوردستانی
ئیران دا، ده لی: (.. له سه ریه ک ۱۶ ژماره ی لی بلاو بوته وه) (۲۳).

مه محمودی مه لا عیززه ت ده لی:

(.. تا کۆتایی سالی ۱۹۴۶ چه ند ژماره یه کی لی دهرکراوه. به ریوه به ری
لیپرسراوی مه لا قادر موده رپسی بوو.) (۲۴).

کتیبی (کرد در دائره المعارف اسلام) یش ئاماژه ی بو ئه وه ی کردووه، که گۆقاری
کوردستان (۱۶) ژماره ی لی بلاوکراوته وه (۲۵).

(۱۸) جهمال خهزنه دار، رابه ری رۆژنامه گه ربی کورد، ل ۵۰.

(۱۹) عه لئه ددین سه جادی، میژووی ئه ده بی کوردی، چ ۱، ل ۵۵۷.

(۲۰) د. کهمال مه زهر ئه حمه د، تیگه یشتنی راستی، ل ۲۳۸.

(۲۱) نه وشیروان مسته فا، حکومه تی کوردستان، ل ۱۵۴-۱۵۶.

(۲۲) سه ید عه بدوللای سه مه دی، گ. ریمان، ژ، ل ۲۱۵.

(۲۳) مسته فا مه عروفی، گۆقار و رۆژنامه کانی کوردستانی ئیران، رۆژنامه ی کوردستان، ح د ک ا،
ژ ۲۵۷، ل ۱۹.

(۲۴) مه محمود مه لا عیززه ت، کۆماری میلی مه هاباد، ب ۲، ل ۱۴۰، نووسه ره چاوپیکه وتنی رۆژی
۳۰/۵/۲۰۰۰ له مالی خو ی له شاری سلیمانی له باره ی گۆقاری (کوردستان) وه وتی من
ته نیا (۴) ژماره یه لی دیوه.

(۲۵) اسماعیل فه تاح قازی، کرد در دائره المعارف اسلام، ص ۱۹۰.

له وهلامى ههموو ئهو نووسراوانهدا، دهمهوى ئهوه بلييم ويپاي سوياسمان بو ئهو بهپيزانه، كه ماندوو بوون بو پوونكردنهوهى چهكيكى ميژووى روظنامهوانى كوردى، بهلام راستكردنهوهى ههندي زانيارى به پيوست دهزاني.

جاري بهر له ههموو شتيك ئهو بهپيزانهى، كه ژمارهكانى ئهو گوڤارهيان دهستنيشان كردوو، دهبي بليين زانيارى ئيمه و سوراغ و بهدوادا گهپان، تهنيا (9) ژماره لى بلاو كراوتهوه، ههروهكو سهيد عهبدوللاى سهمهدى ئاماژهى بو كردوو.

ژماره (1) و (2)، 20 لاپهپه نيهه، ههروهكو دكتور كه مال مهزهر ئاماژهى پيداوه، بهلكو (22) لاپهپه. ههروهها ژماره (7، 6) كه بهسهريهكهوه دهچوو، (60) لاپهپه نيهه و (63) لاپهپه. سهرنوسهري گوڤارهكه، (سهيد محمدى حميدى) بووه، بهويپيه، كه سهرنوسهري روظنامهى گوڤارى (كوردستان) يش بووه، نهوهكو (قادري مودهريسي) وهكو مهحمودى مهلا عيززهت ئاماژهى پيداوه، بهلام شايانى باسه، ناويراو هه خوى پاشتر له وتاريكى لهمهپ (كرونولوجى و پروداوهكانى كۆمارى ديموكراتى كوردستاندا ئهه ههلهيهى راست كردوتهوه(26)).

گوڤارى كوردستان له يهكهه ژمارهى خويدا بهم شيوهيه ئامانجى خوى بو خوينهرهكانى پوون دهكاتوه:

(خومان گهلهك بهخوشبهخت دهزاني، كه به يارمهتى خودا يهكهه ژمارهى (كوردستان) تان پيشكش دهكهن و هيوامان ههيه به دلپكى خوش لييمان وهگرن و له حدودى دهستهلاتى خوتاندا بو بلاوكردنهوه و ژياندن و پيش خستنى ئهو گوڤاره يارمهتيمان بدن تا ئههگهينينه ريزى گوڤاره ههره چاكهكانى گيتى چونكه ئهو هوش و ليكدانهوه و گهرمييهى كه ئيمه خستوته سهر دههينانى ئهه گوڤاره له دلى ئيوهدا گهرمترو بهتين تره. كهس له پري نابي به كورپ، نه ئيمهش به گهرهيهى و پوشتهيهى و خويندهوارى له دايك بووين، ههموو شتى سهرهتاييكي ههيهو ههموو شتى له سهرهتادا كهه و زور ناتهواوى و كهموكورتى تيدا دهبي و كوتوپ نابي لى زوير بن و فرپى دهنه لاه، (كوردستان) وهكو گوڤارهكانى گيتى رهنگاو رهنگ و پر وينه و ريكوپيكي نابينن چونكه كاله له قهه بالايانه و ديارى و شوان ئالهكوكه و چاكى و خراپى و دواكهوتن و پيشكهوتنى ههموو گوڤاريك به پيى كهمى و زورى دلسووزى و كهمهترخهمى خوينهوارهكانيهتى.

(26) مهحمود مهلا عيززهت، پيشهوا له سهردهمى كۆماردا، گ رابوون، ژ 2، ل 61.

كوردستان گۆوارىكى ئەدەبىي تەئرىخى كۆمەلەيەتى (اجتماعى) مانگى كوردىيە يەكەمىن ئارمانى برژاۋ ژيانەۋەى زمان و ئەدەبىياتى كوردىيە. زىندوو كوردنەۋەى كورد و كوردستانە بە پىي شارستانىيەتى ئەمپروو بۇ ژيانەۋەى نىو و ئاسارى زانايانى كورد و كوردستانە بە پىي شارستانىيەتى ئەمپروو بۇ ژيانەۋەى نىو ئاسارى زانايانى كورد تەقەلادەدا لەبەر ئەۋە تەكا لە خوئىندەۋارانى خوئشەۋىست دەكەين ھەر كەس بەيت و حىكايەت و سەرگوزەشتى پىاۋىكى مەزن و عەشیرەتتىكى كوردى، فارسى، عەرەبى، مادامىك ھى زانايانى كوردىيى و چاپ نەدرابى بۆمان بنئىرن كە بەيارمەتى خودا لە چاپى بدەين كە بەسەرھاتى رۆژگار لە نىۋى نەبا(۲۷).

ژمارەيەكى زۆر لە نووسەران و شاعىرانى كورد بە وتار و شىعر بەشدارىيان كوردوۋە، زۆربەى ئەو نووسەرانە ھەمان ئەو نووسەرانەن، كە لە رۆژنامەى (كوردستان)دا نووسىن و بەرھەميان دەبىنرى. نووسەرانى كوردستانى باشووريش، كە ئەو رۆژگارە لە كۆمار و كارەكانىدا بەشداربوون و بەرگرييان كوردوۋە، يان ئەو نىشتمانپەرۋەرەنى لەژىر چاۋەدىرى (بارزانى)دا پىشمەرگە بوون، بەرھەميان لەو گۆقارەدا بىلاۋ كوردتەۋە، لەوانە: محمد توفىق وردى و و سەئىد ناكام بە (شىعر) و يەحيا چروستانى بە وتارو مەغدىد سۆران بە وتارو (قانع) بە شىعر.

دىارتىن نووسەرانى گۆقارەكە برىتى بوون لە:

دلىشادى رەسوۋلى، سەئىد محەمەدى حەمىدى، عەلى خوسرەۋى، م.عىشقى، ھىمن، ھەژار، م. نژادى.. بەتايبەتى دلىشادى رەسوۋلى لە ھەر ژمارەيەكدا چەندىن وتارى جىاۋازى نووسىۋە.

تەكنىكى رۆژنامەۋانىيە لە گۆقارەكەدا

كلىشەى بەرگى گۆقارەكە بەم شىۋەيە، سوود لە تايپوگرافىيا(۲۸) چاپى لايىنۇتايپ

(۲۷) گ كوردستان، ژا، ل، ۱.

(۲۸) تايپوگرافىيا (TYPOGRAPHE) لە فەرھەنگى رۆژنامەۋانىدا بە واتاى (حروفچىن)، (تايپچىن) يان (تايپچىن) دىت، ۋەكو مەسەلەيەكى چاپى بەو كەسە يان ئەو ئامىزە دەوترىت، كە كارى چاپكردنى لە ئەستۆدايە. ھەرۋەھا: (زانست و ھونەرى ئادگارە چاپىيەكانە كارى بە شىۋەى مادىيە و ھەيە لەو شتانەى پىۋەندى بە پروتوۋ رىكخستەۋەى ھەيە)، بۇ فەرھەنگى رۆژنامەۋانىيەكە بىۋانە: كازم مەتەمەد نەژاد، رۆژنامەنگارى، ص ۵۵۹، ھەرۋەھا بۇ پىناسىنى دوۋەم بىۋانە: نەژاد عەزىز سورمى، رۆژنامەگەرىي كوردى چەند سەرە قەلەمىك لە بارەى تەكنىك و ھونەرەكانى، ل ۶۳.

وهرگيراوه. نيوهى سهرهوهى لاپهړهكه بۇ ناوى گۇقارهكهو رپړهوى گۇقارهكه ئامانجى گوزارهكهو وادهى دهرچوونى تهرخان كراوه، ههمووى پيځهوه خراوته نيو چوارچيوهيهكى گولپى ورد ورد، كه له چاپخانهدا ههبووه و بهشپځه له كهرستهكانى چاپى.

ناو گۇقارهكه (كوردستان) و رپزه ورد گولپكى رپش وهكو هيلپك بۇ جياكردنهوه له رپوى هونهرپيهوه سووى لى وهرگيراوه. به خهتپكى بۇلد نووسراوه:

(بلاوكهروهى بىرى حزبى ديموكراتى كوردستان)، پاشان له نيوان دوو كهوانهدا نووسراوه: (گۇوارپكى ئهدهبى، كۆمهلايهتى سياسى كوردپيه). لهژير ئه و دپرهشدا نووسراوه: (هر پازده رۇژ جارپك بلاو دهكرپتهوه).

دووهپلى رپشى ئهستور و هاوتهريب له ناوهراستهكهيدا نووسراوه: ژماره ( ) سالى يهكه ( ) ۱۳۲۴ ( ) ۱۹۴۵. لهژير ئه دوو دپرهدا پيوستى بابته و لاپهړه نووسهرى بابتهكان به شيوهيهكى هونهرى رپزكراوه، لپرهشدا به پپى گرنگى بابتهكان نيپه، بهلكو به پپى رپزبوونى ژماره لاپهړهكانه. پاشان لهوپهرى خوارهوهى بهرگدا، ناوى (مهاباد چاپخانهى كوردستان) نووسراوه. ئيدى ئه كلىشهيه له لاپهړه يهكه مى گۇقارهكهدا دووباره نهبوتهوه، ههروهكو ئهمرؤ له دنياى رۇژنامهوانيدا بهرچاو دهكهوى. يان زانپارى زياتر دهرپارهى سهرنوسه و دهستهى نووسهران و كارمهندانى هونهرى و چاپى بهديار بخت.

يهكى له كهمو كورپيهكانى گۇقارهكه ئهويه، سهروتارى تايپهتى تپدا نيپه و بوپته دهسپيكي بابته ئهدهبى و كۆمهلايهتى و سياسيهكانى گهرماو گهرمى رۇژ، بهلكو يهكسهر بابتهتپكى ميژووى (وتاريك) ئينجا درپژ يان كورت، زوربهى كات درپژ يان پياهلدانى (ستالين) هتد.

كهموكورتپيهكى ديكهى گۇقارهكه سووى له وپنهى نهخشهى پيوست وهرنهگرتوه، به تايپهتى دهپى ئاگامان لهوه بپت، له ههمان چاپخانهداو به ههمان تايپوگرافيا، وپنه له رۇژنامهى (كوردستان) و گۇقارى (ههلاله) و گۇقارى (هاوارى نيشتمان) و گۇقارى (گروگالى مندالانى كورد) دا بهكارهاتوه.

يهكپكى دى له كهموكورتپيهكانى ئهه گۇقاره سهرجهه گۇقارهكانى ديكهى سهردهمى كۆمارى ديموكراتى كوردستان، ئهويه يهك نووسه زياتر له دوو سى بابتهتى له ههمان ژمارهدا بلاوكراوهتهوه. دپاره بپ گومان ههمو ئهوه دهزانين كوردپزان و كوردى نووسى لهو رۇژگارهى كۆمهلى كوردهوارى ناوچهى موكرپانى كهه و دهگمهن بوون، به

ناچارىيەۋە ھەر ئەۋان زۆربەى بابەتەكانى گۆقارەكەيان نوسىۋە.
 كەمۇكورتىيەكى دى، ئەۋەيە گۆقارەكە گۆقارىكى كوردىيەۋ بىلەۋكەرەۋەى بىرى حىزى
 دىمۇكراتى كوردستانە، كەچى وتار بە زمانى فارسى بىلەۋ دەكاتەۋە.
 مەسەلەيەكى دى ھونەرىيى ئەۋەيە، ھەر كە بابەتەك تەۋاۋ بوۋە، بۇ نمونە لە
 ناۋەراستى لاپەرەكەدا، ھەر لەۋى و راستەوخۇ بە ھىلەك لە بابەتەكى دى جىا كراۋەتەۋە،
 بى ئەۋەى نەخشەسازى ۋەكو مەسەلەيەكى جوانكارى رەچاۋ بكرىت.
 بودجەى سەرەكى گۆقارەكە، ئەگەرچى راستەوخۇ خىزب و كۆمار بوۋە، بەلام
 بەشكىشى كەوتتە سەر ئابوونەى بەشداربوۋانەۋە، كە لە كۆتايى گۆقارەكەدا بەم
 شىۋەيە دىارى كراۋە:

سالىانە	۱۸۰ رىال
شەش مانگە	۹۰ رىال
دانەى	۸ رىال

لە (تكاي تايبەتى) دا دەنوسى:

(۲) - لە خويندەۋارى بەرزەكان تەمەننا دەكەين ھەرچى زوتترە ئابوونەكەمان بۇ
 بنىرن چونكو گۆۋارى كوردستان موحتاجى كۆمەكە(۲۹).

يەكى لە گىرفتەكانى ئەم گۆقارەۋ سەرچەم گۆقارەكانى ئەۋ كاتەۋ تەنانەت دواترىش
 ئەۋەيە، بۇ لىكۆلەر پوون ناكەنەۋە، كە چەند ژمارەى لى چاپ كراۋە و چەندىكى سەرف
 بوۋە و چۆن و بە چ شىۋەيەك دابەش كراۋە يان ئەنكىت و لىستى تايبەتى ھەبى ۋەكو
 پاگىرىيەك بۇ ھاۋكاران و بەشداربوۋانى.

ھەۋال و دەنگ و باسى گەرماۋ گەرم، جاروبار لە گۆقارەكەدا بىلەۋكراۋەتەۋە، بە تايبەتى
 كىشەيەكى دادگايى و دزى و كوشتن بوۋى لە ناۋچەيەكى بچوۋكى ژىر دەستەلاتى كۆمار
 خەلكەكە زانىۋىەتى و چاۋەرپى لىپرسىنەۋە و بەدۋادا چوونى كاربەدەستانى كۆمار بوۋنە،
 گۆقارەكە پەخنە دەگرى و نارەزايى بەرامبەر تىرۇر دەردەبرى و شەرىعەت بە ياساۋ دادگا
 دەداۋ سروسىتىكى دىمۇكراتى ۋەرگرتوۋە، بۇ نمونە ئەم ھەۋالە لەژىر ناۋى (دەنگ و
 باس) دا بىلەۋكراۋەتەۋە:

(۲۹) گ. كوردستان، ژ، ۲، ل. ۸.

(نارېكترين كردهوى كەسپك ئەۋەيە كە لە ۋلاتىكدا جىگايەك بۇ پېكھېتان و رېكخستنى داۋا كېشە ھەبى و خەلكى بە خۇشى خۇيان كاران بكن كە لە .. تووشى بەلاۋ زەرەر بە خەلك بگەيىنن. ھەرۋەكو بىستومانە عبداللە بەگ ئاغا يالاۋە لەگەل ھەمزە ئاغاى ۋەتەمىش مورافەعەيەكى مولكيان ھەبوۋە. عبداللە بەگ لەگەل دادخۋازى دېتە شارى (مھاباد) كە لە حزبى دېمۇكرات شكاىەت بكا مستەفاى كورپى ھەمزە ئاغاى ۋەتەمىش دەكەۋىتە دوۋى و دەى كورپى، جەندەكەكەيان بۇ پرسىن و دادخۋازى ھىنايە شارى چلۇنيەتى ۋى لە تەحقىق دايە، نەتىجەى لە ژمارە سىدا دېتە بەر چاۋ(۳۰).

دەكرى لېرۋە ئامازە بەۋە بكنەن، كە مەسەلەى ياساۋ چەسپاندنى ياسا لە ئەركە سەرەكپىيەكانى ئەزموونى حكومەتى كوردىدا بوو.

قانۇنەكانى بە زمانى كورتى لەژىر دەستەللاتى حكومەتى كوردى خۇيدا لە پۇژنامەى كوردى ئەۋكاتەدا بلاۋ كراۋتەۋە(۳۱).

رېپۇرتاژ، ۋەكو ھونەرئىكى رۇژنامەۋانىى لە گۇقارەكەدا سوۋدى لى بىنراۋە و بە زمانىكى سادەى رۇژنامەۋانىى راستەۋخۇ لەگەل خۇينەرانىدا دەۋى، رېپۇرتاژەكە لە دەستنىشانكردى كات و شوين و ھۆۋ مەبەستى ھەۋالەكەدا سەرکەۋتوۋە و ھەۋل دەدا ۋەلامى پرسەكانى (چۇن و كەى و لە كورپى و بۇچى) بداتەۋە.

لە يەكلى رېپۇرتاژەكانى گۇقارەكەدا، بە بۇنەى ھەلكردى ئالاي موقەددەسى كوردستان لە نەغەدەدا ھاتوۋە:

(بە پىي دەستۋورى ھەيئەتى ناۋەندى حزبى دېمۇكراتى كوردستان خۇشەۋىست ئاغاى حوسىنى فروھەرۋە عەلى خوسرەۋى رۇژى ۲۴/۹/۲۶ مەئموور كران كە ئالاي موقەددەسى كوردستانى لە نەغەدە ھەلكەن. رۇژى چۈار شەمو سەعات ۹ى بەيانى جىژنە دەست پى كرا، قوتابيانى كوردو ئەرمەنى و ئاسۋورى بە سرودخۇيىندنەۋە لە محەلى جىژنەدا ئامادە بوون.

(۳۰) گ. كوردستان، ژ، ۲، ل. ۸.

(۳۱) رۇژنامەى كوردستان، ژ، ۴۱، ۳۰/۳/۱۹۴۶. نەۋشېروان مستەفا، حكومەتى كوردستان، ل. ۱۵۱-۱۵۲.

تارق جامباز، سەرەقەلمانەى بوونى ياسا لە نيوگەلى كوردستاندا، گ. ياسا پارىزى، ژ، ۱، س، ۱، ۱۹۹۶، ل. ۱۱۸-۱۲۰.

برایانی خوښه ویست ئاغای فروههرو خوسرهوی ئالای موقهدهسیان بۆ بهشی سواران که له شهقام ناماده بوون برد ومختیکی ئالاکه ودهرکهوت ههزاران تیر به ئیفتیخاری ئالا هاویژرا. سوارهکان ئالایان وهرگرت و بۆ کانگای حزبی دیمۆکرات وهتا گهیشته بینای حزب ههچهند قهدهم گاو گهردوون دهکرا خه لکی لیکدا لیکدا چهپلهیان لی دهاو هورایان دهکیشا، لهو ومختهدا به جاریک ههزار نهفهر بۆ زیارهتی ئالای موقهدهس هیرشیان برد، له پاش زیارهتی عموم ئالای موقهدهس هه لکراو سهلامی ئالا خویندرایهوه، سه دو یهک نهفهر فیداییان مسلح هه ریهک سی تیریان بهتال کرد..(۳۲).

گوڤاری (کوردستان)، له رووی قهوارهوه، له شیوهی کتیبی نیو بهتال چاپ کراوه، رهنگه یهکێک له هۆیهکانی ئهوهبی، به هۆی ئهزمونی ههندی له نووسهرازی، که پێشتر له گوڤاری (گهلاویژ)دا بهرههه میان بلاو کردۆتهوه، ئهوه قهوارهیان به پهسهند زانیی.

زمانی کوردی له گوڤارهکهدا، به شیوهزاری موکریانیه، وشه زاراوهی عه رهبی و فارسی کهم و زۆر تیدا بهدی دهکری و زۆربهی ئهوه وشه زاراوانهش به شیوهی رینووسی خوئی (عه رهبی، فارسی) بهکارهاتوون له رووی رینووسهوه نیشانهی (۷) حهوت و پیتته بزوینهکان کهم بهکارهاتوون، رهنگه ئه مهش به هۆی کهمی توانا ئیمکانیاتی چاپی ئهوه پۆژگاره بووی.

ئهم خشتهیه ههندی زانیاری له بارهی ژمارهکانی گوڤاری (کوردستان)هوه پوون دهکاتهوه:

ژ	کاتی ده رچوونی	شيعر	وتار	وینه لاپه ره	چاپخانه	سه رنووسه ر
۱	۶ ی دیسامبری ۱۹۴۵	۵	۷	—	کوردستان- مه اباد	سه يد محمه د حه میدی
۲	۲۱ ی دیسامبری ۱۹۴۵	۵	۴	—	—	سه يد محمه د حه میدی
۳	مارتی ۱۹۴۶	۳	۵	—	—	—
۴	۱۹۴۶	۹	۹	—	—	—
۵	۱۹۴۶	—	—	—	—	—
۷، ۶	۱۹۴۶	۷	۱۳	—	—	—
۸	۱۹۴۶	—	—	—	—	—
۹	۱۹۴۶	—	—	—	—	—

(۳۲) گ. کوردستان، ژ، ۲، ل ۲۲.

۵- رۆژنامەى كوردستان

يەكئەك لە كارە گرنىگ و پىر بايەخەكانى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان لە پووى پۆشنىبىرى و كلتورىيەو دەركردنى رۆژنامەى (كوردستان)ە، ھەولدانئىكى سەركەوتوو بوو، بناغە دانانىك بوو بۇ رۆژنامەيەكى رۆژانەى كوردى، كە ئەركىكى قورس و توانايەكى ماددى و مەعنەوى زۆرى گەرەكە. لە دنياى رۆژنامەوانىي كورديدا خالى وەرچەرخانىكى تازە بوو و سەلماندى ئەگەر نووسەر و رۆژنامەوانىي كورد پيداويستىيەكانى بۇ دەستەبەر بكرى دەتوانى داھىيان بكات. لەگەل ھەموو كەموكورتىيەكانىشدا رۆژنامەى (كوردستان)، وەكو زمانحالى حكومەت و ئورگانى يان بلاوكەرەوئەى بىرى حيزبى ديمۆكراتى كوردستان ھەنگاويكى مەزن بوو. لەو پوانگەيەو، كە بوونى رۆژنامە لەھەر كۆمەلئىكا مەدەنيەتى ئەو پيشان دەدا، گۆرپنى پەپرەو پىرۆگرامى كۆمەلەى (ژى. كاف) بۇ حيزبى ديمۆكرات پيوستى بەو دەكرد، كە تازە بوونەوئەيەك لە سەرچەم بوارەكانى ژيانى حيزبىدا پووبدات، ھاتنە كايەى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان كە ئەزمون و ناسنامەيەكى نەتەوئەيى كورد بوو، رۆژنامەگەرييش لە سىماو ئادگارەكانى ئەو تازەبوونەو و گۆرانانەدا بوو. ھەرەوھا گرنىگى بەرچاوى ئەم رۆژنامەيە لەوئەدايە ھەرچى دەنگ و باس و ئاگادارى و بانگەوازو كارو كەدەو و وتارو چاوپيەكەوتن و ليدوانىكى پيشەوا قازى ھەيە لەو رۆژنامەيەدا، كە زمانحالى حكومەت بوو بلاوكراوئەو، لەبەرئەو باشترىن سەرچاويەكى باوهرپىنكراو بۇ لىكۆلئىنەو لە رۆژگارى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان، كە بە حەق ئەزمونىكى گەرەو پىشنگدارى خەباتى سياسىيە لە ميژووى ھاوچەرخى ميللەتەكەمانداو ھەولئىكى گەرە بوو بۇ جۆشدان و بەردەوامبوونى بزاقي نەتەوايەتى رزگاربخوازى كورد.

گۆقارى (گەلاويژ) بە بۇنەى دەرچوونى رۆژنامەى (كوردستان)ەو نووسىويە:

(كوردستان رۆژنامەيەكى كوردى يە بە شيوەى موكرى، بە زمانى كوردى پۆژى نە پۆژى لە شارى (مەھاباد) بە سورپەتئىكى رەسمى دەرئەچئىت، ئىمە بە پۆستە تا ئىستە (۷) ژمارەمان وەرگرتوو. باس و خواسى ئەم رۆژنامەيە، چۆنيەتى كەدەوئەى كوردەكان و ھەلسورانيان كۆبوونەويان بۇ كەدەوئەى چاپخانەى كوردستان، نووسىنى باسى زانايانى كورد، وەرگرتنى دەنگ و باسى دەرەو بە ھۆى پۆيتەرەو، ئامانجى قەومى، وتارو كۆبوونەو بۇ ھاندانى خەلكى بۇ كەدەو باوى خويئندى كوردى وە گەلى شتى تر.

به راستی ئەم پوژنامەیه یەكەم پوژنامەیه كوردی یه، له هه موو ناتەواوی كوردەواوی یه وه قسه بكاو خزمەتی خووی به هه موو لایهك بگه یه نی، ئەنجا بهو بۆنه وه ئیمه پیرۆزبایی لهو برایانه ئەكهین كه ئەم ئهركه یان گرتۆته ئەستۆ، هیوادارین هه ر بژین به ژیا نی هه موو لایهك دیسانه وه پێویسته هه موو كوردیك بۆ هاندانی به پێوه چوونی ئەم پوژنامه خو شه ویسته خو ی له كرده ئابوونه و خزمه ت كردنی تری به دوور نه گرێت، ناو نیسانی ئەمه یه:

مه هاباد: (چاپخانه ی كوردستان) (٣٣).

ئەم خستنه پوهی گو قاری (گه لاویژ)، په یوه ندی نیوان هه ردوو لایان نیشان ده داو جهخت له سه ر ئەوه ده كاته وه، كه دیاره پوژنامە ی (كوردستان) له میانه ی ئەو پوژنامە و گو قارانە ی كه ژماره كانی خو ی بۆ په وانه كرده ون، یه كێکیان، گو قاری (گه لاویژ) بوو. چونكه ههروهكو له ئاگادارییه کی پوژنامە كه دا درده كه وێ، هه ندی له پوژنامە و گو قاره كان، كه ناوی نه هیناون، به لام واپی ده چی پوژنامە و گو قاره فارسیه كانی تاران بووبن، ژماره كانیان وه نه گرتوه یان وه لامیان نه داوه ته وه، بۆیه نووسیویه تی:

(پیام به مطبوعات داخله و خارجه)

روزنامه كوردستان كه برای مطبوعات داخله یا خارجه فرستاده میشود برای مبادله است در صورتیکه مایل به مبادله نباشند روزنامه ها را اعاده فرمایند. کوردستان) (٣٤).

لیكۆلینه وهی فراوان یان ئەكادیمی له باره ی گرنگی و پایه ی ئەم پوژنامەیه نه نووسراوه، چه ند ئاماژه کی په رت و بلاو له باره ی ژماره كانی ئەم پوژنامەیه له په راویزی: یا لابە لایی كراوه، هه ندی كێکیان به (١١٦، ١١٤، ١١٣، ١١٢، ١١٠) ژماره یان له قه له مداوه (٣٥).

(٣٣) گ. گه لاویژ، ژ ٧، ١٩٤٦، ل ٢٩. د. عیززه دین ده لی: (له راستیدا به پۆسته نه بووه. ئەمه بۆ شوپنه ونی نووسراوه. به لكو له رینگه ی به رپرسی لقی (ژی. كاف) له سلیمانی ماموستا ئیبراهیم ئەحمده وه بووه، كه پاشان چوه حیزبی دیمۆكراتی كوردستانی عیراقه وه).

(٣٤) پوژنامە ی كوردستان، ژ ٢٥، ١٧، ی مارس ١٩٤٦، ل ٢.

(٣٥) سه یید عه بدوللای سه مه دی ده لی: (١١٠) ژماره بروانه گ. رامان، ژ ٤١، ل ٢١٦. میرزا محمه د ئەمین مه نگوپی، (١١٢) ژماره، به سه رهاتی سیاسی كورد، ب ١، چ ٢، ل ١١٩-١٢٠. عه لئه ددین سه جادی، (١١٣) ژماره، میژووی ئەده بی كوردی، چ ٥٥٦. جهمال خه زنه دار، (١١٣) ژماره، رابه ری پوژنامە گه ربی كوردی، ل ٥٢. سه عید ناكام، (١١٤) ژماره، كوردستان، قادر وریا، ل ١٠١. هه روه ها له نامه كه ییدا بۆ نووسه ر مه محمود مه لا عیززه ت (١١٦) ژماره، كو ماری میلی مه هاباد، ب ٢، ل ١٣٩.

سەرنووسەرى ئەم پوژنامەيە، (سەيد محەمەد حەمىدى) بوو، ئەگەرچى بە شىۋەيەكى پەسىمى لە پوژنامەكەدا نەنووسراو، بەلام ھەرۋەكو لە رېپورتاژىكى پوژنامەكەدا، كە بەبۇنەي جىزنى سەربەخۆيى و ناساندنى سەركۆمار لە پوژنامە و گوڧارى كوردستان و ئىدارەي چاپخانەدا بلاوكرائو، دەلى:

(خىتابى سەيد محەمەدى حەمىدى مەدرو سەردەبىرى پوژنامەو گوڧارى كوردستان) (۳۶).

ناوى دەستەي نووسەران نەنووسراو، بەلام ھەر لە رېگەي ئەم رېپورتاژو دەردەكەوي (ھاشم خەلىل زاھە) لە دەستەي نووسەران و بە پىي ھەندى پىرسىار و سوڧاغيش دەزانىن، كە ھىمىن و زەبىحى و مەلاقادرى مودەپىسى و عەلى خوسرەوي) یش لە دەستەي نووسەران بوون. لە ژمارەي يەكەمى خويدا، بە مانشىتى (ئامانجى ئىمە)، مەبەستى دەركردنى پوژنامەكە لە لايەن سەرنووسەروە وا پوون كراو، تەو:

(لەم كاتەدا كە خاكى كوردستان لە ھەموو وەختىك زياتر پىويستى بە فىداكارى كورەكانىەتى. لەم ئانەدا كە ھەموو نەتەوكانى گىتى بوڧاگرتن، بو و دەس ھىنانى سەربەستى و ئازادى خويان وە بو و دەس خستنى و سائىلى پىش كەوتنى ھاونىشتمانەكانىان دە تەقەلادان..

ئامانجىمان چى يە؟

پاش چەندىن سالى دەربەدەرى و سەركزى و بەند و تىھەلدانى بى ژمارە و قور بەسەرى و ھەژارى.. ئىمە لە زنجىرى دىلى رىزگاريمان بوو و دەستى بەستراومان كراو، چاوى نوستوومان وەخەبەر ھات.. ئىمە كە دلمان نەدەھات خاوەنى چاپخانە و ئىنتىشارات بىن، ئەوا بە يارمەتى خودا نامەي كوردستان داندراو ھەوېل ژمارەي بلاوكرائو، ئەم نامەيە كە لە لايەن حىزبى دىمۆكراتى كوردستانەو بلاو دەبىتەو دەپەوي قەلایەكى ئاسنىن لە ئىتىحاد و براپەتى بىنئىتە بەرھەم كە بناغەي بە زانست و ھونەر و لەشساغى داندرايى و بتوانى دەگەل سىلاوى دوبەرەكى و بىدنى و ھەموو جوڧرە پەوشتىك كە بو سەربەستى زەرەر بىت بەرەبەرەكانى بكا، ھىوامان وا يە ئەم قەلایە كە خەرىكىن قايمى بکەين، وەھا قايم و بەھىز بىت كە ھىچ ھىزىك نەتوانى بەرەبەرەكانى لەگەلا بكا) (۳۷).

(۳۶) پوژنامەي كوردستان، ژ ۱۹، ۱۹۶۶/۲/۲۵.

(۳۷) پوژنامەي كوردستان، ژ ۱، ۱۹۶۶/۱/۱۱.

بلاوبونوئەوئەي رۆژنامەي (كوردستان)، بەدیهاتنی یەكی لە خەونە دێرینەكانی سەرکۆمارو تەواوی كاربەدەستانی كۆمار بوو، بۆیە دواي بلاوبونوئەوئەي ژمارەي یەكەمی رۆژنامەكە، (حاجی بابا شیخ) سەرەك وەزیرانی كابینەي حكومەت و ژمارەيەكی زۆر لە نوێنەرانی حیزبی دیمۆكرات لە ناوچە جیاوازەكان و پیاوانی ئایینی و بازرگانان لە جیژنی كردنەوئەي ئیدارەي چاپخانەو رۆژنامەي كوردستان ئامادە بوون و لەو جیژنەدا، سەرنووسەري رۆژنامەكە سەید محەمەدی حەمیدی دواي بەخێرھێنان و تارێكی خویندۆتەوئە و ئامادەبووان بۆ بینینی چاپخانەو چۆنیەتی چاپكردنی رۆژنامەكە بانگ كراون، كە تەواوی مەراسیمی ئەم جیژنە لە رێپۆرتاژێكدا بلاوكرائەوئەوئە (٨٥). رۆژنامەي (كوردستان)، بە كوردی كردنی زاراوە سەربازییەكان و پوختە كردنی زمانی كوردی لە وشەي عەرەبی و فارسی و بە ئەرکی خوئی زانیوئە و لیستی تایبەتی بۆ ئەم مەبەستە بلاوكردۆتەوئە، كە لە لایەن فەرماندەي هیژی مەرکەزی (محەمەد نانەوازادە) ناردرائوئە و نووسراوئە:

(ژمارە/٤٣٦ بەروار/١٠/١١/٢٤ لەسەر ئەمەري موبارەكی سەرۆكی موعززەمی جمهوری پێویستە لوغاتی مەربووت بە پێش مەرگەي كە كراوئە بە كوردی نوسخەيەكمان دەگەل ئەو نووسراوئەي نارد كە لە رۆژنامەيدا چاپ بكریئە.

نظامنامە: رێوشوین.

حرب: شەر.

عوارض زمینی: تووش هاتی هەردی.

عوارض مصنوعی: تووش هاتی خوړسك.

تعلیمات: فیركردن.

انجام: پێك هێنان.

كمیسیۆن: مەكۆ..(٣٨).

هەر وەها دیسان بۆ ئەوئەي زمانی كوردی لە بواری دادگا و یاسادا بەكاربێت و لە بەینی خەلكیدا بەكاربێت، رۆژنامەكە لە بەكوردیكردنی زمانی قانون دەستپێشكەري كردوئە، ئەمە نموونەيەكە لە بپاریكی هەيئەتی رەئیسە:

(رەزامەندی لە بابەت داواي رەشید بەگ و سایری وەرەسەي عەبدوڵلا بەگی

(٣٨) رۆژنامەي كوردستان، ژ١٧، ١٩٤٦/٢/٢٠. ژ (١٨) ١٩٤٦/٢/٢٢.

كوژراو له مستهفا ئاغاي كورپى همزمه ئاغاي معرووفى له پاش گفتوگوو
تهسويبى ههينه تي رهئيسه بهو جوړه به رهزاي تهرهفين براوه: همزمه ئاغاي
نيوبراو دوو هزار تمهني نهغه كه له (۹) بهش له (۲۴) بهشه ملكى كه له
مستهفا بهگى كريبوو دهگه ل حهق ئهلسه عى و تفاق و شيابيه كى كه له يالاوهى
خواريدا بوو داي به وهره سهى عه بدوللا بهگى كوژراو و ئهوانيش پازى بوون و
پارزه بهش له (۲۴) بهش لهو ملكه لى له مستهفا بهگى كريبوو به موقابيل
سه نه دى (۷) هزارو (۵۰۰) تمه ن خوى داي به سه عيد بهگى قه ييومي وهره سهى
مستهفا بهگى و ئه ويش قبوولى كرد، تهرهفين حهقى ته جديدى دهعويان نيهه
۳۰/ى بهرانبار/ى ۱۳۲۴ دهفته رى ههينه تي رهئيسه (۳۹).

تهكنيكي رۆژنامه وانيي له رۆژنامه كه دا

كلئيشه ي رۆژنامه كه بهم شيوه يه: له سه ره وه ي لاپه ربه ي يه كه مداو له ناوهر استدا ناوى
رۆژنامه كه (كوردستان) نووسراوه و به خه تي چاپى و به بچووكتر له ژير ئه ودا نووسراوه
بلاوكه ره وه ي بيرى حيزبى ديموكراتى كوردستان و له سه ره وه ي ناوى (كوردستان) يش
(به نيوى خوداي بهرزو بى هاوتا) هاتوه. له دهسته راست و چه پى سه ره وه ي لاپه ربه كه دا
دوو چوار گوشه ي چوارچيوه كه ي به ورده گولى چاپى نه خش كراوه و له وه ي دهسته راست
دا نووسراوه: (كوردستان له لايهن ههينه تي ته حريره وه در ده چى)، له وه ي ديكه دا:
(ئابوونه مان يه كساله ۳۰۰ رپيال، شهش مانگ ۱۶۰ رپيال و دانه به رپيال)، تا ژماره ي (۶)
دانه ي به (۱) رپيال و له ژماره ي (۷) هوه بووه به (۲) رپيال. له نيوانى دوو هيللى ئاسابى
چاپى ئاسويى سه رانسه رى ژماره و سال و ميژووه كه ي به پيى سالى كوردى و عه ربه ي و
فه رهنكى نووسراوه بو نمونه: ژماره (۱)، سالى ييكه م، پينج شه مموو ۲۰-۱۰-۱۳۲۴، ۱۱ ژانويه ۱۹۴۶.

هونه رى هه وال، كه يه كى له كو له كه سه ره كييه كانى رۆژنامه يه، له رۆژنامه ي
(كوردستان) دا سه رچاوه ي هه واله كان راديو كانى بيانى و رۆژنامه كانى تاران و
نازهر بايجانه، رۆژنامه كاتى ده توانى بچيته باز نه ي پيشبركى و زوو بلاو كرده وه ي
هه وال، كه خوى په يامني رى له شوينى روودا ودا هه بيت و كه ره سه ته كانى گه ياندنى
پيوستى له بهر ده ستدا بى و له كاتى خويدا سه رنجى خوينه رانى بو لاي خوى رابكيشى و
سووديكي يان قازانجيكى گه وره شى ده بى به هوى فروشتنى ژماره كانى به خيرايبى. ئەم

(۳۹) رۆژنامه ي كوردستان، ۱۷، ۲۰/۲/۱۹۴۶.

پێوانەییە بۆ ئەو پۆژانەو بە توانایەکی سادەووە زەحمەت بوو، لەبەر کۆمەڵی هۆ، کەمی توانای ماددی، دەگمەنی کادیری رۆژنامەوانیی، کە تا ئەمڕۆش چارەسەر نەکراوە، نەبوونی پێداویستی تەکنیکیەکانی چاپی وەرپاگەیاندن (پیکۆردەرۆ تەلەفۆن و فاکس و وێنە پادییۆی.. ئەوەی لێردا بە لای ئێمەووە گرنگە ئەوێه، ئەگەر سەرچاوەی هەوالەکان رادیۆکانی دەرەویش بووی، چۆنیەتی هەلبژاردن و دارشتنەووی هەوالەکانە، بە گۆرە گرنگی و پێویستی و گونجانی ئەو پۆژە، کە لە خزمەتی رەوتی سیاسی سەردەمدا بی. لەگەڵ ئەوەشدا رۆژنامەکە خۆی دوا ئەوەی لەسەر پێی خۆی وەستاوە و یستوویەتی خۆی بەرەو پێشەووی بەری و پەیمانێر لە ناووەو دەرەووی کۆماردا دابمەزینێ بۆیە نووسیویەتی:

(ئیدارە پۆژنامەو گۆواری کوردستان لە هەموو نوقاتی کوردستان و هەندەران نوینەرۆ وەلامدەر (خبرنگاری پێدەووی، کەسانی ئامادەن ئەم کارانە بەجی بینن بە ناردنی وێنە و نێو و نێوانگ و جیگای دانیشتیان خۆ بە ئیدارە پۆژنامە بناسین) (٤٠).

لە هەوالێکدا، کە لە رادیۆی (بیرۆت) هەو وەرگیراوە، سەبارەت بە دامەزراندنی کۆماری دیمۆکراتی کوردستان، کە ئەو پۆژانە زۆریە رادیۆکانی جیهان گرنگیان پێداوە و بلأویان کردۆتەو، بەم شێوێه نووسراوە:

(دەنگوباسی هەندەران)

رادیۆی بیرۆت ٢٤/١٢/٢٦

لە خەبەرێکی کە لە قاھیرەو وەرگیراوە.

دەولەتێکی جمهووری کوردستان سەربەست لە ئازەربایجان دامەزراوە و ئامانجی ئازادکردنی کوردستانی تورکیە و ناوچە سەرەووی عێراقەو گەتوگۆی نوری سەعید بەینی عێراق و تورکیە لەبەر ئەو مەسەلەیه وەرانی رەسمی دەولەتی عێراق بەرامبەر بە شۆرشەکانی کورد ئەوێه کە شۆرشی عەشایریە، بەلام دە حەقیقەت دا ئەم شۆرشەمان شۆرشی میلی بوو و ئامانجی دامەزراندنی دەولەتی کوردییە بۆ کەلک وەرگرتن لە نەوت و کانگاکانی خۆی.

بزوتنەووی مستەفا کەمال بەرامبەر بە کورد هەموو بۆ دامرکاندن بزووتنەووی کورد بوو.

(٤٠) رۆژنامە کوردستان، ژ ٢٤، ١٣/٣/١٩٤٦.

ئەو خەبەرەى كە لە قاهىرە وەرگىراو دەلى:

دامەزراندنى دەولەتى كوردى بە يارمەتى دەولەتى شورەوى بۇ ئەوھى كەلك لە نەوت و كانگاكانى وەرگىرى و تا ئىستاش سەنەدىكى رەسمى لە بابەت ئەم جمھورىيەتەوھ لە لاين دەولەتى شورەوى يەوھ چەنگ نەكەوتوھ بەپراستى منظورلەو نەھزەتەدا دامەزراندنى دەولەتتىكى يەكئىتى سەربەخوى كوردى ئىران و عىراق و توركئىيە كە لەژىر پىشەواپەتى جمھورىيەتتىكى ئازاد دا بىرى (۴۱).

زمانى ھەوال، بىجگە لە وەلامى پرسەكان، زمانىكى سادەى دىبلۆماسىيانەىيە و نازانين چەندى ھى رادىويە و چەندى زىاد كراوى رۆژنامەىيە، بەلام بە ھەر حال كە ھەوالەكە جەخت لەسەر كوردستانى گەورە دەكاتەوھ، رۆژنامەكە بە ھىچ شىوھىيەك ئەو مەسەلەىيە رەت ناكاتەوھ. يەكئى لە كەموكورتىيەكانى رۆژنامەكە لە پرووى بلاوكردنەوھى (ھەوال) لەوھداىيە، كە نەكەوتوونەتە لاپەرەى يەكەمى رۆژنامەكە. ئەمە نەرىتتىكى بلاوكردنەوھى ھەوالى رۆژنامەوانىيە، كە دەكەوئتە لاپەرەى يەكەمەوھ و بە مانشئىت و تائىتلى سەرنج راکئىش خوئنەر بۇ لای خوى رادەكئىشى. ئەمە نەرىتتىكى بلاوكردنەوھى ھەوالەكانە چ پەيوھندى بە كوردستانەوھ بى و چ بە شەرو شوئرى دووھمىن جەنگى جىھانى و بارودوخى دەرەوھ و ناوھخوى ولاتان بى لە لاپەرەكانى (۳) و (۴) دا بلاوكراونەتەوھ، واتا لە دوادواىيە لاپەرەكانى رۆژنامەكەدا، چونكە ھەر خوى چوار لاپەرەى نىو بەتالى رۆژنامە نووسىيە. ئەو رادىويانەى كە زۆربەى كات ھەوالەكانىيان لى وەرگرتوون، كە لەوھ دەچى رۆژنامەكە (انصات)ى بە چەند كەسىكى رۆژنامەنووس بەخشىبى برىتئىن لە: (رادىويى لەندەن، قاهىرە، بىروت، دەلھى، مۆسكۆ، تاران، ئەنقەرە)، بىجگە لە رۆژنامەكانى فارسى زمانى تاران، وھكو: (ايران ما، رھبر، پىام، نو، دوست ايران، آرزو) و رۆژنامەى (وطن يولندا) و (آزربايجان)ى توركى حكومەتى ئازەربايجانى ھاوپەيمانى كوومارى ديمۆكراتى كوردستان.

ئاگادارى و بانگەواز و تكا، لاينەكى ترى رۆژنامەوانىيە نيو رۆژنامەى (كوردستان)ە، كە بەشىوھىيەكى سەرنج راکئىش خۇ دەنوئنى. چەند جورئك لە ئاگادارى بلاوكراونەتەوھ. ئاگادارى سەربازى، ئاگادارى دارايى، ئاگادارى گشتى، ئاگادارى رەسمى، ئاگادارى تايبەتى..

ئاگادارى سەربازى: ئەو ئاگادارىيانەن، كە لەلاين فەرماندەىيە ھىزى ديمۆكراتى

(۴۱) رۆژنامەى كوردستان، ژ ۲۵، ۱۷/۳/۱۹۴۶.

كوردستان - محمد نانه زاده) به هيڙي پيشمه رگه و خه لڪي راگه ييندارون، وهكو قهدهغه كردني چهك هه لگرتن له نيو بازاره وه و مهسه له كانى دى.

ئاگادارى دارايى، ئه و ئاگادارييانه ن، كه په يوه ندى به (ماليه) وه هه يه، بو بازارگان و كاسبكارو خه لڪي په يوه ندى ده چوون وهكو دانى پارهى كاره باو پوست و تهله گراف و..

ئاگادارى گشتى، ئه و ئاگادارييانه ن، بو ته واوى خه لڪي ژير دهسته لاتي كو ماره و بهر ژه وه ندى گشتى تيدا يه، وهكو دهستنيشان كړدى نرخى گوشت و قهدهغه كړدى رهدووكه وتن و دانانى راو شوين بو پرسه ي مردوو..

ئاگادارى په سمى، ئه و ئاگادارييانه ن، كه له لايه ن نووسينگه ي پيشه واو سه ركوماره وه دهرده چوون بو ئه وه ي لايه نى بهر پرس جيبه جيى بكه ن و په يره وي بكه ن، ههروهكو، به زور ناردنى مندالان بو بهر خويندن و گوړپنى ناوى خويندنگه و تابلوى دوكان و بازار و پوژ و ناو نيشانى ديدارى سه ركومارو..

ئاگادارى تايبه تى، ئه وانه ن، كه بو كه سانى تايبه تى بو كي شه يه ك يان مهسه له يه كى شه خسى به پاره بلا و كراونه ته وه.

له سه ر لاپه ره كانى روظنامه كه دا به تايته لى (مزي ئاگادارى)، نرخى بلا و كړدنه وي ئاگادارى وا ديارى كراوه:

۱- لاپه رپه ي ۱ ديري ۳ رپال.

۲- لاپه رپه ي ۲ ديري ۵,۲ رپال.

۳- لاپه رپه ي ۳ ديري ۱, ۵.

۴- لاپه رپه ي ۴ ديري ۱ رپال.

۵- كاغه زو پاكه تى سه دى ۲۰ رپال.

ئاگادارى، رپگه يه كى باش بو وه بو دهسته بهر كړدى پارهى چاپى روظنامه ي (كوردستان)، له پال ئه وه شدا به بهر دهوامى به شيوه ي ئاگادارى و تكا له لقه كانى حيزب له شاره كان و وه زارعت و هاوولا تيان كراوه بو ئه وه ي ئابوونه يان دوانه خه ن له پيناو بهر دهوام بوونى روظنامه كه دا. به نمونه ئاگاداريه ك وهرده گرین بو مه به ستى ئاشنا بوون به شيوه ي دارپشتنى و زمانه كه ي:

ئاگادارى

بە تەۋاۋى ئەھالى رادەگە يەندىرىت كە ھەلگرتنى ئەسلىحە لە نىۋو شارى دا غەيرى ئەشخاسى مەجاز بە كۆلى قەدەغەيە ھەر كەسپك لە نىۋو شارى دا تىر خالى بكا سەخت تەعقىب و موجازات دەكرى.

فەرماندەى ھىزى دىمۆكراتى-كوردستان- محەمەد نانەوازادە(۴۲).

پۆژنامەكە ھەندى وردەكارى رۆژنامەوانىيى گىرنگى لەبەرچاۋ گرتوۋە، لەوانە ساتى دىدەنى ھاۋلا تىيان لە (۳-۵) پاش نىۋەرپۇ دىارى كردوۋە، ھەرۋەھا نووسىۋىيەتى: ئىدارى رۆژنامە لە چاك كردن و رەدو قىۋولى وتاردا سەربەستە(۴۳).

ھەرۋەھا ھەندى نەرىتى رۆژنامەوانىيى ھەن، لە بارەى ئامۆژگارى بۇ نووسەران و چۆنىيەتى ناردنى وتار بۇ رۆژنامەكە نووسىۋىيەتى:

(۱- ھەول بەدە لە نووسراۋى خۆتاندا كەلىماتى كوردى پەتى بەكاربىنن.

۲- ئىدارەى رۆژنامە لە رېكۆپىك كردن و چاپى نووسراۋ ئازادە.

- بە خەتلىكى جوانا لە لايەكى كاغەزەكە بىنووسن(۴۴).

مەسەلەيەكى دى، كە بە لاي ئىمەۋە دىاردەيەكى سەرنج پاكىش و ھۆشمەندانەى رۆژنامەوانىيە، ئەۋىش ئەۋەيە، كە رۆژنامەى (كوردستان) ھەولى داۋە راگىرىيەك بۇ ئاست و كلىشەى كاروبارى ھونەرى و لايەنەكانى ترى رۆژنامەكە بەپىيى راي خوينەرانى بكات، ئەمەش ھەنگاۋىكى دىمۆكراسىيانەى گىرنگە و نىشانەى ئەۋەيە، كە زور خوينەرى خوى بە گىرنگ لەبەرچاۋ گرتوۋە، لەۋ راگىرىيەدا ھاتوۋە:

(- رۆژنامەى كوردستان چۆن دەۋىت؟

- چە باسىكت پى خۆشە؟

- چە ناتەۋاۋىيەكى تيا دەبىنيت؟

- چۆنى بە باش دەزانى بۆمان بنووسە(۴۵).

رېپورتاژ، ھونەرىكى رۆژنامەۋانىيە لە رۆژنامەكەدا، گىرنگى پىدراۋە، تەنانەت ھەندى

(۴۲) رۆژنامەى كوردستان، ۲، ۱۳/۱/۱۹۴۶.

(۴۳) رۆژنامەى كوردستان، ۲۵، ۱۷/۳/۱۹۴۶.

(۴۴) رۆژنامەى كوردستان، ۸، ۲۸/۱/۱۹۴۶.

(۴۵) رۆژنامەى كوردستان، ۲۷، ۲۵/۳/۱۹۴۶.

له شارهزايان به پوځى پوژنامى دهزانن. يهكى له كه موکورتبييهکانى رپپورتاژهکانى نهويه به زمانىكى نهديهى پهخشان ناميز پازاوتهوه، كه پريهتې له وشى پازاوه و نهديشه و خياللاوى نهوتونزى له زمانى شيعر، هويهكيشى نهويه، چونكه نهوانه له پوژنامهكهدا كاريان كرووه و نووسيويانه وهكو شاعيريك يان نهديبيك ناسراون لهوهى شارهزاي روظنامهوانى بن و له نرك و پهيامى روظنامهوانى كورديدا بهردهوامه و شاعير و نهديهكهان پوژنامهكان بهپوهدهبن و له ناچاريدا هر خويان زور جار وتار و رپپورتاژ و هوال و توژينهوهى روظنامهوانى ههمهچيش له بواره جياجياكانى نهديهى وسياسى و ئابوورى و كومهلايهتى.. هتد دهنووسن.

نهوروزى سالى (۱۹۶۶)، نهوروزى نازادى بوو، لهژير سايهى كومارى ديموكراتى كوردستان له مههاباد دا، خهلكى به دوور له سياسهتى چهوساندنهوه و توقاندنى ههمه رهزا شو، به نازاديهوه جيژنى نهوروزيان پيروژ كرد. پوژنامى (كوردستان) لهم پوهوه رپپورتاژيكي له باره (جيژنى نهوروز له مههاباد) بلاوكردوتهوه:

(پوژى ۵ شهمو هوهلى سالى ۱۳۲۵ كاتيک كه ههتاو لهپشت كيوه جوانهكانى كوردستان گهردى بهرز كردو به تيشكى تيندارى خوى مزگينى بههارى تهرو تازوه رويشتنى سهرامو سوللى زستانى به ئافهريدهكانى خوى بى هاوتا دها، مهباديش لهگهلى ميوانه نازيزهكانى (بارزانى) و دانيشتوانى خوى هر له ورد و درشت كيژ و لاو بهدليكى هيزدارو رويكى گهشهوه بو نيشاندانى بهروبوى بههارى كوردان كه چهنديك لهمهو بهر باغهوانىكى به راوو ژير رهنوي هيناوه..

ساتى ۸ بهيانى پوژى نيوبراوى سهروهه كاتيک كه دوو شهقامى قازى و وهفابى لهبهر كومهل رهش دهچوهوه، پيشمهركهكانى شاريش به تيگهلى بوونى پياو ژن و كيژو لاو به رهنكى سوورو سپى و سهوز دهرهوشانهوه. له ناكاو ئاوازي فريشتهكانى نازادى و پوله خوين گهرمهكانى رهشيدى كوردى لهناو كومهل و دهشت و چپاي شارى واى دهنگ دهاوه..

لهم كاتهدا كه قوتابى و سهربازهكان و خهلكى شادى مهستى تهبيعى نازادى و جيژنى نهوروز و هاتنى فهسلى بههار بوون فهرمىانى خهبهردارو دهنگى سهلامى رهسمى موزيك كه تهشريف هينانى سهردارى مهحوب و پيشهواى مهزنى اعلام دهكرد وه خهبهر هاتن. زاتى موقهدهسى پيشهوا مهزنى اعلام دهكرد وه خهبهر هاتن.

زاتی موقەددەسى پىشەوا لە پاش گرىدانى گوزارشت كە بە دەسىلەى فەرماندەى ھىز
درا داخلى ناو كۆمەلى مەدرەسەكان بوو:

ھەوھل بە كچەكان و كورپەكانى فەرموو شادىن كچەكانم كورپەكانم (خەلك بە گوئى لى
بوونى ئەو دوو وتەيە لەبەر شادى فرمىسكىيان دەپژاندى) (٤٦).

مەسەلەيەكى دىكەى رۆژنامەوانىي، **سكالاي ھاولاتيان** و ئىبىراز كردنى كىشەو
گىروگرفتى خەلكەو داواى چارەسەرى لە دەزگاكانى حكومەتە. رۆژنامەكە، بىلاوكەرەوھى
بىرى حىزبى دىمۆكرات و زمانحالى حكومەت بوو، واتا رۆژنامەيەكى سەربەخۆ
نەبوو، بەلام لەگەل ئەوئەشدا مافى رەخنەگرتن لە دەزگاكانى حكومەت بە ھەنگاويكى
گرنگى دىمۆكراسى و زمانى ھاوبەشى نيوان خەلك يان جەماوەر و حكومەت دەزانىت و
دەيەوئى لاپەرەكانى رۆژنامە سەكوئەكى ئازاد بى بۆ دەنگ ھەلبىرپىن لە ئاست
ناھەموارىيەكاندا. بە ناوئىشانى (**شكايەت**) يان (**رجاي پى راگەيشتن**)، سكالاکان
بىلاوكرائەتەوھ. لە يەكى لەو سكالايانەدا وا ھاتووھ:

(ئاغاي سەعید چەلەبى نامەيەكى لە كۆمىتەى حىزبى دىمۆكرات نووسيوھ و
پوونيووسى بۆ ئىدارەى رۆژنامە ناردووھ كە لە پەسوولى ميركەر شكايەتى ھەيە رجا
دەكەين ھەيئەتى مىللى زۆر زوو پى رابگاو رەزامەندى شاكى بەجى بىنن) (٤٧).

ھەر لە پىوھندى و ھاوكارى جەماوەر دەگەل رۆژنامەكەدا، ژمارەيەكى زۆر نامەى
ھاوولاتيان و سەرۆك عەشیرەت و بەرپىوھەرى دەزگاكانى حكومەت بە بۆنەى
بىلاوكرائەوھى رۆژنامەى كوردستان بىلاوكرائەتەوھ، كە تىايدا، گوزارشت لە ھەست و
سۆزى خويان دەكەن و بە ناوئىشانى (پى پىرۆزەى كوردستان) بىلاوكرائەتەوھ. لە يەكى
لەو پى پىرۆزانەدا وا ھاتووھ:

(بە دىتنى ئەوھل ژمارەى كوردستان چاوم پشكوت ھەروھكو لە مندالیدا كوئىر بم و لەو
چاخەدا خودا كەرەم بكا چاوى خۆم بكرىتەوھ رۆژى پووناك (رۆژنامەى كوردستانم) بە
چاوى خۆم دى، چاوم ھەلھىنا رووم كرده ئاسمان شوكرى خودام بەجى ھىنا..) (٤٨).

(٤٦) رۆژنامەى كوردستان، ژ ٢٧، ٢٥/٣/١٩٤٦.

(٤٧) رۆژنامەى كوردستان، ژ ٥، ٢٠/١/١٩٤٦.

(٤٨) رۆژنامەى كوردستان، ژ ٥، ٢٠/١/١٩٤٦.

سازمان فرهنگی و تفریحی دهان - کوردستان

میتنگی سهو ره
دهه هزاره نه ره فی له شاری مهاباد

گوند لایه ره دا مهتابه
چان دوهی گوهی مهتابه
مهتابان گوهه مهتابه
... (text continues)

قهو ره به گ جه مهیل پاشا
بیابونکی نیجستان به ره ره ره

لایه گ جه مهیل پاشا
لایه گ جه مهیل پاشا
... (text continues)

بوچ ملی
کورد وابه ده

خندو به ملی
کورد وابه ده
... (text continues)

خدیانی حزبی دیمو کراتی
کوردستان به جاسی کورد ره ره

خدیانی حزبی دیمو کراتی
کوردستان به جاسی کورد ره ره
... (text continues)

تله گرافی
اورمه دن

تله گرافی
اورمه دن
... (text continues)

تله گرافی
اورمه دن

تله گرافی
اورمه دن
... (text continues)

درسی به کهم له
جغرافیای کوردستان

درسی به کهم له
جغرافیای کوردستان
... (text continues)

بوزانین

بوزانین
... (text continues)

تله گرافی
اورمه دن

تله گرافی
اورمه دن
... (text continues)

اگاداری

اگاداری
... (text continues)

تله گرافی
اورمه دن

تله گرافی
اورمه دن
... (text continues)

تله گرافی
اورمه دن

تله گرافی
اورمه دن
... (text continues)

هه‌لوه‌سته‌یه‌ك له‌سه‌ر مه‌سه‌له‌ی (مانشیت) ده‌كه‌ین. له‌ دنیای پۆژنامه‌وانیدا، مانشیت یه‌كه‌م شته، كه‌ چاوی بینهری له‌سه‌ر ده‌نیشیت‌ه‌وه، كه‌وابی مانشیت ده‌فرۆشری، مانشیتی سه‌رنج‌راكیش و وروژینه‌ر خوینه‌ر ده‌خاته پرسیار و تاقیب و سۆراغ‌کردن. مانشیت هه‌رچه‌نده كورت بی باشه نه‌وه‌كو هه‌رخۆی ده‌ربهری گه‌یانندی هه‌واله‌كه‌ بی و ناوه‌پۆکی هه‌واله‌كه‌ هه‌مووی پوون بکاته‌وه. مانشیت له‌ پۆژنامه‌ی (كوردستان) دا سه‌رنج راکیش نییه‌و زۆر گرنگی پی نه‌رداوه یان هۆشیاری رۆژنامه‌وانیی به‌ گویره‌ی پیویست نه‌بووه. هه‌ندی له‌و مانشیت‌ه‌ ته‌قلیدییه‌ كه‌م بایه‌خانه ده‌خه‌مه به‌رچاوان:

- فداکاری سه‌رچاوه‌ی پيشكه‌وتن، ژ ٤.
- ئيمه‌ ده‌لپين چي، ژ ٦.
- ده‌سته‌چيله‌ی كوردی پاك، ژ ٧.
- سيف‌القضات، ژ ٨.
- مه‌زنی چاك، ژ ٩.
- جیژنی سه‌ربه‌خۆیی و ئیستقلالی كوردستان، ژ ١٠.
- له‌ پۆژنامه‌ی ئازربایجان، ژ ١٧.
- خوینده‌وار به‌ نه‌خوینده‌وار تیگه‌یینی، ژ ١٩.
- جیژنی نه‌ورۆز له‌ مه‌باباد، ژ ٢٧.
- ئە‌ی دنیا بزانه‌ كورد سه‌ربه‌خۆیی ده‌وی، ژ ٢٩.

له‌كاتیكا ئە‌وه‌ هه‌موو گۆرانكاریه‌ی سیاسی و سه‌ردانه‌ی پيشه‌وا بۆ ئازربایجان و تاران و كۆبوونه‌وه‌ له‌گه‌ل سه‌ركرده‌ سه‌ربازی و سیاسیه‌كان هه‌مووی ده‌توانرا مانشیتی قسه‌كانی ئە‌وان یان گۆرانه‌ كتوپره‌كان ببنه‌ مانشیتی سه‌رنج راکیش. هه‌والی پووخانی كابينه‌ی حكومه‌ت له‌ تاران، له‌ په‌راویزیكا بلاوكراوه‌ته‌وه، له‌ چاوپیکه‌وتنی پيشه‌وا له‌گه‌ل پۆژنامه‌و گۆفاره‌كانی تاراند زۆر گوته‌ی گرنگی ئە‌وه‌ پۆژه سه‌رنج راده‌كیشی، كه‌ نه‌توانراوه‌ ده‌ربخړین.

له‌كۆتاییدا، ناوی نه‌ینی هه‌ندی له‌و سه‌رنووسه‌رانه‌ی كه‌ له‌ رۆژنامه‌وانیی ئە‌وه‌ سه‌رده‌مه‌دا نووسینیان بلاوكردۆته‌وه، ئاشكرا ده‌كه‌ین، كه‌ زۆربه‌یان به‌ پرسیارو سۆراغ دۆزیومه‌نه‌ته‌وه و هه‌ندیكیشی (سه‌ید محمد صمدي) ئاشكرای كردوون:

- أ. پڙدی: ئەحمەدی ئیلاھی. (ئەندامی ژ.ک).
- برای راست: عەبدولرەحمانی ئیلخانی زادە (ئەندامی ژ.ک).
- ح. قزلی: حەسەنی قزلی. (سەرنووسەری گۆقاری ھەلالە).
- خالە مامە: حاجی سەید حەمەدەمینى بەرزنجى (خالەمین). (شاعیر).
- خ. م. شاباز: محمد خلیل موفقی. (ئەندامی ژ.ک).
- س. م. حەمیدی: سید محمدی حەمیدی. (سەرنووسەری پۆژنامە و گۆقاری کوردستان).
- ع. بیژن: عەبدولرەحمانی زەبیحی (سەرنووسەری گۆقاری نیشتمان).
- ع. خسرەوی: عەلی خسرەوی. (نووسەری پۆژنامە و گۆقاری کوردستان).
- ع. زادە: عەبدولرەحمانی ئیمامی (ئەندامی ژ.ک).
- ع. ساسان: ۆھابى بلوریان (ئەندامی ژ.ک و نووسەری گۆقاری نیشتمان).
- ع. سیامک: عەبدولقادرى دەباغى (ئەندامی ژ.ک).
- ع. مولوی: عەزیزى مەولەوی (لە نووسەرانى پۆژنامەى کوردستان).
- ع. ھەژار: عەبدولرەحمانى شەرەفکەندى (شاعیر).
- ق. م: مەلاقادری مودەپىسى. (ئەندامی ژ.ک و سەرنووسەری گۆقاری گروگالی مندالانى کورد).
- ق. م. رەوادى: مەلاقادری مودەپىسى.
- کاوه: حسینى فروھەر (سەرۆکی کۆمەڵەى ژ.ک).
- گرشاسب: سید محمدی حەمیدی.
- م. آریا: مەنافى کەرىمى (ۆزىرى فەرھەنگ).
- م. ا. حریق: محمدى ئەسحابى. (ئەندامی ژ.ک).
- م. بەیان: محەمەدى خاتەمى.
- م. ح: سید محەمەدى حەمیدی (سەرنووسەرى پۆژنامە و گۆقارى کوردستان).
- م. ح. لاو: سەدىقى حەیدەرى (ۆزىرى پراگەیاندىن).
- م. س. توس: محەمەدى شاپەسەندى (نووسەرو ۆرگىپرى گۆقارى نیشتمان و سەرنووسەرى).
- م. ش. آذر: محەمەدى شاپەسەندى (نووسەرو ۆرگىپرى گۆقارى نیشتمان).
- م. ش. ھىمن: محەمەدەمینى شىخ ئىسلامى موکرى (شاعیر).
- م. ص. قزلی: محەمەد سادقى قزلی. (نووسەرى گۆقارى ھەلالە و گروگالی مندالانى کورد).
- م. نادری: دلشادى رەسوولى. (نووسەرى پۆژنامە و گۆقارى کوردستان).

۶- گۇقارنى ھەلەلە

دوای ئەوھى چاپخانە لە سۇقىتەتەوھ گەيشتە مەھاباد، ئىتېر چاپخانە دەستىيەكەيان لە مەھابادەوھ گواستەوھ بۇكان و لىقى حىزبى دىمۇكراتى كوردستان لەو شارەدا بەيارمەتى چەند پۇشنىبىرئىك و ئەندامئىكى حىزب لەوئى كەوتنە بىرۇكەى ئەوھى، كە گۇقارئىكى ئەدەبى بەو چاپخانە دەستىيە چاپ بكنەن. لە سەرووى ھەموواندا ئەم ئەركە كەوتە ئەستوى ئەدىب و پرووناكبير (ھەسەنى قزلىجى) و گۇقارەكە بەناوى (ھەلەلە)وھ ناوژەد كرا. ھەسەنى قزلىجى، كوردئىكى دلسۆزۇ چىرۇكنووسىكى سەركەوتوو بوو، بە زمان و بابەتى سادەوھ لە ناوجەرگەى ژيانى لادىي كوردەوارىيەوھ بابەتەكانى ھەلھىنجاوھ، لەسەردەمى كۆمارى دىمۇكراتى كوردستاندا دەستى بەكارى رۆژنامەوانىي كرددوھ و پاش پرووخانى كۆمار پرووى لە باشوورى كوردستان كرددوھ و ماوھىەك لە بەغدا ماوھتەوھ و پاشان پرووى لە ولاتى بۇلگارىيا كرددوھ و دوای پرووخانى شای ئىران گەراوھتەوھ و لە زىندان لە سالى ۱۹۸۵دا شەھىد بووھ(۴۹).

بەرلەوھى گۇقارەكە يەكەم ژمارەى لى چاپ و بلاو بكرىتەوھ، لە پۇژنامەى (كوردستان)ى ئۆرگانى حىزبى دىمۇكراتى كوردستاندا بەم شىوھىە، وھكو ئاگادارىيەك نووسراوھ:

مزگىنىيىكى خۇش

(خوئىندەوارانى خۇشەويست پىويست نىيە پىوبلىم كە سەرچاوھى پىشكەوتنى ھەر مىللەتئىك بەستە بە تەوھسوعوھ عىلمە و فەرھەنگ و بلاو كرددەوھى بىرى چاك بە وھسىلەى رۆژنامەو مەلەيە: ئەگەر ئىوھش تالابى پىشكەوتن و ژيانئىكى زىندوو سەربەرزىن پىويستە لە پۇژنامە و مەلەكانى بىرى كوردستان بە دلئىكى گەرمەوھ پىشوازى بكنەن. ئەوا لە پاش چەند پۇژئىكى تر لە لايەن لى دىمۇكراتى بۇكان مەلەيەك بە نىوى (ھەلەلە) كە لە چاكترىن مەلەكانى دونىاي ئەورۇو بۇ ئىمەيە چاپ و دەردەكەوئى. ھومئىد وايە كە ھەموو كەس بۇ كرپىنى قەبزى ئابوونمانى پىش بلاو كرددەوھ كە شەش تەنە لە پاش بلاو كرددەوھ ھەرزانتەرە پىش دەستى بكات وھ ئىللا پەشىمانى دوايە قازانجىكى نىيە.

ھاشم - خلىل زادە(۵۰).

(۴۹) بۇ ژيانى شەھىد ھەسەنى قزلىجى برۋانە: پۇژنامەى كوردستان، ح. د. ك. ا، ژ ۲۵۷، ۱۹۹۸، ل ۱۰.
(۵۰) پۇژنامەى كوردستان، ژ، ۱۹۴۶، ل ۴.

د. کهمال مهزهەر نووسیوییهتی:

(هه‌لآله

بۆکان

ژماره یه‌کی: ر‌ه‌شه‌می ١٣٢٤، سه‌ره‌تای مارتی ١٩٤٦ ژماره یه‌کی ٣٠ لایه‌په‌یه. له‌سه‌ر دوا لایه‌په‌یه و له چوارچۆیه‌یه‌کی تایبه‌تدا دیسان ناوی گۆقاره‌که چاپ کراوه و له لای سه‌ره‌وه‌ی نووسراوه:

بابه‌ری بۆنی "هه‌لآله" و به‌یبوون

ئابرووی عه‌تری گۆلی کاشانی

چه‌ند ژماره‌یه‌کی که‌می لی دهرچوو (١٥×٢٣ سم)ه(٥١).

ئهم ناساندنه‌ی دکتۆر کهمال مهزه‌هر ناته‌واوه و من وای بۆ ده‌چم تا ئهو کاته ژماره‌کانی گۆقاره‌که‌ی نه‌دیبووبی. چونکه نه‌ینوووسیوه چه‌ند ژماره‌ی لی چاپ کراوه.

ئهو ژماره‌ی باسیشی ده‌کات ئاماژه‌ی بۆ هیچ باب‌ه‌تیکی نیو گۆقاره‌که نه‌کردوه، ته‌نیا ئاماژه‌ی بۆ به‌رگی دواوه‌ی گۆقاره‌که کردوه و ئه‌ویش به‌ پیتی کوردیی لاتینی نووسراوه HELALE له‌ناو نه‌خشیکداو پاشان له‌سه‌روه‌ه ئهم دیره‌ نووسراوه که ئاماژه‌ی پی کردوه، به‌لام باسی ئه‌وه‌شی نه‌کردوه هه‌ر له‌ژیر نه‌خشه‌که‌دا به‌ هه‌ردوو زمانی فارسی و ئازهری چی نووسراوه و له سه‌ره‌وه‌ی نه‌خشه‌که‌شدا به‌ زمانی عه‌ره‌بی نووسراوه‌ته‌وه:

ان النهضة الحزبية العامة اجلي برهان و اسطع دليل لدى قاضي العدل البشري على جدارة الشعب الكردي لحياته الحرة في وطنه (کردستان).

جه‌مال خه‌زنه‌دار نووسیوییهتی:

(هه‌لآله، گۆقاریکی سیاسی ئه‌ده‌بی بووه، له شاری بۆکان له لایه‌ن لاوانی

دیمۆکراتی کوردستان بلاو ده‌کرایه‌وه، ژماره یه‌کی له ٢١ مارتی ١٩٤٦

دهرچوو، له‌ژیر چاودی‌ری مامۆستا هه‌سه‌ن قه‌لجی بووه)ه(٥٢).

ئهم وشه‌ی (لاوان)ه‌ی له‌ کۆی هیناوه، به‌ هیچ شپۆیه‌که له‌سه‌ر به‌رگی گۆقاره‌که ناوی (لاوانی دیمۆکراتی کوردستان) نه‌هاتوه، به‌لکو ته‌نیا کۆمیته‌ی محلی حزبی دیمۆکراتی کوردستان لکی بۆکان) هاتوه. یه‌کیته‌ی جه‌وانانی دیمۆکرات گۆقاری تایبه‌تی خۆیان

(٥١) د. کهمال مهزه‌هر، تیگه‌یشتنی راستی، ل ٢٣٩.

(٥٢) جه‌مال خه‌زنه‌دار، رابه‌ری رۆژنامه‌گه‌ری کوردی، ل ٥١.

هەبوو، كە گۆقارى (هاوارى نىشتمان) بوو و ئىمە لەم تىزەدا لە تاقە ژمارەكەيەو
دواوين.

(۱.م. مینتاشقىلى) یش نووسیویە:

لە سالانى ئۆتۆنۆمى كوردستانى ئىراندا گۆقارى (هەلالە) دەرچوو، كە
زمانى حالى كۆمەلەى لاوانى كوردستان بوو(۵۳).
لە سەروتارى يەكەم ژمارەى گۆقارەكەدا، كە بە قەلەمى رەحمان ئاغای ئىلخانى زادەيە،
بە ناوئىشانى (سەربەخۆيى وەك ئەستاندى زەحمەتە راگرتىشى زەحمەتە)دا نووسراو:
(واقىعەن وايە چونكە زۆر تاقى كراوئەتەو هەر شتىكى تازە كە پەيدا دەيى
خەلكى تىيدا دوو دەستەن، هيندىك بە پىريەو دەچن هيندىك لەبەرى هەلدين،
خىتابى من دەگەل دەستەى هەوئەلئىيە ئەوانىش ديسان دوو جۆرن بەعزىك هەر
لە هەوئەلئىرا بە بىرىكى پووناك بەر ئاوردى كارەكەى دەكەن و لە پووى لىك
دانەوئەيىكى قول و وردەو قازانچ و زەرەرى كارەكەى دىتە بەرچاوان جا دەسى
دەدەنى، قسىمكىش هەر لەبەر تازەيىيەكەى كە هەموو تازەيىك لەزەتتىكى هەيە
بوى دەچن و هەردووك دەستە زۆر بە دللىك گەرم بوى دەپۆن و وەك شىتان لى
دەگەپۆن و بە قىمەتى گيانىش بى وەدەستى دەخەن..)

تا لە كۆتايىدا دەلى:

(ئىمە بە هەموو دنيايەمان راگەياندا كورد ئازادى و سەربەخۆيى دەويى
دەتوانى بى ئەستىنئۆ دەبى دووبارە هەموو دنيايە تىنگەيىنين كە كورد عەرز و
لياقەتى ئىستقلال راگرتن و ومخركردنى هەموو كوردانى دەبن ئالائىكدا هەيەو
دەزانى و دەتوانى رۆلەى هەرە پەشىدو پاكى خوى بكاتە مەزن و پىشەواو بۆ
بلىند گەورەى كردنەوئەى خانووى ئىستقلال و سەعادەتى خوى بە قەدەم بە
دوویدا پروات)(۵۴).

گۆقارى هەلالە، بە باشوورى كوردستانىشدا بلاوئۆتەو و شاعيران و نووسەرانى كورد
بەرەمیان بۆ پەوانە كردوو. لە ژمارە (۳)دا سوپاسى شاعىرىكى گەرمیان دەكا، كە ئەو
شىعەرەى خوى پەوانە كردوو، كە بەناوى (بۆ خزمەتى ئالائىيەو، وا دەست پى دەكات:

خۆم پىرم و دل تازە خەرىكى گروئالە

عومرم كە لە شەستايە ئەلین گەنج و منالە

(۵۳) أ، م، مینتاشقىلى، كورد، وەرگىرانى د. عىزەدین مستەفا رەسوول، ل ۱۰۱.

(۵۴) گ هەلالە، ژ، ل ۱-۳.

ئەو خويىنە لە سەرچاوەى چاوم كە لەمەوبەر
تك تەك دەتكا ئىستە شوكر ئاوى زۇلالە
ناحەق نىيە گەر شادى مەرگم بم لە سەرورپا
ئەمرو كە دىيم شيوهه (هەلالە) (۵۵)

هەرورھا (شوان) ناويك لە ژمارەكانى گۆقارەكەدا هەر جارەى چەند وتەيەكى گەرورە
بىاوانى بىلاوكردۆتەوه (۵۶).

تەكنىكى رۆژنامەوانىيە لە گۆقارەكەدا

يەكى لە كەموكورتىيەكانى رۆژنامەو گۆقارەكانى ئەو سەردەمەى كۆمار ئەوهيه ناوى
سەرنووسەرو دەستەى نووسەران و كاروبارە هونەرييەكانى نەنوسيوه و هەولى زۆر
لەو سەربازە نەناسراوانەى دنياى رۆژنامەوانىيە كوردى ئەو رۆژگارەيان رە فيرۆ داوه،
ئەمەش بە پاي من بەشى زۆرى بە هوى گيانى لەخۆبوردويى و خاكەرايى ئەو
بەپىزانەوه بووه، كە ئەوهەندە بە تەنگ ئەوهوه نەبوون ناويان بىلاوبىيەتەوه بە قەد ئەوهى
مەبەستيان خزمەتى بزوتنەوهى كوردايەتى بووه و رۆژنامەوانىيە كۆمار بە جوانترين
شيوه چاپ بكرىت، ئەگەرچى ئەم مەسەلەيه بۆ روونكردەنەوى هەندى لايەنى ميژوويى
گرنگى تايبەتى خوئى هەيه، نەوهكو لە پاشدا هەر كەسەو بلى من لەو كاتەدا فلانە كارە
بوومه.

گۆقارى (هەلالە) بە پلەى يەكەم بە هەول و هيممەتى چيرۆكنووس و رۆشنبيرى
كورد "حەسەنى قزلىجى" هاتۆتە بەرھەم و خوئى زۆرىيەى بابەتەكانى نووسيوه و
سەريەرشتى كردووه، لە پال ئەويشدا (هەژار و هيمن) بە ناردينى بەرھەم بەشدارىيەكى
فراوانيان كردووه. ئەگەر گۆقارى (نويشتمان) بە سەريەرشتى و هيممەتى جواميرانەى
بيژەن (عەبدولرەحمانى زەبيحى)، ئەندامى چالاك و بەتواناى (ژى. كاف) هاتبىتە
بەرھەم، ئەوا (هەلالە) يەش بە هەولى (حەسەنى قزلىجى) يەوه دەرکەوتووه. ئەگەرچى لەسەر
گۆقارەكەدا نووسراوه موديرى ئيدارە (ح- قزلىجى) و لە لاپەرەى يەكەميشدا لەژىر ناوى
گۆقارەكەدا نووسراوه (لە لايەن دەستەى نووسەران و دەدەر دەكەوى).

لە سەرھەوى ناو گۆقارەكەشدا، لە ژمارە (۱) لە روى ناوهوى گۆقارەكەدا دواى (بسم)

(۵۵) ه. س، ژ ۳، ل ۸.

(۵۶) ه. س، ل ۲۶، ۲۸.

الله الرحمن الرحيم) نووسراوه: ئامانجى ئىمىيە بە پىشتىوانى خودا سەرخىستىن و پرونناك كوردنەوى بىرى ھەمووانە.

لە پووى نەخشەسازىيەو، گوڭقارەكە لە شىۋەى كىتئىبى قەوارە بەتال چاپ كراو و ناوئىشان يان تايئلى سەرەكى بابەتەكان بە (بۆلد) چاپ كراو و مەتن (ناوەرپوك)ەكەى بە پىتئىكى لايئو تايپى (۱۴) چاپ كراو و مانئىتەكانىش زۆربەى كات بە فۇنتى (۱۶) چاپ كراو. كلىشەى گوڭقارەكە (۲۳-۱۵) سانتىمەترە.

درىژى دىپرەكان لە ھەر لاپەرەپەكدا (۱۲) سم ھەندى مانئىتئىش بە پىي توانا لە نىو چوارگوشە يان لاكىشەپەكى بە (شەبەك) داپوشراوى كالە، كە زياتر بۆ سەرنج پاكىشان و ھونەرى چاۋ ھەلخەلەتئىنەرە، ھەرۋەكو چاپەمەنىيەكانى دى ئەو كات نىشانەى (۷) ھوت بەسەر پىتەكانى (ل، ي، و) و لە ژىر (ر)دا نىيە، بە تەنيا لەسەر بەرگى گوڭقارەكە، لە ناوئىشانى گوڭقارەكە (ھەلالە)دا نەخش كراو، ئەويش چونكە بە جواننووسى يان خوئىنووسى و بەدەست نووسراو.

لە كۆتايى گوڭقارەكەدا نىوئىشانى گوڭقارەكەو مودىرى ئىدارە بەم شىۋەپە نووسراو:
نىوئىشانى ھەلالە: بۆكان- كۆمىتەى محەلى حىزبى دىمۆكراتى كوردستان لكى
بۆكان- گوۋارى ھەلالە.

ئابوونە:

ئابوونەى سالانە بۆ ھەمووان و لە ھەموو جىيەك ۱۲ تمەن

ئابوونەى سالانە بۆ مەلاو فەقى و معلم و قوتابى ۸ تمەن

دانەى تمەنئىك

ئابوونە بە نىۋى ھەلالەو دەنئىردى و دەبى پىشەكىش بدى

مودىرى ئىدارە: ح. قزلىجى

ھەر لە يەكەم ژمارەو گوڭقارەكە، گرنگى بە بلاو كوردنەو (وئىنە) داو، لە ژمارەى يەكەمدا، (وئىنەى ھەل كوردنى ئالاي پىرۋزى كوردستان لە مەھاباد) و (وئىنەى ھەل كوردنى ئالاي پىرۋزى كوردستان لە شارى بۆكان) چاپ كراو.

لە ژمارەى دووھمدا (وئىنەى مەرحومى ئەبولھەسەنى سەيفى قازى شاعىرى بەناويانگى موكرىان) چاپ كراو.

له ژماره‌ی سییه‌مدا، وینه‌ی (شاعیری میلی و به‌ناویانگی کورد هه‌ژار) چاپ کراوه. یه‌کی له کۆله‌که‌کانی روژنامه‌وانیی هونهری داپشتنی ریپورتاژ و هونهری هه‌والی روژنامه‌وانییه.

له یه‌که‌م ژماره‌ی گوڤاره‌که‌دا، ریپورتاژیکی سه‌بارته به هه‌لکردنی ئالای پیروزی کوردستان له مه‌یدانی چوارچرای مه‌هاباد دا بلاو کردۆته‌وه، ده‌ست نیشانی شوین و کورته‌یه‌کی پیشهاتی میژوویی و پاشان ئاماژه بو وته‌ی پیشه‌وا لهو روژهدا و ئاماژه بو ده‌قی ته‌واوی ئه‌و هۆنراوه‌یه‌ی هه‌ژاری موکریان لهو روژهدا به‌م بۆنه‌یه‌وه، که گوتوویه‌تی بلاو کراوه‌ته‌وه، له پال بلاو کردنه‌وه‌ی ریپورتاژه‌که‌شدا بو به‌لگه‌ی پته‌و و پشت ئه‌ستووری گوته‌کانی وینه‌ی ئه‌و روژه‌ی له ئاپۆره‌ی خه‌ک بلاو کردۆته‌وه.

سه‌ره‌تای ریپورتاژه‌که‌ و ده‌ست پی ده‌کات:

(پی ناوی له‌گه‌وره‌یی و ده‌سته‌لاتی بنه‌مالانی پادشایانی قه‌دیم و زۆری کورد بدوین. دیاره‌ میژووزانان ده‌زانن که پادشایانی: کیان، ماد، ئه‌شکانی، ئه‌یوبی، زه‌ندی، ره‌وادیان، ئه‌خشیدی و غه‌یره‌ بی‌قسه‌و باس کورد بوون. سه‌د ساڵ پتر نییه‌ سه‌ربه‌خویی کورد له ناوچوو و له‌وه‌خته‌شه‌وه تا بیست ساڵ له‌مه‌وبه‌ر له‌خودموختاری بیبه‌ش نه‌بوون.. له‌سه‌عاتی (۱۰) ی روژی ۲۶/۹/۲۰۲۴ ئالای پیروزی کوردستان به‌قه‌درو عه‌زته‌یکه‌ یه‌گجار زۆر له‌ سه‌ربانی یانه‌ی (هیئتی رئیسه‌ی ملی) و یانه‌ی پیشمه‌رگه‌یان له مه‌هاباد هه‌لکرا.. پیشه‌وا‌ی به‌رزو مه‌زنی کوردستان جه‌نابی قازی محمه‌د پیروزیایی له‌میلله‌تی کورد کردو فه‌رمووی: (میژوو نیشان نادا هیچ میلله‌تیکه‌ توانیبه‌تی بی‌خوین ریژی ئالای رزگاری خۆی هه‌لکا به‌لام میلله‌تی کورد توانی به‌بی‌ئوه‌ی خوین له‌که‌پووی که‌س بیته‌ به‌هۆی لیاقه‌ت و کارزانییه‌وه ئالای ئازادی هه‌لکاو خۆی به‌دونیای ته‌مه‌دون بناسینی).

هه‌روه‌ها له‌کۆتایی ریپورتاژه‌که‌دا له‌هۆنراوه‌که‌ی (هه‌ژار) ئه‌م چه‌ند به‌یته‌ وه‌رده‌گرین، که‌وا ده‌ست پی ده‌کات:

نیشتمان، خو‌شه‌ویست شه‌وگاری ره‌ش نه‌یما ئه‌سه‌ر
روژی به‌ختت موژده‌بی ئه‌م‌پۆ له‌ئاسۆ هاته‌ده‌ر
ئه‌ی وه‌ته‌ن ئه‌م‌پۆکه‌ روژیکه‌ که‌ مندا‌لانی تو
داری ئومیدیان چرووی ده‌رکردوو و هاتۆته‌به‌ر

ئەى وەتەن ئەمىرۇ بە ئازادى لەنىو ئامىزى تۇ
..نابىن لەمە و دوا دەر كراو و دەر بەدەر
ئەى وەتەن چا و دلى مندالەكانت پروون و شاد
دیتنى بەیداغى سى رەنگت جەلايە بۇ بەصەر(۵۷)

ئەم جۆرە رېپورتاژە، بە رېپورتاژى سىياسى ناودەبرىت و لە شىوازەكانى لىكۆلېنەوئەى
رۇژنامەوانىدا، گەرەنەوئەبەكە بۇ رابردوو يان مېژووئى پاشان دەر خستنى هېلە
گشتىيەكانى مەبەستى سەرەكى لە رېپورتاژەكەدا(۵۸).

لە بابەتە گەرما و گەر مەكانى ئەو رۇژانەى، مەسەلەى براىەتى و پەيماننامەى
كوردستان و ئازەربايجان بوو، كە نەوئەكو ھەر لە رۇژنامەكانى كۆمارى دىمۆكراتى
كوردستان بەلكو رۇژنامەو گۆقارەكان يان ژورناللى تارانىش گرنگىيان پى دراو و
ناوەرۇكەكانىيان بلاوكردۇتەو(۵۹)، گۆقارى ھەلالە لەژىر ناوئىشانى (كوردستانى
ئەمىرۇ) وەكو (حديث الساعة).

يان ھەواللىكى رۇژنامەوانىي لەگەل پېشەكېيەك بە قەلەمى ھەسەنى قزلىجى
سەنوسەرى گۆقارەكە، پاشان بە گېرەنەوئەى يان نەقل كىردن لە رۇژنامەى
(كوردستان)ى ئۆرگانى حېزبى دىمۆكرات و كۆمارى دىمۆكراتى كوردستان، ژمارە (۲۵)
دەقى تەواوى پەيماننامەكەى بلاوكردۇتەو. لەمىانەى لىدوانى نووسەرى ئەو لىدوانانەدا
ھاتوو:

(ھەنگاوىكى بەرزكە بە تازەى كوردستان بەرەو تەرەقى ھەلپھېناوئە بەستنى
پەيمانىيەكېيەتى و براىەتە لەگەل مىللەتى دۆست و ھاوئامانجى خۇمان خەلكى
ئازەربايجان كە ئەو پەيمانە كورد بۇ راگرتن و پاراستنى ئازادى شئونى مىللى و حقوقى
مەدەنىيەتى مىللەتانى كورد و ئازەربايجان بناغەيىكى يەكجار قايم و مەحكەمە..)(۶۰).
گۆقارى ھەلالە، لە ھەرسى ژمارەكەى خۇيدا، لە لاپەرەى دووئەدا، خستىيەكى
رۇژەكانى مانگە كوردىيەكانى بلاوكردۇتەو.

(۵۷) گ. ھەلالە، ژ ۳، ل ۱۰-۱۴.

(۵۸) بۇ زانىارى زياتر بىوانە: دكتور كازم مەتەمەد نەژاد، رۇژنامەنگارى، ص ۷۹. غازى ھەسەن،
كارى رېپورتاژ نووسىن و لىكۆلېنەوئەى راپورتى ھەوال نووسى لە رۇژنامەدا، گ. رامان، ژ ۲۳.
۱۹۹۸، ل ۱۵۵-۱۶۳.

(۵۹) بىوانە: نامە ھفتگى كوھستان، ش ۵۴، ۱۹۴۶، ص ۴.

(۶۰) گ. ھەلالە، ژ ۳، ل ۳-۴.

مەسەلەيەكى دىكە لە گۇقارەكەدا، لە ژمارەكانى خۇيدا ھەر جارەى پېشېرپكېيەكى ئەنجامداوھ بۇ شاعىرو نووسەرانى كورد بۇ ئەوھى ھانىيان بدا لەو بابەتەى دەستنىشان كراوھ خۇيان ئامادە بكەن بۇ پېشېرپكېيەكەو دانانى خەلات بەوھى ژمارەكانى گۇقارەكەى بەخۇپايى پېدەدرىت و سوپاسى دەكرى. بە تايبەتى كەسانى براوھى يەكەم و دووھم.

لە ژمارەى يەكەمدا ھاتوھ:

مسابەقە

(بۇ مانگى خاكەلېو وەسفى بەھارى كوردستان دادەنېين شاعىرو نووسەرانى خۇشەويست بزاني چ گالەيەك دەكەن، ئىمەش بە قورعەو و دەورە ھەلەلە پېشكەشى دوانيان دەكەين)(^{٦١}).

بۇ مانگى دواترىش ھەر ھەمان بابەت ديارى كرابوو بۇ پېشېرپكېيەكە چونكە وەكو گۇقارەكە دەلى جوابى كەممان بە دەست گەيشتووھ، پاشان بۇ مانگى بانەمەر وەسفى (شەو)يان ديارى كردووھ.

گۇقارەكە دوا لاپەرەى ژمارە (٣)ى خۇى تەرخان كردووھ بۇ وشەى (يەكتىرېر) و وەكو (پشويەك)، كە لە زۇر گۇقارى ئىستا يان سەردەمدا بەرچا و دەكەو، بە تايبەتى پركردنەوھى بۇشايىيەكانى خانەى خشتەكە بەو زانيارىيانە بووھ، كە لە پووى زانيارى گەياندن بە خوئنەرەوھ بە كەلكن و پەيوەندييان بە سەربەخۇيى و شىعرى شاعىران و ئازادى مىللەتى كوردەوھ ھەيە.

لە گۇقارى (ھەلەلە)دا، كەم (ھەوال) بلاوكراوھتەوھ، بە تەنيا ھەوالى (جىژنى نەصبى تابلوى مەدرەسەى بۇكان) نەبى، بەلام دارپشتنى ھەوالەكە پىم وايە زۇر ھونەرى و سەركەوتوووانەو بە تەواوى وەلامى ئامرازەكانى پرس (كى، كەى، چۆن، لەكوئ، بۇ) دەداتەوھ و بە سەرەتاو كۇتايىيەكى قەناعەت بەخش رازاوتەوھ.

(جىژنى نەصبى تابلوى مەدرەسەى بۇكان

بە پىى بانگھېشتى ئىدارەى فەرھەنگ لە جەنابى ژەنەرال مصطفى بارزانى و فەرماندەكانى ھىز و ئىدارەكانى بۇكان و ئەولياى مندالان و پوژرى سى شەممو ١٣٥٢/٢/١٧ جىژنى شىرىنى خواردنى نەصبى تابلوى مەدرەسەى كورپانى

(٦١) گ. ھەلەلە، ژا، ل٢٩.

پیشہ‌وای کورستان له مەدرەسەى نۆبەراو گىرا. مەجلىسى جیژن به خویندەوہى سروودى مىللى کوردستان دەست پیکرا:

- ۱- ئاغای حەسەنى مودەپرسى سەرۆكى فەرەنگ گوزارشى فەرەنگىدا.
- ۲- بەیاناتى ئاغای محەمەد محموود له لایەن جەنالى ژەنەرال مصطفى بارزانى له خصوص وەپیش کەوتنى فەرەنگ.
- ۳- بەیاناتى ئاغای ئەنوەر عەبدوللا له خصوص فەرەنگەوہ.
- ۴- شیعری ئاغای حەقیقى بە ھۆى نصبى تابلۆ.
- ۵- سروودى خەوى غەفلەت له لایەن شاگردانەوہ.

له سەعاتى پینجى نیوہرۆ تابلۆى مەدرەسە له لایەن سەرکردانى ھیز بە ئیحتراماتى لازمەو ھۆرا لەسەر دەرگای مەدرەسە نصب کرا، جیژن له سەعاتى پینج و چارەکیك پاش نیوہرۆ بە دوای بژی حەزرتى پیشەوای موعەززەمى کوردستان خاتمەى ھات(۶۲).

بودجەى گۆقارەکە بەشیکى وەکو حیزبى دیمۆکرات و کۆمارى دیمۆکراتى کوردستان بۆى دابین کردوون و بەشیکى دیکەشى بە ئابوونەى خویندەواران و دیارى و یارمەتى سەرۆک عەشیرەت و ئاگاكانى ناوچەکە بوو، بە ناو نیشانى (سوپاس)، ناوى ئەو کەسانەو برى ئەو پارەیهى پیشکەشیان کردووه، نووسيوه، داوا لهو کەسانەش دەکات کە ئابوونەیان نەداوہ یان دوايان خستووہ بە زووترین کات فریایان خەن.

ئەم خستەیه ھەندى زانیارى دەردەخا:

ژ	کاتى دەرچوونى	شيعر وتار	مسابقه	رېپورتاژ	وەرگێران	چاپخانه	وینە ل	سەرنوسەر
۶	پەشمەى ۱۳۲۴	۸	۱	۲	۳	بۆکان	۲	حەسەنى قزنجى
۲	خاکە لیوہى ۱۳۲۵	۸	۱	-	۲	بۆکان	۳	-
۲	بانەمەرى ۱۳۲۵	۵	۱	۱	۳	بۆکان	۱	-

(۶۲) گ. ھەلالە، ژ، ۳، ل ۲۹.

۷- گۆقارى ھاوارى نىشتمان

تويۇزى لاوان و جەوانان، بەر لە دروستبونى كۆمەلەي (ژى. كاف) و پاشان كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان، سازمانى جەوانانى كوردستان توانىبووى لاو و گەنجە پۆشنىبىرەكانى سەردەمى جەنگى دووهمى جىھانى لە موكرىيانى و بە تايبەتى لە مەھاباد لە خۆى كۆيكاتەوہ.

پاش دامەزراندنى كۆمار، گرنگىيەكى تايبەتى بە لاوان دەدراو بە تايبەتى قازى محەمەدى پيشەوا بۆ خۆى سەرىپەرشتى كارەكانىيانى دەكرد، بەشى زۆرى ئەو لاوانەى بە بىرى سۆسيالىستى و لەژىر كارىگەرى پيوەندى بە يەكپەتى سۆفىيەت و حيزبى تودەوہ دەولەمەند بوون. د. عىزەدىن دەلى:

(چ لە ئازربايجانى خواروو و چ لە كوردستان پىكخراوى لاوان يا جەوانان بە پىرەوى ولاتى سۆفىيەت دانرا كە پىكخراوى (كۆمسۆمۆل)ى ھەبوو. واتە: لاوانى كۆمۆنىست.. بۆ ئەندامى حىزب خەلك لىرەوہ وەردەگىران).

گۆقارى (ھاوارى نىشتمان)، بلاوكەرەوہى بىرى يەكپەتى جەوانانى ديمۆكرات بوو و يەك ژمارەى لى دەرچووہ. ھەرەكو پۆژنامەو گۆقارەكانى دىكەى كۆمار ناوى دەستەى نووسەران و كارمەندانى ھونەرى لەسەر بەرگ و ناوہەدا ئاماژەى بۆ نەكراوہ، بە تەنيا ناوى بە پيوەبەرى بەرپرس (مدىر مسۆل)، ص. انجىرى-آذر نووسراوہ.

ئەم گۆقارە ئەگەرچى تاقە ژمارەيەكى لى دەرچووہ، بەلام ناوہرۆكى ئەم ژمارەيە كلپشەى ھونەرى تا رادەيەكى زۆر لەوانى تر پيشكەوتوتتە. سەرنووسەرەكەى سەدىق ئەنجىرى ئازەر يەككە بوو لە تىكۆشەرانى سەردەمى كۆمارو پاشترىش وەكو مامۆستاي قوتابخانە، دوور خراوہتەوہ بۆ تاران و لەوى پەرەى بە خویندن داوہ و بوو تە فەرمانبەر پاشان گىراوہ و وازى لە كارى مىرىي ھىناوہ، يەكى لە كتيبە وەرگىردراوہكانى برىتنيە لە (مردەھاي بى كفن و دفن).

نىمايۆشچ شاعىرى نوپخوازى ئەدەبى فارسى ستايشى كردووہ و گوتووئەتى تاقە كەسك، كە بە ھۆى شىعەرەكانمەوہ ھەستى بە تەواوى دەردو رەنجى من كرىبى لاويكى كوردە، ئەويش سەدىقى ئەنجىرى ئازەرە. پاش پوو خانى كۆمار ماوئەك خۆى لە

دەوروبەرى تاراننى ھەشاردا، دواتر ماوھىيەكى زۇر لەگەل ھىزىبى (تودە) ى ئىرانىدا كارى كىرد(۶۳).

تاوھىكو ئىستا لىكۆللىنەوھىيەكى ئەدەبى يان رۇژنامەوانىبى دەربارەى ئەو گۇقارە نەنوسراوھتەوھە و تەنبا لە ميانى رىزكىردن و ئاماژە پىكىردنىك بۇ قوناعى كۆمارى دىمۆكراتى كوردستان لە بوارى رۇژنامەنوسىدا ناوى ھاتوھ، ئەمە بىجگە لەوھى ھەندى نوسەر ھەردو گۇقارى (ھاوارى كورد) و (ھاوارى نىشتمان)يان لى تىكەل بووھ و بە يەك شتىيان داناون، ئەمەش ھەمووى، بى گومان ديارە ھۆيەكەى ئەوھىيە، كە ئەو گۇقارانەيان نەدىوھ(۶۴).

عەلئەدىن سەجادی نووسىوئىتى:

(ھاوارى نىشتمان تاقە ژمارەيەكى بە گۇقارەو ئەوانى تىرى بە وئىنە رۇژنامە لە لاىەن لاوانى كوردستانەوھ لە سابلاخ لە ۱۹۴۵-۱۹۴۶ چەن ژمارەيەكى لى دەرچوھ(۶۵).

لەسەر بەگى ئەم گۇقارەدا نووسراوھ، با سەواد بىخوئىنئىتەوھ بۇ بى سەوادان. لە ناوھراستى بەرگى پىشەوھى گۇقارەكەدا بە تىپى چاپى بۆلد (ھاوارى)بە گەورەبى نووسراوھ و بە بچووكى لە پالیدا وشەى (نىشتمان) نووسراوھ. لەژىر ناونىشانەكەيدا لەنىو چوارچىوھىيەكدا وتەيەكى لىننن نووسراوھ (وھختايەكى ئىمە پىرۇز دەبىن كە ملىۇنەھا كۆمەلى زەھمەت كىش بە موبارەزە بخوازىن..) لەننىنى گەورەى پىش ئىنقلاب. لەلاى خوارەوھى بەرگدا لە نىوان دوو ھىلى ئاسوئى سەرتاسەرىدا نووسراوھ، ژمارە ۱ سالى ھەوھل ۱ خاكەلئوھ ۱۳۲۵، ۲۱ مارس ۱۹۴۶.

(۶۳) لە بارەى خەبات و ژيانى سىياسى ئەو پىاوھ، بىروانە: ھىدى نىماو لاوئىكى كورد، رۇژنامەى پەيام، ژ ۲۱، لەندەن، ۲۰۰۰/۲/۲۱، ل ۲۶.

(۶۴) بۇ نمونە، بىروانە: ئەھمەدى قازى، بزوتتەوھى ژوورنالىستى لە كوردستانى ئىراندا، گ. پامان، ژ ۲۳، ۱۹۹۸، ل ۱۱۳. رۇژنامەى كوردستان، ح د ك ا، ژ ۲۵۷، ل ۱۹. د. كەمال مەزھەر، تىگەپىشتنى راستى، ل ۲۳۹. جەمال خەزەندەدار رابەرى رۇژنامەگەرىبى كوردى، ل ۵۳.

(۶۵) عەلئەدىن سوجادى، مېژووى ئەدەبى كوردى، چ ۲، ل ۶۱۶.

لەم دوایىيەدا بەرىزان رەفىق سالىح و سدىق سالىح ژمارەكانى رۇژنامەى (كوردستان)يان چاپكردەوھ و چەند ژمارەيەكى رۇژنامەى (ھاوارى نىشتمان)يان بەشئوھى رۇژنامە بلاوكردەوھ. بىروانە: رۇژنامەى كوردستان، ئامادەكردنى رەفىق سالىح و سدىق سالىح، پىرۇژەى ھاوبەشى ئاراس و بنكەى ژىن، ھەولئىر، ۲۰۰۷، ل ۳۳۹-۳۴۹.

له ژیر هیلهکاندا نووسراوه: له ژیر چاوه‌دیری هیئت‌تی ته‌حریریه دهرده‌چی.
له رووی ناوه‌وهی به‌رگی پېشه‌وه‌دا به ناو‌نیشانی (له‌م ژماره‌یه‌دا) پېرستی بابه‌ته
بلاوکراوه‌کان نووسراوه‌ته‌وه بی‌ئوهی ئاماژه بو بابه‌ته بلاوکراوه‌کان بکات. له ژیر
پېرسته‌که‌دا به ناو‌نیشانی (ئابوونه‌مان) نووسراوه:

سالیانه ۱۰۰ ریال

۶ مانگانه ۶۰ ریال

تاک شماره له هه‌موو جیگه‌یه‌ک ۱۰ ریال

له سه‌روتاری تاقه ژماره‌که‌یدا، که پیکه‌وتی سه‌ری سالی کوردی (۱) ی‌خاکه لیوهی
۱۳۲۵ به‌رام‌به‌ر به (۲۱) ی‌مارسی ۱۹۶۶ بو، به ناو‌نیشانی (سالی تازه)، م. عشقی
نووسیویه‌تی:

(ژه‌نگی غه‌مان له‌سه‌ر دلان لاچوو و کوردی هه‌ژار له زولمی پوژگار نه‌جاتی
بو. چه‌له‌مه‌ی زینده‌گی له مل هاته‌درو باغی سه‌عاده‌تی له زستاندا هاته‌به‌ر.
سه‌فه‌حاتی ته‌ئریخی چاره‌په‌شی ته‌واو بو، ته‌ئریخی خو‌شی و سه‌عاده‌ت هاته
گوپو‌دونیا‌مان پرکرد له شور. ناله‌ی بی‌حقوقی و هه‌ناسه‌ی ساردی و
که‌سادی مه‌به‌پېشه‌وایانی ئازادی دونیا‌گه‌یشت، توژی سه‌رکزیان لی
ته‌کاندین، خه‌وی غه‌فله‌تیا‌ن لی په‌واندین، به‌ئازادی حه‌قیقه‌تیا‌ن گه‌یا‌ندین.
ئهو‌پو سه‌رتاسه‌ری کوردستانی عیراق و تورکیا و ئیران به‌ئاشکرا و په‌نهان
خه‌ریکی جیژنه و شادی یا به‌هره‌وه‌رگرتن له نیعمه‌تی ئازادین. بریقه‌بریقی
ئیران ده‌نگی په‌عد ئاسای سواران که له پوژی جیژنی ئازادی کوردستان
ده‌هاته‌به‌رگویی و چاوان گویی فه‌له‌کی که‌پو چاوی ساسمانی کوپر ده‌کرد.
سه‌د شوکر ده‌ستی نه‌گه‌تی بی‌پیت و به‌ره‌که‌تی ئیستعمارمان له‌سه‌ر لاچوو
چه‌نگالی خو‌ی مچی دیکتاتوریمان له‌گه‌رووی هاته‌دو... له‌و به‌هاره‌با
سه‌فایه‌دا که داری زه‌حمه‌ت و مه‌راه‌تی مه‌گولی کردووه و پرایمه‌ی گیان به‌خشی
خو‌ی به‌کوردستاندا بلاو ده‌کاته‌وه ئیمه‌جه‌وانانی سابل‌اخ گول‌یک‌ی تازه
پېشک‌ه‌شی گه‌لی خو‌مان ده‌که‌ین.. ئیمه‌ده‌مانه‌وی ئاره‌قه‌ی زه‌حمه‌ت و
ناره‌حه‌تی پئی نیشتمان‌په‌روه‌ری و ئازاد‌یخوا‌هی به‌گول‌اوی ئه‌و تاقه‌گوله‌ له
رووی خو‌مان بشو‌ینه‌وه... (۶۶).

(۶۶) گ. هاواری نیشتمان، ژا، ۱۹۶۶، ل ۱-۳.

مەسەلە ئىدەبىيات و وتارو رېپورتاژ و ھونەرەكانى تر، بە تەنیا گرنىيان پى نەدراو، لە پال ئەو دەدا مەسەلە (وەرگىران) بايەخى خۆى دراوتى و بە ھۆى ئەو ەى زۆر بەى رۆژنامە و نووسەرانى ئەو رۆژگارە بە زمانى فارسى خويندبوويان و ئاگادارى رۆژنامەوانى فارسى بوون لە ئىراندا، بۆيە وەرگىران لە زمانى فارسيەو ە دياردەيەكە لە گۆقارەكەدا بەرچاوە و ئاسان ھاتۆتە بەرچاوان. بە تايبەتى وەرگىران لە بلاوكراو و پەخشنامەكانى حيزبى (تودە) ئىران. تەنانەت بابەتە وەرگىراو ەكانىش لە خزمەت پەيامى گۆقارەكەدا بوو. وەرگىران لە زمانى بىگانەو ە بۆ ئەو رۆژگارە پيويستىيەكى زۆر بەجى بوو ە خو ەلاسان و خو ەاردنەو ە لە بۆتەى ئىدەبىيات و رۆشنىبىرى نەتەو ەى بە تەنیا خو ەكوشنى بەھرەى رۆشنىبىرى ھەموو مىللەتەكە. لەو بابەت وەرگىراوانە، (من لە مەدرەسە ھىچ فىر نەبووم) لە فەيلەسووفى كۆمۇنىستى ئىنگلىسيەو ە. (لەننىنى دانشجو) بەقەلەمى پروفىسۆر ولىن. (فرمانفەرمایى بەریتانىاى گەورە لە ھىندوستان) دانانى كارل ماركس.

تەكنىكى رۆژنامەوانى لە گۆقارەكەدا

لە رووى تىپەكانى چاپ و كلىشەو قەوارەى گۆقارەكە، ھەرەكو گۆقارەكانى دى ئەو سەردەمە، جياوازىيەكى نىيە، چونكە ھەموو ئەو گۆقارانەو رۆژنامانەى (كوردستان) ىش ھەر لەو چاپخانەيەى شارى (مەھاباد) پايتهختى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستاندا بە ناوى (چاپخانەى كوردستان) ەو ە چاپ كراون. كلىشەى (۵،۱۴×۲۲) سانتىمىترە.

لە رووى سوود بىنن لە بۆشايى يان ماو ەى كۆتايى وتارەكان بەھرمەند بوونەو بۆشايى پەپەى سىپيان نەھىشتۆتەو ە. بە وتەى يان (قسەى پياو ە ژىرەكان) پراو ەتەو ە، لەوانە قۆلتىر و ئەبراھام لىنگۆلن.. بە تايبەتى ھەلبژاردنى ئەو وتانەيش لە خزمەت ناو ەپۆكى يان ھىلى سەرەكى گۆقارەكەدا بوو، كە رېيازى ديموكراسى و لايەنگرى بەرەى ئازادىخو ەزى بوو ە.

لىكۆلىنەو ەى سياسى رۆژنامەوانى لە گۆقارەكەدا شوينى ديارى ھەيە، لە ميانەى لىكۆلىنەو ەكانىشدا، ھىلى فىكرى نووسەرەكەى كە صدىق ئەنجىرى ئازەرە بە دەردەكەو یت لايەنگىرى بۆ يەكەتى سۆقىەت و دووركەوتنەو ە لە بەریتانىا و ئەلمانىاى نازى. لە لىكۆلىنەو ەيەكى رۆژنامەنووسىدا بە ناو نىشانى (لە رۆژھەلاتى ميانە چە خەبەرە؟! بەریتانىا و رۆژھەلاتى ميانە)، نووسىو ەتى:

(چەند مانگ لەو ەو پىش يەكەك لە ئىقتىسادىونى گەورەى ئەمريكا، كە سالانى سال لە حال و بالى سياسى و ئىقتىسادى رۆژھەلاتى نيو ەراست موتالەعەى

کردبوو گوتبووی: سییه مین شهری گهره ی بهینه لمیلله له پوژهللاتی نیوه راست سرچاوه دهگریت...! (٦٧).

پاشان نووسر دهکه ویته شیکردنه وهی ئەم وتیه و زیره کانه ئامازه بو هویه که ی، که نهوته دهکات و به دریزی باسی مملانیی بهریتانیا و فهرانسا دهکات له مهر نهوتی ئیران و تورکیا و عیراق و سیاستی بهریتانیا سیاستیکی ئیستعمارگرانه ناوده بات و سیاستی ئەسلی به (دووبه رکانی هاویشتن و پاشایه تی کردن) داده نی.

مهسه له ی بزوتنه وهی (کوردا یه تی) یش په یوه ست دهکا به و سیاسته وه و ده نووسی:

(له لایه کی دی کوردانی تورکیه که بو وهرگرتنی دیموکراسی و سهر به خوی هه ستابونه هه وه هه روه کی ته ئریخی ئیستعماری نیشانی داوه ده ولته تی بهریتانیا به زاهیر له ئەمنیه تی تورکیا ته ره فدار ی ده کرد به لام چون غهیره ز به پیویستی نهوت مهسه له ییکی که به نهوت مه ربوط ببی، له گهل هه مکاری استعمار کردنی وان مه نگو ریکی دی نه بو و خه یالی له زنجیر ده رینانی کوردانی نه بو. له به ره وه نه هزه تی ئیستیقلا لی کوردان قوربانی سیاستی ئیستعمار بو: وه ئەتاتورک به کوشتن و ده ره ده ری نژادی ره شیدی کورد له تورکیه غالب بو، و عه هدنامه ی سهروه ری به دامرکاندن ی ره گی ئیستعماری! وه ژیر پی خست) (٦٨).

ههروه ها گو فاره که له لیکۆلینه وه یه کی دیکه ی روژنامه وانیدا، به بونه ی چوونی ژهنه رال نووری سه عید بو تورکیه و شیکردنه وهی هه والیکی (رادیوی له ندهن)، که گوتوویه تی (له بهینی سه رۆک وهزیری ئیران و زه مامدارانی مۆسکۆ باسی کوردانیش ده گۆر پدایه)، به قه له می هه مان نووسر (صدیق ئەنجیری ئازهر، که به پو به ری به رپرسی گو فاره که بووه، به ناو نیشانی (خوا رووی ئیستعماریون ره ش کا!) باسی سیاستی ئەو ده ولته تانه ی کوردستانیان به سه ر دابه ش کراوه ده ره هق به کوردان ده کا و هه موویشی ده باته وه سه ربی هوشی و یه که نه گرتنی کوردان و سیاستی چه واشه کاری ئیستعمار ده لی:

(خوا رووی ئیستعماریون ره ش کا، که چاو و گوپی به شیکی زوری له میلله تی دونیا یه و برایان مه ی گرتووه و نایه لی و پیی خو ش نییه. که میلله تی زیندوو و سهر به خوی دنیا، زوو خاوی ده ردی دل وان ببینی و ناله ی پر له نه فرینی (ئسیتعماری) وانیان به گو ی (گا) (٦٩).

(٦٧) گ. هاواری نیشتمان، ل ٤.

(٦٨) گ. هاواری نیشتمان، ل ٦-٧.

(٦٩) ه. س، ل ١٣.

ناونیشانی وتاره‌کان (تایتل)، شیوهی تایتلی (تفسیری و خه‌بیری) یان وەرگرتوو، چونکه شاره‌زایانی بواری رۆژنامه‌وانیی دوو شیوهی سهره‌کی (تایتل) یان ده‌ستنیشان کردوو:

۱- تایتلی ته‌فسیری.

۲- تایتلی خه‌بیری.

تایتله‌کانی گوڤاری (هاواری نیشتمان) زیاتر سهره‌ شیوهی (ته‌فسیری) ن. درێژو له چهند وشه‌یه‌ک یان رسته‌یه‌ک پیکهاتوو. ئەم جوړه تایتله‌ش زیره‌کی رۆژنامه‌وانیی پپوه دیار نییه‌و خوینەر ناخاته بیرکردنه‌وه و به‌دواداچوون، رهنه‌گه له تایتله‌که‌وه به‌کسەر ناوه‌رپۆکی وتاره‌که‌ی یان هه‌واله‌که‌ی بو‌رپوون و ئاشکرا بی‌ت، هه‌روه‌کو:

- ئەهمیه‌تی موعه‌للیم له دونیای ئەورپۆدا.

- جا ئەو میلیه‌ته چۆن ده‌فهوتی؟!.

- من له مه‌درسه هه‌یچ فی‌ر نه‌بووم.

- خوا رپووی ئیستعمارپوون ره‌ش کا!

- فه‌رد که به وه‌زیفه‌ی خۆی عه‌مه‌لی کرد جامیعه پپش‌ره‌فت ده‌کا.

- له رۆژه‌لاتی میانه چه خه‌به‌ره؟! (به‌ریتانیا و رۆژه‌لاتی میانه).

- نه‌مردین و به‌هار هات.

به پپچه‌وانه‌ی ئەوه‌شه‌وه له هه‌لبژاردنی تایتلی خه‌به‌ریدا بی‌به‌ری نه‌بوون، که هه‌لوه‌سته‌و کورتبیری و وردبوونه‌وه و خو‌خه‌ریککردنی خوینه‌ری تیا به‌دی ده‌کری، هه‌روه‌کو:

- چرای سوور؟

- چه‌رچیل و ئینتیخابات.

- سالی تازه.

- دوو مانگا.

- قاوه‌ت و دوشاو.

- له‌نینی دانشجو.

گوڤاری (هاواری نیشتمان) هه‌ولیداوه، تایتلی بابته‌کان له‌گه‌ل قه‌واره‌و لاپه‌ره‌کاندا

بگونجینی، بهلام چونکه وهکو ئه مړو نه بووه، به شیوهی تیپچینی بووه، مانشیتی هه موو بابته کان به یهك قهواره نووسراون. له گه ل ئه وه شدا هه ست به هونهری تایتله کان ده کری له پووی ئیبراز کردن (خستنه پروو)ی وشه یهك له ناو رسته یه كدا یان دوو ستوونداو هه لېژاردنی فورمیکي ئه اندازه یی که جوانی پی ببه خشی. له تایتلی گو قاره كدا وشه ی (هاواری) به گه وره یی نووسراوه و (نیشتمان) به بچووكی، که ئه مه هه روا له خورایی و به ریکه وت نه بووه، به لکو جهختیان له سه ر وشه ی (هاوار) کردو ته وه دنگ هه لېرین بی هی (نیشتمان) یکی به قهواره بچووكی سه رده می کو ماری دیموکراتی کوردستان. یان سهیری شیوهی ئه اندازه یی ئه م تایتله بکن:

(- مصاحبه)

له گه ل: جهنابی مهلا مصطفی

بارزانی

ئه م شیوهیه به هیلی رهش وا خووی دهنوینی:

یان ئه م شیوهیه:

فهرد که به وهزیفه ی خووی عه مه لی

کرد جامیعه پیشرفت دهکا

ئه مه بیجگه له و تایتلانه ی که به شیوهی هیلی ئاسویی و به یهك دیر نووسراون، که شیوهی ئاسایی و باوی روژنامه وانیه.

هونه ریکی دیکه ی روژنامه وانیه له گو قاره كدا (چاوپیکه وتن)ه. له و تاقه ژماره یه دا سه رنووسه ری گو قاره كدا چاوپیکه وتنیکي کورتی له گه ل ژهنه رال مسته فا بارزانی کردوه.

هونه ری چاوپیکه وتن جووری زوره و که رهسته و شیوهی جیاوازی شی هه یه. ئه م چاوپیکه وتنه کورته راسته وخویه و به شیوهیه کی زاره کی رووبه پروو کراوه، به پیچه وانیه ی چاوپیکه وتنی نووسراو، که پیشتر پرسیاره کانی بو ئاماده کراوه و به مه به ستیکی تاییه تی ئاراسته کراو یان ئازاد بیئت.

سه رنووسه ر، له پیشدا به ر له وهی پرسیارو وه لامه کان بلاو بکاته وه پیشه کییه کی دریزی

له باره‌ی تهمهن و كهسيه‌تي بارزانی و رابردوی بنه‌ماله‌ی ئه‌وان له چاره‌كي يه‌كه‌می سه‌ده‌ی بيسته‌مداو شو‌ریشه‌كاني و دوورخرانه‌وه‌ی نووسيوه و له وه‌سفی مه‌لا مسته‌فادا نووسيوه‌تي:

(مه‌لا مسته‌فا له تهمه‌نی ٤٠ سالی‌دایه، دووری له خاكي بارزان هینده له‌ویدا ته‌ئسیری نه‌کردوه. شايه‌د عیله‌تي وه‌ی به سه‌ربه‌خو‌یی دیتنی مه‌ بی كه به شه‌رافه‌تمه‌ندان ده‌ژین و ئه‌ویان به دل‌یكي پاك ده باوه‌شی خو‌ین گرتوو و مله‌و موباره‌زه‌ی چه‌ند ساله‌ی ئه‌وی بهر عیله ئیستعمار ئیفتخار بو میلیله‌تي كورد ده‌زانین.

به عه‌قیده‌ی خو‌م مه‌لا مسته‌فا پیاو‌یكي ره‌شیدو گورج و موده‌بیرزانی و ئه‌وانه‌ی له‌گه‌ل وی طرف بوون ئه‌ویان وا ته‌شخیس داوه. وا پرسیار و وه‌لامه‌كان ده‌نووسمه‌وه:

(س- خواهیشت ده‌كه‌م سه‌به‌بی ناخو‌شی و دل لی بوونی خو‌تان له حكومه‌تي عیراق چ بووه؟

ج- سه‌به‌بی ناخو‌شی و دل لی بوونمان له حكومه‌تي عیراق داواکردنی ئازادی كوردستانی عیراق بووه:

س- ئه‌گه‌ر حكومه‌تي عیراق به ته‌قازای مه‌شروعی ئه‌نگو ته‌وه‌جوه‌ی نه‌کرد، به عه‌قیده‌ی ئه‌نگو سه‌به‌بی وی چ بووه

ج- سه‌به‌بی ته‌قازای مه‌شروعی ئیمه كه ته‌وه‌جوه‌ی نه‌کرد له حكومه‌تي عیراق به عه‌قیده‌ی من ئه‌ساسی به‌ره‌ه‌لستی سیاسه‌تي ئیستعمار بوو، به‌لام من به‌رده‌وام بو‌گه‌یشتن به ئازادی و تطبیقی په‌یمانی ئاتلانتيكه‌و ئه‌م عه‌سره عه‌سری ئیستعمار نییه!

س- ئایا ئه‌نگو به چ شه‌رایتيك حازرن ته‌ركی غوربه‌ت بکه‌ن و ته‌قازای ئه‌نگو له حكومه‌تي عیراق چیه؟

ج- به‌بی قه‌یدو شه‌رت ئامانجی من ئازادکردنی كوردستانی عیراق و سه‌ربه‌خو‌ییه‌و له دوایدا ئاماده‌کردنی ئه‌و كوردانه‌ی كه له‌ژیر ده‌ستی بیگانهدان و دامه‌زراندنی ده‌ولتيكي ئیتیحادی كورده.

له پاش ته‌واوکردنی موصاحه‌به‌ی خو‌م له كاتيكدا كه يه‌ك دونیا له‌عنه‌ت بو ئیستعمار نارد خودا حافیزیم كرد(٧٠).

(٧٠) گ. هاواری نیشتمان، ژا، ١٩٤٦، ل ١٩٣-٢٣.

(ئاگادارى)، كە يەككە لە پوكنەكانى رۆژنامەوانىي و پېويستى بە زمانىكى سەرنج راپكىش و وروژئىنەرى خوينەر ھەيە بۇ ئەوھى سەرنجى بۇ لاي رۆژنامە يان گۆقارەكە راپكىشى. گۆقارەكە ئاگادارى (بازرگانى) تىدا نىيە و بەو مانايە بەلكو بۇ مانەوہ و بەردەوامى گۆقارەكەو ھاندانى گەنج و لاوان، گۆقارەكە ھى خويانە نووسىويە:

ئاگادارى

(ئەى لاوان و گەنجانى كورد ئەو مجەلەيە ئىنگۆيە بە پولى ئەنگۆ بلاو دەكرىتەو، بىرى ئەنگۆ بلاو دەكاتەوہ كارىكى وا مەكەن كە وە پاش كەوئ). ھەرەھا لە دوا لاپەرەى خۇيدا، گۆشەى (بۇ پىكەنەين)ى كرىدۆتەوہ و نوكتەى سياسى ئامانجدارى بە شۆويەكى گالتەئامبىزى رەخنەيى بلاو كرىدۆتەوہ. بابەتى پەرەردەيى و شىعرو ئەدەبىيات لە فەسلى چوارەمدا باسيان لىوہ دەكەين و دەيانخەينە بەر تىشكى لىكۆلەينەوہ. بى گومان ئەگەر ژمارەى دىكەى لى دەرچووبايە ھەنگاوى باشتى ھەلدىنا ھەرەكو لەسەر بەرگى دواوہى گۆقارەكەدا خۇيان ھەستيان بە كەموكرتى خۇيان كرىدوہ، بۆيە دەلەين:

(ھەموو كارىك لە ھەوہلدا عەيى دەبى، ھەوہلەين ژمارەى ھاوارى نىشتمان وەكى دەمانەويست وا نەبوو، بەلام لە ژمارەكانى دواييدا تۆلەى دەكەينەوہ). بە داخەوہ، تەمەن كورتى كۆمارى دىمۆكراتى كوردستان، پىگەى ئەوہى نەداو ئەو ھىوايەيان نەھاتە دى.

ئەم خشتەيە ھەندى زانىارى لە بارەى گۆقارى (ھاوارى نىشتمان) ھوہ پيشان دەدات:

ژ	پىكەوتى دەرچوون	وینە شىعەر وتار	سەرنووسەر	ل	چاپخانە
۱	۲۱ مارتى ۱۹۴۶	۱	۳	۱۰	ص. انجىرى آنز ۴۰ چاپخانەى كوردستان- مەھاباد

۷- گۆقاری گروگالی مندالانی کورد

له میژووی رۆژنامهوانیی کوردیدا، ئەم گۆقاره، یهکهمین گۆقاری کوردییە بۆ مندالان تهرخان کراوه. دهکری لیرهوه دهک به ستراتیزی راگهیانندی کۆماری دیموکراتی کوردستان و سیاسهتی دووربینانهی ئەوان بکهین.

دنیاى رۆژنامه نووسی مندالان، دنیاىهکی رهنگین و پر له ئومیده و خاوهنی کۆمهلی یاساو بنهماو دهستووری خۆیهتی، که دهبی لهگهڵ ئامانج و ئەو پهیمانە پەرودەیییهی ههلیگرتوووه بگونجی. بی گومان ئەزموونی رۆژنامه نووسی مندالان به زمانی فارسی له ئیران و به زمانی عهرهبی له عیراقددا رۆلی خویان له وهئاگاهینانهوه و ههنگاو ههلیگرتن بۆ بیرکردنهوه له رۆژنامهوانیی مندالانی کورد، بۆیه به خیرایی ئامازهیهک بۆ رۆژنامهوانیی به ههردوو زمانی عهرهبی و فارسی ئەو رۆژگاره دهکهین.

له عیراقددا، له سه رهتای سه دهی بیسته مه وه، به تایبهتی له (۹) ی تشرینی یهکهمی (۱۹۲۲) هوه له لایهن (سعید فهیم) له بهغدا یهکهمین گۆقاری مندالان بلاوکراوتهوه. لهو میژوووه به دواوه ئاو پر له رۆژنامهوانیی مندالان دراوتهوه و ئەو ئەزموونه جیبهجی کراوه. ئەو گۆقاره به ناوینیشانی (التلمیذ العراقی) بوو. به پێی ئەو میژوووه بیته دهبی نزیکهیی نیو سه ده دواي ده رچوونی یهکهم رۆژنامهی عهرهبی له عیراقددا (۱۸۶۹)، ئینجا بیر له ده رکردنی رۆژنامه و گۆقاری مندالان بلاوکراوتهوه. ئەوهی به لای ئیمه وه گرنگه، هه ره لهو سالانه دا له ئاخرو ئوخری دووه مین جهنگی جیهانیدا، له عیراق به زمانی عهرهبی گۆقاری جیهانی مندالان (دنیا الاطفال) له لایهن (زکی الحسنی) که به (عمو زکی) ناسراو بوو، وهکو نامیلکه یهکی پەرودهیی مانگانه به پهزامهندی وهزارهتی مهعاریف چاپ کراوه و بلاو کراوتهوه. له سه ره بهرگی ژماره ی یهکهمیدا وینهی مهلیک فهیسه لی دووه م چاپ کراوه و به چوار دهوریدا تیپی مندالانی (عمو زکی) وهستاون، که به بۆنه ی جهژنی له دایکبوونییه وه سهردانیان کردوه (۷۱).

له ئیرانیشدا، میژووی دهست پیکردنی رۆژنامهوانیی مندالان سالی (۱۹۱۹) بوو، که بۆ یهکهم جار به زمانی فارسی گۆقاریکی تایبهت به مندالان ده رچوووه به ناوی (گۆقاری ئەدهب) که خویندکارانی دواناوهندی ته وریز به رپوهیان بردوووه، به رپوه بهری خاوهنی ئیمتیازهکی (عبدالله زاده فریور) بووه و پاشان له لایهن (اسماعیل امیر خیزی) و

(۷۱) بۆ زانیاری زیاتر بروانه: هادی نعمان الهیتهی، صحافه الاطفال فی العراق، ص ۳۳-۴۹.

(یحیی آرین پور) هوه به پۆه براوه و (۱۲) ژماره ی لی چاپ کراوه (۷۲).

شاره زایانی بواری رۆژنامه وانی، گرنگیه کی تایبه تیایان بۆ ئه م بواره تهرخان کردوه، چونکه له بنچینه دا ئه م رۆژنامه و گوڤارانه ئاراسته کراون و رهوشیکی پهروه دهییان ههیه و ئه و بهر هه مانه ده بی به پی ئاستی ته مهن و چیژی مندالان بن و له گه ل دنیا ی رهنگاو رهنگ و دهروونی مندالاندا بگونجین و کاریکی رۆشنبیری گه وره دهکهنه سه ر رۆشنبیرکردنی مندالان و دروستکردنی بینای که سایه تیایان له پاشه پوژدا چونکه له ریگه ی رۆژنامه وانی تایبه ت به خو یانه وه بیرو بوچوون و داب نه ریتی میله تان و گه وره پیاوان و زانایان فیرده بن و ده ناسن. ههروه ها رۆژنامه وانی مندالان زمانی مندال به وشه و زاواوه دهوله مهنده کات و زمان پاراوی دهکات، که ئه مه ش شیوازیکی کۆمه لایه تییه زمانیان به هیز دهکات.

بیگومان هه ر ئه و سۆنگه و روانگیه ش بووه، که هانی رۆشنبیران و کاربه دهستانی سه رده می کۆماری داوه بیر له وه بکه نه وه، گوڤاریک بۆ مندالان با ساده و بی ئیمکانیاتیش بی ت بلاو بکه نه وه. ئه و گوڤاره هه رگیز له ئاستی خواستی ئه و اندا نه بو له هه موو پرویه که وه، چ له ئاستی ناوه رپۆکی بابته کان که پیویستی به وینه ی رهنگاو رهنگ و چاپه مه نی پیشکه وتوو و جو ره ها یاری و نه خشه و زه خره فه هه بوو، چونکه نابی ئه وه مان له بیر بجیت رۆژنامه وانی مندالان به پله ی یه که م پشت به ههستی بینین ده بهستی و ئه وه ی به چاو ده بیینی زۆر کاریگه ری زیاتره له وه ی دهیخوینیته وه، به تایبه تی له قو ناغی زووی پیش چوونه خویندنگا.

ئه م گوڤاره زۆر که می له باره نووسراوه و ئه وانه ی که نووسراویشن پر له زانیاری هه لهن و یان ئامازه یان بۆ تاقه ژماره یه کی کردوه و ئه وانی دیکه یان پشت گو ی خستوه. یان هه ر ئامازه یه که، که له و ساله دا ده رچووه و هیچی تر، بۆیه به پیویستی ده زانین له ئاست ناوه رپۆک و روخساری ئه و گوڤاره دا هه لوه سته یه ک بکه ین. جهمال خه زنده ار له میانی ناساندنی گوڤاره که دا ده لی: (ژماره یه کی له سالی ۱۹۴۵ دا ده رچووه) (۷۳).

(۷۲) یحیی آرین پور، از صباتا نیما، ج ۲، ص ۲۲۹.

سید فرید قاسمی، راهنمای مطبوعات ایران عصر قاجار، ص ۹۵.

ههروه ها (بنفشه حجازی) پی وایه سالانی بهر له (۱۹۴۱ز) دهست پی دهکات، بروانه: بنفشه حجازی، ادبیات کودکان و نوجوانان وینگیها و جنبه ها، ج ۲، ص ۲۲۲.

(۷۳) جهمال خه زنده ار، رابه ری رۆژنامه گه ری کوردی، ل ۴۷.

گوڤقارى (گروگالى مندالانى كورد)، سى ژماره لى دەرچوو و سەرپەرشتىارى چاپخانه كوردستان له مههاباد، مهلا قادرى مودرپىسى، بهو پىيه كه بهرپوهبرى چاپخانه بووه، هر خوى سەرپەرشتى گوڤارهكه كوردوو بهرهمى زورى خوى لهوى بلاوكردوتهو. هر جاره ژمارهيهكى گوڤارهكه پيشكەش به كهسى يان شهيدى كردوو. ژماره يهكه مى پيشكەش به پولهى قازى پيشهوا (على) كراوه بهو نوميدى كه ببيتە تاچه گولى هيوای كوردستان له پاشهپوژداو ژماره دوومى پيشكەش به گيانى پاكى شهيدانى ريگاي رزگارى كوردستان كراوه و نووسراوه:

(بوئو لاشه به قيهتانهى كه له پوژى شهشى ئهلولى سالى ۱۹۳۰دا له خوینی سوری پاكى خوياندا به دست ئيستعماروه تلانهوه. بوئو مندالانهى كه ئه پوژه گروگالى نازاديان دهكرد ئه ورپو جهوانى كوردن و ميللهتى كوردى به بيره وهرى خويناوى باوك و باپيريانهوه به رهوشه ن فكرى، نيشتمان پهروهري خويانهوه دهگه نه مهيدانى نازادى. بو گيانى پاكى شهيدانى له دار دراوى توركيای ديكتاتور كه ئيستا روى ميلليان له ئاسمانى نازادى كوردستاندا له مله دايه ئه م گروگاله پيشكەشه) (۷۴).

له گه ل ئه م پيشكەش كردنه داو له سهروهري ئه وه داو له هه مان لاپه ردا له چوارچيويه كى له م ديوو له و ديوا به زه خره فه و نه خشى ئه نازهييدا وينه ي دوو كيژوله ي پوشتى به جل و بهرگى كورده وارى و به كلاو و سنجاقه وه و دانيشتوو له پال يه كدا بلاو كراوته وه.

تهكنيكى پوژنامه وانيى له گوڤاره كه دا

كليشه ي بهرگى گوڤاره كه، له ههردوو ژماره يه كه و دوو دا جياوازيه كى ئه وتوى نييه و ته نيا ژماره ي گوڤاره كه و ريكه وتى دەرچوونى گوڤاره.

له سهروهوى بهرگى پيشه وهى گوڤاره كه دا، له دهسته راستدا (به نيوى خوداى بهرزي بى هاوتا) و له دهسته چهپدا (بژى كورد و كوردستانى مهن) نووسراوه. ئه م دروشميش يه كسه ر دروشمى سه ر (گوڤارى نيشتمان) و بلاو كراوه كانى كو مه له ي (ژى. كاف) مان بير ده خاته وه، بى گومان (مهلاقادرى مودرپىسى) ش، كه يه كيك له ئه ندامه دامه زرينه ره كانى كو مه له ي (ژى. كاف) بووه، خو شه ويستى كو مه له و بيرى يان ئامانجى كو مه له ي له ميشكدا نه سراوه ته وه ئينجا ناوى گوڤاره كه (گروگالى مندالانى كورد) نووسراوه. به ته نيا

(۷۴) گ. گروگالى مندالانى كورد، ز ۲، ل ۱۳.

وشەى (كورد) به بچووكتتر نووسراوه و ئەوهى دى به گهورهى نووسراوه، له ژيژر ئەوه (بيري كارگه رانى چاپخانهى كوردستان) نووسراوه، كه ئەمه خۆى له خۆيدا له جياتى ئاشكرا كردنى ناوى دهستهى نووسهران بووه، به تايبهتى ئەو رۆژگارە رهنهگه زۆربهى خهلكى ناوچهكه زانيبهتتيان كارگه ركان كى بوونه و ژمارهيان كه م بووه. ئەمجا ژماره و سالى (١) و له خوارترو له سهرووى هيليكى رهشى سهرتاسهري ئاسوييدا رۆژى ده رچوون و بلاو كردنه وهى گوڤارهكه نووسراوه، كه ژماره (١) له (١)ى بانه مه پى ١٣٢٥ و ژماره (٢) له (١)ى جوژهردان و ژماره (٣) له (١)ى پووشه پى هه مان سالد. ئەمهش ريكويكيبه كى باشه بۆ وادهى ده رچوونى گوڤارهكه له كاتى ديارىكراوى خۆيدا. دواچارو له خواره وهى هيله كه دا ناوى چاپخانه و شوينى ده رچوون كه (مه اباد - چاپخانهى كوردستان) ه نووسراوه. له سه ر به رگى دوا وهى گوڤاره كه، له ژماره (١) دا، دلشادى ره سوولى به ناو نيشانى (بۆ موعه لليمه كان، مه رام له فيركردن و ته ربيه ت دان چيه؟) نووسيوه تى:

(له لای ئيمه مه رامى ئەسللى له فيركردن و ته ربيه ت دان ئەوهيه كه مندالى ئەورۆمان وا فير بكهين كه ميشكيان پر بي له زانستى بي سوودو ههروهكو تووتى به بي مه رامى حه قيقى ده رسيكيان پى بلين. مه نظورى ئەسليمان ئەوهى كه شاگرد ده رسه كهى له به رىكاو ههروهك گرامافونيك وهك ناوى بيخوينتته وه. ئەوه منظورى زياترى موعه لليمه كانى ئەورۆيه جا له حه قيقه ت دا بيري لى ناكهينه وه ئايا شاگرد ئەسللى حه قيقى و مه رامى ده رسه كهى تيگه يشتو وه يان نا؟ ئيستا نه ته نيا هه ر له كن موعه لليم به لكو له پيش چاوى ته واوى دانيشتووانى ولاتى ئيمه شاگردى چاك ئەو شاگرديه كه ده رسى خۆى چاك له به رىكاو له كن گه وه ئەده ب دابنيشى و بيده نگ بي، كه له حه قيقه ت دا ئەو عه قيه ده كولى سه هوه چونكه بۆ ئەوهى شاگرد له ژيانى خۆيدا به غه پرى ئەوانه زۆر ئەسه بابى دى ههيه كه ده بي شاگردان فيرى بكري كه به ئەده ب بوون و ده رسى له به ر كردن له چاوى هه يچ نين و چه ته ئسيريكيان نييه. ئەگه ر ته ماشاى ئەو كه سانه بكهى كه له ژيانى خوياندا سه ربه رز بوون ده بينى: كه ته نيا به هيزى ئيراده و عه زم و پايه دارى و جه ساره ت له ژيان دا به پايه ي بليندى گه يشتون و هه ر كه سيكى له و سيفاتانه ببه ش بي هه رچه نده به ئەده ب و ده رس له به ركه ر بي له مه يدانى كارزانى ژيان سه رناكه وى.

هەرچهنده زانست له ژيانى ئينساندا زۆر موهممه بهلام نرخى وه ئەهممىتى
زەمانىكى وەديار دەكهوى كه خاوهنى زانست عەزم و ئيرادهى به هيز بى و
لهسەر كاران دا ئيقدام و پايهدارى هەبى(٧٥).

كليشهكه له ژماره (٣) دا گوڤرانى بهسەردا هاتوو و وینهى سهلاحەددىنى ئەيووبى له
پرووى پيشهوهى گوڤارهكهدا بلاو كراو تهوه و له پاليدا نووسراوه:

هەر بژى ئەى فەخرى قەومى كورد و سولتانی عەرب
تۆ نەمردووى ئەى صلاح الدين ئەيووبى نەسەب

له سهرووى بهرگى دواوهى گوڤارهكهدا، له ژمارهكانى (٣،٢) دا نرخ و ئەدرهسى خو
نووسيوه، كه بهم شيوهيه:

دانەى ٣ قران. ئابوونەمان سالیانه ٣٦ رپال. مودیری ئیداره: قادری مودەریسی.

قەوارەى گوڤارهكه (١٢×٢١) سانتیمتره. ژمارەى لاپەرەكانى وا پى دەچى به پى
بابەتى ئامادەكراو بووبى، چونكه هەر جارەى جوړیکه ژماره (١)، (١٥) لاپەرەو ژمارەى
دووم (١٤) لاپەرەيه و ژمارەى سێیه (١٤) لاپەرەيه.

له هەر ژمارهیهكهدا پيشبرکتيهك بۆ مندالان نووسراوه و له ژمارهى داها توودا وهلامهكهى
نووسراوه. بهلام ئەوى جيگهى سەرنجه ئەوهيه ئەو پرسيار و مهتەلانهى كراون به هيج
شيوهيهك له ئاستى بيرکردنهوه و زانیارى مندالاندا نيه. ئەوه خو کيشهى سەرەكى
گوڤارهكەش به پلهى يهكەم، به راي ئيمه له وهدايه، كه نازانى بابەتهكانى بۆ چ قوناغىكى
تەمەنى مندالانە، چونكه گومانى تيا نيه هەر قوناغەى تەمەنێك پيوستى به بابەتى
ديارىكراوى خو هيه، كه لهگەل ئاستى تەمەنهكهدا بگونجى.

پيشبرکتيهكيان رەنگه بۆ خەلكى به تەمەنیش قورس بن، خەلاتهكهيشى جيگهى
سەرسورمانه، له ژماره (٣) دا، كه دياره گوڤارهكه (٣) ژمارهيان لى دەرچوو، كه چى
بهلینى ئەوه به مندالان دەدا، ئەوهى وهلامى پرسيارهكه بداتهوه (٥) منال به قورعه
هەريهكى (٥) ژمارهى گوڤارهكهى به ديارى دەدریتى. چۆن؟

ئەگەر گوڤارى ئاسايى، كه ئەویش تا ئەو جيگهيهى ئيمكان دەبى نابى هەلهى چاپى
تى بکهوى و پيوسته هەلهچنهكان وردبين بن، ئەوا گوڤارى مندالان زۆر زەحمەته.
چونكه منال چى بخوینیتهوه ئەوه ئەزبەر دەكاو فيرى دەبى. كه چى گوڤارهكه له هەلهى
چاپى بەدەر نيه، وهكو:

(٧٥) گ. گروگالى مندالانى كورد ژ، لهسەر بهرگى دواوهى گوڤارهكه له پرووى ناوهوهدا.

هەلە	راستییهکە	ژمارە	لاپەرە	دێر
تەتیب دان	تەربیت دان	۱	بەرگی دواوە	۱
مەزرەعی	مەزرەعە	۳	۱	۴
قەرەبان	قوربان	۳	۲	۱۳
دەبی	دەبی	۳	۳	۱

بە بۆچوونی ئییمە، لە لایەکی دیکەوه ئەوانەى گۆقارەکیان بەرپۆه بردووه، شارەزایانی دنیای منداڵان و خویندکاران نەبوونە، ئەوەتا خۆیان نووسیویانە:

(ئامۆژگارانى خوڤشەویست

ئەو مچەلەیه تەنیا بۆ پرووناك کردنی بیرى خویندەواران و منداڵانى كوردە. وه چوون لە پێگای تەعلیم و تەربیەت دا ئیوه لە ئییمە شارەزاترن. تکیاى نەزەریهى خۆتانمان بۆ بنووسن تا هەر چۆنیکى باش بێ و هەر جوریکى دەگەل بیرى خویندەواران موساعیدتر بێ، بەو جورە ژمارەکانى دواىی وەدەر بخەین).

هەر لە هەمان بانگەوازدا داوا لە منداڵانیىش دەکات بەشدارى بکەن و بەرهمى خۆیان رەوانە بکەن و دەلی:

(منداڵانى خوڤشەویست ئەو گۆوارە هی ئیوهیه دەتوانن لە موندەرەجات دا شیرکەت بکەن)(۷۶).

لایەنیکى سەرکەوتووی گۆقارەکە لەوەدایە، کە فرە بابەتی جیاوازی تیدایە لە هەقایەت و شیعەر و جوگرافیا و بیرکاری و ریزمانى کوردی و پەوشت و پەروردە..

ژ	کاتی دەرچوونی	شیعەر	چیرۆک	وتار	مسابقە	وینە	لاپەرە	چاپخانە	سەرنووسەر
۱	بانەمەری ۱۳۲۵ (۱۹۴۶)	۳	۳	۵	۱	-	۱۵	چاپخانەى کوردستان	قادری مودەریسى
۲	جۆزەردانى ۱۳۲۵	۲	۳	۴	۱	۱	۱۴	-	-
۳	پوشپەری ۱۳۲۵	۲	۳	۷	۱	۱	۱۴	-	-

(۷۶) گ. گروگالی منداڵانى کورد، ۱، ۲، ل.

فہرستی سییہم

باسی یہکەم: رۆژنامەوانیی کوردی بە زمانی فارسی لە
دەرەوہی کۆماردا
باسی دووہم: ھاوکاری نووسەرانی باشووری کوردستان
لەگەڵ رۆژنامەوانیی کۆماردا

باسی یه کهم

رۆژنامه وانیی کوردی به زمانی فارسی له دهره وهی کۆماردا

هاوکات له گهه پووداوه کانی کۆماری دیمۆکراتی کوردستاندا، رۆژنامه نووس و پووناکبیرانی کورد له تاران پایتخت و له شاری سنه و کرماشان و هندی شوینی دیکه دا، به هوی باردودوخی په شیوی ئیران له رۆژگاری دوومین جهنگی جیهانیدا و لایهنگیری ئه لمانیا و هاتنه سه کاری همه رهزا شاو گوپانه یه که له دوا یه که کانی کابینه ی حکومت، بواریکی ئه وتوی بۆ رۆژنامه وانیی و کهناله کانی راگه یانندن خولقاندبوو، که بتوانن نه ترسانه به پرووی سه کرده سوپاییه کان و ئه و بارودوخی له ئه نجامی داگیرکردنی ئینگلیز و ئه مریکا له باشوور و یه کیه تی سوقیه ت له باکور و باکوری رۆژئاوا خولقابوو دهنگ هه لپرن.

له دهره وهی کۆماری دیمۆکراتی کوردستاندا، پووناکبیرانی کورد، به په رۆشه وه له ئه نجام و ئاینده ی کۆماری دیمۆکراتی کوردستان و ئازهر بایجان دهروانی و ته نانه ت له په رله مانی ئیراندا به به رده وامی ئه م مه سه لانه ده خرانه روو.

هه ندی رۆژنامه و گو قار و بلا و کراوه به په سمی و به غه یر په سمی له لایه ن ده ولته یان داواکاری خه لکی پووناکبیرو سه ره خو بلا و ده کرانه وه، ئه و بلا و کراوانه، زۆر به یان به زمانی فارسی و له پالیشدا هه ندی نووسینی کوردییان بلا و کردۆته وه، هوی یه که میش ئه وه بوو خویندن و نووسینی کوردی باوی نه بوو، یان نه ده خوینراو ئه و مافه رۆشنبیرییه یان له لایه ن شاهه لی زهوت کرابوو، بۆیه رۆژنامه به زمانی فارسی به نیو هه موو توێژو چینی کدا بلا و ده بووه وه و هه ر له و کاته دا تا که رێگه یه کی پێوه ندی و گه یانندی مه به ست و داواکارییه کان بووه به کار به ده ستانی ده ولته ت. له و رۆژگاردا، ده ولته رێگه ی به میرزا غولام عه لی کرماشانی داوه رۆژنامه ی (نامه ی کوردستان) بلا و بکاته وه، به لام هه ر یه ک ژماره ی لی بلا و کردۆته وه، دواتریش بۆ به ره نگاری و دژایه تی رۆژنامه وانیی کۆمار، ده ولته هه ر له شاری سنه رۆژنامه ی (زاگروسی) ده رکردوه. چه ند رۆژنامه و گو قاری ناو به ناو له شاری تاران و کرماشان و سنه ده رچوون، له وانه (پیک کرد) و (درفش) و (دیدنی ها) و (آریز) و (آریا) و (انقلاب کاوه) و (ایران جوان) و (تحفه) (۱)،

(۱) بۆ زانیاری زیاتر بروانه: احمد شریفی، بیلوگرافی مطبوعات کوردستان، رۆژنامه آبیدر، ش چله م، س ۱۳۷۷، ۲، ژماره کانی دواتر.

بەللام زانيارىيەكى ئەوتۆمان لەبارەيەو نىيەو ژمارەكانىشيان لەبەردەستدا نەبوون، بۆيە نەمانتوانى ھىچيان لە بارەو بنووسين. لەنيو ئەو رۆژنامەو گوڤارانەدا بە تەمەن دريژترينيان رۆژنامەى (كوھستان) ە و ھاوكتى پووداوەكانى كۆماريش بوو و گرنگىيەكى تايبەتى بە ئازارو مەينەتییەكانى خەلكى ناوچەكە داو و تا رادەيەكى زۆريش ھاوسۆزى كۆمار بوو، سەرنووسەرەكەى د. ئىسماعىلى ئەردەلان، پياويكى زيرەك و دۆستى شاعىر و نووسەر و پياو و پوناكبيرەكانى كورد بوو، لەنيو رۆژنامەكەدا، بانگەوازی براىبەتى و چارەسەرى ئاشتییانەى دۆزى كورد كراو و پيروۆزبایى لە رۆژنامەوانى كۆمار و بەتايبەتى رۆژنامەى (كوردستان) كوردو و پەرەگرافىشى لەوى وەرگرتوو و جارێكى دى بلاوى كردۆتەو. شاعىر و نووسەرانى ئەو سەردەمەى كوردستانى رۆژھەلات و باشووريش ھاوکاریان كردوو، (پیرەمێرد) و (ھەژار) و (حەسەنى قزىلجى) و (ھىمن) و (جەعفەرى كەرىمى) و (سدىقى حەيدەرى)، ئەم دووانەى دواى پاشان لە وەزىرو كاربەدەستانى كۆمار بوون. ليكۆلینەو لە رۆژنامەكە ئەو راستىيانەمان زياتر بۆ دەردەخات.

۱- شوينى (نامەى كوھستان) لە رۆژنامەوانى كوردیدا

أ- ناساندنى رۆژنامەكە

رۆژنامەى (نامەى كوھستان)، رۆژنامەيەكى ھەفتانە بوو، واتا ھەفتەنامەيەك بوو، كە ھەموو رۆژانى دوو شەممە بلاو كراوئەتەو. ناوھەكى (نامەى كوھستان) پيكاھاتوو لە (كوھ+ستان)، (كوھ) بە واتاى كۆيان چيا دىت و (ستان) وەكو پاشگريك لە زمانى ئاويستايى و پەھلەوى و كوردى و فارسيدا بۆ شوين بەكار دى و ھەموو بەسەر يەكەو (كيوستان)، يان بە دەستەواژەيەكى دى ناوچەيەكى شاخاوى، كە ئەمەش وەكو ئىديومىك بۆ (كوردستان) بەكارھاتوو، كە ناوچەيەكى شاخاويە و رەنگە لە بارودۆخى سياسى ئەو رۆژگارەى دووھەمىن جەنگى جياھانىشا، كە ناوچەى موكریان، بەھاوكارى سۆڤيەت و ھيزەكانى ئىنگليز ھەولى ئازادى دەداو دەولەت لە سەرانى حيزبى ديمۆكرات نارازى بوو، زەحمەت بوو داواى ئىمتيازى رۆژنامەيەك بە ناوى (كوردستان) ھو بەكرىت. ئەمە لە لايەك، لە لايەكى تريشوو بە ماوہيەكى كەم بەر لە رۆژنامەى (نامەى كوھستان) ئىمتيازى رۆژنامەيەك بە ناوى (نامەى كوردستان) لە شارى سنە درابوو بە سەربازى نەناسراوى رۆژنامەوانى كورد (ميرزا غولام عەلى ھۆشمەندى كرماشانى) و تاقە ژمارەيەكيشى لى

بلاوکرایهوه^(۲). کهوابی (نامهی کوهستان) دووهمین پوژنامهی ریگه پیدراوی دهولته بووه دهربارهی کوردو کاروباری کوردستانی پوژهلات. پوژنامهی کوهستان یهکهمین ژمارهی له (دووشهممه ۲۶ی شوباتی ۱۹۴۵ دا دەرچوو و به پینی گهپان و بهدواداچوونی ئیمه تا ژمارهی (۸۴)ی لی دەرچوو، که دهکهوئته ریگهوتی پوژنی دووشهممه ۳ی ئاداری ۱۹۴۷. واتا له پوژگاری سهربهستی رۆژنامهوانیی له ئیراندا دەرچوو. لهو پوژگارهدا (نامهی کوهستان) و پوژنامهکانی دی به شیوهیهکی گشتی بهوپهیری سهربهستییهوه هیرشیان دهکرده سهرناهموارهکانی دهولته و کهسانی ناسراو له پوستی وهزارهت. طاهر خلف البکاء دهلی:

(رۆژنامهوانی کاریگهریکی دیار و بهرچاوی له ریزهکانی جهماوهری ئیراندا ههبوو، ههندیکیان جهماوهریان دژی سیاسهتی حکومهت هان دهداو ههندیکیان ستایشیان دهکرد. ئهوتهنگهچلهمه نابوورییه ئهوپوژگارهی ئیران تییدا دهژیا، بابتهیکی گرنگ بوو بو پوژنامه بو وریاکردنهوهی خهک له ناهموارهکانی وهزارهتی جیاوازهکان)^(۳).

تهنانهت ئهوسهربهستییهی پوژنامهکان وای له سهرهک وهزیران (قوام السلطنه) کرد که برپاری داخستنی گشت پوژنامهکان بدات و تنهها چوار پوژنامه به سهرپهرشتی حکومهت بهیلتیهوه^(۴). پاشان ئهم ههنگاوه سهری نهگرت و کابینهی قوام السلطنه ههلوهشایهوه.

(۲) ناصری توانا به ناویشانی (چارهنووسی پوژنامهنووسی)، له وتاریکی بهنرخدا دهربارهی ئهم پوژنامهیه دواوه و گوايه سهرنووسههکهی (محمد جوهری سعید دیوان) بووه و سهروتاریشی به قهلمی شیخ محمهد مەردۆخی کوردستانی نووسرابوو، ئهم پوژنامهیه هاوکات لهگهڵ ناردنی هیزهکانی دهولته بو سهرکوئکردنهوهی هیزهکانی سمکۆی شکاک دەرچوو و لهو چاپخانهیهش چاپ دهکران که میرزا غولام عهلی هوشمندی کرماشانی هینابوووه شاری سنه، بو زانیاری زیاتر برهوانه: ناصر توانا سرنوشت یک پوژنامهنگار، نامهی کوهستان، شماره (۸)، ۲ شنبه ۲۷ فرورین، تهران، ۱۳۲۴، ص ۴-۵، ئهم وتاره له لایهن بهندهوه تهرجههه کوردی کراوه، برهوانه: گ. رامان، ۲۳، ۱۹۹۸، ل ۲۳۱.

ههروهها دهبی ئهوش بلین له پوژگاری دووهمین جهنگی جیهانیدا، حکومهت ریگهی دەرچوونی پوژنامهیهکی له شاری سنه به ناوی (زاگرۆس) هوه دابوو، بهلام دواي گهپانهوهی سوپا بو مههاباد، ئیمتیازی پوژنامهکیش رهت کرایهوه برهوانه:

طاهر خلف البکاء / التطورات الداخلية في إيران، ص ۲۲۱.

(۳) طاهر خلف البکاء، التطورات الداخلية في إيران، ص ۱۲۵.

(۴) سهرچاوهی پيشوو، ههندی زانیاری لهو پوهوه هیناوهتهوه، که چوون پاشانیش لیپرسراوانی حکومهت به دست پوژنامهکانهوه ههراسان بوو داواي سانسوریان کردوو، برهوانه: ل ۱۲۶-۱۲۸. احمد عبدالکریم، الصحافة الإيرانية، ص ۱۲.

لەسەر پروپەری پێشەوهی پۆژنامەکەدا بە تەنیا ناوی خاوەن ئیمتیاز و بەرپۆهەبەری بەرپرس، کە (دکتۆر ئیسماعیلی ئەردەلان) نووسراوە و ناوی دەستەئە نووسەرەن و کارمەندانی پۆشنبیری و هونەری پۆژنامەکە نووسراوە. لە بارەى ژيان و کەسیەتی (دکتۆر ئیسماعیل) پۆژنامەى کوردستان لە پېپۆرتاژیکدا نووسیویەتی: (.. جەنابی ئاغای دکتۆر ئیسماعیلی ئەردەلان پیاویکی مەوازیع و مۆئەدەب و بە وبقارە، لە قسەکردندا مەتین و ئارامە.. خۆی دەپاریزی. فازل و دانشمەندە، لە تەمەنى ۳۳ سالییدا، شەش سال و نیو لە پاريس پایتەختی فەرەنسە خویندوویەتی.. لە دانیشگەهەى دامپزیشکی تاراندا سنتی ئەسنادی هەیه..). لە یەکی لە ئاگادارییەکانی پۆژنامەکەدا هاتوو، ناوبراو چەند زمانیکی زانیووە و کورد بوو نیشتهجی تاران بوو. لە هەلیژاردنی سالی (۱۹۴۷) ی پەرلەمانی ئێراندا وەکو نوینەری شارى سەقز لەگەل دوو نوینەری دی خۆی تەرشیح کردوو، بەلام ئەو دەرئەچوووە و دەولەت خۆی خەلکی تری دەستنیشان کردوو. پیاویکی نیشتمان پەرور و کوردیکی دلسۆز بوو و خۆشەویستیەکی تایبەتی لە دلی خەلکی کوردستاندا هەبوو و شانازی بە کوردایەتی خۆیەو کردوو، دۆستایەتی لەگەل حکومەتی کوردستان لە مەهاباد (۱۹۴۶) دا هەبوو، تەنانەت لە یەکەمین ژمارەى پۆژنامەى (کوردستان) ی کۆماری دیمۆکراتی کوردستاندا، سوپاسی دکتۆر ئیسماعیل و دەوری پۆژنامەى (نامەى کوهستان) یان کردوو و پاشان ژمارەکانی (۱-۴) یان بۆ رهوانە کردوو، ئەویش لە بەرامبەر ئەویدا سوپاسنامەى بۆ سەرانی کۆماری دیمۆکراتی کوردستان و کارمەندانی پۆژنامەى (کوردستان) نووسیوو و هەندى هەوال و نووسینی ناو پۆژنامەکەى بە فارسی بلأوکردۆتەو. لە بەرامبەر هاتنە کایەى کۆماری دیمۆکراتی کوردستان و دیداری پێشەوا قازى محەمەد لەگەل حکومەتی ئێران لە تاران و خواستی کورد بۆ سەرپهخۆی بەرگری زۆری کردوو و چەند جارێک بە شیوہزاريکی پەخنە ئامیزهوه پەخنەى لە حکومەت و سوپا گرتوووە لەکاتی هێرشیان بۆ سەر کوردستاندا، تەنانەت بویرانە بەرپەرچی پۆژنامەکانی ئەو سەردەمەى وەکو (اطلاعات) و (یادگار) و (کیوان) و (ستارە غەرب) و چەند پۆژنامەو گوڤاری دیکەى لەسەر مەسەلەى مەهاباد و زمان و ئەدەبى کوردی و سەرپهخۆی کورد داووتەو(۵).

(۵) هەندى زانیاری لە نامەى جەلیل گادانی بۆ لیکۆلەرەوهى ئەم باسە هاتوو، کە ئەوانیش پێوهندییان بە چالاکی پۆژنامەوانی و سیاسەتی دکتۆر ئیسماعیلی ئەردەلانەوه هەیه، حەزم کرد نامەکە وەکو خۆی لە پاشکۆی لیکۆلینەوهکەمدا بنووسمەوه لە پۆژنامەى کوردستان، ژ ۸۵ دا هاتوو: نامەى کوهستان پاش سألەها بېهۆشى و بېدەنگى لە دەمیکدا، کە تاران کانوونی ارتجاع بوو، نیو کوردی زیندوو کردەوه.

سەرچاوهی ماددی پوژنامهکه وا دهردهکهوئیت، بهشیککی زوری له پینگهی ئابوونهی سالانهی خوینهرانهوه بووه، چونکه وهکو له زوربهی ژمارهکانی سالی دووهمدا دیاره داوا له بهشداران دهکا ئابوونهی سالانهیان دوانهخهن و پوژنامهکه لهکار نهکهوئیت، تهنانهت گهفی ئهوهش لهوانه دهکات که ئابوونهیان نهداوه پوژنامهیان بو رهوانه کراوه بهوهی، که ناویان له پوژنامهکهدا بلاو دهکاتهوه، ئهمهش بهشدارانی کوردستانی باشووریش دهگریتهوه، بویه دهلی:

(باوهپ پیکراوهکانی ئیمه له عیراقدادا تاکو ئیستا پارهی پوژنامهیان بومان نهئاردوو، بهدهل ئیشترکی عیددهکیش له موشتهرهکینی ئیمه نهگهپشتهوه. پوژنامه وهختی دهتوانی بهئینتیشاری خوئی ئیدامه بدا که پارهی ببی. هیوامان وایه که خویندهواره خوشهویستهکان باعیسی تهعتیلی پوژنامهی کوهستان نهبن و به زودی موتاله بهتیکمان که ههیه بومان بنیرن)^(٦).

وهکو پیداوئیستییهکی پوژنامهوانیی، پوژنامهکه له سهرجهم ژمارهکاندا ئهدرهسی تهواوی خوئی نووسیوه و ئابوونهی سالانه، که (٢٠٠ پيال) بووه و تاك ژمارهی به (٤ پيال) بووه نووسیوه و ههروهها نووسراوه (ئهو وتارانهی دهگاته پوژنامهکه نادرینهوه به خاوهنهکانیان وه کارگیري پوژنامه له ریزبهندی ناو پوژنامهکه و سپینهوه و چاک کردنهویاندا ئازاده).

سهرجهم ژمارهکانی بهردهستی ئیمه وا دهردهخهن، له ژمارهکانی (١-٤٨) له چاپخانهی (کشاورزی) و ژمارهکانی (٤٩-٦٣) له چاپخانهی (شرکت مطبوعات) و ژمارهکانی (٦٤-٨٤) له چاپخانهی (مظاهری) چاپ کراوه.

ژمارهکانی سالی یهکهم له (١-٤٨) هو سالی دووهم له (٤٩-٨٣) یهو سالی سییهم له (٨٤-؟) ه. به واتا ههر سال و لهیهکهوه دهستی پی نهکردوتهوه، بهلکو ژمارهکه بهردهوام بووه.

---

(٦) نامهی کوهستان ژ (٧٦-٧٩)، ١٩٤٧.

صاحب امتیاز
و مدیر مسئول
دکتر اسمعیل
اردلان.

کوششنامه

بهیچ حزب -
دسته یا جمعیتی
بستگی ندارد

سال اول - شماره ۱۹

۲شنبه ۱۱ تیر ماه ۱۳۳۴

تک شماره ۴ ریال

یک پرده ننگین صلحای قوم بیائید و این ننگهارا بشوئید

شخص وقتیکه با مردم سروکار پیدا میکند و وقتیکه در جریان اوضاع از جنبه کلی و فاعلی گذشته بعضی نکات توجه میکنند آنکند است که یک درمیاید که اوضاع از چه قرار است گفتن اوضاع خراب است مردم در فشار و ناراحتی هستند از دولت و مجلس و دستگاههای حاکمه ناراضی هستند مطالبات صحیح اما کلی و ما بتدری باین نکات عادت کردیم که اغلب اهمیت آن را ندیده گرفته باغون سردی شانها را بالا انداخته همچنان نظر اوضاع میساییم

ولی گمان میکنم اگر شخص جنبه کلی را کنار گذاشته جزئیات را مورد دقت قرار دهد شاید میزان تأثر و حیرت بقدری باشد که شانها قدرت بالا رفتن نداشته باشد و شاید توجه و دقت بیشتری احساسات ما را برانگیزد تا گمانی داده ما را از این سکوت و رشوت بیرون آورد.

من در اینجا نموده ام کوچککی از عملیات یک فرمانده عالی قهرمانی از روی املای یک منطقه مهم سرمدی است برای اطلاع شما میخوانم و جریان اقدامات را بطور بسیار خلاصه ای از نظر شما میگذرانم در آن دقت کنید و از این منته که نموده خبروار است بی بدینجهای ما و خطراتی که ما را تهدید میکند خواهیم بود

نواهی کرد نشین عرب مخصوصاً قسمتهای کردستان بر اثر عملیات بیشتر به عمده ای از مأمورین نظامی دولت و بر اثر تبلیغات شوم آنان به منظور ایجاد راه برگی برای سوء استفاده فرساده ای اخیر جالب توجه شد بنام این مسئله آنجا را میدان کارزار و برادر کشی کردند و مواقع آنجا را بقدری بزرگ کردند که نه تنها دولت بلکه مردم را مرعوب و عملیات نظامی را معیومترین عملیات نظامی جهان جلوه دادند باین تبلیغ اذهان عمومی را شرب و - کردستان را سلبه ای از آن خیز و انبوه کردند

برای چه؟ برای اینکه بیوسه ازای برای اعمال نظریات شخصی و خصوصی فراهم نمازند برای اینکه بدون ملاحظه مشق را برده ن مردم برشته برای اینکه آنجا را بصورت صحیفی گورستان مانند در آورده تا هر چه میفرمانند بکنند و از کسی نفی در نیاید

تأملاتی این جریانات مکتوم بود مردم جرایم ملی و حتی دولت و افغان گمان میکردند آنچه را مأمورین ناچار گذارش می دهند درست است و روی اعتماد باطلها آن آن دستور است شید ، اختیارات کامل داده میشود مردم در زیر لکه جانباکاران جان میدادند و منت ندرانه آنان را میخوردند و لب نمیکشادند

بقیه در شماره ۸

در پیرامون ادبیات کردی

اگر روزی یک نفر مستشرق انگلیسی با روسی از آن اثر ادیب طراز اول تهران بپرسد زمواری هورامانی و باری مروانی و مصطفی دلی سندی و محمد کوماسی و وفاقی و مسیح و سرفی مگری یا ... و ... که در کشور ایران بوده اشعار شعر و دلکش سرودمانه چند نظر در پیرامون آنها تک و هار تیت جواب دهد اصلاً معجوس می رانند، ما؟

در این صورت به پندیده می توانست ضرورت دارد آقا با نامصدیان امور فرهنگ تسهیلی در ادراک باقیاتال شونه و از زود و فشار بحال علم و دانش دست بکشند و اجازه دهند که مردم خواننده اینگونه آثار رایبه فراغت قلب و آزادی کامل جمع آوری و چاپ کنند که این ذخائر از این نورد و دانشندان و فرهنگیان نیز بر آنها اطلاع یافته و قریحه های رسا و ذوق سرشار اگراد را بشناسند تا در نزد دانشوران بیگانه و جاهل بدورن خانه خودشان مسلوب نشوند، راه مباحثات و اقتضای دیگر را هم در عالم ادبیات بیابند ، و گذشته از همه تا واضح و آند ای است که علم پیر جیراز چوله آن بهتر است

توکل - عبدالرحمن شرفکنندی
کومستان - دسه از انخاص
معدودی شانها کزیت مردم ایران و حتی آنجا که شعر و ادبیات علاوه دارند هنوز ندانند که زبان کردی هم شعر گفته شده و شعری حال مار کردی هم بداند که دو نظر جهانیان تمام عالی دارند

این سول انکوه و مقوم در ایاید یا کمال تاسف اذعن نمود ولی منی است بینه در شماره ۸

بسیاری از چیزهاست که از قضا دور دست جاب توجه اغلاود نشندان را کرده و ایشان را به بررسی و تحقیق و تدقیق وامیدارد

و در نتیجه مانند گوهر گرانبهای در خزائن علم دانش آنان جایگیر میشود ، اینگونه کوشها دو ممالک متحدین بعدی فرادان است که از عمده احصاء خارج می باشد و تا اندازه ساز اهمیت است هیچگونه مانعی نمیتواند نظرو شنگران واد اینخصوص و لو برای مدت کمی باشد باز دارد ، چنانکه نیروی بریتانیای کبیر در این جنگ جهانسوز و گریه دار کتونی در بغداد مجله شام (دشکی کبیتی تازه) به زبان کردی منتشر و آثار و ادبیات کردی و شرح حال شعر او دانشندان کرد را جمع آوری و به تحقیق و درج انتشار آن نامیرد از دوشهرای ا کرد ایرانی را که هنوز دانشندان بگوش برادران پارسی زبان نرسیده به تمام معنی میشناسند و آثار ایشان را جافته خواهند ده اند ، و همچنین در روسیه مقاله شام (رسی تازه) به کردی چاپ میگردد اما متأسفانه در کشور اندو میان همیز هم زبان و هم زبان و هم مذہبان ما آنهایی که به لغوی زبان روح گرد و قارس را در یک کالبد بریدند هنوز زور گوئی و قلدری به شکل برید ضایعی در زبان آثار نویس و گرانبار عالم دانش و ادب خود نمایی کرده و مانع از آن است که ادبا و دانشندان کشور هم هم این گنجهای برینا دست نیابند III

ادبا که البته معذورند ولی به این دلیل بی دانشان زور گو یاید گفت (دوران باختر نزدیک و نزدیکان بی بعد دور) -
- الا خوارت از خود ادبیتنه ان می طلب

اخبار داخه

کنگره پژوهشی ایران
 منظور تشیبه میانی دوستی و بستگی کامل بین پرستان ایران و پرستان دول دوست و متفق و همسایه وزارت بهداشت از پرستان دول متفق دعوت نموده و نمایندگان اتحاد جامعه خوروی انگلستان فرانسه مصر چین ترکیه عراق سوریه لبنان آلمان نسلان هندوستان - قسطنطنیه بنگران وارد و روز یکشنبه ۱۰ روزه اولی جلسه را با حضور هیئت دولت و آقایان نخست وزیران و وزیران سابق و همد از رجال و پرستان دیپله ایرانی افتتاح یافت.

تغییرات در هیئت
 آقای محمود شایب پاشا سفیر کبیر مصر در تهران با اتمام غایب خود برای استفاده از مرخصی بصرف عزیمت نمودند.

تبدیل بخش بشهرستان
 هیئت وزیران تصویب نموده اند که بخش لامیجان بشهرستان تبدیل گردیده و بخشهای رودسر و لنگرود نیز از بخشهای تابعه آن باشند.

کناری ازکار
 آقای مهندس احمد زنگنه معاون فنی وزارت پشته و هنر از کار برکنار شده اند.

فرماندارکاشان
 آقای مصدق فرموده بود از وزارت کشور بابت فرمانداری شهرستان کاشان منصوب شده اند.

آزادی بازداشت شدگان
 پنج نفر دیگر از بازداشت شدگان آقایان از دفتر توتولان، علی آذر تکین،

اندوه ارهاغان، خاچاطور گربگوریان، واهن کلییان آزاد شده اند.
آزاد شدن نیرومند
 سرهنگ نیرومند کهیل سابق زندان که با تمام شرکت در قتل خان بابا رسیده و معاونت در قتل فرشی و بازداشت غیر قانونی فونفر پاسیان وارد تهنیب بود چون در دادگاه تهران محکوم بجس اید شده و دیوان کشور دادنامه را این رسیدگی ثانوی را بداد که جنای اصفهان ارجاع داشته بود دادگاه اصفهان او را به حبس ماه محکوم کرد چون هفت سر آمده بود آزاد گردید.

انتصابات
 آقای عباس چمن بازرس فنی، زاون فرهاک بابت ریاست کار برداری دانشگاه و اداره کل امور بیستارستانها.
 آقای مهندس ضیاءالدین امیرمزی از طرف وزارت راه سرپرستی طرق استان بوم شرق و ریاست اداره کل راه شومه خراسان منصوب شده اند.

اخبار شهرستانها
از سقز
 ۱- رئیس شهربانی سقز به سمنج منتقل شده در نظر است آقای اسکندر افشار پناه بجز مامور شده.
 ۲- هیئت بازرسی مشغول رسیدگی بجناب ادارات غلغوب بخش کلاهی انحصاری میباشد.
 ۳- اداره دخانیات سقز جریه دارایی مالی شده است.

۴- دایره پست کالاهای جریه بندی اداراتی منفک شده و تحت ریاست آقای داوری اداره میشود.
 ۵- رئیس فرهنگ جدید سقز آقای قریشی نماینده ای کهک دانش آموزان داده و تصمیم دارند هواید آرا برای تهیه لباس و لوازم التحریر دانش آموزان بی بضاعت صرف نمایند.
 ۶- احتام دولگیزی که چندی قبل اطلاع دادیم بشارت برده شده کشف و گویا مسترد گردیده است.

از سمنج
 ۱- فرمانده لشکر کردستان ملی اعلامیه ای از ره کتی به او را مان را نوشته اند: و خیال دارد با هم برادر کشی شروع کرده و جا و در هر حال این فرمانده محبوب !! زور را بر تریه ترجیح میدهد نظریات خود در باره این اقدام هفت آتیه خواهیم نگاشت.

۲- برین کردستان تغییر شده که تحت نظر آقای مهندس افروزیان اداره میشود تصمیم دارد با استفاده از برق آبیاب و سینما وغیره دایره کنته امید بهبود وضع سمنج از حیث روشنائی میروند.

۳- آقای غلامحسین اردلان بهشتار روانسرتا با حضور فرماندار کردستان روز ۲۴/۳/۲۲ به سمنج وارد شده است.
 ۴- جناب الله شان مندی که سالهای گذشته از تشرفک مسای باقوای دولتی در راه رفتن برقراری نظم و امنیت خودداری نداشته چندی است بدستور فرمانده لشکر زندانی بدون ملاقات است.

نمایندگان اقلیت و اکثریت در حضور اعلیحضرت هما یونی
 اعلیحضرت برای خاتمه دادن بیحران کنونی وضع دولت نمایندگان اکثریت و اقلیت را در ساعت ۵ پند از ظهر روز شنبه بار دادند اعلیحضرت هابوایی پس از تذکره وقت سیاسی و اقتصادی کشور توصیه فرمودند حکم نمایندگان اختلافات و اکتار گذاشتن مشترکا در حل اختلاف و تعیین تکلیف در لیکوشن و نیز اشاره فرمودند شاید در مسائل دیگر برای رفع اینگونه اختلافات راه حل انحلال مجلس باشد ولی کشور ما برای این کار نه قانون اجاره میدهد نه ملا دو این نوع صلاح کشور میباشد بنا بر این چنین فکری در بین نیست و آقایان که نمایندگان ملت هستند باید خودشان بشنوند و راه حلی پیدا کنند تا رفع بحران فملی که بر زبان کشور است بناد.

وقایع آرارات

سر سیدک خولا و سر کئی بی در فرزند را روی سینه ات گرفته ای
کردان را تو کعبه بوی برای کرد ها کعبه شده ای
هلبه آگری - هلبه آگری بلنه پش آگری - بلنه باش آگری.
 دعوات دامنه کوه دو باره بدست آزادانها آزاد شد آبی که از لی زارهای غربی کوه سر چشمه گسرفته از جنوب آرارات بطرف خاک ایران جریان داشت حد طبیعی تشکیل آگری-تر کیه شده.
 این جنگهای آرارات مصادف با اعتقاد کنگره بزرگ ملی کرد بود که از روسا و منوران نمایندگان اکراد تشکیل یافته بود. این کنگره در نتیجه مذاکرات خود کمیته ای بنام « غوی بسون » بوجود آورد. احسان نوری را کبیر فون الماده نظامی این کمیته انتخاب و اداره حرکت بلون رادر کردستان و مشارالیه تفریح جود پای قهرمانان ملی کرده به آرارات باز شده بود. از هر سو باین نقطه میشانند.
در فرزند یک حسنی که در اتای جنک شیخ سید شهر « ملاز گرد » را اشغال و قوای ترک را خلع سلاح نموده بود با برادرش کاظم بیک بویک

بسرعمو و چند نفر از سوارانش وارد آرارات شدند.
 خاس بیک بصر عبدالعزیز رئیس اهل سبکی، تاج الدین بیک از روسای بروجیری و برادرانش، عالم و فاضل محترم سید عبدالوهاب آتندی و سر عموی سید رسول که از تبعیدگاه خود از میر فرار کرده بودند یکی بعد از دیگری به آرارات رسیدند.
 بروی حسنی بفرماندهاری و تشریفاتی بفرماندهی ژاندارمری آرارات انتخاب شد.
 در این هنگام بود که میلیون کرد ماش آرارات را با سرور و شادمانی زمزمه کرده که میگفت:
 اسپرو دیسا حرم تو هات (امروز باز تو غضبتک شده ای)
 هو آگران، ونه کلات (آتش های تو فله شده است)
 کومبون اندی سرطه جوان (جهت روی تو دیگر تشکیل شد)
 هلبه آگری، هلبه آگری (باند پش آگری باند باش آگری)
 ایوب آبا از رؤسای قوطان باینده نفر از کسان خود که در نسبت سینه شمالی آرارات در شهر قدیم فورخان متحصن شده بودند مورد حمله نظامیان ترک شده. جنگ چند ساعته در گرفت پس از دادن هدای اسیر و تلفات نظامیان ترک بطرف شهر ایندر عقب رانده شدند و ایوب آقا خود را بپوای آرارات ملحق ساخت.
 نفوذ و تشکیل آگری زیاد تر شده بود بطوریکه ساکنین شهر با زیره که از نزارهای اطراف برای سوخت شهر میخواستند استفاده کنند میبایست بششکلات آرارات عوارض پرداخته تا تحصیل اجازه نمایند و با دست داشتن جواز رسمی آرارات بلا مانع عبور و مرور میکردند

از کرمانشاه

بنام ی.

یگانه محبوب اکراد جهان آقای دکتر اسمعیل

اردلان محترم مدیر محترم نامه کوهستان

از مشاهده تلگرام درجه در صفحه ۳ شام ۱۶ نامه زیرخوان نظریات خصوصی یکدیگر متأثر و چشم تیرمو عالم متغیر و غیره گشت که در بادش میاهدات یگانه غیرتندی که جا و ملا برای ملت هنر زاد خود از طم و ستم واضللال و جاوگیری آینه آنها از جنگال هرگونه آسیب و زوان حاضر شده و جدآ مبارزه و پافشاری و فداکاری مینماید و تمام نفوس زکیه امراء اکراد پشیمانان و رعین منت این انعام شایان میباشد شش غم که خود را از زاد کرد میدانند بجای تفرودندیسرو بپوش این که مال و جان را شاز نمایند چرا بایشی بدسیسه و تحریک دیگران بدون مطالعه باین حرکت بچگانه و غیرعادلانه زشت مبادرت ورزیدند و متفوق و مطمئن جامعه اکراد نمایند از درجه حدس و عمل تفاوت نموده و حقیقت امر را کشف مینمایند که این اقدام شوم ناشی از چه ناحیه بوده و از کجا سرچشمه گرفته است ولی برای روشن شدن فکرو کسب اطلاعات بیشتری در اطراف آن بنحسی و کجنگاوی پرداختم تا بالاخره از یک نفر هوشوری محترم که چند روز است کرمانشاه تشریف آورده استفسار نمود پاسخ داد که منظر بوده امضا کنندگان این تلگراف بیشتر از اینها باشند زیرا در چند روز پیش از طرف یک مقام عالی اجابتی (بیش از سی نفر) که این شش نفر هم جز آنها بوده نه برای صرف تهاوتی و «کبیر» دعوت شده بودند حالیه معلوم گردید آن دعوت برای این منظور بوده است منتها سایرین خود دردی کرده اند و فقط این شش نفر بواسطه حفظ سرمایه و ستر من و دیگر به خود را باخته مجبوراً اطاعت و باین کار اقدام نموده اند علاوه اظهارات شخصی نامبرده قریباً نیز تایید و گواهی مینماید که این اشخاص ضعیف النفس و بیچاره خود را باخته و مطلوبان این امر پایه که مورد انزجار و من و دیگر به خود را باخته مجبوراً اطاعت و باین کار اقدام نموده اند و بر واضح و مبرهن است بفرز این که اینها از تواد کرده هم بودند و با تصور مجال باینکه مطالعه نامه گرامی کوهستان و مندرجات تاریخی و روح پرور آن مطابق ذوق میل آنها نبوده و این قشر خالی از دسه و آرایش بود ماضی نداشت «گریته بروز شبیره چشم چشمه آفتابرا چه گناه» متواترند بوسیله نماینده در ستیج از قبول آن استغنا نمایند و با اینکه «تول خوردن و چه آتوبه یکساله آن را برداشته بودند می توانستند نامه را بخوانند و بشان آن که هزارانه و هزار نه واکدار و از چندین آتوبه در سال آتینه خود در وی بیا استفاده خود را بدون این ترتیب یاداره نامه کوهستان تسلیم دارند دیگر اگر منظوری درین مورد رو نوشت بنامهای کجا - ستاره - وهر چه از وی داشت مگر تنظیم دولت با دعوای حقوق درین بود که میخواستند گواهی بگیرند یا اینکه چه اجباری آنها را بتیانی و امضای شش غری و ادار کرده بود خلاصه از شام این قرائن و دلایل دیگری که از خوف تطویل از اقامه آنها خودداری میشود محکوم و مجبور بودن و جین و نر دلی آنها محرز و مسلم و خیال خامی و ساده لوحی آن مرد دستور دهنده مبرهن و آشکار میگردد بیچارهها بیخیا باطل تصور کرده اند که باین اقدامات تنهائی بی اساس و بوج و تو خالی میتوانند بجهت نام کوهستان که تمام اکراد شیفته و پابان و پشیمان آنست و با بزم و اسخ مدیر محترم آن بوسیله شش یا شصت نفر لطمه و سکنه وارد کنند و نه فساد نور و سگک عمره کند

کرمانشاه ی. ۲۴۲۴۲۴

از تهران

آقای مدیر محبوب نامه عزیز کوهستان

از مشاهده تلگرام آقایان اشرف - نیرشاه - علی امیر - علی رضاستندگی - عطاشاه سیب - و جمیع ده که در شماره ۱۶ آن نامه ملی درج شده بود حال در گون و همان برده سیاسی که در پشت آن

تلگراف آقای جمال الدین مشیری تبرنگاروسی نامه کوهستان

بازدید زندان شهربانی کرمانشاه

از لحاظ وظیفه شیرنداری و مجسم نمودن اوضاع در نظروالیای امور و بیان حقایق ناگزیرم نتیجه مشاهدات و بررسی های موردی که از زندان شهربانی کرمانشاه بعمل آورده با اختصار ذکر نمایم.

۱- برآرآما، موجوده عدد زیادی متهم که جز ائشان تاکنون مشخص و معین نشده زندانی و بلا تکلیف میباشد که باستی مقامات ذریط زودتر وضعیت آنها را روشن و بلا تکلیفی آنان خانه داده فراتر طی مادری نماید.

۲- وضع خوراکی و پوشاک زندانیان رضایتبخش بطوری که بیکبار زندانی در هر نوبت یک کاسه غذای گرم با کولبانه ناه کالی و یک کیلو نان «برای ۴ ساعت» و دو مقابل اخذ سهمیه شکر و چای آنان در شبانه روز بهر یک چند استکان چایی داده میشود صوم زندانیان از لحاظ نظم و ترتیب و توجهی که در باره آنان مرضی میشود کامل رضی هستند.

۳- اخیراً یک بیستارستان بیست تختوایی با تمام وسایل و لوازم رای زندان تهیه شده چنانچه دیگر احتیاج بانقال و باران زندانی بر بسخانه دولتی نیست و اغلب عملیات طی را میتوان بنه و رضایتبخشی در خود بیستارستان زندان انجام داد.

۴- کف اطافهای زندان « قسمت

بازداشتگاه» بی نهایت مرطوب باید تا تهیه واحداث زندان قانونی هر چه زود تر کف آن را با سیمان یا وایتل دیگر افزود تا آبروزرطوبت جلوگیری شده و از این راهبانی متوجه زندانیان و شهربانی نگردد.

۵- تاکنون شهربانی کرمانشاه ندهه موقوف یک باب حمام مطبق اسلوب بهداشت در محوطه با اتلا در نزدیکی زندان احداث نماید تا از وقوع هرگونه اتفاقات سوئی که ممکن است در اثر بردن زندانیان بحمام های دور دست روی زندان جلوگیری بعمل آید بک موضوع بکراستت که صاحبان گرمابه رضی نشینو دخمام در وادراختیار زندانیان گذارند زیرا براساس استنجام خروج زندانیان دیگر کسی حاضر نشود بان حمام مراجعه نماید و روی این اصل گرمابه ها بشان از دجه شورت و جلب مشیری می افتد. «حق هم دارند»

۶- ملی گزارشات عهدیه شهربانی کرمانشاه یاداره کسل شهر بانی پشهاد میثا با اجازه دهند با دستگاه زندان قانونی احداث شود تا کیه زندانیان را در یک جا سکنی دهند اما تا بحال دستور اعتباری بر ای این قسمت رسیده است توجه اداره کل شهربانی و اباین موضوع جلب مینمایم.

دستهای لرزان و لبادک مشغول کشیدن افشه شیطان و در جستجوی پیدا کردن نقطه ضعیفی است که اجزای آرزوی شوم خود را به آن تحویل نماید پیش دیدگانم کشیده و از خود بیخود نمود در صدد برآمدن که آفتابان را از نور توکیه هستند خوارندگان کرامی نامه محبوب کوهستان بشناسانم تا تصور نشانی اظهاراتی که از زبان دشمنان توده کرد جاری و به قلم ناتوان چند غر از همه جایخبر روی کافه و اسبابه نوده است ایده آل مات توبت کرده میباشد ولی منتفا بخود آمده و یک ندای هر موزی امر به سکوت نمود و در ضمن مژخیم ساخت که نباید با اینها معامله متناهی نمود زیر امرزند هر چند تا شافه باشد بدروی رضی بوندت و سرافکنندگی اون نخواهد بود.

بنابراین دم فروبسته فقط از آفتابان استعدا دارم چند سالی به فترت برگشته وضیت را یادیده باز مشاهده وبی طرفانه درباره نامه ملی کوهستان و اوضاع استفاک گذشته که هیچ فردی حتی در مقابل هتک ناموس ازادتی ترین افراد دولتی حق دمزدن نداشت قضاوت نمایند

بلاوه آفتابان باید بداند که کردو کردستان بنه موز غریبه کسی نیست و امثال هوشنده افشارها و بیابندهها زیاد بخود ده و امروز از آنان فقط نام نیک نباید باقی است و برای طرفداران اشخاص بنده سائنه جز ندهامت و حسرت و متفوریت نتیجه دیگری در بر نداشته و نخواهد داشت و بنین دایم روزی که مدت آن چندان طولانی نیست خواهد رسید و آفتابان از جسارت خود به یک نامه ملی که نماینده احساسات پاک توده عظیم اکراد است و غیر از ترقی و رفاه حال کردو کردستان منظور دیگری نه اردیشیمان و در مقابل کوهستان جوان سرتاسیم فرود خواهد آورده ولی آن روز بر خلاف دون هفتان امروز ساکتین کوهستان با آغوش باز آنا را بپذیرفته و با قلم غوغوغای آنها را باطل مینماید.

حسینی - آزموه اردلان

ستاد ارتش توجه کند

اهالی بانه چه میگویند؟

اهالی بانه تکاپی توسط فرمانده تپ و برش منامات مستول دولتی رسانیده پس از ذکر مقدمه ای اینطور مینویسند:

دربان مستأکم که هستی و علاقه اجابی ما دستبرش فغلت اولیای امور گردید بنچار دست ز به فرزند را گرفته با طراف و آکناف برا کنده مویله از ان سف و وطن مالوف و مقدس را ترک گلویم از آنجا که کنه اندو تا پریشان نشود که رسامان نرسد ج نا کام زده نو جهات مایه میلیضرت ماهونی بگوش این مات و نه بدیده که هیواره انتظار رسیدن چنین بشراتی را داشتند و سیه و آثار نیکبختی آشکار گردید.

بانهایت امیدواری بخاک بکاپران بازگشت نمودید در این اثنا جناب آقای همیسی وزیر مشاور شخصاً بانه تشریف فرما شده مارا بچبران خسارات و ازال شکر و جوی و بتو و وجوه شه و افراد ساکنان امیدوار و بحسن خلق قلوب پرا کنده ما را جمع فرمودند ما نیز با دلی سرشار از عشق و امید بصلاح خرابیها پرداخته به انتظار یاری دولت و ملت نشستم امسا « خود غلط بود آنچه ما پنداشتیم» بعد از همه آنها تحمل و روح انتظار از مبلغ هنگفتی که ترکخواهان و ایرانیان پلک نزاد بتوان ما دادند تنها مبلغ ۸ هزار تومان وجه نقداری گندم و عهد تیر ساختن رسیده تازه این اندک بوش با هزاران تیش همراه بود و مظالم سرهنگ با پند و دواد زود ندان میسازگان بر آورد و بجای شقت و ترس فر مان داد که بنایای مصالح آجر و تیر که از خرین معدن ساخته بود بجنون ساختن برای تیر و خراب کرده بیضا برد و ساختنهای تیره سوخته را با خاک بگسکان نمود.

دو تن سر باز بدبخت هم که مامور و بران کردن بناهای ما و دنه های مطامع و اغراض باندر عده جان بجان آفرین سپردند و در قبال چند تیر که بفرای اهالی داد بامر آن مرد شکار همه درختان شتر و غیر مشرما از بیخ کنده شد و درختانی که بگانه معن ارتاق ما بود بانه پندید و وی از دینه بر آورده شد برای اثبات مسوق گنار مامکن است بکوه آرییا مرکز باههای مو تشریف فرما شده وضع اسف آنگیز آنجا پیش خود ملاحظه فرمایید که چگونگی آتش مظالم باندر باغها را بیل خاکی تبدیل کرده آیا از مردم نه بدیده اینطور باید استنات نمود

یکی دیگر از قبایح فراموش نشده باندر این بود که افسر را بنام ستوان قانع بریاست دژبان برگزیده این افسر که شرف لباس نظام را بکنای در انظار از میان برد برای اجرای مقاصد سینه ریس

فرمانده خود زحمت بسیاری برای مایه وجود آورد از جمله از اول شب تا طلوع آفتاب هیچکس حق خروج از خانه خود نداشت حتی اگر بیمار میشد اجازه مراجعه بدکتر نداشت و باید و پنج بیماری را تحمل کند یا میرد علاوه بدو زبان دستور داده بود که از هر طریق باشد از مردم پول بگیرد.

ناح هم از سفیدی ماست تاسیاهی زغال فروگذا نکرده چون الاغ را از روستایان بنوا بیگار میکردند روستایان برای خلاصی از این منظمه برای هر الاغ دو تومان باج میدادند و دیگر بشیر نمی آمدند باینچه شهر گرفتار مضیقہ خوار بار شد.

این بود نحوه از قبایح اعمال باندر که برای احتراز از اطاله کلام باین مختصر قناعت شد.

اینکه تقاضا دارم نخست مبرو فرمایند مساعده که بنام ما دریافت داشته اند مسترد دارند که بصرف ساختن برسد و چندین نفر بنا و نهار هم بیانه بیاورند که بمران و آبادی بر دایم در نانی اقدام فرمایند که سرهنگ باندر شیدا مورد موافقه قرار گرفته خسارات خرابیها از او مسترد شود.

دو نوشت شرح بالا برای درج در نامه شریف کوهستان تقدیم میشود که ممبر دیند آن حق مارا از بیاد گران ساز - ستانده از اقدامات خدا پسندانه فرمانده معظم تپ نیز امتنان داریم که از موقع ورود ز ما رفع مراحمت فرموده اند

از طرف اهالی شندیده و بیخاندان یاه :

حاج عبدالعزیز دیاقی - حاج محمد عزیز عطیسی - رؤف عطیسی - حاج نصرالله نودی - مجید امینی اویسی - عبدالله قاضی - حاج محمد رحیمی - حاج کریم قاضی - سلیم احمد زاده - سعید امین زاده رشید سلیمی - حاج محمد امین بختیاری - صالح محلی نژاد - حاج مسیب عزیزی - مجید جامی - محمد عزیز خانی - مهدی اسدی - حاج محمد مرستی - حاج کاکا شادمنی - حاج محمد امین توتویی - صالح حسینی - قادر بهرامی - سعید علائی - حاج محمد صالح معبودی - محمد معبایی - محمد رشید شربیانی - صادق توتویی - حسن نفوری - رشید معروفی - گوییل ملازویی

کوهستان - انتظار داریم فرمانده تپ ستر بوطیقه وجدانی خود عمل نموده شکایات حق مردم را با اظهار نظر قطعی خود بدون طرفداری و رعایت همکاری به

ارمهاباد

((غرور ملی))

آقای دکتر اسمعیل اردلان مدیر نامه کوهستان روز دوشنبه بیست و هشتم خرداد ماه ۱۳۶۰ در موقه ۱۰۰ صفحه ل

توزیع شماره ۱۶۰ نامه شریفه بوم جهانی از مشترکین امتهای یون و بیسیری منتظر دریافت آن بوده از میان آنان جوانی فابل و برجسته و فارغ التحصیل کلاس ششم یرستان (آقای جعفر کریمی نواده آقای کریم بازریدی دبیر کرمی مالک قرقله) که از جوانان ملی و مبین دوست و یکی از مشانان نامه کوهستان است پس از در یافت نامه شریفه نتایجات همیشه و شوق مفرطی که بان دارد بلافاصله بطغاله منزل گردید و وقتی که بصفحه ۳ زیر عنوان نظریات خصوصی (تلگراف آفریاییکه از گرفتن نامه مبارکه استغفا داده اند) رسید و با کمال دقت خواند و بسیار متأثر شد ازینده خداوش شود که دو فقره نهای صفحہ چک وی را برش رسانیده استندما حکسکم مورد قبول قرار دهید -

۱- آقای جعفر کریمی تقاضا نموده و منتهی شده است در تمام خاک کردستان هر کردی که نامه کوهستان را با بقی ملو از احساسات و ایمان در یافت و استقبال نکند وجه آویزان سایانه او را به اداره روزنامه تقدیم دارد

۲- نظر به عشق و علاقه که نسبت بان نامه ملی دارد مبلغ پنجهزار دینار وجه نقد بجای وجه آویزان آقایان نامرده و کیک به معطبه آتجریه شریفه تقدیم نمود امیدوارم عده ناقابل آن جوان ساس میهن پرست را با نظر مرحمت قبول فرمایند تا اشخاصیکه بشرافت ملیت و حس میهن پرستی بر آورده و آشنا شده اند عبرت گرفته و هم چنانکه در دستور اخیر صمحه ۳ خاطر نشان فرموده اند ثابت شود که (نامه کوهستان ننگ دارد وجه اشتراک از کسانی دریافت دارد که از روی عقیده و ایمان مندر حاشاش را ننخوانند)

بنامینه نامه کوهستان درمهاباد - صدیق حدیدی

اینک نامه ای هم از آقای جعفر کریمی
آقای دکتر اسمعیل اردلان مدیر محترم و محبوب نامه کوهستان

از انتشار نامه ملی کوهستان که واقعا سرچشمه حیات و زندگی جامعه کرد است منتها بیست و خوشبختی خود را مرض میکنم آنجریه شریفه حیات تویی بکات کرد بخشیه است - داستان تاریخی شهیدار ساله کرد را که اصل و نسب ترین نژاد ایرانی هستند و تا کنون در اثر استبداد نامی از مورود هستی آنان در منجات دهر وجود نداشت از او طبع و چنان حیات تازه بخشیده که گوئی در تاریخ شید پیروز آفتاب نورانشان از مطلع سعادت و خوشبختی طلوع نموده است - ای وقت تو خوش که وقت ما کردی خوش -

درخانه بانده تمیزیت و شادباش خود بیهو محترم از شدادند مثال خواستارم که جامعه کرد را از قهرای بدبختی بشادراه سعادت و خوشبختی هدایت فروده و آن وجود محترم را در برابر حق گوئی و احساسات ملی بیشتر از پیش موفق و مغرور و منصور فرمایند - از مهاباد جعفر کریمی

کوهستان - عواوهت و مردانگی میده از غصا صبر جسته اگر داد بوده بطوریکه اگر سالیان دراز دینگری بیزیت ندر مروا بام نخواست توانست این خامیت اصلی نژادی را از میان بردارد. تاثر آقای کریمی از تلگراف چند جوان سنجج بسیار طبیعی و عکس العمل ایشان مشتئ محکم برده ان سیک سرائی بوده که از طرف کودکانه بیخالی خود خواسته اند بیا حله کنند.

بتهی ده صمحه ۶

سع اولیای مستول برسانند مقصود ما ستاد ارتش را بحلیات باید در سفر و با همه توجه سازند تا بدید مردم کردستان معیشتی و سالمترین افراد جامعه ایران بوده قطعر ص وطبع خود خواهی و بد رفتاری - فرماندهان نالایی است که آنان را پیوسته میجو اهاند برخلاف حق و واقع بد جاودهند.

علم آذای سده مردوخ (آبناغ کردستان)

۱۹۰

گرد و گردستان

***

(پادشاهی فریزر) - پس از وفات ترس پسرش (فریزر) که هنگام جد خودش بوده است . و غرب (فریزر) و یونانیان (فراورتن) یا فراورتن - یا فراورتنس یا فرورتنس میگویند . در سال (۶۵۵ ق م - برزنت ماسنتیاجوس نبوده است . این پادشاه کشور خود را از یکطرف تا رود (جیجون) و از سمت دیگر تا (هند) و از سمت مغرب تا میزو پو یامی (یعنی بن الهجرین) توسعه داده اهالی (تبتی) و (مارتوس و سیلیسی یعنی کاپیکه) و (ایرایج) - هم باجگذار او شده اند . غیران . و معدریان هم با او بیعت اتفاق بسته در زیر پرچم حمایت او بوده اند . و شهور آکر تان (یعنی همدان) در زمان او بیعت بزرگی شده است و مرکز آن در دشت که تا آترمان در باج بود . با مر این پادشاه با کاتبان اتصال یافته است . و بالنگری گران از قبایل مختلفه بیک آخوریان برخاسته . در چنگ گشته شده است (۶۲۵ ق م - یرتیا (۶۳۳) ق م نوشته است - گروه پارس در زمان این پادشاه هم تابع دولت ماد بود اند . احدرفیق در تاریخ عمومی خود در ترجمه (فراورتن) اشیاها (فرماد) و شته . د صورتیکه نهاد تمام مملکت در سلسله سلاطین کبان بیکه در سلسله پشدا دیان هم نبوده است .

(پادشاهی کواکسار) -

پس از گشته شدن فریزر ، لشکر ماد انبازام باقت . نزدیک بود که باز کشور (ماد و پارس) ب تصرف آشور نیان در آید که ناچار باز دیگر رؤسای طوایف پچالای کرد آمده پس او را سیاکزار که غیران هورا نشتر میگویند . یونانیان (کواکسانارا) - و بالانره (کواکسار) میخوانند . در سال (۶۲۴) ق م بر تخت نشاندند .

ارمی که از پدر باین پادشاه رسیده بود همانا حس انتقام از آشور بود . و یثرائیرن . این پادشاه ترتیب سپاه دائمی برداخته پیاده نظام و سواره نظام مقلی را تشکیل داد پیاده سلاح به نیز و کمان و شمشیر - سواره سلاح نیز و کمان نیزه و گرز و کتف - سواره نظام (ماند) از حیث هنر مند ی بر سواره نظام آشوری برتری داشته اند . زیرا سواران مادی در حال تاغ و تاز با کمال مهارت نیز اندازی میکردند علاوه اسبهای مادی هم از حیث جالاک و قشنگی و تنه اوی و دوام معروف اتان بوده است - کواکسار که ایرانیان سیاکزار میگویند . پس از تهیه چنین

« از سالم »

ده موشه و ۱۰۰

همیشه و چاه و ریم به لگو به معنی باری کبابی بی له تاریکی شوا شله بی چرا مشکل نهانی بی برای اول شهری قیرم گرمی دل ۴۰۰۰ هجرات به سر روی بای اجل شمی مرادم هور کستانی بی له صحرای مجشریشا دولیوم ترشکی چنانا کا فدای تو شوخه بی روحم که جاوری دوو جهان بی لیا خواش ه کدم دایم صخه بنوئی ولی ناچار رضام حرنی له جوابت بشنوم یا « دن ترانی » بی به چر « مان » صور طاقی به بری توی نه کیشاو که زمانه نشی کیشای همی هروا هستانی بی وفادانی کا که ردل به گویند ان جا که له ت بی (۱) زبانی پوهه دختر ب، کسی مهری زبانی بی روانی کور همکن با تازه کاتریری شی بنیم به شپرنی دمت ناگاشکر ؟ با اسلهای بی برینی باطنی کتوشنی ، شوخه تابه کبی (سالم) نهانی به سهنی شوخه نه پنجهی تلانی بی .- این نخل و آذای مهدامین هر شند از ستر ارسال داشته اند

و حیرت است . که چهل سال پیش این دولت سخن تبار دولت جلام را منقرض نمود . اما دست انتقام در این هنگام او را نیز از صغره روزگار برای ابد برداشت و منور و منقرض ساخت .

(قطعه)

گر زانکه بد کنی تو میند ارکان بدی
گردون فرو گذارد و دوران رها کنه
فرض است کارهای بدت نزد روزگار
در هر کدام دور که باشد ادا کنند
پس از اغراض دولت آشور دولت ماد و بابل عقد اتحاد را
میگستر کرده . پادشاه ماد دختر خود را به « پختنصر » و لپیهد حکومت بابل داده است . پختنصر « مرکب » یوگندرز « است که در تراز مذکور است این یوگندرز دوم است که سبب دامادی پادشاه ماد . پیش از فوت پدر بانی پادشاهی مادی شد . مقارن فوت پدرش « نغو » پادشاه مصر او را رکنار « فرات و شکست داد و با شتاب به بابل برگشت و زمام کشور کلمه را مستلا بدست گرفت - اندامات نیرو مند » « پختنصر » در فتح بلاد و سرکوبی طواغیت و نظریست اندلس تئید بود در سال (۵۹۸ ق م معروف تاریخ است . دانایل پیغمبر معاصر این پادشاه بوده است این پادشاه در آسیا به « غازی » اشتباه داشته . یونانیها در باره او گفته اند که « یوگندرز » اسپاه خرداروپا را پیوسته تا سونزهای « هرکول » یعنی بزاز جبل طارق تاخته است - این غلدون در کتاب « المیر » و مسعودی در مروج الذهب - و ابن اثیر در تاریخ کامل و تاریخ سینستان در صغه ۳۴۶ و قیره هم پختنصر را سپه دار « لهراس » تیر - کینیا کرد پادشاه ماد نوشته اند .
یعنی دیگر او را سپید « سین » مرقوم داشته اند .-
شاید « کودنرز » را کودرز تصور کرده اند . چنانکه تاریخ تبری طبع لیدن جلد دوم صغه « ۶۴۹ » و مرجان ملنگ جلد پنجم صغه « ۲۵۵ » و « ۲۶۶ » و نیز وهام گودرز را نابو کودنرز نوشته اند یعنی بسر کودنرز «- شرح احوال پختنصر در کتاب ملوک موم هم در فعل « ۲۴۶ » و « ۲۵۵ » مذکور است
» بقیه در شماره آینده «

برای اطلاع عموم اعلام میدارد

ستوان یکم ابراهیم فولادوندانسرژاندارمیری که غلاف برنده گروهان ژاندارمیری ستنج است بیپوجه بستگی و فرات و خوشی با آقای سرگرد ملی - فولادوند و اخوان محرم ایشان آقایان محمد ثنی - فولادوند - و امیرقاسم - فولادوند تاجبندمجلس و آقای غلامرضا فولادوند - رئیس بازرسی وزارت دادگستری و خسرو فولادوند - و امیر حسین فولادوند - وستوان یکم علی اصغر فولادوند انسر آرتش ندارد. و اصولاً آقایان فوق الذکر نیست

موسی اسحق

فرور ملی

بقیه از صفحه ۱
ما وقتیکه با انتشار نامه کوهستان پر از انجیم تمام مخالفت ها و کارشکنی ها را پیش بینی میکردیم و با علم اینکه این اقدام ملی ما مخالفان ساده لوح بسیاری دارد، نباید گمان باز بدان اندام کردیم و در هر حال خود را مأمور نشر افکار و شاید اکراد دانسته و علوم اکراد وطن پرست و غیرتند را پشتیبان نامه کوهستان میدانستیم و همانطوریکه گزارش نوشته ایم تنها این تلگراف های ضعیف اهستی نیدیم و انگیزه شتهای بجه گانه دره تاثیر نخواهد داشت بلکه بالعکس وطنه ملی ما را بیشتر باین خدمت اجنبی و اساسی تشویق میکند.

اما ارسال پنج هزار ریال

اگر از بیست ماهه ادب نبود با اظهار امتنان وجه ارسال را عودت میدادیم ولی در مقابل اقدام آقای جعفر کریمی خودتوجه تعطیل طلب حساس ایشان را جریمه نخواهد نمود چون نظر ایشان از ارسال وجه اقدام نیکی بود همماهی آن اقدام نیک ایشان را ادامه میدیم یعنی وجه دریافت میکتیم و سوتل را اعلام میدارم و آنرا میتا در حساب مخصوصی در بانک ملی گذارده برای « احیای ادبیات و آثار کرد و مسرفی و شناساندن بزرگان و مشاهیر کرد بنگار خواهیم برد.

شش تن اصفا کنندگان تلگراف ستنج هم همانطوری که اعلام داشته ایم میتوانند بنیایدگی نامه کوهستان در ستنج مراجعه نموده بقیه وجه و بانهای خود را دریافت دارند.

آگهی حصر وراثت

تاریخ ۱۳۲۴/۰۲/۲۴ بان طاعت (حریری) بشناسنامه شماره ۱۹۷۵۹ باستاند بکیرک گواهنامه و دو نوع شناسنامه دادخواست شماره ۱۳۲۴/۲۸۸۸ باینکه مرحومه با نوربا (حریری) دارنده شناسنامه شماره ۱۹۷۵۷ در تاریخ ۲۶/۰۱/۱۳۱۹ در تهران جایگاه هیشکی خود وفات یافته و متعاضه و بان قدر شناسنامه شماره ۱۹۷۵۸ و خدیجه بشناسنامه شماره ۱۹۷۶۰ در قریه (حریری) بشناسنامه شماره ۱۹۷۶۱ در تاریخ ۱۳۱۴/۰۱/۲۱ در تهران جایگاه هیشکی خود فوت و حین التوت ورته متوفی منحصراً به سه نفر خواهر بان طاعت متعاضه و بانو قدر و خدیجه غیر از سه نفر نامبرده ورثه دیگری ندارد و پس از شنیدن گواهی گواهان مراتب سه نوبت متوالی ملهی یکبار در روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی روزنامه کوهستان آگهی میشود با گذشتن مدت سه ماه از تاریخ نشر اولین آگهی و نبودن مترضی بر حسب تاسا اقدام خواهد شد نیز اگر کسی وصیت نامه از متوفی دارد در طرف مدت مزور ابراز و الا هر وسایله غیر از رسمی و سری ابراز شود از درجه اعتبار ساقط خواهد بود .

۳-۲
رئیس کل دادگاه های بخش تهران - امامی اهری

مالیات وارده و شکایات ترتیب نوبت با رعایت تناسب موقیت دوج میشوند کوچکی صفحات روزنامه و کثرت مطالب وارده اجازه نمیدهد کله صفحات رسیده هر هفته را تمام چاپ کنیم امید است در آتی بتوانیم نا تیراتی که در قطع یافتند صفحات داده خواهد شد این ایراد را هم مرتفع نماییم .

از سقر

بخشداریکه در خواب است

این هفته دو کافه یکی با مناسی م - هنرجو دیگری با مناسی صالح مبین برست از سقر در میان مرا لاتن آورده شهرستانها در بیات داشتیم که هر دو اظهار عدم رضایت از حلییات آقای امین اسمعیل نموده بودند .

ستوان نامه هایکی « اسمعیل و دیگری » در شریک دزد و رقیق قافله بود .

نگارنده گمان بنظر ظاهر داشته بود که در دوره هرج و مرج امین اسمعیل (کاکه مین) پسر حاج شیخ الاسلام سزار مومنیست استفاده نموده نام رئیس فرهنگ و اوقاف سقر تمام مال الاجاره های خانه و دکاشین مساجد را بجهت قوت « زد حالیهما » استفاده از قریات بخشدار فعلی سترجیان مردم افتاده بدون اینکه ستنی رسیده داشته اند در حضور یا در غیبت بخشدار کفیل بخشداری امضا میکنند .

بدستاری این شخص دو نقر از عیواد گانش نجم الدین اسمعیل عابدین اسمعیل که اولی از اداره آمار و ثبت احوال و دومی از خانیات اخراج شده بودند یکی در اداره غله « محل پول خوردن » و دیگری در شهر داری « محل پول بردن » فعلاً مشغول خدمت بخود و شیانت بلت هستند .

امین اسمعیل هم از سازه لوحی بخشدار استفاده کرده بر او سوار و مرکب حرس و طبع خود را بچولان در آورده است مردم بیچاره از ترس بخشدار جرم شکایت و

الهار برخلاف اوتداندند کوهستان - این بود غلام اظهار خود اسمعیلها بخشدار سقر این مطالب و بیانات را تا ایندیو تا اینکه بیامانیده خستنا توجه فرمانداری کرد ستن هم باین اظهارات جلب میشود و تا کاید می بینم که مردم سقر که تا بحال از کسو چکنترین حق حیات محروم بوده اند دیگر ستنی ازین نباید زیر بار فرمایشات و دستورات هر قدر هم بی معنی قرار گرفته و از حقوق خود محروم باشند آسای فرماندار کردستان باید متوجه باشند که مردم وقتی بپایه احترام بایشان خواهند نگرست که در افعال مأمورین تابعه دقت نموده در صورتیکه کسانی برخلاف مصالح عمومی اقدامی کنند بدون ملاحظه از هیچ مقامی دست آنانرا از کار کوتاه نکند اگر فرماندار کردستان این تذکرا مورد توجه قرار دهد بدیهی است قاطبه مردم پشتیبان او بوده در غیر این صورت البته نباید حقوق خود را فدای لاجظای بنشیند .

باز هم تکرار میکنیم سازمان محیط های شده مردم آزادی ندارند زیر منگنه تشار قرار گرفته اند باید از این ظلم و تارواها کاسته شود .

مردم سقر بدینطور بنیاید شاد بود بدون ترس و ملاحظه مطالب ستنه خودتان را با بنویسید مهم آقدر کتبه میخوانیم کوشش خواهیم کرد شمارا از زیر این بار ستنین ناملیایات نجات دهیم .

روز ۱۳۲۴/۰۳/۲۲ آقای حاج جزوه آقا نادری مالک ده جله بان که از ما کن درجه مامش لاهین بود در نبرزه دیستان چشم از جهان پوشیده و دوستان و علائقدان را برای همیشه منالیم و متأثر ساخت در مساجد مهاباد مجالس ترحیم منعقد گردید مرحوم حاج جزوه آقانادری مرقدی در بنار و پاک دست و پاکدامن و فروتن و نیک نفس بود از مالکین و منتقدین قبله مامش و ست ریاست قوم خود را داشت مردم از دست و زبانش دوامان بودند و در این عصر کسی در سخاوت پایه او نوسیده سالهاست مدرسه معقول و منظور در ده جله بان که دهی مرزی است بدست خود آن مرحوم تأسیس و همیشه بالغ ۳۰٪) نقره ماه مدرسه مزبور بتحصیل اشته داشته و دارنده هزینه مدرسه و فوق از طرف مرحوم حاج جزوه آقا تأمین میگردد از آن مرحوم چندین سپرده در بیادگار مانده از آن جمله آقای عبدالله آقای قادری است که در صفات نیکو و علائقدی بر فرهنگ اسلامی کمتر از بد نیست و او فرزند ارشد آن مرحوم است و کسر مردانگی و ابروی ادامه دارد . ارمه مدرسه فوق بنه است ضمن اظهار تاسف و همدردی از این ضایعه بمرم بازمانده گان و دوستان آن مرحوم نسیبت گفته و موقیت آقای عبد طه نادری و سایر از مانده گان آن مرحوم را برای خدمت بر فرهنگ و عالم اسلامی از خداوند تعالی خواهیم

اینچنانست از طرف اهالی شهرستان مهاباد مراتب تالم و شرکت در مصیبت وارده و مبر و شکبائی را بیامانندگان مرحوم حاج جزوه قادری عرض و از خداوند خواستارم که جانشین مظلوم کمال از سیره صالحه و حسن اخلاق سلف خود بپروی نیاید مهاباد - صدیق چه ری نشانیه نامه کوهستان

نامه ها و تلگرافات وارده

از سقز
آقای محمد امینی از انتشارنامه
کوهستان اظهار مسرت نموده اند.

از سقز
آقای سید حسینی خطاب به اهالی
مهاباد شرحی نگاشته موضوع جیب یون
جابه رحین قبی بود را مورد بحث قرار
داده می گویند: عده ای مامور خائن و طماع
که در دبستانهای دوره سلف تحصیل مقام
کرده و در گهواره عهد دینتساوری
برورش یافته اند راضی نمی شوند تعدی و
رنج رسیختگی که بهت اصرار کرد وارد میشود
بسی از ایای دولت برسد قیلو را قیلو،
خادم را خائن و مبین پرستی را استقلال
چلو و گدازش میدهند و ... تا موقتیکه
سکرمی مثل زمام امور را دست نگرفته
و این مامورین معلوم الحال لجام گسیخته
گوشای داده نشود باید میرنود زیرا
العبر مناج العرج .

از سقز
آقای کریمیان از انتشارنامه
کوهستان اظهار مسرت نموده اند.

از سقز
آقای جلال الدین هفتبندی خانقاهی
تلگرافی مغایره کرده می نویسد: اگر
چه داعی هیچگونه ابراز وجود و امضا و
مهر میلالت را عادت نکردم و همیشه

خادم گننام دولت خود را نامیده ام لیکن
این مرتبه وجدان خود را مجبور میکنم
از این من انتحاب جناب سرهنگ مبارمی
بفرماندهی تیب ۱۱ سز مراتب تشکر
بی آلاش خود را تقدیم و از اقدامات
فداکارانه و آرامش دهی ایشان نسبت به
دولت و منطقه بدبخت ماتشکر بر تشکر
واستان بر امتنان معروض دارم و ...
کوهستان از فرار اطلاعاتی که رسیده
فرمانده لشکر کوهستان در پیشرفت اقدامات
آقای سرهنگ ما می نامی تاوانده کارشکنی
میکند و می دارد بپر نحو هست او را
دلرس نماید آیا ستاد آرتش این اقدامات
را هم نادیده خواهد گرفت .

از سقز
آقایان مظفر ندیمی و محمد غاضی
ضمن تلگرافی می نویسد: از این آتش
مقدس که در قلب و خنامه شما برافروخته
و از فرسنگ ها راه توده افشرده کرد را
نور و گرمی داده و روان تازه به جانهای
مرده بخشیده است خدا را پاس میگوئیم
و موقت روز افزون جنان عالی را از انتشار
نامه معیوب کوهستان شعورا در پایبخت
کنور آرزو مندیم و از اینکه توجه هست
دولت را به اقلیت نجیب و شجاع کرد
مطوف فرموده ایم تشکرات قلبی و ادعیه
سبیه خود را تقدیم میداریم.

از سقز
آقای دکتر سیدی که چندی قبل
مورد حمله و اهزان قرار گرفته مجروح
شده بود و ناتوانیاش بغارت برده شده بود
شرح مفصلی نگاشته و از جدیت ها و
اقدامات مامورین آگاهی گرم تشنه

اظهار امتنان نموده اند.

از بوکان
دریست دیروز هم نامه ای از آقای
حسن تواری در دریافت داشتیم ایشان هم توجه
نامه کوهستان و خوانندگان آنرا با محبتی
زبان و ادبیات کرد جلب نموده و پیشنهاد
نموده بودند شماره های نمایه مخصوصی
از نامه گروه شان فقط برای این منظور
منتشر گردد.

کوهستان - اطمینان داریم اقدام
به نشر و شناساندن آثار و ادبیات کردی
یکی از بهترین خدمات فرهنگی است
همانطور که وعده داده ایم بخواست
خداوندی و به کمک و همکاری برادران
فرهنگ پرور کرد در این راه هم قدم
بر خواهیم داشت. این قسم پیشنهاد های
مقیمه بسیار مارا ایدوار میازد .

از سقز
تلگرافی نامضی آقایان آقاوشیرانی
محمد بزادان پناه - فیضی بخش - حسن
نیش الله بیگی - اسدالله لطفی - مراد
امینی - عزیز ابدی رسیده می نویسد حال که
امر انتقال آقای سرپرست راستکار رئیس
شهربانی سز رسید و بجای هیچگونه تصور
تعلق نمیرود محض استحضار از وظیفه
شناسی و صداقت ایشان تقدیراتی مینمایم

کوهستان - از اداره کل شهربانی
امنتان داریم که تذکرات مارا مورد توجه
قرار داده و بالتجیه دستور انتقال آقای
سرپرست راستکار را صادر نموده اند و ارجح
به تلگرافات آقایان هیچ اظهار نظری
نیست تا نیم ولی گمان میکنم اداره کل
شهربانی هم بی جهت ایشال را از آنجا
تعبیر نداده است لابد تعین کرد موعظی
بدست آمده که موجب تغییر ماموریت
ایشان شده.

از مشترکین که تا
بحال وجوه آبیونان را
تبرداخته اند تقاضا میشود هر چه
زود تر آنرا ارسال دارند
مشترکین شهربانیها
میتوانند وجوه اشتراک را
توسط نمایندگان ما ارسال
داشته و با مستیما فرستاده

از مشترکین محترم
تقاضا میشود از لحاظ
کمک به نظم و ترتیب
توزیع آگرو روزنامه شان
توسید لطفاً مارا مطلع
سازند زیرا هر هفته مرتباً
روزنامه به آدرس کلیه
مشترکین به دست داده
میشود .

امید داریم آقای سر
بهر راستکار در ماموریت
خود توجه داشته باشند
که انکار عمومی محترم است
و اگر شخص حیثیانا تخطی
بشاید قطعا موقی خواهد
رسید که بازخواستی بشود.
دیگر ما مورین هم
باید باین نکته توجه داشته
باشند نامه کوهستان هم
بر حسب وظیفه کمالا مراتب
است

حکومت بایزید هم در قبال این اقدام غیر از چشم پوشی چاره ای نداشت
دولت ترکیه چون از راه اعمال قوه قهریه نمیتوانست کاری
از پیش ببرد، برای برهم زدن این کانون ملی کرد فکری اندیشید
قانونی بنام « قانون تأجیل » از جلس کبیر ملی ترکیه گذرانید و
بجوب آن عفو بلا قید و شرط را که فقط شامل ولایات کردستان باشد
اطلاع نمود.

این قانون بوسیله هیئت های از اشخاص معالی بسکوش ساسکتین
آرارات رسیده میشد و آچارا باطاعت دولت استفاده از مزایای این
قانون دعوت مینمودند.

در قبال این بیخانت دولت، آراراتها اظهار داشته موقی اظهارات
نمایندگان اعرامی مورد اعتقاد خواهد بود که رؤسا و متوران اسکراد
تیرید شده آزاد گردند. دولت نیز این پیشنهاد را مورد توجه قرارداده
باستثای چند نفر ببقرا آزاد کرد.

این هیئت ها از طرف دولت علاوه بر تبلیغ در بیان ملیون آرارات
ماموریت داشتند که با احسان نوری و شیخ عبدالعادر که خانزاده های شان
بمنطقه غربی آناتول انتقال داده شد. بوده مذاکراتی نمود و وعده دهند
در صورت تسلیم، دولت موافقت دارد خانزاده های شان آزاد گردند.

این پیشنهادات دولت و مذاکرات هیئت اعرامی در احسان نودی
اثری نشود ولی شیخ عبدالعادر با اتیاعش شهر بایزید فته تسلیم شده.
شیخ عبدالعادر پس از تسلیم با هیئت دیگری ماموریت یافت

که به آرارات آمده بروی حسگی را با نصایح دوستانه و اادار طاعت کته
ولی آذارتی ها که از این نظر اطلاع یافتند او را راه ندادند.

عده ای زکسانی که از خارج بآرارات آمده بودند رویه

شیخ عبدالعادر را تأیید پنی تسلیم فولت ترکیه شده
دولت تسلیم شده دان را تشویق می نمود بدین مقصود که نه تنها
آنان را خلق سلاح نمی کرد بلکه خلعتی هم در مقابل این حس اطاعت و
تسکین آنها میداد

در زمره تسلیم شدگان سید عید الوهاب و تشرشکی بودند که
با نظر و دستور فرمانده ملون کرد باطاعت دولت در آمده اند زیرا
فرماندهی این بود که تشکیلات نوری بودن در سایر مناطق دیگر کردستان
ترکیه نیز توسعه باید و برای انجام این نته اطاعت و تسلیم طاهری این
دو نفر شوری بود.

تسب در میان بعضی از روسای ملیون بقدری شدید بود که
تسلیم بعولت را کردار داشته و بیچوجه برای شنیدن بجهت در قانون تأجیل
حاضر بودند در این موقع بود که فرماندهی ملیون کرد نماینده روسی
کمیته ارمنی های مهاجر را در آرارات بنیرت زیر آکنگره کرد تمایل
ارمنی های مهاجر را به دوستی « کرد و ارمنی » با خوشحالی تلی
نموده بود

بعضی ها بدیاری فرماندهی ملیون کرد را از یک نفر نماینده
ارمنی های مهاجر وسیله ای برای تبلیغ به ایالت برخلاف واقع و حقیقت
اینطور شاهه داده بودند که قوای مسخ ارمنی ها به کمک ملیون کرد
آمده است.

اجرای قانون تأجیل برای مدت قلبی قوای آرارات را از
حیت آقوفه در تنگنا گذاشت. زمستان بود بر مختصری منطقه بایزید
را تا حدود تشکیلات آشری مشور ساخت بهار سر رسید

کوهستان

در پرامون ادبیت کردی

بچه ازمنه ۱

مردوف که میگویند و ماهی و ماهر وقت از آب بگری ناز است اگر پیشین ما معلوم جوانی در شناساین ادبیت کردی مساجه کرده اندیا موجباتی آنرا از اقدام بدان منع نموده چه مانع در ده مابین تصور گذشتگان خود را جبران کنیم چه مانع دارا در گرامه شناساین آثار واد بابت کرد همت گماریم و آن کاربرا که دیگران میکنند ما خود مجاهدان با علاقه و کوشش دول کنیم و نیک انجام دهیم!

بچینه ما اقدام بزنده کردن آثار کردی صل سیار مفید و جای است بزنگان کردیا چچامه شناساین و نا آن آثار با رعاش و عام آموختن وظیفه هر فرزند پاک و باوجدانی است نظر ما اقدام باین کار هم چندان دشوار نیست همه از علاقه لازم است که این آثار را از گوشه و کنار جمع آوری کنند. مرکز لازم است که این آثار جمع آوری شده در آن مرکز بایه اطلاعاتی که در یک موضوع از قاطع مختلفه میرسد بیکجا جمع شود.

میشی از معالمن باید کرد خوداین آثار را با دقت خوانده پس از تدقیق و تطبیق برای چاپ حاضر نماید سرمایه ای لازم است که وسایل چاپ این آثار آماده شده و فراهم کنند چنانکه ملاحظه میشود با تهیه این چهار رکن کار انجام خواهد گرفت.

مطالب گفتنی بسیار است و اغلب را هم میتوان خوب نوشت اولی کار خوب آن است که با عمل توأم باشد بری این که از مقاله آملی خر افکنند و از نظریات نامه کوهستان غیر از نوشتن و عبارت برداری نتیجه ای بگیری بر نامه قبل را پیشنهاد مینمایم.

۱- گویه علاقمندان به زنده کردن ادبیات کرد کلیه مکاتباتی که مینمایند بتواند اداره روزنامه کوهستان با قید عبارت و مربوط با جزئی ادبیت کردی با خطوط درست در اولین سطر مراسله باشد.

ذکر این جمله برای تشویقات نیست بلکه برای این است که فوراً از کار های عادی روز نامه جدا شود.

بهریک از نامه ها اینکه پس ترتیب برسد جواب مقتضی داده خواهد شد و کلیه پیشنهادات مورد تریه قرار خواهد گرفت.

۲- اعجاز و آثار و شرح حال ادبا و مشاعر اعم از خلی با چاپی که باین منظور فرستاده میشود باید بوسیله دست سفارشی بوده مراسله ای همراهِ داشته باشد که به تفصیل آثار ارسالی انشریج

يك پرده ننگين

بچه ازمنه ۱

تصادفی، پیش آمدی غیر مترقبه دولت را بتحقق قضایای کردستان واداشت حاجی مکشوف و صوم مردم در حیرت مانده که آنچه را شنیده بودند با آنچه حقیقت امر بوده صدها ای که هزارها فرستگ فاصله داشته قدری تا میل کردند بادیه تردید نگرینتند حق هم داشتند زیرا تعجب آور بود. تکلمی مانند ستاد ارتش مطالب عاری از حیثیتی را که قطع جنبه ذاتی دارد برای مشوب ساختن اذهان عمومی تبلیح کنند.

در قبال روشن شدن قضایا مردم يك وی آرایش کردستان که در حال بدرفت امیدوار بودند انتظار داشتند. حال که مشتبه هم حیوان نازنده الا اگر مجازاتی در کار نیست دست آنان را از گریه ایشان توتنت کنند.

وقتی در کشوری هرج و مرج در تمام شئون حکمفرما باشد، سادون در سبیل موانع مسئولیتی نداشته باشد قانونی اجرا نشود آن کشور محکوم بنیاست.

آزادی باین دو بهای که پیش گرفته ایم ایران محکوم بنیاست وقتیکه با علم بدیم مملکت اخلاقی و با علم بدیم شایستگی و توانایی با علم بدیم لیاقت يك شخص سبک سر را فرمانده و فرمانروای نایب مپسی از مملکت مینایم و سر و پشت توده عظیمی از سکنه این کشور را بدست جنایتکاران و میپیاریم میخواهیم این مردم از دست زورنه میخواهیم هنوز باین حکومت امیدوار باشند؟

چاییکه مردم بیگناه را سیمیه چند ملا بزبان میباز کنند و هر چه سعی می کنند بر آورده ساختگی هم نمیتوانند دست کنند. لی که پس از پایان جنگ دنیا تازه برای اعمال نظریه های شخصی و نشان دادن ضعف دولت و ناتوانی سن دادگاه زمان جنگ تشکیل میدهد تا مردم بیچاره را محکوم کنند چاییکه رئیس دادگاه زمان جنگ يك سرهنگ بسواد می شود که فقط اضافی خود را میداند.

چاییکه پس از شش ماه حبس بدون ملاقات با این دادگاه مسخره، مظلوم به ۲۴ یا ۲۸ ساعت زندانی محکوم میشود تا بچاییکه

کشتوری محکوم بقا نیست چاییکه ستاد ارتش سلطنتی میدانه فرماندهی را که بنایچه حساسی مرستاده نالایق، بیساقه و بیبطینت است و بیوجه بیخواهده صرف مردم را بشوند و او را گوشمال دهد آیا باید گفت آن شخص که بر رأس ستاد ارتش است وطن خواه و مبین دوست است؟

چاییکه ارتش باید توفه عظمت کشور و محبوب عموم سکنه آن باشد باعث نفرت مردم است؟

چاییکه بجای صمیمیت و یگانگی دو میت و عداوت ایجاد کنند آیا آن کشور محکوم بقا نیست؟

آری تمام اینها نشانه های زوال و قضای ایران است. آزادی ایران دارد از دست میرود زمانه ایران ما سرگرم -

باز بهای کودتاه و ریاست باده جاه طلبی هستند. ایران از میان میرود صلحی ما و مبین دوستان ما همچنان در گوشه و کنار دست بردوی دست گذارده اند. وقت از و اول گوشه گیری نیست مملکت دارد از دست میرود نام ایران از منفعه تاریخ معاصر معز خواهد شد.

بیایه صلحای قوم و کسانی که شرافت و ایران دوستی را بنایید پیش از این وقت را از دست ندهید جمع شوید فکری بحال ایران از دست رفت. مردم بیچاره آن بکنید تا کسی نمیتواند ناظر این وقایع تلخک باشد.

بیایه صلحای قوم قد علم کنید مردم آنقدر هم سخته شما گمان کرده اند حق ناشناس نیستند بیدیه اختیرام شما خواهند نگرینست.

دردانه های اصلاح ملامت ای که شمار دارید دنبال شاخو اهنه بود. ایران در این موقع نیازمند فکری شایسته موقع خدمت الون است بیایه پیش قدم شودی از مبارزه با باطن نهراسید نگوئید مارا بد نام خواهد کرد نام يك آن است که در راه خدمت بیستگسب شود يك نام کسی است که در مواضع باریک يك کشور بیاید.

مجلس اداره روزنامه تهران خیابان باوق کاسی شماره ۱۵۲ اوقات مراجعه صبح ها از ساعت ده تا ظهر

ب- نامەى كوھستان و ھونەرەكانى پۇرنامەوانىي

پۇرنامەى (نامەى كوھستان) لە پروى ھونەرەكانى رۇرنامەوانىيەو، بە لەبەرچاوغرتنى پىداويستىيەكانى رۇرنامەوانىي سالاى چلەكان و لە ئىران وەكو يەكى لە ولاتەكانى جىھانى سىيەم و تازە پىگەيشتوو، پىشكەوتوو بوو. (ھەوال) يان ھونەرى ھەوال كە كۆلەكەى سەرەكى رۇرنامەوانىيە، دەتوانىن بلىين رۇرنامەى (نامەى كوھستان) پۇرنامەى ھەوال بوو. مەبەست لە ھەوال:

(گەياندى زانيارىيەكى نوپىە دەربارەى پروداوھەكانى سەردەم بە شىوہەكى كە زۇرتىن خەك بوروژىنى و دەرچوون بى لە شتى ئاساى)(۷).

ئەو بىجگە لەوہى لە سىفاتەكانى ھەوال بىيەرى نەبى، ھەرەكو (پاستگۆبى، وردى، ئىستا، شىاوى بلاوكردەنو، لەبەرچاوغرتنى شوين، وروژان، سەروسەمەرە..)(۸).

ئەو ھەوالانەى لەویدا بلاوكرانەتەو تازە بوون بو ئەو پۇرگارەو پىوہندى بەو ھەوالنپرانەى پۇرنامەكەو بوو، كە لە شار و شاروچكەكانى كوردستانەو پەوانەيان كردوون، ئەم ھەوالانە لە پۇرنامەكانى دىكەى ئەو كاتەى (تاران)ى پايتەخت دا بەرچاوا ناكەون و راستەوخو لە شوينى پروداوھەكانەو گەيشتوون و زۇربەشيان دەربارەى كەموكورتى و كارى ناھەموار و دژى بەرتىل و سەرەپۆيىيەكانى كاربەدەستانى فەرمانگە و دەرەجەدارەكانى سوپا بوونە لە ناوچە كوردەوارىيەكەدا، لەگەل ئەوہدا ھەوالەكان جوراوجور بوونەو بارى سىاسى و ئابوورى و پۇشنبىرى گرتۆتەو(۹).

لە ژمارەكانى سى سالىەى پۇرنامەكەدا چەند رىپورتاژىك بەرچاوا دەكەوى، كە

(۷) فاروق ابو زيد، فن الخبر الصحفي، ص ۲۷.

(۸) د. محمود فہمی، الفن الصحفي في العالم، ص ۶۱-۶۹.

(۹) ھەوالەكان بەزورى سىاسى و ئابوورى بوون، جار جارە ھەوالى پۇشنبىرىشى بلاوكردۆتەو، وەكو دەرچوونى كىتیبكى تازە يان پۇرنامە و گوڤارىكى تازەو نواندى شانوگەرىيەك، لە ژمارە (۳۶) دا باسى دەرچوونى كىتیبى (ئەلفباى نوئ) دەكات و لە ژمارە (۳۸) باسى دەرچوونى پۇرنامەى (دەنگى گىتى تازە) دەكات و لە ژمارە (۶۹) دا باسى نواندى شانوگەرى (طبيب اجبارى) - بەزور كراو بە دكتور) كە نووسىنى (مولير)ە، لە شارى سەقز دەكات، كە داھاتى شانوگەرىيەكە بو قوتابىە ھەژارەكان بوو، لە دەبىرستانى شاھپور لە نۆڤەمبەرى ۱۹۴۶ دا.

پۆھندییان بە باری ئابووری و سیاسییەو ھەیه، بە تایبەتی لە پروی پێداویستی کشتوکال لە کوردستاندا و ناھەمواری باری ئاسایش و چەند بابەتیکی ترەو. لە پروی ھونەریشیەو ھەو پێپۆرتاژەکان لەگەڵ ئەو پێناسەییەدا یەك دەگرەو، كە دەلی:

(پێپۆرتاژ ھونەری گەرانە بە دواى واقیعدا و پێپۆرتاژی رۆژنامەوانیی وەلامی یەكێك لە ئامرازەكانی پرس "كى، بۆ، كەى، لەكوئى، لەبەرچى" دەداتەو) (۱۰).

چاوپێكەوتن بە دەگمەن بەرچاوەكەوئیت، ھونەری چاوپێكەوتنی رۆژنامەوانیی بە پێی بیروپرای زۆریەى تۆژەرەوھەكانی رۆژنامەوانیی كاریكى زەحمەتە و دوو ھۆكاری گرنگ لە سەرکەوتنیدا دەور دەبینن، ئەوانیش (لەبەرچاوە گرتنی كێشەى ویزدانى و وروژاندنى ئەو كەسەى گفتوگۆكەى لەگەڵدا ساز دەكریت، لەگەڵ خوگونجانن لەگەڵ ھەلوئێستەكەدا) (۱۱). ھەرەھا نەبوونی رێكۆردەر و كەرەستەى پێشەسازى پێشكەوتوویش كۆسپ بوون لەبەر دەم سازدانى چاوپێكەوتنی سەرکەوتوودا.

یەكێ لە كەم و كوورپییەكانى رۆژنامەكە نەبوونی وینەو دیمەنى سروشتى و نەخشەى جوگرافیيە. تا ئەو رۆژگارە (وینە)، كە زۆر جار لە ھونەرى رۆژنامەوانیدا ھۆكاریكى گەورەى بۆ تیگەیشتن و پوونکردنەوئەى مەبەست، بە شێوھەكى ئەوتۆ پێش نەكەوتوو و لە رێگەى ھەلكۆلینى سەر دارو كەرەستەى دیکەو سوودی لى دەبینرا، چونكە رۆژنامەى (نامەى ھفتگی كوھستان) یش بە توانایەكى ماددى سادەو كەم دەرامەتەو لە چاپخانەى كى تاران چاپ دەكرا، بۆیە نەیتوانیو لە بلاوكردنەوئەى (وینە) بە ھەموو جۆرەكانیئەو كەلك وەر بگریت (۱۲).

رۆژنامەكە بە (۸) لاپەرە چاپ كراو، بە قەوارەى (۳، ۵، ۲۴) سم، لاپەرەكانى سالى یەكەمى رۆژنامەكە بە شێوھەكى گشتى بەسەر سى ستووندا دابەش كراو. دوو ستوون، ھەریەكە (۵) سم و ئەوئەى سێیەمیان (۵، ۸) ھ. ھەندى جارىش ئەو دەستورەیان پێشیل كرددوو و بە چورا ستوونى (۵) سم و ھەندى جارىش بە دوو ستوونى (۹) سم و ستوونىكى (۵، ۳) سم نەخشەسازى كراو. ھەولئە ئەو دراو بەبەتە گەرماو گەرم و گرنگەكان بخرنە

(۱۰) د. محمود فەمى، الفن الصحفي في العالم، ص ۱۱۷-۱۱۹.

(۱۱) سەرچاوەى پێشوو، ل ۱۰۳.

(۱۲) عبدالجبار محمود علي، التصوير الصحفي، مؤسسة دار الكتب للطباعة والنشر، بغداد، ۱۹۸۰. سعید

دستورى، دركار مطبوعات عكس و نوشته اعتبار يكسان دارند، مجلة ادبستان، ش (۷)، س ۱،

۱۳۶۹، ص ۱۶-۲۰.

نیو چوارچیو یان به هیلی بۆلد (گهوره) بهرچاوی خوینەر بخرین. به شیوهیهکی گشتی پشتیان به هیلی چاپخانه بهستوو و زۆر به دهگمەن سوودیان له خوشنووسی وەرگرتوو. رۆژنامهکه له سەر کاغەزێکی زەردی ئەستووری (۸۰گم) ی چاپ کراوه.

لاپەرەکان بەم شیوهیه دابەش کراون، لاپەرە یەكەم له سەر وەداو له ناوەرەستی لاپەرەکهدا، بۆ سەر و تارو و تارێ سیاسی گەرماو گەرمی تایبەت به کوردستان. لاپەرە دووهم، له سەر وەداو له ناوەرەستی لاپەرەکهدا بۆ هەوالهکانی ناوخواو لەژێر ناوی (هەوالهکانی ناوخوا) کاروباری کارگێری و سیاسی و ئابووری و کۆر و کۆنگرە شار و شارۆچکەکانی کوردستان بلأوکراو تەوه، به لام له سالی دووهمدا ناوی دووهم بووه به (دنیای ئێران له هەفتهی پیشوودا) به بچووکیش له سەر وەدا نووسراوه (تەفسیری سیاسی هەفته)، لاپەرە سێیەم و چوارەم بۆ راپۆرتی هەوالنێرەکان و تارێ هەمەجۆر و گلهیی و گازەندەیی هاوولاتیان و وهلامی دەزگا و فەرمانگه و وهزارەت و سوپا بۆ کاروباری هاوولاتیان بووه، لاپەرە پینجەم بۆ بلأوکردنەوهی کتیبی (کورد و کوردستان) شیخ محەمەدی مەردۆخی کوردستانی و شیعریکی کوردی یەکی له شاعیران، یان هەندی پەندی پیشینانی کوردی له گەل تەرجمەیان بۆ سەر زمانی فارسی، لاپەرە شەش و حەوت بۆ ئاگاداری بازرگانی و پاشماوهی بابەتی لاپەرەکانی پیشوو و دوا لاپەرەش (لاپەرە هەشت) بۆ بابەتی هەمەجۆر و کورت کورت، جا چ کۆمهلایهتی یان سیاسی بێت. له گەل ئەدرەسی رۆژنامهکه و ئابوونەیی سالانەدا. له لاپەرە یەكەمدا به خەتی فارسی ناوی رۆژنامهکه (نامە کوهستان) نووسراوه و لەم دیو و لەو دیویشدا چوار گۆشه کراوه، له چوارگۆشەیی دەستە راست نووسراوه، خاوەنی ئیمتیاز و مودیری مەسئول دکتۆر (ئیسماعیل ئەردەلان) و له چوارگۆشەیی دەستە چەپدا نووسراوه. به هیچ حیزب- دەستە یان کۆمهلهیهکهوه پێوهندی نییه. پاشان لەژێر ناوی (نامە هەفتهگی کوهستان) دا له نیوان دوو هیلی هاوتەرییدا ژماره و سال و رۆژ و نرخێ رۆژنامه نووسراوه. ئینجا مانشیتی سەرەکی به گەورەیی نووسراوه.

پ- نامە کوهستان له دلی خوینەر و رۆشنبیراندا:

رۆژنامهی (نامە کوهستان) جەماوەریکی زۆری له ناو وەهی ئێران و لەنیو رۆشنبیرانی کوردستانی باشووردا هەبووه، له بارهیی خوشەویستی رۆژنامهکه و سەرنووسەرەکهیهوه له کوردستانی ئێران (هەژار) دەلی:

كوردە كوهستان په‌ناو ئه‌نوا ته
 له‌ ته‌نگه‌زاران باب و براته
 كوهستان يانی كوا هه‌ستان له‌ خه‌و
 بو بى هه‌سته له‌ رووبه‌رووی كه‌و
 هاواری توپه له‌ پایته‌خته‌كه‌ت
 بو ت ته‌خت ده‌كا رېگا سه‌خته‌كه‌ت
 كوهستان بو كورد هومیدی و قه‌لا
 خوا بتپاریزی له‌ دهر دو به‌لا (۱۳)

یان (حه‌سه‌نی قزلی) له‌ باره‌ی ئه‌وه‌وه، كه‌ رۆژنامه‌كه‌ له‌ بلاو كرده‌وه‌دا ژماره‌یه‌كی
 دواكه‌وتوو و چۆته‌ پۆسته‌خانه‌ ئه‌و رۆژه‌ نه‌گه‌یشتوو، ده‌لی:

(ئهمرۆ كه‌ پۆسته‌ هات و دواى ئه‌وه‌ی كه‌ هه‌موو چاوه‌رپیی نامه‌ی كوهستان
 بووین و نه‌هاتبوو به‌ گوته‌ی كوردی (چاوی په‌شمان كال بووه‌وه).

تا له‌ كو‌تاییدا ده‌لی:

په‌وشه‌ن كه‌ چاوی منتظرانت به‌ گیردی ریت
 تو ده‌می بو نووری دیده‌ی من دی به‌ پیته‌وه (۱۴)

له‌ كوردستانی باشووریشدا (پیره‌مێرد)ی شاعیر و رۆژنامه‌نووس ستایشی رۆژنامه‌ی
 (نامه‌ هفتگی كوهستان) ده‌كاو ده‌لی:

(خودا به‌ر خورداریکا دكتور ئیسماعیل ئه‌رده‌لانی، كوهستانی سه‌ربلنده
 په‌دیفی ئه‌لبووورزیكه‌، ان شا الله ژینی "ژین"ی ئه‌بى كه‌ ۲۱ ساله‌و خویشی
 پیری "پیره‌مێرد"ی ئاخ‌ر خیری ده‌بی) (۱۵).

---

(۱۳) نامه‌ی كوهستان، ژ (۲۱)، س ۱، ۱۹۴۵، ل ۵. له‌ پاستیدا ئه‌م شیعری (هه‌زار) له‌ رووی ناوه‌رۆكه‌وه
 قسه‌ هه‌لده‌گرئ، تاران به‌ پایته‌ختی كوردان بزانی و له‌ رووی روخساریشه‌وه‌ لاوازه، به‌لام په‌نگه
 به‌وه‌ی، كه‌ سه‌ره‌تای ده‌ست پێكردنی بی، چاوپۆشی لی بکری.

(۱۴) نامه‌ی كوهستان، ژ (۲۰)، س ۱، ۱۹۴۵، ل ۷.

(۱۵) پیره‌مێرد، سه‌دایکی ئاشنا، رۆژنامه‌ی ژین، ژماره‌ (۸۵۵)، س ۲، پینج شه‌مه‌ ۱۶/۱/۱۹۴۶.

(حاجی باقی بهنگینه)ی شاعیری میلی بههوی پوژنامهی (ژین)هوه دروود بو
کوهستان پهوانه دهکاو دهلی:

بنووسه تازهی من بو کوهستان
چیرۆکی تازهی خانی ئهردهلان
گیانی شیرینم شیرین کوهستان
لاپهپهی مهردیت کهوتوته مهیدان
دهس نیژی خاسی دانای دهبیران
پووناکی چاوی کوردانی ئیران
خۆش نشینهکهی پایتهختی تاران
دلسۆزه زانا بو گشت کوردستان(۱۶)

ههروهها هندی له پووناکبیرهکانی دیکهی ئهوه سهردهمهی کوردستانی باشوور
بهههمی خویان یان شاعیرانی کوردستانیان بو پوژنامهکه پهوانه کردووه. لهوانه
(زیوه)ی شاعیر شیعی خوی پهوانه کردووه و بلاوکراوتهوه، که سهرهتایهکهی بهم
بهیته دهست پی دهکات:

تکانی ئابرووی چهمن به پووی ئابدارهوه
شکانی نرخی نهستههرن، به زولفی مشکبارهوه(۱۷)

زهکی ئهحمده ههناری له کوپهوه چهند جاریک شیعی شاعیرانی بو پهوانه
کردوون(۱۸).

کاردوخی شاعیر له ههلهبجهوه شیعی خوی بو پهوانه کردوون(۱۹).

مههمده عهلی کوردی له کفریهوه وتاریکی به فارسی به ناو نیشانی(مدارس
کردستان عراق) لهوی بلاوکردوتهوه(۲۰).

(۱۶) نامه کوهستان، ژ(۷۵)، س ۲، ۱۹۴۶، ۵ل.

(۱۷) نامه کوهستان، ژ(۷۸)، س ۲، ۱۹۴۶، ۵ل.

(۱۸) نامه کوهستان، ژ(۷۰، ۵۰)، ۱۹۴۶.

(۱۹) نامه کوهستان، ژ(۳۵)، ۱۹۴۵، ۳ل.

(۲۰) محمد علی کوردی، مدارس کردستان عراق، نامه کوهستان، ژ(۷۹)، ۱۹۴۶، ۶ل.

۲- کوهستان و ئەدەبیاتی کوردی

أ- شیعری کوردی

پۆژنامەی نامەیی کوهستان لە پینا و بووژاندنەوێ شیعەر و ئەدەبیاتی کوردی و ناساندنی زهوقی شیعری کوردی و شاعیرانی و پەنگدانەوێ بارودۆخی ئەو سەردەمە لە هەست و دەروونی شاعیراندا درێغی نەکردوو. هەر لە دووهمین ژمارەیی خۆیدا تا دوا ژمارە، هەر جارەیی تیکستیکی شیعری کوردی بە پینووسی کوردی و وەکو خۆی چاپ و بڵاوکردۆتەو. لە هەلبژاردنی شیعەرکاندا وادەردەکەوێ بە پینۆ زهوقی ئەو سەردەمە زیاتر لایان بە لای شیعری کلاسیکی کوردیدا کردۆتەو، لەپال ئەو شادا شاعیرانی ئەو سەردەمەشیان پشت گوێ نەخستوو. لە هەلبژاردنی شیعەرکاندا پشتیان بە زهوق و چێژی ئەو کەسانە بەستوو، کە شیعەرکانیان بۆ پەوانە کردوون و هەلبژاردنەکان لە پۆژنامەکەو نەبوو. چونکە لەژێر هەر یەکێ: لە شیعەر بڵاوکراوەکاندا ناوی ئەو کەسەو شوینەکەیی، کە شیعەرکەیی نارادوو نووسراو.

بۆ نووسینەوێ میژووی ئەدەبیمان و بەراوردکردنی ئەو تیکستانە لەگەڵ دیوانی شاعیرەکاندا دەمانگەیهنیتە ئەوێ، کە هەندێ جیاوازی لە نێوان ئەو تیکستانەو ئەوێ لە دیوانەکانیاندا بڵاوکراوەتەو هەیه. دەتوانرێ ئەو تیکستانە بکری بە بنچینە بە تاییبەتی ئەوانەیی لە پووی میژووییەو پێش دیوانەکانیان چاپ و بڵاو کراوەتەو. بۆ نمونە لە تیکستی بڵاوکراوەیی شیعری (زولفت بە قەددا...)ی نالی لە پۆژنامەیی کوهستاندا و هاتوو لە دیوانەکەیدا و نووسراو، ئەمە دەتوانرێ سەرنجی تازەیی لێ بدریتەو.

لە پۆژنامەکەدا:

زولفت بە قەد دا کە پەریشان و بڵاو

ئیمپرو لەمنی بە شیفته ئالۆزو بەداو

مانی نیهتی قووهتی ته‌صویری بروی تو

ئەو قەوسە بە دەستی مۆتەنەفیس نەکشاو

هەر جیگەو جۆگەیهکی کەوا سوور و سویر بی

جی جۆششی گریانی منەو خوینە پزاو

بۆچی نەگرم سەد کەرەتم دل دەشکینی

بۆ مەیی نەپزێ شووشە لە سەد لاو شکاو

سۆزى دلمه باعيسى تاوى كولى گريان

مه علومه كه ئاگر سه به بى جوششى ئاوه

هرچند كه روتم به خوا ماىلى روتم

بى بهرگيه عيللهت كه هه تيو مه يلى هه تاوه

نالى وهكو زولفت كه موتيعى بهرى پيته

تيكى مه شكينه به جفا مه يني ره لاوه (۲۰)

جياوازيه كان له ههردوو ديوانه كهى (نالى) له لايهن دكتور مارف خه زنده دار (۲۱) و مه لا عه بدولكه ريمى موده ريس و فاتح عبدالكريم (۲۲) دا بهم شيويه:

مه لا عه بدولكه ريمى موده ريس

د. مارف خه زنده دار

بو مهى نه رڙى

مهى بو نه رڙى

شيشه

شووشه

هر جوگه وه جيگيكي

هر جوگه و جوبارى

گريانى منو

گريانى منه،

تيكى مه شكينه،

تيكى مه شكينه

ئمه بيگه له وهى له ههردوو ديوانه كه دا به يته كان پاش و پيش خراون، هر وهكو سه رنج دهن، چند به يتيكيش له ديوانه كاندا هاتوه و له تيكستى بلا و كراوهى ناو رۆژنامه كه دا نييه، ههروهكو به يتي:

عومريكي دريژه به خه يالى سه رى زولفت

سه وداو په ريشانم سه ودايه كى خاوه

د. عيزه دين دهلى:

(باش بيرمه باوكم (سه فوهت) و بيخود به شيعره كلاسيكيه كانى ناو كو هستانه وه خهريك ده بوون. به تايبه تى بو (نالى) ئه و چه شنه به راورد هيان ده كرد له گه ل ئه ودا كه خو يان له به ريان بوو).

(۲۰) نامه ي كو هستان، ژ(۲)، ۱۹۴۵، ل. ۵.

(۲۱) د. مارف خه زنده دار، ديوانى نالى و فرههنگى نالى، ل. ۱۰۴.

(۲۲) مه لا عه بدولكه ريمى مدرس و فاتح عبدالكريم، ديوانى نالى، ل. ۵۳۲.

ژماره‌یه‌کی زۆر شیعری شاعیرانی نه‌ناسراو له‌ناو ئه‌ده‌بی کوردیدا بلاوکراوه‌ته‌وه، که هه‌ندیکیان به‌هره‌و شاره‌زایی زۆریان پێوه دیاره‌و لیکۆلینه‌وه به‌خۆیان‌وه هه‌لده‌گرن و زۆربه‌شیان هی رۆژه‌لاتی کوردستان، به‌تایبه‌تی بارودۆخی دوا‌ی دووهمین جه‌نگی جیهانی و دامه‌زراندنی کۆواری دیمۆکراتی کوردستان له‌مه‌هابادو په‌شیوی و نائارامی و جه‌وری حه‌مه‌ره‌زا شا له‌ دوا‌ی رپووخانی کۆماردا. بۆ نموونه (غهرقی سه‌قزی) ده‌لی:

کوردینه‌ به‌سه‌ بیه‌ونه‌ری حه‌یفه‌ وه‌هابن
مه‌هتوک و په‌ریشان و خه‌فه‌تبارو گه‌داین
دواکه‌وتنی ئیوه‌ سه‌به‌بی جه‌هل و نیفاقه
که‌م نۆکه‌ری بیگانه‌و بیقه‌درو به‌هابن(٢٣)

بیجگه‌ له‌ شیعری نیشتمانی و سیاسی، زۆر نموونه‌ی غه‌زل بلاوکراوه‌ته‌وه، که هه‌ندیکیان شاعیرانی ناسراوی ئه‌ده‌بی کوردین وه‌کو (نالی، سالم، کوردی، مه‌حوی، مه‌ستووره، ئه‌ده‌ب. حه‌مدی، شیخ ره‌زا، ئه‌حمه‌د موختار جاف، تاهیر به‌گی جاف، شوکری فه‌زلی، مه‌وله‌وی، بیسارانی، هه‌ژار، هیمن، بیکه‌س، کاردۆخی، زیوهر، که‌یفی، ناری، موخلیس، حاجی قادر، وه‌فایی، فانی، قانع، به‌نگینه‌..) و هه‌ندیکیان ئه‌وسا که‌متر ناسراو بوون، له‌وانه‌ (شپه‌زه‌ی سه‌قزی، زاری، حه‌ریف، شیواوی، تاهیری هاشمی، سالار سه‌عید، شیخ جمیل زیائه‌دینی، شیخ محمادی حسامی (عاشق)، حامد، مه‌نه‌ووبی، جه‌وه‌ری). شیخ محمادی حسامی (عاشق) پینج خشته‌کته‌کی له‌سه‌ر غه‌زه‌لیکی (ناری) داناوه‌ سه‌ره‌تاکه‌ی وا ده‌ست پێ ده‌کات:

دوو ماری په‌رچه‌می من دیم له‌ هه‌ردوو لاوه‌ په‌خشینه
دوو چاوی نه‌رگسی مه‌ستی به‌ بی سورمه‌ که‌وا شینه
ته‌ماشاکه‌ن وتم ئه‌م به‌زم و باده‌ به‌خشینه
له‌به‌ر تیژی موژه‌ی بی مروه‌تی ئه‌و شوخه‌ نه‌خشینه
له‌هه‌ر جی ده‌نگی یا ته‌لقینه‌ یا سینه‌ یا شینه(٢٤)

(٢٣) نامه‌ی کوهستان، ژ(٢٠)، س ١، ١٩٤٥، ل ٥. هه‌روه‌ها نموونه‌ی شیعری نه‌ته‌وه‌یی زۆرتیش

بلاوکراوه‌ته‌وه، بره‌وانه‌ ژ(٣٥)، س ١، ١٩٤٥.

(٢٤) نامه‌ی کوهستان، ژ(٦٥)، س ٢، ١٩٤٦، ل ٣.

ههروهها (جهوههري) دهليٽ:

سهيلي ئهشكم وا كه دهيبيني دهما دم جاريه
لهت لهتي جهرگه به چاوما دي كهوا گولناريه
عاقلم ئه ماما له بهر عهشقي وهتن مهجنون سيفهت
رۆژه دهنالم شهو پهزارو كاروبارم زاريه

تا له كوٽاييدا دهليٽ:

جهوههري بيستومه ديكتاتورى گوږي گوم بووه
گهر درو بى چاره مان ئه م جاره هه ناچاره (٢٥)

ب- پهخنه ي ئهدهبي

رۆژنامه ي (نامه ي كوhestان)، گشتگيري بووه و هه موو لايه نه كانى ژيانى سياسى و ميژوويى و كومه لايه تى و رۆشنبيريى كوردى له و سه رده مه ناسكه ي دووهمين جهنگى جيهانيدا گرتو ته وه. ليكولينه وه له بنه ماو ميژوويى ئه ده بي كورديش جيگه يه كى دياريان له سه ر رويپه ره كانى گرتو ته وه هه ر وه كو له يه كه مين ژماره ي هه فته نامه كه دا هاتو وه، كه گرنگى به زه وق و سه ليقه ي ئه ده بي كوردى ده دات.

له ژماره ي (١٧) ي رۆژنامه كه دا به شيوه ي (ئه نجومه ني ئه دي بان) ي ئه مين فه يزي به گ باسى ژيانى سالم و خيزان و كه س و كارو له دا يك بوون و مردنى ده كات و نمونه يه كى شيعرى هينا وه ته وه. له ژي ر شيعره كه يشدا نوو سرا وه كه ئه م زانياريانه كا ك مسته فا نه زادى له مه هاباده وه بو ره وانه كردووين. ئه م زانياريانه بو نووسينه وه و ليكولينه وه ي ميژوويى ئه ده بي كوردى به كه لكن. له وتاره كه دا هاتو وه:

(ناوى سالم عه دولره حمان به گه، كورپى محمه د به گى قه ره جه هه ننه م، كورپى ئه حمه د به گى ساحي بقرانه و ئاموزاي (كوردى) يه، ئه لين له پيشا له قه بي په نجوورى بووه، يه كى ئه لى بيمار بووه،..) پاشان ده لى: (وه كو خزمه كانى گوتوو يانه سالم له سالى ٣٢١ ي كوچى له دا يك بووه و له سالى ١٢٨٦ ي كوچيش وه فاتى كردو وه. نووسه ر فاميليا ي ساحي بقرانى كوردستانى ئيرانه. فاميليا ي سالم له گه ل سالما ئه غله ب چون بو ئيران بو سه ردانى خزمه كانيان

(٢٥) نامه ي كوhestان، ژ (١٥)، ١٩٤٥، ل. ٥.

به لّام له پاش پووخانی حکومهتی بابان له گه ل فامیلیا که یا ته چنه ئیران و له تاران زور دهمینه وه وه سالم کچی سلیمان ئاغای ئه لیا س ئاغا بوو و پووریکی ئه بی ناوی ئامینه خان ئه بی زور شاعیره یه کی مه شهورو پر زهوق ئه بی.. هتد).

تیکا که ی گهر به چاو فیتنه ئه نگیز

ده که ن زاهید له دوعا ته رکی په ره یز

ئه گهر شام ده به خشم وه ختی خنده ت

به هیندو خالی تو شیرازو ته وریز (۲۶)

هه ولکی په خنه یی به ناو نیشانی (ئه ده بیاتی کوردی، وه سف و ته شبیه له هه لبه ستدا) بلاو کراوه ته وه و له کو تایی و تاره که شدا نو سراوه (به شوینی ئه مه دا دیسان ئه نووسین) (سنه: ناسر ئازا، ئازاد پور).

ئه م هه وله ده ستپیش خه رییه، که له رووی میژووییه وه ده که ویته پیش کتیبی (میژووی ئه ده بی کوردی)، (عه لئه دین سه جادی) یه وه، نو سه ر له ریگه ی پیشاندانی وینه ی شیعری شاعیرانی کو نی کوردییه وه له پوختی و رازاوه یی شیعری زمانی کوردی ده دوئ و راده ی سه رکه و تووی شاعیرانی کورد له به کاره ی نانی خه یالی شیعری و زمانی شیعری ده ستنیشان ده کات. له و نووسینه دا، نو سه ره که ی هه ولی داوه که رسته کانی لیکچوو و له وچوو بدو زیته وه و ئه ندامه کانی له شی یار لیکچواندنی شیعری شاعیرانی کورد دیاری بخت بو نمونه له وه سفی قزی یاردا، ده لی:

ئیه ستا سه رنج بدن توژیکی قسه خو ش و خاوه ن دلی کورد له قزه وه چو ن تار یف ئه کا:

زولفی لوول نه بوو زولفی لوول نه بوو   گا دریز، گا گرنج، گا مه فتول نه بوو!

وه له پ بمالی جه لا بده ی پی   لاهه ئه و زولفه من بیزارم لی!

به هه مان شیوه بو وه سفی برو و چه ناگه و چاو و برژانگ و دم و کو لم نمونه ی شیعری شاعیران دینیته وه (۲۷).

له ژماره (۴۴) دا به شی یه که می لیکو لینه وه یه کی ئه ده بی له نووسینی نو سه ری فه رهنسی لوسی پو ل مارگری ت و کامه ران عالی به درخان ده رباره ی میژووی ئه ده بی کوردی و وه رگی رانی (جیمز) به زمانی فارسی نو سراوه و پاشان له ژماره کانی تر دا

(۲۶) نامه ی کوهستان، ژ (۱۷)، ۲۸ خرداد ماه ۱۳۲۴، ل ۵.

(۲۷) نامه ی کوهستان، ژ (۱۸)، ۴ تیر ماه، ل (۴-۵).

پهنگینی کوردستان و زمانی کوردی و قاره‌مانیه‌تی و هه‌ندی لایه‌نی میژوویی کوردوه نووسیویانه(۲۸).

لهو لیڤکۆلینه‌وه‌یه‌دا هاتوووه:

(شיעری کلاسیکی کوردی له سه‌ده‌ی ده‌یه‌مه‌وه ده‌ست پیده‌کات و گه‌شه‌ده‌کات، ئەگه‌رچی هه‌ندی کۆسپ لهو ریگه‌یه‌شدا هه‌بوون، به‌تایبه‌تی له‌پرووی ده‌مارگیری سیاسی و داخرانی ده‌رگای هه‌ندی خویندن‌گای میلی له‌هه‌ندی ناوچه‌دا، که‌چی ئەو بزافه‌ قاره‌مانی و هه‌ماسه‌ سه‌راییه‌ی عه‌لی ته‌رمۆکی هه‌ماسه‌سه‌را له‌سه‌ده‌ی ده‌یه‌دا ده‌ستی دای، ئەمه‌رۆش هه‌ر به‌رده‌وامه‌ له‌پاستیدا، ئەم شاعیره‌ به‌تواناوه‌ ئه‌دیبه‌ و زاناوه‌ نووسه‌ره‌ به‌رزه‌ به‌چه‌ندین شۆه‌ی جوداوازه‌ شיעری هۆنیوه‌ته‌وه‌ و به‌ده‌سته‌واژه‌یه‌کی راسته‌ر پوخساری راسته‌قینه‌ی ئەده‌بیاتی کوردی نووسیوه‌ و ده‌ستووری زمانی کوردی داناوه‌)(۲۹).

باس له‌ (مه‌م و زین)ی خانی ده‌کات، دوا‌ی ئەوه‌ ده‌لیت: (ئیسماعیله‌)(۳۰) له‌سه‌ده‌کانی (۱۶و ۱۷) بووه‌ جینشینی ئەو، به‌ئەقینی بیسنووری خۆی بو‌ سروشت و ئاماده‌یی بو‌ تیگه‌یشتن له‌ هه‌یماوه‌ ورده‌کاریه‌کانی و ئاهه‌نگی جۆش و خرو‌ش و جوانی خۆی له‌ به‌ره‌مه‌ نه‌مه‌رکه‌ی (قه‌سیده‌ی گۆلان)دا وه‌دیاره‌ خستوووه‌، که‌ له‌ شיעری لیریکی کوردیدا داهینانه‌وه‌ گه‌یشتۆته‌ چله‌پۆیه‌.

دوا‌ی مردنی مورادخان(۳۱) له‌سه‌ده‌ی هه‌ژده‌یه‌دا ده‌وری شיעری کلاسیکی کوردی کۆتایی پی‌ دیت.

(۲۸) ناویشانی لیڤکۆلینه‌وه‌که‌ (بررسی در شعر و ادبیات کردی)یه، به‌ واتای (لیڤکۆلینه‌وه‌ له‌ شاعر و ئەده‌بیاتی کوردی) و له‌ ژ(۴۴-۴۸)، ۵۱، ۵۳، ۵۵ بلاوه‌کراوه‌ته‌وه‌. ئەم لیڤکۆلینه‌وه‌یه‌ ته‌رجه‌مه‌ی سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی کراوه‌، به‌روانه‌ لوسی پول مارگریت و ک.ا.ب، دراسة في الشعر الكردي، تعریب رفیق حلمی، بغداد، ۱۹۳۹

(۲۹) نامه‌ی کوهستان، ژ(۴۵)، ۱۵ بهمن ۱۳۲۴، ل.۷.

(۳۰) هه‌روه‌کو له‌ په‌راویزی وه‌رگێره‌که‌دا هاتوووه‌:

(ئیسماعیله‌)یه‌کی له‌ شاگردانی ئەحمه‌دی خانیه‌ له‌ قوتابخانه‌ی ناوبراودا خویندوویه‌تی و دوا‌ی مردنی ئەحمه‌دی خانی له‌ قوتابخانه‌ی ناوبراودا بو‌ته‌ جینشینی وی و ماوه‌ی ۲۰ سالان به‌ زمانی کوردی ده‌رسی وتۆته‌وه‌).

(۳۱) له‌ په‌راویزی وتاره‌که‌دا هاتوووه‌ (موراد خان خه‌لکی شاری بایه‌زیده‌ له‌ تورکیا و له‌ نیوان سالانی ۱۱۵۰-۱۱۹۰ کۆچیدا ژیاوه‌ و زیاتر شיעره‌کانی غه‌زله‌ و شیرن).

پاشان له سدهی نۆزدهیه‌مدا. (حاجی قادر و شیخ پەزا و مەولەوی) وەرگرتوو و بە کورتی له بارەى ژيانیانیه‌وه نووسیویه‌وه شیعره بەرزەکه‌ی (حاجی قادر)یان له وه‌سفی به‌هاریا تەرجه‌مه کردوو و پێیان وایه، که حاجی قادر دیوانیکی شیعری به‌ناوی (میلله‌تی من)هوه هه‌بووه و لای میر عەبدولرەزاق به‌گی به‌درخان بووه و که ناوبراو له موسڵ به‌دهستی عوسمانییه‌کانه‌وه کوژراوه، ئەو دیوانه‌یان سووتاندوو و پاشان به‌شیکى کهم له شیعره‌کانى له‌م لا و له‌ولا کۆکراوته‌وه.

له راستیدا ئەم زانیاریانە، تا ئیستا ساغ نەبوونەتەوه و پاده‌ی راست و دروستیان نەسەلمی‌ندراوه.

ب- کوهستان و هونەری وتار

مەبەست له (وتار) لیڤه‌دا وتاری پۆژنامه‌وانییه، که پارچه نووسینیکه، له رووی زۆرییه‌وه، زۆر درێژ نەبێت و به‌دهوری مەبەستیکى سەرکه‌یدا بسووریت‌هوه و نووسەر پازى خۆى تیدا دەرده‌بێت و له‌یه‌کى له‌ بواره‌کانى ژيانى پۆژانه‌ دەدوێ و له‌ پۆژنامه‌یه‌کدا ب‌لا‌وه‌که‌ریت‌هوه. (وتاری رۆژنامه‌وانیى کاردانه‌وه‌یه‌کى راسته‌وخۆى ئەو رووداو و گفتوگۆیانیه‌ که نووسەر پ‌روبه‌پ‌روویان ده‌بێته‌وه، یادگارییه‌کانى دهنوسیت‌هوه و سەرجه هه‌ر مه‌کیه‌کانى ده‌خاته‌ پ‌روو بى‌ ئەوه‌ی پشت به‌ سەرچاوه‌ی زانستى ببه‌ستى، زۆریه‌ی کات نووسەر له‌ خستنه‌ رووی بارى سەرجه‌یدا پشت به‌و زانیاری و بیروپ‌را کو‌بووه‌وه‌ی می‌شکى خۆى ده‌به‌ستیت، پ‌روانین سەربارى ئەوه‌ی که پ‌رووستییه‌کى پۆژانه‌ی کو‌مه‌لگای نوێیه‌) (۳۲).

پێناسه‌ی وتار به‌ چەندین شیوه‌ی جیاوازان کراوه. به‌لام به‌ شیوه‌یه‌کى گشتى زۆربه‌یان له‌سەر ئەوه‌ن لیکۆلینه‌وه‌یه‌کى به‌راییه‌ بۆگه‌یشتن به‌ ئەنجامیک له‌ رووی ناوه‌رۆکه‌وه‌ وتار، به‌سەر وتاری سیاسى و کو‌مه‌لایه‌تى و ئایینى و ئەده‌بى (هونەرى) و وه‌سفی دابه‌ش ده‌بێت.

ئەو وتارانە‌ی له‌ هه‌فته‌نامه‌ی (کوهستان)دا ب‌لا‌و کراونه‌تەوه، هه‌موو جو‌ره‌کانى گرتۆته‌وه و به‌ پله‌ی یه‌که‌م وتاری سیاسى و می‌ژوو‌بى و ئەده‌بین.

ئەگه‌رچی (نامه‌ی کوهستان) پۆژنامه‌یه‌کى هه‌فتانه‌ بوو، به‌لام ب‌لا‌و کردنه‌وه‌ی وتارو هه‌واله‌کانى گه‌رماو گه‌رم بوو و تازه‌ بوون و ئەو وتارو هه‌والانه‌ له‌ پۆژنامه‌کانى دیکه‌ی ئێراندا ب‌لا‌و نه‌کراونه‌تەوه، چونکه هه‌والى شاره‌کانى دیکه‌ی ئێرانى ب‌لا‌و نه‌کردۆته‌وه، تهنیا

(۳۲) الدكتور زكى الصراف، المقالة الصحفية في الأدب الفارسي المعاصر، ص ۱۸۷.

لە چوارچێوەی (سنه و مەهاباد و بانە و بۆکان و مەریوان و ھەورامان و لورستان و گەیلان غەرب و کرماشان و قەسری شیرین) و شارو شاروچکەکانی دی کوردستان نەچۆتە دەرەو، واتا ھەمو لاپەرەکانی بۆژانی ناوچەکانی کوردەواری تەرخان کردوو. تۆماریکی زیندوو ھە بۆ نووسینەوھی میژووویی لە پۆژگاری دووھمین جەنگی جیھانی لە کوردستانی پۆژھەلاتدا. بە تاییەتی پۆژگاری زێڕینی کۆماری دیمۆکراتی کوردستان لە مەھاباد و بۆ پۆژگاری بەر لە دامەزراندنی (کۆماری دیمۆکراتی کوردستان ۱۹۴۶) و سەردەمی کۆمارو پووخانی کۆماردا دۆکیۆمینتییکی بەکەلکەو بە وردی بە دواي چالاکییەکانی ئەو سەردەمدا چوو لە ھەموو پوویەکی سیاسی و پۆشنبیری و کۆمەلایەتییەو.

لەرووی سیاسییەو، ھەر لەھەکەمین ژمارەو (۲ شنبە ۷ اسفند ۱۳۲۳- دووشەممە ۷ ئاداری ۱۹۴۴) تا دوا ژمارە (۸۴ کە لەبەر دەستدایەو لە دووشنبە ۱۲ اسفندماھ ۱۳۲۵- ۳ی مارس ۱۹۴۷) زۆر ناوئیشانی گرنگ سەبارەت بەو پۆژگارە بەرچاو دەکەون، وەکو:

- مەسەلە ی مەھاباد- ژ ۱
- سەربەخۆیی کورد- ژ ۱۲
- گالتە بە میری مەھاباد مەکەن- ژ ۱۵
- مەھاباد جیانابیتەو- ژ ۲۹
- قازی محەمەد رابەری فیرقە ی دیمۆکراتی لە تاران- ژ ۶۲
- ھێرشێ ھێزەکانی دەولەت بۆ سەر کوردان مەھاباد- ژ ۵۴
- چارەنووسی بارزانییەکان- ژ ۷۶
- پەیماننامە ی نیوان ئازەربایجان و کوردستانی باکور- ژ ۵۴

ئەمە بێجگە لەوھی چەندین وتاری سیاسی گرنگ دەربارە ی سیاسەتی دەربارە ی ئێران و ناوچەکە بەرچاو دەکەون، زۆریش پۆژنامە ی (نامە ی کۆھستان) بەرپەرچی نەیارانی کوردی داوئەتەو و لە بارە ی سیاسەتی عێراق دەرھەق بە کورد و ھەلبژاردنی ئەو سەردەمە ی ئێران و پێویستی لەبەرچاو گرتنی دەولەتی مەرکەزی ئێران بۆ کوردستان بۆتە باس و سەروتاری پۆژنامە کە کاتی حکومەتی تاران ھێرشێکی بە یارمەتی فرۆکە و تانک بۆ سەر لەشکری کۆماری دیمۆکراتی کوردستان برد، پۆژنامە ی کۆھستان ھاواری لی ھەلساوە و بە مانشیتییکی گەرە لە ژمارە (۵۴) ی خۆیدا نووسیویەتی:

(جنگ در کردستان - شهر له کوردستان) به شیوهیهکی دیبلوماسییا نه ههوالی شکانی هیزهکانی دهولتهی راگهیا ندوو و دهلی لهو هیژشه دا دهولت زیانیکی زوری لی کهوتوو و ژمارهیهکی زور له چهک و تهقه مهنی و چهند لاسلی کهوتوته بن دهستی کوردان. پاشان بۆ ئهوهی خوئی بهرپرسیار نهکات، ئاماژه بۆ ئهوه دهکات، ئهگهچی سهراچاوهی ههواله که جیگهی باوهره بهلام ئومیدهوارین راست نه بیته و دهولت به رهسمی ئهم ههواله به درۆ بخاتوه. پاشان له ههمان سهروتاری خویدا ئاماژه بۆ ئهوه دهکات، که چهندین جار و له ژمارهکانی پیئشودا داوامان له دهولت کرد به شیوهیهکی ئاشتییا نه چارهسهری مهسهلهی کوردستان بکات و تهنا نهت داوامان له سه رهک وهزیران کرد به لایهنی کهمهوه با کابینه کهت دوو وهزیری کوردی تیدا بی بۆ پرس و را و تهگبیر (۳۳).

له پیناو بووژاندنهوهی ههست و هوشیاری نهتهوهی و ناسینی رابوردوو، پوژنامه که ژمارهیهکی زور وتاری میژوویی له بارهی ریشه و نهژادی کورد و شوپش و میرنشینه کوردیهکان بلا و کردوتهوه، بهو ئومیدهی که هه نهتهوهیهک تا خوئی نه ناسیت ناتوانیت ههنگاو بۆ پیئشوه بنیت. له یهکهمین ژمارهوه به ئهلقه کتیبی (کوردو کوردستان) ی ئایهتوللا شیخ محهمه مهردوخی کوردستانی بلا و کردوتهوه (۳۴). ههروهها به (۲۴) ئهلقه کتیبی (شوپشی ئاگری داغ یان وهقائعی ئارات) ی کتیبی (القضية الكردية) ی بلهچ شیرکووه ته رجه مه کردوو و بلا و کردوتهوه (۳۵) کتیبی (نهینیهکانی بارزان) یان (اسرار بارزان) ی به (۱۲) ئهلقه بلا و کردوتهوه و پاشان وهکو نامیلکهیهکی سه رهخو له لایه ن پوژنامه کهوه چاپ و بلا و کراوتهوه (۳۶).

کتیبی (میژووی ریشهی نهژادی کورد) ی ئیحسان نوری پاشا به چهند ئهلقهیهک بلا و کراوتهوه (۳۷).

ههروهها به دوو ئهلقه کتیبی (کوردستان کورد احتلال لری) ی عهبدولعهزیز یامولکی کورت کراوتهوه و خراوتهه پروو (۳۸).

(۳۳) بڕوانه: ژ ۵۴، ۱۶ ی اردیبهشت ۱۳۲۵ (۱۹۴۶/۵/۶). ههروهها ژ (۹)، (۱۴)، (۲۰)، (۴۴)، (۴۹)، (۵۰)، (۵۱)، (۵۲)، (۵۳)، (۶۶).

(۳۴) بڕوانه: ژ ۸۴-۱.

(۳۵) بڕوانه: ژ ۳۸-۱.

(۳۶) بڕوانه: ژ ۷۹-۶۷.

(۳۷) بڕوانه: ژ ۶۰-۸۴ پاشان وهکو کتیب له تاران چاپ کراوه، بڕوانه احسان نوری، تاریخ ریشه نژدای کرد، چاپخانه سپهر، تهران، ۱۳۳۳.

(۳۸) نامه ی کوهستان، ژ (۵۲-۵۵)، ئاوریل و مایسی ۱۹۴۶. ژ.

(ئبراهيمى نادى) ھەندى ئەل ناو دارەكانى كىتابى (مشاهير الكرد و كردستان) ئەمىن زەكى بەگى ۋەرگىراۋەتە سەر زىمانى فارسى، ھەمان ۋەرگىر لە گۆشەى (ناو دارانى كورد) دا لە گۆقارى گەلاۋىژەۋە ژياننامەى چەند كەسىكى تەرجەمەى فارسى كردوۋە، لەوانە (ئەمىن زەكى بەگ) (۳۹).

چەند وتارىكىش لە بارەى بارودۇخى كورد لە عىراقدا بىلاۋ كراۋەتەۋە، كە ھەندىكىيان بە قەلەمى كەسانى ناسراۋ نووسراۋن. لەوانە وتارىكى (ئىحسان نورى پاشا) يە بە ناو نىشانى (پاداشى كوردى عىراق) و بابەتەك بە ناو نىشانى (مەسەلەى كورد لە پەرلەمانى عىراقدا). كە لە رۆژنامەى (لۆزور)ى فەرەنسىيەۋە ۋەرگىراۋە دكتور ۋتوقى تەرجەمەى كردوۋە (۴۰).

وتارى كۆمەلەيەتى ۋەكو جۆرەكانى دى وتار بەرچاۋ دەكەۋىت. رۆژنامەكە ھەولەى داۋە بەشدارى لە چاكردى ژيانى رۆژانەى خەلكى كوردستاندا بىكات و بچىتە نىۋ كىشەكانىيان و داواكانىيان بگەيەنئەتە بەردەم لىپرسراۋان، بەتايبەتى ئەۋ وتارو راپورتانەى لە لايەن ھەۋاللىرانى رۆژنامەكەۋە لە شۆينە جياۋازەكانى كوردستانەۋە پىي گەشتوۋن.

دەربارەى گرنگى خويىندن و خويىندەۋارى و يارمەتيدانى خەلكى ھەژار و چاكردىنى سىياسەتى دەۋلەت بۆ جوتياران و كشتوكال و چاكرنى رېگەۋبان و ئازادى رۆژنامەۋانىي، ئەم مەسەلەنە لە وتارەكاندا رەنگى داۋەتەۋە.

لەژىر سەردىپى (چەند يادگارېكى تال) دا لە بارەى كۆچى دوايى مەحمود خانى كانى سانان لە چەند كىلومەترىك لە دوورى تاران لە يەكە لە نەخوشخانەكانى سىلداراندا لە بەرەبەيانى پىنجشەممەى ۱۳۲۴/۱۲/۲۷ى ھەتاۋى دا ۋەكو قارەمانىكى ناۋچەى مەريوان كەسايەتییەكى كۆمەلەيەتى ناۋچەكە غەم و پەژراى خۆى دەردەبەرپىت و بەئاشكرا رەخنە لە سىياسەتى دەۋلەت دەگرپىت و ھىرش دەكاتە سەر مشەخۆرو پىاۋانى سەربازى كە لە ماۋەى راپردوۋدا نەياندەھىشت كەسانى وا بە ئازادى لە ناۋچەكەى خوياندا ژيان بەسەر بىەن و ھەول دەدەن شىرازەى كۆمەلەيەتى تىك بەدەن (۴۱).

خاتوو (روقيەى قادى) لە گوندى سەروكانى لاهىجانى مامش وتارىكى دەربارەى

(۳۹) نامەى كوھستان، ژ (۵۷)، ۶ى خرداد ۱۳۲۵ (۲۷ى مايسى ۱۹۴۶).

(۴۰) نامەى كوھستان، ژ (۵۶)، ۳۰ اردىبەشت ۱۳۲۵، ۲۰ى مايسى ۱۹۴۶.

(۴۱) نامەى كوھستان، ژ (۶۶)، ۲۱ى ئۆكتۆبەرى ۱۹۴۶.

(ئەركى نەتەۋەيى دايكان) نووسىۋە داۋا لە دايكانى كورد دەكات بەھەر جورىك بىت
ھەولى ئەۋە بدنە منداھەكانيان فىرى زمانى نەتەۋەيى خۇيان بكنە. لە پەرەگرافىكا
دەلى:

(بنچىنە نەتەۋەيەتى زمانە، دايكان دەبى بۇ جىگىر كوردنى ئەم كۆلەكە
زانسىيە تىپكۆش. بەر لەۋەي فىرى زمانى تريان بكنە دەبى خۇيان بناسن و
بە بەھاترىن يادگار يىھەكانى باۋوباپىران بە پۆلەكانيان بناسىن) (۴۲).

لە داۋا لاپەرەي ژمارە (۱۸) دا، عەبدولرەھمان شەرەفكەندى (ھەژار)، لە (بۆكان) ھوۋە لە
وتارىكا كە لە شىۋەي نامەدا بۇ سەر پۆژنامەي (نامەي كۆھستان) ي رەوانە كوردوۋە
نارەزايى خۇي بەرامبەر بە قەدەغە كوردنى زمان و ئەدەبىياتى كوردى دەردەبىرئ و ھىۋاي
ئەۋە دەخۋازئ زياتر گىرنگى بە زمانى كوردى بدنە، قورئان و ئايىنى ئىسلام جەخت
لەسەر گىرنگى زمان دەكاتەۋە و بەھرەيەكى خۋايىيەۋ ئامازە بۇ سورەتى (۳۰) لە ئايەتى
(۲۱) دەكات، كە دەلى: (ومن آياته خلق السموات والارض واختلاف السننكم والوانكم ان
في ذلك لايات للعالمين) لە پەرەگرافى كۆتايىدا دەلىت:

(رېگرتن لە بەھرەكانى خاۋەند و مەملانى لەگەل سىروشت لە ھىچ زەمان و لە
ھىچ شۆئىك و بۇ ھىچ كەس مەيسەر نەبوۋە و نىيە، بىت ئەۋ بىرۋابەرە تارىك
و پىزانە بخاتە روو و پەلەيەكى ناشىرن بخاتە سەر قورئانى پىرۆز و ياساي
بنچىنەيى، ھۆي قەدەغە كوردنى زمانى كوردى نەدانى ئىمتىيازى پۆژنامەۋ
گۆقارى كوردى و كۆسپ خستەنە بەردەم خۋىندن بە زمانى شىرىنى كوردى
چىيە! ئەگەر دەۋلەت ئامادەي لى وردبوونەۋە و لىكۆلینەۋە بىت. ئىمە بە
ئاسانى دەتوانىن بىسەلمىنىن، كە ھەر ھەنگاۋىك بۇ زمانى كوردى بەھاۋىژئ
نەۋەكو ھەر زىانى نىيە بەلكو دەبىتە ھۆي ھاندان و ئومىدى گشت كوردان) (۴۳).

لە بارەي رېنۋوس و زمانى كوردىيىش چەند وتارىك بىلاۋكراۋەتەۋە، كە ھەمويان بە
زمانى فارسىن. (ھەسەنى قىزلى) لە بۆكانەۋە لە بارەي وتارىكى پىشۋوي پۆژنامەي
(نامەي كۆھستان) بە ناۋنىشانى (كورتە مېژۋويەكى نووسىن بە زمانى كوردى)
نووسىۋە و تىايدا ئەۋەي روون كىرۋتەۋە، كە ھۆي پىش نەكەۋتن و جىگىر نەبوونى

(۴۲) نامەي كۆھستان، ژ (۴۳)، ۱ بەمەن ۱۳۲۴.

(۴۳) نامەي كۆھستان، ژ (۲۱)، ۲۵ تىرماھ ۱۳۲۴، ئەم وتارە لە لايەن بەندەۋە كراۋە بە كوردى،
پروانە: گ. نووسەرى نۆي، ژ، ۱۹۹۸، ل ۵۸-۶۰.

زمانی کوردی له وه دانییه ههروهکو له وتاره که دا هاتوو، که زوری شیواز هکان بی له زمانی کوردیدا، به لکو ته نیا گوشار و به بیئک گرتنی بی سنووری سته مکاران بووه، وتاره که ی وا کو تایی پی دینی:

(ئه گهر کو تایی ئه ویش رهش و سپی بیئ و جیهانی مرؤ قایه تی سه رکه و تووبی له وهی دادی کو مه لایه تی و دیموکراسی راسته قینه به رقه رار بکات و نه ته وهی کوردیش له بواری فه ره ننگ و چاپه مه نیدا ئازادی بیئ ئه و جا قه درو قیمه تی ئه م زمانه ئاشکرا ده بیئ و دهر ده که وئ، که هو ی پیش نه که و تنی زمانی کوردی به ته نیا به رته سک کرد نه وه و گوشاره بو ته هو ی که مو کو وری و پی نه گه یشتووی) (٤٤).

له ژماره (٤٥) دا، و تاریک به نا و نیشانی (سیاسه تی زمان) نوو سراوه و تیایدا به رپه رچی (عباس اقبال) ده داته وه که له گو قاری (یادگار) دا بلاوی کردو ته وه و زمانی کوردی به یه کی له دیالیکته کانی ئیران له قه له م داوه و پی وایه خاوه نی ئه ده بیکی راسته قینه نین و هیچ کاتی زمانی کوردی ده وله تیکی به توانا نه بووه و ئه مرؤش له دهره وهی سنووری ئیراندا ده وله تیکی به توانا نییه یه کی له و دیالیکتانه زمانی ره سمی بیئ (مه به ست ته به ری و گیله کی و لوپی و کوردی - هیمداد)، بو یه ده وله ت ناتوانیئ سیاسی ته کی تایبه تی به رام به ریان هه بیئ) (٤٥).

رؤژنامه که وه لامیکی درئی داوه ته وه و به چه ندین به لگه ی به هیزه وه زمان و ئه ده بیاتی کوردی بو روون کردو ته وه و په ژاره یی خو شی پیشان داوه به رام به ر به وهی رۆشن بیریئ نکۆلی شتی ئاسایی بکات، ده لی:

(به پیچه وانه وه ئیمه له و باوه رده این که ده وله ت ده بی سیاسی ته کی ئه و تو ی هه بی، که به چاویکی کراوه لی کۆلینه وه یه کی ته واوی هه موو لایه نه کان بکات کاروباری رۆژانه و رووداوه کانی پیشوو له به رچا و بگریئ) (٤٦).

له کاتی کدا، که باری ته ندروستی له سه رانسه ری ئیران له و رۆژگاره دا نا هه موار بووه و

(٤٤) نامه ی کوهستان، ژ (١٨)، ٤ ی تیرماه ١٣٢٤. کوهستان، ژ (٢١)، ٢٥ ی تیرماه ١٣٢٤.

(٤٥) نامه ی کوهستان، ژ (٤٥)، ١٥ بهمن ١٣٢٤.

(٤٦) سه رچاوه ی پیشوو، ل ١.

ههروه ها دهرباره ی زمانی کوردی زور با به تی تر بلا و کراوه ته وه، له وانه: ناصر آزاد پور، زبان کردی، ش ٦١.

جیمز، یک بحث علمی در اطراف زبان و ادبیات کردی، ش ٦٢، ١٠ تیر ١٣٢٥ (١ ژوئیه ١٩٤٦).

ژماره‌ی نه‌خۆشخانه‌و پزیشك ئیجگار ده‌گمهن بووه^(٤٧)، بی گومان پۆژنامه‌که له بلاوکردنه‌وه‌ی وتاری زانستی و له سه‌رووی هه‌مووشیا‌نه‌وه‌ی وتاری تهن‌دروستی له پیناو ساغ و سه‌لامه‌تی هاو‌لاتیان و به‌تایبه‌تی لایه‌نی په‌روه‌ده‌یی و پینماییی بو مندالانی ساوا درییی نه‌کردووه^(٤٨).

ت-ئه‌ده‌بی فۆلكلۆری كوردی

سه‌رنوسه‌ری پۆژنامه‌که چه‌ند جارێك ئه‌وه‌ی دوویات كردۆته‌وه، كه ئه‌م پۆژنامه‌یه گرنگی به‌كاروباری ناوچه‌كانی كورده‌واری ده‌دات و ده‌نگی دلیرانه‌یه بو‌په‌روه‌یه‌ی بوونه‌وه‌ی دوژمنانی كورد و ئه‌وانه‌ی ده‌یان‌ه‌وێ پاستی بشیوینن و خه‌ریکی دووبه‌ره‌کی و له‌به‌ین بردنی گه‌لی كوردن و سه‌رگه‌رمی شیوانی كلتووری كوردین، بو‌ئهو مه‌به‌سته هه‌ندێ جار له‌ نیوان چوارگۆشه‌یه‌کی بچووكا نووسراوه: (كوردان بناسن و ئیوه‌ش به‌ خه‌لكی تری بناسین). بو‌زیاتر ناسینی رابردووی كوردو فه‌لسه‌فه‌ی كوردو بو‌چوون و ئه‌زموونی چه‌ند ساله‌ی بی‌ری كوردی كه‌ خۆی له‌نیو په‌ندی پینشیا‌ن و داستا‌ن و به‌یت و هه‌قیه‌تی كوردی و به‌شه‌كانی دیکه‌ی فۆلكلۆری نه‌ته‌وه‌ییدا ده‌دۆزیته‌وه، پینشان دراوه. پۆژنامه‌که له ژماره (٢٢) دا داوا له‌ خۆینه‌ران ده‌كات، كه چاکی مه‌ردایه‌تی لی هه‌لمال‌ن و به‌یت و بالۆره‌و په‌ندی پینشیا‌ن و كه‌له‌پووری كوردی بنوسنه‌وه و بو‌ پۆژنامه‌ی ره‌وانه‌ بکه‌ن، ده‌لیت:

(چه‌ندین داستانی شیرینمان به‌ زمانی كوردی هه‌ن، كه پینیان ده‌گوتریت (به‌یت)، كه زۆربه‌یان ده‌توانریت به‌ شاكاری په‌خشانی كوردی له‌ قه‌له‌م بدرین، له‌ رووی ناساندنی توانای مانای كوردی و فراوانی زاراوه‌كانیدا پینسته‌ ئه‌و به‌یتانه‌ بخرینه‌ به‌رده‌م گشت خه‌لكی، بو‌یه داوا له‌و كه‌سانه‌ی، كه په‌یوه‌ندارن به‌و مه‌سه‌له‌یه‌وه و ئه‌وانه‌ی ئه‌و داستا‌نانه‌یان ئه‌زبه‌ره‌ یان ده‌ست‌نووسی به‌ خه‌ت یان چاپ‌كراویان له‌به‌ر ده‌ست دایه‌، داویان لی ده‌که‌ین بی به‌ریمان نه‌که‌ن.. هتد)^(٤٩).

(٤٧) له‌ باره‌ی باری تهن‌دروستی ئه‌و پۆژگاره‌ کریس كوچیرا ده‌لی:

(له ٢٧ ی فیورییه‌ی ١٩٤٣ دا هه‌زار جو‌ره‌ نه‌خۆشی تیفۆس له‌ شاردا ده‌بیندرا و نه‌خۆشخانه‌كان مه‌به‌ست به‌وه‌ی كه‌ دکتۆره‌كان و په‌رستاره‌كان تووشی نه‌خۆشی نه‌بن داخرا‌بوون)، بر‌وانه: د. قاسملو، كوردستان و كورد، ل ٣٦-٣٧.

(٤٨) بو‌وینه‌ بر‌وانه: ژ(٢)، (٨)، (١١)... هتد.

(٤٩) نامه‌ی كو‌هستان، ژ(٢٢)، ١ ی مرداده‌ماه ١٣٢٤.

له ژیر ناو نیشانی (پیشینان گوتوویانه) دا ژماره یه که پهندي پیشینانی کوردی، به شیوه زاره جیاوازهکانی (ئهردهلانی، قرچانی، کهلهوری، مههابادی) بلاوکرارهتوهه. له ژیر پهندهکانیشدا ناوی ئه و که سانهی، که پهندهکانیان نارووه له گه ل شوینه که ی بلاوکرارهتوهه. هه ره له و گو شه یه دا له ژیر هه ره یه کیک له پهنده کوردییهکاندا ته رجهمه ی فارسیشی ده گه لدا بلاوکرارهتوهه.

له ژماره (۳۶) دا هاتوه:

۱- گا له گاگل بریا، یا گورگ دهیخوات یا دز ئه یوات.

گا و که از گا و گل جدا شه، یا گرگ میدرد یا دزد میبرد.

۲- پرسیان له روی له کوپوه تیت؟ وتی له همام، وتیان دیاره وه دو کتا.

از روباه پرسیدند از کحا میائی گفت از حمام. گفتند از دمت پیداست.

۳- برا له پشت برا بی، مه گهر باکی له خوا بی.

برا در اتکا بر برادر داشته باشد مگراز خدا بترسد (۵۰).

ههروه ها به شیوازی (قوچانی) چهند پهنديک بلاوکرارهتوهه، له وانه:

۱- چی وه چیا ناکه فی، ئادم و ئادم ده کفی.

کوه بکوه نمیر سد ادم بادم میرسد.

۲- خه دی چی ده وینی به رفی ئه باریتتی.

خدا کوه را میبندد برف بران می بارد (۵۱).

هه ره ئه پهنده له شیوه ی کرمانجی خواروودا به م شیوه یه دهوتریت:

۱- کیو به کیو ناگا، ئادمی به ئادمی ئه گات.

۲- خوا تا کیو نه بینی به فری تی ناکا (۵۲).

هه ندی جاریش شاعیره کان به تایبه تی (شپرزه ی سه قزی) پهندي پیشینانی به هونراوه

نووسیوهتوهه و بلاوی کردوتهوه، ههروه کو:

(۵۰) نامه ی کوهستان. ژ (۳۶)، ۱۳۲۴. ۱۵ اذر

(۵۱) نامه ی کوهستان، ژ (۴۸)، ۱۶ اسفند ۱۳۲۴.

(۵۲) شیخ محمدی خال، پهندي پیشینان، ژ، ۲، ل ۱۸۹، ۳۵۶.

پیشینان ئەلین کە پەش ھەر پەشە
کەسی نووستوو بی لە حەق بی بەشە
ئەلین دۆمکیان کرد بە یوزباشی
لە پیشدا سەری دایکی خوئی تاشی (۵۳)

محمدی قاضی (قازی محمد) بە ناویشانی (گەنجینە ی گرانبەهای ئەدەبیاتی کورد) ھوہ و تاریکی دریزی بە سی ئەلقە بە زمانی فارسی بلاوکردۆتەوہ (۵۴). لە پیشەکیدا گلەیی لە سیاسەتی رژیمەکانی ئێران دەکات، کە ھەمیشە کوۆسپ و ریگر بوونە لە بەردەم بلاو بوونەوہی فەرھەنگ و ئەدەبیاتی کوردیدا.

نووسەر ئەدەبی کوردی بەسەر دوو شیوہدا دابەش دەکات:

أ- ئەدەبیاتی نووسراو بە خامە ی نووسەرانی کورد.

ب- ئەدەبیاتی میلی و فۆلکلۆری.

ناوہرۆکی وتارەکە ی زیاتر بە دەوری گرنگی کوۆکردنەوہی بەیتە کوردییەکاندا دەسووپیۆتەوہ، بە تایبەتی ھەندئ یادگاری مامی و یارمەتیدانی (ئۆسکارمان) ی پۆژھەلاتناس لە ناوچە ی موکریانی بو کوۆکردنەوہ و توۆمار کردنی بەیتە کوردییەکان دەگپۆتەوہ و ئامارەیشی بو دەوری عبدالرحمن بەکری موکریانی کردوہ، کە یارمەتی داوہ.

پۆژیکیان لەژێر سببەری دار بی دا، ئۆسکارمان لەگەل مامیدا کە بە داستانی (لاس و خەزأل) دا دەچوونەوہ، ئەوہند کاری تی کردبوو وەکو یەکی لە حەژمەت جوۆش و خرۆشی دەروونیدا وەکو شیت ھەلسایەوہ و دەستی بە سەماکردنی کردو گوتی:

(ئێوہ کورد قەدری ئەو بەیتە گرانبەهایە نازانن، خوا ئاگای لییە نہ (شکسپیر)
و نہ (دانتی) و نہ (گۆتە) و نہ (شیلەر) و نہ (ھوگۆ) و نہ (لامارتین) و نہ
(پووشکین) ھیچ یەکیکیان بەو جوانی و ناسکییە شیعری نہگوتوہ) (۵۵).

بەیتی (لاس و خەزأل) یەکیکە لەو بەیتە فۆلکلۆرییانە ی، کە ئۆسکارمان لە موکریانی، کوۆ کردۆتەوہ و لە لایەن (محمدی قاضی) یەوہ لە پۆژنامە ی کوہستاندا بلاو کراوہتەوہ

(۵۳) نامە ی کوہستان، ژ (۴۵)، ۱۵ بہمن ۱۳۲۴، ل ۸.

(۵۴) نامە ی کوہستان، ژ (۶۳-۶۶)، ۱۳۲۵ (۸ ژوئیە ۱۹۴۶).

(۵۵) نامە ی کوہستان، ژ (۶۴)، ۱۵ تیر ۱۳۲۵، ۱۵ ژوئیە ۱۹۴۶ ل ۳.

تەرجەمەى زىمانى فارسيشى كىردووه، بەيتەكە دريژە، بەلام ليرەدا بۇ چۆنيەتى شيوازي
گيپرانەوهى بەيتەكە نمونەيهەك وەردەگىرىن:

(ئەحمەد ئاغاي بالەكى چى كورپى نەبوو، مەحمود ئاغا براى وى بوو،
ئەوش چى نەبوو. ھەردووك ژنيان عاميلەدار بوو. خودا لاسى داپە ئەحمەد
ئاغاي، خانزاديشى داپە مەحمود ئاغاي، لە يەكيان مارە كىردن لاس و
خانزاد. داىكى نيوي شە بوو)^(۵۶).

لە كۇتاييدا دەتوانين گىنگى و پاىهەى ئەم رۇژنامە ھەفتانەيهە (نامەى كوھستان) وا
دەستنيشان بكةين:

نامەى كوھستان، تۇماريكي زيندوو و دەولەمەندى رۇژگارى خۇيەتى لە ستەم و
سياسەتى چەواشەكارى دەولەت بەرامبەر بە كوردو لە ھەوالەكانى ھاوارى خەلكى
زەحمەتكيش و ھەوالەكانى كۇمارى ديمۇكراتى كوردستان لە مەھاباد (۱۹۴۶) دا.

نامەى كوھستان، دەورىكى بالاي بوو لە وشيار كىردنەوهى كوردەكانى رۇژھەلاتى
كوردستان لەگىنگيدان بە سامان و كەلەپوورى نەتەوهى و ئەدەبىياتى كوردى و ميژووى
باو و باپيراندا.

لە پووى ھونەرەكانى رۇژنامەوانىيەوه تا رادەيهەكى زۇر لە چاوپۇژگارى خۇى
پيشكەوتوو بوو ھەوالنير و رپپۇرتاژ و سەروتار و چاوپيكةوتن و نەخشەسازى و زىمانى
رۇژنامەوانىي و كاروبارى ھاوالاتيەن و ئاگادارى و لايەنەكانى دى پيپرو كىردووه.

جەماوهرىكى زۇرى لە ناووه و دەرەوهى ئيراندا ھەبوو، بە تايبەتى ژمارەيهەك لە
رۇشنيبىرانى باشوورى كوردستانيش ھاوكارىيان كىردووه و بەرھەمى خۇيان لەوى
بلاو كىردۇتەوه.

(۵۶) نامەى كوھستان، ۲۲ تىر، ژ(۶۶)، ۲۸ ئۆكتۇبەر ۱۹۴۶، ل۳.

باسی دووهم

هاوکاری نووسه‌رانی باشووری کوردستان

له‌گه‌ل پوژنامه‌وانیی کو‌ماردا

ئه‌گه‌ر بمانه‌وی له پیوه‌ندی پووناکبیرانی نیوان هه‌ردوو پارچه‌ی کوردستان له باشوور و پوژه‌لات بکو‌لینه‌وه، زور به‌زحمه‌ت ده‌توانری سه‌ره‌تا‌کانی ئه‌و په‌یوه‌ندی ده‌ستنیشان بکری‌ت. میژووی هه‌زاران سالی کورد و فارس و تیکه‌لاوی که‌لتووریان و پیوه‌ندی و هاوبه‌شی فه‌ره‌نگی و ئایینی و سنووریان پیکه‌وه له مه‌زه‌نده‌دا نییه. سه‌ره‌تا بازرگانی و تیکه‌لاوی هه‌ردوولا (باشوور و پوژه‌لاتی کوردستان) و گه‌ران به‌دوای خویندن و خوینده‌واری ئایینی له حوجره و مزگه‌وته‌کان و بلا‌وکرده‌وه‌ی ته‌ریقه‌ت، ده‌کری به‌هنگاوی یه‌که‌م و په‌گ و ریشه‌یه‌ک دابنری. خو خویندنی ئه‌ده‌بیاتی فارسی و شاکاری شاعیره‌گه‌وره‌کانی فارس له حوجره و مزگه‌وته‌کاندا کاری راسته‌وخوی له به‌هره‌و توانای شاعیرانی کۆنی کوردی کردووه و به‌لا‌ساییکردنه‌وه‌ی فۆرم و ناوه‌پوکی ئه‌وان به‌هره‌ی شاعیرانی خو‌مان شیعی کلاسیکی کوردی له دایک بووه.

شیعی ئایینی کوردی به‌شیوه‌ی گو‌ران و (خانی) و (جزیری) و (نالی) و (سالم) و.. هتد نمونه‌ی راستی ئه‌م رایه‌ن.

ده‌توانین میژووی پیوه‌ندی پو‌شنبیری له سه‌رده‌می نویداو به‌تایبه‌تی دامه‌زراندنی کو‌مه‌له‌ی (ژی. کاف)، به‌تایبه‌تی له‌نه‌خشی بنه‌په‌تی حیزبی (هیوا) له کوردستانی باشوور و هه‌ولدان بو‌ یارمه‌تیدانی کورده‌کانی پوژه‌لات بو‌ ئه‌وه‌ی له دامه‌زراندنی کو‌پو کو‌مه‌لی سیاسی و پو‌شنبیری خو‌یاندان له پینا‌و به‌رزکردنه‌وه‌ی هه‌ست و هوشی نه‌ته‌وه‌یی و خه‌باتی هاوبه‌ش بو‌ یه‌کتر نزیککردنه‌وه‌ی کوردان له‌و ولاتانه‌ی کوردستانیان به‌سه‌ردا دابه‌ش کراوه.

حیزبی (هیوا) له باشووری کوردستان، که ژماره‌یه‌کی زور له خه‌لکی پووناکبیرو هورده بو‌رژواو ئه‌فسه‌ر و بازرگان و کاسبکاری له چوارده‌ور کو‌ببو‌وه، له سه‌ره‌تای چله‌کاندا (نه‌خشی بنه‌په‌تی هیوا) له پینا‌و هه‌موو شتی‌ک یارمه‌تیدان به‌هه‌لاتنی مه‌لا مسته‌فا له شاری سوله‌یمانی له سالی (۱۹۴۳) بو‌و، به‌دوای وی دا نه‌خشی گرنگ ئه‌وه‌بو‌و که پیکهاتنی (کو‌مه‌له‌ی ژ. ک) له شاری مه‌بابادی ئیراندا نه‌خشی بگری (۵۸).

(۵۸) کریس کو‌چیرا، میژووی کورد له سه‌ده‌ی ۱۹-۲۰، ل ۲۲۱.

له سەرەتای چلهكاندا حیزبی هیوا (میر حاج ئەحمەد)، که پێشتر ئەفسەرێکی عێراقی بوو، وەکو نوێنەری خۆی پەوانەیی پۆژەهلانی کوردستان کرد بۆ ئەوەی لقی حیزبی (هیوا) لەوئێوە دامەزرینی یان بتوانی پێوەندی و هاوکاری و دوستانەتی له نیوان حیزبی (هیوا) و سیاسی و پۆشنبیرانی ئەو پۆژەهلانی کوردستان دابمەزرینی بۆ ئەوەی بتوانن بە یارمەتی حیزبی (هیوا) ئەوانیش له دەوری رێکخراویکی سیاسیدا کۆببنەوه و له کاتی پێویستدا کۆمەکی یهکدی بکەن.

له بارەیی سەرەتای ئەو دامەزراندنەوه یان پێوەندییەوه، (هەژار) رای خۆی دەردەبرێ:

(له پاش قەومانێ شەهزیوەرو هاتنی روس بۆ مەلبەندی موکریان، ئەفسەرێک له لایەن کۆمەلەی هیوای کوردستانی بەردەستی عێراقەوه هاتۆتەوه سابلاغ و دەیهوئێ کەسیک پەیدا کا گوئێ له ئامۆژگاری بگری. چەند رۆژێک لهم و لهو پرسیار دەکا، پێی دەلێن زەبیحی دەم لهو مەسەلانە وەر دەدا، زەبیحی حوسینی پێ دەناسینی و چەند کەسیکیش ساز دەدەن کە گوئێ لهو ئەفسەرە کە ناوی میر حاجە بگرن یازدە کەس له باغی سێسەیی سابلاغ دەگەل میر حاج کۆدەبنەوه. له سەر ئامۆژگاری ئەو، حیزبی (ژک) دادەمەزرین، سویندنامەکەیی دەنووسنەوه، پرۆگرامی حیزبی هیوا به تۆزێک دەسکارییەوه دەکەنە پرۆگرامی ژک)^(۵۹).

بێ گومان له پێش ئەوەشەوه، خویندەواری کوردی ئێران له پێگەیی ئەو قاچاخچیانیە له سنوورەکاندا کاریان کردووه، نووسراوی کوردییان پێگەیشتووه، بەتایبەتی گۆقاری (گەلاوێژ) لهو رۆژانەدا به هەموو ناوچهکانی کوردستاندا بلأوبۆتەوه و نووسەرانی رۆژەهلانی کوردستانیش به پەرۆشەوه خویندووینانەتەوه و بەرەمی ئەدەبی و پۆشنبیریان تێدا بلأوکردۆتەوه. ئەمە بێجگە لهوێ هەر وەکو (کەریمی حیسامی)، دەلی:

(له نیو قاچاخچیەکانی سابلاغ میرزا حوسین فروهر (حوسەینی زێرپینگەرانی) و مام ئەحمەد ئیلاهی بۆ هینانی نووسراوی کوردی و بلأوکردنەوهی بیری کوردایەتی دەوری بالاییان هەبوو، هەر ئەم دەورە بوو کە له کاتی کۆمەلەیی (ژ. ک) دا میرزا حوسینی زێرپینگەرانی له راپەراندنی کاروباری کۆمەلەدا دەوریکی سەرەکی هەبوو. له ناوچهی سندوس (قاچاخچی یهکانی) گوندی دەر بەندی به پشٹیوانی شیخ جەلالی تاهیری کە نیشتمانپەرەریکی نازاو خەباتگێری دژی زولم و زوری و سەرپرۆیی ژاندرم و مەعمورەکانی حکومەتی بوو، کتیب و نووسراوی کوردی یان دەهینا)^(۶۰).

(۵۹) هەژار، چیشتی مجبۆر، ل ۶۰.

(۶۰) کەریمی حیسامی، پێداچوونەوه، ل ۱۴۲.

ئەم دوو كەسايەتچى، (حسین فروهر) و (ئەحمەدى ئىلاھى) پاشتر لە دامەزراندنى كۆمەلەى (ژى. كاف) و دامەزراندنى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستاندا دەورى دياريان بوو. بىجگە لەوان چەندان قاچاخچى دىكەى باشورى كوردستان لە سەردەمى كۆماردا ھەوال و دەنگ و باس و چاپەمەنى و نامەى كوردانى عىراقى ئەوييان دەگەياندەو باشورى كوردستان و بە پىچەوانەشەو. عەبدوللا سۆفى كەرىم سەراج نىشتمانپەرورەيكى ئەو سەردەمەى باشورى كوردستان، كە بەشدارى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستانى كردوو، وا پىدەچى:

(ئەوانە لەو رۆژانەدا دەورى پۆستەچى يان ئەبىنى بۆ كەسانى وەكو ئىمە، چونكە لە رېگەى ئەوانەو نامەمان بۆ ئەھات و نامەمان بۆ كەس و كارمان ئەنارد، جگە لەو لەگەرانەو ھەياندا بۆ كوردستانى عىراق ھەوالى دامەزراندنى كۆمارى كوردستانى ئىرانىيان ئەدا بە گوئى خەلكدا و جار جارە گوئارو رۆژنامەو پەرتوكى كە تازە دەرچوو بوو لەگەل خۇياندا بردەو، ئەكەوتنە بەردەستى لاوانى كوردى عىراق، منىش بەو قاچاخچيانەدا نامەم بۆ كەس و كارم نارد و كنىب و پەرتوك و گوئارى كوردى ئەو كاتەى عىراق كەلای برادەران دەست ئەكەوت خوشم كاتى خوئى گەلەك لەم چاپەمەنيانەم لە مالاھو لە سلىمانى بەجىھىشتبوو، داواى ئەو چاپەمەنيانەم كردبوو، كارىيان راست بى، لە گەرانەو، لەگەل خۇيان ھىنايان كەلەنكى گەورەيان پىر كردبوو، بەلای كوردەكانى ئىرانە جىگا و رىزى تايبەتيان ھەبوو)^(٦١).

حىزبى ھىوا، داواى پىوھەندى كردن لە رېگەى (مىرحاج) ھو بەرپارى دامەزراندنى كۆمەلەى (ژى. كاف) ھاوكارىيەكە رۆژ بە رۆژ پتەوتر دەبوو.

لەم رۆوھو ئەيگلتۆن نووسىويەتى:

(بۆ وتوويژ لە بابەت ئاواتە موستەرەكەكان و ھەروھە لىكۆلەنەو لەسەر پىرۆگرامەكانى داھاتوى كوردان، لەگەل نوينەرانى حىزبى ھىوا لە مانگى مارسى ١٩٤٤ كۆمەلە موھەمەد ئەمىنى شەرەفى ناردە كەركوكى، نوينەرەكانى وئى برىتى بوون لە: ئەمىن پەواندىزى - عىزەت عەبدولعەزىز، موستەفا خوئشاو، شىخ قادرى سولەيمانى، سەيد عەبدولعەزىز گەيلانى و پەفلىق حىلمى. لە داواى چەند مانگان لە ھەوالەكانى ھاوینى سالى ١٩٤٤ لقى حىزبى سولەيمانى، ئىسماعىل حەققى شاوھىس و عوسمان دانش بۆ وەلام دانەوھى موقابىل و پەدادگرتن لەسەر

(٦١) عولە، سالىك بوو كورد نازاد نەژيا، ل١٩-٢٠.

پهیمان که بو جاری دووهم نارده مههابادی. له ماوهی سال و نیویکی دوایی، ههمزه عهبدوللا وه وردی له عیراق، قهدری بهگ نهوهی جهمیل پاشای دیاربهکر له سووریا را وه قازی مهلا وههاب له تورکیهرا بو دیتنی ریبهانی کورد وه ههروهها بو باسکردن لهسه مهسهلهی سنورهکانی خودموختاری هاتنه مههابادی(۶۲).

لقى باشووری کوردستانی کومهلهی (ژی. کاف)، بهسهپرشتی (ئبراهیم ئهممه) بهپئوه دهچوو، له بارهی چۆنیهتی دامهزراندن و ئەندامه چالاکهکانی ئەو لقه، ئیبراهیم ئهممه دهگپیتهوه:

(له رۆژی دانراوا ۱۵ کهسی له مالمی ماموستا ئیسماعیل (مهبهست له ئیسماعیل حهقی شاوهیسه-هیمداد) کۆبووینهوه، به داخهوه هه ناوی ئەمانهیم له بیر ماوه.:(۱) کاک سدیق شاوهیس برای ماموستا، (۲) شاعیری نیشتمانپهروه ناودار کاک فایهق بیکهس، (۳) خاتوو بههی مارف، (۴) حهمه عهلی مهدهوش بهرگدروو و شاعیری ناسراو، (۵) کاک عهزیز میرزا سألح بهپئوهبهری قوتابخانهی ههلهبجه. له کۆبوونهوهکهدا پاش وتووێژیکی ریکوپیک به گشتی دهنگ بریاردا که به پئی داخواری سهکردایهتی (کومهلهی ژيانهوهی کورد) لقی (ژ. ک) له کوردستانی باشووردا دابمهزینن..(۶۳).

لهپاش رووخانی کۆماری دیموکراتی کوردستان لقهکانیش ههلوهشایهوه و چوونه نیو ریزهکانی پارتی دیموکراتی کورد(عیراق)، که پاشان بوو به پارتی دیموکراتی کوردستان. هه لهو رۆژانهیشدا (قازی محهمه) وه که سایهتییهکی رۆشنیرو خویندهوارو ناسراوی کورد، ئاگای له نووسراو و بلاوکراوهکانی ئەو رۆژانهی باشووری کوردستان ههبووه و له رینگهی قاچاخچییهکانهوه پئوهندی دهگهڵ حیزی (هیوا)دا ههبووه و نووسراوهکانی ئەو

(۶۲) ئیگلتن، کۆماری کورد له سالی ۱۹۴، ب، ۱، ل، ۱۰۱، و. ف، ل، ۷۲.

ئیبراهیم ئهممه باوهری بهم پهیمانی (سی سنوره) نییه، پروانه عهلی کهریمی، ژیان و بهسهرهاتی عهبدولپهحمان زهبیحی (ماموستا عولهما) ل، ۲۷۵-۲۷۶.

(۶۳) سدیق سألح، ماموستای نهمر ئیبراهیم ئهممه به خامهی خوی، رۆژنامهی کوردستانی نوی، ژ ۲۱۲۷، س، ۹، ۲۳/۴، ۲۰۰۰، ل، ۹.

حوسین محهمه عهزیز، پینچ کاتژمیر لهگهڵ برام ئهممه دا، ل، ۱۰.

ههروهها ئیبراهیم ئهممه له بارهی ناوی لقهکهیش دهلی: (لقى کوردستانی عیراق بوو، نهک سلهمانی، چونکه ئیمه تهنزیمان له زاخو، له شهقلاوه، له دهوک، له ههولیر، له جیی وا دوو سی تهنزیمان بوایه تهنزیمان دروست ئهکرد). پروانه: علی کهریمی، ژیان و بهسهرهاتی عهبدولپهحمان زهبیحی (ماموستا عولهما)، ل، ۲۶۳.

كاتەيان لە بۆ رهوانه كردهوه و له باره‌ی ئابنده‌ی كوردستانيش بېرورايان گۆرپوهتهوه.

كوپى رهش (عهلى قازى)، كورپه تاقانه‌كه‌ى پيشه‌وا له‌م باره‌يه‌وه ده‌لى:

(له پيشدا مه‌رحومى بابم له‌گه‌ل حزبه‌ى هيووا پيوه‌ندى هه‌بووه. به‌ بېرم دى مالى مه‌ ئەشكه‌وتىكى تيدا بوو هه‌موو رۆژنامه‌و گۆقارى حزبه‌ى هيووا تيدا دانرابوون، مه‌رحومى بابم به‌رده‌وام له‌رپى چهند بازرگانىكى عىراقى كه‌ هاشمى ئيرانيان ده‌كرد پيوه‌ندى به‌ هيووا هه‌بوو، به‌ داخه‌وه نيوه‌كه‌يم له‌بېر نه‌ماوه كه‌ حاجبىه‌كى كوئى بوو زور جار ده‌هاته مه‌هاباد ئەو رابطى وى بوو له‌گه‌ل حزبه‌ى هيووا)^(٦٤).

دواى ئەوه‌ى كۆمه‌له‌ى (ژى. كاف) به‌ ته‌واوى جىگه‌ى خوى گرت و دۆست و لايه‌نگرى زور بوو و توانى چاپخانه‌يه‌كى بچكۆلانه‌ بۆ بلاوكراوه‌ى خوى پىك بىنى، دواى ئەوه‌ى هه‌ولى زوريدا تا توانى گۆقارى نيشتمان) چاپ و بلاوبكاته‌وه، پيوه‌ندييه‌ رۆشنبىريه‌كه‌ى به‌ تايه‌ته‌ى له‌ بوارى نووسين و خوينده‌واريدا زىتر بوو. به‌ هوى بارودۆخى سياسى باشورى كوردستان، كه‌ له‌ زوه‌وه پيوه‌ندى ده‌گه‌ل رۆژنامه‌و گۆوارى كورديدا هه‌بوو و له‌ روى خويندى قوتابخانه‌شه‌وه له‌ زوه‌وه به‌ تايه‌ته‌ى له‌ سه‌ره‌تاي ئەم سه‌ده‌يه‌ و پاشتر له‌گه‌ل دروستبوونى ده‌وله‌تى عىراقدا له‌ قوتابخانه‌كانى كوردستاندا به‌ زمانى كوردى ده‌خوينرا، ئەمه‌ واى كرد كه‌ رۆشنبىرانى رۆژه‌لاتى كوردستان سوود له‌ ئەزمونى ئەو مامۆستاو بلاوكراوه‌ كوردىيانه‌ى باشورى كوردستان وه‌رېگرن. ده‌رباره‌ى ئەو هاوكارىيه‌ (هيمن) وه‌هاى رپون كردۆته‌وه:

(ئيمه يانى ئەو پۆله‌ لاهوى له‌ زه‌مانى په‌هله‌وى يه‌وه يه‌كترمان گرتبوو و دۆستانه‌ پىكه‌وه كارمان ده‌كرد. مه‌يدانمان بۆ ئاوه‌لا بووه و چالاكى خۆمان په‌ره‌ پيدا. ده‌مان نارده‌ عىراق رۆژنامه‌و گۆوارى كورديان بۆ ده‌هينايين و ده‌مانخوينده‌وه. من شيعرى خۆم و شيعرى شاعيره‌كانى ترم به‌ خه‌ت بۆ لاهه‌كان ده‌نووسىيه‌وه و بلاوم ده‌كردنه‌وه. دلشادى رپه‌سوولى له‌ عىراقه‌وه هاتبووه. ئەو ئيملاى كوردى له‌ هى ئيمه‌ باشتر بوو و خه‌تيشى خۆشتر بوو. زورى شيعرى بىكه‌س و پيره‌ميردو ئەحمه‌د موختار جاف و حه‌مدى له‌بهر بوون و به‌خه‌ت بلاوى ده‌كردنه‌وه. گۆوارى گه‌لاويز رۆلىكى باشى ديارى كردو لاهه‌كانمان فيرى كوردى خوينده‌وه بوون)^(٦٥).

(٦٤) عبدالرحمن مصطفى، كورپه رهش چهند لاپه‌ره‌يه‌كى كۆمارى كوردستان هه‌لده‌داته‌وه، رۆژنامه‌ى كوردستانى نوئى، ٣٩٠، س ٢، ١٧/٥/١٩٩٣، ل ٦، ٣.

(٦٥) هيمن، تاريك و رپون، ل ١٩.

(هەندئى لە ئەندامە چالاكەكانى كۆمەلە، ئەوانەى دەستى نووسىنيان هەبوو، بەرھەمەكانى خويان لە گۆقارە كوردىيەكانى چلەكاندا بلاو دەكردهو و بە تايبەتيش لە گۆقارى (گەلاويژ)دا.

وتارەكانى (ئىبراھىمى نادى، دلشادى رەسوولى، توفىقى ئەمىنيان، تاهىرى هاشمى،.. هتد) (٦٦). بەرچاو دەكەويئ. ئەمەش نيشانەى ئەوھىيە ئەو پۆژانە گۆقارى ناوبراو لە پۆژەلاتى كوردستاندا بەھەرميئ بوو، تەنانەت گۆقارى نيشتمان نووسىويەتى:

ئەرنەبى چراكەى "نیشتمان"ى خوئشەويست
دیدهكەم لىلاو دەردو داخى كەس نادىنمە
تیشكى پۆژى "نیشتمان" شمشىرى عالەم گىرمە
شەعشەو ورسەى "گەلاويژ" چاوى گىتى بىنمە (٦٧)

بەتايبەتى لە باشوورى كوردستانيشدا گۆقارى (گەلاويژ) لە لايەن ئەندامانى حىزبى (هيو)و سەرچاوهيەكى باشى خو پۆشنيير كردن و تيگەيشتن بوو.

هەندئى لە نووسەرو پۆژنامەنووس و شاعىرانى باشوورى كوردستان دواى هەوالى دامەزراندنى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان بەرەو پۆژەلاتى كوردستان بەرپى كەوتن بۆ ئەوھى دەورى نيشتمانى خويان لەوئى بىنين، بە تايبەتيش لە سەرەتاي دامەزاندنيدا كۆمار زۆر پيويستى بە مامۆستاي قوتابخانەو پۆشنييران هەبوو تا دام و دەزگاكاني فيركردن و راگەياندى كۆمار بەرپۆه بىن.. ئەو نووسەرو پووناكبيرانە دەتوانين بەسەر دوو دەستەدا دابەشيان بكەين:

١- ئەوانەى چوون بۆ پۆژەلاتى كوردستان و دەورىان بىنيو.

٢- ئەوانەى لە باشوورى كوردستانەو بەرھەميان بۆ پۆژنامەو گۆقارەكانى ئەو سەردەمە نووسيو.

سەبارەت بە دەستەى يەكەم. سەعيد ناكام و وردى و قانيع و عوسمان دانش و

(٦٦) سەيرى ئەم وتارانە بكە:

أ.ف. نادى، پيكنين و گريان، گ. گەلاويژ، ژ (١٢، ١١)، ١٩٤٢، ل ٥٩-٦٢.

توفىق ئەمىنيان، خەويكى خوئش، گ. گەلاويژ، ژ ٣، ١٩٤٤، ل ٤٩-٥٠.

محمد صديق مجتهدى، پي نەجات و گەرەبى، گ. گەلاويژ، ژ ٨، ١٩٤٤، ل ١٧-١٩.

ابراھىم نادى، ئەى خەو، گ. گەلاويژ، ژ ٨، ١٩٤٤، ل ٥٦-٥٩.

يدالله رضائى، سەى ياقو مايشتى، گ. گەلاويژ، ژ ٦، ١٩٤٤، ل ٢١-٢٥.

طاھر هاشمى، بە يادى نيشتمان (شيعر)، گ. گەلاويژ، ژ ٧، ١٩٤٤، ل ٣١-٣٢.

(٦٧) گ. نيشتمان، ژ (٧، ٨، ٩)، ل ١.

عەبدوللا سۆفی کەریم سەراچ و کەریم زەندو یەحیا چروستانی و ئەنوەر دلسۆز و مەغدید سۆران..هتد(٦٨).

(سەعید ناکام) ئەگەرچی خۆی بەئەسل کوردی پۆژەلاتی کوردستان و مەهابادییە، بەلام پاشان پەریوەتەو بەشوری کوردستان. بەر لە دروستبوونی کۆمەڵەی (ژی. کاف) لە پۆژەلاتی کوردستان، ئەوکاتە بە فەقییەتیەو خەریک بوو. (هێمن) دەلی:

(ئەلفووبییم لە خزمەت مامۆستا سەعید ناکام خویند. کە ئەو دەم مێرد مندال بوو.. مامۆستا ناکام نەک هەر سامی لە خویندن شکاندم. بەلکە تیگیەیاندم خویندن خۆش و شیرینە. پێش ئەوێ ئەلفووبییم پێ بناسی. بزۆکەو مەرۆکەیی حوسین حوزنی ئەوێندە بۆ خویندەو هەمووم لەبەر بوو. کتییی ئەنجوو مەنی ئەدیانی ئەمین فەیزی مان هەبوو. شیعەر گالتهکانی شیخ پەزای فیڕ دەکردم. لەبیرمە قەسیدە درێژەکی عاریف ساییم کە وا دەس پێ دەکا: (ئاواریی خاکی وەتەن و سەریرو سەفا) لەسەر را بۆ خواری لەبەر بوو. وەک تووتی دەمخویندەو و لە مانای نەدەگەیشتم(٦٩).

دوای سالانی ئەک لە تەمەنی خۆی (ناکام) کە لە کاری چاپەمەنی و بە تایبەتی کارکردن لە چاپخانەکی حوزنی و پیرەمێردو هاوکاری پیرەمێرد، لە دوای دامەزراندنی کۆماری دیمۆکراتی کوردستان، بە پەله خۆی گەیاندهو مەهابادی و بە هۆی ناسراوی و ناوبانگی و شارەزایی لە کاری پۆژنامەوانی و چاپخانەدا جیگەیی شیاوی خۆی لە پۆژنامەیی (کوردستان) ی ئۆرگانی کۆماری دیمۆکراتی کوردستاندا وەرگرت.

(ناکام) خۆی دەگێریتەو: (ئەوێ راستی بی لەو وەختی کە کۆماری کوردستان دامەزراو پۆژنامەیی (کوردستان) بلأو بوو، ئەهات بۆ عێراقیش، کە ئەهات خەلک بە نەوعیگی عەجایەب ئەیان قۆستنهو و ئەیان خویندەو، پێیان زۆر خۆش بوو. ئەوێ کیانی ئەک دامەزراو بۆ کورد لە مەهاباد. ئەوانەیی پۆژنامەکیان ئەبەرد بە پێگاوه و ئەیان نووسی لەو پلەو مستەواوەدا نەبوون کە خەلک چاوه‌پوانی ئەکرد. لەبەر ئەو بە هەموو لایەک وایان بە باش زانی کە بچم خۆم بگەیهنمە مەهاباد و بتوانم هاوکاری لەگەڵ ئەو پۆژنامەیی بکەم(٧٠).

(٦٨) عوله، ناوی (٥٢) کەسی دەستنیشان کردوو، لە کوردستانی باشوور، کە بەشداری کۆماری کوردستانیان کردوو: پڕوانە:

عوله، سەربازیکی ون لە تاکە کۆمارەکی کوردا، یادداشتی عەبدوللا سۆفی کەریم سەراچ، ل ٢٠-٢١.

(٦٩) هێمن، تاریک و پوون، ل ٥-٦.

(٧٠) قادر وریا، کوردستان، ل ٩٤.

ھەرۋەھا بەردەوام دەبى:

(..ئەو ۋەختەى من چووم بۇ مەھاباد و لە (كوردستان) دا دەستم بە ئىش كرد، تەنھا فرىاي ئەو ئەكەتم لەوى ئىش بكەم، بۇ؟ چونكو جگە لەوئەى نووسەر بووم، ئىدارەى چاپخانەكەشم بەدەستەو بوو، كرېكارەكانىش ھەموو تازە ھاتبوون و فىر ئەبوون، لەگەل ئەوانىش ئىشم ئەكرد) (۷۱).

ئىنجا لە بارەى ژمارەو سەرنووسەرى ئەو سەردەمەى رۇژنامەكە لە پىش خۇيدا، ئەلى: پاشان ھەر لەو رۇژنامەيەدا ھەندى شىعر و نووسىنى خۇى بلأوكردۇتەو. دەمەوى لىردا، ھەلۆستەيەك لە بارەى ئەو پەرەگرافانەى چاوپىكەوتنەكەى (ناكام) ھو بەكەين، ئەوئىش ئەوئەى، رى تى ناچى ئەو پياو، سەيد محەمەدى حەمىدى ئەوئەندە كۆلەوار بووى، كە لە سەرەتاو تا ژمارە نەوئەى رۇژنامەى (كوردستان) لى لە ئەستۇ گرتبىت و نووسىنى خۇشى تىدا بلأوكردبىتەو، بە تايبەتى كە پىشتر لە كوردستانى باشوور بوو و ئاشناى ئەدەبىيات بوو و فىرى نووسىن و خويئندەو بە زمانى كوردى و بە فارسى نووسىن و ھەرگىرانى زورى بلأوكردۇتەو. ئەمە بىجگە لەوئەى، غەيرى ئەم چاوپىكەوتنەى (ناكام) لە رۇژنامەكەو سەرچاوى باوھرپىكراوى ترناوى بەرپۆھبەرىتەى و سەرنووسەرى ئەومان نەدىو، تەنەت (محمد شاپەسەندى) پىش لە چاوپىكەوتنىكى خۇيدا، دەلى بەرپۆھبەرى ھونەرى رۇژنامەى كوردستان من بووم (۷۲).

محەمەد توفىق وردى (۱۹۲۳-۱۹۷۵ ز) لە نووسەرە ديارەكانى سەردەمى كۆمارەو پىشترىش لە نىو حىزبى (ھىوا) دا ئەندامىكى چالاك بوو. چەندىن وتار و شىعر و چىرۆكى لە رۇژنامەو گۇقارەكاندا بلأوكردۇتەو، كە لە بىبلوگرافىاي رۇژنامەوانىي ئەو سەردەمە لە پاشكۆى ئەم لىكۆلىنەوئەى بەرچاو دەكەوى.

(وردى)، ۋەكو مامۆستايەكى پەرۋەردەبى لە قوتابخانەكاندا دەرسى وتۆتەو، چونكە لە سالى (۱۹۴۴) دا لەگەل برادەرەكانى نەرىمان و كەرىم زەند خانەى مامۆستايانىان لە بەغدا تەواو كرددو، ھەرۋەھا بەرھەمىشى بۇ بلأوكراوھكان رەوانە كرددو. شايانى باسە سەرەتاي كارى نووسىنى (وردى) لەو نووسىنانەو دەست پى دەكات، كە لە رۇژنامەى (الاھالى) دا بەزمانى عەرەبى دەربارەى كارى چەوت و بەرتىل ۋەرگرتنى فەرمانبەرانى حكومى لە قەلادزى بلأوكردۇتەو (۷۳). دەرسەكانى (وردى) لە گۇقارى (گروگالى مندالانى

(۷۱) ۵. س، ل ۹۴.

(۷۲) ۵. س، ل ۹۷.

(۷۳) رۇژنامەى ئالاي ئازادى، ژ ۲۴، ۲۴/۵/۱۹۹۲ ل ۷.

كورد)دا سەرکەوتوووانە و سەرنج ڕاکێشەرە، ھەر جارەى دەرسىكى لە بارەى جوگرافىيەى كوردستان نووسىووە. شىوازی نووسىنەكەيشى ھەرۆھكو دەرس وتنەوھى ناو پۆل (كلاس) نووسىبوو. مامۆستا پرسیار دەكاو شاگرد (خویندكار) وھرام دەداتەوھ:

مامۆستا: كى دەتوانى چۆمەكانى بەناوبانگى كوردستانى ئێرانمان بۆ بەیان بكات!! شاگرد (دارا): من دەتوانم، (۱) سىروان: كە لە كوردستانى ئێران بەرھو كوردستانى عىراق دەرواو دەرژیتە چۆمى (دەجلە)..(۷۴).

(وردى) بىجگە لە بەشدارىكردن لە نووسىنى دەرس و ئەدەبى منداڵان لە پۆژنامەى (كوردستان)ى پۆژانەيشدا بەشدارى كردووە، جا چ بە نووسىن بى و چ بە وەرگىپان بى، چالاكىيەكەى وای كردبوو ريزى تايبەتى لای دەستەى نووسەرەن و پووناكبيرانى پۆژھەلاتى كوردستاندا ھەبیت، لە ژمارە (۲۵)ى پۆژنامەى (كوردستان)دا ھاتووە:

(ئەم شىعرانە براى خووشەويست وردى لە بابەت جيژنى نەورۆزھو گوتوويەتى:

ئەلین نەورۆز ھات دەشتى كوردەوار
زستانى دەرکرد ھات بەرھو بەھار
مژگىنى لە لاوتەم لاچوولەناو
يەكەم نەورۆزھو كورد بۆتە دەولەت
دراى بەرگى دىلى و زىللەت
ھەلېكرد ئالای سەوزو سېى و سوور
ئەلەرى شادە بەرزە دوور بە دوور(۷۵)

لەناو نووسەرەنى باشوورى كوردستان، كە بە زۆرترين نووسىن بەشدارى لە پۆژنامەوانى كۆماردا كردبى (وردى) يە. بە تايبەتى دواى ئەوھى (لەگەل ھەندى) لە كار بە دەستانى فەرھەنگ (مەعارىف)ى وھكو دلشادى پەسوولى تىك چوو(۷۶)، بە

(۷۴) گ. گرگاالى منداڵانى كورد، ژ ۳، ل ۶.

(۷۵) پۆژنامەى كوردستان، ژ ۲۵، ۱۷/۳/۱۹۴۶.

(۷۶) كەرىم شارەزا، محەمەد توفىق وردى مرووف و فۆلكلۆرناسى كورد، گ. بەیان، ژ ۱۴۸، تەمووزى ۱۹۸۸، ل ۸۰. ھەرۆھها بۆ ژيانى وردى و زۆر لايەنى بەرھەمەكانى، لە ھەمان ژمارەدا تۆمارىك لە يادى (وردى) نەمردا بلاوكرائەتەو، كە زۆر ئەدىب و نووسەر بەشدارىيان تپدا كردووە، لەوانە: محمۇد زامدار و عمر ابراهيم عزيز و مصطفى نەرىمان و عبدالرزاق بىمار و كەرىم شارەزا و ھەمە بۆر و كەرىم زەند و د. شوكرى پەسوول و طارىق جامباز و مەدحەت بىخەو و ئەحمەد تاقانە.

ته‌واوی وازی له‌کاری مامۆستایه‌تی هیناوه و خه‌ریکی نووسینی بابته‌تی رۆژنامه‌وانی بووه. پاشتریش، که‌گه‌رایه‌وه عیراق به‌هه‌مان تا‌قته‌ت و توانا ژماره‌یه‌کی زۆر نامیلکه‌ی بچووکێ له‌بابته‌ت فۆلکلۆرو ئه‌ده‌بیات نووسی و وه‌رگێرا.

قانیع (١٨٨٨-١٩٦٥ز) شاعیری میلی، ماوه‌یه‌کی زۆر له‌ پۆژگاری کۆماردا، به‌کاری مامۆستایه‌تییه‌وه خه‌ریک بووه و پێش ئه‌وه‌ی ب‌پرواته ئه‌وی وه‌کو شاعیریکی میلی ناسراو بووه و ئه‌دیب و نووسه‌رو کاربه‌ده‌ستانی ئه‌وی ناسیویانه.

هینم ده‌لی:

(پاش دووی پێه‌ندان و پێک هاتنی کۆماری کوردستان کورده‌کانی پارچه‌کانی تری کوردستان پ‌وویان له‌ مه‌هاباد کردو من و هه‌ژار له‌گه‌ڵ هه‌موو پیاوه به‌ناوبانگه‌کان پ‌یوه‌ندی دۆستایه‌تیمان دامه‌زراند. مامۆستا قانیعیشم ناسی و له‌ ئه‌زموونی ئه‌ده‌بی ئه‌ویش که‌لکم وه‌رگرت)(٧٧).

(قانیع) له‌ زۆربه‌ی شیعره‌ نیشتمانی و کۆمه‌لایه‌تییه‌کانی به‌ زمانیکی ساده و شیوازیکی ساکار گوزارشتی له‌ هه‌ست و نه‌ستی خۆی کردووه و ئه‌مه‌ش وای کردووه که له‌ پیزی شاعیره میلییه‌کان ناو ب‌بریت، به‌لام نه‌وه‌کو میلی به‌و مانایه‌ی که شیعره‌کانی له‌ ئاستی هونه‌ری شیعریدا کزو لاواز ب‌ی، نه‌خێر، به‌و واتایه‌ی له‌ پ‌ووی به‌کاره‌ینانی زمانه‌وه له‌ که‌ش و هه‌وایه‌کی جه‌ماوه‌ری و له‌نیو چینی جووتیارو پ‌اله‌و زۆرینه‌ی خه‌لکدا بلاو بوۆته‌وه و به‌ ئاسانی ل‌ی تیده‌گه‌ن و ده‌ماو ده‌م به‌ناو خه‌لکیدا بلاو ده‌بیته‌وه و ناوبانگ پ‌ه‌یدا ده‌که‌ن.

د.عیزه‌دین ده‌لی:

(به‌ناوبانگترین شاعیری میلی هاوچه‌رخ (قانیع)ه، که شیعره‌کانی له‌نیو جه‌ماوه‌ری جووتیارو کوردستانی عیراق و ئێراندا بلاو بوۆته‌وه. (قانیع) له‌ زۆربه‌ی شیعره‌کانیدا مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وه‌یی به‌رجه‌سته کردووه، له‌م پ‌ووه‌وه شیعره‌کانی له‌ پ‌ووی پ‌وخسارو به‌هێزیدا له‌ئاستی شیعری کلاسیکیدایه. به‌ شیوازه میلییه‌که‌ی خۆی کێشه‌کانی ژبانی پ‌وژانه‌ی جه‌ماوه‌رو به‌ تاییه‌تی ژبانی جووتیارو پ‌اله‌ی کوردی ده‌ربریوه له‌ وینه‌کێشانی مۆنۆلۆژی ناخی جووتیاردا داهینانی کردووه)(٧٨).

به‌ر له‌ دامه‌زرانی کۆماری دیمۆکراتی کوردستان، له‌ کاتی کۆمه‌له‌ی (ژێ. کاف)دا

(٧٧) هینم، تاریک و پ‌وون، ل ٢٤.

(٧٨) د. عزالدین مصطفی رسول، الواقعية في الادب الكردي، ص ٥٤.

چەند شىعەرىكى نىشىتمانى لە گوڭقارى (نىشىتمان) دا بلاو كوردۆتەو. لەوانە يەككىيان بەناونىشانى (پايىزى نىشىتمان) ەو تيايدا ەاتوو:

ئەى وەتەن پايىز بەخىربىت چوڭكو ئىمىرۇ باومە
گەرم و ساردى فەسلەكەت عەينەن دلەى شىواومە
بارەشت ئاھى دەروون و ەھورى ەھروەك چاومە
نم نى بارەش ئەبارى وەك تەكەى زووخاومە
شاخ و داخى تۇ نمونەى جەرگى ەلقرچاومە
گىژەلووكەى سەر ملانت وەك ەناسەى پىر گرین
تەم لەسەر كوستانەكانت دووكەلى قەلبى ەزىن
وشكە پووشى دەشتەكانت بەندى جەرگى ئاگرین
ساردى ئەشكەوت و موغارەت وەك دەروونى پىر برین
بەرگە رىزانى درەختت عومرەكەى فەوتاومە(۷۹)

ئەو پۇژە كە بىستوویەتى كۆمارىكى سەربەخۆى كوردى دامەزراو ە خاوەن ئالای تايبەتى خۆى، ئاواتى ەاتۆتە دى و پووى لەوى كوردو، لە گوندى (كەلبەرەزاخان) مامۇستا بوو، ەهژار لەمیانەى قسە خۆشەكانى (قانىع) دا دەگىرپتەو، كە خۆى ەموو جارئ دەيگوت من لە (سەگى پىشەوا) مامۇستام(۸۰).

عەبدوللا سوڧى كەرىم سەراج ناسراو بە (عولە)، دواى ئەو ەى لەگەل چەند ەاورپىيەكيدا گەيشتوونەتە كۆمار، لە خویندنگاى (گەلاوېژ) دا دوو مانگىك خەرىكى مامۇستايەتى و دەرس و تەنەوى زمانى كوردى بوو.

كۆمارى دىمۆكراتى كوردستان بە بۆنەى دەرس خویندن بە زمانى كوردى كۆرپكى شىعەر خویندەنەو ەى لە خویندنگاى ناوبراو رېكخستوو ە چەند شاعىرېك بەشدارىيان تىدا كوردو، لە بارەى ئەو كۆرە ئەدەبىيەو پۆلى خۆى لە ياداشتى خۆيدا نووسىوویەتى:

(پۇژىكىيان حكومەتى كوردستان برپارىدا سىمىنارىك لە فېرگەى گەلاوېژ سازىدات. ئەوكاتە ئىمە لەوى بووین، پىش ئەو برپارە بە دە پۇژىك ئەو ەمان

(۷۹) گ نىشىتمان، ژ(۳، ۴)، ل ۱۰۵. پاشان كە لە دیوانەكەيدا چاپ كراو ەندى گۇرانی بەسەردا ەاتوو، بروانە: دیوانى قانىع شاعىرى چەوساوەكانى كوردستان، برهان قانع كۆى كوردۆتەو ە چاپى كوردو، ل ۱۸۱.

(۸۰) ەهژار، چىشتى مجبۇر، ل ۱۱۰-۱۱۱.

بيست كه مامۆستاي شاعير قانيع هاتووه و به لآم پيش ئه وهى خوئى بگات
پارچه شيعريكى ناردووه، ئه و سيميناره له لايهن من و كاك عومهرى هاوړيم
به رپوهبرا، بويه به هه لمان زانى شيعره كهى مامۆستا قانيع بخوينينه وه،
ئىستش يهك دوو ديپى ئه و شيعره م له ياد ماوه، كه ده لى:

سه د شوكر وا من نه مردم تا كه ديم ئالايى كورد

هه ر بژى ئالايى كوردو پيشه واي زانايى كورد

له و سيميناره دا به ريزان سه روك كو مار قازى موحه مه د، سه ر له شكرى كو مار
مسته فا بارزانى و زوربهى وه زيران و كاربه ده ستانى ده ولت ئاماده بوون^(٨١).

هه روه ها له باره ي ريزلينا ن و قه در زانينا ئه و كوڤه شيعرييه وه نو سه ر به رده وام ده بى:

(.. كه چووم بو باره گاي حزب، له وئى وتيان پيشه وا خه لآتى كردووى به رانه ر
ئه و شيعره ي خوينا دوو ته وه، ئيتير "٦٠" تومه ن پووليان دامى و بو به يانى
رورثى ئاينده ي له گه ل هه مان كا براى كه بانگى كردم بو باره گا چوومه بازار
ده ستى رانكو چوغه و جووتى پيالويان بو كر يم)^(٨٢).

له باره ي رورثانى مامۆستايه تى خوئى له خوينا نكاى (گه لاويژ) يشدا ده لى:

(له پاش دوو رورث له وه زاره تى فه ره نغه وه (په روه رده) بانگ كراين. له وئى
دا وايان لى كردين له فيرگه ي گه لاويژ وانه ي زمانى كوردى به قوتابيان
بلينا وه، چونكى مامۆستا شاره زاي له ئه لف و بئى كوردى كه م بوون بو
ماوه ي دوو مانگ به باشى وانه ي زمانى كورديمان گوته وه)^(٨٣).

پاشان بوو به ئه فسه ر و له ريزى هيژى پيشمه رگه ي كوردستان تا رپوخانى كو مار
خزمه تى كردووه.

كه به رپوه به رى ئه و قوتابخانه "گه لاويژ"ه عوسمان دانش بوو. دانش له
هه لكردى ئالاي موقه ده سدا تاقه كوردى عيراقى بوو وتارى خوينا ده وه.
جارىك له (زه بيحى) م پرسى بوچى له ناو هه موواندا عوسمان دانش هه لپژيرا.
وتى: چونكو ئه و پيوهندى كوئى له گه ل ئيمه دا هه بوو، نوينا نه رى (ژك) بوو له
سلما نى.

(٨١) عهبدو لآ سو فى كه ريم سه راج، سه ربازيكي ون...، ل ٨١-٩.

(٨٢) عوله، ساليك بوو كورد نازاد نه ژيا، ل ٢٤.

(٨٣) عهبدو لآ سو فى كه ريم سه راج سه ربازيكي ون...، ل ٧.

هەندیکیش لەوان بەتەنیا جارێک یان دووجار بەرەمیان بلأو کردۆتەو.

شەھید محەمەد قودسی (م. مەحمود) لە وتاریکیدا لە بارەى (خویندن) هەو و دادەپژێ: (.. نەزانین ھاوڕێیەکی گیانی بە گیانی ھەموو کەسیکی بەکارھێنەری گەل و سەرگەردانی کەریەتی، ھەر و ھا دوژمنیکی خوینەخۆری ئازادکردنی گەل. با ئەمە بە گەزێک بۆ پێوانی دوژمنایەتی بلأو بوونەو ھەو خویندن دابنێین دەبینین ئەوانەى کە بەبێ ژمارە ھەولێ بلأو کردنەو ھەو خویندن دەدەن ئەو کەسانەن کە لە ئازادى گەل وە وریا بوونەو ھەو بەرامبەر بە حقوقى خۆى ناترسن، وە ئەوانەى کە خویندن بلأو نا کەنەو تەنۆک تەنۆک نەبێ ئەو کەسانەن کە لەبەر ئارەزووی خۆیان و زۆلم کردنیان لەسەر گەل ئازادى دوا دەخەن..)(^{۸۴}).

یەحیا چروستانی، لە وتاریکیدا بە ناو نیشانی (بەرەو ئازادى) لە (سەرا) وە نووسیویەتی: (ئەى دل، شێواوى پەنجەى زۆرداران، ئەى سینەى تەماوى بە دەست خەمەو ھەو دەورى بەدکاران، زۆر دیل وەژێر دەستی، ئای چەند زام زادەى تیری نەھاتیت بە جۆرێک تاساوى چاپووکى چەرخى چەپ گەردى کە ھیواى بووژانەو ت نییە. ئەى چاوى پر فرمیسک تۆزێک بروانە، ئەى بیرى پەرت و بلأو وریا بەرەو. ئەى جەستەى کوتراو بە دەست قەمچى خوینخواران گەردنى کەچى نامرادت ھەلپەرە تەماشای چوار دەورى خۆت کە، دیمەنى دەرو دەشتت ببینە و خەریکە بەرگی رەش پۆشى شەوى چارە تارىک لەسەرى لاچى)(^{۸۵}).

ئەنوەر دلسۆز، کە کورپە کوردیكى ھەولێرییە و ئەندامیكى چالاكى حزبى ھیوا بوو (^{۸۶}). پاشان خویندنى بالای لە یاسای نیودەولەتیدا تەواو کرد، لە وتاریكى سیاسیدا لە بارەى شیکردنەو ھەو بارودۆخى جیھان و (پەیدانەبوونى جەنگى جیھانى سییەمدا) لە گوڤارى (کوردستان) دا و دەست پى دەکات:

(مەعلومە ئەساسى جەنگ لە رێک نەکەوتنى ئیمپریالیزمە، دەولەتە ئیمپریالیستەکان بۆ قازانج کردنیكى زۆر لە دواى پەیدا کردنى بازارى زۆرتر ئەگەر پین و ھەر دەولەتە ئیمپریالیستەکانى گەرە ئارەزووى پەیدا کردنى

(۸۴) پۆژنامەى کوردستان، ژ ۲۶، ۱۸/۳/۱۹۴۶.

(۸۵) گ. کوردستان، ژ (۷، ۶)، ۱۹۴۶، ل ۴۴-۴۶.

(۸۶) بۆ زانیارى لەم پووەو، بروانە:

طارق جامباز، وشيارى نەتەوايەتى گەنجانى ھەولێر لە کۆتايى سيیەکان و ناوھراستى چلەکان لە نێو حزبى ھیوادا، ژا، ۱، ۱۹۹۸، ل ۵۷-۵۶.

زۆرتىرىن بەش ئەكا لەبازارى باسكراو ئەم بازارانە پەيدا نابى ئىللا
مۇستەعمەرات نەبى... (۸۷).

مەغدىد سۆران كە وەكو نووسەر و كارمەندى چاپخانەى كوردستان كارى كىردوو و لە
هەولئىرەو پوو و كوۆمار چوو و بە پىي تواناي خووى تا رووخانى كوۆمار ماوئەتوو و
خزمەتى كىردوو، لە وتارىكدا بە ناوئىشانى (جووتيارى كورد چوون ئەزى و چى ئەوى؟)
نووسىيوه:

(حكومت دائەمەزى بۆ رەهبەرى و رزگار كىردنى مىللەت نەك بۆ تىركىردنى
چەند كەسانىك و لەناوردنى ئەو تەبەقەى كە گىيانى مىللەتى لى پەيا ئەبى،
راستە حكومەتتىكى كە ئالەت بى بەدەست چەند كەسانىكەو بە بچوولئىنەو بە
پەنجەى بە كرى گىراوئەكان ئەو حكومەتى مىللەت نىيە بەلكو رۆژ بە رۆژ
مىللەت بەرەو نەمان ئەبا بەلام حكومەتى مىللى كوردستان حكومەتتىكە لە بۆ
گەل بەكاردى... (۸۸).

دەستەى دوو، ئەو شاعىر و نووسەرەنە دەگرئىتەو، كە بەرەمى خويان بۆ
بلاوكرائەكانى سەردەمى كوۆمار رەوانە كىردوو و هاوسۆزى و هاوخەمى خويان دەرپىو.
(فانى)، مەمەنداغاي كورپى رەسوول ئاغا (۱۹۱۰-۱۹۷۳ز)، شىعەرىكى درىژى بۆ
گوۆقارى (نىشتمان) رەوانە كىردوو، ناوبراو خوئىشى لە (كوۆمەلە) دا ئەندام بوو. لەسەرەوئى
شىعەرەكەدا نووسراو ئەم هەلبەستە جوانەى ژىرەو ديارى (فانى) يە، كە لە ژمارە (۲۰۰)
پىوئەندىمان دەگەلى هەيە. شىعەرەكەش بە ناوئىشانى (دەلئىم بىلئىم و ناوئىرم):

قسىكم دىتە سەر زارى	دەلئىم بىلئىم و ناوئىرم
دز و جەردە و رپاكاران	نەزان و گىژو بى عارن
لەگەل يەكتر ئەلئى مارن	دەلئىم بىلئىم و ناوئىرم
ئەوئى ئىستاكە زۆردارە	خەرىكى جەورو ئازارە
ئەوى بى زۆرە غەمبارە	دەلئىم بىلئىم و ناوئىرم
رەعەت گەرچى جىرانن	خەرىكى زوربە لىك دانن
بەبى عەقلى پەرىشانن	دەلئىم بىلئىم و ناوئىرم (۸۹)

ناوئەركى ئەم شىعەرە و سەرچەم شىعەرەكانى دىكەى شاعىر دەچنە خانەى شىعەرى شاعىرە

(۸۷) گ. كوردستان، ژ، ۱، ۱۹۴۵، ل ۹-۱۱.

(۸۸) گ. كوردستان، ژ (۷، ۶)، ۱۹۴۶، ل ۹-۱۱.

(۸۹) دىوانى فانى، ل ۱۶۲، ۱۶۱.

میللییه‌کانه‌وه و به زمانیکی ساده بئ زۆر له‌خۆ کردن و به دوور که‌وتنه‌وه له هونه‌ره‌کانی ر‌ه‌وانبیزئی و به‌کاره‌ینانی کیشه‌کانی عه‌رووزی عه‌ره‌بی و به‌کاره‌ینانی وینه‌ی شیعری ساده به‌رجه‌سته له خاسیه‌ته‌کانی شیعری ئهم شاعیره‌ن و زیاتر به‌هریه‌کی شیعری خۆرپسکی تیا بووه. له ناوه‌رپۆکی شیعره‌کانیدا گوزارشت له یه‌گرتنی کوردان و به‌هه‌ستیکی نه‌ته‌وه‌یی یه‌وه به‌گژ ئیستعمار و ناپاک و ئا‌غاو ده‌ره‌به‌گه‌کاندا ده‌چیت‌ه‌وه، که تووی دووبه‌ره‌کی و ئا‌زاوه ده‌نیت‌ه‌وه و کۆسپ و ر‌یگرن له به‌رده‌م هومیدی کوردان. له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا، له هه‌ندی له شیعره‌کانی شاعیردا هه‌ست به‌وه ده‌کرئ که شاره‌زایی له عه‌رووزی عه‌ره‌بی و هونه‌ره‌کانی ر‌ه‌وانبیزیدا هه‌بووه، به به‌لگه‌ی ئه‌وه‌ی، هه‌روه‌ک له دیوانه‌که‌یدا ده‌رده‌که‌ویت، نمونه‌ی شیعری کلاسیکی هه‌یه‌و له‌سه‌ر ر‌یی شوینی ئه‌وان ر‌ویشتوووه.

شاعیر، چه‌ند چوارینه‌یه‌کی له هه‌ستیکی پاک و بئ گه‌ردی نیشتمانپه‌وه‌ری و ولات پاریزییه‌وه له ئاست نه‌زانی و نه‌خوینده‌واری میله‌ته‌ی کورداناوه و هه‌ر خۆیشی ئه‌نجامی ئه‌و ده‌ردانه‌یان بۆ ر‌وون ده‌کاته‌وه، که بوونه‌ته‌ سوال‌که‌ر و چه‌مال و دزو جه‌رده:

میله‌ته‌ی کوردی سته‌مدیده هه‌موو دل ر‌یشن
هه‌رچی باری خه‌فته و زولمه ئه‌وان ئه‌یک‌یشن
چونکه بئ شه‌معی زه‌کا ون بووه ر‌یی زینده‌گییان
سۆفی و سائیل و چه‌مال دزو ده‌رویشن^(۹۰)

ئهم شیعره‌ی(فانی)، (ده‌لیم بیلیم و ناویرم)، بووه هه‌وینی شیعریکی جوانی (هیمن) و له ژماره (۵)ی گوڤاری (نیشتمان)دا بلاوکرایه‌وه، به پ‌یچه‌وانه‌ی ئه‌و نه‌ترسی پ‌یشان ده‌دات له خسته‌نه‌رووی ده‌ردو نا‌هه‌مورا‌ییه‌کانی گه‌لی کوردا:

هه‌رچیکی ب‌یت‌ه سه‌ر زارم
ئهمن ده‌یلیم و بئ باکم
ئه‌گه‌ر چی ب‌یکه‌س و زارم
ئهمن ده‌یلیم و بئ باکم
ئه‌وی ئا‌غایه بئ ب‌یکاره
جه‌بوون و قه‌لس و لاساره
دزی و ر‌اگرتنی کاره
ئهمن ده‌یلیم و بئ باکم^(۹۱)

(۹۰) گ‌هاواری کورد، ژ، ۱، ژ، ۱۰.

(۹۱) هیمن، ئهمن ده‌یلیم و بئ باکم، گ‌. نیشتمان، ژ، ۵، ۲۱-۲۲.

گیوی موکریانی (۱۹۰۳-۱۹۷۷/۷/۲۷) له ههولیرهوه به شاعر به شداری گوڤاری
(نیشتمان)ی کردووه. عهبدولرهمان گیوی موکریانی له بنچینهدا خوئی له خیزانیکی
نیشتمانپهروهه و کوردپهروهی موکریانییه و خوئی و حوزنی موکریانی (۱۸۹۳-
۱۹۴۷/۹/۲۰) برای هه ره له زوهوه له ههلب و پاشان له باشووری کوردستان، له
پهواندزو دوايي له شاری ههولیر بهکاری چاپهمنی و چاپخانه و رۆژنامهوانییهوه خهريك
بوون و خزمهتیکی زۆری رۆشنبیری کوردیان کردووه^(۹۲). له شاعرکهیدا هاتووه:

نادهم به فهلهك زهمزهمه و شوری ولاتم
قوربانی دهكهم مال و سهروکاری هیاتم
شیخ نیم كه به ته زویرو ریاکاری و نهفسوون
وهك ئاش به دانی ئەم و ئەو لا بی نشاتم
یا كۆلكه مه لای بی عه باو میزه ری پر فیئل
دهرۆزه یی ئیحسان كه م و سه ر فیتره و زهكاتم^(۹۳)

مه لا ههسه ن (قازی ههله بجه)، تهخمیسیکی جوانی له سه ر شاعریکی ئەحمه د موختار
جاف دارشتوووه و به ههستیکی نه تهوه یی به هیزه وه دهردو خه می خوئی ههله درپژئی:

دل له میحنهت كه یله سا به رووی خه ندانه وه
بمه درئ جامیك به یادی ته له عه تی جانانه وه
چونكو وا ئیستا له سازی سینه یی بریانه وه
دیته گویم دهنگی به سۆزو شیوه ن و گریانه وه
نالیه یی دلمه له هه سه رت حالئ کوردستانه وه
چۆن نه نالی دل به حالئ میله ته تی مه حروومی کورد
چۆن نه گریی چاو به خوین بو طالعی مه شئومی کورد
سینه چۆن لهت لهت نه كه م بو عنصری مه حکوومی کورد
لانه وازه و بیكه س و مه زلوومن ئەم پرۆ قهومی کورد
گا له دهستی توركه كان و گا له دهست ئیرانه وه

(۹۲) له باره ی ژبانی حوزنی و گیوی موکریانییه وه برپاوه: ره مزیه صابر، حوزنی نووسه ر و
رۆژنامه نووس، نامه ی ماجستی، کۆلجی ئه ده بیات، زانکۆی سه لاهه ددین، ۱۹۹۳.

(۹۳) گ. نیشتمان، ژ، ۲، ل ۱۷.

ئەمە بېجگە لەوھى ھەندى نووسەر و شاعىر بە ھۆى بارودۆخى سىياسى ئەو پۆژانەوھ
لە ناردى بەرھەمەکانىندا ناوى خۆيان نەنووسىوھ يان بە دوو پىت ئاماژەيان داوھ، كە
نازانين كىن^(۹۴). ھەر وھە ھەندى پارچە نووسىنى كورت كورت نىردراوھ،
بەناوھەکانىانەوھ ديارە، كە كوردى باشوورى كوردستان، ھەر وھەكو:
(ئەحمەد پىنجوينى^(۹۵)، عەبدولرەحمان موفتى^(۹۶)، ..ھتد).

---

(۹۴) بۆ نمونە پروانە:

گ. ھەلآلە، ژ، ل ۳۱-۳۲.

گ. ھەلآلە، ژ، ل ۸-۱۰.

پۆژنامەى كوردستان، ژ ۱۳، ۱۹۴۶/۲/۱۱.

(۹۵) پۆژنامەى كوردستان ژ ۳۲، ۱۹۴۶/۴/۶.

(۹۶) پۆژنامەى كوردستان، ژ ۲۵، ۱۹۴۶/۳/۱۷.

فەسلە چوارەم

رۆژنامەوانیی سەردەمی کۆمارو ئەدەبیاتی کوردی

۱- ھونەری شیعەر

۲- ھونەری وتار

۳- ئەدەبی منداڵان

۱- هونەری شیعەر

شیعەر ھەمیشە لە دل و دەروونی کورددا زەمزمەمی داوھ و جیگەییەکی بەرزى بۆ خۆی گرتووە. پەنگە ئەمە ھەر خەسلەتێکی دیارو بەرجەستەمی میللەتی کورد نەبێ و زۆریەمی میللەتانی پۆژھەلات کە میژووویەکی کۆن و دیرینیان ھەبێو پیکھاتەمی کۆمەلایەتییان لەسەر بنچینەمی عەقلى خێلەکی دامەزراوھ و شیعەر بالادەست بووھ و ئاراستەمی سۆزو ئەندیشەمی ئینسانی کورد کراوھ و کەمتر خۆی لە مەسەلە قوول و ژیریەکان دابی، ئەمەش بێ گومان پەنگدانەوھمی بیرو ئاستی تیگەیشتنی قوئاغ و بنیادە کۆمەلایەتیەکیە بێت.

شیعەر ھەمیشە لەسەر زاران بووھ و کۆرۆ کۆچک و دیوھخانی کوردەواری پازاندوتەوھ. لێرەدا دەرفەتی ئەوھ نییەو کاری ئەو باسەمی ئیمەش نییە بگەرێنەوھ بۆ سەرھەتاکانی سەرھەلانی شیعری کوردی، بۆیە ئیمە لێرەوھ دەست پێدەکەین، کە قوئاغی یەکەمی شیعری کوردی پۆژھەلاتی کوردستان بە لاساییکردنەوھمی خاسیەت و مۆرکی شیعری قوتابخانەمی بابان لە لایەن چەند شاعیریکی مۆکریانەوھ دەست پێ دەکات، کە ئەوان بوونە سەر دەستەو دەستپێکی ئەو قوئاغە، ئەوانیش (وھفایى و ئەدیب و ئەدەب و حەریق و سالار و سەعیدو.. ھتد) بوون، کە ھەم بە لاسایی و گواستنەوھمی قوتابخانەکی (نالی و سالم و کوردی) بۆ مۆکریان و ھەم بە پۆشنبیری و خویندنەوھمی شیعەر و ئەدەبی فارسی سەردەم توانییان درێژە بەو قوتابخانەمی بدەن و زۆر نمونەمی شیعری بەرزى کلاسیکی بنووسن، بەلام نەبوونە قوتابخانەییەکی سەر بەخۆی ئەدەبی جیاواز لە قوتابخانەمی بابان، کە ھەندئێ کەس پێیان وایە ئەوانە (قوتابخانەمی مۆکریان)^(۱).

بەلێ راستە، لە رووی زمانی شیعرییەوھ، شێوھزاری مۆکری دیارەو ئەم شێوازە پەوان و کوردییەکی پەتیەو بە ھۆی تیکەلاو نەبوونی لەگەل وشەو دارشتن و دەستەواژەمی

(۱) جوان بۆکانی، کە (ئەنوەر سولتانی)یە، لە لیکۆلینەوھەیکدا کە بە چەند ئەلقەیک لە پۆژنامەمی (پەيام) لە شاری لەندەن دا بلاوی کردوتەوھ، لە (قوتابخانەمی مۆکریان) دواوھو بە نوێخوازی داناون و ئەو خەسلەتەمی دیاری کردووە، کە لە قوتابخانەمی (بابان) جیایان دەکاتەوھ پەوانە: پۆژنامەمی پەيام، ژ، لەندەن، ۱۹۹۸. ھەرۆھا لە ژمارەمی (۶) ییشدا لە نەورۆزی ۱۹۹۸ دیسان بە ناو نیشانی (پیشروانی شیعری نوێی کوردی زۆژھەلاتی کوردستان)، لەو بێ هیوایی و نا ئومیدیە دواوھ کە لە دواى رووخانی کۆمارى دیمۆکراتى کوردستان بەرۆکی ھەندئێ شاعیری ناسراوی وەکو (ھیمن) و (حەقیقی) گرتەوھ و بەبالای (شا)یاندا ھەلگوتووە.

عەرەبى و نزیكى له زمانى فارسىیه وه به لام ناکرى ئەوه بکریته خالیكى جه وههههه بۆ دروستبوونی قوتابخانهیهکی شیعریی.

له پرووی هونهری شیعرییه وه، ئەو شاعیرانه ههه هونهرهکانی شیعری عەرەبى و پۆژهه لاتیبیان به کارهیناوه، له (غهزهه و قهسیده و چوارین و پینج خشتهکی و تیهه لکیش و موستهزاده..هتد)، له پرووی کیشی شیعرییه وه ههه به رههکانی عهرووزی عەرهبین، خو له پرووی قافییه وینهی شیعری وهه موو خهسهه تهکانی شیعری کلاسیکی کوردیدا ههمان شتن.

قوناعی دووهمی شیعری کوردی له پۆژهه لاتى کوردستاندا، ئەو قوناعیه، که نیمه مهبهستمانه وه ئەو سهردهمه میژوو بییه دهگریته وه، که چه ندىن شاعیری گرتوته وه، له وانه: (ابوالحسن سیف القضاة، سهید کامیلی ئیمامی، حه قیقی، خاله مین، ههژار، هیمن، خالدی حسامی (شیواو، وهتد). لهه لیکۆلینه وهیه دا ههول دههین له عاست ناساندن و به رهه می شیعری ئەو شاعیرانه دا بوهستین.

سهیفی قازی (ابوالحسن سیف القضاة ۱۸۷۴-۱۹۴۴ز)

سهیفی قازی، یه کیکه لهو شاعیرانهی، که سهه به بنه ماله ی قازییهکانی مههابادییه، له ته مهندا پیش ههژار وهیمن وههوانی تر که وهتبوو، دهکری به قوناعی گواستنه وهی شاعیرانی کلاسیکی ناوچهکه (وهفایی و حهریق و ئەدهب) وههستهی دووهم لهوانه ی پیشتر ناومان بردن و له سهردهمی کوماردا دههکه وتن و شیعرهکانیان بلأو دهبووه وه، بزمرین.

له پیش دامهزراندنی کوومه لهی (ژی.کاف) هوه، سهیفی قازی شیعرهکانی خو ی به نهینی بلأوده کرده وه، (هیمن) دهلی:

(چه ندىن شاعیریش هه بوون شیعری خو یان به نهینی بلأوده کرده وه، به تایبه تی شیعرهکانی سهیفی قازی و.. ئاگریان ده کرده وه)^(۲).

ئهم شاعیره ناوبانگیکی زۆری له موکریاندا هه بووه، دوا ی بلأو بوونه وهی رۆژنامه وانیی

(۲) هیمن، تاریک و پروون، ل ۱۵. له دیوانه که ییدا هاتوو که له سالی ۱۲۵۵ ههتاوی واتا له ۱۸۷۶ دا له دایک بووه، پاشان له خزمه تی مه لا شه فیه له گوندیکی نزیک بوکان و مه لا حه سه نی قزلجی بوکانی و مه لا سالمی سه در اپاتی و مه لای سه لمان که ندى تا پله ی مه لایه تی خو یندوو وه له خانه قای شیخی بورهانی به خاک سپێردرا وه، پروانه، دیوانی سیف القضاة، ل ۱۴.

كۆماری دیمۆكراتی كوردستان. پۆژنامەى (كوردستان) و گوڤارى (هەلآله) لە بارەى ژيان و پایەى ئەم شاعیرە نووسویانەو وینەو هەندى لە شیعەرە نیشتمانى و سیاسییەكانى ئەویان بلأوكردۆتەو.

لە گوڤارى (هەلآله) دا نووسراو:

(پروناكى دل و وردى مەعناو جوانى ئەلفاز دەگەل تىژى زەین و زیرەكى و هەستى نەوع پەرستى و بەرزى گیان و جوانى ئەخلاقى ئەم شاعیرە بەرزە لە نىو زانایان و گەورە گەورانى زەمانى خوڤى دا بىۆینە بوو. سەبەك و شىۆهوى سەیف زۆر مامۆستایانە و دەگەل ئەدەبیاتى زۆر بەرز بەرامبەرى دەكا. لە شیعەرى كوردى و فارسیدا مامۆستا بوو و ئەشعارى وى دلرڤین و ئاودارو پەوانن، بە تايبەتى شیعەرە میلییەكانى كە ماىهى شارەزایى و وەخەبەر هاتنى كوردە) (٣).

ناوهرۆكى شیعەرەكانى ئەم شاعیرە، بىجگە لەوہى بە شىۆهییكى گشتى شیعەرى سیاسى و نیشتمانىن، هەندى غەزەلى نازكىشى نووسیوه. لە پرووى هونەرى شیعەرییەو پىرەوى كىشى عەرووزى كردوو و بە زۆرى بەحرى (رمل) بەكارهیناوه. لە پرووى زمانى شیعەرییەو، زۆر لەو وشەو زاراوانەى، كە لە زۆربەى شیعەرى شاعیرانى وەكو (نالى و سالم و كوردى) دا دەردەكەون و لەزۆربەى شیعەرى شاعیرانى پۆژەهەلاتیدا دەردەكەون، بەكارهاتوون، هەروەكو: (پۆژى رووخ، طفلى دل، شەكرى لیو، زولفت وەلادە، زولفى میروەحت، سانى دل.. هتد)، بەلام لە شیعەرە میلییەكانیدا زۆرتر وشەى كوردى پەتى بەكارهیناوه، لە شیعەرىكى سیاسیدا دەلئ:

كوردینە تا كەى لە كیوان میسالى دیو
ببین و بچین و بۆمە نەبى قەت خودان و خىو
خەلكى هەموو لە باغ و لە شاران كەیف خوڤ
ئیمە بلأو و بى سەرە ماوین لە دەشت و كیو
بۆ عاسمان دەرپۆن و لە بەحرا دەكەن سەفەر
هەر عەردە نیشنگاهى مە سەنعاتە وەردو شىو

تا دەگاتە:

كوان كوردى كوردەكان كە لە ترسیان دەلەرزى ارض
كى بوو لە شامى شابوو لە میسرى ببوو خدیو

(٣) گ هەلآله، ژ، ٢، ١٠ ل.

گوردانی کوردان به خودا رۆژی غیرهته

دهست دهینه خه نجه ران و پیاوانه بیینه نیو^(۴)

ههروهها له غه زهلیکیدا دهلی:

دایم دلم به ناله و زاری و فغان دهلی
خوش به و شهوهی که رۆژی رۆخی دل بهرم ههلی
زولفت وه لاده رپوت بنویینه به دعههیه
شه و راپورئ ستاره نه مینئ قه مهر ههلی
طفلی دلم گپوی شهکری لیوی گرتووه
به و دوو هه ناره ژیری که وه بیخه باغهلی
به و زولفی میروهحت مه که مه نعم له شههدی لیو
گیریکه دل ضعیف وه دترسی له داوهلی
ئه و قیافهت به سانی دلی مدعی (حسن)
تهنگه درهنگه مهیلی به جهنگه ههلی مهلی^(۵)

حه قیقی (۱۹۰۲-۱۹۹۷ز)

(حه قیقی) ته خه لوسی شیعریی (عه بیاسی عهلی پاشای برام پاشای کورپی شیخ ئاغای کورپی به یرم ئاغای باپیره گه و ره عیلی دیوکری) یه. خه لکی بوکانه و له گوندی مهرجان ئاوا له دایک بووه و خویندنی ئایینی له خزمهت باوکیدا خویندووه، ماوهیه که له سلیمانیدا ماوه ته وه و جاریکی دی له گه ل خیزانه که یدا چۆته وه موکریانئ. له بنه ماله یه کی کۆن و به ریزی ناوچه که یه و ریزی زۆری لی گیراوه و دوا جار، له فه رمانگه ی دارایی دامه زراوه و تا سالی ۱۹۶۳ له سه ر کاره که یدا ماوه ته وه پاشان خانه نشین بووه، دۆستی هه می شه یی هه ردوو شاعیری ئاوزه ی خوئی (خاله مین و سه ید کامیلی ئیمامی) بووه له شیعره وه خویندندا. شیعره کانی له م دوا بییه دا له دیوانیکدا به ناوی (دیوانی حه قیقی) یه وه له ورمی بلا و کرایه وه^(۶).

(۴) گ. هه لاله، ژ، ۲، ل ۱۱.

(۵) گ. هه لاله، ژ، ۲، ل ۱۳.

(۶) له باره ی ژبانی شاعیره وه پروانه:

عباس حه قیقی، دیوانی حه قیقی، ژ، ۲، ۱۳۶۷، ل ۷-۲۳.

مامۆستا حه قیقی ژبانی من، گ. سر وه، ژ، ۳، س ۱، پایزی ۱۹۸۵، ل ۴۰-۴۴.

شاعیر له هه‌په‌تی لاویدا، به هاندانی مامی و شیعره‌کانی (نالی و وه‌فایی و ئەدیب و ئەدهب و مه‌ولانا جلال الدین پۆمی) و شیعرى کلاسیکی فارسی هه‌ستی شیعرى بزواوه و ده‌ستی به شیعر نووسین کردووه. له قو‌ناغی یه‌که‌میدا، به لاسایی شیعرى کلاسیکی به زمان و لی‌کچواندن و وینه‌ی شیعرى زۆر دووباره بووه‌وه‌ی شاعیرانی پێش‌خۆی هه‌نگاوی یه‌که‌می هه‌ل‌ئیناوه:

سه‌حه‌ر له ته‌رفی بو‌ستان له سه‌حنی لاله‌زاره‌وه
نه‌سیمى جان‌فراوه‌زى به موژده‌یى به‌هاره‌وه

یان:

خه‌راجى چاوى مه‌خموورى له نوورى دیده ده‌ستینى
له ئەسه‌رارى ته‌بابه‌ت عارف و عامى هه‌موو ماتن^(٧)

له‌م لاسایی‌کردنه‌وى قو‌ناغی یه‌که‌میدا نه‌یتوانیوه هه‌یچ له‌و قوتابخانه‌ی (بابان) تێپه‌رینى و شتیکی نوێ بێنیتته کایه‌وه، که وه‌کو خه‌سه‌له‌تیکی تایبه‌ت به خۆیه‌وه پێی بناسریتته‌وه.

له قو‌ناغی دووه‌مدا، به‌کارى‌گه‌رى نه‌وه‌کو هه‌ر بو‌سه‌ر (حه‌قیقى) به‌ل‌کو شاعیرانى دواى ئە‌وه‌یش، ابوالحسن سیف القضاة ناسراو به سه‌یفى قازى، به تایبه‌تى دواى هه‌وه‌ل جهنگی جیهانی، شیعره‌کانی له‌ پ‌رووی مه‌به‌ستی شیعریه‌وه بو‌ مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وه‌یى و قو‌لبو‌نه‌وه له ژيانى نه‌هامه‌تى و نه‌دارى خه‌لك ته‌رخان کردبوو، پ‌رپ‌ه‌وى شیعرى کوردی له موکریانى گۆپى. ئە‌م ماوه‌یه له کوردستانى باشوور، ئە‌حمه‌د موختار جاف و مه‌لا حه‌مدوون گوروتینى تازەیان دایه‌وه به‌ر شیعرى سیاسى و نه‌ته‌وه‌یى و هه‌ندى جار ته‌نزو گالته‌نامیزیشی ده‌گرته‌وه. ئە‌مه سه‌ربارى ئە‌وه‌ی وریاکردنه‌وه‌ی خه‌لك به هاندانیان بو‌ خوینده‌وارى، له مه‌سه‌له‌کانى شیعر بوون، به‌کورتى، گرنگی ناوه‌رۆک به‌ر له‌ روخسار و هونه‌رى شیعرى، که پ‌یشت‌ر خۆی پ‌یوه‌ خه‌رىک کردبوو. هاته‌ مه‌یدانه‌وه.

(حه‌قیقى) دیسان بو‌ به‌ پ‌یره‌وه‌چوونى ئە‌و قو‌ناغه‌و پ‌اشتر له سالانى دووه‌مین جهنگی جیهانیدا و ئە‌زموونى کۆمارى دیموکراتى کوردستان، په‌وتى شیعرى ئە‌و له‌ پ‌رووی زمان و وشه‌ی کوردی پ‌ه‌تییه‌وه گۆرانى به‌سه‌ردا هات و شیعر له‌م قو‌ناغه‌دا په‌یامىکی سیاسى و کۆمه‌لایه‌تى و په‌روه‌رده‌یى له ئە‌ستۆدا بوو. بو‌ نازابى و پ‌یدا‌هه‌لگۆتن به‌ سروشتى پ‌اک

(٧) په‌سول سۆفى سولتانى، سه‌رنجێک له په‌وتى شیعرى حه‌قیقى و چه‌ند وته، گ. سروه، ١٣٦، س ١٣،

خه‌زه‌لوه‌رى ١٩٩٧، ل ٤٠.

و بیگهردی کوردەواری و لایەنگیری مروّف دۆستی و بەرهی دیمۆکراسی خوازی گەلی
شیعری گوتوون، بە زمانیکی سادەو پەوان و خستنه‌پرووی ئەو بابەتانهی، که ناماژەمان
بو کردن:

هاتەدەر پۆژ لە بورجی مینا پەنگ   لاچوو تاریکی تێپەری شەو و زەنگ
گۆلی شادی لە باغی ئازادی   هاتەدەر زۆر بە نازو عیشو و پەنگ
بلبلی نیشتمانی کوردستان   دەچریکینی بۆی بە سەد ئاهەنگ

تادەگاتە:

لاوەکان و لە پێی وەتەن داری   بە فیداکەن مەییئە سەر خو نەنگ
حافظی نیشتمان و ئالابن   مەپرینگینەو لە تۆی و تەنگ (۸)

ئەمە لە پۆژی هەلکردنی ئالای کۆماری دیمۆکراتی کوردستاندا لە بۆکان، بەلام
و هەکو سەرنج دەدەین لە وەسفی بەهاری کوردستاندا تا راددەیک لە ژێر کاریگەری وەسفی
بەهارەکەیی حاجی قادری کۆیی (۱۸۱۵-۱۸۹۷ز) دایە، بە هەمان شیو و بە وشەو
زاراوە و دەستەواژەیی کوردی پەتی وەسفی گیاو گۆل و دیمەنی پەنگا و پەنگی مانگی
نەروژ دەکات، که ئەمە لە پەوتی شیعریی شاعیردا بەرەو پێشچوونیکە:

تۆقی سەر ئاوی کانێ لەبەر گرمەگرمی رەعد
شین بوو زەوی بە نم نمی هەوری گەوال گەوال
غەملی چیاو چەمەن بە سپی و سەوزو زەردو سوور
دارو دەوێن بوو بە هەزار پەنگی جەننەتی ئیرەم
رازاو تاقی ئەتەس و کیمخواو حەریرو وال
کوێستان لە بۆی هەلەو بەیبوون عەبیری خا
پەنگاوە باخچەکانی و هەکو بووکی چارە سأل
ئەشکەوت و کێوو کەژ بە خری قاسپە قاسپی کەو
گۆی کەر دەبی لە قارپیی قازو قورینگ و دال (۹)

(۸) حەقیقی، شیعەر، گ. هەلە، ژ، ۱، س، ۱، رەشەمەیی ۱۳۲۴، ل ۲۴. ئەم شیعەری شاعیر لە دیوانە کەیدا
بلاو نەکراوەتەو، وێدەجی دەستیان نەکەوتی.

(۹) حەقیقی تازە بوو سأل، گ. هەلە، ژ، ۲، س ۱، خا کەلیووی ۱۳۲۵، ل ۳۰.
لە دیوانی (حەقیقی) یشدا بلاو کراوەتەو نەختی بە جیاوازییەو، برۆانە: دیوانی حەقیقی، ل ۵۱.

تهنانهت دهسته واژه‌کانی (گرمه‌گرمی رهد، هه‌وری گه‌وال گه‌وال، خه‌ملینی چیاو دارو ده‌ون، تاقی ئه‌تلّه‌س و کیمخواو حهریر، هه‌لاله‌و به‌یبوون و عه‌بیری خاوو قاسپه قاسپی که‌و و قاره‌یی قازو قورینگ). به‌ته‌واوی له‌ژیر کاریگه‌ری قه‌سیده‌ی (وتم به‌به‌ختی خه‌والووی) (حاجی قادری کۆیی) دایه، که‌تیایدا هاتوو:

چیا له‌ته‌وقه‌ سه‌ریدا رڙاوه‌ تا که‌مه‌ری
 چو زولفی سونبولی دهره‌م، چو په‌رچه‌ی به‌ره‌زا
 به‌جۆشی ئاگری گولناری کانی هه‌لده‌قولی
 میثالی دیده‌یی وامیق له‌حه‌سره‌تی عه‌رزا
 قه‌لاتی زیوی روخواوه‌ هه‌ره‌س به‌تۆپی نه‌سیم
 سوپاهی لاله‌و گول چادری له‌جی هه‌لدا
 له‌گولّه‌ شینی که‌قازو مراوی دین و ده‌چن
 شنه‌ی نه‌سیمه‌ سه‌دای ئاوی سافی سه‌ر قه‌لّه‌ن
 به‌ورشه‌ ورشی گیا شه‌نگه‌یی بووه‌ شه‌یدا^(۱۰)

سه‌ید کامیلی ئیمامی (۱۹۰۳-۱۹۸۹ ز)

له‌ سالی (۱۲۸۲) ی هه‌تاوی به‌رامبه‌ر به‌ (۱۹۰۳ ز) دا له‌ گوندی زه‌مبیل له‌ بنه‌ماله‌ی سه‌یدانی زه‌مبیل له‌ دایک بووه‌. بابی خوالیخۆشبوو سه‌ید عه‌بدولحه‌کیم کورپی سه‌ید عه‌بدولکه‌ریمی زه‌مبیله‌، که‌ هه‌ردووکیان له‌ رڙبه‌ران و به‌رپۆه‌به‌رانی ته‌ریقه‌تی نه‌قشی و قادری بوون.

شاعیر لای باوکی و مامی فی‌ری خوینده‌واری بووه‌ و ده‌رسی دینی خویندوو و سی‌ سالان له‌کن مامی (حاجی بابا شیخ) له‌ ئاواپی جه‌میاندا خویندوو یه‌تی. پاشان له‌گه‌ل (عه‌باسی حه‌قیقی) شاعیر له‌ ئاواپی باخچه‌ له‌ خزمه‌ت مه‌لا سه‌ید که‌ریمی موده‌ریسی له‌ خویندن هه‌لچوونه‌وه‌.

له‌وکاته‌وه‌ ده‌ستی به‌ شیعر گوتن کردوو و هه‌تا مردن لێی دانه‌بړا. له‌ سه‌ره‌تادا شیعی سیاسی و نیشتمانی کردوو ته‌ پێشه‌نگی شیعه‌رکانی و دژی رڙیمی شا و بو کوردایه‌تی شیعی گوتوو. له‌ سالی (۱۹۴۶) دا گیراوه‌ و بو ماوه‌ی دوو سالان زیندانی بووه‌ و پاشان ئازاد بووه‌ و به‌ کشتوکاله‌وه‌ خه‌ریک بووه‌ هه‌تا کۆچی دواپی کردوو^(۱۱).

(۱۰) سه‌ردار هه‌مید میران و که‌ریم مسته‌فا شاره‌زا، دیوانی حاجی قادری کۆیی، ل ۳۲-۳۳.

(۱۱) له‌ باره‌ی بایۆگرافیای (سه‌ید کامیلی ئیمامی) یه‌وه‌ بروانه‌: گ. سروه‌، ژ، ۵، به‌هاری ۱۹۶۸، ل ۳۴-۳۷.

له پوژی هه لکردنی ئالای پیروزی کۆماری کوردستان له شاری بۆکان ئەم شیعری شاعیر له لایەن (ههژار) هوه خویندرايهوه، که بهو بۆنهیهوه نووسیویهتی:

به هه موو کوردی ولات بی پیروژ   خاصه بۆ وانه له گه ل مهن دلسۆز
بۆ ئه وانه ی که به پیشواز هاتن   فرقه ی پیاده و چهند سواری قوژ
هه ر بژین میلله تی کوردی به ئه بهد   هه ر به شان هه لگرن ئالای پیروژ
دوژمنی کوردی هه لات بۆی ده رچوو   رپویه و کاکی ئه وا گرت له گاوز (۱۲)

به بۆنه ی بلاو کوردنه وه ی گو قاری (هه لاله) له بۆکان، شاعیر دلخۆشی و پیروزیابی خۆی به شیعیر په وانه کردوه و له ویدا هاتوه:

مه حبووبی نه وه به هاری من ئه ورو هه لاله یه
عقده ی دلم به پشکووتنی وی چه و اله یه
یاره ب گریی دلم بکه وه گول بپشکووی
له م مانگی نیوه راستی به هار له م محاله یه (۱۳)

له ئاست پروانین و هه لسه نگانندی شیعیره کانی (سه ید کامیل) دا، ده بی ئه وه بلین شیعیره کانی زور سادهن و ئاستی هونه رییان نزمه، به تایبه تی شیعیره سیاسییه کانی که بۆ بۆنه ی تایبه تی وتراون، به زمان و وینه ی هونه ری زور لاوازن ده رپراون و به زور له خۆ کردنی که وه نووسراون، که چی به پیچه وانه وه له (غه زه ل و قه سیده) دا وینه ی هونه ری جوان و زمانیکی شیعیری تۆکمه ی هه یه، به بۆچوونی ئیمه هۆیه که شی ئه وه یه، که شاعیر له حوجره و مزگه وتدا پیگه یشتووه و خویندوو یه تی و به ئه ده بیاتی کلاسیکی فارسی ئاشنا بووه، بۆیه له وینه و زمانی شیعیری کلاسیکیدا سوودمه ندو به هره ی وه رگرتووه. له قه سیده یه کدا به ناو نیشانی (ده چم و نه چی) دا ده لی:

من ده لییم: شاری دلم باغ و گولستانه، که چی
عه قل ئه لی: نا قه سه به ی شو رشی مه ستانه نه چی
من ده لییم: نوخته یی ئه و په وه زنی ئیمانه ده چم
ئه و ده لی: سه ره سه ری تیک چووه، ویرانه نه چی

(۱۲) گ. هه لاله، ژ، ۱، ل ۲۳.

(۱۳) گ. هه لاله، ژ، ۱، ل ۴.

من دهلیم: جیگهیی هەر شیئت و جنوونانه دهچم
 ئەو دهلی: نا، زهدهیی پهنجهیی پهریانه نهچی
 من دهلیم: مهركهزی ئەسراری هەریفانه دهچم
 ئەو دهلی: جی تهماعی چاوی هەسوودانه نهچی
 من دهلیم: وهختی خهتهر مهئمن و قه‌لغانه دهچم
 لهو هه‌موو چوون و نه‌چوونه سه‌ری سوورپماوه (كامیل)
 من دهلیم: جوانه بچم ئەو دهلی وا جوانه نهچی^(١٤)

ئەم قه‌سیدهیه ئەوه هه‌لده‌گری، له‌سه‌ر رپبازی ده‌روون شیکاری فرۆید شی بکریته‌وه و
 من به ئاره‌زوو (رغبات) بچویندری و ئەو به (منی بالاً) و ئەو کیشه‌و مملانییه‌ی نیوان
 ئەو دوو ته‌وه‌ره بی کۆتاییه‌ له قه‌سیده‌که‌دا دیاره.

خاله‌مین (١٩٠٥-١٩٩٢ز)

ناوی حاجی سه‌ید محه‌مه‌د ئەمین به‌رزنجییه و باوکی (حاجی شیخ مسته‌فا کوکه) له
 شیخ و خواناسه ناسراوه‌کانی ناوچه‌که بوو. شاعیر زانستی دینی له خزمه‌ت زانای
 به‌ناویانگ ئەحمه‌د تورجانی زاده (١٨٩٨-١٩٨٠ز) ده‌ست پێ کردووه. له‌گه‌نجیته‌یه‌وه
 ده‌ستی به‌ شیع‌ر نووسین کردووه و زیاتر پیره‌وی نالی و حاجی قادری کۆیی کردووه^(١٥).
 به‌ بۆنه‌ی دامه‌زراندنی حزبی دیموکراتی کوردستانه‌وه له مه‌هاباد چه‌ند کۆرپک به
 ئاماده‌بوونی سه‌رانی عه‌شیره‌ت و خه‌لکی کاسبکار له مه‌هابادی گیران، له‌م کۆرپانه‌دا
 چه‌ندین وتار و شیع‌ر خویندرانه‌وه و ئاماده‌بووان به‌ دلخۆشی و چه‌پله‌رپزان پیشوازبیا
 له‌و کۆرپانه‌ ده‌کرد. له‌و کۆرپانه‌دا، شاعیرانی وه‌کو هه‌ژار و هیمن و مه‌لامارفی کۆکه‌یی پانی
 شیع‌ریان خویندووته‌وه، هه‌روا (خاله‌مین) له‌ رۆژی ٢٤/٨/١٣٢٤دا ئەم شیع‌ره‌ی
 خوینده‌وه:

په‌بی پیروۆز بی لیتان حزب له‌ نووی

چنا تووی یته‌کی و به‌و زوانه‌ ده‌رووی

(١٤) سه‌ید کامیلی ئیمامی، ژبانی من، گ. هه‌لاله، ژ. به‌هاری ١٩٨٦، ل ٣٥.

ئەم قه‌سیده‌یه ته‌رجه‌مه‌ی سه‌ر زمانی عه‌ره‌بیش کراوه، بپروانه:

دیوان الشعر الكردي، ترجمه و تقدیم د. عزالدین مصطفی رسول، ص ٩٨-٩٩.

(١٥) بو ژبانی شاعیر بپروانه: سید محمد صمدی، نگاهه‌ به‌ تاریخ مه‌هاباد، ص ٢٤١-٢٤٣.

هه‌نار شین و ساوای باغی ساواو
بگا سوورسوور شیرین بیټ بگویی
به گوئییدا سړیواندم فریشته
گویی هیوای کوردستان دهپشکوئی..
به من پیویسته گهر داش و برایه‌ک
له نازهربایجانی و کوردی بدوی

تاوه‌کو له کوټاییدا ده‌لی:

په‌بی هه‌ر که‌س له کوردان مالی تی‌کدا
شه‌وی‌لکه‌ی ره‌ق چاوی زه‌ق بی نه‌جوی^(۱۶)

به سهرنجدان لهو شیعری خاله‌مین، دهرده‌که‌وی که خوینده‌واریکی وای نییه‌و دهردی دل و
که‌ف و کوټ و سوژی پیریکه که هه‌ستی نه‌ته‌وه‌بی پال پیوه‌نه‌ریټی و به زمانیکی زور ساده
بازاپی خه‌ک و وشه و ده‌سته‌واژه‌کانیش هی باخه‌وان و جووتیاریکی کورده. ئەم جوړه
شیعره دهرته‌نجامی پوښبیری کومه‌لی کورده‌واری ئەو پوښه‌لای کوردستانه بو
وره به‌رزکردنه‌وه و پوښی مقاومه‌تی ئەو پوښه سوودمه‌ند بووه و وروژانیکی تایبه‌تی له
دلی سهره‌ک عه‌شیره‌ت و هوزه‌کاندا خولقاندوه بو ئەوه‌ی به خودا بچنه‌وه.

به‌بوئنه‌ی دهرچوون و بلا‌وبوونه‌وه‌ی پوښنامه‌ی (کوردستان)ی حیزبی دیموکراتی
کوردستان، که هه‌موو خوینده‌واریکی کورد به پووداویکی پوښبیری کوردستانی
داده‌نا، له هه‌موو لاییکه‌وه دلخو‌شی و پی پیرۆزه‌ی خو‌یان به نووسین و شاعر په‌وانه
ده‌کرد. خاله‌مین له (قرقه‌لا) را نامه‌ییکی بو پوښنامه‌که ناردوه و پیرۆزبایی خو‌ی
پاگه‌یاندوه، پاشان به شاعر دلخو‌شی خو‌ی دهرده‌بری و توانجی له (هیمن)ی شاعیر
گرتوه بو کاکوټ و قزی. له نامه‌یه‌کیدا هاتوه:

(پوښنامه‌ی مه‌زنی کوردستان چاپ و بلا‌وکردنه‌وه‌ی ئەو نامه‌ به‌رز و ماقوله‌ولی
پیرۆز بی و هومیدم وایه، به شه‌به‌قی زانین ناسینی وی ته‌واوی نه‌ته‌وه‌ی کورد
نه‌خوازه‌ لاوان و گه‌نجان‌ی موکریان له شه‌وی تاریکی نه‌زانین و گپژی سهره‌گپژه‌ی
نه‌خوینده‌واری راهی بین..)

پوښنامه‌یه‌کی کوردی که ناردت به دیتنی
پوون ترووسکه‌کان و له شایانی بوم خه‌نی

(۱۶) حیزبی دیموکراتی کوردستان، گ. هه‌لاله، ژا، س، ۱، ب، ۱۵.

پۆژنامەییەکی چۆنە ئەگەر باوەر دەکە
 ھەر دێری لاپەرەییەکە کە چاکى بپشکنى
 راستە ستوونى عەینى شەقامى وەفائى
 بۆنت گۆلى گولۆ دەلێى زولفى زێرینى..
 یارەبى سەد شوکر کە نەمردم بە چاوى خۆم
 دیتم زمانى کوردی بە نووسین و خویندنى..^(۱۷)

ھەژار (۱۹۲۰-۱۹۹۱ز)

ھەژار (عەبدولرەحمان شەرەفکەندى)، بێجگە لەوێ لیکۆلەر و وەرگێر و فەرھەنگنوس و زمانزان بوو شاعیریکی میلی کوردە، کە شیعەرەکانى بە شێوەیەکی سادە و پەوان و بە کوردییەکی پەتی و بە ھەستیکی نەتەوہیبیوہ نووسیوہ و ناوبانگی نەوہکو ھەر بە تەنیا لە موکریان بە ھەموو ناوچەکانى کوردستاندا بلأوبۆتەوہ. خویندنى دینى خویندووہ و پاشان ھەر زوو لە گەنجیەتیدا پێوہندى بە کۆمەلە (ژى. کاف) ھوہ کردووہ و شیعەرە میللییەکانى، کە سروشتیکی نەتەوہیبى و شوپشگێرى ھەبە، ھەر زوو بەناو خەلکیدا بلأوبۆتەوہ، ھەر لەو کاتەش ھوہ ناوى (ھەژار)ى بۆ خۆى ھەلبژاردووہ.

پاش دامەزراندنى کۆمارى دیموکراتى کوردستان، لەگەڵ (ھیمن)ى شاعیری برادەرى خۆشەویستى پێشەوا قازى محەمەد بوون و لە زۆربەى ئاھەنگ و بۆنە میللى و نیشتمانىیەکانا شیعریان خویندۆتەوہ، ژمارەبەھى زۆر شیعەر و وتار و نووسینیان لە پۆژنامەو گۆقارەکانى کۆماردا نووسیوہ و (ھەژار) ئەرکى بەرپۆہبردنى رادیۆى کوردى لە ئازەربایجانیش بە ئەستۆگرتووہ، ھەر لەو سەردەمدا کۆمەلە شیعیریکی لە لایەن (جەعفەر خەندان)ى ئەفسەرى ئازەربایجان بە تەرجەمەى ئازەربایجانى کراوہ و لە پۆژنامەى (وطن یولندا) و (شفق) و (شاعرلر مجلس) و نەشریەکانى (سەوہت مدنیەت ایوى) باکوو گۆقارى (آزربایجان) چاپ کراوہ^(۱۸) ھەر و ھا (ئالەکوک) و (سیلسیلەى مەشایەخى نەقشەبەندى) و (عەقل و بەخت) و (گفتوگۆى دووباز) و ھەندى بەرھەمى دى بلأو کردۆتەوہ^(۱۹).

(۱۷) لە (قزقەلا)را خالەمین، پۆژنامەى کوردستان، ژ، ۹، ۲/۲، ۱۹۶۶، ل. ۲.

(۱۸) بروانە: گ. ھەلالە، ژ، ۳، ل. ۳۲.

(۱۹) لە بارەى ژيانى (ھەژار) ھوہ، ئیمە تەنیا بەوہندە راوہستاین، کە لە چوارچێوہى ئەو ماوہ میژویبى، کە باسەکەى ئیمە دەبگرتەوہ خۆى بەلام دواى رووخانى کۆمار و ژيانى ئاوارەبى ھەژار لە عێراق و سووریا دەتوانى سوود لەو بایوگرایایەى خۆى، کە بە قەلەمى خۆى نووسیویەتیوہ وەرگری: ھەژار چیشتى مجبور، پاريس، ۱۹۹۲.

سروشتی شیعری (هەژار)، لە پرووی پوخسارهوه زۆر سادەییەو لەسەر کیشی بېرگەى خۆماليیەو لەسەر شیوازی شیعری ستوونی و جووت قافیەییە، بە زمانیکی سادە و گشتیی خەلک نووسراوئەو. ئەو سەردەمە، سەردەمی گەنجی و تازە پۇگاژۆکردنی شیعری بوو و کوردانە بوو و دەبی بوتری لەسەر دەستی ئەو کۆمەلە شاعیرەى ئەو پۆژگارە (هەژارو هیمن و سەید کامیل ئیمامی و حەقیقی و عطری و خالەمین) شیعری سیاسی کوردی لە پۆژەلاتی کوردستان گەشەى کردو بلاوبۆو و بوو هاندەرێک بۆ وروژاندنی هەستی نەتەوویی و پەرەسەندنی گیانی کوردایەتی.

ناوەرپۆکی شیعری (هەژار) تۆماریکی زیندووو بۆ پروداوہکانی ئەو پۆژە، هەر لە فریدانی هەوێل بەیاننامەو ئاگاداری فرۆکەکانی ئۆردووی سووری سۆقیتی بەسەر ناوچەى موکریانى تا دوا پۆژانی پووخانی کۆماری دیمۆکراتی کوردستان. لە بارەى ئەو ئاگادارییانەى فرۆکەکانەو ئەو شیعەرەى (هەژار) زۆر باو بوو:

بە بلاوبوونی دوو پەر ئاگاھی

بوو بلاو ئەرتەشتی شەهنشاهی (۲۰)

شاعیر لە پۆژی هەلکردنی ئالای کوردستان لە مەهاباد و ئاهەنگی سەربەخویی و بۆنەکانی دیکەدا لەگەل چەندین شاعیری دی شیعریان خویندۆتەو، لە شیعریکدا هانی لاوہکان بۆ خویندن دەدات و ئەوہیان بۆ پروون دەکاتەو، کە سەرچاوەى ئەو هەموو دواکەوتن و مەینەتە خویندنە، کە کورد لیی بیبەشە:

ئیمە نەزان و ئەوان خویندەوار

ئیمە نۆکەرین و ئەوا ئاغاو سەردار

ئەو بە علمی خوئی وان بە حەواو

ئیمە لە جەهلا سەرمان سوورماو

بە کوردی خویندن دەرمانی دەرە

هەر نەزان نامەرد هەر زانا مەردە (۲۱)

شایانی باسە، سروودی میلی کۆماری دیمۆکراتی کوردستان لە دانانی (هەژار) شاعیرە، ئەو سروودە لە زۆر بۆنەو ئاهەنگدا لە لایەن تیپی مۆسیقای سەربازی

(۲۰) هیمن، تاریک و پروون، ل. ۸.

(۲۱) هەژار، خویندن، پۆژنامەى کوردستان، ژ. ۵، ۲۰/۱/۱۹۶۶ ن. ل. ۲.

كوردستان له پال (ئەي رەقيب) ي (دالدار) ي شاعير، كه وهكو مارشي نەتەوھيي له ھەموو كوردستان دادەنریت، پيشكەش كراوه، ئەو سروودە له ناوھەرۆكدا قوولەو باس بە كانگاي نەوت و كانزاكان و بەرھە سروشتيھەكاني كوردستان دەكات و ھەموو خاكي كوردستان بە مالى كورد دادەنئ و نەخشەي كوردستاني گەورە بە بيريكي ئايندەيي بۆ خەباتي نەتەوھيي دەروانئ. بە وشەو دەستەواژەي ئاسان ئەو ناوھەرۆكە دەردەبرئ و بە تايبەتي ئەو رۆژە بەرز راگرتني خەباتي پيشەوا قازي محەمەدە، سەرەتاي سروودەكەي وھا دەست پئ دەكات:

نیشتمان رەنگینە	بەھەشتی سەرزەمینە*
(خاکم وەكو ئالاکەم	رەنگ سوورو سپی و شینە) ۲
رەنگی وەكو سووری گولالان	بۆنی سوینەو ھەلالان
(کەویە بەفری نوالان	سەرچاوی ئاوی ژینە) ۲
لە سایەي پيشەوادا	زۆر بە ئازاو بە مەردی
دەي پاريزن ئەو خاکە	(بئچووھ شیرانی کوردی) ۲
ھارەي ئاوی ھەلدیرا	فینک و شینەکەي زەنویران
(ئاونگی سەرشەي	گەنم باو بویران) ۲
سەپای ئاوه	گەنم کۆلەکەي داوه*
(ھەناویان بۆي نەماوه	تورك و عارەب و ئیران) ۲
لە سایەي پيشەوادا	زۆر بە ئازاو بە مەردی
دەي پاريزن ئەو خاکە	(بئچووھ شیرانی کوردی)
نەفتم ئاوی ژیانە	لە سیرەت و کرماشانە
(بابەگورگور دەزانئ	لە موسلیشدا ھەمانە) ۲
کانگام ھەيە لە زاخۆ	ھەرۆک نەوتەکە تو
(بۆ دوژمنان بۆتە سو	ھەر خوښ بئ ئەو زەمانە) ۲
لەسایەي پيشەوادا	زۆر بە ئازاو بە مەردی
دەي پاريزن ئەو خاکە	(بئچووھ شیرانی کوردی) ۲(۲۲)

(۲۲) رۆژنامەي كوردستان، ژ ۱۴، ۱۳/۲/۱۹۴۶.

(ههژار) په وروږدهی خیزانیکي دهست کورت و پادهره تانه، راستگوږیانه گوزارشتی له و هممو نه هامه تی و نازاره ی خیزانیکي هه ژار کردووه و وینه ییکی کاریکاتوړیانه ی گالته نامیزی په خنه گرانه ی له شاعره کانیدا نه خسه کی شاوه و به زمانیکي ساده درده برآ. (لیفه شپه) یه کی بی بایه خ ده کاته مه سه له یه کی فیکری و سیاسی به په رده ییکی تاریکی و نه زانینی میلله تی له قه له م هدات، که هه میسه له ژیریدا خه وتووه و پرووی داپوشیوه و به هو ی نه و تاریکی و پیسییه وه کیچ تی ئالاوه:

من و نینوکم له شکرمان گرده	له گهل کیچانمان هر زه ردو خورده
هممو وشو تا پوژ پاریزی	دین شمه ک نین دوژمنی خوینن
تا بهری به بیان شه پرو هه لایه	هر کیچ بو من دس به تیلایه
شه وانه کاری سه د هه زار نییه	که پوژ پروناک بوو یه کی دیار نییه
پوژ تا دریانکه م ته ئمین بی ژینم	هرچی ده گه ریم یه کی نابینم
لیفه شپه کیمان هه یه پوواوه	به سه ر ئادم و حه واش دا دراوه
بهری لوکه یه و پشته ریتاله	هیند کونه عاسمان پیی ده لی خاله

لیفه شپه، سیمبولی خاک و زیری کورده (کیچ) یش. که سیمبولی ئیمپریالیزم و داگیرکهره، هیچی دره هق ناکری و شاعیر به شیوه یه کی گالته نامیز دادو سکالای خوی ده خاته به رده م نه ته وه یه گرتووه کان، که نه وانیش له ئاست هاواری بینه و اگو یی خویان که پ کردووه بو یه ده لی:

من لیفه شپه ی خو م هه دیناسم	به شه و بردوویه خه و حه واسم
به پوژ نه توانم فرپی ده مه در	ئه ی منی هه ژار کام خو ل که مه سه ر
بازیچه ی دهستی سیاست منم	دو ستم دل به غم شابوون دوژمنم
ئه ی شورای میلل نه گه ر راست ده کهن	له زولم و زوری باز خواست نه کهن
شهرعی من ده گهل لیفه شپه بکه ن	نه و بسووتینن با کیچ قر بکه ن (۲۳)

هه روه کو درده که ویت شاعره کانی شاعیر ئاسان دینه به رچاو، به لام خوی له راستیدا ناوه رپوکیکی قوولیان هه یه و ده چنه خانه ی (سهل الممتنع) هوه.

(۲۳) گ. هه لاله، ژ ۳، ۱۹۴۶، ل ۲۷-۲۸.

هېمن (۱۹۲۱-۱۹۸۶ز)

ناوی (سهید محمهد ئەمینی شیخولئیسلامی موکری) و تهخهلوسی شیعری (هېمن)، کهم کهس ههیه، که شارهزایی له ئەدهبی کوردیدا ههبی ناوی ئەم شاعیرهی نهیستی، بی گومان ئەوهش له ریگهی شیعره سیاسی و نیشتمانیهکانیهوهیه. خویندنی ئاینی خویندووه، پاشان له (مهدرسهی دهولهتی) دا دهرچووه. (هېمن) له ژیانیدا، خوئی به قهرزباری (مهلا ئەحمهدی فهوزی دهزانی، که ئەو ریگهی خویندنهوهی ئەدهبیات و زمانی کوردی و کوردایهتی پی ناساندووه:

(دهبی ئەوه بلیم من دهسکردی فهوزیم، ئەو ههلی وهشاندمهوه و تیکی ههلسیلام و سهرلهنوی دروستی کردمهوه. ئەو دهکی زانین و فیروبونی بو کردمهوه. ئەو ریگای ژیانی پی نیشان دام. بی گومان ئەگهر نهچوبامه خزمهت فهوزی و لهکن ئەو ماموستایهه نهخویندبا ریبازی ژیانم ئەو ریبازه نهدهبوو که گرم و پیی دا رۆیشتم و ئیستاش بهرم نهداوه.. ئەو حاجی قادری کوئی، نالی، کوردی، سالم، مهولهوی، ههریق، مهحوی، ئەدهب و وهفایی پی ناساندم و شیعرهکانی ئەوانی بۆ شی کردمهوه. ئەو فییری رۆژنامه خویندنهوه و رۆمان خویندنهوهی کردم) (۲۴).

ئەوه سهرهتای دهست پیکردن و ههنگاو ههلینانی شاعیر بوو، پاشان رهفاههتی ههژار و ههسهنی قزلجی و خویندنهوهی کتیب و رۆژنامه و گوڤارهکانی کوردستانی باشوور (هېمن) ی شاعیری دروست کردووه:

(یهکهه شیعری من له ژماره دووی نیشتمان دا بهناوی م.ش هېمن بلاوکرایهوه و ئیتر بوومه ئەندامی دهستهی نووسهرانی ئەو کوواره له ههموو ژمارهکانی دا شیعیر وتارم بلاوکردهوه) (۲۵).

(۲۴) هېمن، تاریک و روون، ل ۱۰. له بارهی مهلا ئەحمهدی حاجی عهلی ههلهبجهیبیهوه علاء الدین سجادی ههه ئەوهندهی نووسیوه، که له سابلاخ دانیشتووه و له دهوریهیری سالی ۱۹۲۳ دا مردووه. برهوانه:

علاء الدین سجادی، میژووی ئەدهبی کوردی، چ ۱، ۱۹۵۲، ل ۵۴۹.

د. عیزه دین دهلی: (مهلا ئەحمهدی فهقی علی یه، له گههکی چوار باغی سلیمانی دا ژیاوه، دۆستی مهلاکانی ئەو سهردهمهی سهلیمانی بووه. بیریکی کوردایهتی باشی ههبووه که حکومهتی شیخ مهحموود رووخا ناؤمید بوو و ههه به مهبهستی کوردایهتی چووه موکریان. دۆستی بنهمالهی تورجانی زاده و قازییهکان بووه. تهناهت پێشهواش لای ئەو خویندوویهتی).

(۲۵) علاء الدین سجادی، میژووی ئەدهبی کوردی، چ ۱، ل ۲۱.

هیچ پوژنامه و گوڤاریکی سهردهمی کۆماری دیمۆکراتی کوردستان نییه، شاعر و وتاری (هیمن)ی تیدا نه بی. شاعر سه به تاییه کانی (هیمن) له سه ر پو شوینی شاعری کلاسیکی کوردیایه، له سه ر کیشی عه روز هۆنراوه ته وه و له ژیر ته ئسیری شاعیرانی کلاسیکی فارس و کوردیایه، پووی وینهی شاعری و کیشی عه روز وه کاریگه ری شاعیرانی فارسی به سه ره وه ییه کاریگه ری سه یفی قازی شاعیرانی قوناغی گواسته نه وه ی موکریانی به سه ره وه ییه. ئه گه رچی زمانه که ش کوردییه کی ساده و په تی بوو بی. په نگه هه ر ئه و ساده یی و بلا بوونه وه ییه به نیو خه لکیدا وای له (که مال مه عرف) کردبیت، که له تیزی دکتۆراکه ی خۆیدا (هیمن) بخاته خانه ی شاعیره میللییه کانه وه (۲۶).

د. عبدالرحمن قاسملو له و پیشه کییه ی به ناوی (شاعیری گه ل) بو (تاریک و پوون) ه که ی شاعیری نووسیوه له وه سفی زمانی شاعری (هیمن) دا، جوانی گو توه: (زمانی هیمن ساده و په تی و په وان، هه م ئه دیب و نووسه ری کورد پیی خوشه و هه م نه خوینده واری کورد لیی حال ی ده بی..)

”به هاری کوردستان” فه ره نه نگیکی بچوکی زمانی کوردییه. به تاییه تی بو ئه وانیه هه ر له شار ژیاون و له زور باری ژیاونی لادی ئاگادارنن، تابلویه کی راسته قینه به زمانیکی ده وه له مه ند و بی هاوتا ده خاته پیش چاو (۲۷).

ئه و شاعری (هیمن)، که ئاماژه ی بو کراوه، سه ره تا که ی وا ده ست پی ده کات:

شه مال هات به گاله گال
هه ور بوون گه وال گه وال
پشکووت گولی گه ش و ئال
بلبل که وته ناله نال (۲۸)

له راستیدا ئه م کیشه، کیشی گۆرانی فۆلکلۆری کوردییه و به شیکی زۆری گۆرانی فۆلکلۆری کوردی ناوچه ی موکریان و ده شتی هه ولیریش له سه ر ئه م کیشه (۷) بره گه یه (۲۹).

(۲۶) کمال معروف، الحركة التجديدية في الشعر الكردي الحديث ۱۹۱۴-۱۹۶۵، ص ۶۰-۶۳.

(۲۷) هیمن، تاریک و پوون، ل م.

(۲۸) ه. س، ل ۱۰۴.

(۲۹) بو نمونه ی ئه م گۆرانی و هۆنراوه فۆلکلۆرییه به پروانه:

هیمدادی حوسین، چه کی هۆنراوه ی فۆلکلۆری ده شتی هه ولیر، به غدا، ۱۹۸۶ ل ۱۱-۴۰، د. محمد

مکری، گۆرانی یا ترانه های کردی، ص ۱۲۶-۱۳۱.

ئه حمه دی شه ریفی، به رکۆلیک له خه رمانی گۆرانی کورد، گ. سروه ژ، س ۲، هاوینی ۱۳۶۵

(۱۹۸۶)، ل ۶۲-۶۴.

له پال شيعره بهرزه سياسىييه كانيدا شاعير زور شيعرى جوانيشى بۇ ئافرهت و سروش
داناوه، كه تييدا دهورى ئافرهت له ژيانى رۆژانهى كۆمهلى كورددهوارى بهدر دمخات.

پاش دامه زاندىنى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان، (هيمن) له ههئيهتى رهئىسهى
مىللى و ههئيهتى فەرهنهنگى و كاروبارى ديكهى حكومهت و پيشهوا زور نزيك بووه، ئەمه
خۆشهويستىييهكى بى سنورى بهرامبهرى به پيشهواو كۆمار له دلدا چه سپاندوو و زور
شيعرى بۇ خۆشهويستى پيشهوا و ئالاي كوردستان و ديموكراسى ههلاوه.

تهنانهت دواى له سىداره دانى پيشهوا نووسيوويهتى:

(من پيشهوام له دلوه خۆش دهويست. به رابه رپكى دلسوز و ژيرم دهزانى، به كوردىكى
پاك و چاكم دهناسى و به موسليحيكى يهكجار گهوره و مهزنم دهزانى. دهزمانى
نهتهوهكهى خوى چهند خۆش دهوى و چهندي بى خۆشه خزمهتى بكا. چهند به ئاواتهوه
بوو كورد بگاته ريزى نهتهوه بهخته وهركان) (۳۰).

له شيعره سياسىييه زور بلاوهكانى ئه شيعره يه، كه نمونه يهكى بهرزى گيانى خوراگر يه:

گهچى تووشى رهنجه رپوى و ههسرهت و دهردم ئەمن
قەت له دەس ئەم چەرخە سپله نابەزم مەردم ئەمن
من له لۆمه و تانه و زنجير و دار باكم نييه
لهت لهتم كهن بمكوژن هيشتا دهلئيم كوردم ئەمن
گه له برسان و له بهر بى جلكى ئيمرورق ههلايم
نوكهرى بيگانە ناکەم تالەسەر هەردم ئەمن (۳۱)

ئەم شيعره له رپوى هونهرى شيعرييه وه لهسەر كيشى عهرووزى عه ره ب و لهسەر بهحرى
(رمل) ه و به سهرواى يهكگرتوى كلاسكى، كه سهرواى بهيتىيه كهم دهبيته سهرواى
سهرجهم قهسيدهكه، دارپژراوه. ئەم شيعره له رۆژانى خهبات و بهرهنگارىدا هه ميشه وره

(۳۰) هيمن، تاريك و رپون، ل ۲۹.

(۳۱) هيمن، قەت نابەزم، گ هاوارى كورد، ۱۹۶۵ ن ل ۱۸.

ئەم شيعره پاشتر، كه شاعير له ديوانى (تاريك و رپون) دا بلاوى كردوتهوه و ههئى دهستكارى
كردوو و وشهكانى گوڤيوه و كيشى عهرووزى به تهواوى رپكى خستوو. بهيتى سڤيه مى بردوته
چوارهم و وشهكانى (بى جلكى) كردوو به (بى بهرگى). (عاشقى) كردوو به (ئاشق). له بهيتى
سڤيه مدا له جياتى (له لۆمه و تانه و زنجير) كردوو به (من له زنجير و تەناف و دار و بهند). پروانه:
هيمن، تاريك و رپون ل ۴۹.

خەلكى بەرز دەكردهوه. له شيعرهكانى (رۆژى خوشى) و (هەتاوى ئىقبال)دا(۳۲)
خۆشهويستى خۆى بۆ پيشهوا دەردهبرى.

شاعير باوهرى به خەباتى هاوبهشى نيوان ميللهتانه بۆ ديارىكردى مافى چارهى
خۆنووسين، لهو رۆژانهدا پهيماننامهى هاوبهش و هاوكارى نيوان كورد و نازەر دهنگى
دابۆوه ئەو شاعيرانهى لهسەر ئەو برايهتى و چارهنووسه هاوبهشه شيعريان وتووه،
(هيمن) لهنيو ئەو شاعيرانهدا بووه، كه ئەو رۆژه باوى دروشم و پياھەلدانى ديمۆكراسى
و بهرهى سۆسياليسىتى بووه، كه تازە له دووهمين جەنگى جيهانيدا سەرکەوتنى بهسەر
ئەلمانىاي نازى به دەست هينابوو. لهبارەى دامەزراندنى حيزبى ديمۆكراتى كوردستان
و بەرز راگرتنى (ديمۆكراسيهت) وتويه:

مرگينيم دهيه دهگهى به ئاوات كورده له سايهى حزبى ديمۆكرات

حزبى ديمۆكرات تو دەدا نهجات يادهى ئەو شاهى دوژمن دهكا مات

بژى ديمۆكرات بژى ديمۆكرات(۳۳)

له بارهى برايهتى كورد و نازەريشهوه دهلى:

تپهپهري ئەييامى دىلى ئىسته ههنگامى ژيانه

خوى مهلاس دا مامه رپوى شيرى ژيانه

هەر چى پيت دهكرى بكه ئەى دوژمنى خوپرى و بزانه

باوى لاوى كورد و تافى گهنجى نازەربايجانه

خوى له خويناودا دهبينى هەر كهسيك دوژمن بهوانه(۳۴)

هيمن، وهكوگه نجيك لهو سهردهمهدا عهشق و خۆشهويستى ئافرهت له دهروونيدا
هەلقولاوه و ديمهنيكى جوانى كيژى كورد دهكيشتى: بهتايبهتى كيژى لادى، گهل لهبەر
چاوى شاعير نمونهى دهستكردى جوانى خودايه و بهراوردى دهكا لهگهه كىژى شارى و
پاكى و بيگهردى كيژى لادى له شيعرهكهيدا دهنوينى:

كيژى لاديبى نهشمىلى جوان چاك

بى فروفيللى هيدى داوين پاك

ئەتو هەر زگماك وهها جوانى

تهواليت چيه؟ ناوى نازانى..

(۳۲) هيمن، تارك و پروون، ل ۸۱.

(۳۳) هيمن، بژى ديمۆكرات، گ. كوردستان، ژ ۲، ل ۷-۸

(۳۴) : هيمن، تاريك و پروون، ل ۹۳.

لاجانگت وەکوو گزنگی تاوی
هەر بو خۆی جوانه تیف تیفه ناوی
کولمه کهی وەکو گولالهی گه شه
بی سوورمه ش چاوه مهسته که ره شه (۳۵)

هیدی (۱۹۲۷ز)

هیدی) نازناوی شیعری (خالد ئاغای حسامی)یه، که پیشتر هندی له شیعرهکانی خۆی به تهخه لوسی (شیواو) له رۆژنامهکانی سهردهمی کۆماردا بلاو کردۆتهوه. شاعیر دوستی (هیمن) و (ههژار) بووه. شیعرهکانی له دیوانیکدا به ناو نیشانی (کاروانی خه یال) بلاو کردۆتهوه.

خه لکی گوندی (شێخالی)یه هەر له و گوندهش خویندی دهست پیکردوووه. له گه نجیه تیدا تیکه ل به کاروباری سیاسی بووه و تووشی ژبانی ئاوارهیی بووه. خزمایه تیبیان دهگه ل خیزانی (قازی محهمه د) دا هه بووه و له رینگه ی ئه وه وه په یوهندی به کۆمه له ی (ژی. کاف) کردوووه. دواپی له سهردهمی کۆماریشدا له چه ندين بۆنه و ئاهه نگدا به شیعری سیاسی و نیشتمانی به شدارای کردوووه (۳۶). له ئاهه نگیکدا له سه ر پێشنیاری پێشه وا به شیعری وه لای ئه و برا کورده ی (سنة ی داوه ته وه، که ئه وان له و سه ره بخوپی و ئازادییه ی رۆژگاری کۆمار بی به شن. ئه و شیعره هەر و هکو خۆی ده لی په سه ندیی پێشه وا و جه ماوه ره که بوو:

برای جنوبی په یامه که ی تو
گه پشت و له دلم هه ستا بۆسو
کاتی که دیتم زور بی قهراری
له دهس دوژمنته گریان و زاری

(۳۵) هیمن تاريك و پروون، ل ۶۳-۶۴.

له باره ی ئافره ت له هۆنراوهکانی (هیمن) دا، بره وانه:

کوردستان موکریان، ئافره ت له هۆنراوهکانی مامۆستا (هیمن) دا، گ. به یان، ژ ۲۶، ۱۹۷۵، ل ۲۸. له م دواپییه دا هه ندی نامه ی ئه کادیمی له باره ی شیعری هیمن له زانکۆکانی کوردستاندا نووسراون، له وانه:

- عوسمان حه مه د خدر (ده شتی)، هیمن ده رباره ی ناوه روکی سیاسی و کۆمه لایه تی شیعرهکانی، نامه ی ماسته ر، زانکۆی سه لاهه دین، کۆلیژی زمان، ۲۰۰۱.

- رزگار عومه ر فتاح، رۆمانسیزم له شیعرهکانی هیمن و محهمه نوری دا، نامه ی ماسته ر، زانکۆی کۆیه، کۆلیژی زمان، ۲۰۰۸.

(۳۶) له باره ژبانی شاعیره وه بره وانه:

خالد حسامی (هیدی)، کاروانی خه یال، چ ۲، هه ولێر، ۱۹۹۷، ل ۱۰-۱۴۵.

سید محمد صمدي، نگاهي به تاريخ مهاباد، ص ۲۵۴-۲۵۶.

به ناگری مهیلت کۆلی دله کهم   سیس بووه دیسان گه لای گوله کهم
چونکه من خوشم ئه زانم دیلی   ژیر دهستی و، کزی و، ماتی و، زه لیلی
ئالای سهر بهستی له هه موو لایه   هه ر کوی بلیند و بهرز و چیا یه
هه لده کهم دهگرم جیژنی ئازادی   با دوژمن بمری بهبی مرادی
سه ر شیواویه کهت ببیته جیژن   دوژمن تالای مه رگ بجیژن (۳۷)

رهوتی شیعری و قوناغه کانی هه ر وهکو شاعیرانی پیش خوی به چه ند قوناغیکدا
تیپه ریوه، له سه ره تاشدا به کیژی هه رووزی به دارشتنیکی زمانی پر له زاراهوی هه ر بهی
و فارسی و به پی رهوی کردنی خاسیه ته کانی رهوانیژی له شیعردا تیپه ریوه. له م شیعردا،
که له سه ر به حری (رمل) ه، گوتویه:

مه زه عه ی قه لبی مه ویشکه ئه ی وه تن کوا ئاوی تو؟
بی زه وادن رۆله کانت، کوانی شه کری خاوی تو؟
زه رده رهنگی خونچه کانت سیبه ری زولم و جه فا
لاده به و هاوینه کوانی تیشک و تینی تاوی تو؟ (۳۸)

شاعیر هه ر وهکو خوی ده لی ئه مه نمونه ی یه کهم شیعریه تی که له ته مه نی شازده
سالیدا له سالی (۱۹۴۳ ز) دا نووسیویتی.

دوا ی ئه وه، یان له هه مان کاتدا به خویندنه وه ی شیعری شاعیرانی سه رده می خوی
(هه ژار، هیمن، ئیمامی، حه قیقی..) هاتۆته سه ر شیعری ستوونی و جووت قافییه لی ره دا،
زمانی شیعری شی گۆراوه و زیاتر به ره و ساده بی و کوردییه کی پاک و بیگه رد و زیاتر
زالبوونی شیوه زاری موکریان ی پیوه دیاره، به لام له رووی ناوه رۆکه وه ئه و ریپازه
کوردایه تییه ی، که له (ژی. کاف) ه وه پیی په ره رده کرابوو به ری نه دا:

ئه ی به ختی نووستوو هه سه ته پۆژی به هاری کورده
چه تری گولی له سه ر نا چیا و هه رده
بلبل له سه ر چلۆکان گه لای گولی ده ده مدا
له شادی وی که ده رچوو له نیو چه پۆلی غه مدا

(۳۷) هیدی، کاروانی خه یال، چ ۲، ل ۳۰۱-۳۰۳.

(۳۸) ه. س، چ ۲، ل ۳۰۰.

قاوی دەکرد و دەیگوت ئەی دایکی نیشتمانم
زستانی غەم خەلاس بوو شین بوو باغەكەنم
ئەو جار دەمی سەفایە گەپانی نیوگولانە
ئەو پۆكە پۆژی شادی و پروونبوونەوہی دلانە..(٣٩)

شاعیر رۆژگاری کۆماری تەخەلوسی شیعیری (شیواوی) بۆ خۆی هەلبژاردبوو،
پاشان تەخەلوسی (هیدی) هەلبژاردوو و تا ئەمڕۆیش لە ژياندا ماوه و لە شاعر
نووسینیش بەردەوامە.

٢- هونەری وتار

ئەگەرچی هونەری وتار فراوانترین بەشی پەخشانە لە پرووی میژوویشەوہ لە زۆربەیی
بەشەکانی دی وەکو (چیرۆک و پۆمان و...) کۆنترە، کەچی لەگەڵ ئەوەشدا، بە تایبەتی لە
ئەدەبی کوردیدا، کەمتر لای لی کراوەتەوہ و تیشکی لیکۆلینەوہی زانستی خراوتە سەر.
لە میژووی ئەدەبیاتی ئەوروپادا فەزلی گەشەکردن و بەرەو پێشەوہبردن و دانانی پێ
شوینی مەرجەکانی وتاری سەرکەوتوو بۆ (مۆنتین ١٥٧١ز) ئەدەبی ناسراوی
فەرەنسی و قاشتر (فرانسیس بیکۆن ١٥٦١ - ١٦٢٦ز) ئینگلیزییە (٤٠).

دوایی لە سەدەکانی هەژدە و نۆزدەدا بە هۆی پێشکەوتنی ئامیری چاپ و بڵاوبوونەوہی
پۆژنامەوانیی بۆتە هونەری یەکەم و کۆلەکەیی پشتی پۆژنامەوانیی.

لە ئەدەبیاتی کوردیشدا، دوای بڵاوبوونەوہی یەکەمین پۆژنامەیی کوردی بە
ناونیشانی (کوردستان) لە (٢٢ی نیسانی ١٨٩٨) دا لە لایەن خیزانی
بەدرخاننیکانەوہ، هونەری وتار، لە هەوێ ژمارەدا، جیگەیی خۆی کردۆتەوہ، دیارە
دەبی ئەوەش لەبەر چاوان بگیری، کە وتاری پۆژنامەوانیی هەندی تایبەتمەندی خۆی
هەیه و تا رادەیک چ لە پرووی میژووہوہ و چ لە ناوہ پۆک و ئەرکدا لەگەڵ وتاریکی
ئاساییدا جیاوازه.

(٣٩) شیواو، بۆ جیژنی سەیدان، گ. کوردستان، ژ٤، س١، مایسی ١٩٤٦، ل١٨.

(٤٠) بۆ زانیاری زیاتر بروانە:

د. عبد اللطيف حمزة، المدخل في فن التحرير الصحفي، ص٢٢٣.

د. منير بكر، اساليب المقالة وتطورها في الادب العراقي الحديث والصحافة العراقية، ص١-٢.

عبدالرزاق بيمار، پەخشانی کوردی، ل ١٩-٢٠.

پۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکان بەبێ جیاوازی، ھەر ھەموویان ژمارەییەکی زۆر وتاریان لە ڕووی مەبەست و ناوەرپۆکەو، ھەرۆکەو وتاری ئایینی و سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئەدەبی و ھونەری و میژوویی و زمانەوانی و فەلسەفەو.. تێدا بلأوکراووتەو زۆربەیان بە قەلەمی ئەدیب و شاعیران و نووسەرانی سەردەمی خۆیان نووسراون و لە زۆربەیی پۆژنامەکان و گۆڤارەکانیشدا قەلەمی تاکە نووسەریک لە چەندین بۆنە مەبەستی جیاوازی ئەو پۆژگارە تاقیکراوتەو، ھەر خۆی زۆربەیی نووسین و وتارەکان و کاروباری پۆژنامەسیی و چاپیشتی بەرپۆوە بردوو.

ئەم دیاردەییەش وەنەبێ ھەر بە تەنیا لە ئەدەبی پۆژنامەوانیی کوردیدا ھەبێ و بەر دیدە بکەوێ.

سەرھتای سەدەیی بیستەم، کە بەشیوەییەکی فراوان ھەنگاوی پۆژنامەوانیی کوردی گەورە ھاوێژراو تا نیووی یەکەمی سەدەیی بیستەم، زیاتر لە دەیان پۆژنامە و گۆڤاری کوردی بلأو کرایەو، بەشیوەییەکی گشتی شاعیر و ئەدیبی کورد بەرپۆوە بردوو، بۆیە سەیر نییە زمانی پۆژنامەوانیی کوردی، زمانیکی ئەدەبی و وشە و دەستەواژەیی خەیاڵی و شیعەر ئامیز بێ. ھۆیکەشی بە پلەیی یەکەم نەبوونی کادیری پۆژنامەوانیی پسیپۆرۆ کەمی ژمارەیی خۆیندەواری و ڕووناکییری کوردە، کە تا نیووی یەکەمی سەدەیی بیستەم ژمارەیی خۆیندەواری کورد لەچاوی کۆی ژمارەیی دانیشتوان ناگاتە ٥٪، ژمارەیی خۆیندەگان لە شاری ھەولێر تا سالی (١٩٥٤) بە تەنیا (٦٨) خۆیندەنگای سەرھتایی و (٤) خۆیندەنگای ئامادەیی لی بوو. لە شاری سلیمانی (٦٧) خۆیندەنگای سەرھتایی و (٤) خۆیندەنگای ئامادەیی ھەبوو. ئەمە لە کاتیکیدا ئەگەر ئەو لەبەرچاوی بگرین، کە ژمارەیی دانیشتوانی ھەولێر (٢٣٩,٧٧٦) کەس و (٩,٤١٠) کەس خۆیندەواری ھەبوو و ژمارەیی دانیشتوانی سلیمانی (٢٢٦,٤٠٠) کەس و (١٠,٣٠٤) کەس خۆیندەواری ھەبوو (٤١).

ناساندنی وتار

پێناسەکردنی وتار کاریکی قورسە. بە چەند جۆر و شیوەیی جیاوازی پێناسە کراو، کە ھەندیکیان بە شیوەییەکی وردتر وتاری ئەدەبی (ھونەری) و زانستییان لیکدی جیاکردۆتەو.

(٤١) بۆ زانیاری زیاتر لە بارەیی ئاماری خۆیندەواری ژمارەیی خۆیندەگان کە رکوک و مووسل.. بروانە: د. شاکر خصباک کرد و المسألة الكوردية، ص ٦٤.

ههول ددهين له نيو هه مووياندا سي پيناسه وهر بگرين له سي زماني جياوازا.
له ئينسكلوپيدياي بهريتانيا (Encyclopedia Britannica) وا هاتوه:
(هونه ريكي نه ده بيه به شيويهه كي ساده و كورت له سنووريكي دياريكراودا
نووسه لئي ده كوليتته وه و بيروپاي خوي تيدا ده خاته روو) (٤٢).
د. ناصر العاني وهاي دهناسيني:

(شيويهه كه له شيوهكاني نه ده بي په خشان، نامانجي گهياندي هه واليكيه يان
پوونكر دهنه ويكي زانستيه) (٤٣).
د. علي سولتاني گرد فرامرزي واي بو ده چي، كه وتار:
(ناوي نووسينيكيه كه دهنه نجامي خويندنه وه تاقيكر دهنه وه يا تيوري
كه سي تي نووسره له بابته تيكدادو ده بي گرييه كه له كي شهكاني كومهل بكاته وه
يان له به ره و پيشه وه بردني زانستيدا كاريگه ري بي) (٤٤).
له نه نجامي خويندنه وه نه و پيناساندا ده توانين بلين:

وتار، هونه ريكي نه ده بيه، نووسه به شيويهه كي كورت و ورد و سه رنج
راكيش خوينه بو لاي خوي راده كيشي. بابته تيكي زياني روژانه دهورو زيني
و بيروپاي خوي تيدا ده خاته روو. نه وه لي ره دا به لاي نيمه وه گرينگه، له گهل
سروشتي ليكولينه وه نيمه دا ده گونجي و جيگه سي سه رنجه (وتاري
پوژنامه واني) يه. دياره، كه ده ليين (وتاري پوژنامه واني)، وه كو زار او هيك
ده بي جياوازي له گهل (وتاري نه ده بي) دا هه بي.

وتاري پوژنامه واني

وتاري پوژنامه واني، نه و تارانن كه له دوو توپي پوژنامه و گو قاراندا بلا و دهنه وه نووسه
تييدا به شيويهه كي بابته تيانه كيشه و گرفتاري خه لكي روون ده كاته وه، به پيچه وانه ي وتاري
نه ده بي زاده ي خو خوار دهنه وه و رامن و هه ست و ورووژانديكي له ميژينه يه و له ساتيكي
دياريكراودا له دايك ده بي، نووسه (خودي) خوي تيدا دهنويني و جوانكاري له ريگه ي وشه و
دهسته واژه ي خه يالي و رووژاندي خوينه به هه ست و نه ست يكي ناسك ده خاته روو.

(٤٢) The new Encyclopaedia Britannica vo1.4, p.597

(٤٣) د. ناصر العاني، المصطلح في الادب الغربي، ص ١٥٢.

(٤٤) دكتور علي سلطاني گرد فرامرزي، ادبيات فارسي ط ٢٤، ص ١٦١.

له پرووی زمانه‌وه، وتاری پۆژنامه‌نووسی به زمانیکی سادهی زۆرینهی خه‌لك دهرده‌برپئ، كه هه‌موو خه‌لكی به هه‌موو چین و توپژو ئاستی پۆشنبیری و جیاوازه‌وه لئی تیبگه‌ن. خوئی له به‌كارهینانی زۆر زاراوهی پسپۆپی و ده‌سته‌واژهی ئه‌دهبی به دور ده‌گرئ، كه ته‌مومژ دروست بکات. له پرووی میژوواییه‌وه وتاری پۆژنامه‌وانی تازه‌تره‌و پێوه‌ندی به میژووی بلا‌وبوونه‌وهی پۆژنامه‌وه هه‌یه. به‌لام وتاری ئه‌دهبی میژووکه‌ی کۆنتره^(٤٥).

ئه‌گه‌ر چی سه‌د له سه‌د ناتوانئ پێوه‌ریکی جیگیر و نه‌گۆر بۆ خه‌سه‌له‌کانی وتاری هونه‌ریی سه‌رکه‌وتوو دابنئ به‌لام ده‌کرئ له ئه‌نجامی خویندنه‌وه‌دا ئه‌و خالانه له‌به‌رچاوان بگيرين:

١- پێوه‌ندی نیوان به‌شه‌کانی وتاره‌که تۆکه‌ه و توندوتۆل بئ و سه‌رده‌ای بابته‌که‌ی لئ گوم نه‌بئ.

٢- هه‌لبژاردنی بابته‌یک، كه خه‌لكی بورووژینئ و زۆر دووباره و ساوا نه‌بئ.

٣- خه‌ست و چرپئ و خوئی له دریزدادپی بپاریزی بیزاری له خویندنه‌وه بۆ خویننه‌ر دروست نه‌کات.

٤- له‌گه‌ل گۆران و پێشکه‌وتنه‌کانی سه‌رده‌ما بگونجئ و هه‌نوکه‌یی بئ.

٥- ئه‌زمونه‌کان له بیره‌وه‌ری و یادداشت و یادگاری ده‌وله‌مه‌ندی نووسه‌ره‌وه وه‌رگیرابن.

٦- باشترین شت ئه‌وه‌یه وتارنووس وتاره‌که‌ی نه‌کاته په‌ند و ئامۆژگاری و وه‌زدان، به‌لکو به‌ نهرم و نیانی و دۆستانه‌وه‌ك بۆ براده‌ریکی بدوئ، وابئ.

به‌م پێیه ئه‌وانه‌ی له هونه‌ری وتار ده‌کۆلنه‌وه، زۆر خالیان بۆ خه‌سه‌ت و تاییه‌تمه‌ندی وتار ده‌ستنیشان کردووه.

بابته‌کانی وتار

له راستیدا هه‌چ بابته‌یکی دیاریکراو بۆ هونه‌ری وتار نه‌کراوه، كه نابئ لێوه‌ی ده‌رچیت. به‌ پێچه‌وانه‌وه، یه‌کێک له‌و خالانه‌ی وتاری له‌گه‌ل هونه‌ره ئه‌ده‌بیه‌کانی دی پئ جیا‌ده‌کریته‌وه، ئه‌وه‌یه، كه زۆر فراوانه‌وه هه‌موو (ژیان) که‌ره‌سته‌یه‌کی به‌ پێزه له به‌رده‌م

(٤٥) له باره‌ی خه‌سه‌له‌کانی وتاری پۆژنامه‌وانییه‌وه بپوانه:

د. عبد اللطيف حمزة، المدخل في فن التحرير الصحفي، ص ٢٨٣-٢٩٠.

د. زكي الصرف، المقالة الصحفية في الادب الفارسي المعاصر، ص ١٨٧-١٨٨.

وتارنووسدا. ئەو ھەموو كېشەو گىرقتارىيە جەنجالانەي لە بوارەكانى سىياسى و كۆمەلايەتى و ئابوورى و گۆرانكارىيە خىرايەكانى بەسەر ژيانى مروقتا دەچن ھەست و ھۆشى ئەدىب و نووسەران دەجوولئىنن و بەوروژانىكى پىر لە سۆزەو دەرى دەپىرن.

لە پووى مەبەست و ناوەرپۆكەو بە شىوہەكى گشتى دەتوانرى دوو جور لە وتار جىابكرىتەوہ:

۱- وتارى خودى.

۲- وتارى بابەتى.

ئەوہى يەكەم، پارچە پەخشانىكى ئەدەبىيە، كە پىر لە ھەست و سۆز و ئەندىشەيەو ئىقاعىكى تىدايە، يان لە شىوہى وىنەكېشانى دىمەنىكى سىروشتىدايە و توانەوہيە لە جوانى ستاتىكاي سىروشتدا، يان پارچە پەخشانىكى چىرپۆك يان ھەقايەت ئامىزە، كە بە شىوہى گىفتوگوى دوو كەس لە نىوان دلدار و دلپەر دايە، ھەموو ئەمانە لە ناخى وتارنووسدا بە شىوہەكى ئەوتۆ، كە زمانەكەي لە شىعەرەو نىزىكە دەردەپىرى.

لە بەرامبەر ئەوہشدا، ئەوہى دووہمىيان وتارى بابەتى، بابەتى سىياسى و كۆمەلايەتى و مېژوووى و ئابوورى... دەگرىتەوہ.

پۆژنامەوانى كۆمارى دىمۆكراتى كوردستان، ھەموو ئەو وتارانەي تىدا بەرچا و دەكەوى بە شىوہەكى گشتى رىبازى ئەدەبى پۆژنامەوانى و وتار بە تايبەتى رووگەيىكى سىياسى ھەبووہ. لىرەوہ ھەول دەدەين لە ئاست قەلەمى بەپىشتى ھەندى لە وتارنووسەكانى پۆژنامە و گۆقارەكانى بوہستىن و شىوازى وتارەكانىيان شى بكەينەوہ.

عەبدولرەحمانى زەبىحى (ع. بىژەن)

لە فەسللى يەكەمدا، باسى پۇلى ئەو نووسەرەمان لە كۆمەلەي (ژى. كاف) و چۆنىەتى بەرپۆەبىردنى گۆقارى (نىشتمان) و بلاوكراوەكانى تردا كرد.

(ع. بىژەن) لە نووسەرە ھەرە ديارەكانى ئەو سەردەمەيەو بە زمانىكى كوردىي رەوان و بە شىوازىكى سىياسى بابەتەكانى نووسىوہ.

نووسەر لە سالى (۱۹۲۰ز) لە شارى مەھاباد لە دايك بووہ و لە خىزانىكى مام ناوہندىدا پەرورەدە بووہ. خویندىنى سەرەتايى لە مەھاباد و پاشان تاقىكردەنەوہى سىي ناوہندى لە (۱۹۳۷ز) لە ورمىدا تەواو كردووہ پاش ئەمە ھىندىك لە گولستانى سەعدى و دەرسى جەبرى لاي مەلا قادرى مودەرىسى خویندووہ. بارودۆخى سىياسى ئەو پۆژگارەو

بلاوبونەۋەي بىرى نىشتمانپەرۋەرى ئەۋى خستە ئەۋ مەيدانەۋە و لە سالى ۱۹۴۲دا يەككە بوو لە دامەزىنەرانى كۆمەلەي (ژى. كاف) و سكرتيرى كۆمەلە. پاشتر بەشدارى لە كارەكانى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستاندا كوردوۋە دواي پروخانى كۆماريش ئاۋارەو پەپيوەي عىراق و پاشان سورىا بوو، دواچار، كە گەراپەۋە عىراق لە سەرەتاي سالانى ھەشتاي سەدە بىستەمدا لە لاين دەزگاي جاسووي عىراقەۋە بى سەروشوين كرا(۴۶).

لە سەرەتاي دەست پىكردى بە نووسين لە وتارىكدا، لە گوڤارى (نىشتمان)دا نووسيويتى:

(تارىكە شەۋى شەۋانى دواي (۱۷ و ۱۸)ى مانگ لەبەر پەنجەرەي ژوورەكەما چاۋى پى برىبوومە ئاسمان، ئاسمانىكى شين و پەش و چاۋەرۋانى دەرکەوتنى مانگم ئەكرد چاۋەشاركىي ئەستېرەكان ۋەك مانىتىزۆرىكى چالاک لە ھۆشى برىم تارىكى و ديمەنى شيرىنى ئاسمانيش خستبوويانمە حالەتتىكى بىرو ھۆشەۋە وام ئەزانى ئەۋا من بالدارىكى بچووكم، لە ئاسمانى كوردستانا ئەسوورپمەۋە لەسەر گوۋى (وان) را بەسەر چىپاكاني زاگروۋسا فرىمە سەر گوۋى (ورمى) لە وپرا بەسەر خاكى موكرىيان و ئەردەلانا چوومەۋە كرماشان و لوپستان و.. بەلام لە ھەموو شوينىكى ولاتەكەمانا ھىندەم مەردە مى بىگانە ديت سەرم سوورپابوو وتم بەلكو ئەمانە ميوانن تىڤكرىم لە خانە خویش زياترن ئىنجا دورپونگ بووم بە خوم گوت رىگام ھەلە كوردوۋە و لە ئاسمانى كوردستان ۋەدەرکەوتووم سەرم ھەلبىرى چىپاكاني تورپوس، ئەلۋەند، ھەمرىن يەك يەك ۋەبەرچاوم ھاتن ئەيانگوت نا، رىگات ھەلە نەكردوۋە ئەم ئاسمانانەي تو تيا ئەسوورپىتەۋە ئاسمانى كوردستانە، ئەم چىا و كيو و دەشت و شيوانەي لەبەر چاوتن ھەموو كوردستانە بەلام ئەم بىگانانەي تو ئەيانبىنى لەبەر دووبەرەكى و خوڤورى ئيوە لە ھەموو ئەو شتانەي خوا بەخشىويە بە كوردستان كەلك ئەسینن ئەگەر پىت ناخوشە برۆ بە نەتەۋەكەي خوت بلى سەرکەوتن لە رىك كەوتنىانە رىك كەون تا سەر كەون(۴۷).

(۴۶) بۇ ژيانى (زەبىجى) بروانە:

عەلى كەرىمى، ژيان و بەسەرھاتى عەبدولرەحمان زەبىجى (مامۇستا عولەما)، سوید، ۱۹۹۹.

سید محمد صمدى، نگاهی به تاريخ مهاباد، ص ۲۸۷-۲۷۹.

(۴۷) ع . بىژەن، رىك كەون تا سەر كەون، گ نىشتمان، ژ، ۱۹۴۳، ل ۵-۶.

شيوازهكەى

زەبىحى شيوازى وتارنووسىنى، شيوازىكى ھونەرىيەو ھەول دەدات بە شيوەيىكى سادە و بە وشە و دەستەواژەيەكى ئەدەبى كوردى پەتى و پوون مەبەست دەربىرى.

ئەم شيوازە پشت بە وشەى خەيالى و ئەندىشە ئامىز دەبەستى لە پووى قەوارەو زۆر درىژ نىيە و لە سەرەتادا جۆرە لىكچوواندىكى يان مەبەستىكى ديارىكراو دەكاتە بەردەباز بۆگەيشن بەو ئامانجەى كە ھەيەتى و لە كۆتاييدا بۆ پالپشت لە مەبەستەكەى وتەيەكى گەرەپياوان يان ئايەت و فەرموودەيەكى پىغەمبەر دىننەتەو كە جۆرە قەناعەتەك بە خوینەرەكەى بېخەشى. لەم شيوازەدا بە پلەى يەكەم ھەول دەدات خووى لە وشەى بىگانەو زاراوہى بيانى بپارىژى. لە پىرەوى گشتى وتارەكانيدا ناوەرۆك بە پلەى يەكەم دىت و پوخسار بەپلەى دووم دىت. ناوەرۆكەكەش گوزارشت لە بىرى نىشتمانپەرەرى قۇناغەكە دەكات، كە كورد ھەموو مافىكى نەتەوہى و سياسى و پۇشنىرى لى قەدەغە كرابوو. بىرى سەربەستى و يەكگرتنەوہى پارچەكانى كوردستان لە دەروونيدا زەمزمە دەكات.

لە چەندىن وتاردا، سروشتى كۆمەلى كوردەوارى ئەو رۆژە لەبەرچا و گىراوہ، كە مەزھەب (ئايىن) سىماى بەرپۆەبردنى بووہ بۆيە، چ (زەبىحى) و چ وتارنووسەكانى دى ھەوليان نەداوہ دابونەرىت و بەھاي باوى كۆمەلايەتى ئەو رۆژە بېزىنن و سەرەپۆي بكن، يان شيوازىكى توندو ھەرەشە ئامىز پووپەرووى چىنى دەربەگى ئەو رۆژە بىنەوہ، كە پىكھاتەى كۆمەلەكە پىكھاتەيەكى عەشائرى بوو.

دلىشادى رەسوولى (م. نادى)

دلىشادى رەسوولى ناوى حىزبى (م. نادى) بووہ و ژمارەى ئەندامىتى لە كۆمەلەى (ژى.كاف)دا (۷۶) بووہ. ناوى (محەمەد عەبدولغەفوور) ھەو گوايە دەلەن لە كوردستانى باشوور ماوہتەوہ لە كۆيە خویندووويەتى ھەر لە عىراق (دار المعلمين)ى تەواو كرددوہ. پاشان لە سەردەمى كۆماردا لە كاربەدەستانى فەرھەنگ بووہ (۴۸).

د. عىزەدىن دەلى:

(خووى خەلكى مەھابادە، بەلام لە كۆيە گەرە بووہ، لە گەلاويزدا نووسىنى

(۴۸) پروانە: گ بەيان، ژ ۱۴۸، ۱۹۸۸، ل ۸۰.

زۆره كاتى كۆمار چۆۋە مەھابادو پاشان ھاتەۋە عىراق و لە دىھاتى پشدر دەژيا، ماۋەيەك كە من دىم لە سالى ۱۹۵۴ دا كاتب يا ميرزاي سەلىم ئاغاي گرماكان بوو. پاشان لە شۆرشى ئەيلولدا دەستى لەگەل پزىمى بەغدا تىكەل كىردو بە دەستى شۆرش لە سالى ۱۹۶۵ دا كوزرا).

(ھىمن)ى شاعىر لە يادداشتەكانى خويدا، لە بارەى ئاستى پۆشنبىرىيى دلشادى رەسوۋلىيەۋە، كە ھاۋتەمەنى خۆى بوو و لە گەنجىتيدا پىكەۋە ئاشنا بوونە، دەلى:

(دلشادى رەسوۋلى لە عىراقەۋە ھاتبۆۋە. ئەو ئىملاى كوردى لە ھى ئىمە باشتر بوو و خەتتىشى خۆشتر بوو و زۆرىش شىعەرى بىكەس و پىرەمىرد و ئەھمەد موختار جاف و ھەمدى لەبەر بوون و بەخەت بلأوى دەكردنەۋە(۴۹).

شايانى باسە: ئەم نووسەرە لە گۆقارى (گەلاۋىژ ۱۹۳۹ - ۱۹۴۹ ز) دا ژمارەيەك پارچە پەخشانى ئەدەبى و وتارى بلأوكردۆتەۋە. لە ھەفتەنامەى (كۆھستان) يشدا چەندىن بابەتى ئەدەبى و مېژوۋىي تەرجمەى فارسى كىردوۋە، ئەم چالاكىيە ئەدەبىيەنى ھەموۋى ھى پوزانى خەباتى نەھنى كۆمەلەى (ژى.كاف) ھ.

لە وتارىكدا ۋەھا دەست پى دەكات:

(بەھار بوو: ھەروا لە يادم ماۋە بەرد و دار و گولستان و چەمەن زار پوۋى خويان پاكتر شوشتبوو، جلى خواكردى جىھانىان لەبەر بوو، دونيا سەراسەر شۆرش بوو و زەمزمەى بەھار بوو. ھەروا لە يادم ماۋە: لە چەمەن زارى ژياندا تەماشاي دەستى پەرورەدگار و زەبرى زەمانەكەم دەكرد: مندال بووم نەم دەزانى ئەو دونيايە تا ئەو رادەيەى ناپايەدارە، لە دللى خۆم دا دەمگوت: ئەگەر زەمانى مندالى و نەفامىك تىپەپى: دەورى جەوانى و مەيدانى زىندەگانى ۋەك تەماشىگاھىكى بەھار لە ژىر پى خۇما دەنېم دلشاد و بى پەروا لەسەر تەختى ئارەزوۋ دادەنىشتم(۵۰).

لە وتارىكى دىكەيدا بە شىۋازىكى ئەدەبى پارچە پەخشانىكى ھونەرى بەرز دادەھىنى:

... بەيانى بوو شىئە شەمال لەسەرەخۆلك و پۆپى دارەكانى بەھەشتى دەلەرزاندەۋە، كە عىزرائىل لە بارەگاھى گەورەى خوداۋەندى ھاتە خوارو

(۴۹) ھىمن: تارىك و پوۋن، ل ۹.

(۵۰) دلشادى رەسوۋلى، سەرگوزەشتى من، گ. نىشتمان، ژ ۳، ل ۲۷.

پرووی له بههشت کردو گوتی: وهره ئه‌ی ئافه‌ریده ئه‌ی ئاده‌می، وهره تا پیکه‌وه بچینه دونیای بههشتیکی دی، ئاسوده و دلنیا به له‌ویش به‌شی تو ههر خو‌شبه‌ختیه... (۵۱).

له وتاریکی دیکه‌شدا وا جوان به‌راوردیک له نیوان خو‌ی و دل‌به‌ره‌که‌یدا ده‌کات، که به پیچه‌وانه‌ی ئاره‌زووی ییکدی هه‌لده‌که‌ن، نووسویتی:

(ئهن به‌م ئاره‌زووه، ئه‌ویش به‌م خه‌یالاته: ئهن له‌م ده‌رده‌سه‌رییه، ئه‌ویش به‌و دلنیا‌یییه، ئهن به‌بی خه‌وی ئه‌ویش له‌ نیو جیگای بی هوشیا، ئهن گریان و ئه‌وخه‌ندان، شه‌وی تاریکمان به‌ رووناکی به‌یان گه‌یاند، ئهن له‌به‌ر بی خه‌وی و بیر له‌ دلدار هیزم له‌ به‌دن نه‌مابوو بو لای نووستن ده‌چووم، ئه‌ویش تازه چاوی به‌نیگای خه‌والووی ده‌کرده‌وه و شادباشی له‌ روژی تازه ده‌کرد... (۵۲).

شیوازه‌که‌ی

نووسه‌ر به‌ زمانیکی ئه‌ده‌بی و به‌ شیوازیکی هونه‌ری وتاره‌ خودییه‌کانی نووسیوه و وه‌کو پارچه‌ په‌خشانیکی هونه‌ری به‌رز وتاره‌کانی دارپشتوو. ئهن جو‌ره وتاره‌ هه‌روه‌کو له‌ پۆلینکردنی جو‌ره‌کانی وتاردا ئاماژه‌مان پیکرد، ده‌رپری هه‌لچوون و وروژانی ناخی نووسه‌ره و به‌ شیوازیکی ستاتیکی مامه‌له‌ له‌گه‌ل سروشت ده‌کات و به‌ ناخی مرو‌قی ده‌چوونینی و کاریگه‌ری پایز و به‌هار و وهرزه‌کانی دی هیمنی شه‌و و په‌یقی خو‌شه‌ویستی و عه‌شقی نیوان دلدار و دل‌به‌ر ده‌کاته هه‌وینی وتاره‌کانی. سروشت که‌ره‌سته‌ییکی وشک و برینگ نییه، گه‌توگۆ له‌گه‌ل رو‌حی مرو‌قدا ده‌کات و به‌ هه‌ستیکی رۆمانسیانه‌وه په‌ی به‌ نه‌ینیه‌کانی گه‌ردوون ده‌بات، سروشت و گریان بو‌گه‌لای دار و راکردن له‌ واقع و یاخیبوون له‌ یاسا‌کانی کۆمه‌ل و خو‌شه‌ویستییه‌کی بی سنوور به‌رامبه‌ر به‌ زبان له‌ سیما و خه‌سه‌له‌ته‌کانی ئهن شیوازه‌ هونه‌رییه‌ی (دلشادی ره‌سوولی)یه.

گه‌رانه‌وه بو‌ زمانی میلی و نه‌ته‌وه‌یی و هه‌لبژاردنی وشه و ده‌سته‌واژه‌ی کوردی په‌تی

(۵۱) م. نادر، خو‌شبه‌ختی؟!، گ. نیشتمان، ژ ۱ (۷، ۸، ۹)، ل ۲۷.

د. عیزه‌دین ده‌لی: (ئیب‌راهم نادری) یش هه‌یه که ئه‌فسه‌ری سوپای ئیران بووه. کرمانشانی بووله کاتی کۆماردا چالا‌کانه له‌ مه‌هاباد بووه، پاشان چوووه سوریا و سعودیه و له‌ په‌نجه‌کاندا لای قامیشلی له‌ فرۆکه‌ که‌وته خواره‌وه. وتاری له‌ گه‌لاویژدا هه‌یه.

(۵۲) دلشادی ره‌سوولی، من و ئه‌و، گ کوردستان، ژ ۴، ل ۱۳.

و دانانی رهه‌ندیکی دی بۆ وشه له وتاره‌کانی نووسه‌ردا ده‌رده‌که‌وئ و له زمانی شیعر و په‌خشانه‌شیعردا نزیك ده‌بیته‌وه و ئیقاعیکی ناوه‌وهی له ریگی سهروای وشه‌کانه‌وه دروست کردووه.

حه‌سه‌نی قزلجی (ح. قزلجی)

حه‌سه‌نی قزلجی له وتارنووس و چیرۆکنووسه دیاره‌کانی رۆژه‌لاتی کوردستانه و ماوه‌یه‌کی زۆر چ له سه‌رده‌می کۆمار و چ له پاش رووخانی کۆمار و ئاواره بوون و په‌رته‌وازه‌یی بۆ باشووری کوردستان و هه‌نده‌ران له بواری کاری رۆژنامه‌وانیی نووسراو و بیستراو (رادیو) دا کاری کردووه. ئەمه سه‌رباری ئه‌وهی له چیرۆکنووسینیشدا چیرۆکه‌کانی گوزارشت له ژبانی لادیی کورده‌واری ده‌که‌ن به هه‌موو کیشه و گرفته ورد و درشته‌کانییه‌وه، له مملانیی چینایه‌تی و رووبه‌روو بوونه‌وهی دابونه‌ریته دواکه‌وتووه‌کانییه‌وه (۵۳).

حه‌سه‌نی قزلجی تا راده‌یه‌کی زۆر له نیو نووسه‌رانی کوردی باشووری کوردستاندا به هۆی کۆمه‌له‌ چیرۆکی (پیکه‌نینه‌ی گه‌دا) وه ناسراوه دۆستی نزیکی (هه‌ژار) بووه و سه‌رده‌می مندالی و گه‌نجیه‌تیان پیکه‌وه رابواردووه. دواچار له ئێران، له زیندانه‌کاندا، له سالی (۱۹۸۵ز) دا شه‌هید کراوه (۵۴).

له وتاریکدا به‌م شیوه‌یه نووسیویتی:

(ديسان مانگی نیشتمانپه‌روه‌ری له کولا و که‌ی بیر و فکروه‌ تیشکی دا هۆبه‌ی

سه‌رم و که‌تانی دل‌می به شه‌وقی خۆی له‌توپه‌ت کرد بۆچی؟

چونکه مانگ و رۆژ له شه‌وه‌ سه‌ر و لاتی منیش هه‌روه‌ک هه‌نده‌ران هه‌لدین و

ئاوا ده‌بن که‌چی نه‌ تینی تاو له له‌رزدا گه‌رممان دادین و نه‌ شه‌به‌قی مانگ

(۵۳) د. عیزه‌دین ده‌لی: له بنه‌ماله‌ی تۆرجانی زاده (قزلجی) یه، پاش تیکچوونی کۆماری کوردستان هاته

عیراق و له زۆر شوین ده‌ژیا یا خۆی ده‌ژیاندا. سالی ۱۹۶۱ له عیراق ده‌رکراو گه‌لێک له سالانی ژبانی

له بولگاریا (سوفیا) برده‌سه‌ر، چالاکترین نووسه‌ر و بیژه‌ری کوردیی رادیوی (په‌یکی ئێران) بوو، له

پال نووسینی سیاسیدا نووسینی ئه‌ده‌بیشی بۆ ئه‌و رادیویه‌ ده‌نووسی. ته‌نانه‌ت له سه‌ر کۆده‌تای

شوباتی ۱۹۶۳ دا به‌ عه‌ره‌بیش ده‌ینووسی و ده‌یخوینده‌وه، پاش شۆرشێ ئێران گه‌راپه‌وه تاران و

سه‌رنووسه‌ری به‌شی کوردی رۆژنامه‌ی (مردم) بوو. له سه‌رکرده‌ی حزبی (توده) دا بوو.

(۵۴) له باره‌ی ژبانی (حه‌سه‌نی قزلجی) یه‌وه بروانه:

ناسۆ له‌لا، پێشه‌نگانی رۆژنامه‌نووسیی کوردی له کوردستانی ئێران، رۆژنامه‌ی کوردستانی

ئێران، ژ ۲۵۷، ۱۹۹۸، ل ۱۰.

له ياوردا فينكمان دهكاتوه بلييم چي؟ به راستي نازانم ري و شويى خوړسكاو
(طبيعت) بوچ دهرهق به ئيمه گوړاوه..(۵۵).

له گوڤارى (هه لاله) دا، كه خوځى سهرنوسهري بووه، له وتاريكدا به نيوى (سفهري
دهريا)، كه به شيوهى چيروك داپرشتووه، سهرسامى مروښ به رامبهر به و گهردوون و
سروشته دهردهبري كه مروښ تپيدا دهژين ململاني نيوان چاره نووس و دهرياي پر له
شهپولى شيت:

(بروانه چه دهريايه كي پان و بهرينه، هه تا چاو هه تهر دهكا وشكايى نيبه،
شهپول وهك ئهژديها يه كتر هه لده برن، ناگاته يه كدى له تاوا دههارپينن و
دهشرخينن. بيوچان له ههر چوار لاه هه ليكردو ته با. تا هه موويان هيدي
دهبنه وه يا توند دهن و تا يه كترى دهكهن له ننگهريان پي ددهن و برسى و
توونى و پهرش بلاو له نيورينه ئاويدا رامان دهگرن. ومختيكي له لايه كه وه
بايه كي توندتر دهبي وه چ روظگار يكي رهش!!! باسى سهره نهك مال. بازارى
مه رگه نهك ژيانى تال. كه شتييه وان: ئه گهر ههر دهبي بمرى؟ به مهردى بمره.
كه شتييه وان له خوښيا قاقا پي كهنى و تهكانى له كه شتيدي نوري ئيمان
شاره زايى كردو په حمى خودا ياريدى دا. كه شتييه كه ي له گيژاو و گيژهلوو كه
دهرخت و خيرا گه يانديان مه نزل، دهركى كه شتي كردوه له دابه زيندا به
تپلاي چاو خيسه يه كي له دهره كردو گوتى: خودا. خودا؟(۵۶).

شيوازه كه ي

شيوازي وتار نووسين، شيوازيكي ئه دهبي (هونه ري) يه و به زمانى كي كوردى و په تى په وان
و به وشه و دهسته واژه ي ئه دهبي و وشه ي هه لبراره له ژيانى لادىي كورده وارى و به
شيوهى وتارى خودى نووسيو يتي. قه له مى حه سه نى قزلجى دهوله مهنده و خوځى له خوځيدا
فه ره نگو كه ييكي زمانى كوردى شيوهى موكر يانيه. چونكه دواتر يش زور چيروكى
كوردى سهر كه وتووى نووسيوه، ههر له سه ره تاوه وتاره كانى شيوهى چيروك گيژانه وهى
وهر گرتووه و ته نانهت هه ندى جار سوود له ته كنيكي چيروك نووسين له ديالوگ و
مه نه لوگ وهر دهگرى و ئه نجام كراوه دهبي. له رووى شيوهى ئه ده بييه وه له شيوازي (دلشاد

(۵۵) ح. قزلجى، ديسان و ديسان، گ هه لاله، ژا، ل، ۱۶.

(۵۶) ح. قزلجى، سه فه ري ده ريا، گ هه لاله، ژ، ل، ۳.

رېسوولۍ) يەوۈ نزيكە، بەلام جياوازييەكانيان بە پلەي يەكەم لەوهدايە، ھەموو وتارو بابەتە ئەدەبىيەكانى عەشق و خوښەويستى دلدارانەيەوگوزارشت لە ھەلچوون و وروژانى گەنجانە دەكات، كەچى قزلجى بابەتەكانى بە دەورى مەسەلەي نىشتمانى و نەتەوييدا دەسوورپنەوۈ و زياتر ھەست و ھوشى نەتەويى بەرجەستە دەكات.

وتارى خانمان

بە ھەلدانەوۈي لاپەرەكانى رۆژنامەوانىي كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان، ناوى چەند خانمىكى ئەديب و نووسەر بەرچاودەكەوئى، كە بەرھەمەكانى خويان بۆ خوښدەواري و دەربرىنى كيشەي خانمان و پالپشتى كردنى كۆمار و پيشەوا قازى محەمەد، تەرخان كردوۈ. ھەلبەزاردنى بەرھەمى يايان و بە تايىتلى وتارى خانمان لەوهدا نىيە، كە ئەدەبىكى سەربەخۆي خانمان ھەبى و لە ئەدەبىي پياوان بە جيا بىت و مەسەلەكە بە تەنيا ئىبراز كردنى ناوى ئەو خانمانەيە، كە لەو رۆژانەدا، لە نيو كۆمەلئىكى كوردەواري دواكەوتووي سالانى چلەكاندا لە رۆژھەلاتى كوردستاندا دەرکەوتوون.

لەو خانمانەي ئەو رۆژگارە بەرھەمىيان بلاو كردۆتەو، (شا سولتان خانم فەتتەحى قازى، وەبلەمەي سەيادىيان، خەديجە، روقىيە قادرى و مەزەرى بلەزادە.. ھتد). بە شيوەيەكى گشتى، كەمتر خەرىكى ھونەرى شىعر بوونەو زياتر قەلەمى خويان بۆ وتارنووسىن تەرخان كردوۈ.

شا سولتان خانم فەتتەحى قازى، لە وتارىكىدا لە مەر نرخی ئازادى و بە ناوئىشانى (كزەباي ئازادى) نووسىويئىتى:

(لە پاش سالەھا زىللەت و نەگبەتى، لە پاش قەرنەھا ئەسارەت و نوکەرى بىگانە، لە پاش پزانى خويىنى ھەزاران سەيد و شىخ و عولەما و سەرداران و لاوى كورد لە پاش بە دىل چوونى ھەزاران ژن و كىژى كورد. لە پاش ئەوۈي ھەزاران مندالى كورد بە سەرەنيزەي دوژمن زگى ھەلدراو لە خويىنى خۆي گەوزى و دىھات و مال و حالى وان سووتاو دەر بەدەر بوون و..)(^{۵۷}).

ھەرۈھەا خاتوو (مەزەرى بلەزادە) بە بۆنەي جىژنى سەربەخۆيى لە لاپەن ياي پيشەوای كوردستان لەبەردەم يايانى كوردستاندا گوتى:

(۵۷) شا سولتانى خانم فەتتەحى قازى، كزەباي ئازادى، رۆژنامەي كوردستان، ژ، ۸، ۲۸/۱/۱۹۴۶،

موبارهك بادى ئەو جىزىنە گەورە بە خىزمەت ياي پىشەوای كوردستان عەرز دەكەم. خوشكانى خوشەويست، وئ دەچى كە ئەنگۆ ھەمووتان يان گەلىكتان پىتان و ابى كە كورد ساحىبى سەلتەنەت نەبوو ھەمىشە ژىر دەست و نوکەرى بىگانە بوونن ھەر كەس پىي و ابى كامىلەن بە غەلەت چوو و نەزانى تووشى ئەو عەقىدە فاسىدەى كردوو، بزائن نەتەوھى كورد وەكو ھەموو نەتەوھ گەورەكانى دنيا ساحىبى تاج و تەخت و حكومەتى تەمەددون بوون... (۵۸).

بە سەرنجدان لە پوخسارو ناوەرپوکی **وتارى پايان**، دەردەكەوى، كە ناوەرپوکهكانيان پەيامىكى سياسى و كۆمەلايەتییە و بابەتەكانيان شانازى كردنن بە ئەزمونى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان ھاندانى ژنى كورده بو خويندن و خويندەواری و شانازى كردنە بە رابردووی پر لە سەرورەى مىللەتى كورد. لە پرووى زمانەو، بە شىوازىكى ئەدەبى و ھەلبژاردنى وشەو دەستەواژەى كوردى پەتى و رەوان و دوور لە وشەى داتاشراوھ و بەكارھىنەنى شىوھزارى موكرىانيیەو بە رستەى كورت و واتادار مەبەست بە ئاسانى بە دەستەوھ دەدەن.

وتارى وەرگىراو

وەرگىران وەكو ھونەرپوکی ئەدەبى مېژووویەكى دىرینی ھەبەو تەنانەت ھەندى كەس دەبگەرپىننەوھ بو سەردەمى بابلییەكان، پاشتر لە سەردەمى ئەمەوى و عەباسیەكاندا زیاتر گەشەى كردو توانى ببیتە خالى بە یەكگەپشتن و مەملانىی رۆشنبىرى و كۆلتوورى رۆژھەلات و رۆژئاوا.

ئەگەر رۆژنامەوانی بە پلەى یەكەم ئەركى گەياندى ھەوال بىت، ئەوا بى گومان بەبى وتارىش ناتوانى ئەركى خووى راپەرپىنى و بلاوبیتەوھ، ھىچ رۆژنامەبەكیش ناتوانى دەستبەردارى ھونەرى وەرگىران بى، چ لە وەرگىرانى ھەوال و چ لە وەرگىرانى وتاردان ئەو وتارانەش بە پىي پىووستى ژيانى رۆژانە ھەمەچەشنەن و ھەموو بوارەكانى ژيان دەگرەنەوھ.

ژمارەى وتارى وەرگىراو لە رۆژنامەوانى سەردەمى كۆماردا زۆر بوو، بەلام ئەوھى جىگەى سەرنجن ئەوھى، كە وتارە وەرگىراوھەكان بە شىوھبەكى گشتى لە زمانى فارسىیەوھ

(۵۸) جىزنى سەربەخووى لە لایەن ياي پىشەوای كوردستان، رۆژنامەى كوردستان، ۳۲،

۱۹۶۶/۴/۶.

وهرگيرپاون و جاروباريش له زمانى عه ره بيبه وه، دنا له زمانه پوژئاوايبييه كانه وه شتى بهرچاو ناكه وئى. ئەمەش كه مو كورتبييه كه وه به لگه ي كه مى و ته سكى تيگه لاوى پو شنبيري كوردى رۆژه لاتی كوردستانه دهگه ل پوژئاوا. ئيمه له نيو وهرگيرپه كاندا دووانيان وهردهگرين، له سه ره ئه و بنچينه يه ي، كه زورترين به ره ميان وهرگيرپه، به تايبه تى و تارى هه مه چه شنه، يه كى له كه مو كورتبييه كانى له وه دايه، كه سه رچاوه ي سه ره كى باسه كه يان ده ستنيشان نه كرده وه، كه له كوئ و بهرگ و چاپ و لاپه ره يه كدا و تاره كه يان ترجه مه كرده وه، به ته نيا ناوى پوژنامه كه يان ناوى كتبه كه جاروبار ئاماره ي بو كراوه.

سه يد محمه دى حميدى (١٩٠٣-١٩٧٩ز)

له باره ي ژيانى ئه و نووسه ره وه شتيكى ئه و تو مان ده ست نه كه وه ت، ئه وه نده نه بى كه ده زانين پياويكى زانا بووه، له زانسته ئاينبييه كان و زانياربييه كانى هه ره كه وه له نووسين و ده ستنيشان كردنى جو رو تايبه تى وهرگيرپه كانيدا دهرده كه وئى ده وه له مه ندين، (هه ژار) يش قوتابى ئه و بووه و لاي ئه و خو يندوو يه تى.

ئهن دامى كو مه له ي (ژى. كاف) بووه و له وه ده چى درهنگ، له ئاخرو ئوخرى (ژى. كاف) دا دهر كه وتبى و له دوا ژماره ي گو قارى (ني شتمان) دا نووسينى هه يه و پاشتر كه (ژى. كاف) هه له وه شا وه ته وه، له جيگه ي (زه بيحى) ئه ركى چاپ كردن و بهرپه وهردينى كو وارى (ها وارى كورد) ي پى سپيردرا وه. كه (كو ماري ديمو كراتى كوردستان) يش دامه زرا، بووه به سه ره نو سه ر و بهرپه و بهرى هه ردوو پوژنامه و گو قارى (كوردستان)، و تاره كانى به شي وه يه كى گشتى له باره ي ناساندنى پيا وه نا و داره كانى كورد بووه و زياتر رپه ويكى ميژو وى وهرگرتوو.

له نيو انياندا بي جگه له و زانايانه ي خزمه تى ئاينى ئيسلاميان كرده وه، شاعير و ئەديبى كورديشى تيگه وتوو. له باره ي بابا تاهيرى هه مه دانى و نالى و مه لا محمه دى كو يى و مه لا ماره ي كو كه يى... نووسيو و يه يان به ره مى وهرگيرپاون، زوربه ي نووسينه كانى به ناوى (س. م. ح) يان (م. حميدى) يان (گرشاسب) وه بلا و كرده وه.

له و تاريكدا كه له زمانى فارسبييه وه وهرگيرپه وه و له پوژنامه ي (ايران ما) وه وهرى گرتوو ده لى:

(بو مبي ئەتۆمى له زمانى معاويه (ض) كورپى ابو سفیان. دلنيا به كه له م و تاره دا نامه وئى چيروك بگيرمه وه يا وه دوو پومان نووسان بكه وم

مه‌به‌ستیکی خه‌یالی له‌به‌رچاو دروست بکه‌م و به‌ک و پۆپه‌وه له‌پیش چاوی خوینده‌وارانی رابویرم. گفتوگۆی ئیمه‌ له‌م وتارهدا ته‌نیا له‌رووی میژوووه‌ویه، به‌لام له‌م میژووانه‌یه که خه‌لکی که‌متریان پوو تیکردوو له‌به‌ر ئه‌وه‌ی زۆر ئاگادار نین به‌لام بۆ خویندنه‌وه یا بیستن ده‌بی. پاش ئه‌وه‌ی معاویه‌ کورپی ابو سفیان پایه‌ ریژی سلسله‌ی بنی‌امیه‌ ده‌سته‌لاتی خو‌ی له‌سه‌ر هه‌ردی شام (که‌ ئه‌ورۆ به‌ سوریا نیو ده‌برئ) پایه‌دار کردو شاری دیمه‌شقی کرده‌ پایته‌خت ته‌سمیمی گرت که‌ ئیمپراتۆری به‌ نیوی رومیه‌ الصغری (و به‌ وته‌ی ئه‌وروپائیان بیزانسیس) له‌ پئ بخوا پایته‌ختی ئه‌م ئیمپراتۆریه‌ وه‌چه‌نگ خا. گشت ده‌زانن که‌ پایته‌ختی رومیه‌ الصغری شاری به‌ نیوی قوسته‌نته‌نیه‌ بوو، که‌ ئه‌ورۆ به‌ نیو ئسلامبول (به‌ قه‌ولی تورکان ئستانبول) ده‌گوترئ و له‌ به‌هاری ۵۴ هجری که‌ ده‌گه‌ل ۶۷۳ میلادی یه‌ک ده‌گریته‌وه‌ معاویه‌ ته‌سمیمی گرت که‌ قوسته‌نته‌نیه‌ بگریته‌... (۵۹).

هه‌روه‌ها له‌ وتاریکدا، که‌ له‌ زمانی عه‌ره‌بیه‌وه‌ ته‌رجه‌مه‌ی کردوو و له‌ به‌ره‌مه‌یکی (جمال‌الدین‌ الافغانی) یه‌وه‌ وه‌ری گرتوو، به‌ ناو‌نیشانی (ترس) وا ده‌ست پئ ده‌کات:

ترس

(قل ان الموت الذي تفرون منه فانه ملاقيكم)

بلی بئ شک ئه‌و مردنه‌ی له‌ ده‌ستی هه‌لدین تووشو ده‌بی. به‌چاو دیومانه‌، وه‌ له‌ کتیب‌ا خویندوو مانه‌، وه‌ له‌ حیکایه‌تا بیستوو مانه‌، که‌ هیندی زه‌لام کاریکیان کردوو، که‌ بیری خه‌لکی لی سوورماوه‌ وه‌ختی که‌ ئه‌شخاسینی که‌م عه‌قل تی نۆریون وای لی حالی بوون که‌ ئه‌وه‌ کاریکی موعجیزه‌یه‌ یا له‌ عه‌قل دووره‌ وه‌ که‌سی دیکه‌ ناتوانی ئه‌و کاره‌ یا وه‌کو ئه‌و کاره‌ بکا وه‌ بریکی دیکه‌ وای تیگه‌ییون که‌ کردنی ئه‌و کاره‌ له‌ بزوتنه‌وه‌ی ریکه‌وتنه‌ وه‌ هیچ کامیان ری حه‌قیان نه‌زانیوه‌ وه‌ ئامرازی کاره‌که‌یان نه‌دۆزیوه‌ته‌وه‌... (۶۰).

سه‌رچاوه‌ی رۆشنبیری وه‌رگێر سه‌رچاوه‌یه‌کی دینییه‌، هه‌لبێژاردنی باب‌ته‌کانی هه‌ر

(۵۹) رۆمن، بۆمبی ئه‌تۆمی له‌ زمانی معاویه‌ (ض) کورپی ابو سفیان، و : محهمه‌دی حه‌مید، گ. کوردستان، ژ، ۴، ل ۳۰-۳۵.

(۶۰) جمال‌الدین‌ الافغانی، ترس، و : سه‌ید محهمه‌دی حه‌مید، گ. هاواری کورد، ژ، ۱، ل ۲.

لەو بوارەدايە و بەرھەمی گەورە پیاوانی ئیسلامی ھەلبژاردوو و تەرجەمەمی کردوو، بەلام لە ژمارەمی یەكەمی گۆڤاری (كوردستان)دا لە (١٩٤٥)، كە خۆی سەرنووسەری بوو لە دەسپێکی گۆڤارەكەدا لە بارەمی پیاوانی لە بارەو وەرگرتوو و لە كۆتاییدا بە قەناعەتەو دەلی، كە بە تەواوی جینشینى لینیە(٦١).

ئەم دژوارییە لە ھەلۆیست و بۆچوونیدا بەدی دەكری، بى گومان دیارە ئەو رۆژگارە كەم كەس توانیویتی خۆی لەو ھەلبۆیڕی، لەو ھەمی كە یەكیەتی سۆڤیت پشت و پەناى میلیتەتانی ژیر دەستەیە.

بەداخەو، ھەروەكو لە پێشترى ئاماژەم لە بۆ کردوو، بە تەواوی ناتوانین بریار لەسەر ئەو بەدەین كە، ئایا وەرگێر تا چەند لە وەرگێرنەكەیدا سەرکەوتوو و چ جۆرە رێبازیکی وەرگێرانی لەبەرگرتوو، چونكە دۆزینەو ھەمی سەرچاوەمی سەرەکی بابەتەكان كاریکی قورسە. دەبى لێردا ئاماژە بۆ ئەو ھەمی بكەم، كە (سەید محەمەدی حەمیدی) بێجگە لەو ھەمی بەرھەمی بۆ سەر زمانى كوردی وەرگێراو، بە پێچەوانەشەو لە زمانى كوردییەو بۆ سەر زمانى فارسى وەرگێراو، ھەندى وتارى میژوویی وەرگێراو(٦٢).

محەمەدی شاپەسەندى (م. آذر)

ئەم روناكبیرە، لە سالى (١٩٢٠ز)دا لەشارى مەھاباد لە دایك بوو، تا پۆلى شەشەمی سەرەتایى خویندوو و بە ھۆى نالەبارى بژووى خێزانەكەى وازى لە خویندن ھێناو و خەریكى كاری بارزگانى بوو، لە ھەرەتى لاویدا خەریكى كاری سیاسى بوو و بۆتە ئەندام لە كۆمەلەى (ژى.كاف) و بەھۆى (زەبیحى)یەو ھەمی لە كاری چاپەمەنى و نووسین وەرگێران کردوو. لە سەرەتادا لە گۆڤارى (نیشتمان) دەستى بەكاری چاپەمەنى و رۆژنامەوانى کردوو، پاشان لە سەردەمی كۆماردا لە پال سەید محەمەدی حەمیدی و قادری مودەریسى ئەركى بەرپۆبەردنى چاپخانەى لە ئەستۆدا بوو لە پێش ئەو شەو ھەروەكو خۆى دەلى ھەولى داو گۆڤارى (ئاوات)ى دەرکردوو و بەنازناویكى تر جیا لە ناوى خۆى نووسیویەو تاقە ژمارەىكى لى چاپ کردوو.

دواى پووختانى كۆماریش، كە لەگەل (غەنى بلوریان) و (عەلى مەولەوى) ئاوارەى عێراق بوون، ھەز و خووشەویستی چاپ و رۆژنامەوانى ھەر لە مێشكدا بوون لە

(٦١) سەید محەمەدی حەمیدی، شەرحى حالى ئەستالین، گ. كوردستان، ژ١، ٢٠-٥.

(٦٢) سەیری ئەم وتارە بكە: كوردان از بدو تاریخ تا سال ١٩٢٠، ترجمه سید محمد حمیدی، رۆژنامەى كوردستان، ژ٧، س٢٦، ١/١/١٩٤٦، ٣٠.

شارهكانى بهغدا و كهركووك و له رۆژانى شوپشى ئهیلولدا به بهردهوامى له چاپخانه كارى كردهوه(٦٣). بۆ نمونەى وەرگێرانی ئه، له رۆژنامهوانی سهردهمی كۆماردا، وتاریك وهردهگرین، كه بهناونیشانی (سهمەند سیامه‌ندۆف رۆلەى رهشیدی میلله‌تى كورد)ه‌و له‌گۆقاری (دوست ایران)ه‌وه‌ وەرگێردراوه‌.

(سهمەند سیامه‌ندۆف رۆلەى ئازای میلله‌تى كورد كه‌ یه‌كێك له‌ نومایه‌نده‌كانى شواری عالی ئیتیحادی جه‌ماهییری شوره‌وى سۆشیالیستی ئه‌رمه‌نستانه‌: پێشان ره‌وانه‌ی جه‌به‌ه‌ی شه‌ر. له‌ رۆژانى هه‌ولێ شه‌ردا ره‌وشتی به‌رز و بلیندی سه‌ربازه‌ خۆی كه‌ یه‌كێك له‌ ئاكارى بیباکی و شه‌رکه‌ری سه‌ربازانى ئیتیحادی شوره‌ویه‌ له‌ مه‌یدانى شه‌ردا نواندی. سه‌ره‌نگ، سیامه‌ندۆف له‌ پاراستنی مۆسكۆدا شیرکه‌تى كرد. ئه‌م قاره‌مانه‌ ئه‌یزانى كه‌ دیفاع له‌ مۆسكۆ: دیفاع له‌ قه‌لبی ئیتیحادی جه‌ماهییری شوره‌ویه‌و خاترجه‌م بوو كه‌ ئه‌م پاراستنه‌ ژيانى سه‌خت و گرانی چادرنشینى و كۆچه‌رى میلله‌تى كورد: كه‌ له‌ سایه‌ی ده‌كار به‌ستنى سیاسه‌تى عاقیبلانه‌ی لینین و ستالین به‌ ژيانیكى شارستانی گۆردراوه‌ته‌وه‌: ده‌پاریژی. به‌م جوړه‌ بۆ پاراستنی ژيانى به‌ختیار میلله‌تى كورد مه‌ردانه‌ شه‌ری ده‌کرد..(٦٤).

له‌ چه‌ندین نمونەى دیکه‌ی وەرگێرانه‌کانیدا (شاپه‌سندی) به‌ زمانیکی تیکه‌ل له‌ وشه‌ و زاراوه‌ی عه‌ره‌بى و فارسى و به‌ زمانیکی كوردی ئه‌و رۆژگاره‌، له‌ باره‌ی لینین(٦٥) و مارشال كۆتۆزۆف(٦٦) و چه‌ندین سه‌رکرده‌ی سه‌ربازى سۆقییتی پێشوو وتاری له‌ زمانى فارسى و له‌ رۆژنامه‌ و گۆقاره‌كانى فارسى ئێران وەرگێراوه‌. دارشتنى رسته‌كان به‌ پێى گرامه‌رى زمانى كوردییه‌و له‌ هه‌لبژاردنى وشه‌ى زمانى كوردی یه‌كگرتووی ئه‌ده‌بیدا پێره‌وى كرده‌وه‌ و به‌ ته‌نیا شیوه‌زارى موکریانى له‌به‌رچاو نه‌گرتووه‌.

(٦٣) بۆ زانیاری له‌ باره‌ی ژيان و خه‌باتى سیاسى و رۆشنبیری (محه‌مه‌دى شاپه‌سندی)یه‌وه‌ بره‌وانه‌:

رۆژنامه‌ی ئالای ئازادی، ژ٢٤، ١٩٩٢/٥/٢٤.

رۆژنامه‌ی كوردستانی نوێ، ژ١٤٨٤، ١٩٩٣/٩/١٠.

رۆژنامه‌ی كوردستان، ژ١٩٩٨، ٢٥٧، ٨-٩.

بۆ زانیاری زیاتر له‌ باره‌ی ژيان و بیره‌وه‌رییه‌كانى شاپه‌سندی بره‌وانه‌: بیره‌وه‌رییه‌كانى شاپه‌سندی، ئاماده‌کردنى سدیق سألج، بنکه‌ی ژین، سلیمان، ٢٠٠٧.

(٦٤) سهمەند سیامه‌ندۆف، و: محه‌مه‌د شاپه‌سندی، رۆژنامه‌ی كوردستان، ژ٦، ١، ١، ١.

(٦٥) پرۆفیسۆر قیلین، له‌نینی دانشجو، و: محمد شاه پسندی، گ. هاواری نیشتمان ژ١، ١، ٢٣-٢٨.

(٦٦) فیله‌ مارشال كۆتۆزۆف، و: محمد شاه پسندی، گ. كوردستان، ژ٣، ٩-١٣.

٣- ئەدەبی مندالان

ئەدەبی مندالان، جیهانیکی رەنگاوپرەنگ و فراوان و قوولە. لە زۆر دەمیگەوه هونەر مەند و پیتۆل و گەورە پیاوانی میللەتان گرینگییەکی تایبەتیان بۆ پەرورە و بارهینانی مندالان تەرخان کردوو. بەو ئومێدە لە ئایندەدا کۆمەڵیکی پیشکەوتوو وەدی بێت. مەبەست لە (ئەدەبی مندالان) ئەو ئەدەبە، بە شیعەر و پەخشانەوه، کە لە لایەن ئەو شاعیر و ئەدیبانەوه کە ئەزموون و تاقیکردنەوهی دەولەمەندیان لە بواری بارهینانی مندالاندا هەیه و لە نزیکەوه، بە هۆی کاری پەرورەدەیی خۆیانەوه توانیویانە بە کونج و کەله بەرهکانی ناخی مندالاندا شۆر ببەنەوه و دەزانن پێویستی هەستی و نەستیەکانی زارۆکان لە کویدایە، چی بۆ مندالان دەنووسرێت، لە پێش هەمووانەوه ئەحمەدی خانی (١٦٥٠-١٧٠٧ز) (٦٧) بە فەرھەنگۆکی (نەوبەهار) (٦٨). بۆ زارۆکان، دەستپێشخەری کردوو و پاشتر شیخ مەرفی نۆدی بە (ئەحمەدی) (٦٩)، بوونە سەر دەستەیی نووسەرانی ئەدەبی مندالان.

دوای جەنگی جیهانی یەکەم، ھاوکات لەگەڵ تازەکردنەوهی ئەدەبی کوردیداو لەگەڵ سەردەمی بلاویونەوهی رۆژنامەوانیی کوردیی لە کوردستانی باشووردا، شاعیرانی کورد (گۆران و زیوهر و بیکەس و دلدەر...) چەندین (سروود)ی جوانیان بۆ مندالانی کورد نووسیوه، کە بە ناوهرۆکی دەولەمەند بۆ پەرورەکردنی مندالان بە هەست و خۆشی نەتەوهی و لایەنگری خێر و شەرمەزارکردنی شەر و عەشقی جوانی سروشت پازاوتەوه، لە رووی پوختاڕێشەوه شیعەرەکان، بە وشەیی هەلبژاردەیی سادە و برێگی کورت و ئاوازداری خێرا، بە شیوہیەک کە مندالان حەز بە حەسانەوهیەکی دەروونی بکا، لەبەرچاوی گراوه، هەرۆھا داوا لە باوکان و دایکان کراوه، کە مندالەکانیان پشت گوێ نەخەن و بیانخەن بەرخویندن بۆئەوهی لە پاشەرۆژدا ببەن چاوساگی میللەتەکەمان و چیتەر لە کاروانی پیشکەوتنی میللەتاندا بەجی نەمین. فۆلکلۆری لەسەر زاری ئازەلاند لە دووتۆیی نامیلکەیی بچووکدا لە لایەن سەید حوسێن حوزنی موکریانی و نووسەرانی ترەوه بوونە پێشەنگی ئەو کاروانە (٧٠).

(٦٧) د. عزالدین مصطفی رسول، احمدی خانی شاعرا ومفکرا وفيلسوف و متصوفا، بغداد، ١٩٧٩.

(٦٨) ئەحمەدی خانی، فەرھەنگا نۆبوهار، قەژاندنا پەرویز جەھانی، ورمی، ١٣٦٧.

(٦٩) شیخ مەرفی نۆدی، ئەحمەدی، بغداد، ١٩٨٦.

(٧٠) حوزنی موکریانی، چەند نامیلکەییەکی بۆ مندالان چاپ کردوو، لەوانە:

- بزۆکە و مەرۆکە، ج ٢، ھەولێر، ١٩٧٤.

- خۆشی و ترشی، ج ٢، ھەولێر، ١٩٧٤.

له كۆتايى سىيەكان و سەرەتاي چلەكانى سەدەى بىستەمدا گۆقارى گەلاويژ، وەكو له زۆر بواری دىكەى ئەدەبىدا دەورىكى پيشەنگى بىنيو، له بلاوكردنەو و گرینگىدان بە ئەدەبى مندالاندا دريغى نەكردووه(٧١).

ئەم، هەولانە سەرەتاييەك بوون، يان هەنگاوى يەكەم بوون، بەلام بە شيوەيەكى راستەقىنەو بۆ يەكەمجار له ميژووى رۆژنامەوانىي كورديدا، له سەردەمى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان دا، كارگەرانى چاپخانەى كوردستان له مەهاباد، گۆقارىكى تايبەت بە مندالانيان بە ناو نيشانى (گروگالى مندالانى كورد) هەو بلاوكردەو، هەروەكو له فەسللى دووهدا له پال رۆژنامە و گۆقارەكانى دىكە له پوووى هونەرەكانى رۆژنامەوانىيەو ليمان كۆليەو.

ليزەدا هەول دەدەين له ئاست هونەرە ئەدەبىيەكانى ناو گۆقارەكەو هەلوەستەيەك بكەين و نووسەرە ديارەكانى وەر بگريين.

أ - شيعر بۆ مندالان

شيعر بەهۆى كورتى موسيقا و ئاوازەكەيەو له دەروونى مرۆقدا بە گەرە و بچووكيەو، كارىگەريەكى تايبەتى هەيەو مرۆق دەخاتە جۆش و خرۆشەو. مندالان تواناي لەبەر كردنى شيعرى زۆرەو چيژو لەزەت له ئەزبەر كردنى شيعر وەر دەگرێت.

هەندى له شاعيرە ناسراوەكانى ئەو رۆژگارەى كورد، له پيناو بەجيگەياندى ئەكەكانى ئەو قوناغەو بەرپۆهبردنى گۆقارى مندالان بەشداريان كردووه و بە شيوەيەكى سادە و ساكار هەست و هۆشى نەتەوويى و ناساندنى نەتەووه بە مندالان بە شيعرى ناسك گوزارشت كردووه.

له شيعرىكدا بە ناو نيشانى (بۆ كچان) دا نووسراوه:

كچە كورد تۆش وەكو كاكەت بخويئە
له خويئەن چاوهكانت مەمئە
برات موحتاجى يارى دانى
كەلك پيوستى فكري جوانى

(٧١) محمد دلير امين محمد، رۆلى گۆقارى گەلاويژ له گەشەسەندن و پيشخستنى ئەدەبى كورديدا، (نامەى ماستەر)، ل ١٩٠ - ٢٠٠، لەم بارەيەو دواوه.

له كاكي خۆت كهوئى بخوئنه داده

كه حهيوانه ههچيكي بئى سهواده(٧٢)

ههروهها نموونهيهكى شيعرى (زيوهرى) شاعير، كه له گوڤارى (گهلاويژ)هوه
وهريانگرتووه، جاريكى دى سهرلهنوئى بلاوكراوتهوه:

كيژۆلهى كوردستانم	به رهزاي سهر بهردانم
كه نيزهئى نيو شاخانم	له خواويه من جوانم
ئهئى ئهوه كه سهئى بئى ويئنه	تسو وهره من ببينه
كارى خوا چهند شيرينه	له خواويه من جوانم
نه پۆمى نه فه رهنگم	به ده زمان جوان بئى رهنگم
كچيكي شوخ و شهنگم	له خواويه من جوانم
نه چينى نه چاپانم	نه به رهنگ و زه عفهرانم
وهنه وشهئى نيو باغانم	له خواويه من جوانم

تا دهگاته:

من بازى دارستانم چاو شههئنى كوئستانم

ئاوابئى كوردستانم له خواويه من جوانم(٧٣)

جيگهئى سهرنجه ژمارهئى شيعرى بلاوكراوه له نيو گوڤاره كه دا كه مه و زياتر له سهر
(وتار) دا گيرسانه ته وه، كه تا رادهيهك له گه ل زهوق و چيژهنئى ئه ده بئى مندالاندا ناگونجئى.
ئه وهئى (هه ژار)، كه باسى ئازايه تئى كورد دهكات و دوعاى هه ميشه مانه وهئى پيشه وا
دهكات، ههروهكو شيعريكى ئاسايى نووسراوه و نيوه ديپرى شيعره كان زور دريژن و بو
له بهر كردنيش قورسن، ئه وه بيجگه له وهئى وشه كانئى شيعره كه يش وشهئى قورس و قه بهن
و مندال به ئاسانى لئيان تئناگات:

هه موو ميژوو گه واهئى ئازايى كورده

له نيو شانامه دا هه ر كورد كورده(٧٤)

(٧٢) بو كچان، گ. گروگالئى مندالانى كورد، ژ، ١، س ١، ل ٧.

(٧٣) زيوهر، بالورهئى كچه كوردئىك، گ. گروگالئى مندالانى كورد، ژ، ١، س ١، ل ٩.

(٧٤) هه ژار، قه له م، گ. گروگالئى مندالانى كورد، ژ، ١، س ١، ل ٤.

یان (هیمن) ، له شیعریکی ئایینیدا به ناو نیشانی (خودا) دا دهلی:

پۆژی تهنگانه عهبدی بیچاره

هیچ پهناهی نیه به غیری خودا

(هیمن) تا هه بی زبانت تو

هه ر بلی لا اله الا الله (٧٥)

وتار بو مندالان

وتار گه لیککی زور له باره ی پهروه رده و گرنگی خویندن و بابه تی زانستی میژوویی و جوگرافی بو مندالان نووسراوه. ئه وه ی سه رنج راکیشی زور جارن، وتاره کان چ له پووی زمان و چ له پووی بابه ت و شیوازوه تا راده یه کی زور له گه ل ناستی رۆشن بیری مندالاندا ناگونجین، مه سه له که ش زیاتر ئه وه یه، ئه وان نازانن، که ئایا گوڤاره که له گه ل عه قلی چ ته مه نیکی مندالاندا ده دوی، به لام تا راده یه کی باش له وه سه رکه وتوون که بابه ته کان کورت و ئاسانن. ده رسه کانی جوگرافیا و میژوو و ریزمان زانیاری باش به خویندکار ده دن و ولات و نیشتمان پهروه ری پی ده ناسینن. محمد شاپه سه ندی، له وتاریکا ده رسی نیشتمان پهروه ری خو شه ویستی میلیه ت و نه ته وه بو مندالان پوون ده کاته وه:

(ئیمه رۆله ی کوردین. کوردستانی مه زن نیشتمانی ئیمه یه، سه رنووشتی ئه م نیشتمانه خو شه ویسته له دواروژدا ده که و یته به ر ده ستی ئیمه. بو دواروژ مه سه ئولیه تی پاریزگاری و راکرتنی سه ره سه تی و ئازادی کوردستان له ئه ستوی ئیمه یه. ئازادی ئه مپووی کوردستان، که مایه ی خو شه ختی ئیمه یه و نه ته وه که مانه، به خوینی گه نجان و لاوانی کورد و کو شش و فیداکارانی پیاوانی ره شید هاتو ته به ره هم به ئیمه ده سپێردری، که هه میشه به رز و بلندی رابگرین) (٧٦).

(ص.ب) له باره ی نرخ ی ئازادی وتاریک به شیوه ی هه قایه ت بو مندالان ده گێرپێته وه، که بولبولیک له ناو قه فه زدایه نو قه ل و قه ندی له به رده مه و مندالان وا ده زانی دلی خو شه، که چی بابی له بو ی پوون ده کاته وه:

(٧٥) هیمن، خودا، گ. گروگالی مندالانی کورد، ژ ٣، س ١، ل ٥.

(٧٦) محمد آذر، ئیمه رۆله ی کوردین، گ. گروگالی مندالانی کورد، ژ ٣، س ١، ل ٨-٩.

نا پۆلەى شیرینم: ئەو نە دلخۆشە نە ھەلدەپەرى، بەلكو لە وەرزیان خۆى رادەپسکیئى بۆ پرزگارى لەو قەفەسەىە بۆئەوہى خۆى ئازاد کا!! و ئەو دەنکە ھەرزەنى کە لە نیو خۆل و خاکدا وەگىرى دەکەوئ پئى لەو نوقل و قەندە چاکترە لە نیو ئەو قەفەسە خاویئەدا دەگىرى دەکەوئ و دەیخوا(٧٧).

لە بەشى پزىشکیدا بۆ ئاشناىى مندالان و باب و دایكى مندالان بە ھەندى نەخۆشى، چەندىن وتارى كورت بلأ و كراونەتەوہ. لە یەككیاندا وا ھاتوہ:

(یەكك لە نەخۆشییە گیرەوہكانى كە ھەمیشە گا زۆر كەم لە ولاتى ئیمەدا ھەىە، كەوتوویى (تيفوئید). بەشى زۆرى مىكروبی كەوتوویى بەھوى ئاو بلأ و دەبیتەوہ چون جلكوبەرگى نەخۆشى لە ناو ئاودا دەشۆن مىكروبیەكە دەچیتە ناو ئاو، ئەوجار لە خواردەنەوہى ئەو ئاوە ئىنسان تووشى نەخۆشى ئەبئ. جا لەبەر ئەوہ ئەبئ لە وەختى بلأوبوونەوہى ئەو نەخۆشییە ئىنسان بە چاكى خۆى بپارىزى: لە قاپ و قاچاغى نەخۆش دا شت نەخوا و ئاو كە شتى نەخۆش تیدا دەشۆرى نەىخواتەوہو وە لەسەر دەىخواتەوہ وە لەسەر كەس و نەخۆشیش پئووستە كە جلكوبەرگى نەخۆش لەو ئاوانەدا كە دەىخۆنەوہ نەشۆن: تا نەبتە ھوى بلأوبوونەوہى ئەو نەخۆشییە(٧٨).

ھەر وەكو سەرنج دەدەىن، شئووازى نووسىنى وتارەكەى زۆر سادە و ساكارە و لەگەل تىگەىشتنى مندالاندا دەگونجى و زانىارىیەكى باشە بۆ خۆپاراستنى مندالان لە نەخۆشى و بە تايبەتى لەو نەخۆشيانەى، كە بلأ و دەبنەوہ و لە یەككەوہ بۆ یەككى دى دەگوازىتەوہ.

قادرى مودەپرىسى (١٩٠٠-١٩٩٢) لە وتارەكانى دىكەىشدا، بە ھەمان زمانى سادەى بئ وشەى قورس و تەم و مزاوى مندالان دەدوئنى. یەككە لە نووسەرە سەرکەوتووەكانى ئەم بوارە.

زۆربەى نووسىنەكانى گوڤارەكەش ھەر خۆى نووسىوئىتى. وتارى كورت و ھۆنراوہى پئشپركى.. ھتد.

(٧٧) ص.ب. نازادى كئھەىە، گ گروگالى مندالانى كورد، ژ، ١، س، ١، ل، ٥-٦.

(٧٨) ق.م، كەوتوویى، گ گروگالى مندالانى كورد، ژ، ١، س، ١، ل، ٦-٧.

ئەنجام

له ئەنجامى ئەم لىكۆلئىنە وەيەدا، ئەم خالانەى خوارەو دەستنىشان دەكەين:

۱. ئەو بارودۆخەى له جەنگى جىهانى دووهم بەسەر ئىراندا هات، بە هاتنە ناوہەى سوپای سوورى سۆقیەتى له باکور و ئىنگلیز و ئەمریکا له باشوور و پوژئاواى ئىران، دەستەلاتى سوپای ئىرانى لاواز کردو پىگە خۆشکەر بوو بو دروستبوونى حىزبىكى نىشتمانى كوردى (كۆمەلەى ژى. كاف) و پاشتر لەسەر بنچینەى ئەو حىزبى دیمۆكراتى كوردستان دامەزراو توانى ھۆشيارى خەلكى بەرەو ژوور ببات و وەكو حىزبى پىشپەو له ئاراستەكردنى خەلكى پوژھەلاتى كوردستاندا بو یەكگرتن پوۆلى سەرەكى ببینى.

۲. ھەموو چىن و تويزەكانى كۆمەلەى كوردەوارى ئەو پوژھە بەرەو جقات و كارى سەندىكايى، بە پىپەوى كردنى دیمۆكراسى و بارى تازەى دنيا، دەپویشت و كارى خویان دەكرد. دامەزرانى (یەكیتى جەوانانى دیمۆكرات) و (یەكیتى ژنانى كوردستان).. بەلگەى ئەو راستیەن.

۳. كۆمارى دیمۆكراتى كوردستان له ماوہى یازدە مانگى تەمەنیدا كۆمەلەى دەستكەوتى گەورەى له بوارەكانى بە زمانى كوردى خويندن و كردنەوہى قوتابخانەو چاپكردنى كتیب و پوژنامە و گوۆفار و كتیبخانەى مىللى و دەزگای رادیو و برەوپیدانى جوولانەوہى شانویى و پىكخستنى ھىزى سەربازى و چاككردنى بارى ئابوورى خەلك له پىگەى بازگانىیەكى سنووردار لەگەل ئازربايجان و سۆقیەتەوہ بەدەست ھینا و ئەوہى بو نەيارانى كورد سەلماند ئەگەر سیاسەتى ئىمپىريالىزمى جىهانى لى بگەرى كورد دەتوانى خوى بەپوہبەرى.

۴. كۆمەلەى ھۆكارى ناوخویى و ناوچەىى و نیودەولەتى كۆمارى دیمۆكراتى كوردستانیان دروست کردو پووخواندىان. دەورى یەكیتى سۆقیەت دیار و بەرچاوه له یارمەتى پوژنابىرى و پەرورەدەىى بە ناردنى چاپخانە و كاغەز و كەرەستەكانى چاپكردن و دەزگای رادیو و سینەما و ھاوکارى كۆمار بە پىگەى رابیتەى فەرھەنگى سۆقیەتى كوردیەوہ، ھەر و ھا وەرگرتنى ژمارەىەك خويندكارى كورد له زانكۆى ئەفسەرىى باكۆدا.

۵. چاپخانهی کوردوستان له مه‌هاباد، پووداویکی گرینگی رۆژنامه‌وانیی کۆماره و سه‌رکۆمار خۆی سه‌رپه‌رشتی کردوو و خه‌لکی رۆشنبیری ناوچه‌که‌و سه‌رانی عه‌شیرهت و ورده مالیک و کاسبکار به هه‌موو لایه‌که‌وه ده‌ستگرویی چاپخانه‌که‌یان کردوو.

۶. رۆژنامه و گۆفاره‌کانی کۆماری دیمۆکراتی کوردستان له پرووی هونه‌ره‌کانی رۆژنامه‌وانی و که‌ره‌سته‌ی چاپی و ته‌کنیکی چاپه‌وه سادهن و په‌نگدانه‌وه‌ی ئەو توانا و پسرپۆرپیانە‌ی ئەو رۆژهن.

۷. زۆربه‌ی لیکۆله‌ره‌وه‌کان، له ده‌ستنیشانکردنی ژماره‌و خه‌سه‌له‌تی رۆژنامه و گۆفاره‌کانی کۆمار بی ئاگان و زانیاریه‌کانیان پر له هه‌له و که‌موکورتین، له‌م لیکۆلینه‌وه‌یه‌دا به پێی توانا راست کراونه‌ته‌وه.

۸. بۆ یه‌که‌م جار له میژووی رۆژنامه‌وانیی کوردیدا، گۆفاریکی تایبهت به مندالان بلا‌وکراوه‌ته‌وه و ژماره‌یه‌کی زۆر له شاعیر و نووسه‌رانی سه‌رده‌می کۆماری دیمۆکراتی کوردستاندا به‌شدارییان له نووسینه‌کانیدا کردوو.

۹. رۆژنامه‌ی (نامه‌ی کوهستان) ئەگه‌ر چی له لایه‌ن ده‌وله‌ته‌وه ریگه‌پیداو بووه، به‌لام تا راده‌یه‌کی زۆر هاوکاری رۆژنامه‌وانیی کۆماری کردوو په‌خنه‌ی له کاربه‌ده‌ستانی ده‌وله‌تی ئێران گرتوو به‌رامبه‌ر به هێرشی بۆ سه‌ر مه‌هاباد و په‌فتاری نا‌په‌وای ژهنه‌راله سه‌ربازیه‌کان له کوردستاندا. له باره‌ی ئەده‌بیشه‌وه خزمه‌تیکی باشی کردوو و زۆربه‌ی نووسه‌ر و شاعیرانی رۆژه‌لاتی کوردستان به تایبه‌تی به‌ر له دامه‌زراندنی کۆمار هاوکارییان کردوو و سه‌ره‌تای نووسینیان له‌ویوه ده‌ست پێ ده‌کات.

۱۰. ئەدیب و نووسه‌ر و نیشتمانپه‌روه‌رانی باشووری کوردستان، ده‌وری دیاریان له به‌رپۆه‌بردنی کاروباری رۆشنبیری و په‌روه‌ره‌یی کۆماردا نواندوو، جا چ ئەوانه‌ی سه‌فه‌ریان بۆ ئەوئ کردوو و له‌وئ ماونه‌ته‌وه، چ ئەوانه‌ی له باشووری کوردستانه‌وه به‌ره‌م و نووسینیان په‌وانه کردوو. به تایبه‌تی ئەو هاوکارییه له رۆژانی پێوه‌ندی (حزبی هیوا) و (کۆمه‌له‌ی ژێ. کاف) هوه بووه.

۱۱. شیعری سیاسی و نیشتمانی و به‌ره‌نگاری کوردی له سه‌رده‌می (کۆمه‌له‌ی ژێ. کاف) دا و پاشتر له سه‌رده‌می کۆماردا زۆر پێشکه‌وتن به‌لام به شێوه‌یه‌که له‌سه‌ر

حيسابى ناوهرپۆك و پوخسار (يان هونهرى شيعر فهراموش كرابوو، كه زياتر بۇ يهكگرتن و هاندانى خهلكى بۇ خويندهوارى و برايه تى ميلله تان و ناسينى چه مكى ديمؤكراسى و يهكسانى دادپهروهرى بووه.

۱۲. بهرپوه بهرانى رۆژنامه وانىي ئه و رۆژگار هه ديب و شاعيران بوون و ههر خويان ئهركى نووسينى وتاره سياسى و كۆمه لايه تى و فهلسه فى و ئه ده بى و ئاينيه كانيان له ئه ستوگرتووه. بويه سه ير نييه، كه زمانى رۆژنامه وانىي سه رده مه كه زمانىكى ئه ده بييه و وشه و دهسته واژه ي ئه ده بى توكمه و پته وه و به زمانىكى ساده ي رۆژنامه وانىي نووسراوه.

سەرچاوهكان

۱- تىزى ئەكادىمى

أ - به زمانى كوردى

- رمزيه صابر محمد:

حوزنى موكرىانى نووسەر و پوژنامهنووس، (نامهى ماجيستىر)، كۆليزى ئاداب زانكۆى
سەلاحەددىن، ھەوليز، ۱۹۹۳.

- رزگار عومەر فەتاح، رومانسىزم لە شىعرەكانى ھىمن و محەمەد نورى دا، زانكۆى كۆيە، كۆليزى
زمان، ۲۰۰۸.

- عوسمان حەمەد خدر، ھىمن - دەربارەى ناوھەرۆكى سىياسى و كۆمەلايەتى شىعرەكانى، زانكۆى
سەلاحەددىن، كۆليزى زمان، ۲۰۰۱.

- محمد دلير امين محمد:

پۇلى گۆقارى گەلاويز لە گەشەسەندن و پيشخستنى ئەدەبى كوردىدا، (نامهى ماجيستىر)، زانكۆى
سەلاحەددىن، كۆليزى ئاداب، ۱۹۸۹.

ب - به زمانى عەرەبى:

- طاهر خلف البكاء:

التطورات الداخلية في ايران ۱۹۴۱-۱۹۵۱، رسالە دكتورا، كلية الاداب، جامعة بغداد، ۱۹۸۳.

- ياسين خالد حسن:

کردستان الشرقية ۱۹۱۸-۱۹۳۵، رسالتا ماجيستىر قسم التاريخ، كلية الاداب جامعة صلاح الدين -
اربيل، ۱۹۹۵.

۲- كتيب:

أ - به زمانى كوردى

- ئارچى پوژفلت:

كۆمارى مەھاباد، و: ئەبويكر خۆشناو، سلیمانی، ۱۹۹۸.

۱. م مینتیشاشغیلی:

كورد، و: د. عیزەدین مستەفا پەسول، سلیمانی، ۱۹۹۹.

- بەكر عەبدولكرىم حەويزى:

گەشتىك بە كۆمارى مەھاباد، بیروهریهكانم لە پوژھەلاتى كوردستاندا، ۱۹۴۴-۱۹۴۷، دەنگای

سەردەم، سلیمانی، ۲۰۰۰.

- برهان قانع:
- ديوانى قانع، چاپخانهى زانكوى سلیمانى ۱۹۷۷.
- پرویز جهانى:
- فهرهنگا نوبهارى ئەحمەدى خانى، انتشارات صلاح الدين الايوبى، اروميه، ۱۳۶۷.
- جليل گادانى:
- ۵۰ سال خەبات، كورته ميژوويهكى حيزبى ديموكراتى كوردستانى ئيران، ب ۱، چاپخانهى وهزارهتى رۆشنبيرى، ههولير، ۱۹۹۶.
- جليلى جهليلى:
- بووژانهوى رۆشنبيرى و نهتهويهى كورد كوتايى سەدەى نۆزدەيم - سەرەتاي سەدەى بيستم، سلیمانى، ۲۰۰۰.
- جەمال خەزەندار:
- رابعى رۆژنامەگەرى كوردى، بەغدا، ۱۹۷۳.
- جەمال خەزەندار:
- گۆفارى رۆژى كورد، بەغدا، ۱۹۸۱.
- د. جەمال نەبەز:
- گۆفارى نيشتمان تەمووزى ۱۹۴۳ - مايسى ۱۹۴۴ زمانى حالى كۆمەلەى ژيكاف و ئيدىلولوژياى هورده بووژواى رۆشنبيرى ناسيۆناليست له كوردستاندا، بنكهى چاپمەنى ئازاد - سويد، ۱۹۸۵.
- حسين حوزنى موكرىانى:
- خوشى و ترشى، بزۆكەو مەرۆكە. چ ۲، چاپخانهى كوردستان، ههولير، ۱۹۴۷.
- حوسين محەمەد عەزىز:
- پينچ كاتژمير لەگەل برايم ئەحمەدا، له بلاوكراوهكانى چاپخانهى كوردى، ورمى، ۱۳۶۹.
- رەفيق سالىح و سديق سالىح، رۆژنامەى كوردستان، بلاوكراوهى دەزگای ئاراس و بنكهى ژين، ههولير، ۲۰۰۷.
- سديق سالىح (ئامادهكردن)، بيرهوهرييهكانى محەمەد شا پەسندى، بنكهى ژين، سلیمانى، ۲۰۰۷.
- سەردار حەميد ميران و كەريم مستەفا شارهزا:
- ديوانى حاجى قادرى كۆيى، بەغدا، ۱۹۸۶.
- سەيد موحمەد سەمەدى:
- ژى. كاف چ بوو؟ چى دەويست؟ وهچى لى بەسەرھات؟ چاپمەنى سەيديان، مەهاباد، ۱۹۸۱.

- شیخ محمەدی خال: پەندی پیشینان، چ ۲، سلیمانی، ۱۹۷۱.
- د. صادق شەرەفکەندی: کورتە میژووی بزوتنەو نەتەوایەتیەکانی کورد، وەرگیڕانی تەها عەتیقی، چاپخانە ئاپێک سوید، ۱۹۹۵.
- عەبدوللا سوئی کەریم سەراج: سەربازێکی ون لە تاکە کۆمارەکی کورد، یاداشت، هێلسنکی، ۱۹۹۵.
- د. عەزیز شەمزینی: بزوتنەو نەتەوایەتی پزگاریخووانە کوردستان، و: فەرید ئەسەسەرد، دەزگای چاپ و بلاوکردنەو هی ی.ن.ک (۱۱)، سأل؟
- عەلی کەریمی: ژیان و بەسەرھاتی عەبدولرەحمان زەبیحی (مامۆستا عولەما)، بنکە چاپەمەنی زاگرووس، سوید، ۱۹۹۹.
- عەلی کەریمی: گوڤاری نیشتمان. بنکە ژین، سلیماتی ۲۰۰۸.
- عەباس حەقیقی: دیوانی حەقیقی، چ ۲، مرکز نشر فرھنگ و ادبیات کردی، انتشارات صلاح الدین الایوبی، ارومیه، ۱۳۶۷.
- د. عبدالرحمن قاسملو: کوردستان و کورد، و: عبدالله حسن زاده، لە بلاوکرانوکانی بنکە پیشەوا، ژ ۴، ۱۹۷۳.
- د. عبدالرحمن قاسملو: چل سأل خەبات لە پیناوا ئازادی، کورتە میژوویەکی حزبی دیموکراتی کوردستان ئیران، ب ۱، چ ۲، ۱۹۸۸.
- عبدالرحمن مەحموودی: لوغەتنامە ئەحمەدی شیخ مەرۆفی نویدی، ناشر ئینتیشاراتی کوردستان،؟.
- عبدالرزاق بیمار: پەخشانی کوردی، دار الحریة للطباعة، بغداد، ۱۹۹۸.
- عبدالقادر دەباغی: راپەرینی کۆمەڵە ئی. کاف، وەلامیک بە نامیلکە (ژی - کاف چ بوو؟)، چ ۲، ۱۳۶۷.
- عبدالله رسول پشدری:

- یادداشتهكانم، ب ۱، دار الحرية للطباعة، بغداد، ۱۹۹۲.
- علاء الدين سهجادی:
- میژووی ئەدەبی کوردی، چ ۱، ۱۹۵۶، چ ۲، ۱۹۷۱.
- علاء الدين سهجادی:
- شۆرشەکانی کورد و کورد و کۆماری عراق، چاپخانەى مەعاریف، بەغدا، ۱۹۵۹.
- عولە:
- سالیك بوو کورد ئازاد نەژیا، سوید، ۱۹۸۸.
- غەنى بلوریان:
- ئالەكۆك، بەسەرھاتەکانی ژبانی سیاسیم، ستۆکھۆلم، ۱۹۹۷.
- قادر وریا:
- کوردستان: کوردستان، هەولێر، ۱۹۹۸.
- قازی ئەحمەد:
- دیوانی سیف القضاة، انتشارات صلاح الدين ایوبی، ارومیه، ۱۳۶۱.
- کەریم حیسامی:
- کاروانیک له شههیدانی کوردستانی ئێران، له بلاوکراوهکانی بنکەى پێشەوا، ۱۹۷۱.
- کەریم حیسامی:
- کۆماری دیمۆکراتی کوردستان یان خودمختاری، چ ۲، سوید، ۱۹۸۶.
- کەریم حیسامی:
- له بیرهوهرییهکانم، ب ۱، سوید، ۱۹۸۶.
- کەریم حیسامی:
- پیداچوونەوه، سوید، ۱۹۹۶.
- د. کەمال مەزھەر ئەحمەد:
- تێگەشتنی راستی و شوینی له پۆژنامەوانیی کوردیدا، چاپخانەى کۆری زانیاری کورد، بەغدا، ۱۹۷۸.
- کەمال میراودەلی:
- دیوانی فانی، ب ۱ چاپخانەى راپەرین، سلیمان، ۱۹۷۵.
- کریس کۆچیرا:
- میژووی کورد له سەدەى ۱۹ – ۲۰، و: محەمەد ریانى، چ ۲، مەهاباد، ۱۹۹۰.
- د. مارف خەزەندار:

- دیوانی نالی و فەرھەنگی نالی، دار الحریة للطباعة، بغداد، ۱۹۷۷.
- مەحمود مەلا عیززەت:
- کۆماری میلی مەھاباد، لیکۆلینەوہیەکی میژوویی سیاسیہ، ب ۱، ۲، چاپخانە شەھید ئیبراھیم عەزۆ، ۱۹۸۴.
- مەحمود مەلا عیززەت:
- دەولەتی جەھوری کوردستان، نامە و دۆکۆمێنت، ب ۲، ستۆکھۆلم، ۱۹۹۵.
- مەرنامە حیزبی دیمۆکراتی کوردستان، مەھاباد، سەرماوەزی ۱۳۲۴.
- مەلا عبدالکریم مودەرپس و فاتح عبدالکریم:
- دیوانی نالی، چاپخانە کۆری زانیاری کورد، بەغدا، ۱۹۷۶.
- محەمەد بەاءالدین مەلا صاحب:
- پێشەوا قازی محەمەد و کۆماری مەھاباد، چاپخانە راپەرین، سلێمانی، ۱۹۷۱.
- میرزا محەمەد امین مەنگوری:
- بەسەرھاتی سیاسی کورد لە ۱۹۱۴ وە ھەتا ۱۹۵۸ – ب ۱، ج ۲، سلێمانی ۲۰۰۰.
- نەجەفی قولى پسیان:
- لە مەھابادی خویناویبەوہ.. ھەتا لیوارەکانی ئاراس، و: شەوکەت شێخ یەزدین، کوردستان، ۱۹۹۶.
- نەژاد عەزیز سورمی:
- پۆژنامەگەری کوردی – چەند سەر قەلەمێک لە بارە تەکنیک و ھونەرەکانی، ھەولێر، ۱۹۹۹.
- نەوشیروان مستەفا:
- حکومەتی کوردستان و کورد لە گەمە سۆقتیدا، ج ۲، ھەولێر، ۱۹۹۳.
- ویلیام ئیگلتۆن جونێر:
- کۆماری کورد لە سالی ۱۹۴۶، و: سید محەمەد صمدی، ۱۹۸۰.
- ھەژار:
- چێشتی مچپور، ئامادەکردن و سەرپەرشتی چاپخانە شەرفکەندی، پارێس، ۱۹۹۷.
- ھیمداد حوسێن:
- چەپکی ھونراوەی فۆلکلۆری دەشتی ھەولێر، چاپخانە الحوادث، بەغدا، ۱۹۸۶.
- ھێدی:
- کاروانی خەیاڵ، ج ۲، چاپخانە زانکۆی سەلاحەددین – ھەولێر، ۱۹۹۷.
- ھێمن:

تاريك و پروون، له بلأوكراوهكانى بنكهى پيشهوا، ١٩٧٤.

ب - به زمانى عهدهبى:

- احمد عبدالكريم:

الصحافة الايرانية، السلسلة الاعلامية (٢٨)، مطبعة الحكومة، بغداد، ١٩٨٠.

- جلال الطالباني:

كردستان والحركة القومية الكردية، ط٢، دار الطليعة، بيروت، ١٩٧١.

- د. زكي الصراف:

المقالة الصحفية في الادب الفارسي المعاصر، مطبعة الارشاد، بغداد، ١٩٨٧.

- د. شاکر خصباك:

المسألة الكردية، منشورات الثقافة الجديدة، بغداد، ١٩٥٩.

- عبدالجبار محمود علي:

التصوير الصحفي، مؤسسة دار الكتب للطباعة والنشر، مطبعة الحكومة، بغداد، ١٩٧٢.

- د. عبدالستار طاهر شريف:

الجمعيات والمنظمات والاحزاب الكردية في نصف قرن، دار المعرفة، بغداد، ١٩٨٩.

- د. عبداللطيف حمزة:

المدخل في فن التحرير الصحفي، ط٤، دار الفكر العربي، القاهرة، ١٩٦٨.

- د. عزالدين مصطفى رسول:

الواقعية في الادب الكردي، مطبعة دار الجاحظ، بغداد، ١٩٧٣.

- د. عزالدين مصطفى رسول:

حول الصحافة الكردية، مطبعة دار الجاحظ، بغداد، ١٩٧٣.

- د. عزالدين مصطفى رسول:

احمدي خاني، شاعرا ومفكرا متصوفا وفيلسوبا، مطبعة الحوادث، بغداد، ١٩٧٩.

- د. عزالدين مصطفى رسول:

ديوان الشعر الكردي، دمشق، ١٩٩٨.

- د. فاروق ابو زيد:

في الخبر الصحفي، ط٢، دار الشروق - جدة، ١٩٨٤.

قدري جميل باشا:

مسألة كردستان، (٦٠ عاما من النضال المسلح للشعب الكردي ضد العبودية، تنقيح وتقديم الدكتور

- عزالدين مصطفى رسول، ط ٢، بيروت، ١٩٩٧.
- كمال معروف:
- الحركة التجديدية في الشعر الكردي الحديث، ستوكهولم، ١٩٩٢.
- د. كمال مظهر احمد:
- دراسات في تاريخ ايران الحديث والمعاصر، بغداد، ١٩٨٥.
- لوسي بول ماركرت و ك.أ. ب:
- دراسة في الشعر الكردي، تعريب رفيق حلمي، مطبعة التفيض الاهلية، بغداد، ١٩٣٩.
- لوسيان رامبو:
- الکرد والحق، ت: عزيز عبدالاحد نباتي، مطبعة الثقافة والشباب، اربيل، ١٩٩٨.
- د. محمود فهمي:
- الفن الصحفي في العالم، دار المعارف بمصر، ١٩٦٤.
- مسعود البارزاني:
- الحركة التحررية الكردية ١٩٤٥-١٩٥٨، ط ٢، اربيل، ١٩٩١.
- موريس هارفي و جون بلوج:
- لا اصدقاء سوى الجبال، التاريخ المأساوي للاكراد، ترجمة راج آل محمد، مراجعة وتقديم هادي العلوي، دمشق، ١٩٩١.
- د. ناصر العاني:
- المصطلح في الادب الغربي، منشورات دار المكتبة العصرية، بيروت، ١٩٦٨.
- نخبة من المؤلفين:
- الحركة الكردية في العصر الحديث، ت: د. عبيد حاجي، دار الرازي، بيروت، ١٩٩٢.
- نوري شاويس:
- من مذكراتي من منشورات حزب الشعب الديمقراطي الكردستاني، ١٩٨٥.
- هادي نعماني الهيتي:
- صحافة الاطفال في العراق، نشأتها وتطورها مع تحليل لمحتواها وتقييمها، دار الرشيد للنشر، بغداد، ١٩٧٩.

- پ- به زمانی فارسی:
- ابراهیم افخمی:
تاریخ فرهنگ و ادب مکریان (بوکان)، ۱۳۷۵.
- احسان نوری:
تاریخ ریشه نژاد کرد، چاپخانه سپهر، تهران، ۱۳۳۳.
- اسماعیل فتاح قاضی:
کرد در دائره المعارف اسلام، ارومیه، ۱۳۶۷.
- بنفشه حجازی:
ادبیات کودکان و نوجوانان، ویژگیها و جنبه‌ها، چ ۲، انتشارات روشنگران و مطالعات زنان، تهران، ۱۳۷۷.
- جعفر مهدی نیا:
زندگی سیاسی قوام السلطنه، تهران، ۱۳۲.
- حسن ارفع:
کردها و یک بررسی تاریخی و سیاسی ترجمه: از متن انگلیسی، چاپ دانشگاه اکسفرد، لندن، ۱۹۶۶.
- حمید رضا جلائی پور:
قاضی محمد (کردستان در سالهای ۱۳۲۰-۱۳۲۴)، مؤسسه انتشارات امیر کبیر، تهران، ۱۳۶۹.
- درک کینان:
کرد و کردستان، ت: ابراهیم یونسی، مؤسسه انتشارات نگاه، تهران ۱۳۷۶.
- استاد عبد العظیم رضایی:
تاریخ سیاسی و اجتماعی ایران، چ ۱، نشر علم، تهران، ۱۳۷۶.
- دکتر علی سلطانی گرد فرامرزی:
ادبیات فارسی، چ ۲۴ ن چاپ سهند، تهران، ۱۳۷۸.
- فرید قاسمی (سید):
راهنمای مطبوعات ایران عصر قاجار، مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها، تهران، ۱۳۷۲.
- د. کاظم معتمد نژاد:
روزنامه‌نگاری، چ ۴، مرکز نشر سپهر، تهران ۱۳۷۲.
- کریس کوچیرا:
جنبش ملی کرد، ت: ابراهیم یونسی، مؤسسه انتشارات نگاه، تهران، ۱۳۷۷.

- مجتبی برزویی:
 اوضاع سیاسی کردستان از سال ۱۲۵۸-۱۳۲۵، انتشارات فکر نو، تهران، ۱۳۷۸.
- محمد تمدن:
 اوضاع ایران در جنگ اول یا تاریخ رضائیه، مؤسسه مطبوعاتی تمدن، رضائیه، تهران، ۱۳۵۰.
- محمد خان ملک یزدی:
 غوغای تخلیه ایران، تهران، ۱۳۶۲.
- د. محمد مکرری:
 گۆرانی یا ترانه‌های کردی، کتابخانه دانش، تهران، ۱۳۲۹.
- د. محمود پناهیان (ژنرال):
 فرهنگ جغرافیائی ملی ترکان ایران زمین، النجف الاشرف، ۱۹۷۳.
- مرتضی زربخت:
 از کردستان عراق تا آنسوی رود آرس، چ ۲، ۱۳۷۷.
- ولیم ایگلتون جونیر:
 جمهوری کردستان ۱۹۴۶، ت: سید محمد صمدی، چاپ اول متن اصلی، اکسفورد، ۱۹۶۳، انتشارات سیدیان، مهاباد، ۱۳۶۱.
- یحیی آرین پور:
 از صبا تا نیما تاریخ ۱۵۰ سال ادب فارسی، ج(۱، ۲)، چ ۶، انتشارات زوار، تهران، ۱۳۷۵.
- ت- به زمانی نینگلیزی:
 - Arfa, Hassan, The kurds A Historical and Political Study, London, 1966.
 - The New Encyclopedia Britannica vol.4, 15th Edition, 1986.

۳- رۆژنامه و گوڤار

أ - به زمانی کوردی

رۆژنامه‌کان

- ئازادی، ژ ۹۲، به‌غدا، ۱۹۶۰/۴/۸.
- ئازادی، ژ ۹۴، به‌غدا، ۱۹۶۰/۴/۳.
- ئالای ئازادی، ژ ۹۴، هه‌ولیر، ۱۹۹۲/۵/۲۴.
- په‌یام، ژ ۵، له‌ندن، نه‌ورۆزی ۱۹۹۸.

- په‌یام، ژ ٢١، له‌ندن، ٢٠٠٠/٢/٢١.
- ژین، ژ ٨٥٥، س ٢٠، سلیمانی، پینچشمه‌مه ١٦/١/١٩٤٧.
- ده‌نگی کورد، ژ ٤٤، به‌غدا، ١٩٦٠/١٠/٢١.
- ده‌نگی کورد، ژ ٦٩، به‌غدا، ١٩٦٠/١١/٢٣.
- کوردستان، ژ ١، ٨٥، مه‌هاباد، ١٩٤٦.
- کوردستان، ژ ٣، به‌غدا، ئاوریلی، ١٩٧١.
- کوردستان، ژ ١٥، به‌غدا، ئاوریلی، ١٩٧٢.
- کوردستان، ژ ٢٥٧، کوردستانی عێراق، ١٩٩٨.
- کوردستانی نوێ، ژ ٣٩٠، س ٢، هه‌ولێر، ١٧/٥/١٩٩٣.
- کوردستانی نوێ، ژ ٢١٢٧، س ٩، سلیمانی، یه‌کشه‌مه، ٢٣/٤/٢٠٠٠.
- کوردستانی نوێ، ژ ١٧٧٤، س ٧، سلیمانی، ٢٠/١٢/١٩٩٨.

گۆناره‌کان

- به‌یان ژ ٢٦، به‌غدا، ١٩٧٥.
- به‌یان ژ ١٤٨، به‌غدا، ١٩٨٨.
- پابوون، ژ ٢، له‌ندن، ١٩٩١.
- پابوون، ژ ٣، له‌ندن، ١٩٩٢.
- رۆژنامه‌نووس، ژ ٥، هه‌ولێر، ٢٠٠٥.
- سه‌نته‌ری برایه‌تی، ژ ٥، هه‌ولێر، ١٩٩٨.
- سروه، ژ ٣، س ١، ورمی، پاییزی ١٩٨٥.
- سروه، ژ ٥، س ٢، ورمی، به‌هاری ١٩٨٦.
- سروه، ژ ٦، س ٢، ورمی، هاوینی ١٩٨٦.
- سروه، ژ ١٣٦، س ١٣، ورمی، ١٩٩٧.
- کاروان، ژ ١١٨، هه‌ولێر، ١٩٩٨.
- کاروانی ئەکادیمی، ژ ٢، هه‌ولێر، ١٩٩٧.
- کوردستان، ژ ١، مه‌هاباد، ٦ دیسه‌میری ١٩٤٥.
- کوردستان، ژ ٢، مه‌هاباد، ١٥ دیسه‌میری ١٩٤٥.
- کوردستان، ژ ٣، مه‌هاباد، مارس ١٩٤٦.

- كوردستان، ژ، مه‌هاباد، مایسی ۱۹۴۶.
- كوردستان، ژ(۶، ۷)، مه‌هاباد، ۱۹۴۶.
- گه‌لاویژ، ژ(۱۱، ۱۲)، س ۳، به‌غدا، ۱۹۴۲.
- گه‌لاویژ، ژ ۳، س ۵، به‌غدا، ۱۹۴۴.
- گه‌لاویژ، ژ ۶، س ۵، به‌غدا، ۱۹۴۴.
- گه‌لاویژ، ژ ۷، س ۵، به‌غدا، ۱۹۴۴.
- گه‌لاویژ، ژ ۸، س ۵، به‌غدا، ۱۹۴۴.
- گه‌لاویژ، ژ ۲، س ۷، ۱۹۴۶.
- گروگالی مندالانی كورد، ژ ۱، مه‌هاباد، بانهمه‌پری ۱۳۲۵، (۱۹۴۶).
- گروگالی مندالانی كورد، ژ ۳، مه‌هاباد، پوشه‌پری ۱۳۲۵، (۱۹۴۶).
- مامۆستای كورد، ژ(۲۴ - ۲۵)، سوید، زستان و به‌هاری ۱۹۹۵.
- نووسه‌ری نوئ، ژ، هه‌ولێر، ۱۹۹۹.
- نیشتمان، ژ ۱، مه‌هاباد، پوشه‌پری ۱۳۲۲، (۱۹۴۳).
- نیشتمان، ژ ۲، مه‌هاباد، خه‌زه‌لوه‌ری ۱۳۲۲، (۱۹۴۳).
- نیشتمان، ژ(۳، ۴)، مه‌هاباد، سه‌رماوه‌زو ریبه‌ندانی ۱۳۲۲، (۱۹۴۳).
- نیشتمان، ژ ۵، مه‌هاباد، ریبه‌ندانی ۱۳۲۳، (۱۹۴۴).
- نیشتمان، ژ ۶، مه‌هاباد، ره‌شه‌مه‌ی ۱۳۲۳، (۱۹۴۴).
- نیشتمان، ژ(۷، ۸، ۹)، مه‌هاباد، خاكه‌لیوه و بانهمه‌پرو جوژه‌ردانی ۱۳۲۳، (۱۹۴۴).
- هاقیبون، ژ ۶، ئەلمانیا، ۱۹۹۹.
- هه‌لاله، ژ ۱، مه‌هاباد، ره‌شه‌مه‌ی ۱۳۲۵، (۱۹۴۶).
- هه‌لاله، ژ ۲، مه‌هاباد، خاكه‌لیوه‌ی ۱۳۲۵، (۱۹۴۶).
- هه‌لاله، ژ ۳، مه‌هاباد، بانهمه‌پری ۱۳۲۵، (۱۹۴۶).
- هاوار، ژ ۵، ئەلمانیا، ۱۹۹۹.
- هاواری كورد، ژ ۱، مه‌هاباد، ۱۹۴۵.
- هاواری نیشتمان، ژان مه‌هاباد، ۲۱ ی مارس ۱۹۴۶.
- هه‌ولێر، ژ ۱، س ۱، هه‌ولێر، زستانی ۱۹۹۸.
- یاسا پارێز، ژ ۱، هه‌ولێر، س ۱، ۱۹۹۶.

ب - به زمانی عهده‌بی

- جريدة التآخي، ع ۲۲، تشرين الثاني ۱۹۷۳.

پ - به زمانی فارسی

- روزنامه آبی‌در، ش چهلم، س ۲، ۱۳۷۷.

- روزنامه هفتگی کوهستان، ش ۱ - ۸۴.

- مجله ادبستان، ش ۷، س ۱، تیرماه ۱۳۶۹.

- مجله کهکشان، ش ۴۴ ن س ۴، آژرمه ۱۳۷.

۴- ده‌ست‌نووس و نامه و چاوپیکه‌وتن

- ده‌ست‌نوسی سه‌عید ناکام (چاپ نه‌کراو).

- نامه‌ی جه‌لیل گادانی، ۱۹۹۷.

- نامه‌ی سه‌عید ناکام، ۲۰۰۰/۳/۳.

- چاوپیکه‌وتنی مه‌حمودی مه‌لا عیززهت له سلیمان‌ی ۲۰۰۰/۵/۳۰.

۵- کتیب‌خانه‌و ئه‌رشیفی تایبه‌تی

- جه‌لیل گادانی ئه‌ندامی ده‌فته‌ری سیاسی (ح. د. ک. ا-).

- په‌فیک صالح له سلیمان‌ی.

- عه‌بدو‌للا زه‌نگه‌نه له هه‌ولیر.

- مه‌حمود زامدار له هه‌ولیر.

- مسته‌فای مه‌ولوودی ئه‌ندامی ده‌فته‌ری سیاسی (ح. د. ک. ا-).

- مومتاز هه‌یده‌ری له هه‌ولیر.

پاشكۆ

نامەى بەرئيز جەليل گادانى لە بارەى سەرنووسەرى رۆژنامەى كوهستان

دكتور ئىسماعيل ئەردەلان كە تەمەنى ۷۵ تا ۸۰ سال دەبى، لە بنەمالەى ناودارى ئەردەلانىيەكانى شارى سنەيه، كە لە كاتى فەرمانرەوايى قاجارەكان و بنەمالەى پەهلەويدا هەم لە كوردستاندا خاوەن دەسەلات و حكومدار بوون، هەم لە حكومەتى تارانیش دا هينديك جار تا پلەى وەزىرى چوونەتە پيش و بەشدار بوون.

لەو سەردەمانەدا ئىمكانى خويندن لە ئيران و كوردستان بۆ خەلكى ئاسايى كەم بوون بەلام بۆ ئەم جورە بنەمالانە گونجاوه و زۆربەيان بۆ خويندنى بالا نيردراونەتە ولاتانى ئەوروپايى، دكتور ئىسماعيل سەرەراى ئەو شەهەستى نيشتمان پەرەرى تيدا بەهيز بووه.

لە كاتيكدا، كە هەستى كوردايەتى لە كوردستاندا گەشەى كردوو، بە تايبەتى لە سەردەمى كۆماردا زۆر حەزى كردوو خەلك لە وەزەكە ئاگادار بكاو تا رادەيهك، كە بوى لوابى بوونى كورد و كردهوهكانى ناوچەى پزگار كراو و چلۇنايەتى دەورى كۆمار نيشان بدات، چونكە لە بواری رۆژنامەوانيدا شارەزايى هەبووه. ئىمتيازى رۆژنامەيهكى بەنيو (كوهستان) وەرگرتوو و زۆر شتى لەمەر كورد لە رۆژنامەدا كە لە تاران چاپ دەبوو، بلاو كردۆتەوه. ئەو رۆژنامەيه تا سالى ۲۸ - ۱۳۲۷ى هەتاويش دەرچوو.

دكتور ئىسماعيل بە دواى تەعتيل بوونى رۆژنامەكەش، نووسراوهكانى لە هينديك لە رۆژنامەكانى ديكەى ئيران دا بلاو بوۆتەوه.

بە دواى نەمانى حكومەتى پاشايەتى لە عيراق لە دەورى عەبدولكەريم قاسم دا هينديك شتى باش بەرانبەر بە كورد گوتراو كرا، كە بوو بە هوى گەشە كردنى تيكۆشانى حزبى ديمۆكراتى كوردستانى ئيران لە ئيران و پەرەگرتنى هەستى كوردايەتى.

رژيمى ئيران لەم وەزە نىگەران بوو، هەولى دەدا لە ژوورەوه و لە دەرەوه ئەوئەندەى لە توانايدا بوو لەگەل وەزەى تازەى عيراق دژايەتى بكات، گەلێكى هەول دەدا بۆ ئەوئەى زەينى كوردى لەسەر ئەم دەستكەوتە مەزنەى ئەو كات كە خەلكى كوردستانى عيراق و ئيران زۆريان دل پى خوۆش بوون لابدات بەم مەبەستە پەوشى خويان بەرانبەر بە كورد تا رادەيهك نەرمتر كرد، رۆژنامەيهكيش لە لايەن بەرپرسى فەرماندارى نيزامى گشتى

پیشوو بهرپرسی یهکهمی ساواکی تازه سازکراوی دهوری شا ژهنهپال تیموری بهختیار ههولئ دهگل هیندیک نووسەر و کوردی زانی ئهوکات دا تا رۆژنامهیهک به ناوی (کوردستان)هوه دهربهکن، چهند ژمارهشی لی دهرچوو، که زیاتر بۆ کوردستانهکانی ولاتانی تر دهرچوو، زۆر بهکهمی له ئیران بلاو دهبووه، دکتۆر ئیسماعیل لهگل ئهوه رۆژنامهیهش هاوکاری دهکرد، ههر که وهزعی عهبدولکههریم قاسم بهرهو لاوازی چوو، پهشیوی له نیو کوردستانی عیراقتا پهیدا بوو، ئهوانیش رۆژنامهکهیان تهعتیل کرد.

ویدهچی له زهمانی سهروک وهزیر مصدق دا، دکتۆر ئیسماعیل به شیوهیهک پیوهندی دهگل (بههری نیشتمانی) پهیدا کردبی چونکه دواي پروخانی حکومهتی شا، ئیران له لایهن خهلکی، که حکومهتی کاتی ئیسلامی پیک هینا.

ئهم متمانهی گهشته جیگایهک که دکتۆر ئیسماعیل کرابووئه نهدامی ئهوه لیژنهیهی بۆ حالیبوون له وهزعی کوردستان نیردرابوونه کوردستان و له مههاباد دهگل نوینهری حزبهکان دانیشتن.

ههر لهو رۆژانهدا که ئهوه لیژنه له مههاباد بوو، پادگانی مههاباد به شیوهیهکی هیمانه له لایهن ئهفسهره نیشتمانپهروههکانهوه تهحویلی حزبی دیموکراتی کوردستان درا. که له راستیدا توانای هیچ بریاردانیکیان نهبوو، لهم وهزعه تازه (تحویل درانی پاگانی مههاباد به حزبی دیموکرات) نارهحت بوون و گهپانهوه بۆ تاران، بهلام له لایهن حکومهتی کاتی به دکتۆر ئیسماعیل گوترا لهوی بمینیتهوه و کارهکانی پادگانی گیراو که به دهست حزبی دیموکراتی بوو، وهک نهفهری جی متمانهی بازرگان چاوهدیری بکات تا شتی خراپتری لی نهخولقی.

د. ئیسماعیل ماوهی زیاتر له ده رۆژ لهوی ماوه و به تیکرا من وهک پیاویکی کوردی ئیرانی، نیهت پاک هاته بهرچاوم، دوايهتر فهرمانبهریکی کوردیان له دوورهوه ناساندو ناردیانه مههاباد تا له جیگهی دکتۆر ئیسماعیل کارهکان بگریته ژیر چاودیری و بهسهریاندا رابگا. ئهوه گهپایهوه بۆ تاران و لهو کاتیشهوه خهبرم لی نییه.

جهلیل گادانی

۷۶/۵/۳۱ یهتاوی

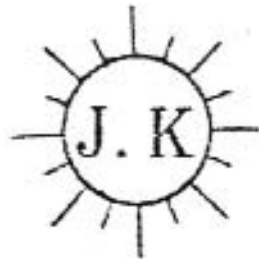
لە نامەییەکی مامۆستا سەعید ناکام بۆ نووسەر

پۆژنامەیی کوردستان لە کۆماری کوردستان (مەهاباد) (١١٤) ژمارەیی لێ دەرچوو. بەلام ژمارەیی (١١٤) بە ھۆی پووخانی کۆمارەو ھەر لە چاپخانەیی کوردستانەو سووتا. نووسەران و شاعیرانی کوردستانی باشوور بەشدارییان دەرکرد لە پۆژنامەکەدا. بە وتار و چەندین بابەتی تر. بەلام بە ناوی نھینییەو بە داخەو ناوەکانم لە یاد نەماو. پەيوەندی لە نیوان نووسەران لە کۆمار و پارچەکانی تر لەبەر باری پامیاری و ئابووری زۆر کز بوو. ئەم پۆژنامەییە (٦٠٠) دانەیی لێ چاپ دەرکرا پێش ژمارەیی (٨٩) برادەریک بەناوی (محەمەد) سەرپەرشتی پۆژنامەکەیی دەرکرد، بەلام لە ژمارەیی (٨٩) من بە پەسمی بووم بە سەرنووسەری پۆژنامەکە.

کاری نووسین و سەرپەرشتی و تەننەت چاپیش گشتی لە ئەستۆیی من بوو. بە تەنیا چەند کریکاریک ھەبوو پیتەکانیان پێک دەخست پێشەوای نەمرخۆی پۆژانە سەرپەرشتی یەکە یەکەیی ژمارەکانی پۆژنامەیی کوردستانی دەرکرد، لە نزیکەو ھاگاداری ھەموو کاروبارەکان بوو سەرەپای ھاگادار بوون لە کاری پۆژانەمان پینماییی و پینشیازی بەجی و پیی ھەبوو. بۆ مەبەستی ژیاننامەیی من دەتوانی سوود لە پۆژنامەیی یەکیوون وەرگری، کە چەند حەلقەییەکی لە ژیانانی من بلأو کردۆتەو. ئەگەر نا دەستنووسی بیروو پیتەکانم لای بەپیزان (غازی حەسەن و ممتاز حەیدەری و د. عەبدوڵلا ئاگرینە). ئەگەر بتوانی سوودیانی لێ ببینی.

گۇقارى نىشتمان

نیشتہ ان

بلاو کارہومی بیری کومہلی ژوک

گرواریکی کومہ لایدتی نددہبی! خویندمواری و مانگی کوردیہ

ژمارہی-۱ سالی بہ کم پووش بہری ۱۳۲۲ جولای ۱۴۹۳

لہم ژمارہیہ ۱۵:

..... آمانجی ایہہ

..... تہ ماخ

ریک کہوون تاسہ ر کہوون ..... ع ۰ بیژن

..... ہیچرسون دہر حاق ہ کورد چی تہلی

سہ ر کہو تن بہ زورو کہو تہہ ..... ع ۰ بیژن

..... بہشی نددہبی

..... شاعری بہ ناربانگ

..... جیکارہ چون تہ کیشریت

..... کورد و عصی الامم

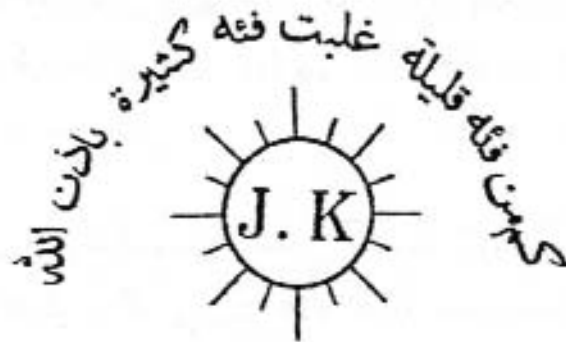
..... کوردستان مالی کوردہ

..... بہ لامارہ کی تہ و سالی تہہ امان لہ روسیا

..... م ۰ فرروخ

کوردہ کالی باسی خوشی تر تہ خوینیتہ وہ .

بزی سهروك و كورد و كوردستان و هیوا:

نیشته ان

كوواربكي كومه لایه تی؟ نه ده بی؟ خونیدحواری و مالکی كوردیه

ژماره ۱- سالی یه كهم یوش پهری ۱۳۲۲ جولای ۱۹۴۳

آمانجی ایبه

نه ی برای كوردی خوشه ویست:

كومه لی ژوك به بیچه وانای هه مو بهر هه لست و قورت و
چه له ماییکی وه كو دوز منایه تی خوبه خو؛ دوباره كی و
خوخوری؛ پول په رستی و بیگانه دوستی كه له ریگای پیش كه وتن وه
سهر كه وتنی كوردا هه به بهه مو هیزو توانای خوی تی نه كوشیت

تازنجیر و کله‌مه‌ی دیلی و زبردستی له نه‌شوی نه‌ته‌وه‌ی کورد
دامالی و له‌م کوردستانه لهت و کوته‌ی ایستا کوردستانیکی
گه‌وره و ریک و بیک بینه‌ته بهرهم که‌هه‌مو کوردیک به‌سه‌ربستی
تیابزیت •

زور که‌س‌وا لیک نه‌ده‌ته‌وه که‌نه‌بی نه‌ته‌وه‌ی کورد به‌زور و
نیروی چه‌ک له‌دیلی رزگار بکریت به‌لام نه‌وانه هه‌مو به‌هه‌له چون
وریگی راستین لی‌وون بوه چونکو چه‌کو تفاق‌ی شهرر که‌له‌چه‌نک
کوردایه له‌به‌رانبه‌ر چه‌ک و تفاق‌ی شهرری نه‌مانه‌ی بو‌نه به‌ره‌ه‌ستی
سه‌ربستی ای‌ه کارناکان نه‌بی کورد بزانی‌ت ای‌ه‌رو تفتنگ له‌چاو
کولله بزین و نوپ و نانک و فروکه و ..... و ..... توقوقه به‌ک
زیاترینه ته‌نیاریگایه‌کی نه‌بی کورد به‌ره و سه‌ربستی بی‌یا بروا
شەقامی شارستا نیتیه ؛ نه‌م ربه‌گایه‌راست و ره‌وان نه‌چینه‌ناو هیرگی
آزادی و سه‌ربستی •

کومه‌له‌ی ژوله‌ک بریاری داوه بو روناک کردنه‌وه‌ی بی‌ری
نه‌ته‌وه‌ی کورد و دوزبهنه‌وی هوی چاره‌ره‌شی و دواکه‌وتنی
نه‌م ملت به‌سته‌زمان و بی دمه‌لانه له‌هیج فداکاریکی رووه‌ر
نه‌گیریت نه‌واله‌سه‌ر بریاری هه‌بهنه‌تی ناوه‌ندی نه‌م گوواره (Govarh)
ده‌ر نه‌چیت نابهره به‌ره‌هه‌ر چه و تیوفاره و اییکی له‌ژیانی کوردا
هه‌به‌پیشانی بدا و بیسته‌شاره‌زای نه‌ته‌وه‌ی کورد له‌ریگی سه‌ربستی
و سه‌ر به‌خوئی‌دا

ته ماع

هويه كى زلى دوا كه وټنى كورد ته ماع و بول په رستى په ټم
هسته په تايبه تى له نار عه شيره ته كانى كوردا زور به هيزه ؛ گلى
چار هل كه وټوه كه ه مو وسابلى سر په سټى كورد سټن هاتوه
په رهم و له هيچ لايه كه وه ماوه بو فاجه ز (مخالف) . كل
نه ماوه ته وه و په جاريك هيو براوبون په لام دهسيان هل نه گرتوه
بو چاندنى توى دوه ره كى له نار عه شيره ته كانى كوردا در او يكي
زوريان بلاو كړدو ته وه و نه تيجه ي بلشيان و مر گرتوه .

ټوانه ي په دراو هل خه له ناون پيريكي زور به سټو خرابيان
هويه و په ټه تدازه ي مناليك تى ناگه ن كه ټم دراوه ي دوزمن
ټه پانداننى قورقوشه له گه روپټ ټه كانه م دراوه ټه بيته ماويه
مال ويرانى و چاره ره شي دوا روزى خويان و مال و مناليان ،
ټه ي آغاوات و سهر دار عه شيره ته خوشه ويسته كانى كورد :

توزى وورد بېنه وه بزائن ټم دراوه ي دوزمن ټه نانداننى بوجيه ؛
بو په ختيايو رزگار كړدننى ابويه ؛ نا ابوه ده بي بزائن ټه مانه ي
ايمرو په بار دراوتان له ناوا بلاو ټه كه نه وه وه كو ابويه ميشك نين و
پاره به قيو نادن ؛ ټه وان ده زانن ټم دراوه ټه بيته ماويه دوا كه وټنى
سهره خويى كورد سټان تاچه ندسالى تروه هيو ايان هويه له م ماويه
داكاره ساتيكي و ابكهن له روى زهويدا كورد ته نيا ناوى بيمينيت

ئهزانن بو؟ چونكهو خاكي پيروزي كوردستان هينده به پيت و
به ره كه ته دهس لي هه لگرتني وهك گيان دهه چونه به لام ايمه چي بکه ين
ئه م گه وه ره هيزا و به نرخ، ادهس كوردی لي كهس و هه زاردا به
که له به ر نفاق و دوز منايه تي به کتر ناپرژين كه لکی لي هينن
و بيسکانه کان به آره زوی خوبان گه نم، رون، نوت و..... و.....
زورشتي تری به بارلی ته کيشنه وه بوولانی خوبان وه برسی ورهش
درونی وولاته كه پانی بي تیره كه ن.

ئهی آغاوات و سهردار سه شیره ته کانی كورد: ايوه بنوخوا ئه م
ته ماعه (كه به په قينی روزيك ته بيه هوی مال ویرانی خوتان)
فریدمن تاسه ر به خوئی كوردستان وه دوا ته كه ویت.

دهردی دهررون

سهه تهقه بيکی دو كهسی

بايز - تو خوامم باييرچي با-

بايير - چي چلون؟

بايز - كوره چوزانم دهنگ و باسي ئه م شه ره

بايير - دهك خوابنگوژي توچت داوه اشهر دهردی خومان
که مه نورهی شه ره

بايز - بوچی دهرمان كه مه كي هه، دهروداخی نه بی

بايير - هانه و جار بوته پياويكي باش وه ره گویت لي بی تازه پياويك
هاتوه بوگه نم کرین در اويكي زور يشي هيناوه

بایز - جاکی ههیه هینده نهقام بیت گهنه بی بفروشت
بایز - به خواناتیگه بیشتوی دراو بهرد نهرم نهکاله پیش ههوه
کهسیکدا آغا گهنه کهی نهفروشت

بایز - نهی بو خوی چی نهکا ؟
بایز - مام بایز وه هادباره چونکو باسی در ارم کرد عهقل وهوش
لانهماره کورره ههیه نهقامی تی نهگه بیشتوا نهی گهنه
نهم جوتیاره چاره رهشانه هی کی به ؟ مالی جوتیار
هی آغابه

ریک کهوون تاسهر کهوون !

ع . بیژن

تاریکه شهوی شهوانی دواي ۱۷ و ۱۸ هی مانگ له بهر په بجه ره ی
ژوره که ماجاری بی بریو مه آسمان ؛ آسمانیکی برر له نهستیره ی
سیس و گهش ؛ آسمانیکی هه ور آوی ؛ آسمانیکی شین ورهش
و چاره روانی ده که وتنی مانگم نه کرد چاوشار کی نهستیره کلن وهک
مانیتیزوریکی چالاک له هوشی بر دم تاریکی و دیمه نی شیرینی
آسمانیش خستوبیانه حاله تیکی بره هوشه وه وام نه زانی
نه وامن بالداربکی بیجو کم له آسمانی کور دستانا نه سور به وه
له سه رگومی (وان) را به سه ر چیپاگانی زاغوردنا فریمه سه رگومی
(ووری) له ویرا به سه ر خاکی هو کوریان و نه رده لانا چومه وه
کره ماشان و لورستان و . . . . و . . . . به لام له هه موشوینیکی

دولانه که مانا هیندم ههردمی بیکانه دیت سهرم سور مابو ووتتم
به لکو نه مانه میوانن تیفکریم لهخانه خیویش زیاترت اینجا
دوردونک بوم بهخوم گوت ریگام هه له کردوهوله آسمانی کوردستان
وهدهر کهوتوم سهرم هه لبری چیاکانی قروس! نه لوهند! حه مره بن
بهک بهک وه بهر چارم هاتن نه یانگرت نا! ریگات هه له نه کردوه
نه م آسمانهی تو تی یا نه سور بیه وه آسمانی کوردستانه! نه م چیاو
کیوو دهشت و شیوا نهی له بهر جاوتن هه مو کوردستانه به لام نه م
بیکانانهی تو نه یان بینی له بهر دو بهر هه کیو خو خوری ایوه له هه مو
نه و شتانهی خوا به خشیویه به کوردستان که لک نه سینن نه کهر
بیت ناخوشه بره به نه ته وه کهی خوت بلی سه ر که وتن له ریگکه و تنایه
ریک که وون نا سه ر که وون.

میجرسون لهه ر حهق به کوردچی نهلی

- «جه نای عهد امین زه کی خاوهی تاوهی کورد و»
- «کوردستان له لاپه رمی ۱۰۷ تی کیه نایا به که پدا»
- «نه م دیرانهی سواره و می له سکتیی (به تبدیل له»
- «هه زو بوئامیا و کوردستانه له لوندون ۱۹۱۲ می»
- «میجرسون وه دگر تو»

نه م دهشت و کیوانه (لای زوری ریگهی اورفه - موصل)
که له سه رنه تای دیریکه وه ناسراوه له نیوانی دولانانی با کوروری ر
نیوه روی جزیره (هه زو بوئامیا) دا سنوریکیی سیاسی و طبیعی بوه
نه و شاخه تاریک و بهرژانه (طور عابدین) که له پیشدا نیفاتیات

بی گوتوه و ایستاکه له بیرمانت چوتهوه سهر جاوهی د . جله به له
زهمانی (تیکلات پلازهر) ی بادشای آسوردا (۱۱۰۰ پ . م) سنوری
باکووری آسوریه بوه و له وولانی نهزانراوی (نایری) ههبوکه ئهم
شایه گهوریه هه ولی بوداگیر کردنی ئه دا له دواییدا نلوی وولانی
(نایری) بو به (کوردونهن) که به ته واری (کوردیهن) ویا (گورد) .
له مهوه واتنی ئه کهین که نه ته وهی کورد له سهره تالی دیریکی ره که زی
آریدا هاتوته ئهم وولانه و جی گیر بوه .

اوردوی ته تهوه گهوره کان ره کو (یونان) بارت (نهشکانی) وره ما
له به رده می ئهم کیوانه داروباب وه ر گیراوه ته ده شته کانی نیوه رو ؛
ئهم شاخه بهرزانه شاعدی شکاف و گهرا نه وهی گهلی نه تهوه کانی
روژه هلانتن ته نیا آسوری توانیویه تی داخلی وولانی نایری یا
کوردونهن (که دانیشتوکانی له مه یلی سهر به خوویی دا له کوردی ایرو
که متر نه بون) بی - به راستی ئهم نه تهوهیه که بهژیانی ساده و آزایی
و فکری خویر از قن به نا و بانگه به ته واری تیه که له نه بونی له گهله
فاتحه گوره کالیا جیکای حیره ته ئه وه هه شتهی که نه تهوی سکورد
به دیریکی نوس و روژه هلانت ناسه کانی داوه نه مه ییه : کورد فه رمانی کهس
قبول ناکا ؛ ناشکیتری ؛ له ناو نایری ؛ جهز له شارستانیتی و پیشکه وتن
ئه کا ؛ نیشما نه کهمی به کهس نادا ؛ جهز له چاره ی نه ونه ته وانه ناکا نه بیانوهی
حکمی به سه راپسکن نه بهوی له شاخ و دوله کانی خویدا ره کهز و
زمانی خوی پیلریت .

سه رگه وتن به زور و گه می نیه

و دنیکی « یزن » نوو ساری کومه له کو بوو و ویکدا

برایانی خوشه ویست له ووتاری نهوشوی خووما بلسی آیه تیکی
کتیپی مقدس اسلامی یعنی قورآن تلت بوته گیرمه و - نه م آیه نه
له تابلویک نو سرا بو نه گهرچی زور جار چاوم پی که و تپو به لام
هر گیز و و کو نه م جار کاری لیم نه کردوو نه و تا آیه ته که خوانه
فرموت « کم من فنة قليلة غلبت فنة كثيرة باذن الله » معنا که ی زور
آشکرایه نه فرموت زور دهسته ی که م همن که زال نه بن به سردسته
زور داره کانا به اراده ی خوا هوی زور کارلی کردنی نه م جار می
نه و به جلران له خورماشتیکی ده گهل نه م آیه ته مبارکه تطبیق یکت
شک نه ده برد به لام نه و جار که بیرم کر د و و بوم دمر که وت که نه و
قرمایشی خوا بال نه کیشیت به سرایمه شا چونکو دسته به کی
نسباً بیچکوله له دهوری به کتری کو بوینه و نه لین نیشتمانی -
خوشه و یستمان رزگار نه که بن ، و ولاته که مان نه هاویژینه باوشی
سدر به خوئی؛ ههنگوینی سهر بهستی نه که بن به که روی هه مو
کور دیکدا واتنی نه که م نه م آیه ته مزگینیکی که وری خدائی بو
بو و را قورسائی نه خاته سهر میشکم و له پیش چارمه که هیچ شتیک
توانای نیه ایمه و براکامان له گیشتن به نه م آمانجه پاک و خاوینه
بگیریته و چونکو خوا ده گهل ایمه به بوج له گهل مان ناییت ایمه
بنجینه ی کارمان له سهر ری و شوینی اسلام داناره و پالمان داره ته
بزه یی (رحم) خوا و گه وری پیغمبر و پاکی قورآن

« ۲۰۲ هوشهنگ سهلهای ژماره شازده (۱۶)ی »
« کومه له لاویکی خوینده وارو بوژ (شاعر) پکی »
« نیشتمان په روره نه چوار غشته کیانهی خواره وه »
« نونه پیکي شمره جوانه کانی هم لاره غرشته و بستن »

تاده بینم ملتى کوردی فه قیرو سهر هه زار
بی زمان و بی کس و بی کومه گو بی کار و بار
زیر چه یوکی ملتى دی رادبویرن روزگار
آوی چاوم هدر وه کو گوزمی سهره و زبردیته خوار

***

بهش به حالی خوم نه من عومرم ده گهل غم نه ونه مه
مونس و غه مخوری قلبی دهر دناکم ههر غه مه
دایما بکریم نه گهر یو کوردی به سته زمان که مه
مه نعی من بوچی ده کهن خه لکی له ههر گوشه و که تار

***

نه و روروزیکه که نابی دابنیشن ره نه چه رو
بانه دوین بو تهماعی مالی دونیا خوبه خو
مطمئن کهف په کتری به قسهی پر و بو چو درو
روژی مهیدان و عمل بگرن هه موریکه ی فه رار

***

ملتى دی چیه نه گهر کردی تهره قی ملتى ؟
بوچی تی نا فکری ؟ کورد آخر نه توش خو ملتى !

شد نفاق تو سبب سمرناکنون در ذلتی

بی‌دین و نه‌ک‌جوله‌ک‌هی‌دایم‌ه‌تی‌و‌س‌ه‌ه‌زار

***

غیرتی‌کوردی‌له‌نی‌و‌آحاد‌و‌ئ‌فرادی‌ملل

بوته‌باعیتی‌س‌ه‌ر‌ئ‌فرازی‌ده‌زانی‌لا‌ئ‌قه‌ل

اتحاد‌و‌بی‌و‌کو‌ئ‌و‌غیرته‌ی‌ضرب‌المثل

تا‌بزانی‌چون‌ده‌کن‌ته‌حصیلی‌نا‌و‌افتخار

***

مایه‌بی‌ه‌ر‌جور‌عز‌و‌افتخاره‌اتحاد

ملتی‌دی‌به‌م‌طه‌ریقه‌لا‌ده‌بن‌ریشه‌ی‌فساد

اتحاد‌و‌گه‌ربی‌جالازمه‌علم‌و‌سه‌واد

چونکه‌بی‌علم‌و‌هونه‌ر‌نا‌کا‌ته‌رقی‌هیچ‌کار

***

هیچ‌کس‌نا‌زی‌له‌ویدوا‌به‌بی‌علم‌و‌هونه‌ر

ملتی‌عالم‌که‌ده‌گرن‌عالمیک‌نی‌ه‌بی‌نه‌ته‌ر

که‌ر‌نه‌بی‌علم‌و‌هونه‌ر‌؛‌حیوانن‌ئ‌بنانی‌به‌شهر

مایلی‌ده‌شته‌وده‌رو‌ص‌حرا‌و‌کی‌و‌کی‌وسار

« هم چهند شرانای سید عبدالرحیم مولوی هورامانیه »
« که پیره میردی سلیمانی له کوردی هورامانیه »
« و وریگیراونه ته سر له عینی مو کوریانی »
« نی بشکرن نو خوا یزانن کام نه یله سوف وهك هم »
« بویر (شاعر) • که وهك نه ستیری سر کال له شاخو »
« کیوی هورامانا مهلاتوه (طلوعی سکر دوه) »
« توانیوه تی له لسه فهی سر که و تن بخانه بهرجاو »

کله بی بهختی رهشی خوم نه کرد

هم ووت یوج منی وا بهم دهرده برد

هه رچی دهی بینم واه پیشه وه

من به دست چهرخی جه فایشه وه

نالهم (ساز) مه خهم یادهی به زمه

هه ر واهامه وه له م پایه نه زمه

کینگلم نه خوارد به دهردی په نه پت

یارچه بلوری لیم ههاته زمان

به زمانی حال : ره و انتر له قل

بوی گیرامه وه ریزه ی کوزه سل

ووتی له و ساوه به « بهرد » خهلق کرام

هه که سی هه ستا پی بیکی لی نام

روزی هینامیان دو بوره زه لام

گر تمیانه نار وه بهر چه کوشیان دام

هینده یان لیدام هه تا بوم به آرد

تامیانه کورمی - آگر - جوشم خوارد

که قالیات کردم بوم به بلوری
نهدره و شامه وه وهك پارچه نوری
لیوم نابه لیو ناز دارانه وه
کهر تمه نار به زمی خونکارانه وه
گاه گولار دانی عه تر و عه بیر بوم
نه شنهی دهماخی شاهو وه زبر بوم
گاه مه نواى شه راب کونهی پرته شیر
دهمیات تی ژهندم نه و جهوانو بیر
گاه جنسی له طیف شوخی دیده مه ست
نه یات فراندنم نه دم دست بوم نه وه دست
له و په رده شمینه بوم به و بلوره
نه جری قالی بو شهراره ی کوره . . . . .

« سلیمان: زیور - به آهنگی شهرتی »

خاوی خهرگوشی هه تاکهی وه عده بی بیداریه
دوژمنی خوتو منالت نه ژده های بیکاریه
وابه جی ماوی له خیل ناگه یته کوستانی مراد
کوردده ساده ی غیره تی غیره ت بهری دینداریه
نه جنه بی باری گه یانده مه نزلی نه هن و نه مان
توش له نیو قوردا چه قیوی عه یش و نوشت زاریه
« لیسر لالسان الا ماسعی » بخوینه وه
سه عیه غیره ت نه مری مشروعه که لامی باریه

چاوا، موچه و نوره‌کان، مه‌بره دایم نه‌ی زه‌لام
هایه‌یی دونیا و ودینت کس‌ب‌ر سه‌ نه‌ تکاره
به‌ سه‌ شوزبار خواردنی ناوته‌ کیه‌کان و خانه‌ قا
چاوت مانا هینده‌ نوستی وه‌ عده‌یی بیداریه
هنکری شینخ و طه‌ریقت نیم‌ حه‌قیقت بیت‌ بلیم
رو له‌ده‌ر گاهی توکل بی‌ سه‌به‌ب بی‌ عاریه
صد گرامفون فیدای هو‌ هوی جوتیاری بکه
جقه‌ بی‌ شاهی به‌ په‌نجهی خدمه‌تی جوتیاریه

شاعری به‌ناوبابگ

وه‌ فایی

ع . بیژهن

خاکی دلکش و شوینه‌ خوشه‌ کانی کوردستان هه‌ستی
زور وورد و بیری باریک‌ نه‌خاته‌ ناو‌دلی دانیش‌توانی‌ نه‌م وولانه‌ی
که‌ ایستا هه‌ر له‌ ته‌ی به‌ دست‌ یه‌ کیسه‌کی، وه‌ یه‌ بویه‌ به‌شی‌ زوری
نه‌ ته‌وه‌ی کورد (خونیده‌وار و نه‌خونیده‌وار) طبیعتا شاعرن
له‌ خاکی‌ پاکی‌ کوردستانا زور نه‌ خوینده‌ واری‌ واه‌یه‌ و بووه‌
که‌ له‌ خونیده‌ واره‌ کانی‌ بیگانه‌باشتر و جوان‌تر و ریک‌ و بیک‌ تر موانیو‌یتی
شعر به‌و‌ نیته‌وه‌ شعر و نه‌ ده‌ بیاتی‌ کورد نشان‌ نه‌دا که‌ خوینده‌وار
کانیشمان له‌ پله‌ی هه‌ره‌ به‌رزی شاعریدا جیگه‌ یان بوخو
کرد و ته‌وه‌

له سالی ۱۳۵۵ هـ که چو بومه موکوریان کومه له شعریکی
وه فایم بهر چار کت هینده آرر و آودار و شیرین و جوان بون
بربارم دا دیوانی نوم شاعره به ناز بانگه کوبکه مه وهؤکه هلم
بوهه لکهوت له جایی بدهم خویار مه تی کرد گهنجینه یکی باشم
له لای کوردیکی صوفی نکه صوفیکی کورد دس کهوت وریکم خست
که بو چاپ حاضر بیت بهلام گریو قورنی زه زمانه تالیرو نهی هیشتهوه
نم آره زوم بیک بینم هیوام ههیه بهم زروانه بیدهه به چاپخانه ی
ژ . ک بو چاپ کردن

۱. هه مولاییکی کورد تکانه کم بوته واو کردنی به سه راهانی
وه فانی له نویسی زانیار (معلومات) ی خویان دریغ نه کن
به شیء طبی

جیگاره چون نه کیشرت

هه مو نه زانن توتن زه هریکی تایه تی ههیه که بیهی نه لاین
نیکوتین له گهل نه و شاکه هه موکس زور جهز به لهش
سافی نه کاله کانی جیگاره کیشانا بیر ناکانه وه که ۲۰٪ تی نم
زه هره ده گهل هه نله نه جیته ناوده رونه وه و نهو دو که لهی قوتی نه دا
ببجکه له نیکوتین هندی هه لمی (بخار) زه هر آری وه کو بغی ره زی
(اگید دو کر بن ۱۵۰) تیدا به نهو هه لمه نه هه مو هه لمه کانی تر
زه هری زور تره هه رکه چون او خویته وه ده گهل گرموله (کلبول)
سوره کان تیکهل نه بی و جوی بونه وهی نیه به یکجاری له کاربان

ته‌خار به‌م جورده له‌ظرفیتی هه‌ناسه هه‌ل کیشان که‌م ته‌بیته‌وه
بورزگاری له‌بیره‌وخه‌یالات جی‌کاره ته‌کیشن ایترازانن هینه‌ه
بی‌ناچیت بو‌خوی ته‌بیته هایدی مانده‌بوئی میشک و له‌ش دله‌کو‌تکه،
ایش و زانی‌دل - هه‌ناسه ته‌نگی له‌هه‌مو ان‌زل‌تر ک‌وخه له‌جی‌کاره
کیشان په‌یدا ته‌بیت

کیشانی جی‌کاره ریزه‌وی خوین زیاد ته‌کا ته‌میش به‌هوی
به‌یابوئی ماده‌بی آدرنالینه (Adrenaline) که له‌سه‌ر تو‌بزی
گورجیاه په‌یدانه‌بی لیروه ده‌رته‌که‌وی که‌چون زه‌هری جی‌کاره
ته‌چیته هه‌مو که‌لینو قوربنی له‌ش
زور جی‌کاره کیشان له‌خه‌ر که‌م ته‌کا، ته‌بیته به‌رگری هضم بوئی
خواردن .

ته‌که‌ر ناتوانن ده‌س له‌کیشانی جی‌کاره هه‌ل بگرن بو‌ته‌وه‌ی زه‌هری
توتن و درکه‌ل که‌م‌تر کلریکاته ده‌رونتان ته‌م چ‌ند ده‌ستورانه به‌کاربینن

- ۱- به‌بی مودنه جی‌کاره هه‌ کیشن
- ۲- توزی لو‌که له‌نیو مودنه که‌تان بنین
تاوه‌کو هه‌ندی له‌زه‌هری دو‌که‌ل بکیرینه‌وه
- ۳- دوه‌شی جی‌کاره زیاتر مه‌کیشن به‌شی سه‌په‌می قری بده‌ن
- ۴- له‌خورینی جی‌کاره هه‌ کیشن
- ۵- هه‌تا ته‌توانن که‌می بکیشن
به‌کار هینانی ته‌م ده‌ستورانه‌ی زور و خنمه‌تیکی هه‌ره‌گوره‌به
بو‌دل و سیه‌لک و هه‌مو له‌شتان که‌ ته‌میش یاره‌ه تیگی زله
بو‌خوشی زیلان .

بو گهنم گر

نه‌ی گهنم گر، نه‌ی مایه‌ی گرانی و نه‌نکی و چه‌له‌مه‌ی وولات
نه‌ی باغشی سه‌ختی زبانی دس کورت و هه‌زاره‌کان نه‌ی آورتی
به‌رده‌ری قصه‌ی ری خه‌لک بو دسرو که‌ی خوت تو نه‌بی بزانی:
آه و ناله‌ی نیوم شه‌ری داماو و برسیکان که‌ به‌هوی گهنم کرینی تو
که‌وتونه‌ ته‌نگانه‌ وه‌ک دو که‌لی جیشت و شیوی تو له‌هه‌ مو کاتیکا
به‌ره‌ ده‌رگای آسمان هه‌ل نه‌کشیت نه‌م آه و ناله‌ به‌ تین و تساوه
هینده‌ ناکیشی آوی هیمنی سه‌بری خوا دینیتته‌ جوش و نه‌یکابه‌هه‌له‌میک
که‌ له‌به‌ر آسمانی به‌خت و اقبالت نه‌بیته‌ هه‌وریک‌ی ره‌شی به‌ترس
هه‌ریه‌م زووانه‌ له‌م هه‌وره‌ ره‌شه‌ که‌وه‌ کو چاره‌ و به‌ختی هه‌زارانه
ته‌رزه‌ و گللیره‌ی نه‌کبه‌تو چاره‌ره‌شی به‌سه‌رخوت و ژن و منالت‌دا
به‌وینه‌ی بارانی به‌هاری نه‌باریت له‌بلیندی به‌ختیار یا نه‌تخاته
چالی بی به‌ختی نه‌وسا هه‌مو که‌س‌تی نه‌گهن که‌سکالای هه‌تیوی
بی دایک و بلاکی، برسی و ره‌ش دروت چون قهر و غه‌شه‌بی
خوانه‌دابه‌ سه‌ر گهنم کرا

نه‌ی گهنم گر چون داماو و بی‌ده‌سه‌لانه‌ کانت توشی برسیتی کرد
خوا مال و منالت بخاته برسیتی .

تکا

له‌خوینده‌واران تکا نه‌که‌هین نوسراو و
هه‌لبه‌ست هه‌رچی بیت بومان بنیرن

گورن و عصبه الامم (جامعی ملل)

دوای شه ر ر . کانی ۱۹۱۴ - ۱۹۱۸ که کونفرانسی آشتی ساز
بو جهنابی « شریف یاشای به در خانی » لایحه بیکی دابهم
کونفرانسه که له دو اییا بهندی ۶۲ - ۶۳ و ۶۴ ی معاهدی سهور
"Traité de Sevres" ی داگیر کرد نه راه زیره عهینی نهم بهندانه
که جهنابی ماموستاره فیق حلمی له کتیبی عراق و عصبه الامم
"L'Iraqe et societé des nations" ی و هر کرمه بوتان

ده نویسن

۶۲ - کومیسو نیک له نه سته میول و له ۳ نه ندام که له لایه ن
دهوله ته کانی بریتانیا؛ فرانسه و ایٹالیاره تعیین کرایت له دوای
و کار که وتنی نهم معاهده به به ۶ مانگ مختاریتیکسی ناره ندی
« محلی - Locale » داده نیت بو نه و جیگایانه ی به شی زوری
نه نه روی کورده و ده که و پته روز ه لاتی فرات؛ نیوه روی سنوری
روز آواکه له در اییدا بو « نهره نستان » نه بریت و و با کورری
سنوریک که تورکیاله سوریه و مزو پوتامیا جیا نه کانه به بی ی
نهم آموز گاریانه که له بهندی « 27,11 - 20,30 » دراره

له حالیکدا که له خصوص هندی مه سائله وه بیگه تی آرا نه بیت
نه ندا مه کانی کومیسو ن ه ریکه مراجعه به حکومتی خوبت
نه کن نهم مختاریه ته نه بی مساعد و متحملی نه تمیناتیک بیت که
بو حمایه ی تواری نه سطوریه کان "Les Assyro-chaldéenes".
وه نه قه لیه ته کانی نری نه ته روی و مه ذه بی دانشتوانی نهم

دولانانه پیوسته ، بو نهم مه قصده کومیسسیونیکى مرکب له بریتانیا ، فرانسه ، ایتالیا ؛ ایران وه کورد (بو تهفتیش و قهراردانی ته صحیحانیک که رهنگه پیوست بیت بکریت له و سنوره که به پیى معاهدهى حاضر بو تورکیاد اندراره و به سنوری ایرانه وه ده نوسیت) ده گهریت

به ندى ۶۳ - حکومه تی عثمانی له اعتباری نهم سه عاتوه قبول کردن و اجرای نهم مقرراته که له لایهن کومیسسیونى به بیان کراو له به ندى ۶۲ دا پیى ابلاغ نه کریت له تاریخ ته بلیغه وه تا سه هانک وه نه ستو ده گهریت

به ندى ۶۴ - نه گهر به وه عدهى سالیك دواى تاریخی دمسکران (شروع) به اجرای نهم معاهدهى حاضر له و جیگایانهى که له به ندى ۶۲ دا ذکر کراوه نه ته وهى کورد به مجلس عصبه الامم (جامعهى ملل) مراجعه و اظهار بکهن که (به شی زور) نه کتریتی نه ته وهى دانیشتوانی نهم مه ناطقه نه به ویت له تورکیا جیا بیه وه و سه به خو بیت ، وه له حالیکدا که نه گهر عصبه الامم بزانتت که نه مانه قابلیه تی سه ره خو بیى بیان هه به وه و صیهى دانى سه به خو بیى به نه ته وهى کورد بکا : تورکیا له ایستاره بو مووافقه ت کردن بهم ته و صیه و ته نازول له هه مو حقوق و عهده نانیکی به سه - نهم مه ناطقه وه هه یه تی تعهد نه کا

نهم ته نازوله ، مه موضوعی مذاکراتیکى خصوصى له نیوان قوای ره نیسیه ی سویند خواران و تورکیا ته تشکیل نه کا له دواى ته نازولی پیژرا و له لایهن قوای ره نیسیه ی سویند خوارانه وه به رانبه ر به تیکهل بونی به شی کور دستانی موصل بهم حکومه تی

کوردده هیچ نهوعه اعتراضیک اقامه ناکریت
برا خوشه ویسته کانمان نهعه سه نهدی سه ره به خوبی کوردستان
بو بومان گیرانهوه بزائن چه ندهساله و چه ندهو چون چه ور و سته م
له کوردی به سته زمان کراوه حقیکی وا مشروعی ایبه خراوه ته
به ری بیان هیشتا ایبه به خومان نهلی بن زیندوا هه ی به لای لیدا
ژبانی وا به ضلالهت

« تم شرانه شان له دوا ی چاپ سکردنی به شی »
« هدهی گوواره که مان بی که بشت نهوا به سوپاییکی »
« زوره و بوک و که سی که ناردوبه له یایی هدهین »
« نیوی بو بز که یسان بوته نوسراوه ناینونین »

نه ی ملت مظلوم و فقیر و ده سه ده ستان
بی علم و معاریف وه کو نه تقالی ده بستان
نه ی بی به شو بی به هره له آزادی و شادی
مه حروم و عه قه ب که وتو وه کو کویر و نه قوستان
بو بی خه بهرن دهوری چه هالهت سوپه ری بو و
بی نوره چرای جامعه بی باده بهرستان
نه م نه نپه لی و نه فله تو نه م خه و ته نا که ی
عالم هه مو بیداره له خه و جمله هه لستان
زور عایبه که لیک عاره که نه م قومه نه جییه
مه شهوور به شه جاعت هه مو وه ک روسته می دهستان

بی خورر مه تو مه حکوم و هه مو چاو به ره ریرین
بو داخلی و خارجی و پیره پهرستان
ئه م جهل و نفاق و حسد و بو غصه هه تاکه ی
ده خولینه وه تاکه ی وه کو دیواته و وه مستان؛
بیشونه وه بیم چاکه به صابونی مه داقت
ئه م چلنگی نفاقه له ده مو چاووله ده ستان
اقدام و قیامیه کی بکهن مه واقعی کاره
هه ر بومه به ت نه ا که به هه ر بوته زمستان
خار و خهسی ذلت له ره گوریشه ده رنینه
بیکه ن به گولو و گولشه نو گولزار و گولستان
هه ر بو مه به خوینی جگه ر و محنه تونالی
بو ت جهنیه نعمته شی هدر شه که رستان
ئه ور و که له فه نو هونه ر و علم و صه نایع
هه ر گورده که بی حصه یه باقی هه مو ((وه ستان)) ن
بروانه به نوری هونه رو شه معی مه عاریف
تاریکه شه ویش ره و شه نه بوته قه مه رستان
گوی بگره له رادیو که به به ک ثانیه دینی
باسی و خه به ری « له ندمن » و « باریس » و « له تان »
بی علمی سبب بو که به خور رایسی له ده سی چو
مصر و حه بهش و شام و عراق و عه ره بستان

(۱) هه اشاره بیکه بو امیراطورینی سلطان صلاح الدینی ته یوی

انصافه ایتر بیهیه به نه م چه هلو نفاقه
دونیات که نه مادینه که شت رویی له دستان
شاعر و مره قوربانی قهریجه و قهله متبم
بینوسه له بو « آکره » و « آمید » و « لورستان »
« بارهندی » و « سه نجابی » و آفاقی جهنوبی
بو کوردی به را که نده له گه ر هینوله کوبستان
بو مانی بیچاره بی بی صاحبو سه ردار
له خصوص طه به قوی کوردی عراق و عه چه مستان
بو آتیه فکریکی بکه ن فرسه نه نه ورو
تاکه ی ده بنه چاره به ر و آله نی دستان

گوردستان مالی گورده

ع سامان

به گورده میزو ؛ به گه وایی هه مو میزو نوس و روزنه لات
نسه کان له ۲۷ چه رخی ینش میلادموه نه م چپا و شاخ و کیوانه ؛ نه م
دول و دهشت و شیوانه ؛ نه م روبر و گوم و آوانه ی ک ایمر و
کورد تی یا دانیشتوه ، آوی لی نه خواته وه و کشت و کالی له بهر
دانه کاله لایین پاییره کانی نه ته وه ی کورد داگیر کراوه
به لی ایمر و چل و جهوت چه رخی ته واوه که کورد له کوردستانا
دانه نیشیت هه مو که لین و قوزبنیک ؛ هه مو دول و ده ره به کوه هه مو
میر کوجیه نیکی نه م وولانه ی له به رانه ره به لاماری دراوسپکن
به خوینی خوی پرا و و سوور کردوه لاه ره کانی میزو یرن له بلسی
نه م شهر رانه که نه ته وه ی کورد بو پارا زتنی نیشتمانه ککی

توشی هاتوه ئەم آسمان و مانگ و روزو نەستیرانە لەخاکی کوردستانا
شاهدی گەلی خوین ریزبو شەرران بون و بەهەزاران لای کوردین
دبوه که لە خوینا نەتلیتەوه بوچی ١٢ بو پارا زتنی وولاتە گەپت
لە بەلاماری بەلامار دەرات خلاصه کورد ئەم کوردستانە ایستنی
بەخوین لە آدەمیزاد کرپوه و هەرگیز بە خوررای لە دەس خوی نادا
بەش کردنی کوردستان، بلاو کردنەوه و لەناو بردنی کورد جنایەتیکی
زلە که لە میژودانە دیتراوه

کورد بە هەمو هیزی خوی ئە چریکینی ئەلی کوردستان هالی
خووه بە کەسی نادەم؛ وولاتی خووم بو کەس بەجی ناهێلم لە کوردستان بووم
لە کوردستان زیاروم و ئەزیم ئەبی هەر لە کوردستان و لە رێگی
کوردستانیش دا بەرم

بەلامارە گەلی ئەهوسالی ئەلەمان لەروسیا!

٢ - تەرروخ

بەلاماری زستانی روسە دلیر و آزا کات توند و قیزی خوی لە
دەس دا؛ بەفر و سههولی دەشته کانی روسیا بەرە بەرە ئەتوانەوه؛
اوردوی سوری سەرکەوتو که سەر کەوتنی ستالینفرادی لە لاپەرە کانی
میژوی نەتە و دی روسرا بە خوینی هەزاران سەریاز و سەردار
نوسیبو خەریکی ماندوچه ساندەوه بو - بەلام زورناشکا وه گەلی
دوکتور گوپهلس لەدنیادا بلاری ئە کردەوه که اوردوی سور توانی
هیچ شەریکی نەماوه و بەم نیزیکانە بەلاماری گەوره؛ تی تەررە
(محوەر) لەروسیادا دەس پی ئە کری ئەوانەیی خە لە تاوی رژیعی
برو بوچی نازیش بون لە دەره و دی وولاتی ئەلەمان ئەم فیشال و

درودده لهسه ی آغای گوبه لسیان باومر نه کردوئه یان گوت په لاماری
نه مسالی هیتلهر به هیچ نه بیرویک بهر بهست ناکریت.

به هار داهات مانگیك دومانك به هارته راو بو په لاماری نه له مان
هر دس بی نه کرا دیسان ههل خه له تاو دکاب نه یانگوت هیتلهر
خه ریکه چهك و تفافی تازدی شهر نه دا به سه ر بازه کانی که مانگی
پوش پعدا هات چه ندرورزیکي رابورد زور ناشکاوه که ی گو به لس
بلای دی کرده وه په لاماری که وره ۱۲ له روسیا ده سی پیکرا در بزی
نلوچدی شه رر (۷۰) میله وله اورده را تا بیلگرودی دا کرتوه نه مانهی
شتیان له بیرناچته وه وشوینی په لاماره که ی یاری هیتلهر یان
هیشته سه رخه ریطه کانی خو یان ههل نه کرتبو گالته یان بهم
په لاماره که وره به نه کرد چونگو ۱۶۰۰ میل در یزایی جه بهی
پلورده کهل په لاماره که وره جه فنا میلیکه ی نه مسالی هیتلهر هیچ
حنسه به تی نه هه مو که س تی که پشت که نه م په لاماره نه نیا بورا کرتنی
آبروی اوردوی نه وه ره کان دهس پیکرا وه نه نا به هیچ کلوجیک
نه همیه تی نظمی نیه و بی گومان تیک نه شکیزی

چهند روزیک بی جو باره گای نه له ملت (به قه ی خوی)
زورچیکنی داگیر کرد؛ دیلی کرت اوردوی سوری شکاندر و سه کان
هه روا بیدنك مابونه وه له ناکار روزی هه ینوی ۱۴ - جولای
۱۹۴۵ بلره گای روس بلای کرده وه که په لاماری
هه ره که وره و زله جه فنا میلیکه ی هیتلهری تیک شکانده وه و به ره و
اورده په لاماریکی زور به ترس له لایه ن اوردوی سورده وه دهس پیکرا وه
تانه ور و زدهش ۱۲۰۰۰ سه ربازی نه له مان کوزرا وه نانه وره که ۳۰
هانگی پوش به ره نه م په لاماره هه ره له پیش که و تنده به و هیتلهر و

موسولینی له چاربیسکه و تنه کهی خویانا به شیکی زوری دمه نه که
که یانین به باسی ثم به لاماره که به نه پر و یکی بی هار تاره دس
بیکراوه ابواردوه نهمه بو دواروزی به لاماره کهی نه مسالی محوهر

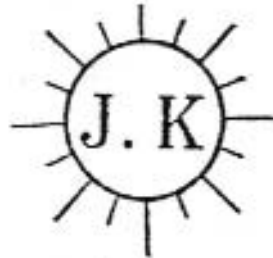
ده سیاوی بو چاپ

هنیدیک له نهندا مه کان بو چاپ کردنی انتشاراتی کومه له
بیجکه له مانگانهی معین (داندراو) ده سیاوی سندوقی کومه له بیان
کردوه نه واله خواره نیویان و پولیکی داربانه به سوپس و تشکریکی
زوره وه نه نوسریت

پولی ایران	پولی تورکیا	پولی عراق	ناری نه تمام
۲۳۰ ریال	۱۴ لیره	۱/۹۵۰ دینار	۱- کاره
۲۰۰	$۱۲\frac{1}{۲}$	۱/۵۰۰	۲- سام
۲۰۰	$۱۲\frac{1}{۲}$	۱/۵۰۰	۳- حامد
۲۰۰	$۱۲\frac{1}{۲}$	۱/۵۰۰	۴- له روخ
۲۰۰	$۱۲\frac{1}{۲}$	۱/۵۰۰	۵- ره وادی
۲۰۰	$۱۲\frac{1}{۲}$	۱/۵۰۰	۶- تریان
۱۲۳۰ ریال	$۷۶\frac{1}{۲}$ لیره	۹ دینار و ۴۵۰ فلس	تیکرا

نه کهر بیجکه لهم برابانه نهندا مه کانیش ده سیاویان کردیت
چونکو له هه بنه تی تاره ندیرا به ایمه رانه که بیندراوه له زماره ی
دویمه کوواره که مانا نیویان چاپ نه که بن هیوامان هه یه هه هه
نه نندامه کان لاسای نهم براخوشه ویستانهی خویان بکه نهمه

ئەم زىھارە يە مەن ھە، رچونىك بو دە رگەرد
تى ئە كوشىن زىھارەكانى تر جوائىتر و باشتر
چاپ بگەرىن

نیشتمان

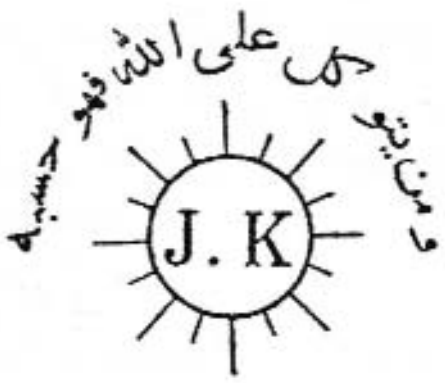
بلاو گهر و موی پیری کومه لای ژ. ک

سالی په کهم ژماره دی ۲۵ خه زول و مری ۱۳۲۲

له م ژماره یه د:

له ناو کومه لداچه بلسه .....
 مایه ی رزگار نه بونی ایبه .....
 ایبه و مەر دم ..... بیژەن - ۲
 خوت بناسه ..... م. ش. هیمن
 مه حکه مه ی مه نجوسی استقلال .....
 گه نجینه ی نه لایه بیات .....
 ضایعه ییگی گه وره .....
 نه ی لاوی گورد ..... م. آریا
 انقلابی گه وره ی او کتوبر ..... م. فه ر روخ
 وه گه لای بلسی خوشیتر نه خوینیته وه

به اختيارين كه همواره نيروي مهربان ما را كورد
ساخته قهرمانان ما بوده و كوردستى كورد

هنگامى كه به نيكو به نيكو به نيكو پاره نيكى
دوستو به نيكو بشكوى نيكى نيكو را نيكو و نيكو

نیشته پان

بلاو كوردووى پيرى كوردلوى ژ. ك

كوردريكى كومه لايتنى؛ نه ده بى؛ خوبنده وار يو فانكى كورد بيه

ژماره ۲ - سالى يه كه م ۵ خه زدل و مرى ۱۳۲۲

بو خوينه ره خوشه ورسته كانمان

دواى له چاپ دانى ژماره ى يه كه مى نهم كورداره هه ندى
به ره له ست له كار و بارى ايمه دا په بيدا بو كه به بوته ى نه وان هره
چايى ژماره ى دووهم وه پاش كه وت؛ به لام خواى كه و ره و
به رزبارمته ى داين توانيمان به سه ره موئه و شتانه دا كه ببونه پيشكوى
كار زال ببين نه را ژماره ى دووهم پيشكه شى خوينه ره خوشه
ويسته كانمان نه كه مين هيو امان نه مديه هه رره كو ژماره ى يه كه م
آكرى نيشتمان به رره ريو و كورد ايه تى له دلى هه مو كورد يكد
بكه شينيه ره

له ناو کومه لدا چه باسه؟

له مه و پاش هه مو دهنگو باسی کومه له ی له ژیر عنوانی
سهره و هدا بو آکاداری خویند ره کانمان ده نویسن نه واله
خواره وه به کورتی دهس به نو سینی دهنگو باسی نه م چند
مانگی رابوردو نه کهین

کومه گی پولی:

چهند مدتیگ بو تهصیم گیرا بو دیاریک به جیکایه کی
لازم نه قدیم بکریت بو نه م کاره له لایان هه بئدی ۱۰۰ رکهزی
له نه ندامان نیزیکه ی ۱۰۰ دیناری عراقی یا ۱۲۵۰۰
ریال بولی ایرانی کوکراوه و دیاریکه ساز کراو پیشکشتی
نه م جیکایه ی که هه مو نه ندا مه کان به بیویستیان نه زانی
کرالهز ماره کانی دواپی دا ناوی نه و نه ندا مانه ی بولیان داره
ده نویسن .

چیژنی سهر سالی کومه له:

روژی ۲۵ جی که لاویژ چیژنی سالانه ی کومه له به شکوه
و خوشیکی زوره وه گیرا ر که لی له نه ندامه کان مقاله ی
باشیان نویسیبو خویند یانه وه که له پاشان چاپیان نه کهین

اداراتی محلی کومه له:

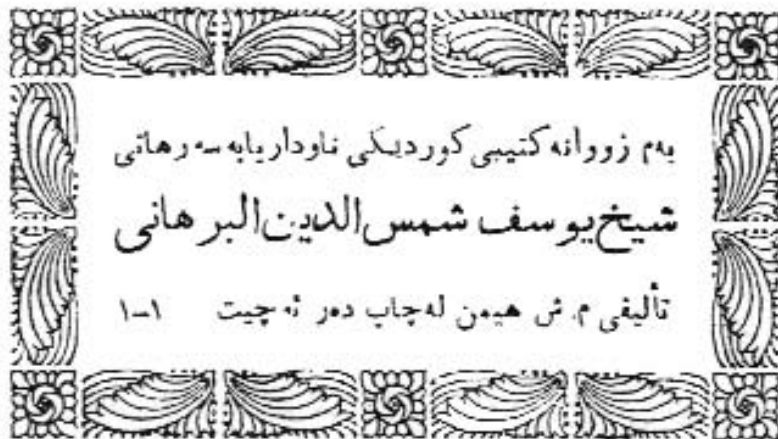
له م چند مانگی را بورد ودا فعالیتی کومه له زور به تین بووه،
توانیو مانه له هیندیگ شارانی نارچه ی نه وژی خوماندا

اداراتی محلی تشکیل بدهین

لهشاری (ش - SH) - روناک نهندای ژماره ۵۲ که له
لایه ن هه بده تی ناره ندیوه بو سه روکی اداره ی محلی معین کرا
بو باش که بشته جیکای کاری خوی فعالیتیکه زوری نواندوه
کومه له سوپسی نه کا دیار بیکیشیان نارد بو پیمان که بشته
ایمهش به جیکای خو پیمان که یاند

لهشاری (ک - K) - برای راست نهندای ژماره ۶۷
سه روکی اداره ی محلی نه شماره به ۴ دیناری عراقی (۵۰۰ ریال)
بو کومه کی چاپخانه ی نارد بو وهرمان کرتوه

لهشاری (غ - G) - بارزانی نهندای ژماره ۶۴ بو
سه روکی اداره ی محلی معین کراوه چاره نواری که بشته
رایورتی عملیاتی نه که بن

مایه‌ی رزگار نه بونی ایبه له زنجیرو که له مه‌ی
دوژمن چیه و کی یه؟ بوچی پیش ناگه‌وین؟

له دونیای ایمرودا ژبان به یه خسیریو ژیر دهستی هیچ
ناهینی ملتیککی ژیر دهستی ئەم و ئەو بیت وەک هه‌نیوی بی
دایکو باب هه‌میشه هه‌ناسه سارد و رهنگ زمرده ئەم هه‌مو
هه‌راو شهرره بو آزادی هه‌ل آیساره حکومه‌تی سوووت
ئه‌گه‌ر آزادیو سه‌ر به‌ستی نه‌ته‌وه‌کانی له‌لابه‌ن ئەلمانه‌ کانه‌وه
نه‌ خرابایه ژیره‌ه‌ر شه و ته‌هدید هه‌ر گیز شرری نه‌ده‌کرد
و خوینی لاره‌ آزاکانی خوی به‌ خورایی به‌ رزاندن نه‌ده‌دا
نرخه‌ هه‌ موشتیکک له‌م دونیایه دامه‌علومه مه‌گه‌ر نرخه
آزادیو سه‌ر به‌ستی

سه‌ر به‌ستی گه‌وه‌ه‌ریکه بی هاوتنا که‌له بازاری جه‌اندا
به‌ خوین ته‌عیر کراوه

سه‌ر به‌ستی بو‌ملت له‌را ده‌ی نان و آردایه و اتاچلون آده‌میزاده‌به
بی‌نان نازیت هه‌روه‌ه‌ابه بی آزادیش ناتوانی بژی

ئه‌م زنجیر و که‌له‌مه‌ی دپلی که‌ خراوه‌ته نه‌ستوی نه‌ته‌وه‌ی
به‌ شه‌ه‌مه‌ توره‌ شیدی کورد سه‌طیحی نه‌ خلاقه‌ی ئەم‌ته‌وه‌، آزار
نه‌جیبه‌ی زور هه‌یناره‌ته‌ خوار

ملتیککی له‌گه‌را نه‌وه‌ی ده‌ هه‌زار نه‌فهری یونانیه‌ کان‌دا
عه‌شیره‌ ته‌کانی بو‌محافظه‌ی نیشتمانی خوینان شهرریکی تاریخی

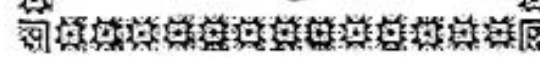
و به ناویان کرد ملتیکمی له نه و او ی چهر خه کانی تاریخا بلیعه نی
و نه همیه نی مقای خوی له زیر به یداعی دلیریو آزایی دا به هه مو
دونیای ثابت کردوه ایستا ملی له بن نیری دوزمنای چه ماوه ته وه و

تگا!

زوراب- ۳۷

ئه ی سهر دار عه شیره تو
آغاوات و شارستانیگانی
کورستان ایوه بنو خواو
پیغه مبه رتالیهر و ههر
چیگستان دهر باره ی بر او
خزمی خوتان گردوه
له دلی دهر گهن به لام:
له مه و پاش ناوی عه شیره
تو شارستانی جافوپژ دهر

عه شیره نه کانی له با.
تی توله نه ستاندنه
وه و انتقام له
دوزمن خهر بکی
کو شتنو نالانی
یه کترن؛ دوزمن به
ئه نوعی درووده له
سهه لی خه له تاند
ونو آه یانکا به کتر
یه کانه مه یه مایه ی
پیشته که و تنی ابعه؛
ئه مه یه هوی ههره
زلی دوا که و تنی
کورد؛ ئه گهر بیتان
خوشه جار بکی تر

ژنومندالتان توشی نار هجه نیو چاره ره شیی نه بن؛ ئه گهر چه ز به خوشی
ژیانی دوار وژی خوتانو قهومی کورد ئه کسان؛ به کوردیو به کورنی

نه گهر نه تانهوی دوای جهنگک ديسان ناموستان نه خريته وه ژير
چه که هی دوژمنی تینو به خوینی کورد. بانى کوشتنو تالان کردن
خوریکی برایه تیور بککه وتن بن تابتونن هر شتیکی بیته مانعی

یو مه نگور و ماش دیو
گریو به گزاره؛ که لهور
وسه نجابی له ناو خوتان
هه لگرنو و به یهک زمان
هاوار بکهن ((گورد
ینو حقه قی خو
مان نه ویت))
تابه ریار مه تی خواو پیغه
مبه ر نه م هاواره مان
بگاته به ر گویهی نه م

پیشکه وتنی کاری
قدومی کورد هلی
بگرن کورد نه نیا
به هر یکا په دا تواند
ی دهر باز بون له
هه مو چاره ره شیو
نه که نیکی بودیته
به ره هم وه فریای دا.
وا کردنی نه م حقه
نه که ویت که معسد
هدهی سه ور بوی
داناره به بی نه مهی
که سیک بتوانیت
بیته به ره هلهستی
نه م دارا مه شرعولی

نه بر سراره مان بیشک نه گهر لهم جهنگه دا کورد هه روه کودوژ منانی
به هه مو نهوعیک بو بهست کردنی تیده کوشن جهول نه دانو هر

ده سخته روی دوزمنی بی انصافو ظالم بیت باشه روز یکی زور اه
 جاران ره شو تار بکتر بوخوی آماده ده کات .
 نهی رؤسای عه شایری دلیر و غیوری گورن:

که میک ورورد بینه .
 ره تو زیك بیرله
 حسالی ایمر وودو .
 پنیتمان تادو یسنیکه
 کامتان له هه مو ان
 کدوره مه زنتر بو
 به ران: ره به مأمور -
 یکی خوبری حکو
 هه ت نه ده ویراقسه
 بکاتو زمانی لی تی
 که ل ده بو ایستما که
 خوابه زه بی به چار
 ره دشی ایبه داهاتو
 هو زنجیری ظلمو
 سته می دوزمنی له

حکومه ته گه و رانه ی
 نه لین بو آزاد گردنی
 هه مو نه ته وه گانی گیتی
 نه جه ننگن تاجا و یگیش
 به داوای مه شروعی ایبه
 دا بخشینن و زمانی پازده
 میلیون گوردی مه ظلوم
 به واتهی:
 ((بئین نه و حکومه نه با
 شه ره فانه ی بو آزادی
 دا نیاتیده کوشن)) گویا
 بگهن .

شالویلی کورد له دو بئریجه کوردستانی داگیر کراوی عراقو ایران
 دامالیو دکاریکی وانه که نه هوری قهر و غه شه بی خوای که وره و به رز

ایمه و مهردم

بیزمن - ۲

توز و غباری نه بلیغاتو پروباغاندای ژمهراوی فاشیسته کان
روی مینای بی که ردی کوردستانی و کوزور و ولاته کانی گیتی
و مها تار بکدا هینابو ایستاش پاشماوی دوابی نه هاتوه .

له کانی کدا که مبلغه کانی نازی له عراق و ایراناخه ریکی لیلادو
شلوی کردنی آوی هیمنی سیامه تی نه م و ولاتانه بون که وره ترین
پروباغاندیان خراب پیشاندانی کمونیزم و کمونیست بو که به ناری
شیوعی نه یاندا به گوی مهردما. و اینان بر دبووه میشکی خه لکه وه که
شیوعیگان زور دورنده ووه حشین و بیار کوشتن له لایان زور
ره واجی مه به نه م، موضوعه و مها چوبوه میشکی دانیشتوانی نه م

کاپره ی نه که نه تو چاره ره شیمان به مهردا ببارینیت چونکو :

(الملك يبقى مع الكفر و لا يبقى مع الظلم)

ظلم چه در باره ی بیگانه یا خودمانه بکریت خراپه ی لی ده وه شیته وه ؛
بنانه ی کار تیک نه دا؛ آده میزاد له آسمانی به اختیار برا ده خاته ناو.
چالی چاره ره شیونه که نه ؛ پاشه روزتان له بیره نه جیت دونیای ایمر وو .
سه ینی دونیای سه ره ستیو آزاده مردن که لی له دیایو ایخسیری
خوشتره تیکوشن یا خورزگار که نو سه ره ستی بستینن یسا
به جار بک بمرت - بژی کوردو کوردستان به
سه ره ستیو سه ره خوئی .

وولانتا: که به بیستنی ناری شیوعی (باشوبك) توره دهه بونونو چاوانیان
تیک نهنا - دواى هانتی اوردوی سور (جیش الاحمر) بو کورد.
ستان رفتار و آکاری و اباشیان پیشاندا که نهه مورهنجی
مبلغه کانی هیتلر به باجو به لام: هیشتا هیندیک میشکی واهن
دهسخه روی آتربکات و درووده لهسه ی فاشیسته کانن .

چهند که سیک لهه بی میشکانه که کنییی دیاریو زماره ی
به که می نیشتمانیان خویند بووه و لایه ن کریو تمایلی ابمه یان
به لای حکومه تی سووه تدا دیو گوتیوین آرمانی کومه لی ز. ک
بلاو کردنه وهی مه سله ک و باره ری کومونیزمه نهه قسه یه بیشک
لهه رچاره ی ته بلیغانی فاشیسته کان آو نه خه واته وده دهنا ابمه
کمونیسیت نین نه که ر کمونیسیتیش بین جیکای هیچ اعتراضیک
بوخه لک نیه لهه مه رضوعه دا هه یته تی مه ر که زی کومه ل به یانند
مه ی ره سه ی ده ره نه کات .

دردی دهر ون

دمه ته قه ییکی دوسه سی

بایز - مام بایر هاندو نه بی

بایر - خوا سلامتت کا بایزه روت

بایز - نه ری مام بایر له شاریش نهه دهنکو باسه هه بو؟

بایر - دهنکو باسی چی؟

بایز - نه‌مه‌ی که نه‌لین نه‌له‌مانه‌کان له‌ناوچه‌ی جه‌نکی روسیا زور

شپرزه بوون

بایز - به‌لی مام بایز نه‌مه‌راسته

بایز - هه‌ی آفرین بو آغای!

بایز - جا شپرزیمی نه‌له‌مانه‌کان چی داوه له آغا!

بایز - سه‌چووار مانگ له‌مه‌ویش بو آغا ده‌یفه‌رمو نه‌گهر دهمس

بده‌مه ده‌مانچه‌ی گوی‌که‌ت به‌جاریک اوردوی نه‌له‌مانه

تیک نه‌ده‌م این‌جاله‌م روزانه‌ دابو من به‌جاوی خوم دیتم آغا

له‌سه‌ریه‌ک هه‌شت فیسه‌کی به‌ده‌مانچه‌ی گوی‌که‌ته‌که‌ی خوی

به‌آسمانا هه‌له‌تواند من هه‌یچ له‌بیرم نه‌بو تادوینی که‌ته‌م باسه

.یان بو‌گیرا مه‌وه‌هاته‌وه‌بیرم

بایز - خواعه‌قل و هوش بدا به‌منالی توشو آغاش ده‌نا‌بو

خوتان تازه‌بیربون

بایز - بوچی؟ چی بووه؟

بایز - کورره‌هه‌ی نه‌فامی تی نه‌گه‌پشتو نه‌مه‌ اوردوی سوره‌که‌

له‌زیر فرمانی (مارشال ستالین) دا نه‌بروی هه‌تله‌ری تیک و

پیک‌داوه‌نه‌ک ده‌مانچه‌ی گوی‌که‌تی آغا

بایز - نه‌دی مام بایز تو خوا‌بوچی آغا‌وای ده‌فه‌رمو؟

بایز - آغاش به‌کیکه‌وه‌ک تو

خوت بناسه

۲ - ش . هین

خوشه و بسته کهم : خوت بناسه بزانه تو کئی؛ میژو بخوبینه و و
تی بکه له چهره که زیکی نه کهر بر و ا به میژو نوسه کانی خومان
ناکهی؛ نه کهر وه کوجولا که به سه ر درری خوت رازی نی- بر و ا به
بیسگانه کان به روز ههلات ناسه کان بکه بزانه نه وان ده باره ی تو؛
باب و بایری تو؛ خاک و نیشتمانی تو؛ چی ده لین و چی ده نوسن ؟
آزیزه کهم : نو کوردی؛ توله نه نه وه بیکی خارینی؛ توره که زیکی
یاکی؛ بایره کانی پیشوی تو هه ره له م خاکه دا (که کوردستانی بی
ده لینو ایستانوی نیاده زیو داخه کهم هه ره له ته ی به ده ست که سپکه
و به) ژیاون به لام چون ژیانیک ؛ وه ک تودیل و ژیر ده ستی
در اوسیکان بون ؟ نه به خوا نه وان سه ره به ستو سه ره به خو
بونو آزاد ژیاون .

گیانه کهم ؛ کورده گیان به قه ی برای خوت بکه ؛ له خه وی
نه فامی هه له تیزی له حالی خوت وورد به وه هوشت بیسه وه
به رخوت : قولت هه له ماله به هه مو هیزی خوت بقیژینه
بلی : نه منیش آدمیزادم ؛ چه قی ژیانم هه به نه مه وی وه ک و
خه لک آزاد و سه ره به ست بزیم سه ره به حوییم ده ویتو چه قی مشروعی
خوم داواده کم له دلیو ژیر ده ستی در اوسیکان جارس بومو
نه مه ویت رزگار بیم

مه حكه مهی مه نحوسی استقلال

دوای قیامی شیخ سه عید که اختلالیکی ملی کورد بووله
بهر بی احتیاطی مجبوراً بیه موقع دوس بیکرا و نه تیجه به گیرانی
شیخ سه عید نه فندی ره ئیسی اختلال و هه ندیک له مدبرانی قیام
ته و او بو له لایهن حکومتی جمهوری تورکیا مه حكه مه بیکی
استقلال ته تشکیل دراو چه نابی شیخ سه عید و شیخ عبدالقادر و
گیراوه کانی ترام مه حكه مه به دوای مه حكه مه بیکی سه سه سه سه
بی وجدانانه مه حکومت کورانو هه لاره ستران؛ نهه بیار کوزیدو
جنایانه هیزیکی تابه تی کردوته سه ره میسکی هه مو کوردیکی
نیستمان به روره؛ هه ر که سه به جوریک:

میزو نوسه کانمان به ده رج کردن نه لایه ره کانی تاریخ، دهنگ
خوش و گورانی بیزه کان به بهیتو به ندوبار؛ بو ستره کان به هه لیه
سته نهه فاجعه بیان به حروفی آگرین له دلی نه ته وهی کوردا
نوسیهوه م. ش هبعن که به کیکه له نه ندانه کانی کومه له هه لیه
ستیکی به سه ره تاییکی بچو که وه بو ناردوین که عه بنا له که
نجینهی نه ده بیاتمانادر جی نه که بن

اعلان

روژنامهی هه فتهی (مرو - MIROV) له لایهن
بیژهن ۲- بهم نیزیکانه سه ره نه چیت آبوننه
ته نیا بو نه ندانه کانی کومه له یه

جه نابی شیخ عبدالقادر
شہ ہیدی ریکای سہر بہ سستی کورد

گه نجینه ی نه ده بیا

« ئەم هەلبەستی ژیر و چەند دلویە فرمیسکیکە »
« کەله شینی شەهیدانی رینگای سەر بە خوینی کوردان »
« رۆژنەو پیم وایە هەمو کوردیک، چە خوین گەرم »
« بێت چە خوین سارد بە خویندە نووی شەرەکان بێ اختیار »
« فرمیسک دەریزیو توکو لە عەت لەم مەحکەمە »
« مەنەوسە (کە تروسکە ی هیوای کوردی کوژانە دەوێ »
« سەر بە خوئی کوردستانی وە دووخت! بێ سوچ »
« و تاوان ئەسری هەلارە سینی جەنابی شیخ عەد القادرو »
« هاوریکانی دەر کرد و لە شینی هەواندا نەتەوی »
« کوردی بو هەمیشە دەسوێژنودانا) دەکا . »

۲ . ش . هین

دریسهوی گریام هەتا روژبیت بلیم بوچی برا
مەحکەمە ی مەنحوس ی استقلال وە بیرم هاتە وە
ریزەیلان بەستیوا، پیش چاوی منا گشتی هەمو
ئەم شەهیدانە ی کە خنکاوون بەسەد آوانەرە
پاک بە کفنیکی لە خویندا شە تلو لویوکی بەبار
پاک بەرەنگیکو قیافیکی بەریوو عاتەرە
هاتە گویم لیکراده یان گوت « ابعە کوژراین بێ خطا
ملتی کورد تابه کەنگی توله مان ناکاتەرە »

من له سهراو تکهی بلیندی کیو له حق داوادم کهم
توش بیار بوه جهنایی شیخ له سهر روی تاتهوه
به لکو روحه پکی بکا پیمان خداوه ندی رحیم
چید بکه ژیر دمس نه بین دیسان وه سهرمان خاتوه
(هیمننا) بیت وانه بی یهزدانی بی هارال و فهد
که یفهری نم ظلمو زوره؛ بی حساب ناداتهوه

***

«۴۴ پینج شته کیاه دباری (فانی) به کیک»
حورر بژی ۰۰۰ «له آغانیکه پشتو کانه که به وه سیله نه ندای»
د شماره ۲۰۰ بوی ناردوبین .»

کورد له خه وه له سه زه مانی نیسه
که ردوشی نم چه رخه ووچانی نیسه
قهومی قسه مال حقه قی ژمانی نیسه
ریکیو زانین و عه مهل بگره دهس
حورر بژی آزابه مه ترسه له کس
عومری عه زیزت به ده دهه بهس بده
گوی به قسهی جاهل و که ره بهس بده
تیری جهاهات له جگر بهس بده
ریکیو زانین و عه مهل بگره دهس
حورر بژی آزابه مه ترسه له کس

یاری له گهڼه یوالموسان بهس بکه
خدمته تی دونان و خدسان بهس بکه
مهیلی خدره مهندي که سان بهس بکه

ریکیو زانین و عمل بکره دوس
حورر بزی آزابه مه ترسه له کس

دهستی تدمع بیره دریشی مه که
گنجی درایت سهره؛ کیشی مه که
قدری به شعر عالیه لیشی مه که

ریکیو زانین و عمل بکره دوس
حورر بزی آزابه مه ترسه له کس

نوکه ریو خدمته تی آغله مه که
مهیلی دزیو قه تالی نه حیبا مه که
خیری سهره؛ تدمعی خدره؛ وا مه که

ریکیو زانین و عمل بکره دوس
حورر بزی آزابه مه ترسه له کس

غفلتو بی ایشیه توی کرده لات
لایه توی کرده به لایی وولات
که رته توی ریگی بی سهالی نه جات

ریکیو زانین و عمل بکره دوس
حورر بزی آزابه مه ترسه له کس

قط غزه لي عشق و هوا بهر مه که
باسی شهری زال و سکه ندر مه که
بهم قصه لاوانی و هتن کهر مه که

ریکیو زانین و عمل بگره دهس
حورر بزی آزابه مه ترسه له کهس

جه هله که وا مورثی نادانیه
جاهیلی بهد؛ جائیه یازانیه
فهرقی نه زانسانو که روکما؛ نیسه

ریکیو زانین و عمل بگره دهس
حورر بزی آزابه مه ترسه له کهس

جه یفه نه نومل که چی بیگانه بی.
ضدی ذکا هه روه کو دیوانه بی
هر دمه محتاج به یه که آنه بی

ریکیو زانین و عمل بگره دهس
حورر بزی آزابه مه ترسه له کهس

ماری و هتن جاهیلی بیکاره یه
پیوه دهری بیشه رف نه و مساره یه
دوری له نه ماره یه نه و چاره یه

ریکیو زانین و عمل بگره دهس
حورر بزی آزابه مه ترسه له کهس

نالەم بە فەلەك...

گیوی موکریانی: هەولێر

نالەم بە فەلەك زەمزمە و وشووری وولاتم
قوربانی دەكەم مالمو سەر و کاری حەیاتم
شێخ نێم كە بە تەز و یرۆ ریاکاری بوو نەفسون
وەك آتش بە دانسی ئەم و ئەو لا بسی نشا طم
یا كۆلكە مەلایبی بە عەباو میزەری پر فیل
دەر یوزەبی احسان كە مو سەرفظرو زەكاتم
دورم لە مەعاش خوریبو بێگانه بەرستی
ئاباتی دەكێژانم و لاقاوی حەیاتم
كوردیكی دلیرم لە مو گەردشی بی باك
رولیککی وەفادار مویر عەزموتیاتم
وەك شیرێ ژبێن جاری كە وا مانە و خاموش
صەییادی كە مین چاوەریبی دەرفە تو هاتم
سورانی فەلەك نوبە یەدی نوبە بی مەش (گیو)
آزادیبو سەر بە مستیە دلخوازو ئەواتم

هەلسە وەكو شیرێ ژبێن ئەبی كوررە
زوبیکە بازاری زەمان ئەبی كوررە
هەلگرە ئەخلاقی جووان ئەبی كوررە

ریكیو زانین و ئەمەل بگرە دەس
حورر بژی آزابە مەترسە لە كەس

نهم جهانگهی سه روگی گه وره ی کورد
(مهلا مصطفی بارزانی) هه لیا ییساند ووه
اختلا لیکمی میلی کورده

منالیکی بویتژ

«دیهن و هه وای نیشانی کورد طبیعتا ذوقیکی هه ده بی که»
«مخصوصی کورده له دلی گه وره و بچوگی کوردستانا ایجاد»
«ده کا هم هه له ستی ژبرو هونرا وهی منالیکی ۱۴ و ۱۵»
«سالانای کوردی مو کور پایه بزانی چهنده شیرین و جوان»
«هونرا و نه ووه - آبا نه ته وویکی منالی هینده نیشتان به ووه»
«و خون گه ری هه بیت دوزمه کانی ته بی چهنده بی میشکو»
«نه زانین که هیشتا ش هه ره به بوای که لکلی سهندنی (استشار)»
«نهم نه ووه به بنو ددان به حقیقی مه شره می دانه هینن»

ناکه ی نهی لاره کانی کوردستان وابه دلی بین له ژبر دستان
ایمه هه روا بنوین له گو به ی گادا میله ای دی هه مو له خه وه هستان
کاری خو یان ده که نه به گیان و به دل ایمه گیرین نه ویه ته وه که هستان
هیچ ده زانین که نیشتمانی مه واده نالینی وک هه هزار دهستان
بو هه موبه ش کرایه خورایی که و ته ژبر ده ستی نا که سو به هستان
باعثی بی سه ریو نه زانین بو چوله ده ست ایمه هه لکی کوردستان
حه یفه ژار ده ستی چیزی چیزان بی

نه ته ووه ی پاکی روسته می دهستان
«قومریا» که رچی ایسته مندالی جوان ده هونده ووه شعروه ایه هستان

گوردمو...

م. ش. هین

گوردمو داوای حقوقی پای مالی خوم ده کهم
مالی خومه مالکی کورد؛ دارایی مالی خوم ده کهم
مالکی کوردستان ارئی بابو و ناپیری هه
ادعای حه قغو میرانی حه لالی خوم ده کهم
ههروه کو باران له چاوم دیته خواری نهشکی خوین
هه رزه مانیک به رزه وه ندیکمی له حالی خوم ده کهم
که رچی لای آغا خه یالی خاوه فیکری میلیهت
من له لام باشه هه قه ماوم خه یای خوم ده کهم
من له دوس بیگانه قوط ناکه م شکایهت نه بیره فیق
گر شکایهت کهم له چه نکمی ماوم خالی خوم ده کهم
ناصره س بیم بلی فیکری محاله فیکری تو
نصحه تم ناوی نه من فیکری محالی خوم ده کهم
روزی شیخم دیتو بیم گوت هه تمی حیسی میلیهت
بیهی گوتم من چم له وانه داوه - والی خوم ده کهم
من ایتر ما هوتو شالی نه چنه بی ناکه م له بهر
رانکو چوغهی خوم له بوزوی ره نکمی شالی خوم ده کهم
چیدیکه زه حهت له بو مندالی خه لکی ناکیشم
علم وزانست و هونه ر فیری منالی خوم ده کهم

ایبرو مهوقعی از ادبیه...

۴ - حار

دهروره بیکی خوشه ایبرو مهوقعی آزادیه
میلله تی خوخور هه تا که ی دلی روزی شادیه
قهط مه کهن بوخو حلال مالی برایی و تهن
چوستو چابوک بن دهر بنن زیری کیوانی و تهن
گادزینو کهر رفاندن شوغلی بابانتات نیه
ریگریوو جهرده یی قهط مه سله کی کوردان نیه
بوره چاو ناگهن عه زیزم پیشه یی بابانتان
دایما بویان له سر فیکری نه جانی نیشتمان
بهسه؛ تو نه ی ماهه کورده و تی بگه
خه و به سه دست ده قه لهم زوی بگه
دست بدینه دست یه کتر قهومی کورد سر پاکمان
تا بین مایه ی خه لاسی نیشتمانو خاکمان

یاده ریژم خوینی پاکی خوم له سر نه مه مقصده
یانه فیکریک بویرای روتوره جالی خوم ده کهم
چاوه دیری روزی خوشی چیزنی سه ره ستیم نه من
کهر مدارا واده کهل نه روزی تالی خوم ده کهم

عالی بہ نوابانگ و نیشتمان پەرور
مہلا محمدی کویسی

ضایعه بیکی گهوره

روزی سده مو ۱۲ ته شرینی به کمی ۱۹۴۳ روزیکی
برغه مو خه فته تی نه ته وهی کورده؛ روزیکی نالو نساخوشی
تاریخی ۵۰۰۰ ساله ی کوردی حق خوراوو برده رده،
کورد لهم روزه دابه کیگ له گهوره ترین پیایوی نیشتمان
به روه ر عالمی به نوابانگی خوی له دس داوه؛ چهرخی
به دگردار لهم روزه دا نه گبه تیکی زلی تری خستونه سر نه م
همو چاره رشیو مظلومیتی قهومی هه ژاری کورد کورگی
نه جهل لهم روزه داروا بیکی بی هاوتلی دابکی نیشتمانی
کوردی رفاندره و شینوشه یوربکی بیمانه ندی خستونه
همو کوردستانه ره .

لهم روه ژدا جهنابی مهلا محمدی کوبی که به اقراری همو
زانایانی روز هه لاتور روز آوا پیایو بیکی عاقل؛ نیکه یشتو؛
نیشتمان به روه ره پاش ۷۰ سال ژبانگی بر افتخار و خدمه تی
نیشتمان به ره حمه تی به زدان شادبو ایمه لهم ژماره به داویندی
نه م داته چاپ نه که ین به باره تی خوا به سه ره هاتی به رحومیش
ده که ل نه م هه لبه ستانه ی له لایه ن نه نداهه کانی کومه له بوشینی
نه م داته که وره به دایاناره له چاپ نه ده ین .

ئەي لاوي گورد

۲. آريا - ۲۷ غاۋەندى

ميدالى آلاي گوردستان

لەريگاي وە دەست ھىزانەوى سەر بە خوڭى گوردستان - لە
پىناۋى سەر بەستى گورد - بولە ناو بردنى ھەمو ئەم چەوتىونارە
و ايانەي لە گوردە واريدا ھەبە بو ئەستانەنى حەقى ھەشروەي
خوت و درايى ھىنان بەم حالە بەریشانەي ايستاي قەوۋە كەت
و بەر بەرە كانى لە گەل ئەوانەي حەز بە دىلي و ايخسيري مان
ئە كەن ھەلستە!

ژيان بەبى سەر بەستيو و سەر بە خوڭى چيە ؟ رابە ! دايكى
نیشتمان چارە نواری قىيى تويە ! قىيامىكى واكەلە جادەي شارە
ستانىتى دەرنە كە وىت ! قىيامىكى واھەمو چارە رەشيو تە گبە نىكى
لەسەر نەتەو و ھاو نیشتمانە كانت ھە نىگريت ھەلسقە نەسە
تىكى بىكە چونكو ئورەي لاوە كان دەسمايە و خەزىنەي روژى
تەنگانەي نیشتمانە ! ھىواو او مەيدى رزگار بونە چە خوشە
ئەم روژە كە دەنگى لاوە كانى گورد بوو گىر خستنى سەر بەستى
ئەم ملنەمە ظلوم و حەق خوراو دەنيا بەخاتە جوتىش و جولانەو
ئەي لاوە كانى گورد رىككە وون قدرت و اقتدار لارىككە
وتنا شىردارەتەو بە نىروى بىكەنى و براپەنى بە شەشيري نیشتمان
بەرورەي ئەو دەستانەي بە تەسەق بوسەر وولانى ايوۋە درىز

کراوون و ئەستوری براکانت ریک دەکوشن بیهربنە و خاکی پاکێ
کوردستان بینەوینەیی بە هشتی خوش و خرم .
ئەیی لاری هیزداری کورد تی بکوشە تاوێ کو باپیرە کانت لە
وولاتی « نابری » « کوردنەن » « کوردینەن » دا بە دونیایان
نشان دا ئەتوش هیز و توانایی . خوت پیشانی دانیشتوکانی روی
زەوی بدەیی مەگەر نازانی حەقی مەشروعی ئولە ناودەچی مەگەر
نازانی چون بە ناحەق و ظلم ئەم خاکی بێروزەیی تویان دا بەش
کردوو و هەر پارچە بیکێ خراوە ئە ژێر حکمی دەولەتیکێ بیگانه
کە بە آرزوی خوبان لە هەمو ئەم نعمتانەیی خوا بە خشیویتی بە کورد
ستان کە لک ئەستین و بو ئەوێ نەتەوێ کوردنپەرژ یتە سەر
فکر و خەبالی آزادی خوی هەر روزه بە ئەوعیک سەری گەرم
ئەگەر روزیکێ بە پارە و دراو ئەشیرەتە کانتەمان هەل دەخەلەتین
و ئەیانکەن بە بەر هەلست و مانعی کاری لاوەکان؛ جاریکی تریبەوێ .
سپەیی کار بە دەستەکانی خوبان تووی ئەاقیان لە ناوا ئەبیرزین و
بە گز بە کیاندا ئەگەر تاپە کتر بکوزن آخر ناکەنگی وایی
میلانی دەبی بوچی مەگەر تو گویت لە آه و نالەیی دایکی نیشتمان
نیەوا بە دەست بیگانهوێ ئە کری و ئە نالینی رایدرە و بگەرە فریای
دایکی نیشتمان کە لە تو زیاتر کەسی نیە بیگانه هاواری !

انقلابی گه وری او گتوبر

۴ - قه روخ

ظلمو زور گه ای بیری آگرین نه خاته، میشکی مه ظلومان؛
آماده بیان نه کا بو هه لایساندن هه راو شور شیکتی واکه دواییکی
نه به دی به م جه وروسته مه بینن؛ ۲۵ سال له مه وپیش نه ته وه کانی
روسیا له زیر چه نکالی بی. داله نی (چار) داکه وتیونه حالیکتی
زور له حالی ایجروی قومی کورد خه را پتر دهسته بیکی کم
آغا و خاوهن سه رمایه به نه وئیکی زورسته مکاران. ووه حشیانه
خوینی ۲۰۰ میلیون دانیش توانی روسیایان نه مزینه بیان کرده
شوشه ی ناسانه تیوه هیچ که س خارونه مالی خوی نه بو؛ جوتیاری
بیچاره سال دو انزده مانگ رنجی نه کیشاکه چی له سه رخه زمان
نای نه بو مال و منالی؛ لانی چاکه ی قانون نه نیاده رباره ی
طه به قه ی چاکه (آغا و خاوهن سه رمایه) اجرا ده کراو
لانی خه راپیشی بو کریکار و جو تیاری چاره رهش داندر ابو؛
نه گ. ر کریکاریکی بیچاره هه مو کر بو. قی له لاپن خارونه ی (کارگا)
راگیرا با یلرای داوا کردنی نه بو ... ماویه تی

ده هی رایه رینه ...

ایسکی رادیوی کوردستان

ده هی رایه رینه؛ ده هی رایه رین * هه ناکه ی به سستیو به به سستی بزین
به لاماری نه ی کورد آره ق رشتنی * له دل کرمی ناکو کی ده ر کردنی
به به ک بو نه گشت؛ بته و بونی پشت * به به ک بون نه بی؛ گه لت پیشکوی

به لادابكه چاكي مهردايه تي * در بغي مه كه گيان له كوردايه تي
بگر مينه وهك شير بچوره نه بهرد * بلي كوا حقي زميني انساني مهرد
درشت تاكو وورد؛ نه كه ين ده ستو برد
به ح ق چون نه كه ين؛ بشو چون نه ده ين

بو پيکه نين

ربوار- نهري كاكي چا رده ده لهي نه نوش نه ندایي حزبي نازی
چه رده سه خبر نه من ريگريكي بي لايه نم (بيطرف)

زن- دهك خوا به خيرت نه هينيه وه در ساله چويته فروتنی جهنگی
روس نه نيا نه م كه وشه كونه و كراسه شريكت بو من هيناوه ته وه
نه سكه ري هينله ر- به گيانی توبه شي جهوت سالم چلكو شتي جوان
بو هينابوي به لام سه ر كرده كه مان ليمی نه ستاند

هينده حيزه به ختي گورد بو گوشتنو تالانمان
گومه ليك هاتون به سواری حوشتری پيمانه وه

نهم گتییانهی لهمهولا ده رته گرین

- ۱ - بهسه رهانی چه نابی شیخ یوسف شمس الدین البرهانی
  - ۲ - سهه گوزدهستی مه رحومی مه لا محمدی کوبی
  - ۳ - شوان وقتابی
  - ۴ - مازینوی گوشقو خوینی روسه کان باجه فکی ستالینفراد
  - ۵ - دهرسی روسی
- له هه مه و نوسه رو بویره کانی کوردستان نکا ته کهین له ناردنی
هه لیه سنه و نوسه رار درینج نه کهن ایمهش به یار مهتی خوا له سهه
حسابی خویان یا هی خومان جابیلن نه کهین

ژێ کورد و کوردستان
 و گومله‌ی ژێک

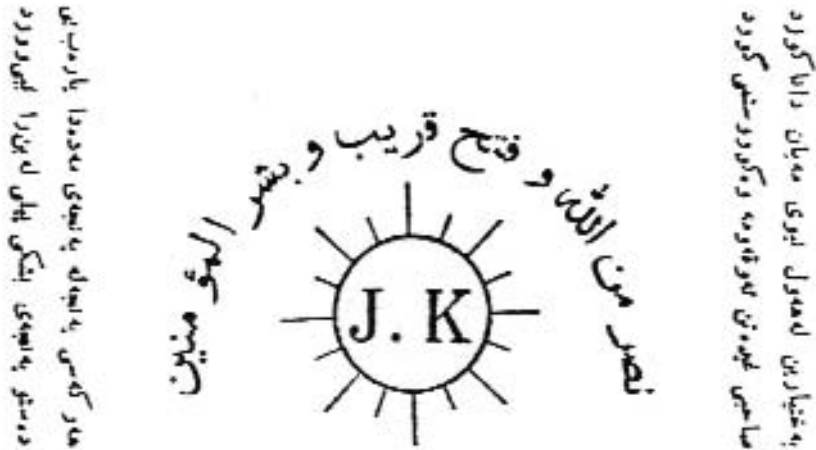
نیشتمان

بلاو گه‌ره وه‌ی پیری گومله‌ی ژێک

ژماره‌ی ۳ و ۴ - سالی به‌گه‌م سه‌رماوه زوری به‌ندان ۱۳۲۲

عه‌ره‌ب اینگاری فەشەلی ایوه‌ ناگه‌م ئە فەشەلی ئەمما
 «سلاح‌الدین» گه‌دو نیای هه‌رت ئە فەشەلی کوردی (بانیان) بوو

نیشته مان

بلاو گوردوی بیری کرمه لای ژ. ک

گورداریکی کوهه لایه تی؛ نه ده بی؛ خوبنده وار یو مانگی کوردیه
 ژهاره ی ۳ و ۴ ساله یه کم ۵ سه رهاوه ز-ری به ندانی ۱۳۲۲

به هه شتی به ختیار ی

م - نادری - ۲۶

بو هه مو گهنجیکی پرنرخ که له ربگی سه رفرازا ماددیان
 له بینار معنویات نه نی؛ بو هه مو گیانیکی که وه ک مه لیکه
 به ند کرار باله فرکه به نی له به ندی زورداران رزگار بیت؛
 بو هه مو کوردیکی نیشته مان په روه ره وه بولاوو گهنجانی کارگوزار
 نه م چاند رانه یه م پیش که شه :

نه گره چا که سه رنج بدینه هه والی زه مانه بیکه که تی
 که رتوبین وه به قوولی بیری لی بکه ینه وه نه بینین که نه م دونیا به

سهرانسهر كه وتوته ودضعيه تو زه مانيك كه به ترسناكترين بارى
مىزويى «تاريخى نه زميرى؛ چونكو هموتان له منى چاكثر
نه زانن كه جهنگى عالمى چلون بليسى ستاندوه و سياسه تو
هولدانى دوهلوتان گه يشتونه چى راده بيك.

له م لايه نهوه من نه مهورى بيرسم : «آيا موقفى ايمه له م
شهره دا چى به سردى؟» چند كه سانيك بهلكو نه توانم بليم زور
له و كه سانهى كه مادديات به رده بيكي ره شى به سردلياندا
كيشاوه نه لين : «ايمه چيمان له م ايشانه داره بيويستى ايمه
كاسييو نان پهيدا كردنه؛ دواروژيشمان وابسته به بهم جهنگه
له نه نجاما پيمان خوش بى يان ناخوش باره شى نه م جهنگه
له سر موقفيكو وضعيه تيك جيگيرمان هدرنه كا» وانه زانن
كه بير كردنه وه له چاره ره شيو زه ليليمان متلزمى نه م به
خو له كاسييو نان پهيدا كردن بياريزين

له م بابه نهوه من بوخوم نه م ره ايمه به ره ايمكى موشمه ندانه
دانانيم دواروژى ايمه، سر به ستيمان، سه عاده تو دلشادبعان،
و زه ليليو زه بونيمان هموى وابسته به به كردنه وهى خومان.

چاخيكى زور له ميژه كه كوردى بيدچاره له ژير
دهستو پى نه مو نهوا ناله بدتى، چهنان كه روت هه رلمان
داره كه نه م كه له زه بوته له ژير نه م باره قورسه به پينينه دهر به لام
داخى گرانم هولدا نه كه مان تا سردنه بووه له به رانبه ر نه يروى

ایستگه‌ی رادیوی گوردستان

- هم چه ند خواهیشته مات له گه رینه‌ده و کاره به دستانه
ایستگه هه‌به و نکای ییک هینانان نه‌که‌ین
- ۱- شه پولی ۲۷ مه‌نرونبوی چاک کارناکت بگوردوی باشه
۲- له بهشی زوری شاره‌کانی حکور دستانا ، پرووسته ،
به‌روز کارناکاپر نامه‌کانت بخر بنه سه‌هاتیکی واکه
له هه‌موو کوردستانا روز آوا بو بیت
- ۳- ته‌گه‌هه‌بیج به‌ر هه‌لته‌و پیشکرک نه‌بی له سه‌ره‌تای هه‌موو
به‌نامه‌ییکا ، ده‌نا هه‌فته‌ی دووچار مارشی کوردستان
لی بدری
- ۴- روز نامه‌ییک به‌ناوی ، روز نامه‌ی ایستگه‌ی رادیوی
حکور دستان ، هه‌فته‌ی چار یک ده‌ر به‌پنریو بلاو
کراوه‌کانی هه‌فته‌ی نی‌دا بنوسریت
- ۵- موسیقای بی‌ده‌نگ و قه‌وا نه‌کانت که‌لی‌ده‌ دربت
آره‌ زوری دلی هه‌موو گو‌بکره‌کانت ییک ناهین
موسیقای به‌ده‌نگ و قه‌وانی له‌هه‌مووره‌نگیان سولی
بدن و به‌ین هه‌نه‌ قه‌وا‌ه‌کان بکورن
- ل.ب. $\frac{1}{2}$ اداره‌خانه‌ی کوواری نیشته‌ان

بیدادی به ره و دواکشارینه وه وههه چهنده نابی ئەم کشانه وه نابی
ببیته مایه ی نا آمیدی، به لام عزیمتی کار به دهستان له به راه بهار
نه یرونی بیدادی ملی که چ بود.

هه چهنده من بوخوم تا ایستا له مایدانی دهردی سه ربو
چاره زهشی داهه ولیکم نه داره به لام نه وه زدهم له کن زاندر او وه که
عاملی اساسی زه لیلیو زه بونی کورد، کورده؛ چونکو
دار کرمی له خوی نه بی چهنده ن سال نهژی وه تا ایستا
نه کهر هیچ هه وه لدانیک بویی بو نه وهی بکهینه سه رفرازی
و له ژیر باری بیدادی بیینه دهر وه له نه نه چاما توشی دهردی
سه ری ویا توشی سه رته که وتن بوبین مایه ی نه وه بوه که کار
به دهستانمان بو غرضیکی شریف و آمانجیکی به بروز هه ولیان
نه داره و آمالو مقاسدی شخصی خویان بوته مشجمو کار
بی که ریان وه دیاره نه کهر شخصیک بو دلنهای کومه له هه ول
نادا تا هه رچی برینیکی له دلی دا هه به ساریژنه بی وه برینی
دهردی دلی وه وطن بهر وه مان نه وه به که خه لک بو آسمان
ده چن تازه کوردستانی ایمه باسی الفسوی نه کا
برینی دلی وه وطن بهر وه مان دوبه ره کیه، نفاق و حسده، فرق
کردنی جاف پشده ری، شارستانی ولادیه بی و ده وه مه ندر
هه زاره - بوج دوبه ره کی هه بی، حسودی بوجی؟ بوفه رقی
جاف و پشده ری نه کهن؟ بولاویکی لادی بیتان وه کو که نجیکی

شارسټانی نایه ته پيش چاوه ؟ بوجی و دكو ته ماشای پیاوړېكی
 دوله موند نه كهن واحترامی راده كرن زكیشتان بهلی قه و ماوېكی
 هزار ناسوتیو به وچاوه ته ماشای ناكهن ؟ آبا هزار حتی
 ژبانی نیه ؟ افسوس ! وه به راستی نه كهر سهرنج بدهینه
 میزوی ملتانی سهر رهمین نه بینین زیاتری مشكلاب؛ ژانی ژبان
 له روی نه م نفاقو حسده وه له روی نه م فرقو فروقه هاتو ته دی
 ایستاش روژی فرصته روژیکه و هه رايمرو له دهستی دهره كهن
 له خه وه هلسن نه كهر ارم هه لكه و ته دا شان به شانې یك سهر به ستیو
 آزادی و ده دست نه خه ینو زنجیری دېلی له ملی خومان دانه .
 رفین، كارمان زور آسته مود ژرار نه بی نیشتمانی خوشه و بست
 چهند زه لیلو زه بونه ؛ چهند بی هیز و بشت شكاره ؛ نه و ندهی
 تریس زه لیلو زه بونو بی هیز و بشت شكاونه بی .

نهی كوردی به همت، نهی كه نجانې تازه بی كه پيشتو :
 نیشتمان لغتار جیكای سفره مفركا داوای هه ولدانن لى نه كا
 به زداو ایوه نه بی كه سی تری نیه بكا به هاواری زه مانې نوسمنو
 بیکاری نه ما تا ایستا بیدادی نیشتمانو وولانی ای مهی كرد بوه
 كاولیكی رماو، هیندهی نه ما بو آشیانهی به جی ماوی بابو
 بايرمان آناری نه مینى به لام سوباس بوخوا شهوی به د به ختی
 روشت نه ورا به یانی سه عاده نه نوبه تی ووربا بونه و به به خورایی
 له دست خوتانی دهره كهن داری سهر به ستیو سه عاده ت له وولات

کوردی ده بی چون بنوسری؟

آ برای راست - ۶۷

زور له میزه ئەمن که نوو سراوی کوردی له قبیلی تفسیر و تاریخ و مجله و روزنامه ده خوینهوه تأثیریکی گه وری له احساسانی من کردوه و خوشه وبستی و تقدیریکی زوری له نوو ساره کورده کان که بوونه مشملداری گه لی کورد خستوه دلی منهوه واقماً ئەوانت جی ی امید بووه خبرهینانی قومی نوستووی کورد، له نیو هه مو ملتیکدا زانا و شعرا و اربابی قلم پیشوا و عهدهداری ایقناظی کومه. له ی بی هوش و بی آگاهن، هه میسه شیر به بی ی تعلیمات و تلقینانی قلم ههال ده سورریو دهستی شهچهر دار به اشارهی په نهجی قلمدار له وولات دابچهینه، به لام ئەهی لای کورد ئەوه ندش بزانه ئەم ئەو نه مامه ئەبی به فیدا کاریو خهبات (استقامه) ی تو چاوه دبیری بکریت اینجا دینه بهر و گه لا ئەکار گه لی کورد له ژیر سیه ریدا ئەهه ستهوه دوو بهره کیو سه سادته لاپهرن، له مهیدانی کومه لایهتی دا فترقی دهوله مند و ههزار مه کن، پاره بهرست مه بن، به هیزیکی بهک گرنوو راستو دلسوزانه به ریگای حق و داد بهرستی دا برون من به پشتیوانی بهزدان و عهدهتان ئەدهمی که بهم زووانه (باش زمانیکی زور کهم) نیشته اینیکی بر له آسایش و خوشی، گه لیکی هیزدار و دوار و ژیککی پیروز وه به کورتی به هه شتیکی به ختیاری له کورده واریدا ئەهین

بلند ده ییو له سهردلی دوژمنی سهربهستی ده دربو ده پدیری ده.له
ته کهر تهودهسته قوی و به هیزه سهربهخو بلیند ییو خطا دهکا و له
کلینهی چاری برای دینی و ملی دهدها .

ده بی به نوری زانست ریگا رووناک و بهداسی غیرت له درروو-
دالی بیگانه پاک بکریتهوه ، البته تهو تنبیه و تعلیه ده بی به زبانی
مخاطبه که بی ههتا تی بیگار به بیوی بهرپوه بروا- هیچ زبانیک
تهواو نایی و نایته قابل بو بی دووانت له گهل گهلیکی گهورهدها و
ههلهستاندنیان له خهی و غفلت و بی نووسین ورا نواندنت له معرض و
نشانگهی تیری انتادی خومانه و بیگانه ده ههتا نووسهرو خوینده-
وارهکانی وورده وورده نواقصی تکبیل وه معایی مرتفع نه که دنت ،
وههتا به اصولی عملی مشاجرانی قلمی دهست بی نهککرو انکار
متلاحق نه بن

تاریخی اصلاحی هه موو زیانه گهورهکان تهوه به تهواوی نایید
دهکا و ههکه سیک شانی خوی له ژیر باری تهه پیوینتی ملیه خالی
بکا به وظیفهی قومی خوی عمل ته کردوه

ته میش له بهر تهوهی به وظیفه نهناس نهناسیم و له لای وجدان
مسئول وه له نیو کهلدا مقصر نهیم چهنده عه بییک که له نووسراوه
کوردهکاندا هه به دهی نووسم وه له معرضی نظری خوینده واران و
زبان زانانی کوردی داده نیم و له هههوان تکاده کهم به چاری انصاف
تهماشای بکن و لهرووی قواعدی علمی زبانه وه ته کهر نانه و او بکشان
لی دیت تهواوی بکن .

چونکو زبانی کوردی مشترکیکی مشاعه لهینی تهواوی افرادی کورددا ههگر هیبکی بیی هه کس به قدر بهشی خوی لهو عه بیی وه بهر ده کوی کهوا بو له سهز هه مو و کس پیویته وهک بولا بردنی هیوب وه تککیلی نواقعی خوی خه ربک ده بی بو زبانی کوردیش و ابی

هوه امریکی طبیعی و خلیقه هه ر مندالیکی که تازه خه ربکه گروگال ده کابه ناچاریی گوی ده دانه هاو شکل و هاو وینه کانی که لهوی گوره ترن وههه حرف و کله بیک که لهوانی ده بیه هینا وهک گرامفون و پلینه ییز (مکیره - میکروفون) دهی دانه وه، وورده وورده وه شوین هوان ده که ویوله باش چه ند سالیک ده یته به کیک وهک هوان هوه ناموسیکی طبیعی و قانونیکی خلیقه و ههروایه هه مو نظایر و امثالی .

زبانیش لهو قاعده کلیه مستثنی نه ، البته هه مومان ده زانینت زبانی کوردی له حیثی بی نووسینه وه مندالیکی هاژده مانگیه و تازه خه ربکه فیری گروگال هه بی لابده ده بی گوی بداته هه زبانه که ده وره مندالیان طی کرده له جمله به زبانی « عرمی » و « فارسی » که هه دووکیان له لایهن علمامی زبانه وه به زبانیکی علمی قبول کراون ، ههوانه نووسینو کوتنیاں جهوی به وهک ده نوسن وانالینت ، وهک ده لین و انا نوسن بو نونه چه ند مثالیکی ذکرده کهم : عرب ده نویسی (لای هینی) دهلی (لیش) فارس ده نووسن « میروم » « نان » و « جان » دهلی « میروم » ؛ « نووت » و « جون » وه

نظایری تهوانه زورن .

نووسینیان که تابعی کوتن نه کردوه له بهر تهوه به که کوتن به دم همو و کهسیکه وه به له گورران نیزیکه ، اما نووسین هر خوبنده وارو تیکه پشتوکان و دهست ههلاتیان به سهری داهه به و له تطوور و گوررات دوره تهمن دهینم :

۱- نووسینی زبانی کوردی به خلاقی اصول علمی زبانی تابعی تلفظاتی عامه کراوه و اصل و حقیقی کلمه کوردیه که تا نووسری

۲- له کلماتی عرییدا تصرفات ده کهن که مخالفی علم و امانته مثلا : حروفی «س و ث» به «س» و «ذ؛ ش و ط» به «ز» و «ط» به «ت» ده نووسن

تهم دورکاره په که میان ده بیته سببی له نیو چوونی اینه وصیفی کلماتی کوردی چونکو خلق اعتقاد ده داته سهر نووسراوه کات و به صحیحیان ده زانی وه بو دوزینه وهی اصلی بنا که یان خه ربک نامی و نووسه رکان ده بنه موجبی اضمه لالی زبانی کوردی دو میانت البته هو نووسراواته له طرف بیگانه کانه وه ده خوبندری نه وه و ده بنه مایه ی سخریه ی علما و فضلا کانی تهوان به زانایان و نووسه رکانی زبانی کوردی به و واسطه به عقیده ی من ده بی تهوی کوردی رووته به اصل و صیغه ی کوردیه صحیحه که ی بنووسری و تهوی کلماتی بیگانه به به چه حروفیک بو خوبان ده بنووسن و اینوسریت هه تا هه زبانی

له ناو کومه له دا

به ياننا مهی ژماره ۳۲۲۲ی روژی ۲۵ جی مانگی سرما وهزی سالی ۱۳۲۲

به ناوی یه زدانای گوره و به رزی بی هاوتنا!

هه همیشه بیرو باوهزی تازه ته یینه آمانجی تیری بهر بهر کانی

خاوه ندانی بیری کون و همیشه رزیوه کان .

روژیکی ایسه تم کومه نه یه مان بنیادنا ده مان زانی له ده ستوره

گشتیو طبعیه رزگار بوونمان نه ؛ دردنگ یازوو له جهنگی

کار کردنا ته یینه نیشانهی لومه و تومانجی هیندیك له کورده بی تعصب

و کونه په رسته کان ، به لام نه مان ده زانی له چی ریکایه کوه

په لامارمان نه دن .

بلاو کردنه وی چاپه کاندان (مطبوعات) تم اشکالی هه لگرت،

هیندیك له خاوه ندانی (مال و مقام) که میخ کوه تنی ایسه و باش

کوه تنی خو بان له رزیکدا ههدیت ده ستیان کرد به پرو پاغانند که

کومه له ی تر . که کومه لیک شیعوی (بلشویک) به و به ناوی کوردا به

کوردي بته زیر قالیکی چاک و ترتیبکی حسابیه وه وه هم زبانی

اقوامی دیکه له تصرفات و ده ست لبدانی ناره وای ایسه محفوظ بی .

ته وه رأی و نظریه ی کورت و کوردي ی منه له بابت مووسینی

زبانی کوردي وه و مقصود کردنه ومی ده رکی مباحنه به بو پاک

کردنه وه ی زبانی کوردي .

تیوه کار تهکا، بو دوروست کردنی هه مو چه شته به ره له سنیک له ریکای پیش وه چوونی ایسه دا به هه مو هیزی خوبان کوششیان کرد به لام بی که لک و سوود بوو، چونکو مهردوم وهک تهوات ویکیان دابوو نه زان و نانی که یشتوونه بوون ایسه پانت زور چاک ته ناسبو نه پان زانی آرمانی ایسه خوشی زیانی هه مو کوردیکه .

له بهر تهه تیری ته م برا شوخه و بستو کونه بهرستانه له پانی چهرگی کومه له ی ایسه وه بهردی قبول ته کردنی جامعه که وتو که راره بو سینه ی پر کهینه ی خوبانو ده ستو بی وه ندیان ، له ناو مهردوم دا بی قدر و احترام بوون تهه په دوابی تالوکه کردت له کا اندا، تهه په نه نتیجه ی بی میشکیو نه زانی .

ته م برا شوخه وستانه ده بو بزنان که چوت هه تا و هه همیشه له زیر هه وور دا نامیته وهه روه ها درور ده له سه ش له باری دانیه که رووی رووناکی حقیقه ته راستی بیوشیت ایسه آره زوو مانه .

دپسان هه رچی له تواناپیان داهه په بو بهر به ست کردنی پیش که وتنی ایسه کوششت بکن تانه بوووی مهعنه وی کومه له پان چاوی بکه ویت بژی کوردو کوردستان به سه بهستی و سه به خوئی

ل . ب $\frac{T}{b}$ هه بهستی ناوه ندی کومه له ی ز . ک

شعار بو هه مو گوردیک!

بار کم زور جاران بی گوتوم له میزو و دیره یکی کیش دا
خویندومه توره: نیشتمانی خوشه ویشی من کوردستانه له خاکه پاک و
به ریزه دامت له دایک بووم و پهروه راوم هر له خاکه پیروزمش
دا نهی به هه مو آمانجیکی خوم بگه مو و له کوششنی خوم به ربخوم
بهختیاری من و نیشتمانی بگه وه به ندیواریکی توندبات
هه به بو به هر کوششیکی له ریکای سه بهرز یو سه ره رازی
نیشتمانی نه بیکم بوخوم نه گه ریتوره یا پیرانی من له ریکای گه وره پانی
و سه به خویی کوردستانا پیاوانه کوشاون و له بیتاوه دا سه ریان
داناره جاوی دیریکی گیتی له به رانه ریشکی هه تاوی فداکاری
خوبه خت کردنی نه واندا هه له ناییت!

له ریکای نیشتمانی ، له پینا و وه نه مست هنیانی افتخار و
شه ر فدا گیان بازی یشه ی یشونانی مه ؛ نه وان به خوینی خوبات
کلستانی کوردستانات پاراوو سور کردوه بر یقه ی ششیربات
له نیوان دیره کانی دیریک دا تروسکی دیت

آخر بیتان وابه من که روله ی نه کورده گوردانم خوو و
ره ووشتی بابو با پیری خوم له بیر نه به مهوه ؛ نه گه نه کاره پهسته له
من روو بدا بزانی نه من کورد نیم ، بو شنه به خوم بلیم کورد و
نه نارو بهرز و پاکه په لدار بیکم کورد نه م که سه به وه کو
بابو با پیری خوی ، وه کور یشوانانی دینی و هیللی خوی
له ریکای سه بهستی کوردستانا بمریت!

دهه ته قه ييكي دو كه سبي

- بايز - نهري مام بايز ، كتيبه بهر پووت
بايز - سندان ده لهي چي ؛ ديسان بايزه رووت
بايز - پر سينم هه به ، چو و ايم دز و و به
- آغا ته شريفی ، يو چوه ۰۰۰۰۰
بايز - ره بيك ناردی ، له شوپنو بردی
- نامهي رژگاري بده به كوردی
بايز - زور باشيان به خير هينا بوو ؛ « نهی چون
بايز - ديقه زموو به پي فيلان قه سپو روون »
بايز - وای هه ر نه گوتوه ، پيم انترابه
بايز - بولای تو آغا ابن و سنايه ؟
- والله وای ده گوت له خوم پستوه
بايز - كه وای آغا ۰۰۰ بووه
بايز - به له هه مو كه س پي ما خوليايه
بايز - نه فام چي و مختي جه فهنگه و كايه
- پيم بلي چي كرد چلون هانه وه
بايز - با تون و نيويك خه راقا ته وه
بايز - آخر شهر چي ده مهی ربه نه فام
- نازاني عهيه رستن بي مرام
بايز - آخر هي آغاش و كه هي من وایه
- چو بولای نه وهی له ۰۰۰ شايه

الکول

« انما الخمر و الميسر و الانصاب و الازلام ،
 « رجس من عمل الشيطان فاجتنبوه لعلکم
 « تفلحون ! »
 « توراتی مقدس آیه ۹۲ و سورهی مائده »

به راستی دینی گهوره و پاکی « اسلام » له ذیر کردمی هیچ
 جووره آموزگار یکی رانهوه ستاوه ایوه چاک سرنج بده نه تم
 آیهته گهوره و تم دستوره بهر زمی سهرمه و پیری لی بکه نهوه
 بزائن چه راستیو حقیقتیکی نی دا بیزراوه مگر بی هبته بهر چارش

گوئیوی : بهمردی لیوت بیزوی
 رزگاریت بوی دمی به خیوی
 آغا قهرموو بووی ، آزلاتی بیه ؟
 قهرمایشنی من له سر قهندیه
 مگر دم دمی قهندوزین باشه
 وایلا هیچکار کازم له پات
 بو مثالطه زینی هینابوو
 له ساپی وائیش نیر قهندوچابوو
 بابز — دهک نهژی باپیر ، تمهش خه بهربوو
 ده خوینی سالی ، جاریک همیشه ...

که همه (۱۳۶۰) سال له و بیش وانا له سه رده میکا که ترووسکھی زانست له هیچ قوژ بنیکی گیتی دا دبار نه بو و دونیاله له ژیر به رده میستووری نه زانیندا ده ژیا گونراوه تووشی سه سامیکی زل مثبت چونکو تازه زانستی ایروخه ریکه تی بگاو تی بگه هینی که ده کار کردنی آلکول چه نده زیان به مروک نه که هینی

نازانم نهوانی خوارده، وی آلکول دارده خونوره بوچی زگیان به شوپان ، به مناله ساوایی سوچ و گوناوه کانپان و به مال و دراویکی که به هه اران دوردی سه ری وی وده ستی نه خن ناسوتیت ؟ همهش هه له بهر خوار دته وی آلکوله که هه ستی تم زیانه مال و زیان و گیان رو خبهره ناکهف دهنا که سپک که آلکول هه فل و شعوری لی نه نه ستانددیت به هیچ باریکدا بی خوش نایی لهم دونیا به دا چاره رهش و مال و برات و بی خانومان بیی نه وال خواره دو زیانی که وردهی آلکول که زانستی تازه دهری خستوون نه خه مه بهر چاوی خوینهره خوشه ویسته کان :

- ۱ - په کیک له زیانه کانی آلکول مردنی بیرو هوشه که ورده ورده به بیداده می که سیکی آلکول ده خوانه وه هه رشتیککی له درژا بی زیان فیری بووه له بیری ده چپته وه نه نانهت ناوی جیگا و آوال و ژنو مندالی خوشی لی تیک ده جیت نه که ره سه ننهت کاری ده وژی و هوشی ایشه که ی نامینی هه مانهش آشکرا به چه به لایه کن بوخوی و مروک
- ۲ - آلکول هیز نه کانه سه ر « معده » و گوشادی هه کانه وه نه یکابه که...یک که نیزیکه ی ۱۲ لیتر آوده با ، نه خوشی گاستریت،

گه نجينه‌ی نه‌ده بيا

پايميزي نيشتمان

ته‌ی وه‌تت پايميز به خير بيت چونكو اهر و پاومه
که ره و ساردي فاصله گهت هينا دله‌ی شيوا و مه
بارشت آهي نه‌رونو هه‌ووي هه‌رومک چاومه
نم نسي بارشت هه‌باري ومک تحکي زوشا و مه
شاخو داشي تو نه‌ونه‌ی جه‌رگي هه‌لقر چاومه

گيزه نوکهي سه‌ر ملات ومک هه‌نا سه‌ی پر گريه
نم له‌سه‌ر حکويشانه کانت نوکهي ته‌لبي حزين
ووشکه بوشي ده‌شته کانت به‌ندي جه‌رگي آگره‌ت
ساردي هه‌شکه و تو متارمت ومک ده‌روني پر بره‌ت
به‌رکه ريزاني دره‌ختت هه‌ره‌کهي نه‌ونا و مه

فله‌گون ، آتريهت و زورجار دل ايشه‌ی تارتار و هه‌ميشه‌ی له‌ته‌پچه‌ی
راست کپنه‌ی شواردنه‌ی آلکول دپنه‌ حساب ، خوزگ ايشه و زگ
چرون که زبانيان نابير دريت نه‌گر به‌انه‌ويت نم هيزه زبانه‌ارانه‌ی
که آلکول هه‌پکاته سه‌ره‌هه‌ر اعضابه‌ن شرحي باه‌بن پيونده‌ کتبيکي
چند هزارلا به‌ردي بنوسين که‌وايو و جاري باه‌س بي تا له‌کاتي خوبدا
له‌ی بدوي بن

تهی و متهن یا پیکه وه هه لکه ینه سه ر گریانو زار
تو له بو که نجانی لادی من له بو لاوانی شار
توله داخی هه لپه ریتو من له داخی عود و تار
هه شکلی خویشین دابریزین ههروه کومه وری بههار
گه ر حه یام بی خوینی جه رگم شه به توشه کراومه

تهی و متهن تومه ماله کت بوی کهی وهام و برانه بووی
کهی هه سیرو ژیر چه بوکی دوشنو بیگانه بووی
(بین الله) وه ته ت هه رتا که بوی مهردانه بووی
عصری پیشو بیشه لانی حکومه لی شیرانه بووی
من که ناروم حبی عصری مه رده لانت داومه

تهی و متهن خومت به ناحق سه رکز و آواره نیم
روله کهی خوتم به پاکمی ؛ دوشنو خوین خواره نیم
چونکه رولهی کورده کانم وه حشیو په تیاره نیم
وامه زانه کهوتنه روژی خوی وهما بیکاره نیم
سهیری منزی دوشنت که ؛ تیکه لی خوینا و مه

قهومی کورد باخوانه مینم بو هه نا سهی ساردتات
بو غممو آهی دهرونو بو دلهی پر ده ردتات
بو لهی ووشکو به بارو ره نگو روی زه ردتات
دور له خوی بی شوینی مجنون چوله شاخو هه ردتان
شیوه من سه ره مشقه کورده بو و متهن کیشا و مه

نهی و نهان هیندی به ناری تو و به جاسوسی تام
 نهی و نهان به عضی له داشی تویه بو نه پهندی عام
 فیصکری خومت بو به یان ککم مختصر آخر کلام
 شرطه ناتویی حرام بی زیاره تی بیت الحرام
 جی سی مروه و صفات دهشتو ده ری شه قلاومه
 نهی و نهان بی شوقو ذوقی رایشی بی مولادیه
 بیستوت بینازه ایرو کاری بی فارهادیه
 ره بی خسرو کو برو که ریبی هر له ساری دادیه
 بوهمو کهس ده وره ده وری حورریبو آزادیه
 « من به نه نیا بو نه سیرم ، روژی لی تو ماومه »
 نهی و نهان نار بردنت بو من یقین شیتانه یه
 شیره کت بو یاره ایرو خادمی بیگانه یه
 من که بی پاره دو صهد کوشش بکم نهفته یه
 نهی و نهان خلقی نه لیت بیم قانعی دیوانه یه
 نهی خدا چی بکم لدهست هم ملکی فو تاومه

> نهم ههلبهسته جوانه‌ی ژیره‌وه ديارى «
 > (فانى) به كه له ژماره‌ى ۲ داناسيو- «
 > تانه (آغا) به كى زانا وتى كه بشوه «
 > ايه به وه‌سيله نه‌ندامى ژماره ۲۰۰ «
 > په‌پوهندى مان ده كه لى هه‌به «

دهليم

يليم

وناویرم

قسبكم دینه سه‌رزارى ، دهليم ييليم و ناویرم
 له باسى (خان) و ره‌قتارى دهليم ييليم و ناویرم
 هه‌گه‌ر زورت هه‌بى يازهر ، ده‌لین توى گه‌وره‌وه‌سه‌روه
 ته‌مه‌ع کارن ، رياراخهر ، دهليم ييليم و ناویرم
 له لایان گه‌ر (فلاطون) ی ، كه نه‌تیبى پاره‌مه‌چنوونى
 دلیرن بو به دیو دوونى ، دهليم ييليم و ناویرم
 هه‌گه‌ر مانه‌ندى دور پاکی ، كه نه‌تیبى بزومه‌ر خاکی
 نه‌ماله‌م قومه‌دا چاکی ، دهليم ييليم و ناویرم
 هه‌گه‌ر وه‌ك روسته‌مى ده‌ستان ؟ به‌غیرت بى له‌هه‌ر مه‌یدان
 ده‌لین بى پاره‌به و نادان ، دهليم ييليم و ناویرم
 هه‌وانه‌ی ایسته‌مالدارن ، فه‌قیربان بى وه‌کومارت
 خودا بو واچه‌فاکارن ، دهليم ييليم و ناویرم
 مرووت جومله‌فه‌وتاوه ، سه‌خا‌هه‌ر ناره‌گه‌ی ماوه
 هه‌چه‌ب هه‌صریکه‌روویداوه ، دهليم ييليم و ناویرم
 كه ، مالت بى ، كه مالت گه‌م ؛ هه‌گه‌ر نه‌ش بى به‌نى آدم
 ده‌لین آزابه‌وه‌ك روسته‌م ، دهليم ، ييليم و ناویرم

مهالته ایسته قوتاره ، مورو ماینوو بهزن پیاره
 وولانی ایبه شیواره ، دلیم یلیم وناویرم
 درو زور گهره بازاره ، صداقت کاسد و حواره
 دیات پاکی دنباره ، دلیم یلیم وناویرم
 له بیگی صدقو وحق بیژی ، به کاردینن درو ریژی
 که صادق بی دلین گیزی ، دلیم یلیم وناویرم
 ... « بزین » و « گا » و « کر » ، له نیو خانانه ناجی سر
 هه دالت بو ته فیتنه و شهر ، دلیم یلیم وناویرم
 له بو خانان هموو دنیا ، بیته زیر و قهندو وچا
 تهرک ناکن ... « گا » ، دلیم یلیم وناویرم
 له بو هر نوهه مهشخسه دزی هه بیه سه شاخسه
 فقههط کی خانه حق ناسه ، دلیم یلیم وناویرم
 له باتی کسی هه قلو دین ، درویه وجه هلو کین بچنین
 دلین زاپونه شهر یوو چین ، دلیم یلیم وناویرم
 تروی بیی تهنکو کرده کاکه ج سیله بی مپزهر
 دلی « آغا » موی هه مهنر ، دلیم یلیم وناویرم
 بلین گروفتی ایشانه ، که « آغا » دینه جولانه
 دلی مهشهر نابانه ، دلیم یلیم وناویرم
 بهلی بهک هه فته آغایی بووان دینی دوسه شایی
 تماشای ایشی خورایی ؛ دلیم یلیم وناویرم
 بلی فانی به بی باکی ، له نیو آغانه ما چاککی
 رجام وابه نه بی شاککی ، دلیم یلیم وناویرم
 نه سه ر نامرده یا هه رده نه سه ر آزابه یا جه رده
 له سه ر خوبانه هم دهرده ، دلیم یلیم وناویرم ۱۹

کومه لی هیواو و حهرفی « ژ.ک »

ل.ب.آ شامریکی به ناوبانک

تهی خدایا بوم بئیری قاسیدیکی سینه صاف
بچته خدمت کومه لی هیواو و حهرفی ژ.ک و کاف
کیر نه بی برواله قهولی من بچی بی بان بلی
تهی مدیری اتحاد و تهی مهرداری اتلاف
من له داعی کوردی به دنه خلافتو بی عیلمو سهواد
یاده بی برم و میا هجرت بکهم بوکیوی قاف
عنصرو مایهتی تم قهرمه هر کبیره و غرور
هیچ له باریان دانه شهیری دروو لاف و گزاف
حق نهاسو ناسویاسو بی تهساسو بی حه وان
مفسد و تهغلی غهزهش مایل به جهورو اعتراف
گر ده چن بو کور دزینو راوورو توریکرتی
واده زانن دهچنه سهر شایبو زه ماره ندر زه قاف
کس نه بی بان بلی تهی پوررتیغا قی می ویناق
تا به کوی نو خداهه تا کوی نهو شیغاقه و اختلاف
غهیری کوردی بی تعصب میللهتی دوئیا هه مو
بونه صاحب تهرومتو عیلمو سهوادوو موشکان
اخترامی رادبو و تهییاره بویه هانه روو
چونکی بی بان هیچ بوو ماشینی زه مینیو تیلکراف

هيٺه تو ته وره ڪه بي گوروڪه روڙي غيره ته
 دهن ٻده ٻنه دستي ٻهڪ روو بگهه مهيداني مهضاف
 رهنئي ظلمو حيفظي ناموسو حقوقي ميله تي
 چاڪتره صدر مهرته به له زيارتي به يتوطواف
 يا به آزاديو به شادي دهچنه نا و حهلقه ي ميله
 يا له سهر گورسي سهر و مل ده چته نيو حهلقه ي ته نافي
 پياوي بي غيرت ڪه مهشهوره ده ليت دهنئي نه
 ته و حهدينه زور صحيحه بيشڪو شيبه و خيلاف
 تا نه پينئي دهردي سهر هه رتا نه خوي خوئيني جگر
 تا نه کيشي خه نجر و ششير له کالا نو غلاف
 نه نه تي آزاديو شادي وه دهن ڪه س ناڪه وي
 هه ر به محضني « يا الهى نجانا من ما نغاف »
 خوبه خوئين وهڪو نه لغت به لايونه چنه بي
 منڪسر وهڪ حهره ي ڪافو منحنئي وهڪ شڪلي قاف
 نه ي خداوندا به حورمهت حهره تي خيرالبشر
 آفتابي آسماني جواره مي عبدالشاف:
 مه حنئي لطف و مهره مهت اصلاحي نه حوالسان بگه ي
 يه يياويڪي حسايي بي گري دل يا ڪو صاف

مه رامي کومه له کهم دینگه!

ك ت آ
ع - هزار - ۲۰

له خوشی کومه له وه چهنده خوش ورینگه ورینگم
بزانه کورده تمن کیم که هینده ژبروزرینگم
بهیری نهجانی و متان دا دهروم به عزمی مه تین
محافظی و متان نه منم مه تالی گولک په سینکم
له عیشتی شیرینی میلی له یستوونی مخالف
له بانی نیشی نهرهاد تمن مزوله قولینگم
له دم بررینی نهوانه ی له کومه له م به دگون
له بار و تیژه ده می مووده کا هقهستو برینگم
به یشتیوانی خوا زووم له بهینی و و و و و و
دهینی باز و شهینم له راوی قاز و قورینگم
مه رامي کومه له کهم > دینگ < ۱۰ صونی توش چهلنووک
له تویکولت دهر نه کازوو که بی به بهردینگم
له کوزی کومه له داخل که چوو هتیرو > هزار < م
به را بهری نه توی ی ۲ مو حریفی شیر و بلینگم

۱- دینگ مه سبایکه بو برینج کوتان له کوردستان به کاری دینن
به معنای < چاک، باش > یش هاتوه

۲- نه توی له شیوهی مو کوریانی دا به دوزمن ته لین

آخافتنی خوشك و برایان

ل . ب . ل : آ . ش . هین

خوشك (دید) :

كاكه گیان : لای کوردی شوخ و شنگ
 تاكه نگی ده بی بی هستو بی دهنگ
 دلیو زبردهستی ، مه سپری تاكهی
 روت و بی مالیو نه قبری تاكهی
 له ژبر زنجیر و كو تا ده نالی
 مه گه ر دیوانه و شینو عه ودالی
 تی فکره خه لکی هه موو آزاده
 هه ر توغه مناکهی ، هه موو کهس شاهه
 و هه مه پدانی له ریبی نیشمان
 له لات هیچ نه بی ، مال و سه روو گیان
 تی کوشه بو شووت تاکو سه ر بهست بی
 عه بیه له بو تو دیل و ژبردهست بی

برا (کاک) :

نیده گیان : کچه کوردی ژیکه له
 داوینی پاکت دووری له به له
 « له نین » هه لستاظمی « چار » شیوا
 نو هیشتا هه پسی له ژبر پارشیوا ۲۳

بوچی نه گریم!؟

ل . پ : آ
ع . بیژمن - ۲

هرچی سر هل تیرم و چاوم بهم آسمانه شینه جووانه
کوردستان ته که ویت ، ته و ندی دهچه سر کانیار وشه تاوو
جو باروو و باره کانی کوردستان ، هر که شینایی دهشتو کیوو میرگوو
چیه نه کانی وولانه که مم دینه بهرچاو ؛ له باتی شایی و شای لوغان
له سر تم دله پچکوله گوشتینه ساوار ناسکم کوسه ییکی سهختوو
گری یه کی توند پهیدا ته بیت که تاله سر چاومی چاوم فرمیک
هل نه حکولیو به سر آگری دهروونا هل نه برژیت بلیسه و گری
کووردهی دهروونم دانا مرکیتوه .

تو خوا چون نه گریم!؟ چون خوینی بهرکم به جوگی چاوما

کچی هه موو کس ابرو سر به سه
هر حافی کچی کورده بی بی به سه
یسینه له بی تو زنجیر و حکوت
> دیده < . گیات بهم یاری > برا < ی خون
له ربی نیشتمان به هیوای خودا
خه ریکی کار میت با خوشک و برا
له گرین > ژان دارک < هه سه وهک مردان
دوژمن وه ده رنی له خاکي کوردان

به نهدمه، سه ر چیه نهی ناز و بی خاوه نه گهی کوردستان؟! تا به لکو
گولا له سووره ییکی جووانی بی بگه شبتوه و منیش به نالی زار و
هاواری زاری نه خوشی له گیان بزار، وهك بولبولو قومریو هو زار
نهك جار و بار روژی. هه زار جار به دوری نه م گوله آله جووانه
دایسو بچمو بلیم:

گولیکی خوم بدادم بیچ و ناوش به آوی دپده کانم دادم آوهش
به دهر گاهی ابلاهی گهی رهوابو گول نه زموو دیگه ری گیری گولاوش
که خاکی بیروزی و پر دوزی و آخی بی آخ و داخی وهك مسك و
هه نهری، دارو به ردی زیر و زیو مانه ندی بهش به شو له ت له ت
کراوه و هه ر پارچی به دهست به کیکه وه نه نالینی.

من چون نهی دل به گیتی خوش گم، چون چاوم به رای
بداله دنیا بنورم؟ تا بینم که له سه و سفره ی ره نکین و رازاوهی
خوا کردی جیهان هه مو و گهس به شی خوی هه ل گرتوه و کوردی
به سه زمانیش واله دووره وه وه ستاره به داخ و هه سه ره توو کلو لیوه
چاوی بریوه ته شایی. و زه ماوه ندی در او سیکان که به شه آکه بان لی
نه ستانده و اپتاش که دلوایلن لی نه کانه وه گانه ی بی ته کن.

تو خوا برا گه ل وه رن تاله سه ر کانیای یکی ساردوو جوات
کورر بک بیه ستین نیر تیر جو حالی زار و ژبانی نه زاری نیشته نه
جووانه که مان بگرین، به لکو فرمیکی دایکی نازدار و بیچاره ی
نیشته انان که به چاوی کتیاوا هه برژ بیه سه ر گونای دهشتوو دهری
کوردستانی بی ناز به دیتی گویانی به به روش و ته سربنی به جوش و

ئه ستیره ییکی تازه له آسمانی چایه کانی کوردیدا

جوانمیر یو ههردوم دوستی بهریتانیای سهوره

کورد ماوه ییکی زور له میژه ههستی به نهچاهت و مروک
خوشه وستی بهریتانیا کردوه هم حکومه ته گوره به په دریزایی میژوی
امبراطوریتی خوی هه میژه باربزرگاری آزادبو سه به خوبی و بهر-
وه رینه و پی که هینیری نه نه ره بچوو که کانی گیتی بوه زورچاران
وه گو هم جاری ایستاله سه سه حتی نه ته وه ییکی بچووک بهر نهنگاری

خروشی ایبه و وشک بیتوه وتوزی دلی بکریته وه و هم کروی
گلپهی دهر وونی دامر کیته وه

نا! : نا! : براکان ، خوشه وسته کان واگویم له آه و ناله ی
نیشانه که به سه و زانه وه بیم ته لی روله گیان ههریان کاری
پیریژانه ! نا ده ره گای ههردن و مراندن له سه ره پشته نه شیوه ت
وزاری ایشی نا پیاو په ستانه ! خوا به سه خومان به لاییکی آزا
ته زانین و معنای به زین نازانین که وا بو و با بچینه سه ره چیا
بلینه کانی نیشتمانان به که وایی ته وان په بیانیکی برابه نی به ستیت
سه وه کوه هم چیا یانه زهنگین و سه نه گیت و به خوینی جهه گمان
دهنگین بی ، بو گه لی هه ژاری کورد دواپی هینی ژبانی نه نگین بی ،
بسته یار مه تی ده ری ایبه بو مرهن و مراندن له ره یگای رزگاریدا

نه تهوه بیکه زل و بیدادگه و متمکار بوه آسایش ته تهوه ی خوی له
 پینا و آسوده بی مهردوم ناوه به نا یه تی تیشکی تم هه تاوه دلویه
 له کوردی بیچاره و چاره رهش و سه مدیتو و حکومه تی بهر تیایا
 هر جاره به چه شیک بو تهوه ی پیش کوه تی گه لی دووا که و توور
 مهظلومی کورد، به راستی بیویستی خزه هایه تی خوی له گه ل ایسه به جی
 که یاندوه ته مجارهش له بالبوژ خانای بهریتانی تیشکه ی ته سیره بیکه
 رووناک دره وشا کوواری ده تگی گیتی ی تازه یان به کوردیکه
 زور په تی بووه دره شتین ژماره ی یه کم مان خویندموه گه لی هیژاو
 به نرخه یه زدان یارمه تی دهری خو یو خاوه نی بیت .
 بهلام ههروه کو زاندراره کورد تهماع بان زوره و بهمانه پر ناپیت ایسه
 له حکومه تی بهریتانیای گوره تکانه که ین ههروه کور له « یانا »
 ابستگه بیکه رادیوی به ناری کوردستانه وه بو کردرو بنه وه و له هه مو
 کوردستانا ده تگی داوه ته وه هه روه ها رادیوی له نده نیش روژی
 سه عانیک له بهر نامه ی خوی بو زمانی شیرینی کوردی ترخان بکا .
 بزی آلاه لگری آزادی گیتی بهریتانیای مه زن ! — نیشان

ووتاریکی فهله فی

هیزی بیر له (رهوان) ی میلیه تان دا

$$ل . ب : \frac{آ}{م} \text{ به بیان } ۲۱-$$

هه موو ده زانین که میلیه تی ایسه بهر حالی چند ههزار سالیوه

که نه ژیر چه نگی سنجیه (نه خلاق) ی ره زیله ی: دوو بهره کئی ،
 خو خوری، حسادیت، نه ماع، پاره پهرستی چیگا دوستی، بیگانه-
 وبستی، نه بوونی ههستی میلیت و نیشمان بهره ری و خوش
 رابواردنی شه خصمی و گه لیکه تریش لهم وینانه دایه خسیرو یابه ندبوه
 سنووریر کردنه رمی زورتهنگ بوته وه نه نمانت نه م جه نك و آزاوهی
 ایرو که هیزیکه تایه نئی کردونه سه ره میسکی هه موو نه ته وه کانی
 گیتی وه آمادهی کردون به کوششیکه بی ووچان که بو دواروژی
 خویان کار بکن بهم جوهری پیوسته نه تیوانیوه گورانیکه فیکری
 بخاته ناو کورده وارپوه .

پیش هه لایسانی جه نك هه موو وه تهت بهره وانی کورد
 بی یان و بو که نه گه ره گیتی دا جه نك دهس بی بکات به جار بک
 ماهرزی نه نه ککوری نه ته رمی کوردتیک نه دا و نه به نیتته سه ره باریکی
 له بار (ماعه) بو پسانمن و دارینی زنجیر و که له مهی دیلی: نه ک
 هه نیشتمان بهره وانی کورد وایان بیرته کردوه به لکو نه مه بیری
 که لیک له زانا یانو تیگه یشتو وانی دونیا بو و چونکو کوردیکه له دوا ی
 جه نگی رابورد و نویهری نارد بو کونفرانسی آشتی و له ته نجاما
 مهسه لهی کوردستانی خسته حاله تیکه بین المللی وه کوده ش زانن به بیانی
 « سه ره » حهقی ژبانیکی سه ره به ستو بی « آغای سه ره » ی بو
 کورد ته ضیبت کرد باومر نه ده کرا له م جه نکه داهینده ساردو
 سرر بنیتته وه .....
 ماویه نئی

۱- ره وان وانا روو حیه

ژنیکی بویژی گورد

آ. پ. ل. ۰۲ لاو ۱۰۰

حه یران خانمی دونبلی

حه یران خانم کچی کریم خانی کوردی دونبلی به که له
(نه خچوان) ی ته ققاز راهانوو نه دور و بهری شاری (وورمی)، و
دا نیشوووت .

حه یران وه کوو زور بویژانی کورد به کوردی شیری هل
نه بهستوه یا مه گره هلی به سینی وه دهست نه که وتوه

دهر باره ی ژبان و بهسه هاتی مه مه ژنه بویژه که هه له سینه کانی
له پله بیکی بهرزی مه ده پیدا جگابان بو کراوه توه زانیار بیکی وا
نه که ینو سم نه واله خواره وه غزه بیکی فارسی مه خمه بهرچاو
له دوا یشدا مه که رشتیکی تازمه دهر باره ی هه یران وه گیر که وت
له نیشمانا ده رجی مه که م :

میان جمله مه رویان ؟ تومی سر دفتر خوبان

رخت چون کوی خور باشد ، بود زلف کجبت چو گان

جمال تو بود گلشن ، چه گلشن ؟ گلشن خوبی

چه خوبی ؟ خوبی یوسف ، چه یوسف ؟ یوسف که مان

دو چشم مست تو ظالم ، چه ظالم ؟ ظالم کافر

چه کافر ؟ کافر رهزن ، چه رهزن ؟ رهزن ایوان

۴۹

تاران – آنگارا

بی گومات هموو کوردیک ناری هم دوو شارباژبرا تهی
 بهیستوه، بهلام هیزیکی هم دوو ناوه تهیکه نه سار بیرو رعوانی نیشتمان
 پروه رانی کورد که لیک ده که ل هم هسته فرقی هه په که کورد
 (مال و مقام) دوسته کان بویان بهیداته بی له کاتیکا که له دوو شار
 باژیره ی ایران و تورکیا ته دین. چونکوو هموو کوردیکی دلسوزو
 تی که پشتوو ته زانی که له دوو شاره زله دا چلون چاره نووسی نه ته وهی
 بی کهس و کهس بیگانه ی کورد وه کو توپی ی بی (فوتبول)، باری
 بی ته کریت.

چونکو که نجبه ووریا و خونیده واره کانی کورد به پیچه وانهی

لب لغات بود غنچه، چه غنچه؟ غنچه روضه

چه روضه؟ روضه جت؟ چه جت؟ جت رضوان

بود خال لب هندو، چه هندو؟ هندوی ساحر

چه ساحر؟ ساحر فتنه، چه فتنه؟ فتنه دوران

زبان تو بود بلبل دهان تو بود چشمه

چه بلبل؟ بلبل خوش گو، چه چشمه؟ چشمه حیوان

بود حیران ترا عاشق، چه عاشق؟ عاشق بیدل

چه بیدل؟ بیدل واله، چه واله؟ واله حیران

نیشتمان - بوژه کانتان هم غزه لهی سه روه وهر گیرنه سهر

کوردی بومان بنیرن هه رچی باشر بیت چاپی ته که بن.

دراو پرستو بیگانه دوسته‌کان ته زانن له حالیکه که تور که کانت
 ره گه‌زی کورد ته‌به‌نوه سهر تورک ، به خلافي هموو میژو نووسه
 کانی گیتی (میدیا) به کان به نورک له زانن ، به صلاح‌الدینی ته‌ییوی
 قاره‌مانی ته‌زو سهر که تووی شهری خاج پاریزانته که هموو
 دبریک زان و روژ هه‌لاتیه وانیک به کوردی ره‌وادئ ته‌ناسی ته‌لین
 تورکیته‌نی آنکرا به (جه‌بته ته‌نسیکلو بیدبایسی لاپه‌ره‌ی ۱۹۶۵) و
فارسه‌کان که خوبانته ده‌گن کورد به په‌که ره‌گه‌ز زاده‌نیش ته‌م
داوا به شیان راسته هه‌بشتا حه‌قیکی پچوک بو ژبانی ته‌م خزمه هه‌ژارولی
 قه‌ر ماوه‌ی خوبان قائل نین باش به‌ری لی بکه‌نوه ده بیژ بخت هیچ
 حه‌قیک مان بو ته‌صدیق نا‌که‌ن ایستگه‌ی رادبوی تاران هه‌رله به‌یانوه
 تا ابواره به هموو زمانیک ته‌نانهت زمانی آسوری که له ابرانا
 بیست یا سی هزار که سپک ته‌بخت ده چری به لام وه‌کو کورده
 هه‌ر شاربکه‌ی حه‌زی له کچی مامی ته‌کرد روژیک که گویاکیکیان
 لی‌ووت ده بیو به شوینی‌دا ته‌سوورا وه نووشی هاتبور اینجا ته‌م
 تووش هاتنه‌ی بو باوکی وه‌ها : « باوه ، باوه ، ایرو کراسیکی شرر
 هاله به‌رما ، که لاشیکی دریا و هاله پاما به شوین گوره‌که‌دا ته‌گه‌رام
 نووشی ده سکیرانم بووم گونئی لالو ته‌مه‌له‌چی ته‌که ره‌به‌ی ؟ منیش
 له خوم قار بوو بیژم له کوره‌که ته‌گه‌ریم گونم : موی‌یی‌ی ، گیره
 بووه ، له خوی قاره روژی سه‌عاتیک به زمانی ته‌م کوردانه‌ی بی‌بان
 ته‌لین ایبه له په‌که ره‌گه‌زین با‌خوی ، له ابرانا هه‌رمه‌نی ، آسوری ،
 له ده‌بستانا به زمانی خوبان ته‌خوینن کوروار و کتیب و روژنامه

دهرده گن به لام کورد ، ره گهزی پاکی ایرانی خزمی کار به دهستانی
شار بازیره گوره که ی تاران هتی نه کووار و روز نامه ی بیست
نایی به کوردی یخو بیست . کار به دهستانی آنکارا یی هر وه کور
تاران به اکوو که لی زیانتر کورد یان ته نکه تلو کردوه وه کو
بهیستوو مانه هر لهم دوایانه دایه ند که سکپان له گوره کانی کورد
له ناو بردوه .

ته مانه هه مو ته بجهی خوار تیگه پشتن یا له خوگوررینی کار
به دهستانی تاران - آنکارا به که تی ناگهت یا : خوباش نه بزانت
مهست له ی کورد تا سالی ۱۹۱۹ به مهست له یکی (محلی) جگایی
ده زاندره به لام لهم روزه وه که ژنرال شریف پاشای به در شانی ی
لایحی مه شهووری خوی ته سلیمی کونفرانسی آشتی کردوو داوای
میملی کوردی خسته ایکی به نده کانی ۶۶،۶۳ و ۶۴ ری به یسانی
< سوره > ایتر مهست له ی کورد بوته بر میاریکی (بین المللی)
ووازی لی ناهبیری .

چاک نه تی بگن کوردیکی زنجیر پچرینه ری که چنه . هزار
ساله زمانی خوی راگر توه و زور کهم زمانی بیگانه تی دا نفووذ -
کردوه به ته نکه ناو کردنی ته وان دهستی لی هه لئا گریو زمانه
سکای نایی به تورسکی ی یا فارسی ته گه به دزیش بیت له بین
کیوانیشدایت کووار و روزنامه ی خویان دهرده هین
گویا مهصله هت نه چاوبک به دهستوره که ی ته تلاتیک که له
دوودرونی وه کوو آوی اوکیانووسی آنلاتیک صاف و روونی

سه‌رەك روزوولت و مېستەر چەرچېل راهاتوته سەر كاغەز و مارشال ستالین پيشوای دلیری سووه‌ستانیش ته صدیقی كرده دا بخشینت و حالری بین كه هەقی ژیان دراوه به هەموو نه تەوه‌ییکی بچووکی گیتی كوردی ده میلیونی وا لەت و ككوت نامینتەوه و هەقی خوی دارا تەكات .

- بوچی تەبی بزانی كه نه تەوه‌ی كورد له چه ته اغاو سه‌ردار عەشیره تيك نه‌هاتوته به‌هەم كه به‌دروو درو هەلیان خەله‌تینت و بیار كەن نه‌گزر كه نه‌ نەشتان به‌ر و مە‌كانا ته‌گەر ته‌م كار به ده‌ستانه تی ناگەن ته‌وا ایبه بومان آشكرا كردن خۆته‌گەر وه‌ككو ایبه لیكمان دا و ته‌ تیده گەن به لام له خویان ده‌گورن ایبه قاقا پی بان پی ده كه‌نین چونكوو پیاوشت ته‌بیشت له خوی ناگەر یو خوفر یونادا

ایبه پارله‌مانی تاران و آنکارا ووشیارده كه پنه‌وه كه به چاکی له‌م نوو سراوه‌ی ایبه وورد پینه‌وه و له روزنامه و رادیو دا وه‌لامان به‌خوه چونكوو كار به ده‌ستانی تاران - آنکارا له خویان ته‌گور نوو خوشیانو پارله‌مان و نه تەوه کایشیان فریوده دهن كه پی بان ته‌لین کوردستانیک له گیتی دانا به ته‌شکیل بوون -

کوردستان

له ژماره ۳۸ ی روژنامه ی (روژا نوی) ک
مه میش له (اخبار الحرب) و وری گرتوه

خه لك ژوه لانی کوردستانی ای چیا یین و سپه ی تشته هندك
دزانن ، ژبه ركو سوودا وی وه لانی ده نه شریاته ده کیه ، دهق و
وه سفی ویده ، کیم تشت هاتنه نویساند نو پلاو کرن .

هه رچی ته شکلاتا سیاسی سوودا کوردستانی دوی واری ده زی
نه قه نجه ، کوردین کو مندار ی وان دناو برا ههشت و نوه ملیونان
ده به ، وه لانی وان ان چیا دار و س گوشه دنار به پنا ترکیه ، ایران
و عراقیه هاتیه لیک وه کرن ، ته تقسیم کرن

برهك ژ کوردات د سوویا با کووری ده نه ، النی پچوك و
ده ونه دن ده روو نیشته ، کوردین عراقی قه ده ری ملیونه کت ،
کورد ژنه ژادی آرینه ، وه سفین وان ان خوسه ر هه نه بزه مانه کی
خوسه ر داخیون مه و زمانت دمیته فارسی بی ، لی ناکه وه نیزنیگی
عه ره بیا کوردپ هیرالپسی تینه وه سفانندن بخوژی بی افتخار دکن
کو دنا مله تین دنیا به هه ری قه و پترن

رووی هه ردی کوردستانی عراقی بقاسی اسکوتلاده به تی ده
به رگه هه وه لی هه نه کو چاو کیم جاران ژوان سپه ی تر دینیت ،
وی وه لانی چیا یینه آسی و رووت هه نه کو بلیند پاوان دگه بیت

هه تا ۱۲۰۰۰ بی یا ۰۰۰۰

۳۴

زور په تین دست پی بکریو ماوهی خو آماده کردن نه ددی به دوزمن ، ستالین هم نامه یانهی که باندہ کومیتہی مہرکہزی کومہلہی بلشویکان ، کہ لیک له تہ یاران (مخالفین) بہر بہرہ کا نیان له گہل هم بیرہی له نین کرد بہ لام پی دا کرتنی ستالین قسہی تہ وانی بردهوہ پاش بہم جورہ بیرہی ساز کردنی انقلابی عسکریہی له بلہی بیروخہ ہاتہ پایہی کار پی کردن .

لهو دہمہدا حکومتی مووہ ققہنی لہ زیر فرمانی (کرونسکی) دافہر مانرہ وای روسیہ بوو لہ نین کہ کہ یشتہ بطرو کردوو له کومہ اندا مہیداتی بوہ لایساندنہی آگری انقلاب ساز کرد چاویکی بہم لاو لادا خشانہ دیتی مہردوم له سیاسہنی ستہ مکارانہی (کرونسکی) وہرہز بوون بوہ بہ آشکرا کوتی : « ایہہ بر یارمان داوہ فرمان لہ دست حکومتی مووہ ققہنی بستین و بیدہ پتہ دست مہردوم ۰۰۰ » نا روزی ۱۲ دہی اوکتوبری ۱۹۱۷ لہ نین مہمور پیوستیکی انقلابی ساز کردبوو لہم روزہ دا بو کومیتہی مہرکہزی وہ ہانوووسی : بحران نیزیک بوہ ، بہ سہرہات و داو روزی انقلاب دہ ستاو دہستی پی دہ کری ، شہرافتی کومہلی بلشویک کہ وتوتہ ترکزہوہ بلشویکان تابی چاوہ روانی بریار و تہصیباتی کنگرہی سوسیالیستہکان بیت ، تہ پی بہ گورچی اختیارات لہ دہس حکومتی (کرونسکی) بستین دہنا انقلاب لہ دواہ دابی کہ لکہ « لہ نین لیرہدا لہ آموزگاری « مارکس » و « تہ نکہلس » استفادہی کردوہ بہ نایبہتی بنچینہی ہدراہ عسکریہی لہ سہرستہ (جملہ) ی بہ ناوبانگی « مارکس » کہ تہلی « غیرت ، غیرت دیسان غیرت » داناوہ ۰۰۰۰ ماویہنی

داسياوى بو چاپ

پهزدانى بهر ز آكادار ورا كړى ته ندامه كاني صتومه له بيت ۹۸ و
 كه زانان دراوسان لازمه له هه موو شويك را بهى داوا كړد
 بومان دهنيرين لم مانگه دا دس به كو كړد نه وى دراو بو په رده دات
 به انتشاراني كومه له كراوه له ژيره ومنيوى نه و ته ندامانه ي بولي ات
 داوه دهنووسين .

نيوى ندام	پوولى تور كبا	پوولى ايران	پوولى عراق
۱- ع. ههزار	۵/- ليره	۱۰۰/- ريال	۸۰۰/- دينار
۲- م.خ. بارزاني	۷/۵ <	۱۵۰/- <	۱/۲۰۰ <
۳- م. ج. لاو	۷/۵ <	۱۵۰/- <	۱/۲۰۰ <
۴- ع. م. ره وادى	۱۰/- <	۲۰۰/- <	۱/۵۰۰ <
۵- ع. زوراب	۱۰/- <	۲۰۰/- <	۱/۵۰۰ <
۶- ه. آرزى	۱۰/- <	۲۰۰/- <	۱/۵۰۰ <
۷- ا. ا. رزدي	۱۲/۵ <	۲۵۰/- <	۲/- <
۸- م. ا. سه ريق	۱۲/۵ <	۲۵۰/- <	۲/- <
تيكرا	۷۵/- ليره	۱۵۰۰/- ريال	۱۱/۷۰۰ دينار

له ژماره ي دوا به دا نيوى ته ندامه كاني دنگه ده نووسين

(الله)

نیشتمان

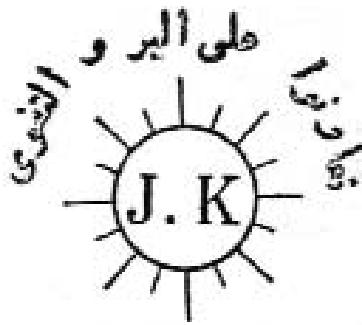
بلاو که ده وهی بیری کومه‌له‌ی ژ. ک
 کوواریکی نه‌دهی، شوینده‌واری، کوملا به‌نی، سیاسومانکی کورد به

شماره ۵   سالی یه‌که‌م   ری به‌ندانی ۱۴۴۴

تو نه‌مردووی نه‌ی صلاح‌الدینی نه‌بیووی نه‌سب
 شهر بزی نه‌ی شاه به‌بسی کورد نه‌ی به‌خبری ۵۰۰۰۰۰

بژی کوردو کوردستانی کوردی

لهدهم بژی تهواندی له کومهدهم بهد کورد
لهبار و بژی دهی مووده کا دههستو بیههه

نیشمان

بلاو کوردی بیری کومهدهی ژ. ک
کوواریکه تهدهی، خوبنده واری، کومه لایهتی ومانکی کوردی
ژه مارهی ۵ ری بهندانی ۱۳۲۳ سالی به کرم

کورد له حه یاه ته نیهه کوردی پید بانهی دا

- « کا که بشکو گیان : له مارهی ۲ سالی »
- « بیهه می که لاوزا به بهروشه وه »
- « هم باسهت بو کرد بووت کوردیو »
- « گله یهه کوردیو که آمانجهی سیاسی »
- « راستی زانی کوردیوه به بیجه »
- « وانای همو دیری کو میژویه کئی که »
- « تا ایرو که بیری (زانستی آزار) »
- « وه فور سراوه ره کهزی ایبه پانت »

- « بردوتنه وه سه ر ره گهزی تورك »
- « چاوه كانم نهت يستووه كه سيك »
- « كه سيكي ناخوش بو يي خه ونی گولپه یی »
- « (جذام) پیوه ده بیثیت ته واله ژیره وه »
- « وه لامي تم تومانبه (بهتات) »
- « به دریزی ده نووسم صكه دانهری »
- « ته نسیكلو پیدباش ییخونپنه وه »
- « كتیبه كه یی ته صحیح بكتات »

ع . یژ . ن

تا ایرو هر آثاریکی دیریکی که له ژیر خاکا دوزرا و مه ؛ هر دبریک و میژو یه کی نوو سراوه ته وه یی باسی کورد نیه له ۱۸۸۰ لاپه ره ییکشدا باسی کورد کرایت به روله ی آریانی ناسراوه به لام هه ندی له نوو سه ره کان به بیچه وانای تم راستبو خه تیقه نه له کورد دواوت جاریک ره گه زمان مه به ته وه سه ر چندو که ی چاخنی (عصر) سوله بیان پینه مبه ر جاریکی تر نه مانکه ن به تورك آشکرایه که ته مه به یی آمانج نیه و ایبهش وه نه یی تی نه گه یشتیین حالی کورد له به رانه ر تم جو ره درو و ده له سه به دا له حالی بازرگانیک ته چی که کووتالی آل و والو جوانی ۱۹۰۰ ییو هکر یاریکی زور زانو زرینگیشی تووش هانیت خه ربیک یی به وانای یی ربووچی کلاکه ی له پیش چاوبغا توبه هه رزانی لی بکری بازرگانه کهش و لامي بدانه وه بلی مه ته لیککی آذربایجانی هه به : « او تاجرن گوزی کور اولسون که نوو مشربین تانیاز » برو برو من توش چاک ته ناسم کلاکه ی خوشم .

یه کیک له م کتیبانه که ده ر یاری کورد دواوه « خه باته نسیكلو پیدباشی » به که له لا به رمی ۲۹۶۵ دا باسان نه کات نه لی : « کومه

لیکی دو میلیون و نیوتاسی میلیون کسی هفت به ناری کورده وه
ته ناسرین هم کومه له له که ناری گومی اورمیه و وانوه هتا سر
..... الخ « گویا کاکی نووسر هیچ جوره زانیاریکی دبریکی
له پاپت کورده وه ته بوه دهنا نهی نه فرمو > کومه لیکی دو میلیون
وینو تاسه میایون « چرنکو تهمله سه دا صدی دروبه و تهیا ژماره ی
هم کوردانی که ایستا له ژیر به پدانی حکومتی تورکیادا نه ژین دوی
هم همو کوچ بیکردنو کوشنه هیشاله چوار میلیون نه هاتوته خواره وه
خو کوردی ابرانش هرله کیوه کانی سنووری رووسیا و ابرانه وه
به که نار گومی و رومیه و میاندها و کیوی نه لونه ندا ته کشینه خوار
تا هکاته لورستان و سرگهزی فارس پانای هم وولانهش تاسنووری
عراق نه روا خوبه فرمایشی نووسری خوشه ویست کورد له نه هانستان
و بلوچستانیش داهن کورده کانی هیندستان ! برا خوبیکانی کرمان !
چهمشکه زکه کانی خوراسانیش ده کل کورد که لی دور و بوری
که بلان و طالش و بهشی کوردستانی سوریه و لوپانیش خاطر ی
جه تاییان اینجا چه پیایکی تیگه یشتوو باور نه کات هم همو خاکه
بردانیشتوه به دو میلیون وینو تاسه میلیون که س مه سکون بیت به
بی ته حقیقانیکی که هیشا ته واو نه کراوه ژماره ی کورد به هیچ بزرگ
له نو میلیون که متر به دوی چه ند ووتنه بیکی تر نه فرموی
> ..... هر چند صلاح الدین به ته واوی تورکیتی آشکرا به « ابه
خومان به وه لام بوتهم دلاویه وه ماندونا که بین به لام میژو ناسه کات
قانا بی نه کهن و گپ و کالته ی بی ته کات خوباسی میدیا بیکنانی
با پیر یشان ته کار نه فرموی > هر و کوزانراو پشه میدیا بیکنانیش

تورکن ؛ همه سراسامیکی سرت آسا په پدا نکات بو هه مو خونیده وار بکی
 آکادار له دیریک ؛ ایبه نازانین له کوی زانراوه که مید پاییکان تورک
 بووت گویا ته بی تم زانرا نهی نووسری خوشه و بست له بابهت
 مید یکنه وه هه به تی شتیکی جیاوازییت له هی زاناکسانی گیتی ؛
 نا ته مه عاده نی له میژینه تم جووه نووسه رانه په که مفاخر تاریخی
 نه توه کاتی تر به قسه ی پرو بووچ به خوبانه وه ته نویست سالبیکش
 له چاخی حکومتهی عثمانیکاندا ته یانگوت « فردهوسی » تورکه
 « زهردهشت » ترک بووه شامری به ناو بانگ و عسری ستورد
 « میرزاده عشقی » به شیمری فارسی وه لامیان مه دانوه ته لی :

« زردشت دل نبود که آسان توان ره بود »
 « حاشا قیاس دل ز چه با انیا کنید »
 « زردشت بردنی نبود این طمع چه سود »
 « اما فقط به بردن دل احصافا کنید »
 « امروز قصد بردن پشمبران کرده اید »
 « فردا بید نیست که قصد خدا حنیند »

دیوان جی سویاس و شوکرانه په نالین که ریم خانی زه ند و
 به ماله کی ناده رشاه و .... غیره هه مو تورکن ایبه نامانه و میت
 چید می له ماسه بدوین چونکو دیریکی گیتی له پیشدا جوایی تم
 نووسره خوشه و بستهی داوه توه و جهختی کردووه که کورد ته چیتوه
 سهر دستهی هیند و اروپایی و هیچ مناسبیکی له گیل تورک نه

بیاوی چاک به ورمه‌ی خورده‌وه

م . نادری - ۷۶

بو تهوانی هاشت به تاریکین وروو
له روناکی ورمه گیرن.
به نو کسانه‌ی دست له‌سه‌ر چاویان
دانه‌نین تاروناکی سه‌رفرازی نه‌یین -
بوته‌و سه‌رکردانه‌ی که نازانن له‌ریگای
مانیات په‌ستن دا توشی همدی سه‌ری
ده‌ین - تم چند واته‌یم پیش‌گه‌شه :-
زمانه‌ی بیسکی زور دریز به‌سه‌ر تم ملله‌ته بی‌نوا به‌ داها ت پرله
هه‌لکه‌وتولیه‌وماری گوره‌گوره، بیره‌ به‌ندو آموزگاری به‌کله‌ک،
به‌لام داخی گرانم تم هه‌لکه‌وتولی قومانه‌ تم به‌ندو آموزگاران هه‌موی -
بی‌سود روی - چونکو میلله‌تیک جه‌ندان بچار له‌سه‌ر به‌ردی به‌ده‌ختیو
چاره‌ره‌شی هه‌ل‌نگوتی، بیره‌ له‌بردنی ته‌کانه‌وه، ده‌ستی به‌ آگری دبی
سوتایو هوشی ماشه‌ دروست کردنی نه‌ی، بی‌شک له‌نیو آگری بی‌باپان
دا هه‌ر ده‌سوتی .

آخ کوردوستان جه‌ند نیشتمایکی سه‌ولی سورماوی ، میزوی‌نو
جه‌ند هبرت ته‌نگیزه، دوا روزبشت جه‌نده به‌ به‌رده‌ی نه‌ینی داپوشراوه
دانشنوانت جه‌نده سستو بی‌هوشن، وه‌ کردارو گونارویان جه‌نده سستو
بی‌هوشانه‌به‌هه‌مو کوردیک‌هه‌دانشنوانی توه‌هه‌مو سه‌ردارو مه‌زنه‌کات‌خو به‌خو
جه‌نده هه‌زدارو ته‌وانان ، وه‌ له‌بزه‌بهر بیگه‌ جه‌ند مل‌که‌چو بی‌هیزن
ته‌ی کوردستان! زیاتر مه‌ زنای‌تویان ته‌تو دبلو وه‌زایل هکرد ،
سه‌رداران‌ی توکه‌ خوبانه‌ به‌ گه‌وره‌ترینو ژان‌ترینی مخلوقات ده‌زان

گاردنه‌نی تویان خستنیو زنجیری به‌دبختی . شه‌گه‌ر درنده‌ی ده‌شتو
 کیوانه‌ی زبانی سردارانو مه‌زنانی کوردیان زانییا ، بییان ده‌گوتن :
 نه‌ی سردارانو مه‌زنانی کورد : ایوه‌ن خه‌پانه‌ت‌کارو باغنی ره‌نچوری
 نه‌م میلله‌ته به‌دبخته : ده‌فتیری زنده‌گانی ایوه‌ن سه‌راپا به‌له‌ر له‌ککه‌ی
 جرمو خه‌پانه‌ته ، شه‌گه‌ر شه‌ونده‌ه‌رازه‌ی بو ایوه‌ن هینراوه‌ه ، شه‌ونده
 نکاپه‌ی له‌ایوه‌ن کراوه‌ه ، شه‌ونده‌ه‌په‌ندو آموزگاربه‌ی بو ایوه‌ن گونواوه‌ه ،
 ته‌ه‌رکیانداریک‌بگوترا به‌گویی له‌ده‌گرت ، بیچکه‌له‌خوینیو خوبه‌سندی
 به‌غیری خیاناتی شه‌رمه‌نده‌له‌نیو کومه‌لی ایوه‌دا چیدی نمایانه . تا ایستا
 به‌ه‌زاران جار ده‌ست سوتاو بوون ، به‌ه‌زاران جار له‌شقامی ژبان
 دا هه‌له‌نگوتوون که‌چی نازانم له‌به‌دبختی خوتانه یا له‌به‌دبختی شه‌و
 میلله‌ته بیچاره‌ی که‌ایوه‌ن مه‌زنو سردارانن هیچ فکریک له‌چاره‌ره‌شی
 خوتان ناکه‌نوه . هه‌وری قه‌هری باری به‌توندی به‌سرتاندا ده‌باری ،
 به‌لام هه‌ست به‌ته‌ری خوتان ناکه‌ن تاروژیکی خوتان له‌نیو جیگای
 سه‌رمه‌رگا ده‌بینن ، وه‌کاتیک به‌شیمان ده‌بنوه‌که‌ه‌شیمانی بی‌سوده .
 آموزگاری زه‌مانه‌ ایوه‌ی خراب تی‌گه‌یانده‌ه . نه‌خیر ایوه
 بو خوتان خراب تی‌گه‌یشتون . آموزگاری زه‌مانه‌ پاسی شیرینیو خوشی
 آزادی بو کردوون ، ایوه‌ به‌قه‌ندی تی‌گه‌بون بو به‌وا له‌قه‌ند وه‌رگرتن
 ماهر و به‌کارن .

نه‌ی سردارو مه‌زنانی کورد ؛ شه‌گه‌ر بلیم چاوی ایوه‌ به‌دبختیو
 ره‌زیلی ایوه‌ تایینی درویه ، ایوه‌ زور دوربینن ، شه‌گه‌ر بش لیم بیرله
 به‌دبختیمان ناکه‌نوه‌ه‌ویش درویه ، بیری له‌ده‌که‌نوه‌ه‌چاکی
 ده‌زانن . که‌وابی له‌چاخیکی به‌دبختیمان بینن و بیری له‌بکه‌نوه‌ه‌

بوچی و استو بی کارن - به لی به که به ره هاست بوستو داموستان ،
 به لکه بیکی گوره بو بیده نگیستان له زیر باری دیلیو به خسر بمان ؛
 بینانه - خوینی ایوه به یونه به ره هستی مه ته وهی سکوردی بیچاره
 که بگه نه سهر به ستیو آزادی . به لام آیا دهی تم کرداره چه ونانهی
 ایوه هه روا بینی ؟ بی ده نگیو مستینان تا سه ری ؛ هه تا بیر له ته حوالی
 ایوه ده که مه وه زیاتر له شه قلمی راستی دور ده که مه وه .

تهی سردار . و مه زانی کورد ؛ ایوه ده تانه وی له ریگای خوشی
 دا بگه نه سهر فرازی و آزادی - چونکه من بوخوم چا کدان تی که بشتورم
 وه نه کهر ته ماشای میزوی میله تانی روی زه میش بگن ده بینوت
 هیچان به ریگای خوشی دا نه که بشتونه سهر گای سعادته و آزادی .
 دهی به تاریکی دا بروی تا بگه به روناکی ، سهرمای زستان بیچی
 تا بگه به به عاری زنده گانی ، چونکه خدا بوخوی له تور آنی مجید دا
 ده فرموی :- ان مع العسرا یسرا -

تهی سردار و مه زانی کورد ؛ ته من به ناوی هه مو کوردیکی بیچاره
 ولی قه و مانو هاوارتان بو ده بینم و ته لیم ؛ نه کهر چاره بهک بو چاره ره شیو
 به ده بختیان ناکهت ؛ نه کهر دلان به دیلیو زه لیلی ایبه ناسوتی - هه
 چهنده دلی ایوه له وه ره ق تره که به زه لیلی ایبه بسوتی - مه به به ره هستی
 ته و کومه لاتهی که ژبانی سهر به ستی کورد و کوردستانیان تهوی ، نه کهر
 باریکی سهر هانان بو سوک ناکهت مه به سهر بار بشان - هیزی ایوه
 له وه دوره که بیته مایه ی آزاد بمان چون نه کهر وانه بوایه هه موتان
 له هه لکه رته بی هاوتایه ، له چاخه دا که زدمانه به هه مو سکوره ستی
 خوبه ره آماده به بو دروست کردنی خانوی آزادیتان ، هه لده ستان

دواک ئەقۆبەکی دو گەسی

بایز - سەلام هەلە بێکم باپەر وە حەلی
 باپەر - کەسەلام بایز بە خیریەیی گەلی
 بایز - خوات لی رە ضایی زانیوتە باپەر
 باشای ئە میرکە و چرچیلی وە زیر
 ئە کەر لە بەحری بە کترباڤت دیو
 مژدبکی خوشیان بومە نوسبو
 باپەر - راستە ئە حەقی سەرت بو گبژە
 ئەقلى آنلاتیک هەی هۆلە مژە
 باپز - بە آغاشم کۆت - تو خواچی فرمو (باپەر)
 باپز - مەتەقی ئە کرد لیشم توره بو

بە گداو بە کرمان شان بە شانی بە کەو گوی سەر بە ستیو آزاد پەنان لە مە بەدانی
 زیانەدە ستانەدە وە

میللەتانی روی زەمین بە بە کێترو پشت بە بەک بەستن بە سکوش بو
 دنیای کومەل گەبشترتە قوللە سەادت بو دلنپای کومەلی خویاڤت
 دلیان بە مالی دنیا ئە بەستو وە لە هەموایش مالدار ترن ، ابوش
 انسان وە هوانیش انسان وە کۆتەوان خاومنی دوچار دودەستو دولافن
 خو ئە گەر دەش لین ایبە نائوانین بەم حالە بە یرەوی ئەوان بکەین ،
 ئەواچاک بزانی کە تازە لە ئەوانای بە شەردانیە کە ابو لە ئوربکی دیکە
 دروست بکا

فەرموی تەمانە بەدووم ئەخفالی گەیی
 شەگەری ئەوسالەم بە زاری تالی گەیی
 هەتا تیر شەگەر شەقی بێگەنەم
 داوای آزادی بکەم دیوانەم
 هەتا می سوکمز شەگەر بە بارە
 دەسەشیاڵ رویی شوق بە خەروارە
 بایز - بوجی حە زاناکا بە سەر بە خوبی
 بولە آزادی دەکا نامویی
 بایز - هەقل سەرچاوەی لە مەشکوولە
 ئەو دوومش بو آغا گەلی مشکە
 بایز - ئەندی مام بایز کورد بە کبێ دەلین
 بە وادی لە بەر خوشبەختی هەلین ؟
 بایز - بوجی لە کتیب قوشقی و سەلدە بن
 بایز - تەگەر بخوینن پی هافل دە بن
 بایز - بو درستی نا کە بن (ئەو مە دە فری)
 بایز - بایز لە هەولێر گەرت دە گەری
 لە مەلام پرسی فەرموی بە تالان
 فروکە و بەنی گەری دە چالان
 کوردیان کوتوو و دروینە و گەیرە !
 شوانی مەبارەک گەوانی خیرە
 بایز - بەخوای مام بایز لیان شیواوە !
 بە آغاو ئۆرکەر شیخ و مەلاوە !

له ناو گومه له دا

له مانگه دا سپامهك نه ندامی ژماره ۵۷ دانیشتیوی شاری

د آ په فهرینگی بوشاری په ۱۰۰۰ م کردوه و اداره بیکی محلی ته شکل داوه به وه په کم شاره که کومه له ی ژ. ک له پارچه کوردستانیکی د د ر و ی مه نطیقه ی نفوذی خوی نه ندامی لی وه رگرتوه له آگابانه ی پیسات که هیشته که نجانی به شی (ب) له کوردستانی که وره ژور داو خوازی ته ندامه تی کومه لی ایبهت . اداره ی ناوه ندی له به را نپه ر نه و خدمه ته به ترخه ی سپامهك سوپاسی به ککا و هیوای وایه که هه موو نه ندامه کات هه روه کو نه م برایه بو بیشکه وتی کاروباری کومه له تی بکوشن

بو وه لانی هیندیك له نه فام وتی نه که یشتوکان به نندیکتی مه رانه نامی کومه له دهنوو سپن کومه له ی ز . ک له سه ر چوار کوله که ی اسلامه تی کوردایه تی مه دمه نیت ، صلح و آشتی خوازی داندر اووه و هه مو و قانونو نظامنامه کانی له گه ل شه ریه تی مقدسی اسلام ته تطبیق نه کریو اینجا نه غربته کار .

قسەى نەستەق!

بە دل نەرمى زامدار كەردن كوناھىكە نا بە خشرى ھەتا
دە توانى خوت لە زامدار كەردنى بىكەنە بياربىزە بە لام ئەگەر ناچار
بەوى بە زامدار كەردنى دەستى منودا وىشت تا نىو بەرك زامدارى كە -
سەرە ك روز وە لت

۲ - لە سبە ینىم نائەرسىم ، چونكە دوینىم توش بوم ، بو بە
ایروم خوش دە وى وولىم ئەلن ھەوايت

۳ - مردن لە رىكەى نىشتان بەرە ربا ژبانىكى ھەتا ھەتا بىە

م . نادرى ۷۶

۴ - بەد بەختى ئەو نە كە كۆبرى ، بە لكو ئەو بە كە
نە توانى تەلى بگەى . مېلتون

۵ - چرای ژبان چرایىكى تەمەنت كورت نە ،
بە لكو و مەشەلىكى زور درەخشانە كە واستا بە دەستەوم گرتە ،
ئەمبەشم واپە كە بە روناكەكى ژبانر بە دەستەوم بىنى ، بى ئەوى
بە دوا روزى بىرم . برنارد شو

۶ - ھىللانە بى آوازی بولبول شوومو نا پەستە ، باغى
بى گول دلىكى بى عشقە دوتىای بى روز ترسناكو تارىكە ژبانو
منى تو ئەى كوردستان لە ھىللانەى بى بولبولو باغى بى گولو
دوتىای بى روز بە دشوومو تارىكترە .

م . نادرى ۷۶

روژی کاره

ل. ب. ا. ن. آ. ش. هین ۵۵

چا که به رزه و نديکي له حالي خومان بکه بن و بزاین بوچی
واوه باش که وتوین ؟ بوچنا ایسه له ره که زی نهو میلله نه جیه بن
که به گویره ی میزو و افرازی هه موو میزو زان و روز ههلات
ناسیک به کیکه له میلله نه هه ره که وره و له میزب کانی روز ههلات ؟
مه کهر ایسه له نه تهوه ی نهو فومه غیوو و دلیره نین که لا بهره کانی
میزو پرن له شرحی آزایه تی مووه به عالم ده سه لپین که قهط له
هچ ده ور و زمانیک دا هچ دا و سبک نه ی تواینه آسوک به ریشو
بچینه ناو سنوری ملک و نیشانی نهو ؟

ته دی بوچی ایستا و امن به سار هاتوه ؟ بوچی هینده وه باش
که و تووین و بووینه زیر چه یو که ی هه مو و کسی ؟ ته کهر که
میک بیر بکه ینه ره و توزیک له حالی خومان و وردیینه وه بومان
ده رده که وی که مایه ی چاره ده شیو بهد به ختی ایسه هه ره هم نفاق و
دوو بهره کیه ی نار خومان که برن له سه ره موومان لازم به لکو
واجبه بو دیک خسته وه ی برا کمان تی حکوشین وردک و ریشه ی
دو بهره کئی له بن بپینه ده ره و یا حقه تیو برا به تی له هه مو

کوردستان دامه زربین -

ئهی براخوشه و بستەکن ، ئهی لاره بیر دووناک و خوینده وارانئ
کورد ! مایهی اومیدی ئه قومه لی قه ماره ایوه ن ئه ووروز بک
ئیه و ایده نگ و ههست دابیشن و له قورز بیک بخرن کاتی آسایشو
ته مبه لی روی چه تگی هه ول دان و نیکوشین و ماندوو بوونه به لی
هه مرو روزی کاره و نایی . قه ط له کار کردن راره سن دهنه ئه
هه له نان له کیس ده چیو زه حهت وه گیرتان ده که وینه وه

لازمه به دلپکی پر هیواره به هه سوو هیزی خوتان بوورزگار
کردنی نیشنان وه نه جات دانی هاو خوینه کاتان کوششت بکن ههچ
شیک نایی بیته پیشگری کاتان - به نه پروی به کتیو برابه ئی ئه
که ساهی که دینه به ره ههستی پیشکورتسی ایوه و ههز به له ناره
چوونان ده کهن له ناره بهرن .

ته گه ر روزگار یارمه ئی ایوه ئه دا ته گه ر چه رخی چه پ کرد
به مرادی ایوه ته گه را امه به زن و مه پدان به تال مه کهن و دلنابن
به سه ره سوو قورث و ته گه ر بک دا زال دهن له ههچ که سو ههچ
شیک هه ترسن خوا پشپواته و هه مبه ئه ووتاره ئی پنه مبه ری
که وره ئی اسلام و ناردراوی خوشه وستی په زدان که ده فه ره ویت :

کار بکه و دل زه به آوات ده هه ئیت !

له بیر یو بیکه نه سه ره هه ئی هه سوو کار بکنانت تا به یاره ئی
په زدان حه ئی مه شره ئی خوتان له ییکانه ده هه ئیتاره .

فلسفه‌فهی ژبان

ع . بیزهن ۵ . آ . ۲

ل . پ

کشت مروو نهی بزائن بوجی هاوتوونه گیتی ی
همو مردوم نه‌سوانت بزائن ژبات چه

ایوه به بهیستی ناری فلسفه سل نهین ؛ نه‌پرینکینه وه . . . . .
بهیستوتانه که فلسفه و اناشتکی کران و هوداییکی آلوژوگری
گریاوی که کم کهس تیهی نه‌گات به‌لام به‌راستی نه‌ه باوره‌ریکی زور
چه‌وتهو فلسفه زور زو هاسانه به تایه‌تی فلسفه‌فهی ژبان .
زاناو تیکه‌یشنوکانی رابوردور نازمش جه‌خت (اثبات) یان کرده
که له‌گیتی‌دا «ههل‌کهوت» نایی و امه‌ره‌نگی وه‌دی هینان (خلاقیت)
دا ووشه‌ی (خورایی-عبت) نه‌نووسراوه .
باساده‌کانه تر بلم ایرو له‌م جهانه‌دا باوره‌ری گشتی نه‌مه‌به
بچوو‌کترین شتیکی هه بیت پاکاریکی رووده‌دا «خورایی وی که‌لک»
نه‌ساتوانین به‌هیچ شتیکی بیژین «ههل‌کهوت» وانا «کاریکی
له‌خورایی» به‌نمه‌ش نه‌زانن که «زور» هه‌پشه له‌کو بوونه‌وه‌ی
«کم» دینه‌به‌ره‌م نه‌که‌ر ایبه نه‌توانین شتیکی بچوک به‌بی که‌لک و
خورایی بزائین چون نه‌شی به‌م کارگازله‌که ناری «گیتی ی» به

بیبژن بی آمانج دوروست ڪراوه ياخو «ژبان» ی «بووچو
خورایی» یه؟ کهسیکی زانا بیت همه نایبیت .

ایوه کهسیکی ایشی خورایی نهکا بیتان شیت و نهفامه مهگر
پیاویکش خانوبك بنیاد بنی که تهواوبوو بی همه ی لهژیر سیبهریا
بههستهوه دوس به تیک دانی بکایی ده که نن حهق تانه پیاوی مهزانا نهناکا
چوتیر که سال دوانزه ی مانك پشوونادا زهوی نهکیلی، تووی بی وهر
نهکا؛ آوی دهیری؛ دروبنه ی نهکا که شهزانی سوور بو آگری
تی بهرنادا یاخو باغهوانیک نهمامبکی چهفاند باش چهند سال
به دیاربهوه دانیشنن که هانه بهرخاک بری ناکا.

کهمبک وورد پنهوه تی بفکرن دهزانن له (ژبان) دا نهپشو
تیکهل پیکهلی نه بیربکی گوره دهستیکی هیزدار و یستوو بهتی مشت
نموونه ی باربک بیوشتیکی بچوک نوبتهری زور ششتی گوره بیت .
به چاویکی وورد توی سهرنج بدهنه گولیکی بچوک، دهکر.
دهوی میروو له بیکی بی هیز بفکرن آدمیزاده بهینه بهر چاو که له
پیشاپلون «نطفه» بیکی بی بهایه وله نهجامچی به سردیت ههوو
کوبره گریه ی ژبان ننان بو نه کرتهوه ببوست نه قهبله سووف بن تا
هم شتانه بزنان شتیکی نهی بزانن و چاکیش له دست تان دیت
نمیه : بوزانین تی بکوشن؛ له ههوهو شتیک بیر بکه نهوه

قهلای نیشتمان

وه تن - روح و سرو مالم فیدای تو
 له پیناوت دهنیم سهر تا بزانی
 له بو پاراستن و حقیظی سنورت
 ته تو نادم به جه نهنهت مستعبده
 بهشینکه و گول سهراسارشین و سووره
 دهی من چون بیم سرور و دلشاد
 دهی گی سهر بخوبی تو هه تا من
 بووه بهزدانی بیچون لاگری من
 وه گیانی من که وی دردو بهلای تو
 منم رولیکی آزا و باوه فای تو
 له بانی «مازینو» سینگم قهلای تو
 له یونیشو و تمام آوو هارای تو
 چی جوانه دهنی کیو و چپای تو
 که بت بینم له رس بیکانه دای تو
 به سهر بهستی بکهم سه پرو سه فای تو
 وونی نهی نیشتمان گرتومه لای تو

وه کر تو بو ناجانی نیشمانت

دهن هین حاول ویکرا برای تو

نالەیی دل

« تە تە غیببیکە که چه نایی مەلا حەسەنی »
« قاضی هە لە بچە لە سەر لە زەلی »
« مەشهووی تەحەد مختار خەمان پاشای »
« سکر دوە »

دل لە میحەت کە یە سافی ساپەرووی خەندانووە
بەدەری جامیک بە یادی تەلەتی جیسانە وە
چونگو وایستا لە سازی سینهی بریانە وە

دینە کویم دەنگی بەپسوزو شیوە نو گریانووە
نالەیی دل، لە حەسەت حالی کوردستانووە

چون نە نالی دل بە حالی میلیتی مەجروومی کورد
چون نە گریبی چاو بە خوین بو طالعی مەشهوومی کورد
سینه چون لەت نە کەم بو مەصری مەحکوومی کورد

لانە واز و بیکەس و مەظلوومن تەمر و فەومی کورد
گالە دەستی تورکە کانو گالە دەست ایرانووە

بو قسەیی بی تەسل و باطل قەط مە کەوتە جەستجو
گوری مەنەن هەرگیز بە وە عەدی بووچ و بی مایە ودرود
چووت تە بی باوەر بکا عاقل بە مەسەمی سکینە جو

اسی وجدان و عدالت بی مسایە ودرود
بو سیاسەت ئەم قسانە حکو تە سەر لپوانە وە
ما و بە تی

چوار

شپوه گویزان : قانع

چولر هتن نورو که بوونه نه کبهنی کوردی هزار
چه هل بهک ، بی عه قلی دوو ، دل بیسی سی ، دارا چوار
مه نئی پیش کهوتن مه کن لهم شا کمانه چوار گروه
صوفی بهک ، ده روبش دوو ، به گزاده سی ، آغا چوار
نایه لن بوخوم ره حهت بیه سه ربه خوتای بژیم
قهر بهک ، هاوسی دوان ، که بیانوسی ؛ کویغا چوار
من له دانشی سه رگری تم میلله ته چوارده رده
سیل بهک ، مالاری دوو ، گورگازی سی ، ایسقا چوار
یادگاری ره نجی به نجی کورده کانه چوار نه اس
قهصر بهک ، آراس دوو ، شاماتسی ؛ بهغدا چوار
فه خره بومن اهتزاز و حورمه نی چوار طایفه
ساز بهک ، که لباغی دوو ، شیروانی سی ، میدیا چوار
باز بووم بالی شکاندم چوار به لای نه حسی خراب
خانه قاپهک ، ته کیه دوو ، هه مامه سی ، هابا چوار
چوار صفت مهو جووده بومن بویه هیچ کهس نایه ویم
قانع بهک ، شیمردوو ، رودخوشی سی ، (مه لالا) چوار

بیگانه بین به جبهه همو و وری

ل- پ- ا- ل $\frac{T}{I}$ شاعر بیکی به ناو بانگ

له روز نامه‌ی مدیری که ج مداری چهره‌ی شفتوری
ته نویسی روزی کوردی که و ته توجی بورجی بی نوری
بو خارو دو که لی بی اتفانی و سوتی ته خلاتی
مجسم بو به هوری نه که تو روز که و ته مستوری
له بهر بی فکر و اقدامی ره تیسانی هشار بو
که روزن بو ته ظلماتی شوری تریکی ده بجوری
همو میللات که بشته مه نولی مقصود و خوشنودی
مقط کوردن به جی ماون به معرومی و معجوری
هزیم افتخاری خارجی هم حله هم صنعت
به ملیونو به فرسخ توله علمو مه عربزه‌ت دوری
ته ماشا که له بهر شو هلی چرا بهر تو ته له تریکی
کوره‌ی ترضی همو به کبارچه بو ته بانگ کوره‌ی نوری
مه‌گرتوش هر به پیشیندی زلو بیچ و شده‌ی هوری
بنازی بیگانه به تاسبایی کبیر و فخر و معروروری
برابری چراییکی بکن تریکه شهر دادی
قیامیکی بکن تا فرسه‌ته بیگانه به جهوروری
کسی میللات بهر سئو خاوه نی فیکرو سیاست بی
تهزه تقی میللاتو آسایشه مقصود و مه نظوری

جووچه لهی، نیشتمان $\frac{آ}{۲۰}$ - ۲۰ هزار

راو کړی به خو خوبین رېزی خوین خویر نه نو بیو خودا به سبه ظلمو زور
 هم جارېش بم ده مولت و مهودا رولهی شیرېشم له شیرېز خودا
 له ژیر بالم دارای مه په رینه هیلانه که مان لی مه روځپنه
 نه خویشی خوم دل نه ندیشی ناکا بلام ده ترکم تیرت څه تاکا
 له دری له مونت وه روله کموی چه رگه کم بیبری له شیرین خوی
 دندو ځکی شوشی شوشی گیانه څه نو خاله کهی څه تی ژبانمه
 نو با څه بهر نیی له ایش وده ردم دل ده برژینی هه ناسه ی سه ردم
 له دابکت پرسه بیت ده لی حاله اینجا نام ده که ی ژبانی تالم
 پیم خوشه بهرم نک جوچه له کم برهنجو پشپې بهندی دله کم
 هه ژار جوچه لهی نیشتمان نه نوی وه های خوش ده بهی با وه فنا بهوی

په قنبت یی له باوهش ناگری قنعت شاهیدی مه نصوصود
 هه تا کو و یی نه تی به مالکی آزانی به مه سرووری
 وه ده ست نا کهوی آزادیو شادی به آسانی
 که ههنگوین ناخوری یی ایشی ریشی نیشی زه نهووری
 هه تا ما یی له مندووقی سهرو سینه ده ماغتدا
 له پاده ی غهغه تو کیبر و بیغان آتاری مه خدووری
 هه تا زنجیری مه حکوومیت له ده ستو شانو مال دای
 نه پوشی تالیبای شیبی کافووری به مه جووری
 له پیش چاوی هه مو و عالم چروو کوسو و کومه هتو و کی
 له نیو چه معی میللهل یی احترامو قدر و مه تقووری

ژده منی

ده پلیم و

د م ش هین لیرانه (قانی)
دانه هله پستهی ژیره و دی هرنه و
تهوه بهلام قانی هرچه ند که دملی
ناو برم هیچی نه هیشته و نه و
ته نانهت هینتی بی باصکی ایبهش
وه کو قانی ته کو توه

بی باکم

هه چیکه بیته سهر زارم تهمن ده پلیم و بی باکم
ته که رچی بیکه سو زارم تهمن ده پلیم و بی باکم
تهوی آغا بی بیکاره چه بوو زقه لسولا ساره
دزیوو دیکرتهنی کاره تهمن ده پلیم و بی باکم
که لی بی فیکرو ایدراکن که لی بی خیر و ناپاکن
تو خوا که ی کامه بان جاکن تهمن ده پلیم و بی باکم
تهوه تده گیزو بیهوشن جه یا و ناموس ده فروشن
له بو آزادی ناکوشن تهمن ده پلیم و بی باکم
خودای تهم میلله ته قنده له بو قندن هه موو به تده
به حالی وان ته کهم شه تده تهمن ده پلیم و بی باکم
نیا نه بیریی سهر به سنی ده کهن فخری به زیر ده سنی
ده رون هه روا به ره و به سنی تهمن ده پلیم و بی باکم

له نالانو بررو آزان له رېنگرتن گهلي دوربان
درونا اکتهم به شي زور وان نه من ده بليم و بي باکم
نه وانهی اېسته سر دارن چه فاجو وسنه مکارن
غولامي پور لود پتارن نه من ده بليم و بي باکم
له يو پاره ده کهن پاره زگي اېشاني بيچاره
ده سکه ت مندالي آواره نه من ده بليم و بي باکم
شوی ناروژ ده کهن نه د پيرچي ملکيکي بکهن داگير
چي دا ماويک بکهن يا غيبر نه من ده بليم و بي باکم
له بهر ظلمو جهفای وانه وه نهن پهک پاره ويرانه
هزار خوز گم به بيکانه نه من ده بليم و بي باکم
له شهرمو شووره بي مهردوم به غوم من چون بليم کوردم
که آغا آبرووی بردم نه من ده بليم و بي باکم
نه من لاويکي بي پاره واله کهس ترسم نه به خودا
نه گره آغاده حليم کم نه من ده بليم و بي باکم

به خدا

له ژماره‌ی پشوردا له ژبر ناوی ناران - آنگارا هیندیک لهه
جهور و ستمه‌ی که له لایهن تورک و ایرانیکانه‌وه له کورد کراره
توو سیر داواشات لیکرد بووت که له راد یوو روژنامه کاند
وه لاهمان بده نه‌وو به لام وه کورو ادارانی ایسه یی یان راگه پادروین
هم نوو حکومه ته یی داد وستنه مکارانه له جیاتی بیر کردنه وه لهه
داواپه‌ی ایسه و ییکهانی کهر نووته سه‌وو کاری دپته‌وه‌ی چاپخانه‌ی
ژ-ک ایسه مزده یان نده یی ته‌گه‌ر تووانیات پیشی بلوو بووتنه وه‌ی
نیشکی هه‌تا و سگرن اینجا ده‌شتوانن چاپخانه‌ی که‌ی ایسه پیشیته‌وه
چونکو حکومه‌ی ژ-ک به هیمه‌نی که‌نجانی ووریانی خوی ایستاله
به‌شی زوری پلرچه‌کانی کوردستان ده‌ستی ده‌روار ده‌توانی له‌که‌ترین
وه خندا گه‌وره‌ترین شت بو دورر ترین جیگی کورده و سنان
ره‌وانه بکات ته‌وا ته‌ر جاره‌ش حکومه‌نی به‌تداوو شیارده‌که‌ینه‌وه
که وه‌کو ایرلن و تورکیا نه‌کا بزانی کورد لهه بیست‌سالی دراپیدا
چه‌ندین بو حکومه‌نی عراق که‌لک بووه که ییکی ایسه نا‌ایستنا
سکر دوومانه هم سه‌وو نه‌رووت له‌به‌راز و سه‌ر چاره‌ی آجوری
وولاته‌که‌مان تاوه‌ته ده‌متیان نه‌تی که‌رکیروک وه‌کو له‌شاکی
عه‌ره به‌کان دانی استفاده‌ی لی ده‌که‌ن خه‌ا به‌مان نه‌ده‌نه‌وه‌ی داوای
کوردنه‌کان به‌چاکی ته‌مانا بکه‌ت و بو‌مان پیک ییتن خوبانت نه

اقلابی گوردی او گوردی

آ
ل. پ. م. فدر روخ ۱۱

-۳-

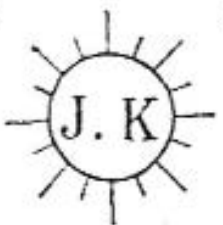
... له نین که بنامی اقلابی مه حکم کرد و دل نیا بو که
اقلاب بی گومان سر ته کوبت فرمانی خوشاز کردنی دا به ۱۹۰۰ و
نبرو و هیزی کویست کان له لایه شاره حکومت به جیکای له نینی
زاینه مرانه بیکسی توند ده کرا ناله و ده که و تا بیکرن ده دست بیکسی
چاند که سی ی پولیس که بوته و قیفی له نین ته مریان و هر گرشو و سواری
که رو کیت بوون که شو قیره که ی نه نامی کومه له ی حکومت بو
که له مه سوودیان که هیت اوتومیله که بوده ره ره ی شار بروو حینه
نار که ندا لیکاره یو ایسه کان مردن خوشی بو به فیدای رزگاری ته نه و
که ی نه ۱۹۰۰ ده دواروژی که سانیکی بر آهانجیکی پک قیده کوشن
له نین هر چوتیک بوو خوی دهر باز کرد و چوه نارچی ی ته کانی
... ماو به تی

که نه نیشته ی تیری ایسه ته گور نه وایتس بیان وی چاپخانه ی ژ. ک
بیته وه ته بی ووشتریک بینن ده سنی به کتکی بگون رای بکیش
بیکه هیتته زه وی اینجا ته که نه آمانج دیسان ایسه ده مانه وی تاران
آنکارا و به شدا وه لاسی ایسه بده نه وه به ران بپرو روزنامه ته و کورد
نهش که مه نه وری دینه وه ی جیکای چاپخانه ی ایسه ته ته گور نا
۴۸ - سات درای خوبنده وه ی تم ژماره به ده ست له م کاره بی شاره
فانه ی خوبان هل ته گرت وپته (عکس) و تارویی ژبانیات
چاپ ته که بین .

کوردستان

کوردستان

بازگشت کرد و
کوردستان را

نیشتمان

بلا و کوه و می ییری کومه‌لی ژ. ک

کوردانکی نهدی، خوینده‌واری، کومه‌لاپه‌نی، سیاسومانکی کوردیه

ژماره 6 سالی یه‌که‌م ره شه‌ه‌ی 1323

نو نه‌مردووی منی صلاح‌الدینی نه بیووی له‌قوب
هه‌و بیژت نه‌ی نه‌غری کورد و حاگمی مولکی عه‌رمه‌

بژی کورد و کوردستانی گوره

له زهم بر بنی لهوانی له کومه لهم بهد گرن
له بارو تیزه دهی مووده کا مغه شو بر بنکم

نیشمان

بلاو گه ره ووی بیری کومه لهی ژ. ک

کوواریکی نه ده بی، خوینده واری، کومه لایه تی ومانکی کورده

ژماره ی 6 ره شه مه ی 1322 سالی به که م

برچی گه وره گانی «قریش» مسلمان نه ده بوون؟

ل. پ. آ. ع. بیژن - 2

«آخو زهم قسانی» محمد امین» نه یانیو داوای ناردراوی
له لایهن بهزدان نه کا نهی راست بن یانم وهدانهی بهشرطی مسلمان

بوون ئەبەدات بەجی یان ئەگەیینت ، ئەمە برسیار بێگە کەسی (۳)
 کەس لەگەرە و سەرکاتی (قریش) « ئەبوجەهل » « ئەبوسفیان » ۱
 و « ئەخنەس » دواى گەلى کوششت کە بو بەر بەست کردنی بلاو بوونە
 وەو بەر سەندنی دینی پاکی اسلام کردیان و هیوا براو بوون لەدلی
 خویاندا ئیرباقت لی دە کردە وەر بەشوبن وەلامە کە پەدا ئەگەران بەلام
 وەلامی ئەم برسیارانە ئەنیا بە نووری راستی ئەدوزراوە کە ئەمیش
 لەدلی تاریکی پیاریکی وەك « ئەبوجەهل » وەاوتاکتی دانە بوو .
 بو ئەحقیق ویشگنپنی ئەحوالی (حضرت محمد صلی الله علیه وسلم)
 هەریکە رباری دا بە بی ئەمەى ئەوان پتر بی بزانی شەوا ، بجی لەگوشە
 ییکی خانووی بیفەمەر کیشک بکیشو آگای لە آکاری شەوانەى ئەم
 ووجودە مقدس وگەرە بەیت . شەویکی چوون تەبەری بەیان غەبری
 قورآن خویندن و عبادەت هیچیان ئەدیت لەگەرانیوە داتوشی بەکەمان
 گەلیکیان لومەى بە کتر کرد کە بوچی هیندە ضعیف النفس بو .
 کە شەوانەش ناتوانن لەنیزیک مالی پینەمەر رەدوور کەوتەو سەویندیان
 خواردشەویکی دیکە ئەم کارە نارە وایە دوویاتە ئەگەنەو بەلام تاسی (۳)
 شەوان خویان پیرانە گیراوتە بەیانی خویان حاشاردەدا بیگومان هیزی
 کیشەری راستی (قوة جاذبة حقیقت) ئەمانەى وایە سەر دەهیناوە
 دلینا اقراری بی دە کردن گوناری (محمد صلی الله علیه وسلم) راستە و
 هەر وەعدە بیکی ئەیدا بە شەلک بەجی دەگەینی لە ایرەدا ئەم
 برسیارە دیتەیش : ئەى کەوا بوو بوچی ایمانیان ئەدەهینا؟ ئەم بابەتەو
 جەنابی دوکتور محمد حسینی هەیکەل لە کتیبی بالاو بەنرخى « ژبانی

۱- ئەم ژانە لە دوایدا مسلمان بوە

محمد صلی الله علیه وسلم « داوا مهلی : > آخو بهنی بهر بوونی
 روزگار جهود و کونه بهرستی له بیرده چتهوه ، تنیا نه درکسه سانی
 همیشه به شوین نه اویتی (کمال) دا نه گهرن و پیاوانی تیکه بشتور
 ده توانن خوله جهود پیاریزنو بهرابوردنی روزگار شتی کونو دزیو
 له بیر خوبه رتوه . تم پیاوانه همیشه نه راستیانه (حقایق) ی له پیشدا
 باوه ربان پی کرده سه روزیر نه کن تارنگی نه رافانو خه بالانی که
 به مروری روزان وهک توری جالجالووکه له دوری راستیه بهرزه کان
 نه تیریت له سه ر لاهرن ؛ تونه لهی گیانی وان ککوره بیکه که همیشه
 بیوراستیه تازه کانت له ناواگری خویدا نه تونینه وه رقالی نه کار خلتهی
 لی تگری تاراستیه جوانه کی پی وده رخا تم پیاوانه متمصبو شوویست
 نین ؛ جویای راستین به شوین تم وون بوهی شو بان له مو شویشیک
 و له لای هموکس ده گهرن به لام ژمارهی تم پیاوه گه ورانه له ناو
 هامو ناتوهو قوم بیکدا زور که مهر همیشه له گه ل خاوه ندانی (مال و
 مقام) بهر بهر کابنو کیشه کیشیانه ، چونکو خاوه ندانی (مال و مقام)
 له بیر و باوه ری تازه زور نه ترسنت که مه بادا باری گیتی ی بگور بو
 نه وان مال و دوا ته که بان له دست بچپوینه ریزهی مهر دومه وه ؛ چونکو
 له گیتی دا بووان له (مال و مقام) زیاتر هیچ راستی بیک نیه وهیچ
 شیک قابل غلاته نازانن ، همو شتیکی به نه رازوی (مال و مقام) .
 که بان بهر آورده کن ته گهر مالیان پی ی زور بیوجیگایان پی قایم تریست ؛
 نهوا راستیکی گهره و آشکرایه به لام نه گهر که منته بین زبانه کیان پی
 بکه هینی تمه خه بال پلاوه . له بهر جاری نهوانی دراو ککو کردتوه
 آمانجی هره بهر زیانه (فضیلت) نه گهر دراوی پی زور پی راستیکی

بي ھاوتايه خو نه گهر (فضليت) پيوستې بڼېنديك له دده ولې تي نه وان
 كم بكتاوه بيريكې خاوه ؟ هره بهم جوړه نه گهر (دين) آرزوو وه هرا و
 هره وسيان تيريكه هيچ شتيكي لي باشتريزه به لام نه گهر بيته په رده بيك
 له نيوان خو بانو آرمزوي ناپاكيان له بهري راده كنه نو به هيچ ورو پوچي
 ده زانته .

خاړه ند جيگاو مقامه كانش هه روا بير وباره ري تازه به پري
 مه قامي خو بان ليك ته دده نه وه هم ده سته په يو راگرتني مال وجيگاي
 خو بان هه وامې قوربه سر كه خاوه ني راو نه دبيري نين ووه كرو كوله
 به روژه هه تاو له هه رلاييك هه لات رو و له وي نه كه ت بوسه ر
 راستي تازه هان نه دن تا بيته بهر هه لستي بلا بوونه وي ، بو هم
 كاره خانواني ويران ودانه پوي بيره كونه كان كه گياني راستي بان
 (روح حقيقت) دده بردانه ماره سه رله نوي نه راز پسته وه تا بهم جوړه
 هه وامې چاره رش هه ل خه له پتن وي به نه ميشكيانوه كه گياني راستي
 له نار هم ديواره رزيوانه دايه منردوم چووزانن كه راستيو حقيقت وه ك
 مه ليكي كروي چه ند بن ساله هه ل فريوه و نه مه كه لاه كه به ني كه به خه لاني
 خه بالات دا پوشراره ، كه سيكي خاوه ندي ده نېد پيري خوي نه ي له كوي
 ده زاني كه حقيقت ناتواني له پواز ديوازي (مماهد) دابسيته وه ، نه گهر
 به په ررو ويالي خه بالات وشه رافات داي نه پو شن هه رنېشكه يكي دوتيا
 په ك رووناك نه كار وه كو هه تاو له هه موو جيگايان نه داو هچ شتيك
 ناتواني بيته بهر هه لستي بلا بوونه وي . ۰۰۰

به ۴ جوړه چون نه ي توقع مان بيت گه وره كاني (قربش) كه
 هه رييكه به جوي جوي نه چوت بوپشكنيني هه حوالي بينه مېر يكي

سكالا يهك له گهل نيشتهمان

ل. ب. ا. ل. آ
م. ش. هين ۵۵

تهی نیشتهانی خوشه و بستم - بوبه هیندهم خوش ده و بهی چونکو
ته من که ایستلار یسکی توندو تولم له پشا کور به یسکی لاواژ و
سارا بومور له دامینی تودا گوره پاره وازه بومو که بشتهمه ته م روزه
گوره ی وک (حضرتی محمد صلی الله علیه وسلم) و گوی بان له قورآن
خوبندنی ده بوو ایمانیان بی هیناها له حالیکه کتیه آسانیکه ته م
ذاته پورده یسکی تهستوری له تیوان خوبانو ههرا وههوه سی ناپا که
که بان ته کیشا و پیاره زانار نیگه بشتوکانی له وان به زیانر ده زانیو
ده یه رمو «هل یتوی الذین لا یعلمون ؟!»

خوبنره خوشه و بستکان ته م پاسه تان که خوبندوه ته گه نه ونه
پیکو له ژبانی عصری خومان نیشان بدهن سهرتات سورر نامینی
ته ویش ته مه به :

آغایسکی کوردی عراق به لکو سهردار هه شیره تیک یه ک دووسال
له به بهر نامه یسکی بو آغایسکی کوردی ایران نوسبو «که دهستی
منو دامانی نو نه کای به هیچ باریک له پیناوی کوردایه تی دا تی بکوشی
چونکو کوردایه تی مستازمی ته مه به هه مولاره خوبنده وارو که تبه
تازمی که بشتوکان یته سهرکار وایه له ژووری دیوه خانا دایشین»
ایه نازانین خوبنره به ریزه کانسات چنده فارق له تیوان ته م
آغا کورده عراقه خوشه و بسته ؛ و «ته بوجهل» و «ته خنسه» دانه نین
به لام ایه ته لی بن : تهی به برین چی دهستیکی بو ژبانی نه ته وهی خوبی
داوینی مهردوم ته گریت ایوش بلین آمین ! . ژ . ک

و یا خواهی که آمیزی تو داگیان بدم و لهخاکی بروزی تودا به نیژریم
هی نیشتمان له عالمی خیالش دانا توانم بیجگه له تو چیکایهك بولی
دانیشتن وتیدا ژبانم هل به ژیرم .

آو وه وای خاوبن و ده خهز بهرینی تو بومن سازگاره نه گه
له نوم به بچکرنه وه نازیم و له هیچ ولانیکی تر داهل ناسکهم
به هاران همو روژیک یا پیش تاو هلانی به بیان یا کانی بولیلی ایواره
له آوه دانی وه درده کرم و لهسه رلو تنگی کیوبیکی بهرز داده نیشو
چاوله دینه نه جوانه کانی توده برم : شه بای فینگی تو آگری دلم داده
مرکینی : دینه نی کویستانه ره نگیته کانت که لو تکه پاست یه بفردا
پوشراوه و آته گیان به گولوک و هه لاله و سوپسن و بی بون شه ملیوه
روخی دژ و دامارم شاد شه کانت و رینگه و رینگی بلبلان و قاسپی که وان
قه مم ده روه پشنت : هاره هاری روبا روتا ننگه کانت و قه لپیزی آوه
جوانه که بیان نشاه یکی فوق العاده له منا په پیداده کا : به لام دانشی گرانم
هم نشاهیم زونیک ده چی چونکو دینه وه پیرم که نه توله ژردهستی دراوسیکان
دای — نهو چاره هه ناسیکی سارده هل ده کیشم و دو دلوب فرمیسک له چاوم
دینه خوارر له گول آونگی سه رگولان نی کهل ده بی و به کزبو و به مهل
که چی ریگی مال ده گرمه وه بهر

هی نیشتمان هی مایه ی ژبانم - نه من لهم نه مه نه دا که هه رته تی
لاوه یشه و دلپکی پرله آرزو و آواتم هه یه

هه ر که یشتن بهم آوانم ده وی که خاکی پاکی توله وجودی
بیگانه کانت پاک به یشه وه و من وها و چون به کاتم له باوه ششی تودا
به سه ر بهستی و آزادی بزین — بزنی کورد و کوردستان به سه ر بهستی
و سه ر بهستی .

خوشبختی چیه؟

ل. پ. آ. م. ش. - آذر ۸۲۱

له مه‌بدانی بانو به‌رینی زینده گاتی‌دا هه‌مو که‌س . کوششی‌خوی
بو که‌یشتی هم‌آمانچه که‌ « خوشبختی‌ناوه » ده‌ره‌تینی ،
هیچ‌کس‌نیه‌ نه‌م‌آره‌زوه‌ له‌دلی‌دا په‌روه‌رش‌نه‌کات . و
هه‌ر که‌سه‌شتیک‌به‌پیوستی‌خوشبختی‌خوی‌نه‌زانی . مثلاً : انسان
له‌به‌هاری‌که‌نجی‌دا‌به‌پدا‌کردنی‌هه‌مو‌ریکی‌جوانو‌دارین‌پاک‌؛
وه‌نه‌خوشیکی‌حال‌نه‌زار‌چاپونه‌وه‌ و‌رزگاری‌له‌ده‌ردی‌خوی
به‌خوشبختی‌دانه‌نی‌؛ اما‌خوشبختیکی‌چه‌ندان‌پایدار‌نه‌ییت‌قابل
دل‌بی‌گرتن‌نیه‌ . رای‌هه‌مو‌که‌س‌له‌هه‌ل‌بژاردنی‌خوشبختی‌دا‌جوی
جوی‌و‌مخالفه‌؛ «‌کنیسی‌بودای‌ته‌لی‌» له‌سه‌ره‌وه‌ی‌کارپاکی
و‌دروست‌کاری‌خوشبختی‌نیه‌؛

البرت‌هوبارد . ته‌لی‌ «‌چاکترینی‌خوشبختی‌یاریده‌کردن
به‌خه‌لکيه‌» ؛

ته‌گه‌رچی‌هم‌دو‌ره‌ایانه‌ی‌سه‌ره‌وه‌زور‌به‌نرخه‌بلام‌به‌عضیک
ته‌یته‌مایه‌ی‌خوشبختی‌ . وه‌بو‌هه‌مو‌که‌س‌به‌وه‌سیله‌ی‌به‌ختیاری
ناناسرین‌؛ هه‌روه‌ها . علم‌و‌صامت‌و‌تروت‌و‌کوشش‌-‌راجه‌به
موفیتی‌هه‌شخاص‌و‌به‌پوی‌ده‌کار‌هینانیا‌با‌ته‌یته‌وه‌سیله‌ی‌نصرت
آسایش‌وه‌یا‌ته‌یته‌مایه‌ی‌به‌د‌بختی‌؛

خوشبختی‌ته‌صالی‌ته‌مه‌به‌که‌انسان‌له‌سایه‌ی‌دا‌به‌به‌رزترین

سه هاله تو خوشی بگات ؟

چون به ختیاری له کوشته وه دپته بهر هم و له زینده گانشیدا
کوششوکار مه بیته ته نجاسی وه ظیفه بویه پوسته انسان بو خوشبهختی
خوی ههول بهات چون - ماکس مولر تهلی > گوناهی زور گوره
ته مه به که انسان خوشبهخت نه بی ؟ !

لهم ماوه دورو دریزه دا که نه تهومی کورد زنجیری دلی له ملو
کردتی بهد بهختی له بی له حاله تی گیانه للادا به چا وی برخونو
دلی بر سه و خه تیوه به داوی زولم و بیداد بوه ؛ با له فرکه ی بو ؛
له بهر ته مه بو که قدر و قیسه تی ژبانی نه ده زانی وه له ههولی
کاردا نه بیان ده توانی کوششیکتی وا بکهت که بتوانه به سهر هه مو
به ره هستی ژبان دا زال بین ؛ بویه تا ایستا له حهتی ژبانش مه حروم و
بی باش بوون ؟

- سلان تهلی - تاله ژبان دای له به هره و به ره که تی استفاده بکه
چون دنیا بویه خهلق کراوه که انسان له که شوتهوشی زینده گانی دا
دلگیر و مات نه بیت . به لکو پیولسته انسان خوی له مه زیاتر بزانی
که سهختی و گویره وه ری بتوانی به سهری دا زال بیت . وه ههوانی که
قرار و میزانی زینده گانی نازانن بو ژبانه نابین و حهتی خوشبهختیان
تیه . چونکه ؛ خوشبهختی سزای مه نجاسی وه ظیفه به . وانبا به ختیاری
شیکه له مقابل پیک هتیانی وه ظیفه دا به انسان ده به شیری بویه
خوشبهختی په کیکه له گوره ترین وه ظایفی ژینی ابه ؟

ته کهر که میک بیرله میژوی چه ند سال له مهو پیشی خومان
بکه پنهوه و مهوضاهی بهد بهختی و گرفتاری خومان بی تینه بهر چاوبه چاکی

دهره نه قهه پيگي دوو گه مهي

بايز - بايز له كوي بوي ؟ < چوو بوومه شاري >
بايز - ده نك وباس چوو و له ناو بازاري؟
بايز - ده لين رووسه كان هيجكار له پيشن
بهم رواه كلكي هيله ده كيشن

بومان نه راندری که بو نه نهومی کورد غیر از آزادی هیچ شتيك نایته
مايهی خوشبختی ... وه سه عاده نو خوشی ژبانی کورد نایته به رهه
به آزادی نه بی ! .. مباله تی کورد له آزادی و سه بهستی زیاتر
هیچ شتيك به بناغهی خوشبختی و نه جاتی خوی نازانی !
کورد راضی نیه که له ریزمی نه ته وه کانی گیتی دا
به گوناگونکار بنوسریت و آماده به تا دوامین ده ره به بو نه نجایم نه
آمانجه پاکه کوشش بکات وه به هه وه هیزو توانا به وه تی ته کوشی
تاله به رامبه نه نجایم وه وظیفه دا شادی خوشبختی وانا : سوربهت،
و آزادی ، بگریته باومش !

سه مالی کوشش هه وری نه گیه تی له سه روی کورد و کوردو -
سنان لادا . شه ری بهد به غتی و چاره ره شی دوابی هات وایته
به پانی سه عاده ته .

کورد نه بی : بو جیزنه پیروزمی نه جیزنه گه ررمیه ! وه بو
وه ده ست هینتی سه بهستی و آزادی . وه را زانده وهی به هاری
کوردوستان . گولای تیشتهان به خویشی که شی خوی سکه شه .
بزی کوردو و کوردوستان و کومه لهی ژ . ک

سوپای هه شته میش له ولا آزابه
 خه ریکی گرتنی اینتالباپه
 بایز - نه دی آغامان خه ریکی چه ؟
 له میزه آگام له حاله نه
 بایز - همن چوزانم هیچ نامه لمینی
 خه ریکه دیسان قهندی بستینی
 بایز - جاقهندی بوچی ده ده نی کاکه ؟
 شو آغانه ی بوه قهط بووان چاکه
 بایز - قهندی ده ده نی ، ده بهمن ده ستری
 هه تاکوو نه کاکا بیری سهر به ستری
 بایز - له بانای قهندی چی ده دا قبهت ؟
 بایز - شهرف و نامووس و بچدانو غیرهت
 بایز - دهک با شوا جهرگی بی باره پاره
 شهرف ده فروشی به پوول و پاره ؟
 هه لاهه لای کاکم ده وله مهنده ؟
 چی احتیاجی به پوول و قهنده
 بایز - مهگر نهت بهستوه بایزه رووت مه تو
 که شک ره ق تره تا پتربی دو
 بایز - به خیر نه پوه نه قامی بی هوش
 نه دی قهط پیت بی خه به ریکی خوش

باقیه ناووت نه تو، گهرچی ده میکه مردووی
نا، له نین! ماری هه تاروژی قیامت زبندووی

تکاله کوردده ناو داره کانی ایستا

ک^ت بشتیوان ۱۰۴۲

چه ندیکه که من تهماشای هلسوورانی ئەم چهرخه کون و شهینه ده کهم و جار چاریش میژوی نه تهره کانی ئەم سهرزمینه ده خونیبه وه واده بینم له ناو ههرقه ومبک دا که بهستیو چاره رشی برۆزی سندیی وورده له سایه ی فیکروو هیمه تیی بهرزو نیشتمان بهروهری چه ندکەسی خاوهن هوش و اراده سکەشەقی هیمه تیان له تهماغ ودروو ناراستی هه لداوه کاری نهوقه ومه رووی کردوته چاک بوون و ژبانیکی سهر به ستو آزادیان وه گیر که وتوه بیجگه له نه تهره ی هه زاری کورد که چهند چهرخه گرفتاری ههوار ههره سوکین وه سه دیکه هیچ و خورایی بووت وه بی مه رام بوگیان و مالی په کتری سمکول ده کەن له خول

نازانم بوچی ره گی غیره تیی پیاره که و ره کانمان پساوه ؟ بوچی عهقل و معرفهت له میشکیان دانماوه لام وابه ره گ و شاره گه زله کانمان هه مو به ماشه ی جهورو سه می توردک — ابران و عه ره کان له بهر هانوته دهر به لام تیگه بشتنو فاینان چی به سه هانوه ؟

ته من که کوردیکه یی بچوک و خه م خوری نهوقه ومه م تکاله مه زنه که و ره کان ؛ شپخ و قاضی ومه لاکان ، خوبه گه و ره زانه کان و تاجرهدراو زوره کان ده کهم له خهوی غه فلهت رابه رت چی وه ختی خه وه ده ستیک به پاوی شه والودا بینن وفیکریک بو حالی خوتان و ئەم قهرمه که هه مو

میژونوسه‌کان ددان به نه‌جا بهت و غیرهت و پیاوچاکی له‌میوی (قدیمی) داده‌هین بکه‌نه‌وه و بو رزگار کردنی قهومی‌هه‌زاری حکورد جه‌ولیک یه‌هن هیوام وایه به‌زدانی گه‌وره و به‌رز یاره‌تی‌دان بدا وه‌یزیکو بینته به‌ر و سه‌ریکه‌وون .

به‌زه‌بیکو به‌حالی من‌داله بی‌گونه‌هه‌کاتان که میوه‌ی باغی کوردستان دایت بانه‌وانیش به‌دیه‌خت نه‌بن زنجیری دی‌لی و ژبرده‌ستی‌بان نه‌سکرته نه‌ستوی شه‌رف و قاره مانینه‌وه .

ته‌ی سه‌ردار عه‌شایر و پیشوایانی کورد نه‌ورو روژیکه سه‌رومال ده‌یناو راگرتنی حقه‌قی حکورد و کوردستانی گه‌وره نه‌ریجیکی نه‌ مردن له‌ ریگای آزادی به‌شه‌را‌هت که‌لیک خوشه‌ه له‌ ژبانی ژیر-ده‌ستی و نه‌سه‌ره‌ت

دیسان له‌و که‌ردانه‌تی‌کو بوونه هوی دووبه‌ره‌کی قهومی کورد و وه‌کو فریزو ره‌گیلان له‌ باغ و یستانی به‌ختی کورد هالانه‌وه و سپس و بی‌به‌ریان کرده‌ه تکا نه‌که‌م ده‌ست له‌م کاره به‌سته هه‌لگرت حه‌یفه با یاقی کوردابه‌نی وازمرد و بی‌ده‌نگ نه‌بی

چه‌نگالی شیرینی یته لانی کوردستان بوده ره‌بنانی وه‌گی خوار و خبیجی وان زور به‌هیزو له‌بازه

به‌تابه‌تی نه‌توبیکانی کومالی (ژ. ک) ووشیار ده‌که‌مه‌وه‌که ریگا هه‌تله نه‌کن و بی‌بان وا نه‌بی نه‌م کومالی ایبه‌گاکه‌به‌ساری گوشینی خوبان له‌ستی آسیتی ایبه‌یارین بزی کورد و کوردستانی گه‌وره و کومالی ژ. ک .

گوردستان

« لژماره ۱۰۵۳ سالی پینجهمی روزنامهی »

« اللوا چاپی بیروت وهرگیراوه »

« نوو-۹۰: یوسف مهلیک »

« وهرگیر: م. نادری ۷۶ »

خورسکاو (طبیعت) به شیکي زوری له جوانبو پیتی (خیرات)
خوی بهسر کوردستاندا بهش حکردوه، نهگه دهستی وراثت کاری
آهه میزاد نهبا بهراستی سویرای روز ههلات بووو .
پیاره کوردستاندا نهتاوای خورسکاو بههه موو جوانبو رهنگینهوه

د • بئیت

یه کیک لهو ضابطانهی که بهم نیزیکه له گهل سهربازه کانی بوکاریک
خاردرا بوونه کوردستان گوتوبه تی : فره انیکي درابوومانی ناچاری کرد
بووین به خیرایی کار بکهین و بیویست بووماوه بیکی زور دریز به شیوو
دول ودهره دا بووین تابگینه خاکی کورد، مانده تی هیزلی بری
بووین، یزازی لهسر هه موو سهربازه کان کار بکه ریوو و زیاتر خویان
دهعات، بهلام که بیان له خاکی کورد نا حالمان دهست به چی گورا ،
ههستان به له شمووکی خومان کورد و شادی له دلاندا به رمی گرت
سهربازه کان له بهر خویانوه دهستان کرد به گورانی گوتن بهی تهوی
لهه ره لهوه هور واسطه ی تم شادبو دلخوشی به بزاین لهم حاله دا ایبه
له دولیک دا بووین که وینه بیکی ترستاگ بهلام جوانیکي میواندارانی هه بوو

له و کبوه بیلندانه که سه‌ریان بو آسمان کیشاوه وله‌زستاندا به‌فر
 دایات ده‌بوشیت دانیشتوانی خوبان به‌بی‌ماندوو بو نیکی زور تیرته‌کن
 که‌ندوشیو دولی کوردستان همیشه به‌رگی قه‌ش‌نگی خوا کردبات
 له‌بوره ، نه‌و آده‌شیرینانه‌به‌بی برانه‌وه به‌وشیوو دولانه‌دا سه‌ر به‌ره‌ژیر
 ده‌ین ، میوه‌ی هه‌موو رنگه‌ به‌وداره‌تیک چرماوانه راهانوو نه‌ خوار
 میله‌نی کورد که‌له‌ره‌گه‌زی آرین استیاریکی تاپه‌نی هه‌به‌که
 خورسکاری زمینی کوردستان له‌وانیدا هیناوه‌تدی وه‌به‌چه‌شنکی وا
 تیکیل خووو ره‌ووشتی کوردان بووه‌ که‌ ناتوازی لیک‌جوی بکری‌نه‌وه
 کورد میله‌تیک‌ی راست بیژ بو میوانداران ، فیل باژنین ، بی‌به
 چاکه‌ دادمه‌ینن وله‌ بیربان ناچی ، کین له‌دل نین ، نه‌گه‌ر به‌هدالت
 ده‌گه‌لیان زه‌فتار بکن لی‌ده‌بوورن ، به‌لام نه‌گه‌ر دوژمن هه‌ر به‌یادی
 له‌گه‌لیان بچوو‌لیتوه له‌ بیربان ناچی چونکو ده‌زانن کورد به‌سه‌ره‌ستی
 آفریده‌کراوه و بو‌که‌س نه‌هانوو نه‌و به‌شی خوا له‌ژان دایی
 به‌خشیه‌ لی‌داگیریکا کورد میله‌تیکه‌ کار‌که‌ر ، هه‌ر چه‌ند کار به‌آزار
 بی‌نه‌ه‌نه‌بان له‌کن خوشه‌ویسته .

کورد زیانترینی له‌ کیوان دا‌نیشتون له‌گه‌ل نه‌وش‌شاره‌کان
 غه‌یره‌ کوردی‌که‌م تپدا‌به ، نه‌ناکت دل‌ه‌په‌نی‌کوت ته‌لکی ، که‌له
 نه‌حوالی‌کورد اشاره‌زاییکی فولیان هه‌بوو له‌نووسراوی به‌ناو
 بانگی‌خوی‌دا‌که‌بو‌عصبته‌الامم نووسیه‌وو‌اده‌لی
 پاته‌ختی‌کوردستانی ژبرو‌که‌گه‌وره‌ترین‌شاری‌کوردانه‌وله
 سه‌رز و ییکی‌سی‌سووچی‌کوورر‌دا‌هه‌ل‌که‌وتوه‌بیجگه‌له‌دوکانداریک
 هه‌مووی‌کورد‌بوون
 به‌بی‌ژماره‌ییکی‌که‌له‌دوا‌یه‌دا‌کراوه‌ژماره‌ی‌کوردان‌نو‌میلیونه

عەشایری کورد

ر. ع. دادە

لە ژمارە ٤٤ کانی پیشوو دا باسان کرد که میللەتی کورد
نا بە پشکنیکی که میزو نووسەکانی گیتی کردویانە زور نەجیب
و آزانت و نیشانی تەوان وەک بە هەشتە ، دارو بەردی جیاو
کیوانیان هەموویذیرو زیو بە لام داخی گرانم کوردستان لە بەر ناتە.
بایو خو خوریو تەماع بو تە پەند کۆت و هەر پارچەیی بە دەست
بە کیکە وە دە نالین .

ماپەیی تەم نفاق و دوو بەرم کیه چه ند سەردار هە شیرە تپکن
که بیرلە تە حوالی خوبان نا که نوو و خەریکی دراو کو کردنەومن
تە گەر بیریان کردبا وە دە بان زانی که مالی دونیا بە دلبو ژیردەستی
هەج سوودیلی نە تە و نە دەش دەیی بزانت که تە و مە ی کورد
هبارت نە لە و چەند سەردار هە شیرم تەیی که بە خنباری تە نوو که پان
لە ییناو ماددبات دە نین بو آگاداری لە تە حوالی عەشایری کورد
ناوی تەو هە شیرە تانەیی که لە که اینو نوژی کوردستان خەریکی ایش
و کادن و بە ییادەتیو جوانمیری چارە رەیی کایکوت که خوبات
لە دلبو ژیر چه بوکی تەو و تەو تە جات دەن لا بەرم کانی ٥٧ تا ٧٧
(جەغرافیای سیاسی ایران) که بە دریزی لە هەشایری کورد تەدوی
لە کوواری نیشماندا تە نووسین

له‌ناو کومه له‌دا

چاځونک بډنډولک له هه رانامه‌ی گره‌ه‌ه

۷- بونه‌ی متدین بوونئ به‌شی زوری نه‌تووی کورد به

دینی اسلام کومه له له کوردستان به نیا دینی مقدس اسلام

به‌ره‌سی ده‌نایو بوته‌رویی شه‌ریعه‌تی خاویښ اسلام

و به‌چی که‌یشتی هه‌وو و ریووشو بینه‌کی اسلامه‌تی تیده

کوشبو له‌که‌ل مناقشات به‌ز به‌ره‌ککانه‌کی به‌شیدعت له‌کا

۸- مه‌سه‌له‌کی کومه له دیسوحتراتیه و له‌م پیناره‌دا

بوخوشی ژبانی به‌شهر کوششت له‌کربت

۱۱- کومه له هه‌موو قه‌یله و عه‌شیره‌تکانی کورد به‌چاویک

ته‌ماشاده‌کا و بو برایتی هه‌موان کوششت له‌کا-ره‌خنه‌گریو انتقاداتی

کومه له آکاری نه‌وان ته‌نیا له‌رووی دلسوری کوردا به‌تیوه‌به‌که

حه‌ز به‌له‌ناو چوونئ آکاره‌و ره‌فتاری ناشیرین له‌ناو کورده‌واریدا ده‌کا

گه نڄينه ٿي ته ده ٻيا

ٿه گهر مردم ...!

شيوه گويزان - قانع

ٿه گهر مردم وه تن لوانی تو خوش
ٿه گهر قه پسر نه ما گوانی تو خوش

به دس خوم بی له به بی تو و به هه شوا
چه هه تنم پر له نه و سهیرانی تو خوش

هه موو حوری مبارک بی به یا شیخ
له بو من ره کچ و غیلانی تو خوش

هه موو هه نکوبن و شیري بو مه لاکيان
مست و سر چاوه نی آوانی تو خوش

به من چی سه بری باغ و قه صری لویان
وه تن صحرای و کبژ و کیوانی تو خوش

ٿه گهر دنیا نه مایهک سر به چاری
وه تن گهر مینو هم کوپستانی تو خوش

ٿه گهر نه فی غض و وصیت تیا نه مینی
مبارک بی وه تن ده و رانی تو خوش

قه ره ضنا قانعی نه مرو نه مینی
وه تن ره بی هه و خواهانی تو خوش

نالە ییبی دل

له ژماردی بیجهم ماوه توه

اسی بی جسمی مرووت تهی خیره مندانی کورد
لازمه باش تی بکن شیرانو شیر به چچانی کورد
ره حمو انصاف ماره گهر؟ بو عایلهی مردانی کورد
راسته گهر اسمی عدالت بو چی متدالانی کورد
ویلو سار گهردان بسووربت وا بهسهر کیوانهوه
کورد گاولهی کهوته لژی کوریر بووه دروانیان
نه گبهتی رووی کرده جاهاو سه شهتی مهردانیان
جاری وا گیراوه روژی جیلوه وو جهولانیان
هیندسپایه بهختی کورد بو کوشتنو تالانیان
کومه لی هانووون به سواری ووشتی بی بانوه
کوا یه لانی سهف ده ری روستم نه زادی خوش له قهپ
چی به سه هات که و که بهی کوردانی با تملو ته سهپ
بوچ وه ما گوم بوون خوداره ندانی شه شیر و سه سهپ
حالی کورد ایستاله بهین تودک وایران و مهردپ
یجوه طه بره ککوت - ووته داری متدالا نه وه
هر کسی هیوای به نامرد بی تویش نامرد تهی
قومی باره رکا به دوژمن ابشی هر بهل خورد تهی
هرچی کهوته شوین قسهی ییگانه تهستوی وورد تهی
تهم قرارای عصبه وا خهلقی نه لین بو کورد تهی
هر قسهی رووتوه قسه ناچینه نا و گهرقا توه ....

دلی دایک

د بوچی به ناو بانگی ایران بیرج میرزای به ناو د قلب
مادر هوندوبه توه هزار ۲۰ له شاری $\frac{T}{K}$ وهری-
گیراوه ته سهر کوردی

دلبری نار د یه لای دلبداری	آخ له بهر دلبر وداخ بو دلدار
دایکی توکیشه به من ده فروشی	زور خرایه له گلم سهر به دوار
هر بیان بهر بو هه تا ابواری	توه گر تومیه نیو توسو پلار
تابلی بهس له گلم روونا خوش	خوچنبویش چی بلیم دورله شمار
چاری مونی له دلم تیری ومان:	داوه-گیرانوه هر خوشه بهزار
تا توه ماوه بهزاری من و تو	قندوهه نکوبته له گوین ژه مری مار
نابه بهس له گلهت تا نه کوژی	بیره دایکت که منی دا آزار
ده توری بیبه ژنت هه لسه برو	بیکوزمه سینگى به خنجر که شقاو
دلی ده رینه به گرمی و به خوین	بومنی بیبه له بات سیو و هه نار
آگری توره بی من داده مری	کاری توش سازه نه مینی به دکار
کوری بی بهش له هه مو زانستیک	شیت و دیوانه و به تهر و به تیار
گوره بی دایکی له بیر چووه که بوی	ده چرووساوته ده هه جمی به چی بار
دایکی کوشت سینگى درى گورگانه	دلی هیتا به ده رو کوردیه خار
رو به خانووی کچه که وهیشتابو	دلی دایک له له بی داگیاندار
کو ته هه دای له بر بو هانیشکی	که می روشاو دلی دایکی به تلار
که ونه نیوخول- که هه لستا بووی چو	بیستی دهنگی له دل نه بکوت- هاوار
کوره کهم لاتی به بهرد ایشاوه	داخه کهم ده ستوبلی بو زامار
نیشان دایکه کوری چابه نه کهی	دلی بیشتی به هجج باری هزار

که می ماوه

ل. پ. آ - بومپزبکی ناودار

له شوقی نیشتمان و شوعلی نیشیری سه لایوژه
برینی روح و قلب و قالب فی الجمله صابزه
مه کهر باور ده کهن باران صدای ته بلی به شاره تدی
مه لیت مه شاعیره دیوانه به یا شینه یا کیزه
ده لین نه کاروانی فافلی کوردی و به باش که وتوو
که می ماوه نه جانیان بی له نه مه و درازو نه ام لیزه
برا کهردن که چی ی و مه حکومسی خوراکیکه زه هرای
ده خبلیت بی نه چی بیخوی بروتی به مه لده پیریزه
له میوهی باغی آزادی که سی به خورده کا نه صدیق
که میوهی چه ته ته هانوته دونیا - ههسته بیچیزه
که سی مونکیر به آزادیو به استقلالی میللت بی
به سووردهت زیندوو ده دل مرد وو به نیره بی نیزه
که سبکی هه ته ره تقی شه خمی خوی مه نظوو و مه طلب بی
به سووردهت که رچی گوی کورته به لام بیچاره گوی دریزه
خوداوه ندا به مه حقو حورمه تی خاصانی ده رکاهت
ته وانه ی روو به قیلن دایما ده ستیانت به ده سنویزه
که سی حیفظی مه ووقی میللتی مه نظوو نه بی ره بی
که درو لال بی له باش کوبری به خرو بکه و به سوورزه

خهوی غهفلت بهسه ۱۰۰۰!

د ع . هونار که هو تاریکی هوونه ره نده و

« نه نامبکی به ترخه تم ترحیح به ندهی »

« بوناردوین کم کم له چاپی ندهیت »

خهوی غهفلت بهسه هستن له خهوی	گهر ژبایکی به آزاد و ده وی
نه و به هارو کوله کان بشکوتن	سوسن ونه رگیس ونه سرین له نووی
لاله و گل ده درهوشن له چه نیت	وه کوته ستیره به تاریکه شهوی
بوئی وهک عه طره نسیم سه جهری	پیش گزینکی که له کیوان ده کوی
نیشیو بولبولی شه یدا له گولی	وای ده قهره و له زمان خاصه کوی
نه تهوی گره هه مو دونیات بدهنی	به دلچسکی به خهم و لپرو لهوی
به خودای عه زه و جهل سوینو دهنم	پرو ده لیم بهک قصه بیگرته کوی
تا کو فرصت هه به کاربکی بکن	له هه مو لاره سهری ناله سوی
خاکی ایبه که نهو نهی ارمه	حه بیچه پی دیکه وه دس خه لکی کوی
خوبه شوریک بکه ون رپک مه کون	دژمن نه و ریی نه که وی ریت ده کوی
دهس له دهس قوو و تو باری له خودا	ریی کون تاسی ناسپوده سوی
بهس له زه رگی تم و نه و نه فرقه بین	بهس بنانن له رقافت ایزو تهوی
هومری مه حکومیت و دهس به سهری	نی به نی قبه نی بهک دانه جهوی
دهس هلی نن له خودای مه حال	سهر به خوتی گی له کوردان و بوی
دینه گویم دهنگی فرشتهی رحمت	به هه مو نهظمی ده ایونا سرهوی
خهوی غهفلت بهسه هستن له شهوی	گهر ژبایکی به آزاد و دهوی

تیفوس

ای ۲۰۰
ر ۲۱۵

به كيك له نه خوشبه كيره و و زور مرینه كان تیفوسه تم نه خوشبه له سالی ۱۹۱۴ داله و ولانه كانی بالكانت و بولكار یا بلاو بیووه له نه نجاما زور له دا نیشته چاره ره شهكسانی مراند، له روسیای چاریزم دا نیزیکه بی دوو میلیوت کس به تیفوس له نار چووت همو نه خوشبه مەرك آورده هر له ساله ۸۰۰۰ کسه له اردوی فره نسا بر وولانی نه بورنی رفاند و هر وا له شار بازره کئی یونان مېکروبی تیفوس له «ویوس» که گیان داری بیورکن و به بالوبنی «شامبرلین» دانی به رده بن هانوته به رهم مېکروبی تیفوس به هوی نه سبی له نه خوش را ده چینه نیو به ده نی ساغ و نه خوشی نه کا - که سانیکی توشی هو بیمار به ده بن له بیشدا تاییکی ۴۰ ده ره چه ده کرن زکیان له کار ده که ویت دم و چاوی سوور هله که ریت له روزی چوار مو پنجهم دا تهواوی به ده نی بیمار زبیکه ی سوور و ده رده نیت ده پلی خراودت کهم ده یو تینوایه تی له نه اندازه به ده زور دهی - ریکی پیشکرتن به بلاو بوونه وهی تو نه خوشبه به سلمه له ز ماری مورتهم دا بخورینه وه

د لاسياوړی بو چاپ؛

له ژماره ۱۱ ښخه ۱۱ نارۍ هينديک له ۱۱ ندامه کان که بو زور کړدنی
انتشاراتی کومه له پارمېنی صندوقی کومه له بيان کړدېوو نووسی دېسان
له ژبرمه نوی چوند نندامېکی دېکه ده نووسين:

نوی نندام	پوولي تورکيا	پوولي ايران	پوولي عراق
۱- ع. فرزانه	۱۲/۵۰ ليره	۲۵۰/- ريال	۲/- دينار
۲- خ. م. شاپاز	۱۲/۵۰	۲۵۰/-	۲/-
۳- ع. بيزه	۱۲/۵۰	۲۵۰/-	۲/-
۴- ح. و. سهخي	۲۰/-	۴۰۰/-	۳/-
۵- ا. آزاد	۱۹/-	۳۸۰/-	۳/-
۶- ا. ا. آزا	۲۵/-	۵۰۰/-	۴/-
۷- و. چوپينه	۱۰۰/-	۲۰۰۰/-	۱۵/-
۸- و. برای داسه	۲۰۰/-	۴۰۰۰/-	۳۰/۳۰۰
تیکرا	۴۰۱/۵ ليره	۸۰۳۰/- ريال	۶۱/۳۰۰ دينار

له ژماره ۱۱ دوايېدا دېسان نه وانهی که کومه گي صندوقيان کړد
نيويان چاپ نه که يښ -

الله

ژ، ك

ژي كورد و كوردو سالی چه وره

نیستمان

پلاو كه ره وه ی بیری کرمانه ای ژ، ك

مکوار ایستان که ده ای و خویند بهاری . کرمانه لایه ای . سپاسجو ماشکی کوردی

ژماره ی ۷ - ۸ - ۹ سالی بیست و نهم . پلاو ایرو . پلان بهار شجوره دانه ۱۳۳۳

سلطان صلاح الله بی ابروی

ژبی گوردو گوردستانی ۱۰ دوره

نیشتمان

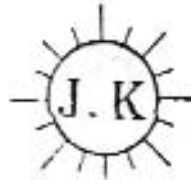
پلاو که رهوه ی اهری کومه که ی ژ-ک

مهورار بهستی که دهی ، شویند موری . کومه لایه نی ، مهابیو مانگی کوردی

ژماره ی ۷-۵-۹ . سالی بیستام . شاکه لپوه ، پاندهار - جوزمردی ۱۳۳۳

سایهین صلاح اهری اهری

نیشتمان

پلاک کردهای بی کومه لایه ۱۰۰

گسوارینگی لادین، محوینده واری، کومه لایه نی، اسپاسیور، هانگیس کوردیه

ژماره ۱۷/۱۹۷۹ • سالی به کام • به هاری ۱۳۳۷

•• (مهورستان قوت تارین) ••

آ : ل . ب . ج . یزمن - ۴

... مهورستان هیچ نی تا گمان چاند یوانیکی زرتنگا
 دهیندات حال و در او ده حال چند و نه دینگی درو بو فر و
 فانی محوره کانیان به به گنجینه کایش با زوری لهم محورانه
 دادمه کینی ه لو رسته په بیو خه بانی دهوله تانی نور کینا
 ایران و عراق که چه تین - الله وک زهرو و نه کوردستانه
 نوساون، خوی ده مژنو بی هری ده کن، نه نی خویستوری
 پاره دینگی آهستور له تیوان ته قلو هینلدا پهدا ده کاده
 - بیته هوی نی که هینتو نه قلمین! جایاوی نه دایش آره -
 ووی سه زری دینه هینکو وه کوو هینلر ده کویته خویای
 سینه کویو شاهه تانی - ایز نارانی لهم هه بوو دویا په
 باخریت دست به کیکه وه نا آقایی به ساردا بکات
 دهوله تانی نور هینیا، ایران عراقیش و نه پاره کینی

مهورستان زور له بیزه چاوی حور کر دوو تو خستویا
 خویای قوت دانی له دولانه محوره به کله رسته
 ۴۰۰۰۰ کیلومتره جوار خوش پانایوانو (۹) هلسونسی
 دانستو هده به لام ووشیار بوو نه وهی کورد قلمچیک زور

... مهورستان که له جینگی رابورد وودا له ده می له وده و له له
 استعمار یی با عزاو جانی کردن: کورد هه نا هه نا په نا په
 زیر ده سی له وان داناییته و بو ای گومان جینگی خوی دانا
 ده که هه روه کو کر دیش به لام به به الام ده سینا و جینله
 باوه کو بو یزینگی کورد یزوانی: «کوله کوردی جینلر
 هیدر - سون جینلر که نه توانی دینه هوی راونستانی
 آتینی له تینی دا هه روه ها جینی ایدو رو نه نه وهی اچوو کینی
 دینا کینی مستوری تمانی ناوه نه کینی خویا وه»
 دور ووی، له زور و جی کوزی له وه کار خانی
 فساد به له لاینگا جینی اینه که مشاهده اینهی (مور) تم
 تصدیق ده کار له لاینگی دینگه توه (په یسانی لوزان) قیامی
 کمال پاشا به روه سی ده تانیو اجاره ده دا سار له نوی کوردستان
 له تیوان شور هینیا، ایران، عراق و سووریه ادا بهش بگریند
 ساری له مرستی و سینه! ساری له و عشا کو داد په روه ره !!
 ساری لهم شاره سو و چینه !!
 هه بوو کس ده جزانی کرداری عیبه الامچیک و هها

خاندان! خویری پکی و جمهوری که چند ساله دو لیو دایستو-
کالی له آگردا ده سوو لیو چندین هزار دایگی له خیتی رو له
دوینه کاپاندا ده سوله لری. داتاو ده) به خوینده به

هر لگو عصبه الامسه شی بوو به کرداری ناروای خوی
هر باره ی کوردی چاره شی سوده بیشتی زور میساده ی
دایه ابران و سوریسا یوقنی عالی گورمی ای چه کوه سلاح
کم همدو سوی می هطورندی له یوان دوو جه لگ دار زاوه
گشتی و پالیسی له بنزی «کوه له لری ویه و کارم الی
له ساده و اتا عصبه الامیه - جامه ی جه له

کوردی هطور و چاره شی هیدی دهرد و داخ ا
زوربو لگو هندی ظم ئی گزاونه تا یار به کتک کم دردا ده
ده هینه بر چاو بر چاره کردی یا به کتیک ده کوه یو
لایردنی هزارالی دیکه ی به یوتوه دینو له به ریانو پارو-
ده به سئو هر یکی نایه ای که نایه املو و مان وسته مدبتان
جهتی یی ده کتک ده کتیکه ره وانو فریبک ده گوبارانی
به هاری له چاو ههل ده کولو پاره ی جیره تو کولسی له و
همو و ده رسته مانه له یلش چساو و وین ده کت

ده دویست پاسی فرود دانی کوردستان یونک کم که
تورکیاو ایرانو عراق به هوی په پمانی سالی ۱۹۷۳ و معاهده ی
هوی سنده آاد پلایان بو داتاو که چی کرداره ناروای
لی عصبه الامیه هاله و بیوم و تاه و دای و و تری له دویست
و ده گرتو پاشیم کردله و حکومت زور کار و استعاری بانه
له جه ی راور دوو دای بان تاین بو که کورد هر مین چاو له
سالی هوی لاپوینت بو به که و تاه و دای له لایردنی کورد له
تورکیا مان کوردی سلاح کرافتی نام و هجه به به دده تکی
یی مانه له هیرا به اجرا کردن له ایران یا وانو لگه یین و سحرانه
به لکوریان بو له ناو بردنی آسکالی (عادات) میانی کورد
هرار جووره پلان رنکرا به لام سه جانی کورد به هجه پکی
یی مانه له به کوندی تکی یی و چان به به لاسیتسی سار آاد
و به پارمانی هیری شی راوه ی میله ت و حه سزه ی آزادی

له بران بر کم همدو پداریه (که له بهر چای همدو
دوله کله هوره کالی جیتی - ده پان گووت جه کسیرا بوردو
- بیان بو و ده گرتی - ده ی مظلوم له ظالم گردیو له ایبه
ده کرا) دایرانه و دیرانه رادستان، هه و وروژ بو ووشیار
کرد هوی لاوان نیکوستان سوپاس بوسوا هاندو برون
و گوشتیان دایو و نه بیو اینتله همت نویستی کوردستان
کوه لی سیاسی بنیاد تراوون، اهر اینتله هری له لیا و تاه-
تاک این که بو رزگار کردن و نیکبخته وه ی پارچه هستانی
هطور دستان گوندرده تان به کوه بزی کوه له، هیری گشتی
هطور د خراوه نه مایدان آهو تیوه بهمانی و ده هردوره
و ده کو برداش هار کالی ده ست به گاری - سووران یی دوله یانی
هطور د لایر به لگنی خویدا یی حال ده کت

آهو همدوره افش کسکوتانی تورکیا، ایران و عراق
بیرمان لی کرد هوه فر بیان ده و یی بیان که له هالی قبای
لاوانی کورد هر ده ی قام بین آه و اینت ده زمان دواروز-
پارده کمال آزاد بوونی هطور دستان به ستر لوه هوره آه همر
کوردستان آزاد به یی - آه همر قومی کورد زنجیری دینی
له تار و ملیدا هه لکریتو حکو و دیکه منقل له کوردستان
دایه سزیت آه و اینت تا توان وین ه همر که به ده پنهان کتک
نه همر له سیلابانی دور لوولانی حویان لایر چاو -
دیری سحرانزالی تینو به سوینی - هری سوپانو مال و منق
الیان بو به هالی روزیان پاسکی هجه تان ههل خالوه
و دایویتی سحران به تیان به لادا کردوه به کولرانی چسوی
دوزه بان، فان به دانی لاوان، لایر هر مادو و یلوانی کوم-
مه لانی سیاسی کورد بو آران کردی لیتمانی حوته ویست
ژنده کونستو هچ تنبک نایه مانعی گاریان

له سحر هیندیک هلام ده سحر وی سروسو ده ده منی
دوزه بان بووی لازمه ژانی کوه له لانی سیاسی کورد هر
کالی اراده یکن و ایان به سحر دین و ده کو شهاده ت بو پلایر
و ده لایر سوپانو ده ستر یی سوپان و مساعلی از هول و ابلاغ

«(گورانی ښتمان)»

آ: ل. بام. ۹۹۹۹

له یوانی له ناو خوی رای نگرینه آسوی برهوری سپاره
 بهیریکه شرفراوه روزگار هر ۲۰۰۰ کانی وی یی نه سگرا
 هسته ناره یی نگرته
 له آنه نمانا ښتمان رازیکه له دلی زمین وه دهر ده
 کور یی له هر چی آسول جی می ده یی لایه رکی خوره
 یسی دوزمانی وه لرزی هستوه
 لورده ده که که راوه وی منی هسته فکر و آهله پته وه
 اموچار اوسکوت: دیک اموغله هیز داری، باوهریک
 هدده فایم یی کوان اموانی یوانی چته مانع ا کامهست
 نوادی عیانت کردنی ده که ل هبه به پاکوا نه لایه کی و که
 بی هر آمانه یی کی «ښتمان» ره جای کردنی لایه کی وه
 هسوه اوانو آرمو کانی یکه ناپه ن!!!

به تصویرایی چلوی دوزمان ښتمان جاره کمال
 چلری پاکرو جواتر ده یو له آخرینا دهینه هسوله یو
 سیگی به باران لاو - ۱۰

«(راسیوی ته سمال یو کورده)»

سرومی سمال له کانی به پانا که راده یوه
 دوی وی له قولی منو لوبی به کورد:
 بیر هسکه مینک مجلسی میلسی له آسره
 هویمش وور له کان هسوه نده یان ده کرد
 یی بان هه به بیله نی کوردی له ووی زهوی
 هر چی هبه له ناوی به ریزور نه ده ستورد
 کم کورنه یی ساره و یاره یو بوونه جوله که
 بهرن آگه نی زه راره له مزینه هوی سگورد
 «آوال دهرای کردوه عالی خوندله سوی
 ساکو له کاره نی (یت الحرم ای سگورد
 (آ = ک: آوال

«(هر چی ښمانی ښتمان جواش جواش
 اموانی آوات سواز پروین اوسیر یکی ښمانی له
 آسمانی ژانی کوردستان هه نی آوانان و سوزهان
 چنر حردنه هسوه جاری که ده لایه لایه و سله یی
 دلان حسونه و سوله آسمانی بخت یار جاره کمال
 زه یونانی یارانی ښتمان و هک ښتمان که مان و سگرو
 خسانی وودن یه کانت و هک سوزانه وور ۲۰۰۰ کانی بهار
 له زور نه راندا نه شوه و غار خسریان ښمان ده ده نو له
 جهرمی دلا - ۱۰ می ده نی

هر که چاووم به بهر می جوات کتوت به جاریک
 دهر می جادو خوشیو ده کورنه و کانی ووشو یه
 کاتم دینه بهر چاو دلم له زیراری بگرانو یاری دته
 دهر له آسمانی جوانی سگوردستان ده سی شوی با یو
 یا ایمان، خاریکی بهر وازو سهران سیران ده نی
 هوی راپوردو نه نهار و سگرا که له شویکی هرزی ناردا
 راوستا پروم یوم له «ښتمان» ده کورده که کوراریکی
 کورده و ده مکتوب: اموه ښتمان به خیاره له چنر لایه
 یکه کله تو چنر وولاریک له ناکو آوار یکی له دلوه
 هساره گونی: هه نی ښتمان» روز له به بالاره که
 کله تو وونانی، ښتمان کوریکه لوبه هر دار یی هه لانی
 دوتا له هه ارته یی، ده کوریکه هوار یی باو بهر امان به
 هوی دانه اوه اوسیریکه به پتروالی اوجده امان هاتونه
 لایه یی ووجود، هر طبه دهر یکه آینلا بهرمانی داهو به
 نو هه نی هر یارانی یی: دهر یی که له زمین دینه دهر
 و هک هر له هک آسمان ښک اویالا ده چی

ښتمان با سگنه آماده و کوه هر ماله مریک روی
 دوزمانه کورده ده نی آرمو یی که هبه لایه یوم چی
 به چی نه و، ووار یته زور آشکراو به لایه ده هانی زمین

۵۰ وولانتیکی تیغ ما جیدی شولای آتلایه ای حکومتی ۵۰

۱۴ ژماره ۵۰ ی ۲۳-۲۴-۲۵ کی حکومتی جاور

لاریگای یتیمان دا مرغا چساچی لی جوان تره؟
دهست له وولات باریان آواره بون کمال و عدال له
باغ وستان له موخو چیمه لی وکتن دور بونله له
فرخو لی کس دا باریشان بون چساچی لی خراب تره
کوالی دهست له یتیمان ههل ده گرنه لی دایک و سبب لی
لنو مشال له وولاتی یگانان لی قورو حیرمهت ده گرنه
دلی که بیان بده آگری دوستاپه لی و غرض ویش دالی به
هه و و کس بیان لی بزار و دل سارده

مرووی ای ناموسا چاره ره هلی لی به عتی له
اگنت لایه دهوری ده گرنه ده یزس وولاتی توکوی له
تووی وولاتی خوت به بی خیتوو ۱ له ترسی دوزمن
له گره تو دوزمت بوو ده یزو وولاتی خوت باریت -
کالی له تو باریتای یهست دلی ده گری ره گه

لر ووی ده چرزه باری دلی توی بوسی لی به خوت چاره
ره هلی له لایو دلی تو لی ناموسا قبول ناکا لازمه
یوانه لی ترس و خوف خوت یه او یزه لی ترسی وولات
بورزگری یتیمان و بوزیانی سوت دهست له باریت
عقبات ههل مه گره سبکی خوت باریت لی خو بو وولات
وون و عدال و خیرات بگه تال

(آخ تیغ سعید ساریه دهر زاده هلی) باریان لایو-
ای حکومتی خصوصاً خیتایی- ژنگ هاور ده کات و وولات
ولیتسانی آزو و دهلی!

له بو باریت و حقی سورت له باری مازبو سبگم قه لای تو!
رایا رایا هو لایان آماده ی جهگ لی دکتان ست

له لی وایو دلی تره تولا وای بوو زه له و باسکاهی
روزی هوش ست ده بو دینه لاریت

ده لی زه بو یزور لی تان و دیز منی روو باریت
له آرایا بوو بترس و ست بون

ده لی دلان یزولان و قاپی لی بی بهمه تال یولان؟
وهک متالان دکتان بده یزوره نه لی مروی جوانه جاربت

دهم بو تر سوتک هه اران چارا مردن آ ناس ناخوش و کاله
ده لایو وون و مال، وولانتو ناموسی خوی ده و
ژبو کالکی لی گری دایو یزه تاریک لی و چاره ره هلی -
رایه ستا با سبگتان به گولان له قه ری یتیمان ههل
بشکوت بویوان رووی ره دنا سبگ خوسون جیوانه
رایه ستا بلا جرینی سوورو گهرتان له سبگ جاری
لی آه لمان خوتاپی لایوتک دناو موگسو چیمه لی گزرد
سنان دا له تاره اووگلی بولن تر و زیاتره

رایا رایا تهر و کوشن هیش و هجوم زور زور
له ارگردن لی به عتی حاسان لایه

ده و پله را هیش باریان لایو آرای حکومتی سنان
دهست به شهو شنگ وهک خیری تیره ره هلی لی دان

وهک باریتای خومان ایدهش خوتیمان ره هلی
ده یتیمان بوی آزاده ۱ ۵ آوی آرای گور دنان بیدیه

گورانی راستی حکومتی باریان واده لی تهره رایه
مجانا باریان باری له مروی خودان ناموس وده چاویه

ژماره ی دوزمن زورو باریتای هیشو جهگم بکن
له زپالی خو ترسو نایی بادل خوشی

آزادی و استقلال وولات بهخت باری و آساینتی
حکومتی دلمان و ره هلی و ناو باریتای خودان ده لی

سیری مردنی آبوو دایه

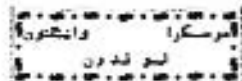
آیهه تالوی بیدمسی و دلی، زه هاری چاره -
بایرو مردن زور جار نام گرده و نایی لی بان ترسین

دایکی ره هلی، بلیتسانی آریز، حکومتی خوت و یتیمان
بیدمسه! دلمان باریتای و لیو مان بوی به باریه لی ترس

و یوانه هه لمت باریتای دوزمن دلی لی نا کاتون!
بایو تره تولا خالی خو، وولاتی خو، ناموس

خویان به با ده دن آبوو دلی وولاتی خو و مزین کس
له قسار بترسو دهست له ناموسو خو باریتای له گره

هه رایو چاک لی ای آریت

لویه هیاواری همو گوردانه او له دوسې ډول نه هم وراڼه
 که پر دې کار یو غوښتنی چینی بندار دی زکورو په پایسو
 برای خویان په گوشت ددهن لاکورو باور برای ښکوه
 پچوو که کان ښک شانو خو کزین زه پوزلی کپشراوو
 پر ساحلی ایران په وروان ددهغو ده پکته نه یی شیل
 ودهالو عدالی خویان برسی ده کزین لاده غلو کوی بیار
 و رهغو کفی لوان بیته کپشغو این نوبت کپشکور و
 کالین تورو لکه لږن ؛ له هغه مو کپشانه هم ورو
 هکونک و باله جانانه راز او مو آره دانه لای خویان ده که نه
 پینانگهی یو یو نو پوز آوو ، وده په لیک دانی ویران یوونی
 د دهن ، په کیم پرمی یو یی ساتوویی مینله کی خویان
 رانی دهن لاده رها کی جولا یی و خوره کو آتی لوان
 په آرای پکرم یو جا و پوز ورو سو آرنی وورد یو پرمی
 و خواره دهنی لوان ساز لکو په کونک و پوهنه کی و دل
 خونی ده کوخ و خاونه لویو پچوو کی خویا لدا پزین
 کور ورو ښه لای زور ووی پاره کی و انسانین
 و بشر په و دهنی بیته سره بهی هغه ورو دسترو پوښت .
 ختلو خوارانه لوی پیاوړی آکری چاکه ناک
 نگر و نه رده زرو ز او ورو دپهنی چاکه و دل د ورو و
 ای یس و خراب له دوسې ډول نه هم وراڼه اریایان داوه
 هغه پچاوینک نه مانده ای گنت له دوه کال نکلن نه خپل
 زور دانه پوزور یو او ، هیز دانه هیز غووت دده آزادی
 و سر په خویان په تانوی نه لده و کان په خپل .
 هکوردینر که په کونک له خپله لای بهی خوراوو
 زور کی کسراوه له بهر له و راره له آزادو سره بهستی
 و بر دگر کی خوی دل پیا یو هینده ی هغه ورو دویا نام
 و راره دل خپله دانه کی پوه دده ؛ چر لکو هغه دهنی

آ : ک . خ مرو ۷۴
 وزیر چپه زکو سوک و چروک و بهی خورکو بهی و
 دراو پکای اینه (تورک ، نمره ب و فارس) په پان
 له تار خویاندا بهی کړنوه و پچاوی دپای و په خدی
 له ماتمان ده که نه و هچ چاکه کمان پیره و د لایو هچ
 خرایک دهر دمان خو کایار پان
 یو تادی وورده وورده له تارو خویاندا بهی
 نوبته شاهلی به زمسانی سو مان په پوین و پوین
 له تار نه لوان پاندا کانه دهنی آسمان لپه دانه یی دمانی
 وان یی ، تاپه لای خو په سو ریک پکوه یی دهم دو کس
 س پکوه هکوردینوه نه دای سیاست دهمان مرو
 دهمان کور و ت
 خپریک له لای ایه که بر باری لپانی سر په خوتا
 ن پوهامو و کپشکی پپوک داوه دهمان پرمه و
 خراسویان : په (تورک ، نمره ب و فارس) مان پینان تا
 هیاواری مان له کمانه پینکای هغه لای ایه .
 سو ایوهش دهمان ازوش خویانې دده که کور و
 له دوه دانی خیاوو به امان کی سر پچو یو پاکه به خپل
 ربه ، د کسور کور نه فارس ددهش بیته هچ چاکه نوانه
 کور په وچ پارین لکو له تار و اید کی دهمان پچاوی
 ایه د آزادو خپل دهمان کپش چن لکمان و ایه اینه
 بش له دوه صانی تر هیل لای پزین دهمان لکو هغه ورو
 نه تار و هم ورو پچوو کانه کوردان دل شکاو و - ربه
 د تار نه کور آهو زور کی لکو هغه ورو ایز و عدالی
 کس و هغه لانه هغه سر خوتان توه دهنی پزین
 د نمره ب و اورک و لارمه کایش کی لکه هچتر که کور و
 چاویان کراوه له ورو دهمان زمالی په خچرو به خدی
 نه اوه لکو هغه ورو دهمان خپله ستاره له پینا وروندی

شیخ یونس
شمس‌الدین الترهانی

آ. ت. ل. ب. ل. ام. ش. هین ۳۳

و به تیردستی هائله و دستیان کرده جمع بی دان و
 « قیود و قیود » بان بی دانده : امیر رقی هه لقا مسراوه
 کونتراتی دلی بی کردن. لایزیک به کوریک ماوانی
 مملکت من موه رنجراری جو بر لای (سلاخ) هه لقات له
 گولدی (عیا که له) جیگر جو کوره که ی (ووسو) به سبو
 کرد نامسوره و بو کرا به مسوونکه وانی (آخه) به لام
 (ووسو) که دینووی له منگوتی. قهلی بیان ده خوین
 لویش آرزوی خریدنی کرد، هه مو و هه پایک ده چوه
 کی به لای آوه وانی دهرسی ده خویند تا بهت (هه لای) .
 « آخه که زالی ووسوه وقرسی ده خوینی بانگی
 کردو لوسی تووره بو کوونی تا هه هه جارگی دیکه
 برانم دهرت هه خویند و دکورژم به لام هه رسته آنا
 ههانی بانگی ووسوه ی له خویند هه هه و هه اجاره ی له
 دایگی دهرت روینت شاری هه سلاخ هه منگوتی
 « روستم به هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 دهن خویند بانان هه وای لوسولی کوه نیشکی و هه
 ده هه و هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 بانگت ده که آوه یی له به رساده یی سوی و ده هه هه
 نین فله هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 و توور دینی تان و سلی ره هه هه هه هه هه
 آنازم له هه هه هه هه کورستانه هه هه هه هه هه
 برهاری بی ده که : « بو کوی ده هه هه آه و هه لای ده هه
 دهی ! « دایم بو (مکه) ی هه هه هه هه هه هه هه هه
 ده کورده ی : « قهلی ! نین هه هه و له هه و هه هه هه
 لریک : « و هه هه هه هه دله هه هه هه (ووسو) ساز ده
 کارگی هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه

ده لریک له هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 آلم دله هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 « بو لایر چاپ بی نه له دایره ی چاپه کانی کورسه به لام
 عینی رساله بان یورده کردسه تا چاپی لری بان دا
 به شیم ایدنا هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 به سترهانی هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 له ده که ده هه هه هه
 « کوهی هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 لای (ووسو و برادرس) « و هه (۱۳۳۹-۸۰) به وولانی لاجار
 و ده هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 ول و داری له لایکی بلند برادرم هه هه هه هه
 که به هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 هه هه (رزماری) « هه هه هه هه هه هه هه هه
 آخه توکری هه هه که : « هه هه هه به له هه هه هه
 بی هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 ی بره هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 ره هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 هه هه و هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 له هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 بی دایره (هه هه ، نورک و هه هه) « هه هه
 به له هه هه هه هه هه (کوردان) به هه هه هه
 هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 دایره ایسه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 داد به هه هه هه هه هه

(تەوی کورد لایقن ژباژن)

آ: ل، ب، م، آر، ع، ۴۱

ئو خەموو مواتە وپەرەهە لێتەش کە دوو مەسەنێ بووان
 سەز کردوو بە هەوی زانایوو بایسە تانی خۆی بەرانیار
 - وێرانی چەرخێ زەمان تەنە ئەو مەسەنێ و لاقەوی روزگار
 نەیزانیووە لە ئاوی بیات .
 هەر لایەریکی لە دێرێ کەمە ئەو بە پێشەو بە زەمانی
 دێرەنگی بوو دەگەڕێتەوە کە لە قرونێ یشوو تا کورد
 چەند حکوومەتی گەورەیان پێشێ تەرەو لەم دێرانی لێشدا
 کە هەژورد دە ژێر بەدانی دەوڵەتی عێسالی داژوون
 وە تانی بە زوری شێخەر مێلان بوو ئەم دەوڵەتە کەج کرد
 - بێ بەلگە و حەتوومەتی ئێشان کە ئەو دەمی بە ئاوی
 (خەلاقەتی اسلام) هەو اندازە دەگرا ئەوان بەتەبە کردە
 ژێر بەدانی اسلام! کوردی بەتە زەمانێ کە دێکی سادە
 و ئەن و عەوینی حەبە خەموو کەس و گەر خۆی دەزانی
 بوو پێشەتە و تەن کاروباری اسلام مانی بوو جەقانی خەڵقێ:
 کەج کرد، ایتر خۆ ئێشێ دانی خە ئێشێ کوردی - دادەوێل
 بەک بە جەمی خۆی تەنەو یشکە و تەنە ئێشێ زور کەس
 ئی دەگەن هەژورد وای دەزانی خە لێلە 1 سێاری خواپە
 لە مەر زەوی هەر کەس لە ئە زەمانی دەوێتێ ئێرە دەی
 پانە چەتە تەم 1 بیدی ئە بەدانی لە دووایی دادەسێ
 دەگەن بە زانێ، خەوو ری، و و تەوێکی کوردایەتی ئی
 مەنە دەگەن، گەتێز ئێشێ، بێمانە ئێشێ، دەسێ و
 خەموو خەتوێکی ئی ئێشێ دەگەن.

بێ گومان بڕوانی تەوای کورد لە چەرخێ ۲۰۰ ما
 بێ جەختی (ئالی) لەسەری آدم رۆلە آراو زور پێشێ
 رەهەزی - آری - دە لێشێ گەورەو بە جەرەو خەر وەها
 یشان دەدا لەوەو دواش (هەژورد) بوو زەمان لێشێ
 زور بەتەنی جێز دار و مەنەنێک حەتوومی زانی و
 بڕوانی کە بوو مەتەو و لەسەری گەوێان لەوەندە ئی گەوێان
 وون تا بە جەرەت لەو جەوێو بووچ بوو ئەو بەتەنی گەو
 بەتەنەوێکی لە خەوێان جەواز بوون بەلام کورد دەسەل

۰۰۰

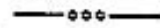
لەلایەن ئەم ژانە مەعشە ئەرمەنی ارشادی بوو کوردیان
 دەتێشێ پارێتەو و اکای زور ئی ئێشێ و ئی پاری ئەم
 و مەشێ قورسە کە سەر ئانی (وو-وو) بە و گەر حەتوومی
 سراج الدین قەرەووپانە - ۱۰۰ لایوو - ۱۰ لایوو بە ناچارێ
 دێتە هەژوردان کە مەنەنی (بوو هان) دادە لێشێ مەشەور
 دەبێ بە (ئێشێ الدین الزەمانی)! وای بەتەنە ساڵێ و پێشێ
 مەنەنی و تەرەق مەتەنە لە زەو پێکی ئی مەتەنە خەتە قەتێک
 بە دەنیو و مەت دەکا بە ارشاد! لە ماڵی ۱۹۲۸ - دە تەمەنی
 ۹۷ ساڵی دا لەم جێگایە وەفاتی کردو و ئێزراو
 شیخ بووف ئێشێ زور مەسەت بوو بوو قۆی
 هەژورد، خەمەنێ بە گوردێکی پەلی وێرە، بە لەرمانی
 لەم ژانە مەشە مەتەنە کەسێ شەرخێ و گەر (بوو سێر) ئە
 لایەن ئە لایەنە گراو، ئە کوردی، مەل و دێرێ لە پێرانیو
 هێز پێشێتە سەر پێشێ، دەوڵەتەتە و هەزار کە بەر پێشێ
 و گەر بەتەوێ خواپە ئی خۆش، بێ.

هـاواوا

آ : ل ، ب ، م . ش آ ذەر ۸۴۹

زبانر تالای زبردستان به مهر روی داده کزیت چونکو
که یک به شدی مسالمنی مینتی غوی وه نادیاو خاطر
منانن غصبه خذهل بجمانه اگا خنینه سوونک و جروه
وک و ره ذباو سؤله به مرفلی منابدا رهوانی سردلی
دهکن لهوهک شه پانته پوانین بکات :

لهو مانیو هاوارش تایی بیته واسلای غوی
مهورانی لهوانی روی فسپان آن کراره و وا برانی
که ووچوودیان بی زبانی لهتوهی سخورد و دوا روی
سخورستان دا چاکه و خرابی لی دهوتنه وه نه ا ا ا
هترمیز تایی لهو خیال پتواته چار مویون ا دواروی
شهوو مینله نیک مرادوما به کوتوت و غنایانی لاوانی لهم
فدومه به هرو هاسترانی کوردوسخورستان به دهت
مه تیانی به لیره تو ناموسه که له حه وو شوینکی و ولات
پالان ریک داره و خراو مهوانه یو به رزینی لهوی گوره
و روزگاری کوردستان به ممان دل تیده کوشن ا هار چس
کوشنک لهطایل غنایانی توان دا بکرت به قیرو ده چو
هر تیریک بو لهو آمانچه ارنانو بکره وه سوپاری غزم
و ارادهی آیینس لاوانی نینسان پاروه ده که و بو
دهمه رینه وه بو سینی ارنکینه ی تیر له ت اری به دکار .
ایه له روی دلوری کوردایه تیوه آموزگارپان
ده که این که لهم رهنگه غوارهی مسر لوویاته بکره تیوه و
ریگای راستی بگره یس کا له دواپن دا غن جالته ته په وه
و پانینانی له کیش که بی که لگو بوود ده مینتوه

کورد لهوه لنگورین به عهد نه پیلان له کوردی کاکوون
ایته غه لکسی بویس ا بر سو دهردی بهار په پندا ده کن

بیجگه له پندله گنیک که وهک درکو دالی نه مینت به
زهویو زاری کوردستانکا پناو یرونه وه وودزانی ههویو
مقدرانی لهوی سحتو د به دهت واته وه به لازم له پاس
دانیشوانی تری کوردستان به هه یس چاری شو بینه و ا
رالی غونه ویت چونکو حاره کانی موالی کورد اهریو له
سحتوس ارسیده زهوه و ویکه تالی روی زهوی
دهزان له کوهی کورد پاروو کم و هه ووه چونک
له غوی پانته هه لستوار ووه یه ی و جندانی خویان
تسی مه تیوو و .

روزگاری بیشو دهرس خبرت بوو اینر کورد
ده سحروی دروو ده ته وه و فو و فای هچ سخته ن تایت
له قیا شش رایش جه تیوه .

خالهی دایک نینت که به چاری فریبکاوو دای
پر حه له ساره مرمما ده لالوه به چاریک کوردی غاوک
لهوی رایراند و خودای غور زمار کردن له مینکی سکت
سترانی کورد دا به غنیک نورانی هه لکنه کوردی پلاو
پانی ویک دلو پاردهی ره غی دوو باره کور شالی به نه سنی
یر زوری رایه تی له روی کوردستان لادرا ساره نجام
ایسرو چهلن ا هه پارمه یار زکاری هه بو له وردی زمانی
هه مورو کوردیک .

بالی خاوری من له دهت لهو مه سالت به که پارده
ی غوینی و نه فای به سار چاویان کناره و به آتزیکی
دور زمان وهک میگرونی طاقو ون له کوردستان غاریکی
پیشگیری و بر بهت کردنی له تالیس مه لجان

تسمات هه لکنه تالی فروسو ده له سه ی دو زمانن دراو
کسی سخوردون ده نازور چاکه ده زانی له مهر له و چار
کورد به تواری آزاد له کزیت برهویان له هه مورو کس

ایمه و جهه‌هالته

براکان زور ده‌پسکه لیم که ویه ازداره‌مان مسرفکاری جهه‌هالته، تاریکی له‌زانی پیش چاوی گراوین پناوی داخستووین وختووینبه چوشی عین خاوه‌وه هه‌رجه‌هل عوینی مه‌لجی ووفت کرد بو اووزاله‌رمی لیم که کسه ایمه‌ین هیوا، ایمه‌ین مه‌لجی ایرو-و پناوی دوا روزا اینجا به‌دایکی باک‌وله‌وه هه‌وارکان ده‌کمی ایرو روزی هه‌ولاله اووزگاری له‌دانی-و بو‌لایردنی له‌زاین جاو روزگاری له‌جه‌هالته لیم چه‌ند به‌لدانی غه‌ولده‌وه پیشکش ده‌کم:

۱ آگاداری لادیه‌کانمان

په‌رته له‌پیش هه‌وو شیکدا لادیه‌کانمان روزگار بکین له‌ده‌ردی جهه‌هالته. سه‌رجاوه‌ی ژبانی هه‌ره‌که‌مان هه‌وو جوهره‌خوارده‌هه‌لته به‌په‌خداگراوی ده‌هه‌ته به‌ر ده‌ین سه‌ارستانکان، هه‌ولو له‌له‌لا بو‌ده‌وله‌نده‌کان ده‌ده‌ن که‌چی له‌برسان لاک‌ی سه‌ریان دی، رووتو قووتن ساردی رستان و سه‌رمای هه‌وین ده‌کینن لازمه‌ له‌وان وو‌شیار به‌هه‌هه‌وه‌وه هه‌روه‌ها ده‌وله‌نده‌کانین ئی که‌یندرین که‌حسسه‌تی لادی‌یی ژوسته چوئکر ژبانی ایمه به‌واله‌وه به‌لده.

۲ آشتی و برابری

سه‌وره‌ترین هه‌ر بو سه‌ر ۳ وتی هه‌ولیکه هه‌ری برابره به‌ ای لیم ایروه دایما سه‌رمه‌مان و سال ویراین

۳ ثقافت

دوا که‌ووو کرینی وولالان له‌مینی داگوردستانی لیمه‌به سه‌سه ئی‌استصارو دیکه‌گوری حکومتانی: تورکسیا، ایران و عراق ده‌روازه‌ی مه‌ده‌ینی له‌ سه‌ر گوردی ای که‌سو هه‌زار داخستوو ریگی‌ی پیش که‌وتنی ئی بره‌وه‌له‌وه تاوه‌گو چاویان له‌کر- پناوو هه‌ری شو روزگار کر دله‌ان له‌جینه مینه‌سی. لازمه هه‌ر چاره‌نیک بیت ایمه مندالانی (کور وکچ) موومان له‌ چه‌نگالی جه‌هل و له‌زاین روزگار به‌کین چوئکه‌وو پناوی دوا روزی وولانه‌که‌مان «میخ» (له‌ زه‌رمی پنه‌می کو واری ددار که‌ره به‌هه‌نیک ده‌ستکاری)

له ناو کو مه له دا

ژور له مېز يوو بريار درايوو هستوگراليك له ايران ايمو كومه لي هېوا ه دا يو هاورېمې له پاپت هېندېك مسائل ته ښكېل بدرېن نروژي كېم اخځانه ده يوو له لايېن كه مې لي هېوا ۱۰۰۰۰ لوم پكړيت ه هركه او پندرانې كومه لي او پراو آماده اېو دني عويان به ايمه راسه پانند لويېتراني ايمېش رووانه اېوون ؛ دواي ۳ روز هوقنو سوو مذاكره له سر اقتراحي لويېتراني ايمه په پمانك به ليوې په پمالي ه سبه سنوور ه له لايېن لويېتراني هېر دوولا بوزياد كېردلي كوشنت وايجاډي ليوه اندېځكي وه پي سيا سي امضا كړا .

لويېتراني كومه لي هېوا لوم كوټرانې ده عبارت اېوون :

۱- ع . ه وو ده ښك له لنډمي ژماره ۲

۲- ع ج جاگير له لنډمي ژماره ۷۱۶

هستوگه لي ايمېش له لايېن لوم له لنډمي ؛

۱- ق.ق.ق. پراو له لنډمي ژماره ۱۰۰۰۳ مغروكي لويېتران

۲- ع . هزار له لنډمي ژماره ۲۰

۳- ع . ايزه ن له لنډمي ژماره ۲

نعميل ده كرا ؛ م.س. خوبين ۱۰۶۰ راپېلي ښووالي ايمو هېوا يوو تا كوټرانس ته ښكېل درا كومه له له كوشنتي كېم لاره آزايو ه هرومه له منت كه نډامه كالي كېم كوهړل له كړيڼكه كه بي هومان له دوايي دا ده پيه له سليكي كوهړه ده هېزوي له تعاليت و كوشنتي دوو كومه له دا ه سوپاس و تشكر ده كا .

(په پمالي سيا سوور) له لايېن هه پي لي استاره ي انداره ي لاره ندي ي د ژ . له بهند كراوه بهم رووانه ده مه ل لهغه ي په سند كراوي ناوچه ي (هېوا) مبادله ده كړيت .

لېره ج له لنډمي ژماره ۲۹۵ و ۱ . آرام له لنډمي ژماره ۱۱۴۹ يو پېش كېو نې كاري كوهواره كمان زور زه هه ليان كېشاوه له طرف اندره ي ناره له ليوه ره سېا قنډېر بان لي ه كراوه .

ف پرديښك له لنډمي ژماره ۱۰۶۵ ي (آ:ك) يو لومېه ي چا پمانه زوري كړدنت كړدوه كوهړه له موپاسي ده كا .

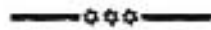
د پکتور و استعمارخانه له پشته وگنی کومه له ی (ژ.ک) و پلاو پوښو هی کوواری نیشتان

که لوونه لرس و لزه وه؛ پویشگیری عملیاتی ایبه براربان دلوه له هیلن د نیشتان د
 دهر بچیت له شارانې: هه لیر، سلیمانی، به غدا، کرمانشان و سه، چا پخانه کابلان پشختیوه
 پالیوزی ایران له به غدا، راسته خو نامه ییکی یو حاکمی په کیک له شارانې ایران، نووسیه
 که موپا ناوچه ی د ژ.ک، د افره خانه ی نیشتان له شاره په لازمه که دف ویشی تگریت
 کوواری خوجه ویشی هم لایوژ که به پوسته یو ایران ده چوو له لایه د پوسته ی ایران
 رهددی کرو، له مقابلې له کاره په ستی حکومتی ایران ایستا (پوسته ی د ژ.ک) یو
 زور شارانې حکومتی ایران هم لایوژ، نیشتان، پروژانوی ورو ناهی د باو اریاطی
 نیوان دوو پارچې کورستان حیلظ ده کات.

له ۳۴ حکومتی ایران و عراق په عملیاتی ایبه راضی نیل لازمه ده ۳۴ حکومتی
 استعماری تورکیا بواجرا کردلی به یمانی شومی (سه عد آباد) واکه رانیک پترن اما
 لازمه له یشتا بران دولای آزادی ایرو یو له کاره که وینه پخته له ری و شوی
 فاشیسته نه غریبه کان اجازه یان ده د: ۱۱

د پکتورک له لندامان ده سیاوی صندوقی کومه له بیان کردوه نیوو مه بله غبکی

داو پانه ده دوا یی کوواره که مان دا ده پتو بین

که سانیکی نوو سراوو هه له ستان بود دیرن لازمه
 له هر روویکی کانه د به له اندازه ی لاپه ری له م ژماره
 به پاک و خاوینی بیخوس؛ نیوو نیشان و ژماره ی
 له ندانه ی، جیگای دانیشن و له تحصیلاتی حکومتی یان
 زور چانه له سره وه ی نوو سراوه که دا دهرج بکریت
 ۳۴ ربه نده ی چاپه کانی کومه له ی د ژ.ک ع. ییزه د: ۲

آشفتی

له گسی دا به هوی ری و شوینی مروکسی باهدار نایت یووسه
 په نا بیرته بهر قانوونکی بهزدانی و آسمانی

آ : ل ، س ، ا ، ا ، ا . رژی-۲۲

زور چاگه دهزانی له و روزموه که گیتی دروست هستراوهو باوک آدمه له بهر
 مهم خوار دن فریدرایه بهر زهوی چنک و آزادهو یشوی له ناوآدمیزاده بهراوه ته.
 وه یکه کم چار دقایله هایل ی کوشو لرغی برا کوشتی سلو کرد بهم جوړه تا ابروو
 دو یکه زور هملکوت (حادله) مان پشان دفا که هدر یکه ای چنل سابلک گیتی شه زاندهو
 وهاردومی خستوله داماو یو زه یو یوه! له نه تبابی هار چه نکلک دا بوریکو آختیکی
 هه مینه ای هیندیک ری و شوین دا ندر اوه بهلام هیچ کامه هشتیان نه بیان توانیوه تا بهر
 لهم آرموهه یکه یهیل که نمانه «عصبة الامم» ی چه گسی راردوو ه که زور کسه ای بی
 هل لیا یو و هم چه گه ای ایستای یو به ریست نه کرا .

کهن له کتم وایه هار و کوو قوانینی بهری تا ابرو نه بیان توانیوه آساینت و
 خوشی له گیتی دایلو بگه نه وه له مه و دواش له و که استه بیان لی وه لاسیریت ، چونکوو
 ده ستوریکی مروک (بشر) دای بی عدالت و دادی بان ته و او نیدا نایت بان تیشی دای
 به نه و اوی اجرا ناکریت حقی یه کیک ده دری به یه کیک دیکه ایجا گله ای له نا و ایه بدا
 ده یو جه نك و شهرو شوور له هه موو گیتی ه ههل هاییت ، دوور نه چین لهم هستکورد
 ستانه ای خومان که سیاستی استعمار خسوویه ته زیر چه گالی جه ورو ستمی ده وله تانی
 تورکستان ، ایرلند و عراقی هه جو پوچ! چاوی ووره بینی دویای متمدن هم وایه که
 ماوه یکی زور دریزه هیچ کیهک لهم حکومه لفظ فانی رحه تیان نه خواردوه و دایسا
 له گوتنه یکی کوردستاندا آگری هه راو غووشت همری بر آسمان بهرز بووه مه لیک
 زیانی عالی و میانی لهم ده وله نه نه گریسانه داوه بوچی!؟ له بهر نه وهی کورد هه سی
 به مظلومی خوی کسردوهو ده بهریت خو رزماریکات.

لهم چند دیرانه ی ساره وه چاگه دهم ده کوهی که هار قانونیک بشر دای بی
 بو آشتی و صلحی همیش کتاب نه ، جا بو به دهمی په نا بیرته بهر ده ستوریکی آسمانیو
 بهزدانی ، من لهم بایه نه وه بهم وایه له بیوان ده ستوره گانی آسمانی دا بو بلاو کر نه
 وهی عدالت و خوشی له گیتی دا هیروان نامه نه (ده ستوری اسلام) له زماره گانی دیکه دا
 لهم مودوخه به دای ددو نوم :

برون: برون

آژیل - پام که روح - ۱۱

ایره سکوردوستانه - ایره نیشتمانی خونه ویستی مه به : ایره به خوبی
 هاش و پاکسی لاولی کوورد کرداره - و له لایه ن پایسه کانی ایسه وه داغ
 کراوه - ایره به زوری پلیکی سکوردان آوه دان کراوه ته وه - ایره عالی
 کوورده و به هرات بوی بهی ماوه ته دی ته و ذراوسه ظالمانه : نمو پیتکا له
 بحرین مزانه لیره دا چه دهسکن چیان له میانسه دهوی : بودمتجان لی هه تانگ
 مهسکر هیشا چان یان کیر ته بووه هیشا ههر به هه ویان وه له چاران له و
 خاکه بر پیت ویه ریژه وهی کووردوستان وله و زه و بوی زار و سیکله : به
 ویتانه ی ایسه کفکات به سیتین و بو خومان له ترسان بکوژن - نوف مهسکر به تمان
 له وه ش زیاتر آزر و جازره به مان یمن - بوچما ده یا نه وی دیمان هه لمان
 خه له تین و به فرو و ده لهسه وه زمانی شیرین بمان لایینه وه و بمان که نه وه به
 هیل و زیر چه پوصکه ی خوبان .

ذا نا . ده بی له و بیانه له ساری خوبان وه ده رین : خواهی و نه خواهی
 بران که دویای لهورو دویای رور و استبداد یه : کووردیس له خه وی نه لای
 رابره بوه : و چاو و همی کراوه له وه و له وان تازه نا توان ظلم لی بختن
 و حه لی بچون .

چه لی رهپ و راست بی بان ده لیم - تازه زور دزواره له وان بتوانی له سار
 کووردوستان حکمرانی دو له سار کوورد آخابه نی بختن .

ایسه ایتر له نوکری و زیر ده سی جازر بوی و حاضر نین چیدنگه نوکری
 وان بکین و ده مانه وی له وه ی پاش آزاد و سه رهس له نیشتماله کوی خوماندا
 بزین له ی ینگاله خوبن مزه کان : برون : برون و لمان هماری باایمش وه له له وه .
 کانی دیکه ی سیتی له آزادی و دیموکراسی بهش دار بون .
 برون برون و دنیایی تازه له وه ی کووردنایه ته وه زیر باری ظلم و استبدادی
 ایره وه هیچ کووردن حاضر نیه چیدی زیر ده سار .

۱۰۰۰۰۰ روپۍ

دغه تهغه يکي دوکوسي ا

پاړ - له هوی مام ناپير غه راره غره
 پاړ - دووستانه ت لي دا چت هه وی کوره
 پاړ - آی له م کارا په برچ وا توره په ا
 گوښت لي بر له ی حسابی هه ۱۰
 پاړ - ده ها گوښت لي به توچت استوره ا
 پاړ - چم ده کوت ، په کوو له بوم چوره
 پاړ - هه لاوروت رمش لي چه ووریا و زری
 جا چوت نیا و له ی ده چي له بوی ا
 پاړ - ایم گووره به ، باب و پاړ م
 راوه به له وا هانوه بوم
 دووینی له و دغه ی له لای آغا بوم
 پاړ - ده کله چون بوو ا (پاړ) واته دا چا بوم
 پاړ - آغا کله وا په اجراه ا
 غه بوی وکوتو دا بی مامه
 پاړ - په کوری چاون داپنام له لای غوی
 بو منی دانا ا که چشاش خات له بوی
 پاړ - چاکه ، چي ده کوت - (پاړ) ده پکوت له تیره
 پاړ - له ی تو - و له م مام ایوه
 ده غه که مار و بوی کیشلوم
 برچ به خورای یس ده که ن موم

چه سوچیم هه په توالم چیه ا
 خوس بر ایوه ز با لم لیه
 وارم لي یینو وارو لي دینم
 له و لوو یی ده دهم له ندی له ستیم ه
 پاړ - له ی لو له جوا با چت کوت با یز یی - ی
 پاړ - کونم آغا میان ا هه ر راست ده لی سی
 به له ند و کورنال هه ر دی به فروغه
 له بر آزادی کوریاو لی کوفسه
 به منو مام با یز ایت ده که یی دوعا
 ده لین یاره یی خا ر لی آغا
 که ده ست خال نه غری هار هه چوت ده که یی
 به (دغه تهغه) آروت ده به یی
 پاړ - هدی وارک الله آله رین لاره
 وه بال به له ستوم چاکت جواب داره
 هه تم برونه طبع به خو طاس
 له و که وا غره ی خومت هه دی
 پاړ - خودا هوزمنان لهوت وله ناکا
 له م و له تو ، آغا صمان چاکا

یا سهر به‌ستی یا مردن!

م. قادری ۷۶

برایانی خسته ویت و دلوز!

هه‌مو کای دا به لایه‌ری لم رورانه دا که بی‌بی‌ی جه‌گی عالمگیر خاموش
 بوکوه گور و چوگمان له لایه‌ری دوا روزی کوردستان هه‌ر کس به مه‌یلو مرانی
 عوی هه‌دوی که چوگوه‌ی زورار له ایمیش له نه‌فانی راستی دور ده‌سکونه‌وه به
 چانی ده‌زانم که چوند واله‌ی‌سکان پیش کسش بکام چونکه روز ناعونه به چاری
 سو بی‌بی لایه‌ری؟ هه‌زایه‌ری بکای ئیشان نه‌ده‌ی.

زور مند- یه- او‌وی که کاره‌ند آ‌س‌دار یه نه‌لیاسی بزانی که وایو پیش نه
 وه‌ی هه‌راسی مبروی - یه- جیرانی کوردوستان لا‌واندری زور سته‌وه دوا
 ری لیسکا بنده به‌وه

چاو لی خایکی هم نه نه‌لشی آسیا نه هه‌بیتی کوردستان ئیشان ده‌دا که له
 لایه‌ری و‌عینی اسرائیل‌ه‌وه که‌لونه سهر ک‌و‌چه ییگی زورمهم و یونه ما‌هی ییوه‌ند
 ی به‌فاند‌ه‌وان به‌سه‌وه

له‌لایه‌ری هه‌والی آ‌ه‌ریشه‌وه (آ‌ف‌س‌ندی) هه‌س‌وردستان هه‌ر گه‌و کوردستان‌ه‌یه که
 یه- یس‌ل سی ده‌وه‌نی وه‌ه کورک‌و‌ای ایران و عراق ییگ ذه‌نی چه له لایه‌ری نه‌غل و
 دان و چی له لایه‌ری متوحالی حیران‌ه‌نایی

خو له لایه‌ری معادینه‌وه هه‌ر مه‌ یسه‌ به‌نایه‌نی جه‌وه‌ری ژبانی به‌ک‌ب‌ستی
 سکه‌ ل‌ه‌ به‌ زوری له هه‌س‌وردستان دا هه‌به

دان‌ه‌ستوانی کوردستان‌ه‌ی چه له لورک‌یا چه له ایران چه له عراق ناراده‌به‌س‌ک
 له‌مارستان‌ه‌نی «‌عدیت» دوا‌ک‌ه‌و‌ن‌وون ما که‌ند‌از‌ه‌یه‌ک نه‌زالین له نا‌ویان دا ما‌وه‌ه‌وه
 که‌رور نریسی دان‌ه‌ستوانی کوردستان قازانی ح‌قی مه‌تروعی له‌ص‌ب و سامانی پایه‌مال
 ک‌ز‌ا‌وه وه به‌م هه‌وه‌وه هه‌وردی لورک‌یا له بر‌لا‌ک‌ور ده‌کالی عراق و ایران آ‌س‌ا‌دارین
 هه‌وردی ایران‌ه‌ع‌رایش به‌م چه‌سه له هه‌وی سما‌ه‌ا نوس‌ت‌و‌ن

در حد یک هزار تن آمرالژی و حدود بیست تن کبوتر در هر ماه به این خاکبگ واپستوانی
 و خسری نازالین و همی ۱۵۰۰ تا ۲۰۰۰ رانده و نوسنی بر شک صورت سالیگ ولانی
 نیشانی تری تمامی دود ۱۰۰۰ در هر چونی باصطریه

سایر کارهایی بهتر است این کارهای زانجهان گردد و در روی چه کار سلاح که
 در ت یگانه نیش در تواناییگی ۱۰۰۰ بر یک هستی کوردستانی کورد ۱۰۰۰-
 تا ۱۰۰۰ رانده که بتوان حضورستان که خسری صنی و همی ۱۰۰۰ در تون روزگار یکون
 سالی تری دره یان بر زانجهان کونته حضورهی که ۱۰۰۰ و سالیگی صنی حضورهی
 خورد داوا بستان و ایوان های خاموشی بوسی جاکتی میان حدود ۱۰۰۰ و ۱۰۰۰
 که ۱۰۰۰ ۱۹۱۹ با دین و همی ززال فریف پلانی باومر بر کرانویان داوا صنی
 حویان کرد که کرمی مور دو تان (جمعیتی بین الصلی) شایسته کورد به
 ره می ناسرا و ایوان پیدایی - سور ، ما که مواج ۱۰۰۰-۱۰۰۰-۱۰۰۰ باومر به داوا
 حضورهیان کرانویانگی تو د سالیگی لایری وجود .

۱۰۰۰ الیان بار به است لیه ۱۰۰۰ کار یکدا - ر کوهه ، و کوه یوحه کار کوه کوه
 که لایسی به که ای صنی آباله لجاجی باومر بر کرانویان کوردان که پیدایی - سور ،
 مانچو ۱ کوردان نام : هیچ : ۱۰۰۰ م - ۱۰۰۰ م که لایم حد حضورهی که
 و همی پونتا بر دوه لایری که پون ۱۰۰۰ م - ۱۰۰۰ م سنی و همی و ایوان پیدایی
 کبیرا ۱

کوه پیدایی که همی ر دیک کوه که کوی پوزانفرا کدر صنی دایره آمونگی دور
 و همی هلده کیلی ، سوزی دلی ره لایری به آنکرا که سارا چاوا که کوه کوه پیدایی
 ده کوه به ساری که .

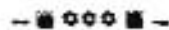
۱۰۰۰ آیدایی که کوه ای بره همی باهمال کردان صنی حضورهی حضوره همی
 جاری که حویان را پیدایی که همی چه به آیدایه پکن ۱۰۰۰ که همی لایری جاری دیش که
 لایری روزگار آیدایی برات چون پوزان پوزان سارا ، ۱۰۰۰ که همی لایری که
 جاکتی عالمگیری استایان پوزان سارا پوزان سارا پوزان سارا پوزان سارا پوزان سارا
 که پوزان سارا پوزان سارا پوزان سارا پوزان سارا پوزان سارا پوزان سارا پوزان سارا
 چولکوزاره که همی پوزان سارا پوزان سارا پوزان سارا پوزان سارا پوزان سارا پوزان سارا

لهش گوردان دا پینې ، ههتا له باده نیاندا بلیسه به کی ژبان ماییت یی هومان پوره -
دهست خسته وهی سر بهستی و آزادبان کم دلوپه خوینه و کم بلیسه زیانهش له ریځای
سر به خوینی نیشتمانا به تخت ده کری .

برایانی هورمه و دلوز : بچوه شترانی زاغروسی ، بلانی پینه لالی سره
بهستی گورد : سر هه لیس جیدی سر به زانوی بیچاره ی دامه خن ، له لیده هه
دهر دیک دهر مانیک و هه هه گونا هیک توبه به کی هه به ، یی شک دهر دی ایمهش دهر -
مانیک و هه واهیک چهند چهره گورد گردوبه ن توبه به کی هه به .

برایانی دلوز : یی هومان یی ، تازه گوردوستان یی آزادی و سر به خوینی بو
هه و گوردیک زیندالیکی هه تا هه نایبو هه ریگی له سره خوینه ، زیندالیکی عرت نس
پاکداوین لیدانه ، هه ریگی هه یی افتخار و شهرفی تیدا نا پینری ، کم لاپا نه وه
آیا حس نیشتمان به و مریت رهوا دهنی که دایکی به آب و هوا و بیت و هرزان
خاکی هه وری کردی دهستی خه باغکاری بو دریز بگری و قوش مل کج و کسرون
یی دهسته لانا هه راهی و سر به رده به وه آیا ویزدانان فیرلی دهکا داوین ؛ کی
زیانت له که دار و دارای سر و سلماک یا به مال بگری نوش یی دهنگه دینسی
و دهقی نه کی ؟ آیا ده ترانی له سر برین خانی یی دادا هاو خوینت به پهلې ظلم و
زوری بختکین و نوبی دهست به تر او راهه بهستی چاوه نوری ترهالی خوت بکلی ا
بروا ناکم آفریده بهک دینو ایمان شهرفی و ویزدانی هه یی وخوانی ژبالیکی وا
بهراپا له که دار راهویری . مردیکی شهرفهت مه ندانه له ریځای پاراستی نیشتمان
به دهرج و به عرف به ایمان و به ویزدان زور زور با - لره له و زیانه ی که بی
شهرفهت و افتخار یی ، شهرفهت و افتخاریکی له ریای نیشتمان په رومریا به چوسته
دهسوی هه تا هه نایبه له لایره ی روزگرا دهی و نهانی بو لیه . چونکه ؛ هه
که سی کوژرا له پناوی تهالی بپلله تا سه توبه سر دوی قله هه راهه نایمهت زیندوه .
برایانی خسته ویت : روانگی ژبانمان و هفتیک له پیس چاو لریگی هه به که
گوردوستان آزادیان ؛ آوی زولال ، شتی شه مال هه تکلیک شادی به خن هسته
نیشتمان سر به خوینی ؛ آزادی بولبول جیرانی میل چخوک دلناده کاران که وه کن
آواره نه یی ، نه سیعی ملایمی به هه زه مانیک دکویشایه هه به پدانی آزادی
گوردوستان بپینه هه ، له مچا نه هه و هفتیک آزادی و سر به خوینت له دهست ها

عقل و ایمان و کوهپندی خورش و نا راسته قبسی زینده‌سازیت له دست داوه
 روزی که رو بهی ، دوتیا له سه‌مران ده‌که وی : روزیک دی کجی و دول
 بورد وینا، لایید و له لو بزون ، به‌لام خوشه وینسی نو له‌ی کوردوستان
 وها له دلی نیشتمان پروه‌راتنا جیگیره که له یی بوردی الحیدیشا له دل دهر ناچی ،
 له‌مجا له‌م روموه‌ه‌ت‌ه‌واتی جهر به‌سار به‌ستی و سهره‌ریزی کر ناکن ، له‌واتی له
 به‌رامبر گو‌دا و اجیتی بقده‌ی کوردایه‌تی به‌جی نایه‌ن ، له‌واتی هه‌ول بو‌سهر
 فرازی تر نه‌ده‌ی و ده‌ت فروشن له‌ آیین و له‌ ایمان له‌ سه‌ره‌ک و له‌ ویزدان
 بی به‌سین ناری

سه‌ریستی نادری ده‌ستیندزی (پ)

بیستون

« بو‌له‌و اراسه‌نجانی که ریگی‌ای راستیان هه‌له‌کردوه ، و به‌ ریگی‌ای
 چه‌ونا نه‌رون ، و پاشه‌ روزی وولات و لیستانه هزاره‌ یی که‌سه‌ته‌بان له‌ به‌رچاو
 یه ، که‌ نا ایشتا آلا‌ی آده‌سکراییی هه‌له‌کراوه ، »
له‌م چه‌ند وان‌ه‌یه‌م پیتی کوش له‌که‌م

له‌م کانه‌ دا که‌ هه‌مو نه‌ت‌ه‌وه‌ به‌کی سه‌ر زمینی ، په‌لام‌ار له‌دا و خویینی سوری
 سه‌شی سه‌نجانی له‌ریزیت بو‌ نه‌وه‌ی بگه‌ته‌ آمانجی خری ، و له‌ زیر سیجاری
 سه‌ر به‌ستیدا ، به‌ شادی و آزادی یزی ، که‌ چسی داعی سرانیم :
 به‌شیکی زور له‌ سه‌نجه‌ کانه‌مان به‌ تابه‌تی له‌ هه‌موه‌یتا کانه‌مان وا راهه‌تون : که‌
 له‌ ایواره‌وه‌ له‌ سه‌ر کورسی و میزی قه‌اردایش ، کانی هه‌لشن ، انومیالی آورشینه‌که‌
 که‌ سه‌فامه‌ کان آو رشین له‌کات ، . . . دوا‌ی له‌وه‌ به‌ له‌ز (خیرایی) له‌رون بو
 قونا‌ب‌ه‌سه‌ جا له‌سه‌ر و‌یسه‌را‌ب‌ه‌ن یا نا ؟ . . .
 له‌رون ده‌رس بینه‌وه ، سه‌ نه‌جی پاشه‌ روزی یی بگه‌بین . . . براکانه‌م نوشوا

پیم بدین : ښار په هستی دواړه دبعثت چاوی به سر قومار دا زهق کردیښتووه ،
آیا توانیت دری لوه به خپرای پښه مکتب درس بلنهوه ؟ آیا له مزلجی قوتای
هسته لکی لی وهر مری ؟ . . . . .

به شیکې که میس دپناری شعیب پر کردهوهی له پر بردونه لوه ، وای لی
کردون بین نا پاکهلی له ۳۳۱ براکلیان پکن ، دینه ناو براکلیان لوه به لوی
هولدن بو هه لکردلی آلاي کورد ، بلام دهستی تکاوم : نائلی دپناره شیکان
زور به هیزه ، له یانکت به درک له ریگای پشکووتی کومه که یاندا ، و به هه
توانایانه وه نی له کوشن به روخانن و له ناو چونی گو کرهه .

— به شیکې پچوکی نریمان نووشی دوی دناوری یون و پیوینی لیتدین
له بیاجوگوه ، به جوریکې وا که همیان به یاره کای لاشادی تره له سارپستی و
بیا هغوی وولات و لښتانه هستی .

زه موی کولینوه و باس کردیکی له سر چاوی کال و لابهزو اولفد بارپه .
ماوه لوه بر اده به شیکې له هه پر بنده ل که مگر هسته بین به پاکس و
راستی نی بسکوشین بو رزگار کردی وولاته که ان هم هزاری و که ساسی و
دهست به سترایه

نهلمان و ایلیا به فدا ستردن و خوین رژی و ینک هینای لوه هه مو
چدک و فروکه و که شتی و تانکا و یومایه بیان توانی له زانی سره ه خویدا
بیس ، جا اینه چون به قومار و غرامات و جاسوسن له ناو پشکتره له همین
له آمانجه بلزده . . . . .

سره براکلیان : دلنیا به هم جوړه نا مهیه آمانجن ، هیچ که سیک ناپهت به
زور ریگاکت به زور پی رامت کانهوه ، پیوینه عوت پر یکه پته وه ، و له
ریگا چه تاله به بی پلین و پینه سر ریگای رامت و پالی و دهت بدینه دهست
براکان به دیکې پاک و خدیکی محرم نیکو هیکې یوانه سر به لاری باریت .

— بو زایلین —

پداویسته هه نویین و هونه راویکی هسته له لاین نه ندیمانوه بو چلی
هتردن بو کومه له ده لور دری گو مادانهی سوارهوه سرانان بکری :
۱- به خطیکې دپار پوله لایه کی کله رو به سرکب بنوسریت . به لدرسی : هه پنهانی
اشاراتی کوملی ژرک بنیدریت . له لایر هه پنهانی له هه لکی کومل ؛ لدری

گه بنجینه‌ی نه‌ده بیا

خه‌وی خه‌قلهت به‌سه

• با‌اماره‌ی هونه‌راوی : ع - هونگر •

هاته آخر نه‌سه‌سی مه‌پالانی
 به‌مول و باسه‌من و به‌پانی
 نه‌شکری لاله‌له‌پای کورستانی
 فه‌تره‌فه‌تره‌به‌له‌ی بارانی
 آروی عه‌طری همولی کامسانی
 بو به‌بالانه‌نه‌ده‌ک چویشانی
 به‌ون چاوانه‌ک‌ه‌وا‌ده‌روانی
 او‌له‌سجری له‌به‌دی زیندانی
 پاشی اسلامیت و ایسانی
 له‌سار‌گور ریبه‌ساری نخوت‌دان
 که‌چازن ده‌چینه‌پاری مه‌یدالی
 وه‌ک‌جینگی ده‌چی بو‌ژوانی
 حمله‌به‌کی که‌فک‌له‌آزالی
 نیه‌بوده‌رده‌مه‌سار‌ده‌رمسانی
 سار‌ژبا‌ن‌سکی به‌آزادی و ده‌وی

په‌ده‌ه‌دی حاره‌قی زینتانی
 باغی رازانده‌وه‌نه‌فلسی فه‌ده‌ر
 هادی ۳۰ لان‌جا‌دی هه‌ندا‌له‌چینه‌ن
 له‌سه‌دی سیزه‌ره‌ده‌ونم‌ده‌که‌وی
 با‌پاری یونی هه‌لاه‌و به‌په‌تون
 که‌نه‌لی دین‌لو‌به‌نظره‌به‌سه
 مه‌پاری عوفستر‌گه‌به‌ده‌ی بی‌سوم
 هه‌له‌دمن هه‌کولی له‌من زنجیره
 وه‌ره‌با‌این‌سه‌په‌نم‌چاره‌چینه
 که‌له‌سار‌نا‌په‌هه‌وای ار‌به‌پاری
 پاری و بت‌به‌نم‌و نارین‌کم
 وا‌به‌لا‌و‌حمله‌پاری بو‌دوژمن
 سه‌منه‌به‌کی که‌به‌فکر‌نه‌ی دیسی
 په‌نم‌ده‌لی هه‌کلی نه‌په‌سی له‌نگو
 خه‌وی خه‌قلهت به‌ره‌هه‌ش له‌خه‌وی

« کورده گیان »

ا . م . ع - هیس

له‌غرایه‌ی خه‌پندی دوژمنت بیداره‌کورده‌گیان

هه‌لته‌له‌م‌خه‌وه‌له‌رو که‌چه‌نگی کاره‌کورده‌گیان

خه ونم دیت

هیس ۵۵

دزی ته وی هاته نخوم دایکی وه نهن جلکی ره غسی
 بوو له بهردا - ره لو محمول وایو به لا رووی به غسی
 هاته بین لیم و سکزولی روهی من چاره ره غسی
 نو که آزادی و سه ره بستی چه بی به هره و به غسی
 راپه ره له و خه وه بیداره وه به
 وه حتی خه غله ت به ووشیاره وه به
 من - دایه من ساوه به کی زوره له خه و بوم بیدار
 نهک ووچان نادم و په پوهسته ده کم ایی و کار
 بی ده کوشم به شه و روز ده میک لیمه که رار
 هره خه ریتم که بکام خوت و کورات رزمبار
 له و: کرانی محمر راست ده که ی ههول به
 - دایکی خوت بی ته سه رزمباری بکته
 من - بوم له دهن دی به له بی ایستیکه حوتم وه به ری
 هره چس ههول ده دم و کار به حکم لیمه لمری
 له و: خویری و خیری له قر بو په وه خا کون ده به ری
 به ته بی کار بکته روله بکته صاحب هوله ری
 من - دایه جا چت له من ایستیکه ده وی
 له و - به کوراتم بی هه ستن له خه وی
 له و لسانی به ره وه ی دایکی وه نهن که رمویه بیم
 به ک به به ک - دووایه هه لیتا به کنزی وون بوو لیم

کہ تو ہم بریں مینی ہائے دہری گورج لہ جیم
 ایستہ کہ لہ زمان وو پوہ بہ سکوردان دہ لیم
 تا بہ سکھی ایوہ وہا ہی ہوش
 کار بستہ تہ ول بدن تی بسکوش
 شریہ تی و عارہ لہ بو ایوہ لہ وندہ پست تی
 عیہ واقورہ سہر و دہر بہ دہر و زیر دہست ان
 لہ نگ : زیر نہ نگ کہ وا سز و ہور و سہر مہست تی
 ریک کہ ورن تا زوہ کار یکی بکن سہر بہت تی
 سکوردہ : آخر بہ سہ لہ و بہندہ سہ
 سہر سہ زور حوضتہ لہ و زبندہ سہ

وہ وطن ! !

م . م .

وہ وطن ایمان و دلم قور بانی تو ای	سہر و عالم بہ لا سردانی تو ای
لہ ہر تپنی حہ فہای پیگاہ یا عرا	ہہ مینہ بیگی من قہ لغانی تو ای
وہ کو کیوالی خیرت ہیمنہ بلبندہ	کہ بیستی ساکن کویتانی تو ای
کوزوران ماہہ تی ہر میز کہ دوزمن	طماع کارانہ چاوہ رووانی تو ای
سطاو و باع و سرکاری سہ را سہر	بہ ہشت تی وانہ ہی ہاوشانی تو ای
دہ کوشین تا کر آلی سہر بہ خیری	وہ کو چاران اسہر کیوانی تو ای
مجالہ خور بکا فہ ونانی کوردی	کہ سیک پوہ روہ ردہ ی دامانی تو ای
لہ مہس کویری بکا سہر تا سہایت	خہ ریک فیللہ ت و فہونانی تو ای
یہ وطن پارہہ ہن ہر کہ س خیر خیرانہ	نصیبی رہ و زہ ی ریضوانی تو ای

موروخه پلې عزیریت و آسایشی نو
 خه پالی چدنن و فردوسی نا کا
 مه تاج و مال و روح و حیان و لهولاد
 هه نا وینا که دووژمن سر فریاز یوو
 له یو رافرانندی محویی سر به خوری
 مدار و اتحاد و عظیم و صنعت
 ده یینی مورخی اقبال و سعادت
 له مسایه ی چه کچو و داسی روسی
 به هاری سه ره خولی زور نریسکه
 نریسکه نو به ان سه ایرانی آوی

دهمه ته قه ی دوباز پیکه وه

ع - هه زار

دوویان له ودهمه ی کزچی ده کرد نه و
 چوروره پریسه که و ته و سه ما
 چاری خه وایوم له خه و راهران
 چاوی پیکه ووت به زهر دیکه وه . .

• بازی بیسکه م •

برادهر تاکه ی ژینن خورای ی
 لروای ژینن له لسته بهرد چینه
 شه لک چلکن و له ندام دزو وینی .
 چیا و که زده مری د، قری له خیره
 له خیارده مه نیت پخت و پارا وه
 وینگه رد و چیل بهرد دوور له آوایی
 زانیو له کپیری نه زان و شینه
 له کزوی شیز ده که ی نی دوه شینی
 که ویک قوت له ده ی به بهر و یوه
 نه هر مین مالک مه سکت دراوه

به کوره و کورسې به سار - و بهرما
 هسه و به نارینکی له و چول و هوله
 به ممالی کوندي ده نووی ساری شه و
 نه زه مکی باش دپسته بهر ده ست
 هه رار نه خوشی و بهر اینی بگری -
 له کاری چه این کی بارین ده کا
 که و اکت شرینی کی یگا بپسته
 له من وه کی لوی این و کارم
 به آوده ی هیج تپ ناستوخی

❖ بازی دووم ❖

نابو و شتم نیه مه شپنه ایدی
 چه رسم له ت بوو لیم ماده نه زهر
 له لوه هکوه من نازانی من چه
 لیم خوشه له منیش وه خوشی همریم -
 ده زمان که ده ردم برای چاکم به -

❖ بازی بیگم ❖

پیت خوشه لوش بیی شوینی رزمگاری
 له مالی پاشا پالکه وه بی غم
 له سار ته حتی زیره هه لینه ناوی
 له بهر چرا بهرق هه لینه به شه و
 له بان اینی زبو به سهرینی قوو -
 سار په لیمت ده کوش هه ات ده منین
 زه اگوه له ی زبوت له قاچی ده کون
 چه نقد مال له رخالی روژی پیو بست
 چیکا بیک بی غی چه زوور چ ده رت

نه باوه صیبت له جهانگی هم رما
 سه رپت به رد و دوشمن خوله
 به ناله ی درنج هه لده شی له غه و
 له مکی آسمان له لیبت و هه ست
 بی دا و ده زمان له نمری ده مری -
 کی له رامت دوژمن داژ دارین ده کا
 له وه سه سه مرمه هه لوی ژپنه
 لیم نایه بلیم تیره ی . . . یالدارم
 بو به له ژبوت تاینی . . . خوشی

به ته وس و بلار مه مکوژه چی دی
 سه د هیندی کون بی کسم و بی دهر
 به چه اند آخ و داخ له دنیا ده ژیم
 نه مره ده زانی کوانی شوین و ریم -
 نا ده سرم برام له نو کاکم به . . .

له مه ل من وه ره بچینه شاری -
 له مه ل کورری ساده و نه ها و دم
 له سار ده شی شا بچره . . . راوی
 ساریت له شمشاه هه تا کاتی خه و
 پنهو ، به خوشی هه ر به بان به ر بوو
 بیگم سر اینکن بهر چا بو دین -
 زره بالک بی هه پاچی ده هکون
 له کن شاه رووی زور خرشه و پست
 چل ده زمان فروش ده هه ته سدرت

کالی سه رما و سول له په لاسه به
 په چله هاوین سهار او کووله کوول
 هدر ماگي لوبلک هدر سحر بو جوبه
 هدر چي جهوي هدر زان و تالان
 راکتي وولسپان نو سحر به نو په
 لپين لي ده کا ما به چه لري سحرول
 ده ت ده ني کامي چي و شنه يسه
 ده سا با بده يي له شنه لري مالان

کالی بازی دووه م ده پر سي

که و شاري کوولت شاري بازه
 ده ست و پيوه لري هدر سو هدر بازن
 له و شگري کوولت باز ده بده ياو
 ده ره مان باز ده پکا ساز يو رام دايش
 که خني زير زيري خاكي مو مانه
 باز هه ايده کا چرا به شمشال
 په زماني بازان ده مان دوو پين
 يو باز راو ده کهي کهي بو دگرين
 پاشاي له و شاره بازی چا زانه
 له ري نيشتمان سه ر په رده بازن
 باز ده مان دالي که بايو و پلاو
 ده سکووي بازی ده ره مان هينه پيش
 و ستاي زه تگي زير کاكي خومانه
 بازه لي ده دا بلو پير و شمشال
 په رووي خونه وه ده مان عاملين
 له خاكي خومان ده نيزرين پيرين

ده باز ، بيسته م ده

که وه نو شپي بان وا ده لويي
 که ي باز شاي يووه لا ايستايي يي
 کوا به لپه بان دوروست که ن شاران
 چون بيا و نه خو يني هه لده کا چرا
 ايمه و زه تگي زير ده تگ ادا ته وه
 نه لپه ي ده وي دوروست که ي چه تر
 دندو کي بازی بو شمشال لايي
 ايمه و زه تگي زير ده تگ ادا ته وه
 که وه يو ايمه سحر لک سحره من
 خو پنديان هه په رنگاي ده زانر ،
 هه مو کيوه پياک به راو سحره لي
 له وه تا له چين ده مان راويي . .
 يسر او ي سحريري باج و که خني يي
 هه ر بازيان کتوه اجمال له له زاران
 به شت له کوي به به لي سحر او و زير
 بو هوش و خوشت هاوار و درو
 سو پندني ده وي کار خاكي هه گر
 زير له حاله ده ره چين ده يي زانايي
 ايمه و ايمه گهزي خه و ده لبا له وه
 له وه ي من ده ليم به ني آده من
 آره زوي هه رايش پکن ده توان
 له داواي به ش دا له مه پدان که لن

خوبیان دهر یون له سار له رسی ره ز
 فروکیان شه ن هکنه بیس ده خورن
 سه روحکبان هه به عوی بسزویی
 خنیهکبان هه یسه کاری کاره با
 له له لادن ده دووین لیره گوین لیر به
 گوروربان ده نین پیشان لیر ده بی
 زیری خاککی مه له و دهری دین
 کی هیله که ت پرره له جیوه
 ره ریلی تویه له پیشی ده به ن
 ده کاری دیس به خو به هوای
 پیشی تویه ده ی که ن به آس از
 بیورسته ایله روحه ی وان لیر دین
 سه د باز و بازی لیر بال و راوی
 ده ولت بو بازی چون ده ی کاره
 ده بازی دووه م ده

که وا بی هوش و به سته زمانین
 پیشی وان بومه ریگی کی نه لری
 به ی بو ده لری به کاری چی دین
 سورمه ت له پار چی بو حونه ویشین
 بیکاره و خویری چهنگی هکنه ما لین
 پاشا له به رچی ایله راده مری
 بو له و نازانی ایله چین و حکمین
 بو کام ایسی له و ایله بیوپشین
 ده بازی یهکنم ده

نو به ورو برام هوش له کوی به
 میانی خاله که تده کیشی بو عوی
 چا ووت ده به سته هه ر له و بناس
 ده ت لیر به راو کوی بو بگری
 باسی روسته مه لیره بیان بی به
 ده زالی خا ووت له مری لیر لیر
 رات ان دون ده کا کوروت و بلجاس
 مدرسه بو له و هات ده بی تو بگری
 به می خوشتری ماوه له زمانه ی ده به م دا دینه به رچاو -

خوشبختی؟!

م. نادری ۲۶

که ژماره‌ی ششمی لیتهانی سالن بیکم نه لداسی خوشه ویت آزه ر
۸۳۶ له لایه ن عوبه ختبه وه په ند وولار یکی پین که ش سکر دیون : له وا
میش ۶ لو به ی خوم به چاکم ده زانم له و لایه له وه چه ند شتیکستان
عرش بیکم م

به پانی بز دزی شه مال له سه ره خولک و پوی داره کالی به هه ختی
ده له زانده وه که عیزارا بل له اړه ۳ هه وره ی خوداره ندی هاله خوار
و رووی له به هه شت کرد و مولی : و هره له ی آله ریده له ی آده می ،
و هره له پنگوه پچینه دویا ، پچینه به ده دتیک دی ، آ-رده و دلنیا به له و پین
به شی تو هه ر خوشه ختی .

هاتنه دویا وه ، خوم له باوه ش خودای عوبه ویتنی دا دین که -
دایک - او ، شاد و هندان له باوه شی دا هه وره بوم ، به لام هیتنا به غه پری
زه رده هه ندی دایک ، ده شی دل له رمی ، آوازی بی کینه بی ، دلی هادی
و دامالی پاکیزه و باوه شی بز مهوری نه بی هپچی دیم نه دیو ، باوه ریم به
هپچ نه بو ، بز له وهی دنیا بی . له باوه ش دایک دا هه لایم ، بیم له ریگهی
زیان دانا ، سه ر به ستانه و لو-پنده وار چومه پین که : خوشه ختیم .

به هار بو ، دار و اورد ، زه وی و و هرد ، میا و مول و زه مین
و آسمان سه را پا چلکی خردا کردی جبهانیا ن له به ر بو ، دهر و بېشتم که
خوشه ختی زنده وه توهی بولوبلک بوم له سه ر چلک آوازه عووان ،
بو مولوک ، بی اړه ایم پرسی : دهر به دهر و ره لچ کوشا ووم خوشه ختیم
نیشان ده . هه ر دک باله کالی په ک دزو جار لیک دا سه ری پلند کرد و
مولی : له عمل من به ، خوشه ختی ده ، پینی ا هه وه لچار له بیوان موله کالی
زه رد و سووری چه من دا سه را ، له عمل هه ر به کیک نیازیک و به مولی

هه ره به کا آواز بستی خویند، مهنت و بی خه بهر شانو و روزی خوی
 رابوارد، به هاری ژبانی تی بهر یو، خه زان مه لاو به رسمی دار و چه من
 زاری وه راند، نه و جار بولیول، بولیولتی که دهی ویست خوشه خیم نشان
 دا هاواری کرد و مونی: وه ره یکه وه بفرین خوشه حتی له مریان دایه،
 بولیولی شه پدایی مویل ده به ویست بیم به لبینی که: خوشه حتی له هستی و
 بی خه بهری: له له نوا ما له فائو پیدی و مریان دایه. به لام من فریوی
 بولیولم نه حیراد رویشم و له جستجوی خوم وارم نه هینا

توشی به ک آفریدی دل روانک و دامن پاک بوم، ایشانه ی
 مه وره بی و زانین له نیر چاواندا دیار بو: چومه پین روز باشم لی کرد
 برسیم: له ی راهنما ریگای راست: خوشه حتی له بی دایه له وه دا راما هیچی
 له هرت: له له میگی دا ده ستم. ده فته ریگی لیلد کرده وه و له پیشی دا نام،
 کوشی کرد ایم بدمینی خوشه حتی - راسته - به لام من میورج قه له هه که م
 دانا و ده فته ره که م پیا، وه دا، رویشم فریزی نه ویشم نه حیراد.

توشی فرشته به لپ زه پین ایوم، دو چاوی مهنت دو میسیری وه ک
 چه ره مان به سر شاندا به ریشانه، له لایسته وه خودا و خورسکا و، له لایستی
 دیکه وه جل و به رسمی به هاری له اندامیکی یوادا نه ی بی به خشیو بیگک یوو
 بهر کچرله نه شیلانه ی که خردا جار جار و شابه هه ر اریه آفریده، یان ده کا
 سکه نادانای خوی به دانستراان ره مین نشان بندا، چرمه پینی و لیم برسی:
 له ی خودای جروانی: خوشه حتی چیه! چاوی نیر جیمای چه وادی برونک
 بینه شکرده به عین و نار ده من دریز کرد و مونی: ده من من بگره و
 دل به من بچره تا وه رامت بده به وه: ده من هرت و دلیم بی له سپارد، تا
 مه پینبه نه و سزیره ی که آفری آره زوا، دا نه سرکزیته وه، میوه ی شریتی
 زیان که له داری رینده ۱۳۱۱ دینه به ره م. به له موجودی دلیم ندی له باو هشی
 نام و مونی: نه وه کوری ان به ماچی که، خوشه حتی له وه دایه! به لام
 هه بیهات، خوشه حتی که به هه شت دا دیویم زور له وانه بالانز بو

له نه چا ما بچا ره و سه ر لئ شیواو ، به نه لدا میکی چه ماو ،
پشتیکی شکاو ، شه لاسی زیانم به پایان مه بیست ، سیه ری مه رمم له سه ره خو
رو لاکه ژبانی دا پوشت ، پشت شکاو ، چه رمم سرتاو و هیز نه ماو ناله پیکم
له دل ها له دهر و مژتم : خودایا به او ، بدی دیتنه وه ی خوشه ختی له مه نم
به پایان مه بیست هه ر چه اسی مکردم رازی خوشه ختی بزاتم ای هوره بو ،
گوشتم کرد خوشه ختی بیسه وه ای سو د بو ، آیا له رووی خاکا خوشه ختی
آفه ربنده نه گراوه ؟

آوازیک له ده رمماهی آسمانی خا ، دام : ده ی مژت : ای شک هه ر
چیگا به ک خودای ای بی خوشه ختی له وی به ! له ژباندایا چه بنده خوشه ختی و
دانشاد ده بووی له مژم ره له هه مو کاریک دایت زانیا بالان ره هه مو کوه
چا ویک هه ره ده بیست ، ای آوازیک هه ره زیارت ره وا ده مگا ، مژمی به ک هه به
ده بیستی ، به خشنده به ک هه ره ده نه ختی : چه ژر خوشه ختی ده بو ی له مژم ره
هه مو کاریک دا چاوی تو بیست بو آسمان بلان حکم دایا ، ده ستن داوات
بو بالان بر دایا ویت زانیا خردا هه ره ۲۱۱ .

گورد چی ده وی

هه به نا به خودای مژم هه هه
آمری چه تک داسر کاوه : ایردرووی آلمان کنهاده و به شه ربوی مژم راهه
دوواره : هینله ری نازی نازی ای تیک چو وله شسکری فرر بو : کار ماکالی
له رت و تولنا و حکم دیکه کالی خا پور کران .
فر وکسی له بهر نه بو ای نه وت له که لک که وت : تو بیستی بزوت و
سه ر یازی له بهر به فر و یا رووت مناوه به ل : له وه به له خدایی ظلم و
رور : له وه به دووا رووی که سیک که بو خرنسی زیانی به روک قال بکات :

ایتر به و زووانه گیتی، هومن ده بیته وه، صلح و آشتی جیگای جه لکه و خوین ریزی ده سر بیته وه دنیایه کی وه لکه - باران به لکه صد چه ندان خوشتر له جاران داده مه زر چته وه .

وله و سه ره باز و له فدرانه کی که وه و ماوه دور و در بزه دا آسایشی خوین له یینا و آسایشی سر دزما به عت سکردووه و ماردانه له به رامه ر په لاماری دولتا راره ستان و مبارزان له سر به ری ده ست داناووه و بو یاراستی نیشتمالی خوشه ویشی خوین کی کرمان : جاکمی ره زم فری ده ده ن و به رسمی به زم ده پرضن : و له ره نه وه پیرک و بی ده ست لانا نه کی که بی سوچ و ناوان له آزادی به ش بر او بر او ولایتان له لایه ن آلمانی فاشیسته وه دامیر کراوه : له به ده عین و چاره ره می و زیر ده ستی و له ننگاله رزگار ده بین و دیسان ده که ونه وه فرتانه و سر له نوی آزاد ده بیته وه وه ره آلمان ده بیته وه به صاحبی تاج و له تحت طبل و آلا .

ایمه ش له و کاله به هه ل ده زان و به و ده وه له ته داد مه رانه که له سر حلی میله له پچو که کان به مژ ده و ته تیکی ول و درر و شه رانی وه لکه آلمان داها تری ونه و پناوه دا خوین هه زاران لاو چاک و له و جرائی خوین به ره شنی دا داده مه یین .

که کوردیش نه که وه به کی ناریدی و له مریته به : کوردیش خاوه نی میزویکی بر اختصاره کوردیشی به پیچه واله باوه ری دوزمه کانی که به وه حلی ده زانی له کم کردن بی به ش نه کوردیشی له و بگی لی فه و ماوه و به ش خوراوه و به په پمانه پیروزه که ی م آتلانیک ه شامه پلی حالی نه وینه : و ایستا ده به وی چه ندی چا و له ده ست و زیر چه پرکی ییگانان نه بی و له به نده کی و له ساره ت رزگاریت و حلی مشروعی به خیری له خوری .

دیور له ده م هاوار ده کا و ده ای : له کی حکومت له مه وره و دلوره کان بازه یینان بیم دا بیست و له جانیم بده ن .

سکرووری به ناوبانگ

مه‌لا‌علی‌اشنوی - شیخانی

۶ قه‌له‌ی س. م. ح. مرشاسب

به خلی خردی ته م‌ذاته‌نپ و به سراها‌نیمان‌وا و همیر که‌ونوو: مه‌لا‌علی‌کوری‌شیخ‌حامد‌کوری‌شیخ‌فتح‌الدین‌کوری‌شیخ‌محمد‌کوری‌شیخ‌طاهر‌کوری‌شیخ‌پیرمند‌کوری‌شیخ‌شهاب‌الدین‌کوری‌شیخ‌فتح‌الدین‌کوری‌شیخ‌نصرانیه (ته ۱۵۹ هـ - ق‌له‌دایک‌بووه) کوری‌شیخ‌فتح‌الدین‌کوری‌شیخ‌فخر - الدین‌محمد (ته ۲۴۹ هـ - ق‌له‌دایک‌بووه) کوری‌شیخ‌فتح‌الدین‌کوری‌شیخ‌فخر‌الدین‌کوری‌شیخ‌یوسف (قبری‌له‌کیزیت‌کدا‌هه‌لکوت‌وووه‌له‌روز‌آوای‌باراندیزی‌ووری‌وه) کوری‌شیخ‌عزیز (ته ۹۵۰ هـ - ق‌له‌مردوووه‌قبری‌له‌ذی‌نی‌ینی‌ووری‌به) کوری‌شیخ‌محمد‌مشهور به‌پیرمند‌کورانی (قبری‌له‌دبدانی‌ووری‌به) کوری‌له‌مع‌عمر‌شاره‌زوری‌به‌له ۱۱۴۹ هـ - ق‌له‌ذا‌زیاده، تاریخی‌بوئو‌مردانی‌به‌چاکی‌معلوم‌نیه‌وه‌له‌دین‌شیخان‌نیز‌را‌وه‌یار‌یختگی‌زان‌ا و‌له‌علمی‌مغزول‌ومشول‌و‌حسابدا‌زور‌به‌قووه‌ت‌بووه، ژبانی‌جوی‌به‌تألیف‌و‌تدریس‌له‌مدرسه‌ی (شیخان) رابرابردیره‌له‌تصنیفاتی‌نه‌وه‌ی‌که‌وه‌ده‌ست‌ایمه‌که‌وتوووه‌دو‌گنینه: ۱ - تصنیف‌مه‌لا‌علی‌که‌له‌لایهن‌مه‌لا‌علی‌قرلجی‌و‌سه‌لیک‌له‌زانایانی‌کوورد‌حاشیه‌ی‌لی‌کراوه‌و‌له‌میر‌به‌چاپ‌سه‌پشوووه. ۲ - شرح‌دیوالمی‌زمخشریه‌له‌هه‌مو‌تیبی‌بهره‌مشهور‌به‌لرکین‌شیخانی‌به‌هینستا‌چاپ‌به‌کراوه. مه‌لا‌علی‌بی‌ته‌نداره‌خط‌جوش‌پزوه‌دایلی‌منتنی‌ته‌م‌دوو‌شعره‌ی‌ده‌رحیق‌به‌و‌کوتوووه.

فی حله فی کل قلب شهوة

و لی عین فرقة من قریبه

چونکو‌له‌هه‌وه‌ای‌کاردا‌وه‌جیله‌مان‌به‌چاکی‌فراهم‌نه‌بو، تکلمان‌له‌هه‌مو‌خوبه‌ره‌کان‌نه‌وه‌به‌له‌هیندی‌عیوب‌و‌اغلاط‌جرنی‌که‌دپته‌بهر‌چاو‌چاو‌پوش.

په دې پسرليکني

ټولنوي

(چون پياو له نوش بون رزماری ده بیت)

آمرل . ب . م . نيج ۲۱۵

له زمريه ي پيشوو دا باسي نفوس (رشته كه وتو يي - همراه نا) م
 بو ستون له م زماره به دا چندانده ستوريك يو نوش نه بون بهم نه خوشيه
 به پان ده ستري .

هر وه ستو ده ران آسترس به هوي (له سپي) په يسدا
 ده بيت بويه پاك و خاوي يي په په كه - و مسيله ي رزمار بوون له
 مه ترسي نفوس ده زمير دري - له كاتپكا لهم نه خوشيه له جيگا
 په ك په پدا اوو پسويسته واكيني صدي نفوس له به دن بدرين
 له م واكينه نيزيسته ي سا ليك نا نيري ده ميت و ده بيسته هوي
 رزماری له تونن بوون .

خاوي يي نه حسته حدي و پيخته ف ده بي زور زور به چاكي را بگيري و
 چاوه ديري به ستري يي به هري ده كار هپنا يي « روني خاكي » يا
 « آلل كامره » پيش به نيزاك بونه وه ي « آه سپي » بگرن نه شور بوديش
 له م آمانجه پيك ديتن نفوس هر وه كو ده زان له جيگاي پر
 دايستوو : به رپاز خانه . همراه خانه ، كارما ، ايستگي ريگاي آسن
 و كه شتي په پدا ده بيت بويه لاره ، او وه خن بلا و بونه وه ي له م
 به خوشيه له و جوړه جيگايانه و نيزاك بونه وه ي نه خوشي خوباريزن .

هەر کەس چنۆ بەدایە کە سیک پێ - ی دەلی برو
 بی غیرە تیت وە کسوو زنی دەر پیت ژنانە بی
 کوانی لە سمیتیا وە کزوو ئەو دوو کچە کوریک
 بو نیشتمان لە داری سیا سەت نیشانە بی !
 ئەو دیو نە هەمە بوون بە فیندای نیشتمانی کرد
 نە ی خوزمە بە و کورە ی وە کز ئەو دوو کچا نە بی

فهرست

نومبر	لاڳاپو	مطلب
١	١	١ - ڪوورڊيشن فوٽ نائري
٢	٣	٢ - جواري نيشنل
٣	٤	٣ - وولٽيڪي شيخ سيد
٤	٥	٤ - موسڪو - واشنگٽون - لنڊون
٥	٦	٥ - شيخ يوسف شمس الدين البرهاني
٦	٧	٦ - ڪوٽ ميمبرڪو لائين زياده
٧	٨	٧ - هاوار
٨	١٠	٨ - دوڪيو ڪورڊ ڪوٽ نوريه ڪوٽ نوريه سياحت ڪران
٩	١٢	٩ - آئين
١٠	١٢	١٠ - برون : برون
١١	١٢	١١ - ڪوٽ ميمبرڪو ڪوٽ ميمبرڪو
١٢	١٥	١٢ - باڪار به شي يا سڌن
١٣	٢٠	١٣ - ڪوٽ ميمبرڪو (ڪوٽ ميمبرڪو ڪوٽ ميمبرڪو)
١٤	٢١	١٤ - ڪوٽ ميمبرڪو
١٥	٢٢	١٥ - ڪوٽ ميمبرڪو
١٦	٢٣	١٦ - ڪوٽ ميمبرڪو ڪوٽ ميمبرڪو
١٧	٢٧	١٧ - ڪوٽ ميمبرڪو
١٨	٢٩	١٨ - ڪوٽ ميمبرڪو ڪوٽ ميمبرڪو
١٩	٣١	١٩ - ڪوٽ ميمبرڪو ڪوٽ ميمبرڪو
٢٠	٣٣	٢٠ - ڪوٽ ميمبرڪو

وہ ڪوٽ ميمبرڪو ڪوٽ ميمبرڪو ڪوٽ ميمبرڪو ڪوٽ ميمبرڪو

گۆقارى ئاوات

اوستا

سوارنگی ادبی و تاریخی و کومہ لایہتی گوردیہ

شماره ۱ سالہ یک ۱ خجزل و ہری ۱۲۲۴ .. ۲۳ اکتبر ۱۹۴۵

جناب شیخ عبدالقادر

ریڑیان بہ شو نام پیش جاوی مناسکتی ہوں

ہم شہیدانہی کہ خاکوں بہ صد آوازوں

آوات

خوزه روزبه هالبا تا آله سمان خوتله ورت ه کرد باعانه (پشاور ای انسانی خوتله ورت
هسته په دهس دهه باک و له جالی نیشمان ه خوتی ناول و برتون لوه کالی خوتله ورت

پارگی (- ک پسته ورت

www.kurdistanpress.com

آمانجی ایسه

• مختصر فیش لسه پینانو سارمستی کورد
• و ژبانه لاری سارمستی کورد

مجموعه‌های ادبی و تاریخی و کورنلایه‌های کوردی

شماره ۱ سالی بیست و یکم ۱ خرداد و دی ۱۳۳۳ - ۱۳۳۴

نویسنده گان فارسی بخوانند

ع - ۳

فلسفی از احقر اده از چهار هزار سال پیش از میلاد مسیح تاکنون همیشه مورد اکراد سرفی کرده
و سرزمین آلهارا به نظر کرد یا نه اند . و این قسمت کورنلایه‌هاست که از طرفی آرایان
وادی کورد (کورد - جردی - آلمری) آمده‌اند و در امتداد دین و لغات غربا کوردی و
هرمان و سواخر برای مدینه‌ها و شرق تا بلخ فارس و سواخر برای عمان پراکنده‌اند .
فلسفی از اکراد نیز در چهار هزار سال پیش از میلاد ، با هندوها ، اروپاییها ،
پارسیها ، در یکجا بوده اند که از این محل اصلی قسمت سواخر ایران و از آنجا هم به جنوب
و سر سبز و کوهستان آذربایجان و نواحی ایلیان و همدان و لرستان پراکنده شده اند ، و
این کشور پهنای را ، مادایا ، پادینا ، کله اند ؛ و کله ، مادا ، در قرن هفتم پیش از
میلاد بر پنج ایله حکم کرد . لر - لر - دلم میل اطلاق شده و کله حکم کرد ، د تیر آست ،
چند آله گروه کرد از ایران امروزه به سوادستان کنونی آمده‌اند و این نافع از
ایر ایست به در حکم آمدن ایشان یک گروه دیگر هم و یا چند تیره دیگر مخلوط نام کرده
در سوادستان مرکزی رفته‌گالی کرده و با گروه جدید استخراج یافته بافتند .

حقوق سیاسی و ۲۰۰۰ با حکم کرد با پارس

از سواخر لرایی و آراء سواخر شاملان روشراست که کرد و پارس هر دو آری نواند و با هم
برابر و ارزش پندند ، کردها که همیشه به سختوری و سجاقت معروف بودند کله‌گالی با پارس
مستورا و ایله پنهان دارای استقلال سیاسی و ادبی و اجتماعی گاهین و گاهین بوده اند

هتایبکه کورد اقتدار یافته پارس تابع او بوده است (خاتون گونی کاسی . کیان . ماد اشکانیان و...) در هر زمانه پارس اقتدار شده گردن طبع او بود استار حکومت و پیشدادیان طبعانندی و...)

خط کردی

گردان از حدود قرن دهم پیش از میلاد تا امروز دارای خط و کتابت و ادبیات بوده اند و آثار خود را با حروف (عربی-مورائی) ویرتانی و آرامی و سریانی و سینی نوشته اند. پس از غلبه اسلام بر ای آنها حروف کوفی معمول گردید و اکنون نیز بجای حروف کوفی خط نستعلیق و حروف لاتینی در گردی معمول است .

زبان و ادبیات کردی

اگراد با لهجات متعدده و کلمه توده و میکنند و تمام آن لهجه ها را زبان کردی بنامند و وجهی از یک ریشه سرچشمه می باشد . بعضی از مشترکات میان پهلوانان ایران و کوهستان از آن اوستا بوده است (انتراین ۱۹۱۰). زانی میگوید که نام پارس زبان هندو پهلوان یعنی پهلوانان و این خود دلیل است بر اینکه از دور با هم فرق داشته و بر یکدیگر متمایز بوده اند.

اگر مورخین مصر حد یا پانگه زبان ماددا جدید زبان « کوهستانی » بوده است چنانکه در زان و اوستا « که با زبان مادی نوشته شد » زبان نزدیک به پهلوان متری است و اندکان زبان متری است ، این نظریه از طرف « هورت » و « زمستر » و « پستری » از آن معین تأیید شده است . نتیجه این است که زبان اوستای زردشت در زبان کردی مادی است .

زبان پارسی هم در آن دوره همان زبان بوده که در آغاز « اشتر فارسی » نوشته شده است . تا اینکه در اختلافات اخیر حاصل شده درجه است که کرد ها کلمات زیادی از هر دو اصل زبان خود نگرددند و شکل افعال خود را حتی القیور حفظ نموده اند ، اما چنانکه زبان فارسی که در این جهت بر وجه افراط رسیده است و رابطه خود را با اصل فارسی قدیم ست کرده چنانکه حالا از رفتن کلمه بر زبان کردی ساده و عیبی آسان است اما به زبان فارسی ساده چندان آسان نیست و امر نوشته شد غالباً از کلمات نامربوط و خبر در آوردن تکمیل خواهد یافت ، حتی در کردی اورامی که در کوهستان دانند و بهتر توانسته اند رابطه خود را با اصل زبان کردی حفظ کنند ؛ برای زن و مرد افعال متفاوت دارند . مثلاً میگویند « فرهاد آما » و « شیرین آماینی » یعنی فرهاد آمد و شیرین آمد « فرهاد لوا » و « شیرین لواینی » یعنی رفت ، کنان فارسی قادر این امتیاز است . در منابع دجله قرأت تطبیح فارسی در قلمر و زبان صخره دی بوده است و هرگز این زبان اول « آرلاند » بعد « زاکروس » بعد « اوان » « اپاهان » « بیس » « نواند » « پند » « همدان » « یکنوشی هم » « مداین » بوده است ، بنا بر این می توانیم بتوانیم که لغت کردی

در تمام ولایات ایران قدیم عمیقیت داشته است . فارسی قدیم و زبان « اوستایی » چندی زبان کردی مادی و « سانگریک » هر سه از زبان مشترک آری متولد شده است ، بعضی همان کرده اند که زبان هکسردی یک لهجه مشتق از فارسی است . سر « میدنی سمیت » مزاج کتاب تاریخ آشور می نویسد که این همان اشتباه است زیرا زبان کردی دارای نظیرات حقیقی و قدیمی است و از زبان فارسی قدیم « لوحه دارپوش » خیلی قدیمتر است همین دلیل علماء می توانند بگویند که زبان کردی در قرن ششم قبل از میلاد یک زبان مستقلی بوده که هنوز زبان پهلوی بوجود نیامده است (با بعضی تصرفات از تاریخ گسود و کردستان جناب آقای آیت الله مردوخ استناد نموده است)

این اواخر در بعضی از روزنامه های ایران مقالاتی بقلم جناب آقای دکتر سجایی استاد دانشگاه تهران و بعضی دیگر از چاپلوسان غرور و هذویر ایرانی و کرد نما اشعار پانگه و الفراء آن و اکاذیبی با شاخ و برگ را با کردان ایران نسبت داده اند :

- ۱- عیبی رحمت کشیده اند که اثبات کنند اگراد ایرنی هستند .
  - ۲- اگراد خیال تجزیه ایران را در میرووراندند .
  - ۳- اگراد منوره هستند . و ترابین و اوامر دولت سر فرو نمی آورند .
  - ۴- اگراد هیچ وقت نامشردا دارای استقلال نبوده اند .
  - ۵- زبان پیرین و بیروعتن کردی منطف و یا مشوش زبان فارسی است .
- هر چند در ضمن مقدمه جواب هر یک از این الفراء آت داده شد ولی باره جواعم بطریق اجمال و تحصیل باین پنج نفره جواب داده در بظلال هر یک اقامه بر همان ندایم :
- تقاضات اول و دوم و سوم : ما اشل آقای دکور سجایی را که یکی از شخصترین افراد پانگ احقران است بلاقر از آن می ندایم که بلی نسبت الفراء یا کذب بدهیم و آنچه نوشته اند صادق ردهد نایز حسی از هر یک از آن و قلدبران بد زلفت که بعضیها خود را کردهم مع فر می کنند و بعضیها خود را روزانه تریس و مجله نویس و موقس ینمار آورده اند و می خواهند این هر چه می ریا ، قام و تری بدست بیاورند واقع شده باشند و یا واقعا خوانستگست انظار عتیده بکنند و البته عتیده محترماست و هر کسی عتیده خود را باید بموقع الفراء کند ؛ ولی می توانیم ای آقایان محترم : اگراد ایران عموما معند هستند که اگراد کلیتا خواهد در زیر پرچم ایران و قلمی کنند با در زیر پرچم دیگران از با کترین زادهای ایران هستند و این خانه پانگ هدا یا همان آجاست ، ایران میهن وزادگاه عزیز و ارجمند آنهاست . اگراد ایران را از هزاره سال پیش ا ؟ می جزا همچون مستدیان نگر تری و در راه سریشی و تقابلیت لرضی ایران .

فداکاریها و جانبازیها دشواریها کرده‌ایم ، و مانند دیر زمان پیشتر عود را هدف تیر دشمن قرار داده و نگذاشته ایم بیگانه باین زمین مقدس پا بگذارد و قاجان داریم سر کهداری آن می‌کشیم ، ایران و سلطنت ایران را از آن خورد و خورد را از آن او برداریم زیرا اولین سلسله شاهان ایران : ماد ، پاد ، کرد ، پارتیان ، پس از ساسانیان است و مقدونی که کشور دچار هرج و مرج و اختلافات داخلی سردید سلاطین بر سر اشکانیان کرد اختلافات فرایه کن کرده و مدت پانصد سال امپراطوری و شوکت ایران را نگهداری و به باوج عظمت رسانیدند ، پس از غلبه اسلام که بنیاد استقلال ایران از هم پاشیده شد سلاطین از اکراد در ایران کوهپایه که از نو ایران بر سر را در عالم زنده کردند ، اگر چه قانون اساسی ایران احترام و ارج میگذارند اطاعت شاه و دولت را بر خود واجب می‌شمارند اما کسانی که اکنون مصلحت امور دولتی ایران هستند بظاهر برای عوام فریبی خود در ایران و ایراندوست معرفی می‌کنند در صورتیکه اینها دشمن ایران و قانون اساسی و مزدور بیگانه هستند . این آقایان سرتیب هوشمند های بی‌اصل و نسب و فاضلت را به جان و جان و ناموس امپراتور اختصاص دادند از هیچگونه نامردی در هیچ به اکراد فریب نمی‌کنند . در سال قبل سرتیب هوشمند افشار پس از تخریب شهر سبز سبته که قصبه پانزده حلقه آتش نمودند و اکنون اهالی و عده زیادی از بیگانه‌ها آنها در خاک بیگانه بر می‌پزند و چند ماه قبل پانزده توپ و مسلسل و هواپیماهای بسیار با کسب به اورامان مریوان برای فرود آمدن آنکس کینه‌اش نداشت زن و مرد و پیر و جوان و همه را از دم تیغ و محلوله و بمب گرواید و خانه و کلیه مخرج آنها را هدف بمباران داد و همه را از بنیاد دو آورد و در شهر کوه پانزده افشار را به اتومبیل بست و نابودشان کرد .

پانزده خلیفه جناب شیخ محمد فرزند مرحوم شیخ حمام‌الدین که برای اصلاح و جلوسگری ز حوزگی به نزد هوشمند رفته بود به دار کشید ، هر چند پناه و روزنامه ها را و ایان دولت تگرافات نمودند و داری می‌خواستند کسی به آنها جواب نداد تا اینکه خانواده لعنه که آسیها و کتلهها به خود ندید آنوقت سرتیب ز جهانبانی را فرستاد که کار آنها را اصلاح کند و او پس از مراجعت دستور داد با گسران و سرزانی که او را مالی و مریوانی را بسیار کشته اند معالجه در سر بازار بھلاک رفته را شهید می‌نامند ، با کمراد مریوان بی‌جور و فزار های سخت آورده‌اند که معلوم نیست که روزگارشان به چه روزی سپاری می‌کند .

آقایان شما در نوشته‌ها و انتشارات خودتان اکراد را اصیلترین نژاد ایرانی می‌نامید و از حرم دین و اخلاق و آداب و مساوت و شجاعت به نیکی یاد می‌کنید و در عمل آنها را به نیکی به قدر دور محیر ساخته‌اند تا بود می‌کنید و این و پیشوایان دینی آنها لعنت می‌دهد .
پایه در صفحه ۱۲

یه برهه س و بعدی نه پشې نو دا که له سېنگي ډېر کوت . طرار کوهشې گرد نيزه که
 له پشې بيلکوه ډېر وهلي نو وکي لره که له پشې دا بهين ها و لره که بي لوک خالو ډېر .
 له شکرې روم چون د پشان ليزه شرازي اولگه او و چه که ساويکي شري تر شي
 بي نه ؛ له هغو لايه کوه ډېر ويان دا کويان منگړد .
 سلما لکان که کور بهان ديت به دل شکونکي زور غيالي را گردانيان هاديو ؛ او
 که رافع اين غيره ديه کيله که سرداره کوه هاروي کرد ؛ له لوي له شکرې اسلام دوس
 له داويان هر بهر همدون و لايه داري بکر ؛ خو که هر سرداري ايوه اسير يا کوزرايت
 عوا ريتوي هدا هداپه .
 که چار خالو له سهل له منگړه که بي خوي يو خطوه کوه لره و لنگر چه او مه دالي
 هار و پالانديکي سکتې يو سپاي روم برد .
 له وخته دا سرداره منگړه کات چاروان به سوارديکي ره پوتې کوروت که پوتکي
 فرزي ډېر سوره و هارنده لره ده کات ، سوازي ره پوتې ، هار پوتکي سوري به
 سره و يو له پشې سلما لکان وکې پوتکي پالانديکي ده برد ريزي و بهاني کله
 د پتکات زلو و لسي دوزي سره زو داکر که پشې لوي به هنياسي .
 سوازي ره پوتې له نار له شکرې روم فا وون يو ډلام هينديکي له چسور
 و ډېر کوه و هينديکي کوختار کردو نو واري کرايه کوي نه پي خوي يو .
 رافع خوي که خالو خالو ليري پوتکي ؛ او دترالي له سوازي که
 پشې له شکرې و ډېر ده کات له منگړه ؛ که له ربي سواد فا لرېکي يو کمال خوي وک
 دني خالو کوني پشې له شکرې تاسيني له وډام ، او سوازي سوري سوازي آزادي لوم .
 خالو شريکي سکتې منگړد و به لام له هغو چه کله کله چاري لوي
 سواره هال لوري تا پوتکي ووه و لوي پوتکي ؛ له لوي سوار توکي و خالو کوي او
 سوازي که پشې و . سلما لکان کويان لوي سوار ، لوه خالو اميري له منگړه که
 و سار خالي دسکا . ثابت لايه که پشې و يو پاداشي لوي آزايه اخرايي که و رديت
 پشې ؛ او و هار پوتکي که پشې و . خالو خوي هباله پشې و کوني ؛ له لوي سوار
 پکاري سون ده لاري و ، روت دمرغه ايتاسين .
 له چار سوار هالو له و کوني ؛ هارم ده کوم نوم به لايه پشېم چوي من زلکي
 اول سوازي ، من ، سوريه ، سوهکي طرارم ، که يو روز سوازي لري نوم شکر ده کوم .
 خالو له پشې لوم کايه لرېکي هالو و هارم و کوني ؛ که و او پشې
 سوازي له منگړه و پالانديکي لوم ؛ شايد وراي لوه کات بدوم .
 خوه که کوني ؛ له پشې هار و هدا له پشې له شکرې سوره شکر ده کوم .

سواری رهشپوش

م. آذر ۱۹۸۰

« ناخانی لهر بروو پروو » دوره ترین قاره مانی شمیری
دستخ و وهختگی نظامی لادا هاله ناز زمیری هموره ترین
ژنانی کشی . »

وهختگی ، خانی از ویتنام - برداری به ناز و « ابو عبیده » لهر لنگری به تدبیر که شمیری
و مان دستخین هموره دایرو خه تکی شار که خوبان هموره دایرو و انبوه کانی خوبان به
ا دین ؛ چه به ریان که خانی ارد که نه مقابل و هر هر تکی مبلتگی زور دهنس که شار
همه گیری ؛ به لام خانی و هرانی دانه و : « سه لیره ناروم انورهختگی سلطان دهنس . »
قیولی جزیه و مالیات ده کن . یا خرد یو شم حاضر دهنس . »

او و « : زانه لایه ، هر فل ده و ده لنگری یک هموره یو یاری اهلی شار همیش . خانی
قهرمانی خود ساز کردنی به تنگه که می خوی دا و « ضرار این الازور » ی به لهر مانده یی
پیخ به ارسواری نهر که یوشهر که حمل ا ؛ ووی تازه تقص و لاره همیشتری روم نارد
مبارر آماده . پرو و لهر که همیشرا که له یوانی رومبکان که همیشرا جاله که شکره که ی لو
قدران ؛ سویدی خوار به همیشرا به نهر بنگان .

مسافه کن جزیه - پانی ناریمان نیست به کجاری دانا هاویشته لهر لهر ، لهن مانندی
هر به تنگه که ی به برجه دانا . وهختگی شگری روم نزدیک بولوه ضرار که یوسه هاله
هر لیره که مکی گره ده همیشرا به شمیری برد و نیره کانی وهعی له آلا هه لگری
جایی روم دانا تنگه کانی کهونه حرار و صلیبه کانی نه دهنس هر یوه .

ضرار وهظ برینکه خوی که رو دین دا و چند کانس لهن سخت ، لو وهخته دا
چاری به لهر اندی که شکر کانت که له زیر سیبیری صلیبک نا شعروا و پیاویکی
چ و نار و شمیری صیر ، که به دسته و یه ؛ ضرار بهمای لهو کرد و به پالامانده صلیبه
کای سه روزی و لدا . ش که د و رجان « ی دای پروو هه لات » .

لو به یته دا کوری و رجان با کانی به یی ضراری به اید ریندار کرد ، ضراریش یی
وهی دهره لری برینه که یی ؛ وهک یلگی ریندار خوی که اندی نوجار که کوری و رجان
همرگی شانه پیش چار و تمامی یو راجتا ، به لام ضرار دانا به ی نه دا و همیشته ماری ؟

۱۹۸۰ که مکنی املاتالی هفتگی وه وهر همواره

به پایش گم نه‌راره؛ خایید له لایه‌گوه و رالیخ این صغره له لایه‌کی زه‌ره‌ریه‌لاماربان بره .
خوله له جاریش له معدنیاتی نهر دایو و خاوری ده‌کودا؛ خزار له‌کوی به
سه‌کای نیم و کهن و کورده‌های زین ؛ لهی کله بیری من . لهی‌کوری نایستی من ، له
دورری خوت نایست نایست؛ خازاره .

کائی زیره‌ریه . خزار دوری اناندر دهستان له عوه هه کورن و مهرانوه جیری خوبان ؛
له‌وجارخونه دهستان آردی به‌بار بوز به‌نجه‌نجه تهن سه‌بیری خزاری نایست ؛ خزار و
کوری - لهی برا . بره‌دهستانی له گویستا ناچان را مگرنوی ؛ یا به به‌له‌ی آسن ماندوویان
کردوی . بره‌دهستان ؛ لارا بریان‌هاویشتری یا به خوبتی خوشگیان سوور کردوی .
آیا به‌نیر ، کله‌کای بویان بره‌دهستان به تیخ سره‌نای بره‌دهستان .

بره‌دهستان خدانی تو و تو له یه‌کد بره‌دهستان ؛ له‌مهر چوریه دونه‌های تیر
له‌مهره رهنوولی خزاره‌لام پسه‌دهه .

له‌دهستان و خوتوت له رومیان به‌ذیل مهران ، نایید له قدهی شه‌وان
تیلدیش که خزارانی له‌مجال موه‌سوارن‌اردوله « حصص » قاهره‌را بولای امیر اطاری بیرون .

دچاند خزاره‌نیز بره‌دهستان ؛ زانو بکبان سواری له‌سب کرده له‌ده‌ده لایه‌گوه ده‌وره‌های
مگرنوه . له‌ده‌ده‌ریه تیره‌دهستان و هی چاو له‌تاسانای رقاری له‌واته بکات ؛ له‌دهستان ؛
له‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان ؛ له‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان .
له‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان .
آباددهی خاریکی تر چاو به‌دهستان و کار و خواردهی خوشگم به‌دهستان به‌دهستان .

له‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان .
له‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان .
له‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان .
له‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان .

***
له‌دهستان به‌دهستان

له‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان .
له‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان .
له‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان به‌دهستان .

برای دوورم . . . .

ظفر چه شد کارهاش دینم و دور و پیشی عوم کسانا ده کلمه ولو تا بتم . ظفر چه شد
 له کوهانی رایاندا زیلات عالی و الهه و کت کت که لوله کله احسانه ای لینه این امر هر روز
 عین همرمی بوز ، نایم ! د و نه تر چانه که تر گوی چانو و سر چانوی دلی
 ده خوار ۱۱ دور تکه آریک . دور تکه بخیر که تار واره تن و پادی که دوورم
 هسل و مقولی . ۱

برای دوورم ، و خجکتی به سرانی زبان ، که چالای بیده دختی ز سر همرمی
 هار و بچوون ، و ده دور له شو یکن میان که عوم و هادی دا همریک و بی تر
 کسانای همردوشی روز گلر و به به کنی خوداره کرد ؛ خودمان چه تکه به بر خیه خند و راستی
 که ورزه که له عینی به دختی دا که بگریکسی به تاغان او بخاری خاریت بر دور
 مار همرمی خائری یجو و دل همرمی هورا و آر و و بیون ؛ بهند تاد بیون .

برای دوورم ، بیون که روز ایه که سه کن چاره رهش و عالی زبان به بی برانی
 ماری بر دور دلی بر هزارمان بنگینی و تا هویید بکا ، چه نده خائرا که دورت ؛ در
 یجو روز کلمه و سر دیتوه ، و خونه ویشی گوا دینه یش چاو ، که دور و که خوبند به
 مار گوا که هر دما دینه خوار .

برای خونه ویشم ، هم رچی خدشی نظم و همردشی روز شمار لری دور
 صفر لیه ، ظفر ! هیچ گوا دینه تا لونی خونه ویشی قوم له دل دور بماندوه
 و پهای تو به له من خونه ویشی له دلم کیشاره و له زیر خاکینا صحر لا پنهان .

دل نیاسه ؛ تو له له پهای اختیارانی که نیاسی و هاله و احسویه کنی ؛ و دین
 هر چه در له نیاسی دوری دا به همردان و نایم ، دیوار ۱ ، خونه کنی تو و له

تختارانی تو . و یه بادی دوه خوده بتم . و (بوچی نه گریم) -
 مادی هورای دل و و و لایی لری بخته خوی کانه ؛ یه .

آ لب
 آرش ازده ۸۲۱
 نیر شه لیسندی

گه بچیه ی نه ره بیا

ای دلتی آرازه!

ر . م .

دهی دلتی بی بهش له شه ، روحی و حسابان
 ردهی عید و تیرای خدی بی خبر و تو امان
 هاستی له دهری بی خه پاری ، و درله عفا بان
 کور تو و ناوه بچاره لایو دمنتر بیجا بان
 جی دینه مالدن حاصلو عمر و به جه تابان
 هدر وا له شه بو باستی ده بو جان به قیدا بان
 چاو ، بشر دبی بو جانی عمر چون له تنه بان
 چون دینه دهری ایبه له زیر دهنی گلابان
 پئی شه لیج و عتا چون ده کرا شه پکرآ بان
 ملت همدی کارو له سوال و له جهوا بان
 کور ملت باهونه دهری مه رومر و ها بان
 مسلم و هوندر و معرفت و لبی لبابان
 تالین به هوندر ده چهره رو زاری سبحان
 هدر نیزی وه کن دی له مطالعات و عطا بان
 باسی و دکن و ملت دار یکتا کعبان
 دینتا که مه هجر دینو پیرس به حسابان
 بویه که هجره کس ده به را طای سبحان
 آزادی کاتب دینه و روو ره و دهن و تابان
 بو کوشتی بخدا له بو اندلی سه بان

له ی جان آرازه له لایو دمنتر و یابان
 له ی دینه مالدن ده بو دمنتر کور دبی
 یولم و هجره بیه هفتا که هلی ده دینو ؛
 هدر هسه بو یبار و هسه بو یبار مه لاین
 هدر ده ایمان و ره کما و معرفت و لبی
 بو شر تو بو شه که تو بو لبی خبر تان
 بی ره جه تری دهر یساری جه که بایون
 هدر تو به او جیدی هدر هدر هدر و دینت
 هو یسره که لایه و بی که دین به بیدان
 هجره ی و پورینه هدر و دینه ره عتابان
 هجره که هدر بو دین دینا به دهرانی
 هجره چه له قوونی روو جو بادهن بی
 زور دلتی و دینه مالدن بوو کارو له دینا
 بی طای و لبی معرفتی اینو له لبی
 بو که دینتی فکری جه و اتالی مدارس
 بو کوشی علم خور هدر طای جی بکوش
 لبی که هجر علم و هجر و نفس و عدالت
 کور چاره ده دین تری باره زور هه هجره بان
 طیاره دبی هدر که بو که سپایی هدر هجران

له مبارکیم بهشتی و رحمة خودا الحمد لله

ایستادگی بی

رفیقان چونه رازی خرم له خدایت ابره له انا خرمیم
 به صوبی و خاور حکیم ابره خیر به یما کم
 به پناه و جهت و وجهی دل غارگی ذاتی والا کم
 که حایه ییم به ایم الله له الرحمن دعوا کم
 ره خیر ابرو که نو چه ی له چن تا لیا کم
 به جان و دل به جی دایم بیاس متی تا هی
 همه له آخر که نفس شوکرانه به زرم به لئی ج'هی
 که به تدهی کرده سلام و تدهی کردم له گور مرا هی
 له مبارکیم به خدای و رحمة خودا الحمد لله ی
 که رب العالمین = ری = دعا صورت له دعا کم
 که زهل نفسی زلی که داوانی به لا را تا
 له یوزق من انا = ادا تا ویدات و لایا تا
 عینش هر چند که تا علم له چندی کو به هر لایا
 به الرحمن = اوبدیم هدیه تا هم له دولیا تا
 که بریشم رحیم باس به داری و دو حولا کم
 که هر باریم بکلی باره به ره و هم به کبی غرضوت
 له و دوستانی نوزم دل به ذاتی تو ده کم مربوط
 و عالی خودم له آرایش و به پیراییم ایتر = ضیوت
 و دلیم قوی حالتی ی باره به له یوم اقدار صورت فارغوت
 شرح ایات چون اعطای تفری تو کم
 که هر کم طینتم باین به پالانی له به ر لا چه
 تمام و احتیال احوال و العالم به به ر لا چه
 له تکراری قرآنم ایجاب او عبود = ایجاب چه
 و ایاده بقلی استین ده به به دعوا چه
 به لغواسی اهدا کاری شرط السخیب چا کم
 کای هر به بی پایبندی له اکت و علم و
 حجابی گنوردهی لایم له ارحمت و علمیم دا
 له پادان ییم کبر کم له الصمت و تنبیهم دا
 صراط التین = بلی له الصمت و تنبیهم دا
 بخر انسا و و نفسی خودم له خفته و ده کم

که تکریر بفرم - تا سلام ی فرضی بسر بند و ب
 به نظیر رضای غازی به دعوا بجه جن و شو ب
 نامه ایت قبوله یا نه هرچه بی ی تلمیح محسوب
 عوا بام حشمتی به مرجع بو علیه هم دراین مضمون ب
 بشد و حدی لچوبندی و لا الضالین همویا هم

بنایی چاک و استکباری عینت ه این راجع به نتیجه
 به عتبی دقتی و ستا هلالی طساقی لامینه
 حقیقه و ابو همستی اخلاصه به رایش حمد دا بین
 له پانی آبیالی بهدی فاعله لازم به آیه
 لرحیم حشمتی به حالی و استکباری ابو هر ردولنا هم

.....

روزی که مرگی کن له رنگدی قل هو الله احد
 شاره را بیوم رور به چاککی تا به الله احد
 لم یلد یا هو ولم یولد له مو کس حایه
 لی ما یستوم یو و لم یضکن له صکوا احد

واجب التحظیم فرودی بی مثال و بی معین
 قسوت شه ریاضکی به یو و نایی هادی اولی هار تا اب
 هار چن به یات بی گراوه هار چن ما یز بی له
 ما تشاءت چی و چی به لی دیر و بی بلند
 دوزخ و جن مکان لا مکان ما لیها
 لا خلق و لا حق ناسات آسمانی بی حمد
 له بی با اس بی لاجسو رور مخلوقو به نزلت
 لیا له خدمت منزلی قرآنه و به یون دی به دهه

حسدی

بانی کوشاوه به سار حساله دزو لاله یو و هکله و ما کایه متابعه بی له در چاره یو
 رقبای بالا به انسان بیچوکی نهدت به دهه ن چون له رده ی روزا براه بیچو کیشاره بیرو
 ره کله ندهت اظهار بین و ملاکسی لی دمر تا چی نیلی را کیشاوه امری گوشتی دتوه یو

.....

کچه لادبی

کچه لادبی له شپلي جوان چساک
 لاهو څار زکساک ودها جو ابي
 لاکه ي سوز او سپار چون نوري
 په لور بڼه کت اول و چين چونه
 په روز ليوه کت سوره ودهک بالون
 کوله کت مېلا ودهک سوري موده
 لادن و بالا کت پارک و غو و نه
 لور کچه لور زمين کچه وده کچه
 و دکو لره پک و لجا و زين

«هېمت» کسره شت و ولس خوت

و دهه مېله کم مېالي دهر چي بوت

لاوي ...

لاوي ونگ من لې لمانه و لمانه و خه دچين کلام ده په
 سال درارده، خاشکه دل خوش ليم څه لمانه غم ده په
 چورمه لاي زورده کورنې او خه لمانه زانې دلم
 گنښان بيان کونم پر و زامه، مالهيم نه په
 مېلموسه شاي نه کو تا هم په طوای به دهغه
 لا خلك ليو من کوره لدم لري باب آدم ده په
 په با مېچن په نه لمانه ايمه خومان چ و ده کلام
 کا بران څه لمانه ايندش خمان و رين و نام ده په
 من ده لې مانه خپک ي په روا څه ليو لال
 چونکه لرو خماري از لور وې مانه که وده لمانه هم ده په
 پسې علم و ده لمانه و عشق و ده رايه او پخته
 من چکا رو ختم په کوره و کليسا و چه م ده په
 که لمانه چاري له شپاري هېمتي ايد چاره په
 هر چي لدم لمانه و پانچ و مې محمد الله و لمانه په

محاكمه‌ی هیتلر ۱۴

- نامه‌ی هارمزورتنس هیتلر، نگاشته‌ی چمبرلین
- به‌وسیله‌ی روسم بر ایمن‌پایان معااهده کردند
- و لغوا شده‌ی روسم پتاره، صوفه و پوله‌کالی
- فرج که‌کین لاله‌نچه‌ی ۹۰ کزداری که‌سایکی
- فکری چها‌کشی‌یان که‌سار دایت : لاله‌نو
- کس علوم یت

یا فلز : م. آنز

روزی - - که‌کاو جهنم‌دا ده‌مهرام پادگو خه‌پرکی آزوم دوس گویت و بوجله
کسی معاویه بگم .

لانه‌پور دین‌له‌لا یه‌کوره کار‌کرا‌لی جهنم به‌کشیان دمو ره داوره و ره‌کیش به‌کاش
لای طینی هارمزورتنس جهنم ، که‌کاورم‌دوان ارسیم چا‌پانه ۶۰ گولان هم‌با هیتلر ،
نیش به‌ده‌مهرام‌کوره رویتنه دین‌له‌یتناهی ماسوره‌کان جهنم ۱۰۰ کی فرج بوزنی
طیبه‌ی هارمزورتنس که‌با هیتلریش به‌کاشکی پاریشان و به‌کاش هارمزورتنس ۹۰ س
به‌کیش و به‌کاشی مالک‌داری ده‌کیش ، چوپونه‌یش و سلوم کرد . هیتلر چرا‌ی هیتلر
و گولان چنان هیتلر بو کوره‌ی لاله‌س حلقین رزگار یت که‌ برین خوی کوره ، لاله‌نو
برالی رزگاری که‌ دوس خوی همه‌وره خیره حلق و لیتا و ا دی گیش باش مردن
پازایی ده‌مهرام و .

چالی به‌کوشی چنانی مسری نظام آداف هیتلر : کشری هیتا کاو دینی زرو و و
هار کورم‌دینی آکری که‌ لایشا پوی‌آهاده کرا‌پور قدرای خرم . و عین و مالک له
کندی و به‌کاش لاله‌پور به‌کوشی آکری‌پوره لاله‌نوری راوله‌ستابون ، پانی کورم‌دینی
هیتلر و لاله‌نوری خوی کله‌کاشاکرد و بیرون منی و مالک اعلی‌گیش لاله‌نوری
لی‌کردم ویش هیتلر شیاک لی‌رجهم : لاله‌نوری پانگای هارمزورتنس هیتلر به‌کاش
چی به‌کاش کورم‌دینی هیتلر چنانی هیتلر چنانی هیتلر دین‌له‌پوره و ا جهنم‌دوره ا
کله‌نورم‌دینی به‌کاش کورم‌دینی لاله‌نوری عدالت‌کراوی و لاله‌نوری خرا‌پور ایتک و به‌کاش
هیتلر‌کوره ایتر به‌کاش کورم‌دینی خا‌رجهم به .

لاله‌نوری که‌ لاله‌س حلقی هیتلر ا رزگار‌پور لی‌رجهم آکری ، چوله‌گه
هیتلرین لیت ا هیتلر کوش و به‌کاش لاله‌نوری آکری لیت و کورم‌دینی ا کورم‌دینی ا کورم‌دینی
مالک ، کورم‌دینی لیت . مالک لاله‌نوری جهنم دایت و کورم‌دینی لیت لاله‌نوری

داود : چونکه من له گټې نه و نه نو هغوی چې هانگره - بور و ایلوونه پاتې شوي
 دوی میلیونها ټن ویاړ رحمتي که په پامل نه کړو ، به اخیستو - سلفین له لاس
 یې نه من پر ووهه کالی نو دایه ، ه هوانا کار ایم آریست تر آخر کارم یې مات .
 - له دې نو چلندی که وایه او پیمان هېڅ بڼه ایزه ،

- من په دغه څلور - کورم ، و په استیاری عوم غاړو په ایزه ، و نه لایه منجلیکه و نه
 مانور کورم تا اخیاری جهنم یو مجله که مذاکره پکلم .

لهو چار رووی له مالک کړو پرس لوه کړه لهو مانوراته یو له دوره - راهه ستون آ .
 مالک کولی : من مالکې جهنم و مانوری پنژایې ، ا هوانانی جهنم : و نه د هوریزه به
 هستانه یې پاداشې کړه دوی گټې نو دده لوه .

- یو ده هر یو دې محاکمه پکرم حجار له ده کمن ، ارایه ایزه یې و نه د تپه دوه پاتې
 و پکړه یې لیت پت . یې محاکمه مجازات چلن نه پت و کس یې نو یې آ

- له کار یې مجازاتی نو له پوایه پتې محاکمه به پت چوون لوله گټې دا مانور
 چوونکه کالی یې غا و یې هوانا پامل کړو و نه و نه پوایه معامله یې ملک له کمال
 پکړی ! پلام له سر کولیا ایزه نو محاکمه له کمن ایزه پاتې حکوم ایزه . چه رات
 ده تر پکوه .

من که زانیم له هر هینتر بار هر یې محاکمه پت و هتې و د رانی یو چاری
 یې پایت ا به جانی مالکم عرض کړد : نکانه یې ده کم چندر به ایزت له محاکمه یې
 دوس را لوه تا من چندر پرسیاریکی یې پکلم .

- له هر هتري نو و چوون ده رانم که کورسیاره کانت یو گټې مانور و د کوی مانلی
 گټې دوی یې نه به لوه لخوا دوی سعادت دوس را ده کرم ، نا اعلی گټې خه پور
 کالی نو پسر پت و هوانانی له پکړی به کوری و زور چه و انبار پاتې هر دن به به
 هر نو دیکه سر افکار گټې .

لهو چار رووم که جانی هینتر کړه و پریم آیا ده اوانی و د رانی چندر پرسیاریکی من ده چه ، ا
 - هر چند که برین اخیاری علاقای خه د ر پشاران ده ده ، پلام لوه و چاره من به
 و خار چه داسی جرات نه ده ده و نه .

- له هر هتري و پکړه که نو له گټې سعادت و هزاران آوانی که سعادت له
 حاکم پوهان و دوه دوت له تار د اټکلی جهان عت چه نه گټه به کت یې دوس که - ا
 - پاتې لهو ده هر گټه و گټه یې لیم د پکړی که - وره یې مل دکانی له دوا یه ،

- گټې لیت معلوم بود که شرفا بهر ناکهوت . ا

- د هتیکې لیفتان پر ووه ری و میانباری و آرایې د خوی پوریم با . یکه ت .
 هر چی پلامات بود روسیه و ده ا

- ۱- به لیدری حیواناتی هاوار که کالم برو ، چوون میان واحالی گردید که لیدری العان که
پلوه به کسی زور که بردا ، نه توانی روسیه دایمور بگا و باش دایمور گردنی روسیه که دایمور
کاری انگلیس و امریکاش زور دایمور ووه ، وایر که نورمالی دا له دایمور چه نه
چوون دایمور روسیه دایمور بختکری . ۱۱
- ۲- چه کسره آینه یکی تر به زور به هری بختکری نو . ۱۰
- ۳- بهای نهم هاریزه ارمینون که به دایمور به آسمانی برایی وه دور ده کورنی و وهک
همایشی ده حوقه یان ده هات ؛ له وایش به باره ره روسیه عینی العالیه کنترل ویشی
میان ده بختکند .
- ۴- از حقیقت دوزالی آخری کار که مردن زبانه نه برچی عورت کوشید و به سلیم له پوری ا
مردم لیدری بی چار بیو . ۱
- ۵- آینه خدیو نیکبار وهک بوسخت دوزالی ایسا لکرم لایه و چوون چه نه دایمور به
وایر به باره بر وهش چاکنه ؛ کت ای ده کوم دستم ای بختکری .
- ۶- له چار جنای هیکر له باره خویاره گولی ؛ خوابا که وهس بهای دوزور و حقایق و دایمور
دایمور یوم ۱۹ لام له دمس خدیو نیکبار دایمور ۱۹ روم و له بهیش برینم ده کولینه روم . ۱۰
- ۷- خویاره خویاره دایمور ؛ چوون ده چاکنه هیکر دهس بی نه کرا بیو
خدیو نیکبار ده کمان له وادهی آسمانی حاصل کر دیو و بی به باره کردی
و نه زماره ی دوزالی تا بر پانی ده چاکنه کله ده نوبین

بچه از صفحه ۶ نویسنده یان فارسی بخوانند

لشکر آملر فرهنگ کرمستانا نارد تر دیر و دزخوشی چندین دستارا دایمور ۱۹ ،
چوون به خورده اختلال بیورایا به به هات ای کرامه یوسخت از یوناری به چوون اثری نه
مردم آرائینی امراتی هور ۱۹۳۳ جان میدهخت و خور لور و چوون ایس و ک ، نه کرا تر
اهل بهاباد که چند ماه قبل برای امیران ه هس ایسه و دایمور به زانده اند زاندهای
د بالانش ، هر بهرا بختکری و ای کرامه به تهران فرستاده و اکنون در قصر آجدر بسوی
نوش و تاکتیکه آوانها سوالی شده بخورم ایست به چند ماهی زندانی شده اند .

۱- عجا مخته هکتند که باید مایور به نام غلط کردستان را از تهران بفرستید
و به چوون که سن و هزارا برای ای کرامه لقال نه نوید بلای هم رانی ایست ده کولینه ای کرامه
خیال تجریه ایرا را در سر نه زور است ؛ خیرا هس میکتیم هر ای فرماید آرائینی که خیال
تجریه ایرا را در سر دارک نیست و کمان هستند و به کرامه ایست . عجا خیال میکتید
که ای مایور را بجای فرستاید خراش ایست مردم آن ماعان را در نظر دولت بدتر
چوون عجا بهتر انجام و طبعه کردن ؛ خیرا هورستانا ایست میکتید و فکر ایس به خورده
و جامعه میکتید ؛ دولت باید بر دایمور ایست ؛ مردم را تربیت کند و دولت مایور را ایست نماید
هر کس را داشته باشد و یا به جهت عجا مکتید به مردم بگرد تا صاحب مین و دولت در قلوب افراد
چوون بر مردم .

۲- بهای از صفحه ۶

صکوره میژووی جهنگی گوره‌ی رابردوو

م . آمبر

روزی ۲۲ ی مانگی زولین مالی ۱۹۱۳ - آریشوک فرانسوا فرانک بویجهدی اوتریش له جاری - سرانو - پدیس اولایک مانای - کاربار پرتین - ختلی - بوسی - به کوهن چوو ، که له نه تودا آوریکن ضد . اناک پورسال و سی مانگی آتسا .
دوله‌ی اوتریش و هجره‌ی روزی ۲۳ مانگی زولیه اعتراضان لده‌ی له سره‌ی افرات و دوتله‌ی کورنولوپان مانگونی گودنن و زجه‌ی و خاصه‌گی مانا . و ده‌ی له‌ی سریتانیس روزی ۲۵ زولیه کورنولوپان رد کرده‌ی و له و درایتی که دایه‌ی :
سه‌ی حاکمی خوی منوط کرد .

دوله‌ی اوتریش به پیشگیری ده‌ی کن‌المان هو و مرانه راضی نه‌یو ! ده‌ی ۲۹ زولیه بلگراد بوسباران کرد سریتانیس ده‌ی له ۳۱ ی - ده‌ی له و جار دوتله‌ی روسیه - شوروی - به‌یور یور له‌ی سریتان یسکالور و ده‌ی به‌یوردا بگیس .
اندیش روزی ۱۹ مانگی زولیه آخرین اسطوری و روسیه لارده ، بلان و کراری روسیه - یکلای دروم هو هیوا به که ده‌توانی لعلل و دوستایلی - هجوم - پادشاهی امان استاده بکات و بی رانگه‌ی که ا جلالی اوتریش و سرستان و خرائی لاهای نیبری ! لکترالکی به و مشوره برستاره کرد : « قهولی نه‌ی ده‌ی له کاه‌ی و دوتیکی مسکو له ۳۱ لوتریش طول و له لیلیت یسکالی او ده‌ی به‌یور کازیکی جهنگی نا مسکان .

ده‌ی فرانسوی به حراره‌ی کولور کوشی ده‌ی کرد و شیمی که هو بی‌زی کات و پتورایی له ایداکاری و کوشش افرانس و روسیه ده‌ی کرد ، له و ملت ده‌ی اوتوی مهاروانی سیاسی و مجلی و منظم خرابی لایه‌ی کوره و ده‌ی کوهن‌کان پالیان رله‌ی ده‌ی و یسانه و آمانیگیان له نظر کولور ا صلح : « حنکا دیاراستی فرانس له جه‌ی .

اوتری روزی ۳۱ زولیه - زان ژورس - ساردهت کوه له ی سوبجالیسی فرانس کولور - یو پایی فرمالی له شکر کردن گلتی - بیج - پتوری - و ده‌ی کوهت ، درمان کاروانی روزنامه‌کان هاواری - وظی له خطر دایه - یان بلند کرد .
روزی ۳ مانگی اوت و امان که ده‌ی روز یور اعلانی جهنگی به روسیه دایو ! له عمل ده‌ی رانه ش اعلانی جهنگی ده .
ده‌ی له

(۱) دهر همواره

تکا

زبانها شده این انقلاب را دارا شدند؛ حاداً و کلاً شما از کلیه مزایای اخلاقی و ملی -
 پروری محروم شدید. باز هم می گوید اختصاراً منبر و هستند .
 اما راجع به شصت چهارم که اگر ادعای استقلال برده اند یا نه ؟ محتاج به اقامه
 دلیلی و برهان نیست که اکثر پیش از میلاد « حکومت تبار و مادو... » و بعد از میلاد
 « حکومت اشکانیان » و بعد از اسلام « حکومت اجنبدیه و روادیان و پشادریان و ایوبیه
 و زلفیه و... » سلطنت و بلکه امپراطوری نیز داشته اند و هر هنگامی که رفته امپور
 سلطنت در دست اکراد بوده است باز از آزادی داخلی و خودتباری محروم بوده اند .
 اما راجع به شصت پنجم که آیا زبان کردی معتمد و یا مشتق از فارسی است یا
 ایله زبان مستقر است ؟ در مقدمه از اقوال و آراء مستشرقین رونق کردیم که زبان
 کردی دارای تکررات فقهی و حقیقی است و از زبان فارسی خیلی قدیم و کهنه تر است و
 رابطه خود را با اصل کردی قدیم بهتر از فارسی حفظ کرده است .

اگر کسی تصور زبان کردی به اندوه بدتر از زبان کردی ساده رمانهای بلکه حکایاتها
 فراوان است در هر از محتاج استعمال واژه پیشانی نخواهد شد ؛ کسانی که در میان عشایر
 مساحت کرده اند و زبان کردی را به پیشانی می دانند می دانند که واژه های صحیح کردی هیچ
 مجموعه پیشانی یا فارسی امروزه نگردد و بهر نسبت ریشه آرا در فارسی پیدا کنند .
 تا وقتی که نزد ما این علم لغوی در اختیار ما نباشد و پایه ایست که هنوز زبان فارسی با این
 زبانها که گرده است نه آنت و اینکات فارسی که در زبان کردی دیده میشود در اثر
 آنت که نزد ما نیست چون تصویر شبیهات اکراد منحصر به عربی و فارسی شده بود بویژه که
 داشته . واژه های پیشانی در سالهای پیش یک الفشار شمرده شدند و با این حال واژه های
 مسرتی مخلوط بهای خود برقرار و از بین نرفته اند .

فلسفه از نویسنده آن نام « امپراطوری زبان فارسی » میزند ؛ دانسته نیست که
 سال ۱۹۰۰ تا ۱۹۱۰ ایران از زبان فارسی چه معنی دارد ؟ این جز اوهام و عیالات علمالیه
 کاذبی نمی باشد ؛ هر چند ریشه تمام دنیا فارسی سرفرزند ولی فارسی زبانان بطور حقیقت
 پیشانی و اقلیت های لغوی را با خود دارند و با هر زبیر جنگل پیشانی بدون اینکه چه
 معنی از آن می بینند ؛ و آری زبان آنها را در هر مسئله زنده قرار می دهد ؛ و لغوی
 هر زبان در هر مکانی تبادل و زبان بی آنها از حیات ادبیات پاییز زبان فارسی رسد پس چرا
 تا آنکه در این زبان روزی از آنها نماند ؛ و در اتحاد جماهیر شوروی حداقل به بیست
 زبان از این زبانها به خوانند و همین رسیده اند ؛ زبان قرآنی در دنیا رسیده دارد و قول
 آنست که « ایران از زبانها به خود خدای قرآنی هر بار از آنها همان فرزند کنی از پا
 می آید ؛ و از آنجا که در روزی بی از چهار سال جنگهای عربین المانرا با این
 سخن از زبانها که در آن آورده و نام ناری و فاشیست را در عالم محروم و نابود
 پیچ در ساخته اند .

پیه ارضیه لیل نویسنده همان فارسی

و سر زمین روسیه و سایر دول اروپائی حاضرین الفان از چنگال خونگواران نجات دادند؛ و دولت ایران که سینه‌هایش خیال منکبلی امیراطوری زبان فارسی را دوسر هم برانند، توانست به روزی برابر سینه منکبلی مقاومت کند؛ پس اوها واجبست از این خیالات و اوهام بیدار و که دست بکشیم و توانگریین راه را در پیش بگیریم که رودگر بنده سرعزل مضمود برسیم؛ امروز روزگار برآست بجهت هر کارگری که از کلاه قرین راه آغاز کنیم؛ کرد ارضی امیرتوزیان مادری دانش بی‌بوزگ پنج سال در تحصیل پیش می‌افتد. مجبوریم اگر در محل خوب فارسی-پراپاینگه زبان فارسی بیفرانند و بویسند باین بیجانند که بیگواران را مجبور کنند که در مقابل ناکت و آوب و هر آنچه در بوده که ایستد دیوان ناره‌ی باغند یا شمشیر و آو و گمان که ایستد بصر کهن میبایند بدخاخ بر خیرند، از برای بیصمت آران پادشاهی چو پادشاهی پادشاهان و پادشاهان حیالی زبان فارسی میرسد. اما امروز از خطای فارسی و از اولیای کردی و فارسی امروزه آغاجانتریم و در بنده مناسبت باهم بکارند، چه بوقیم و قبول کنیم که زبان کردی مختلف یا متن اراک برآست خواهیم گفت که زبان فارسی در اثر توفی زبان عربی برآید از غیب و اکثر از معانی و بی معنیها را دست داده است و بی زبان کردی بدادش خود برقرار و ولزه بیگانه درآید شده است. بدست امیر هم کلمات بیگانه در زبان در نشین اتصال شود یا کسی نیست زبانی که زبان منار و بیگانه بیجا بیجان خود را بیگانه است؛ پس بیاید مرده زبان عصر دی را آویزیم که بیوایی از بیگانه که در آن بیگانه بیوایی و از معانی از دست رفته زبان فارسی را در کردی چند کرده و مورد اشغال قرار دهد. آنوقت بی از بی بیگانه که ایرانها دارای زبان شدند که بیگانه بیگانه ایرانی است.

۱۰۰ توضیح: در صفحه لیل خط ۳۲ بدان کلمات امیرتوزیان شمالی و زبان انگلیسی است و صحیحش ایران است و نوشتن و تراشیدن دولت جدید امیرتوزیان شمالی بر زبان انگلیسی است.

به یونانی توانمندی چایی که در حکم کور تریستکو چاو
پراپاینگه ایمن بیرون؛ خوانمان پشیمان بیست لیل زغاره
۲ در رخساری خاطری بیوه‌ده خورده بیگانه با بی بیگانه.

زماره ۳ آواز و که بی بیگانه بیگانه و بی بیگانه بیگانه

خارون امتياز و مديري مشور : محمد آذر
آوات مانگي دور چار بلاو له گوتاره

آبونه

آبونه ۳۳ شماره	۳۳۰ ريال
يو مهلا و قوتايي كاره	۱۸۰ ريال
چار داندي ۴	۶۰ ريال

آبونه پيشه گي و سر ده گيري

لهم شماره ۹ دا :

نويسد همان ليرسي بنوانند .....
سواري رهش پورس .....
و .....
اي مشي آواره .....
له بارگه و به عملور جا .....
سجه لاديه .....
لاوي .....
.....

بهاگي شير .....
چون لهو جلا به پورلي آبونه نه يت شج گوتنه در آمديگي له نجاته خويه ره
جوهويستگان له گيري به جهتي لهو شماره به پولي آبونه مان بو بجهت ،
له شماره ۴ آوات دا پهلاني چاله و ادهار شون و آودار ده خويسته ره

گۆقارى ھاوارى كورد

✽ هاواری کوورد ✽

و ماره

۱

پروژه زیاده

۱۳۲۴

سری

یو هار چی ته لایلا پیدا ددیدی او به باره به بلنی وه ره شه ی ددکن وه پیمان
 وایه له سر کاری چاک چاکه یان دده توره وه له سر کاری خراب خرابه یان
 دده توره ، له قوری نزلین دا چه بیرون : وه له خوارووی پلیکانی الایه تدا
 ساتوره ؟ چه شترکه له وانی دا نیدانندروه ؟ وه چیه له وانی غسوته
 لیثاوی یه ریخته وه ؟

له سر به چاکې لی بنورین و ته ماشای له سیب و میوات بکین دد بیلیین که
 یه چینه ی وه پاش که ونی سلمان ترسه . ترس کوله کله ی معنه که تانی دکالندوه
 وروغناز وویته ی وه ته که وانی بلاو ککرده وه نظمان تیک دا ون وه اراده ی
 شاهانی ست کرده وه له خت و به ختی لی وه ره میرا ون وه دلی عماله یانی ضعیف
 کرده وه ته لایانی خستوون . ترس دهر که ی به رووی طالایه یه به ستوره
 وه نیشانگی هراپی له بهر چاوی ری ره وانه وه لایود کرده . ترس آسان
 ده کا له سر پیاو ه لگرتی هزاری وه خوار دتوره ی زوو او یی وه فیبری .
 سرکه ده کا له بهر چاویا راگرتی نیبری همرانی فوکه ری . وین ده انگی ده کا له
 سر و مرگرتی سووکایه تی به ددان به خو داگرتی . وه پتانی قایم لهرم وه یی
 ده کا نو باری همران ه لگرتی . ترس عیب و عار یکه له کن خاوه یی میانی پاک
 مردن او چا کتره . ترس انوک به ده دانی همراری به ده ختی لهرم
 ده رالی وه ژبانی ته نشه و نسوک و قیور به سه ری به خوشی و نعت
 حساب ده کا

هن پهن یسهل الهوان علیه ما الجرح بمیت ایلام

چاوی سوک دهردی سووکی ناکیش زامی نه ندایم . مردوو لایلی
 ترسه لولک له همدوو دهمیک دا نالوی مردن د چیزی دیان راضیه بانه دمای
 اوی الا چاویک له ویش دویژمنانی یی ددیشی ره دتانی یی نایلی ،
 وه الا هریک که روژ به روژ ه لگرتی . وه انوک که ایشی زور به شدت
 له یی دهرک لاکا که وه ژبانه تی ده رو شترکی به نجات له دهن داوه پیشی
 وایه به همدوو آره زوو کتوره .

ترس چچی به ؟

ترس همراه ویدی قسه له دفع کردنی هه موو به سارا هاتنک دهه لای
 ناسازی . ترس نه خوشبختکه له نه خوشبختی ، رووسی هیزی راجر « قوه حالته »
 که پکچکه له لهرگانی ژبان له انسان لاده با . بو ترس له سیاب زوره هه موویان
 له « حقیقتا راجع دهین به خوف له مرهن مردن وهخت و سا تیستی دپاری نیه »
 نهوه نده دباره که له به پنی دروست بوو نوو یه بوون دابه له هه موو دهه بیکدا
 دهی چاوه ری ی بگری هه ر خودا دمرالی هتته ی هی (وما تدری نفس ما اذا
 تحسب غذا وما تدری نفس بای ارض تموت) . خوف له مهرسه نهوه نده زلی
 دهی که لهم له خویشه ییو کوژه « ترس » پیدا ده کا چووتکه گرمه نوک محول
 دهی له ویدی که هه ر ده سری وه خوشی دنیا و آخره لی (له مهر هیزه کالی
 خری وه کار به پنا به له و کارانه دا که خودا بوی دروست هتکردوه) له
 بیج ده چته وه .

حیانت و قدام ژبان رانه مرن بری جبار انسانی نهزان پیری وابه که لهم دواته
 سیدی فنا بوون و له هه ر هه لگاوی هتکیدا خطرناکه هه به . له مهر یسیریک له
 الیسی خوی رله و هیزاله ی که له ودا دروسن گراون بکاله وه وه له و پیاوانی
 ۳ وره ی دنیا که چلون کاری مرانان آسان کرده وه به آره زوی خوپان
 ۴ شسترون نی لوری بوی دهرده که وی نهوه ی له و به دلی دانی هه موو تارمایی
 و ده لگی شولی پیاپانه و وه سووه و خیالی شیطانه به ساریدا هاتوه و گرمه اندوچی
 وه له ری ی خودای مره اووه کوه له هه موو چاکه به شکی نی پش کرده .
 لهم رهوشته یسه قادی شیطانه ناوپه لوره تازه لامانی لیکه وی وایل و کومه لانی
 لیا ون بی هیدانی خودای بی که سری له ری ی حقی و مریان ده سری . هه ر
 گرمه ریسه ی هه موو خوی هتکی لاسر و بنانه ی هه موو به د به خیک . کومه لان
 پزو ده کا و خرمه پنی لیک ده دا . له شکران هه شکی و آلیان له وی ده کا .
 پازشاهان له آسمانی مه وری دنیته سار عردی له ویه لی . له شمیری نیشمانیدا
 سارگردان و ادار به خبیات له کا ده ست به نویان د یز که بورشوه و هه مرگرن

کرس عه پيوغاره بر هه موو زه لاميك بختنوي له و کسانه ي ايمان به خودا ويغسه مبران و روزي قيامت دهن و آره زوو ده گهن بگهن له تولي عملانا به جي ي هموره .

پويته لاواني هيلته ي اسلامي . بخصوص لاوان و سهنجاني کوورد . وه کوودي ئي ويستون زور دوری بختن له ره وهفته له ويه چوونکه له سهل ترسا له و کاره ي خودا ئي راضيه به جي نايه . قرآن زانان ده زانن ويستني مهرم نيشانه ي ايمانه وه خودا به مهرم دلي . اي دينان امتحان له کا (الم ترالي الذين قبل لهم حكموا الهدى حكمهم واقبلوا الصلاة و اتوا الزكاة الخ)

هه لته تردن له ري ئي خدا و خوجي مال و رويح يو بليند کردني کچه ي حق له وه له نيشانه ييکه يو ايمانداران خودا له قرآن دا له نيا به تکليفاتي شرعي له خاوه ئي ايمان راضي له يوه و له تاوارايش له و کيفياته ي کردوه به لکوه تهنيا ده لاميك له سر ايمان دانان رويحه له ري ي بليند کردني کچه ي توحيد . له دليکدا دهنی احلام و کرس ييکه وه خر زابره چلون دهن مسلمان نرس له صوره تيردا دهن ته و نعره ي شجاعت و اقدامه و کوله کهي نه م دين اخلاصه يو خودا . و داني نظيره يو ره ناي خانق . ايماندار که ييکه بلنجي يي له جه به دست خوردايه له ي گوري ههر چلوني کيل يني ستي له به جي هيناي فرض کراودا له جهل زياد ناکا و اذنام ده قيتکي ئي کم ناکا . ايماندار دهن يه کي له م درانه هه ليزيري يا بزي به مهرن يا بهري به شهيدن . وه هه نري رويح يو لاي سهروي بهشت و جرت يي له سهل صکترويين و ملائکاتي دقرين که سيک يي ي و اي ترسو و ايمان ييکه وه خر ده بنه وه نرسن . فریب دايه و عشق و هرسني لانه ماوه و هه وای رس قوما يي يي کردوه . آياتي قرآن شاعدي نه دن که ترسه نوک له ايمانه ي خودا درو له کا . له يدر له مه له مه لاياني اسلامي که وارتي يغه مهران آکا که يي . حق وه ده رجهن آيات و امراتي خودا وه يير حلتکي يينن کرس به په لاماردان و شجاعت بگهن يک بليند يو ئي کاري حزن . و هه ي بگهن له نياي و داينتن له به جي هيناي له وي داچپ کراوه . له مهر علما زه مانتي که کم له دوو وظيفه به جي يينن و معنای قرآن بر هه موو کس يسان بگهن

و زیندوژی بگه نه وه له دلی مسلماناندا دهیشتن لهم میله ته دا نیشانه ییگی وا تاقیاست هیمنی و چاومان یی له کهوی ههر لهم دنیا دا مهزای قدیمی خوی ییته وه زیر دهمتی خوی . مسلمانان فقط محتاجن که میت آسادر بختیرنه وه له وادهم دهیشتی په لامار دهیمن وهك شیران وه و مرده مره وه نه وی لیسان له سسینراوه و رایه ترن کهوی ملو پاته و عودا مقام و دهره جهی مهوریان نه زو دنیا دا به نسیب ده کا .

ح - ۴

له نه ده بیانی قار سه وه ده سه ل نوزی دهس کاری

دهر مانی خویندنی له قو تا بخانه وه هر گره

بو پیا له کوللی دهر دی. نه زانی خراب تره

روژی شه پیمان له دوی نه وه یی چه کانی گو سکر دهره رووی نی کردن !
- ههر که به باسی قومار بازی و مهلت و بهر زاله په رانی خدی بگورنه وه داخرا کامتان به دلی من جو- لاوله وه

۱- له سرو کوری سگم ده نه دا نه ما ده ناووسی ژنیک وکا دلی ژنه تپویشم وه خرت و یرت عمت چاو داخرا له روو سووری و روو سه یان خوی دهره دهستی دیوی آره زوو نی ، زیناحم یی کردن .

۲- چوومه دلی دوستی سگمه وه یلی توبه کاریم یی سرت برده ده بنده به سزیندو طه لاقی کارا دیو بیالهم به سه رووی دانکرد و سه سه هر هزار سگم و یی دانی دییم په راندا .

له وانی دیش ههر یه که باسی سگمی جراسراندانی گراوه ؛ به لام به کیک له ران کزومات له خوارووی هه ووان دانیشیور شه پیمان رووی نی سگم :

- روله توبه چی دهنگ ناکه ی !

- کار سگمی وام نه یی بنام له نیان سگم کرده له وانی هیچ !! -

- یلی بزاتم لهو چه ؟

— زایک کوری ده‌یرد ده‌بار خویندن بنی چوومه بن چنگیوه قور به‌سرت
 بو نه‌چینه بار ولاغان • گوی کاریکی بگری • دروینه پکا • فیره جوت بی •
 یاخو بیته جه‌قال به‌قال و چارچی و ده‌س بری بازار • وکله شا به‌ری ده‌چین —
 پتوینی ده‌ست و بی سین و نه‌وه‌زهل ده‌یی له‌زو هیچ بو خوشی له‌ بریان ده‌سری •
 ژت په‌شیمان بووه •

— له‌ منگ کله‌وی نه‌وی نو کردووه به‌رمه‌شتی هه‌ موو خراپه‌پکه • ماکه‌ی شراب
 و زیناج دزی و یابو کوزی بوختیان و شه‌پسه — جانی فروشتنی وه‌طهن
 و شه‌ره‌ی و ناهووس وه‌سه‌ستی توله‌ به‌ پاره و جاسوسی کردن له‌ هه‌لو نه‌زادان
 بو غاراجی بیگانه هه‌موو میوه و به‌ری له‌زانی و جهله • هه‌زار نه‌و باسه‌دا کوتوپه :

به‌چا ئامیل بلی جه‌هلی صاحب نه‌مه‌ک

ده‌سی بیته‌وه‌ تا کو ده‌چیه ده‌ره‌ک

له‌وه‌ نوم کرده‌ خه‌لینه‌ی خوم و نه‌وانیش ده‌بی به‌ بی‌ی ده‌ستوری نو بچوولینه‌وه

کوردی به‌ زار یاوه :

مه‌لامعروف کوکی

مه‌لامعروفی حکیزکی له‌ هه‌ره‌ره به‌ ناو بانگه‌کانی قه‌رلی بیتمی کوردوستانه‌ی
 مه‌که‌ پانه • کوری پوخه‌ باوکی به‌ قه‌لاحت خه‌ریک ده‌بوو • له‌ دوری مانگی
 به‌ئازار • دی‌ماه • ۱۳۵۴ شمسی له‌ دی‌ی « حاجی خوش » له‌ دایک بووه زورتر
 له‌ ندرسه‌ی ئورجان و سه‌ردار آوا خویندوبه‌تی و مووه‌ی بیست سال له‌ « کوکه »
 تدریس کرد له‌ ساله‌ ۱۳۰۷ مالی هاته‌ شاری ساپلاغ له‌ مالی ۱۳۱۵ هه‌ر دوولک
 جاسوسی که‌م بنا بوو • بو مه‌اله‌جه‌ زور هه‌انو چزی دوکتری کرد ولی نتیجه‌ بخش
 له‌ بو کوکه‌ی یابوینگی زویک و فسه‌ خوش و متراضع و هه‌د بلند و ره‌فله‌ بوو •
 وه‌کو عادتیی روزنامه‌ که‌ بلیندان نه‌وی ده‌کا اغلب عمری به‌ ئنگلستی
 رابهرارد تا له‌ روزی سی شه‌هزی شه‌هسی مانگی خه‌رمانان (شه‌ریور) ۱۳۳۴ شمسی

هجری قمری ۱۹ رمضان ۱۳۶۴ قمری هجری ۲۸ اوت ۱۹۴۵ میلادی پاش نه خوشبختی
 دریز له سابلانغ وفائی کرد و له قبرستان ملام جامی داوینی داشامجید نیزرا رحمتی
 خودای لی بی - کوشتهی به کوردی و فارسی و عربی شعری کوتوه کله
 زهری له پاشی اشخاصدا هله پسته و شعر و وطنشی زوره له هه له پشتهای خاراره
 نمونهی شعری کوردی بی :

موی شل که برانم شهزده تمجعات و پنده
 وایسه که به پنی به یه مه پخته به خنده
 روحی به فدای نهو که مه مبلات دهرستی
 یسزاره له مه حکمتی و آزاد په سنده
 هر کس که ده مهل مبلاتی خوی بهتی چایی
 ذانیکه که عالی نه پ و فکری پنده
 نه مبلات مه حرومه له آزادی و شادی
 آزاره له بوم و وطنان بوینه پره لنده
 ده خلیهوه صحرا و دهروو دهشت و یابان
 وهک خوولی پانی و جهیوانی چاره لنده
 قهرمانی وهکو ته قرب و وهک مار و روطه یلا
 مه پاش به گزینه وهکو جهیوانی مه زنده
 باغ نه مه پاشی کاس و به ردر و ره یسین
 هر بوینه نه ایله که مه لنده و مه لنده
 هر مطلقا دهس بدلی لهی که له قه لی
 بهک فروه تی بی لاره نه مه باند و که مه لنده
 (که و قیق له خرد لوه لنده له هر ایله قیامه
 بهک حنا بهرن لهنه له وهک شیری درنده)
 که سدد و طه ایما به به گورزان بشکین
 لهت لهت خیکان نه مه فایده به شمشیری برنده
 نه و نه تی آزادی و حوریتهای نه فلسفی
 جهد مرته به شیرین لره لهم شه کار و قه لنده

گه بنجینه ی نه ده بیا

گوله میلاقه و وه نه وشه

هاته دهر مانگی هه وه لی به هار   گوله میلاقه له لیوی جویار
هیندیک له ویی دور ووه نه وشیک بوخین   وه نه وشیکی چون ؟ مل کهچ و سارشین
روزیک وه نه وشه صکوری به لاله   هه مه یرسباریک له نو یراله
وه ره به راستی وولامم ده وه   بوته به گریی سهر دلم له وه

***

له نو روخسارت واسور و سه شه   هه ناووت بوچی وهك خه تووز ره شه
پلاقه چت له وهی داوه دهس هه لگره لیم   رازی دلمی خوم یو به نو بلیم
هله وده سویندت یو ده خوم هه نا بلیم   رازی نو له هکن کس له در کیم
پلاقه که وایی ایستا هوی رازه یوم   تا به نو بلیم دهردی دلی خوم
له من له خاکی کووردان روواوم   بهو آوه سارده خوشه دیر اووم
به شته پاکه ی صکوریانی کووردان   هه شاهه وه یوم به هویکی واجوان
چاگه ی صکوردالم ده چاوی دایه   که ی له وه له کن خودا ره وایه
کوورد واهزار یی من هزار له یی   له وان داخدار یی من داخدار له یی
هه ناووم ره شه و چارم سوتاووه   چون کوورده واری داخدار کراوه

***

ایلاقه لوموی من ده که ی وه له وشه که چی   بو خوت هه مپشه کر و مل که چی
وهك من خالی خوم گیزا وه له بوت   توش بگیره وه بو من ده ردی خوت

***

بوته بنیش به ده ردی نو هه رستارم   هاو دهردی نوم و وهك نو هه زارم
له نو هه ناووت بو کووردان بو رهش   مینش بو کووردان سرم نا له ههش
به مای که چم وه کووردان ده چم   چون کوورد مل که چن مینش مل که چم

تاکی وه کو دیوانه نهژی ؟!

کوورده تاکی وه کو دیوانه ی و دیوانه نهژی
 له معارف له کده و تاغر و یگانه نهژی
 سلطه ی جهل به سپهرینه علم بخوینه
 به شهرف لهو دمه آسوده و مهردانه نهژی

دیسان

هکوورده وه ک پرده له ژیر باری له زانی شان
 وسختی خاھکی وه کنه نهنگه وه کوو زندان
 خه لچه ری جهله که شهبازه ی ریهکتی بری
 مازی لاریهکتی له سبایی زلی غنجان

✦ دیسان ✦

مینه ی هکووردی ستمدیده هه موو دل ریش
 هه رچی باری خه کت و نسه له وان نهی هکتی
 چولکه یی شعی ذکا ون بووه ری ی زبنه مبان
 موی و سابل و حال و در و ده رویش

دیسان

من و نو هه ردو نه خوشین و ده وا پشوینه
 پر ده وا دینه وه نهجایی ذکا پجوینه
 له طریق نه ده با نهی هکووردی پاکیزه ره ووشت
 له رختی حرس و ههوس و غدر و ریا پشوینه

گووناهم چي بوو ؟!

۴م دهردهت یردم

بیست و جهوت ساله من ره نجیهری تووم
به لان و آوو جل و بهرگی . عوم
خدمتم هکردووی له ایران و روم
له پیناوی تو شکاوه له ستوم
هکه چي هیشتا هر دلیل و ره لجه روم

گووناهم چي بوو بهم دهردهت یردم . بو چي به ناحق واسوکت کردم

یست و جهوت ساله من له ره آینی -

به فررو فیثال لهم له له تینی -

روزی نه وعیکم ههل له بهرینی

بو مه رای خوت دلم له شکینی

هکه ایشت له ما وازم لی دینی

گووناهم چي بوو بهم دهردهت یردم . بو چي به ناحق واسوکت کردم

بیست و جهوت ساله من آدوش او بووم

له ری ی ژیا نا هیچ پیش له هکه و تووم

لان و به ژ مردم هر وه هکوو مردووم

له ی غومان بی خشرت بی هکردوم

هیوم له ما وه تازه له ده ست چووم

گووناهم چي بوو بهم دهردهت یردم . بو چي به ناحق واسوکت کردم

بیست و جهوت ساله له ژیا نم

له انسان ناچم عینی ه یوا لم

له ژیر دهستی تووم زدر بهریشالم

هکه ی زگار له ی ما لی ویرالم

وا به خوت له لی : حای له لالم

گووناهم چي بوو بهم دهردهت یردم . بو چي به ناحق واسوکت کردم

بیست و حدوت ساله هر به تمام
 چاره ریسی نه پختی لطف و غم لایم
 بچو ژینته وه غامگی وولا تم
 هیچ موی نادینه دورد و آوا تم
 چو نکه ده پزانی بی دهسه لایم
 مو نا هم چی یو بهم دهردهت بردم یو چی به ناحق و اووکت کردم
 یست و حدوت ساله زووخاو له نوشم
 له ظلمو زورت هر چاو له پر دم
 بو ره ضامه ندی تو تی ده حکو شم
 له بهر تو خه ری م داوه له خو شم
 وای مه یستم هکله چه ند بی هوشم
 مو نا هم چی یو بهم دهردهت بردم یو چی به ناحق و اووکت کردم
 یست و حدوت ساله دلم لیت پر
 احوالم به دست تووه زور شیره
 سه د به لینی بدی. له لای من . . .
 به سیه تی ایستر له م قره قره
 نو هکله ریت ناکم ورمم هه لدره
 مو نا هم چی یو بهم دهردهت بردم یو چی به ناحق و اووکت کردم
 یست و حدوت ساله ته نره ی عوم داوه
 وازم له هه موو هکله سی هسینا وه
 نوم سر توو دنیا م خستوله لاوه
 بو په بیم ده لین که روو ریژ ماوه
 له وهی توی لاسی ملی شکاوه
 مو نا هم چی یو بهم دهردهت بردم یو چی به ناحق و اووکت کردم
 یست و حدوت ساله دم به هاوارم
 چاری نا پر سبی له جالی زارم
 سوو نام پروو کام زور بی قه زارم
 له زانی له تو بو چی یس زارم
 شماره زای دهردمی و ناکگی تیسارم

و نا هم چی بوو به م دهردهت بردم بوچی به ناحق وا سووکت کردم
 بیست و جهوت ساه به بی زیاد و کتاه م
 له پارینه وه هه ر هاوار ده کتاه م
 پاخودا کا فرینن له بی به چه سستام
 هیچم بی لاکتری دیل ودهت به مته م
 وینو سه ر سه ردان بی لیزو خه سته م
 لو نا هم چی بوو به م دهردهت بردم بوچی به ناحق وا سووکت کردم
 من ره لجه ریختیم پاکو به سه زمان
 هه ولم بو داوی به دل و به همسان
 به سیتی ایستر دروو له فره دان
 وا له بی عدل و انصاف و وچدان
 له مکتبی به دیلی ..... و .....
 بو نا هم چی بوو به م دهردهت بردم بوچی به ناحق وا سووکت کردم

تهزانیته؟

که آغازی احمد گسروی تاریخ زان و نووساری به تاواننگه له کتیبی
 « شیخ صلی و تبارش صحنه ۳۷ » دا پاش تحقیقات و ورد بوونه وه به کتی طرلانی
 له لیت: (چه دو آ پای شیخ صلی له کووردوستان له سهنگار « سجار یا له
 دهورو به ری ویره ها اوون) وه له « صفوة الصفا » دا فیروز شای زرین
 کلاو که یکیکه له با و کتای شیخ صلی به (الکر دی السنجاری)

پاس ده کا. له وا بو مان زارا که یادشاکانی صفویان ریشه یان له چه وه
 کووردان . وه ده بی واش بیت چوو لکرو له نیو حیدری کانی عراقدا که
 به ته ما ایکی علمی کووردوستان و اما شهوره که طایفه ی له وان ده مهل صفی په کان
 یکیکه وه ایسه له م بابه ته وه سه نه دیکمار وه میر له که و آوره رج ده که یان
 هه رکس له م بابه ته وه مه دره کیهکی وه میر کوی که له ایت خدایانی
 صفویان و حیدریه کانه وه بدوی بودان بزین ❀

« ره نجه ر »

هاوار - من ره نجه ر بختک به ره نجه بارو و
 آرەق له ر بزم روژ و شه مالدو
 زستان دار هتەر و به هار شووالم
 پایز جوگیار و هاوین سه پالم
 سانه و م نیه له سالیك مانی
 هت آغام زوویر بی نالم له داتی
 حلقه ی غلامی آغام له مووی به
 چي له و بفره ی به ری ، جی به
 زور جیار له به لای . مووندم بیستی به
 ناحه زی آغا ته لاقی لبه

پایز هاوار له زالم هتەر تو ره نجه ری
 کووری هتەر آزو زیم وایش هتەر ری
 له ساره ی و عمری آرەق له ریژی
 له سپیرینیا کال له چیزی
 هتەر وایه . بوچی ؟ روت و هه زاری
 مه هتەر هه بووده ی ده سستی زور هاری
 ره هتەریت نیه له هه یایی و به ندی
 هتەر وای بوچی ؟ تو هولەر مه ندی

هاوار - پایز هه یانه هتەر مووی بگره برات
 من ره نجه ر بختک مالدو بی آوات
 چي له روژ . آوا . چي له روژ هه لات ،
 چي له هتەر هتەر ورم بهی و سسبات
 چیم بهی به سیمن له زمان ره وای بهم
 هه ر چولی بلین ته بی وهه بهم
 عاوه لی له زمان له و له م زهیمین
 ایستی بو نه کهم بوینم له زینش

بایز -

هاوار نه زالم زور به ختیار
 نه جی ایش هکردن . یسکجبار به کاری
 افشاجی زه وی تو ده ی لوی به ره م
 که چی حرامه نه نو زور و هکته م
 تو نه به ره تاو ره حمت ده هتوسنی
 نه و نه سجه را به که یف و خوشی
 خاوه لی آو و زه وی درو پیسه
 هکته تو ره لیج بدهی حلالی تو پیسه

هاوار -

بایز نه لی کسی دهیم به ختیار
 کسی رزگار دهیم نه نه رک و آزار
 نه بی هه تا کسی هه ر خدمت کار بیم
 هه ر ره نه رویم برسین هه زار بیم
 نه بی تا ماووم هه ر وا بی حالیم
 هه ر رووت و قووت بین خودم و منالم
 هه ر هکته وهی من برده ی آغا بی
 هه تا کسی نه بی نه م کاره وا بی

بایز -

هاوار هه همیشه نو به ختیار
 چون هکته دوچاره نه رک و آزاری
 تو هکته ره نجسبه روی بو خدمت کاری
 هکته خاوه ند ایشی بوچی هه زاری
 هه ر آره زو کسی وا نابی حالت
 رووت و قووت نابی نیت و منالم
 هکته ی خدمت پی کرد زور بی گمراوی
 به ختیار نه زی ایتر تا ماوی

هەي لای لایه

هزار

روله روئاسکی مەلینە ی چاووم بەلدی چەرم و دل هیزی هە ناووم
 راجانە ی بون خوش سوورە سوولە کەم آو یرشکینی گوولای دلە حکەم
 چوولومە ی ئەسزیم رە می حیاکم هەنگووی و قەلەم توغلو ئە باکم
 خەوی غەرت ی پشو و درە نەگە تا کەلە با ی بەیان ی دە نەگە

هە ی لای لایه رو له لای لایه

ایستو بە زەیت بە من دا نایه

زیر بەو رو له ی ژبیر و جەوانم لە داخی لاک دە مری دە زالم
 حکورم من یرم لە تو زبائەرە دە سرازە و لاک پت یی چائەرە
 دە لای ی یو حیسیم یو دەستە بە ستم بە و بەند و حیسە من ختە جە ستم
 لە نیر گوردن ئە یی دە سرازە لایه تە و بەند و قنل و ئە رازە نایه
 یو چارە رە شپت ئە ماوە تینم هەر خەزی دە کەم مەرمت ئە یینم

هە ی لای لایه رو له لای لایه

مەووی مە پیت بلم ئە بەرچی وایه

راستە تو ئەو ی شیری ژیدانی بە ئەو ی پاشکی مە یی کوردانی
 بە لێم چو تکر کورد ئەو ئە یی کەم بە شی ئە دوایا حکوت و نەجیە مە
 پریه دەن ییچم نا خوری یی پگری ئەک تا من ماووم ئە بە ئەدا بەری

هە ی لای لایه رو له لای لایه

هزار یی بیخی دووا روژم لایه

پوت بەخت دە کەم مە مری در یژم سەد تالی و سویرت لە مەر دە چێژم
 ئە مای بالات بە فرە مە سکی چا و شەو و نیو و شەو لای دە نیم شەواو
 بەد چاک و پەرت بو دە خو لیکە وە لە بەر سببەرت بچە سببە وە
 هەر رە سببە بوی ئە تە وە یی نالم دەن بری بە زە یی قایە بە حالیم

هە ی لای لایه رو له لای لایه

دەک خاکم رە مەر رە نچم بە پایه

ښو پټ خوښه له سپر نه مېنې   سر به شپېت ېې بېم بگړو په شو پټې
 په م د د ست د د په په په   په وخت وې و وخت له خو پټن نه ېې
 په وکالی له کمال کاکت دوو په دوو   پټن ها و اری جه قې له د د س چو و
 د س د د د س په ک پرای و نه کبیر   پختان په قه م په ک و به شمېر

هې لای لایه روله لای لایه

ښیرنښ مه و هاری له قه له ما به

لک کلمه ره ش کا به داد و هباوار   ېک زه وېی دوور کا له خو پټې په در کا
 په ک له فور نیښې بېې پونکا   په سټیک فور به سر دووزمې دا پکا
 له و په له قازه ایستا له کن دن   د پټکې په ند لادهې له دست و همردن
 له و له لایه بو دواروژ با شه   چو پټک ه وېی پده پېرو و حه و ا شه

هې لای لایه روله لای لایه

د د س له د س له و لېق له کن خو دایه

روله ښښان چاوی له ریشه   دایکمان هېوای دواروژې پټبه
 پوه له لعلکت و هک مېښای پېگورد   خاوین راده گرم په ساد رهنج و دمرد
 بچاکه چو په وه پو و ه لکن له ی کور   قوش ېې مه و زښ له تیو خوین و خور
 پټ بېم روله سر مایه ی جیبه   بو پرده بازی ری ی آزاد پیه

هې لای لایه روله لای لایه

ښښان پو تو د ه ست و دوعا پیه

روله تا مووت و ه ک خز ما کات   نه فر و شې به پو ل د د شم دا ما ت
 هره د ه ه و ه ر ه قېبه تی قایه   ده وید و و و ر ه شې هه ر دوو د و پاپه
 له و ه ه پیا و ه پو خا ک و و آوی   مېان پدا په په ک بېښې توی
 له ت پتو و ه روله له زانای زه و ېې   پیا وانه هر دن له ک ژاله زېښ

هې لای لایه روله لای لایه

پنویه له زان جې له د د س قایه

نویسنده گان فارسی بخوانند

ع . ۴

فستی از استخر ادا از چهار هزار سال پیش از میلاد مسیح تا کنون همیشه خود را کرد معرفی کرده و مورخین آنها را تلفظ کرد یاد نموده اند . و این قسمت کردهای هستند که از طرف آراوات یعنی کوه (جودی - جودی - آگری) آمده اند و در امتداد دجله و فرات غربا تا سوریه و شامات و سواحل دریای مدیترانه و شرقا تا خلیج فارس و سواحل دریای عمان پراکنده شده اند قسمتی از اکراد نیز در چهار هزار سال پیش از میلاد ، باهندوها ، اروپاییها ،

پارسیها در یثجا بوده اند که از این محل اصلی بیست خاور ایران و از آنجا هم پنجوب بحر خزر و تا منطقه آذربایجان و نواحی امپهان و همدان و لرستان پراکنده شده اند

و این کشور پهناور را « مادایا » یا « میدیا » گفته اند ؛ و کلمه « مادا » در قرن نهم پیش از میلاد بر پنج قبیله حکمران : لر ، خزر ، دیلم ، گول اطلاق شده و کلمه حکمران مدتش بر آلت به همین ترتیب گروه گرد از ایران امروزه به خسرستان کنونی آمده اند و این مانع از این نیست که در هنگام آمدن ایشان یک گروه دیگر هم و با چند تیره دیگر مختلط بنام کارو در خسرستان مرکزی زندگی کرده و با گروه جدید امتزاج یافته باشند .

حقوق سیاسی و مناسبات حکمران با پارس

از سوابق تاریخی و آراء خاور شناسان روشن است که کرد پارس هر دو آری نژاد و با هم برادر و از یک پلرند ، کردها که همیشه به سلجوقی و شجاعت معروف بوده اند گاهی با پارس مشترکاً و گاهی به تنهایی دارای استقلال سیاسی و اقتصادی و اجتماعی ثابت و معین بوده اند

قوت نابزم

همین

همچو تویشی ره لجه رویو حه-ره توو دهردم لهمن

قوت له دوس لهم چهره سیکه نابزم ماردم لهمن

عاشقی چاوی که زالوو همردنی پور حال نیم

عاشقی حکیمو له لارو . پهنده توو پهرده لهمن

من له لومسه و لاله و زنجیر و دار یا کم زیه

استو له نیم کمان بی کوئن هیشتله ده لیم کوردم لهمن

همر له برسالوو له بهر بیچلکس ایامو رهق هه لیم

نوحه گهری بیگانه لیم تالاصه ره ره ره ره

هدایه که کرده اند دریافتی پارس تابع او بوده است (حکومتی گوتی . کاسی . گیان . ماد اشکانیان و...) و در هر زمان که پارس متضرر شده کرده طبع او بوده است (حضرت پشما دیان هنامشی و...)

خط کردی

کردان از حدود قرن دهم پیش از میلاد تا امروز دارای خط و کتابت و ادبیات بوده اند و الفبا خود را با حروف (ماسی سوراتی) و یونانی و آرامی و سریانی و میخی نوشته اند. پس از غلبه اسلام بجای آنها حروف کوفی معمول گردید و اکنون نیز بجای حروف کوفی خط نستعلیق و حروف لاتینی در کردی معمول است .

زبان و ادبیات کردی

اگراد با لهجات متعدد تکلم کرده و میکنند و تمام آن لهجه ها را زبان کردی میگویند و چنگی از یک ریشه سرچشمه گرفته اند . یعنی از مشترکین میگردند که زبان اگراد ماد دمان زبان اوستا بوده است . (استرابون) یونانی میگوید که ماد و پارس زبان همدیگر را بخوبی میدانستند و این خود دلیل است بر اینکه این دو زبان با هم فرق داشته و از یکدیگر متمایز بوده اند .

اگر مورخین مصرحتند باینکه زبان مادها همین زبان « کردی مگری » بوده است چنانکه « رند و اوستا » که به زبان مادی نوشته شده خیلی نزدیک بلهجه مگری است و یا همان زبان مگری است ، این نظریه از طرف « پارت » و « دارمستر » و یعنی دیگر از متخصصین تأیید شده است . و نتیجه این است که زبان اوستا زردشت زبان کردی مادی است .

زبان پارسی هم در آن دوره همان زبان بوده که در آثار « استخر فارسی » نوشته شده است ، کما اینکه در اکتشافات اخیر حاصل شده همین است که کرد ها کلمات زیادی از عربی داخل زبان خود کرده اند و دل افعال خود را حتی المقدور حفظ کرده اند ، اما چنگی زبان فارسی که در این قسمت بر حوا افرام رسیده است و رابطه خود را با اصل فارسی قدیم ست کرده چنانکه حالا نوشتن کلمات بر زبان کردی ساده ، خیلی آسان است اما به زبان فارسی ساده چندان آسان نیست و امر نوشته شد غالباً از کلمات نامربوط و خود در آوردن تکبیل خواهد یافت ، حتی در کردن اوراسی که در کرهستان واقعند و بهتر توانسته اند رابطه خود را با اصل زبان کردن حفظ کنند ؛ برای زن و مرد افعال متفاوت دارند ، مثلاً میگویند « فرهاد آما » و « شیرین آمایی » یعنی فرهاد آمد و شیرین آمد « فرهاد آزا » و « شیرین لوائینی » یعنی رفت ، که زبان فارسی فاقد این امتیاز است . از منابع دجله فرات تا خلیج فارس هر قلمرو زبان کردی بوده است و مرکز این زبان اول « آرات » بعد « زاگرس » بعد از آن « اسپهان » پس « نهاوند » بعد « همدان » یک وقتی هم « مداین » بوده است ، با براین می توانیم بگوئیم که لغت کردی

در تمام ولایات ایران قدیم عمومیت داشته است. فارسی نام زبان « اوستایی » یعنی زبان کردی مادی و « سانگریت » هر سه از زبان مادری ایرانی مترجم شده است. بعضی سمان کرده اند که زبان سکسردی یک لهجه مشتق از فارسی است. مگر « سیدلی سمیت » مؤلف کتاب تاریخ آشور می نویسد که این سمان اشتباه است زیرا زبان کردی دارای تطورات حقیقی و قدیمی است و از زبان فارسی قدیم « اوجه داریش » خیلی قدیمتر است یعنی دلیل علمای توانند بگویند که زبان کردی در قرن ششم قبل از میلاد از زبان مستطلی بوده که هنوز زبان پهلوی بوجود نیامده است (با بعضی تصرفات از تاریخ سسرد و کردستان جناب آقای آیت الله مردوخ استفاده شده است)

این اواخر در بعضی از روزنامه های تهران مقالاتی بقلم جناب آقای دکتر استاد دانشگاه تهران و بعضی دیگر از چاپلوسان مزور و مزدور ایرانی و کزن ضامن اخبار و افتراء آت و اکاذیب با شایع و برسم را با کراکد تهران نسبت داده اند :

- ۱- خیلی زحمت کشیده اند که اثبات کنند اگراد ایرانی هستند .
  - ۲- اگراد خیال تجریه ایرا ترا در ر میرووراند .
  - ۳- اگراد متهم هستند . و بقراین و اوامر دولت سر فرو نم آورند .
  - ۴- اگراد هججرت متهمند دارای اسطلال نموده اند ! .
  - ۵- زبان شیرین و نیرومند کردی مخفف و مشتق ویا مشتق زبان فارسی است .
- هر چند در ضمن مقدمه جواب هر يك از این افتراءات دادند ولی این جوابهم بطریق اجمال و تفصیل باین پنج فقره جواب داده و بر بطلان هر يك اقامه برهان نمائیم :
- اما قسمت اول و دوم و سوم : ما امثال آقای دکتر سنجایی را که یکی از شخصیت ترین افراد پاک احضراد است بالاتر از آن می دانیم که بیاو نسبت افتراء پاکذب بدهیم و آنرا نوشته اند باید تحت تأثیر بعضی از هوچیگران و قلدبران بی تفکرات که بعضیها خود را کردهم مرفی میکنند و بعضیها خود را روزنامه نویس و مجله نویس و مؤلف بشمار آورده اند و می خواهند باین هوچیگریها مقام و منزلتی بدست بیاورند واقع شده باشند و یا واقعاً خواستار امت اظهار عقیده بکند و البته عقیده محترم است و هر کسی عقیده خود را باید بموقع اظهار کند ؛ ولی میگوئیم ای آقایان محترم : اگراد ایران عموماً معتقد هستند که اگراد کلیتاً خواهد در زیر پرچم ایران زندگی کنند یا در زیر پرچم دیگران از پاکترین نژادهای ایران هستند و این خاک پاک مهد نیامان آنهاست ، ایران میهن و زادگاه عزیز و ارجمند آنهاست . اگراد ایرا هزارها سال پیش از تعدادی جهانگیران و متعبدیان ننگداری و در راه سرکشی و تمامیت ارضی ایران

فداکاریها و جاباریها و خونریزیها کرده‌ایم ، و مانند شیخ زین العابدین خود را هدی قهر دهن قرار داده و نگذاشته ایم یگانه باین زمین مقدس پا بگذارد و تا جان داریم در نگهداری آن می‌کوشیم ، ایران و سلطنت ایران را از آن عود و خود را از آن او میداریم زیرا اولین سلسله شاهان ایران « ماد » یا « کرد » بوده‌اند و پس از مریم اسکندر مقدونی که کشور دجله هرج و مرج و اختلافات داخلی مردم سلاطین بر سر امکانیان کرد اختلافات را ریشه کن کرد و مدت پانصد سال امپراتوری و هوکت ایران را نگهداری و به باوج عظمت رسانیدند ، پس از غلبه اسلام که بنده استقلال ایران ازیم پاشیده شد سلسله‌های از افراد در ایران کوشیدند که از ایران بر سر را در عالم زنده کردند ، اگر چه به قانون اساسی ایران احترام و ارجح می‌گذارند اطاعت شاه و دولت را بر خود واجب می‌شمرند ، اما کسانی که اکنون مصمم امور دولتی ایران هستند بظاهر برای عوام فریبی خودشان را ایرانی و ایرانیست معرفی می‌کنند در صورتیکه اینها دشمن ایران و قانون اساسی و مزدور یگانه هستند . این آقایان سر لپ هوشمند های بی‌اصل و نسب و غایت را به جان و مال و ناموس اسرار الدنیا خاندان اربابچگونه نامردی در حق به اگراه دریغ نمی‌کنند . دو سال قبل سر لپ هوشمند افشار پس از تخریب شهر سخر بن شد که قصبه بانرا حمله آتش نمودند و اکنون اهالی وعده زبانی از بیشتر دستان آنها در خانه یگانه بر می‌برند و چند ماه قبل باناکت و لیب و مسلل رهروایمانان به بافتی به اورامان می‌روان برای لرو- نشانند آتش کینه‌اش ساخت زود دو پاره زن و بچه را از دم تیغ و گلوله و بی‌مقرانند و خانه و کلبه سخر آنها را هدم به قرار داد و همه را از بنیاد در آورد و چند نفر از یگراده‌ها را به اتومبیل بست و نابودشان کرد .

یک نمونه جناب شیخ محمد فرزند مرحوم شیخ حسام‌الدین که برای اصلاح و جلوگیری از خونریزی به نزد هوشمند رفته بود به دار کشود ، هر چند پناه و روزنامه‌ها و اولیای دولت تکریمات نمودند و داری خواستند کسی به آنها جواب نداد تا اینکه خانواده فساد که آسیها و کشته‌ها به عود نهد آتوق سرتکر جهانبانی را فرستاد که کار آنها را اصلاح کند و او پس از مراجعت دستور داد با قدران و سر بازان که اورا مانی و می‌روالی را بسیار کشته اند مدال بدهند سر بازان به لاک رفته را شهید می‌نامند ، با کسراه فرجوان بچورد فشار دای سخن آورده‌اند که معانوم نیست که روز سحران به چهره و زبانی سر می‌کشند .

آقایان شعاع نوشته‌ها و انتشارت خودشان افراد را اصیلترین نژاد ایرانی می‌نامند و از جهت دین و اخلاق و آداب و سعادت و شجاعت به نیکی یاد می‌کنند ولی در عمل آنها را به فجایعی که در دیر حصر سابقه ندارد ناپود می‌کنند و به این و پیش از این ندیدی آنها هستی می‌دهید

شما تمام آثار فرهنگی کردستان را نابود کردید و در عوض چند باب دیستار را باز نمودید که جز سوء اخلاق چیز برای کودکانهای اکراد نیاموخت از بهداری بهیچوجه اثری نیست مردم در آتش امراض گوناگون جان میدهند و در قتل و بیچارگی میوزند ، سه نفر از اهل مهاباد که چند ماه قبل برای امورات شخصی ؛ به رختابه می رفته اند زاندهارمهای « بالایش » هر سه را دستگیر و یکسره به تهران فرستاده و اکنون در قصر قاجار برمی بگرد و تاکنون از آنها سئوالی نشده معلوم نیست به چه مناسبتی زندانی شده اند .

شما معتقد هستید که باید مأمورین تمام نقاط کردستان را از تهران بفرستید و هر چنگوله حق و مزایا را برای اکراد قائل نمیشوید با این هم راضی نیستید میگویید اکراد خوال تجزیه ای را در سر می بزروراند ؛ خواهی میکنم معرفی فرمائید اکرادی که خیال تجزیه ای را در سر دارند کیستند و کجایی هستند و مدرکتان چیست ، شما خیال میکنید که اگر مأمورین را بجای فرستادید هر قدر نزاکت مردم آن اسان را در نظر دولت بدتر جلوه دهد بهتر انجام وظیفه کرده است ؛ چرا هر شانزده جمع نمیکند و فکر اساسی به حال خود و جامعه نمیکند ؛ دولت باید بردبار اند ؛ مرد را تربیت کند و زندمیدان را تأمین نماید صرف نظر داشته باشد و با محبت و عافیت به مردم بشرد ناحب ببیند و دولت در قلوب افراد جایگزین گردد .

ترا بخدا شما این اخلاق را دارا هستید ؛ حاشا و کلا شما از کلبه مزایای اخلاقی و ملت پروری محروم هستید باز هم می گویید اکثر آند متعرب هستند .

اما راجع قسمت چهارم که اکراد دارای استقلال بودند یا نه ؟ محتاج به اقامه دلیل و برهان نیست که اکراد پیش از میلاد « حکومت کبان و سادو . . » و بعد از میلاد « حکومت اشکانیان » و بعد از اسلام « حکومت اکتیدیه و روادیان و پشادادیان و ایوبیه و زندیه و . . و . . » سلطنت و بلکه امیراطوری نیز داشته اند و در هشتاد و یک رشته امور سلطنتی در دست اکراد بوده است باز از آزادی داخلی و خود مختاری محروم نبوده اند . اما راجع قسمت پنجم که آیا زبان کردی مختلف و یا مشتق از فارسی است یا اینکه زبان مستقلی است ؛ در مقدمه از اقوال و آراء مستشرقین روشن کردیم که زبان کردی دارای تطورات قدیمی و حقیقی است و از زبان فارسی خیلی قدیم و کهنه تر است و رابطه خود را با اصل کردی قدیم بهتر از فارسی حفظ کرده است .

اگر کسی بخواهد زبان کردی بداند و بفهمد زبان کردی ساده رساله ها و بلکه مصنفاتها بنویسد بیست در هزار محتاج استعمال واژه یگانه نخواهد شد ؛ کسانی که در میان عشایر سیاحت کرده اند و زبان کردی را هم دالته باشند نمی دانند که واژه های صحیح کردی هیچ گونه مناسبتی با فارسی امروزه ندارد و میسر نیست ریشه آنرا در فارسی پیدا کنند ؛

ادبیات کردن با این غلبه افکار علمی دارای علو و پایه ایست که هنوز زبان فارسی با این پسترفتن نه تنگه است فاقد آلت و این لغات فارسی که هر زبان کردی دیده میشود در اثر این است که در این چند قرن اخیر تحصیلات اکراه منحصر به عربی و فارسی شده بود بویژه استنباط و ازدهای بیگانه در سالهای پیش یک انتخاب کرده میشد و با این حال و ازدهای حقیقی هنوز بجای خود برقرار و از بین نرفته اند .

۵. من از نویسنده گان تمام از « امپراطوری زبان فارسی » میزنند؛ فالتی نیست که این جمله یعنی چه؟ این المیزبیت زبان فارسی به معنی دارد؛ این جز از هام و خیالات شاعرانه چیزی دیکتر نیست؛ یعنی تمام دنیا بخارسی حرف میزنند و این فارسی زبانان بطوریکه لازمت استلاب سیاسی و اقتصادی نداشته باشند و یا در زیر چشال بیگانه زیون باشند چه سودی عاید آنان میشود؛ و آیا زبان آنها را در ردیف مثل رند، خراسی، دهلی؛ لوتن و خواندن دول امریکای شمالی، زبان انگلیس است و زبان بومی آنها ارحیت ادبیات پایه زبان فارسی نمیرسد پس چرا عالم فارسی زبانان دلیله در زیر دست آنها می نالند؛ ادر اتحاد جماهیر شوروی حداقل به نسبت زبان می نویسد و میخواند و همگی رسیده دارند؛ زبان فرانسه در دنیا رسمیت دارد و پول آفایان دارای اثر الحوریت است معینا دولت فرانسه در برابر ارترا امان هر مدت کسی از نیا ثر آمد ولی دولت اتحاد جماهیر شوروی پس از چهار سال جنگهای خونین المازا با این عظمت و اسلحه و مهمات که داشت از یاد آورده و نام ناری و فاشیست را در تمام معو و ناپود کرد .

و سر زمین روسیه و سایر دول اروپائی متصرفان المان را از چنگال خونخواران نجات دادند؛ و دولت ایران که نویسنده گان خیال تشکیل امپراطوری زبان فارسی را بر سر میپورانند شرافت سه روز در برابر حبله متقین مقاومت کنند؛ پس بر ما واجبست از این خیالات و اوهام بی سر و ته دست بکشیم و آوناه ترین راه را در پیش بگیریم که زودتر به سر منزل مقصود برسیم؛ امروز روزگار بر پشت بام هر کارپرا از کوتاه ترین راه آغاز کنیم؛ کرد ارمنی امروز زبان عادی دانشی میاموزند، پنج سال در تحصیل پیش می افتند . مجبور کردن مقل غیر فارسی را اینکه بر زبان فارسی بنحرا نند و بنویسند باین میماند که جنگاوران را مجبور کنند که در مقابل نالند و لوب و هوایما در غیبه که اسلحه دلیای تازه می باشند با شمشیر و کمان که اسلحه عصر کهن میباشد بدفاع برخیزند ، امروز در این قسمت آزاد باشند چه ربانی با این طوریست خیالی زبان فارسی معرشد . ما امروز ستایق تاریخی و از و ازدهای کردی و فارسی امروزه آعلنا از هم جدا و بگانه عتایب با هم ندارند چشم پوشیم و قبول کنیم که زبان کردی مختلف یا مشتق از فارسی است عواشیم صحت که زبان فارسی در اثر قبول زبان بنیه در نسخه ۳۹

چی به له م هر ندر او = ا عقل و بخت ره نو مای لاوه کاته تاسه ر تهخت
(بسم الله الرحمن الرحيم)

دو پشه وی بی خه وی سه ری لیدام زور و هر ه ز بوم له عاجزی هه ستام
چوو مه لای پیوره شه قلی نازارم دایم له سه ل به خت و طبعی سر نارم
سی به سی و ه ک برا به ده بشی چه کم کورین کردبوو له دوری شه کم
موقتوو گویان هه بوو پیسه و چه خه بهر عزم په ادا که نیسه یشتیم سر
یاکی یا باسی همه پیش و نوشی دل یاره ها کردنی مری سی هوشکول
مه قلم له ی پر سی به ختم له ادا جواب شه بهم له ی هه نده وه به آب و تاب

پر سیاری نه قل

له ی به خت قهر له هابه لو تسوی سه کلاو یردی با له خه و دا بووی
خه و هه ا آوریتت بووده ستوو په قه هه ا تاده سانی به زه بری هست و هه قه
له ریسه گی به ندر به ستی سر کورتن تو په کت عس، به ته نه لی و خه رتن
له م ده زانی که به ختی کورودی هه ژار وه شه بهر د، چلوانی وا بیدار
په چه ده نسگی بوو آشنا مودست کی هه نیستماندی له خه ری حوست

پاسوخن به خن

من له غیر رای خه و وه که نه ی زانی ها که خه و نم میا وی او را نی
له شهیدانی ریگه ای مهلله ت روشنی نار په خته شوی ذیله ت
له و نه مامه له میز بوو نیزرا بوو هم ی ای از سیم، روو بهری ها بوو
کو آئی له ی نووری دنده هه سته نه بهر موزده ای که و که بت ددها، پر نه و
له وه تر له ندای کومه له ی به نعمان هه ر بیسنا بهم زووه سهری ایستان
پو گنده ریتن جهان به که یف و سرور دی به سوواری فروکی له رته شی سوور
یسترو قدری له میسیری و هک جاران پیو ده ناس کورنه ره شی . . .
نوورن به د به ختیان دهین دیسان ده چسبه وه بهر چیزی دم پیدایان

هه ستیانی به خن له خه و

راپه ریم له خه و هم ددها ته عبیر له نه گاو دیم و تازی های پییر
(هه ر چلوانی ابشاره کی له رمزو وه کراهه ت جهه ووی وه ها در چزو)
هات به سر مه فروک له لای مه سکو بو . . . و هک شه هین پهن بو که و
هه له مه تیسه کی هه یانده له ختی چه م نیکی دا شه و که توو چه لای . . .

یلاو یووانی دوو بهر آسمانی
 . . . که غیر یوو له راوی میکیند
 له یوین خوژدی که رووی جه فو جه وری
 چه فروکیک؟ موجهه مهی سادی
 ده عوه تی کرده پیره دانی و هطن
 نه گرین له دری وهک هوهل بومه
 یخ: له فرشته چلو له تو عوا به تن
 له بهری دا اییاسی سوولانی «۹»
 له دی آراسته کرده خه نجسار
 نه رده شیر شیرینی داوه تی به خلات
 نه رده به که هیمنه تی ویی نه لورزه
 له کوی شیمی سوورگی ظاهره پیش
 نه و کسهی لازمه له هایدالی
 بی بهسی همر ره زایله ذاتی
 غ- بچه کوی زیارنه بیگم حاصل
 غ- کامه دل: ب قهلی لیستمان بهر وهر
 کورده کان چلده چاره نوری تهون
 ظولمی بیگانه کانی روو نا عرش
 آهی زیندا نیانی کووردی قه قهر
 له م به له هه وره یوو به باراله
 ره زله باراله کهی به ده تن و برد
 ژن و مندالی میرد و باب کوژراو
 ناهی یوه ژن هه لیوی ذه لیل
 یوه موو دهرده پاش هه موو دهردان
 کس هه به جوورمه تی به دل له مری

۱- صلاح الدین

یوو یلاو ارته شسی . . . . .
 دیم مشکه له ژیر . . . . .
 دبی فروکه و رشایه وه فهوری
 کی می قیداپوو؟ فرشتهی آزادی
 خرمه تی کن کوران به مالو به تن
 نیبه که تکاوی مومه نهو چومه
 به کی مگردن فزازه بازوو به تن
 له مری نه مری که ریم خالی
 مه نظره ری جوانه جراترین مه نظره
 ناله بیگانه ههل وه زیری وه لاله
 کوری هایدالی خه نجسار و سوورزه
 خدان دهر ریش پرچوو صوفی ریش
 روو به مردن بیچی و مسمی دالی
 جنالی ناموسه کاروو هه لعلاتی
 ب- راسته بازاری روون او نیلی دل
 غ- هاتره دوو حله چوه نایه ته دهر
 دور له یوی خاله بهر به روژ وشهون
 نه مری روحی ره بهی شینا جوش
 به هه هه وری له شامان یوو سمیر
 هاتره سار خاچکی له موکریاله
 آه به شامان وی- ی فرشتهی کرد
 آه به یون سسته ری نه تاو داو
 که ریگهی تم فرشته اوو نه ده لیل
 به یون آزادی بیسته قیو شکووردان
 یا به یون تروی که وشه کهی مری

پاسوخی بهمن

مبله نیک همن له یو مه عا دیسره ت
 خو به خوشیږ ته شیره یی شیره ت
 خوینی پک لوش ده گن له مه پدران
 وده پخاله ی شرایی مه پخاله
 یسه شرخو به خو هزار رو ستم
 بهرهمه یان بگری زوجه ته و حستم
 نامه ترکی کونی «چصتین دالی»
 کونه منکی له وان یسه عالی
 یسه یان مونه صبح دزی کردن
 ریگری و مالی یحکتری بدن
 لهوی ده بیان گوی حرام و حلال
 دهی رفین یسه چه را هیچ پرس
 لهی رفین له شانه دهی یسینی
 فکری سر به ستیان له لا یسه
 پیروی زیان که هه لیری له له سی
 یایی یی فکریان به سه توره ر
 صوت دهزانی . . . له وان چیکرد
 کرده یسلیم حیکانی دم دم
 یایی لهم دوره خو له ییر ماوه
 چه نده آغا به نیوی چه یسی له نظر
 نونه کی چه نده یان برا به له تک
 چون سعایل یوو لهوه لین آووربان
 کوا فدهم خیر به دهستی کی ون یوو
 یسه کولی به کی کراون حکتر
 دتسه وه یسیری حشره لی آغا
 شه ره بانی له دوو دسه و نیره
 کا به آغا یوو کیهه مه زنی زل
 لای لهم عه رده جی نیسو نازی
 به ند و لیدان و چهس و نیه لیدان
 به نه زار کوروشه ل چه نره شو و روون
 در ده سات دز بگییر نیچشالیو ناو

بخ به خوشیږ ته شیره یی شیره ت
 وده پخاله ی شرایی مه پخاله
 بهرهمه یان بگری زوجه ته و حستم
 کونه منکی له وان یسه عالی
 ریگری و مالی یحکتری بدن
 وستره صالح و کوری جر جامل
 له له خوبان چه یا نه له خوا ترس
 هه وو یو ریگری برای دسینی
 هه ر نه حاجه کوی له کارایسه
 به قرانی قران ده خاتنه که سی
 عوشری میبه شاری نایته ده قدر
 مال و ناموس چه پای شانده چی بره
 سه ر مورشته و نه ذینه ی سارم
 سه وره دیریت یوو هم رده توو سراوه
 سماو هم رده ون کران و برهان سا
 طی چه ندان هه لاره سا به په تک
 بوته طووربان حکتره سعایل خان
 عیلی که یاشی بو سه ره ون یوو
 باقیسه له طی داره که ی سفر
 که به عینسیره ت ده سات به سا پلاغا
 جرمی مه مخلوقی بو ده یوو ریزه
 لیری عه را به یان ده تا سه ر مل
 کی به سه ق لی سی له دا له به ربازی
 میسوه روی یوو بو له شی کوردان
 هانوو چاوی به مالی کورد پشکووت
 به رده زووره ی ده حکتره آو بودراو

مه سله خي رولرا بوو له منجبه
هرچی چوو سر برا له لاول باب
اقتصاد موخته صيد بوو پر انصاف
هنگ و دزيان و راه و لارماندار
لوی لیکرد له وان فلاحهت و پالاک
شهره بان دامپزشک و بهنگا ری
خوین مزی مامه کورده بوو پیښه ی
اقتضا حاتی تر له هر قسمت
بانک بهر بیسته چیر و پښه قهلام
که قه لک و درمهره پاتر دهستی
حق چن سسکه کونو قولاو
چوونکه بی فحشو بهت و بی هوش
هر حقی پک به صد به موهر ای
کانه یان دولت مند مه رددو ره لک
لوی پاکار له بیب و زید کورده
مه یله لیکلی ستوونی بهند سالی
فروشی به قه لک و پیت و پول
یان فرشته به واته به قانع
تایین وای لوان به که له تدریش
کورده وای حامی وای له حوالی
و پلخن همل له مهربته و له عقل له بی سی

هم سهاله که هلم به بیداری
بش خوم هم که رمت هه تا محشر
هم دوو فترانه ایسه دایام
پیره بازل له نو که میژ پښتای
به گانی لوی دهوای هه موو دوردی
چیه چاره له قیسی له چی له ورو
هر بیم یا بنوم به به سختجاری
به خدایش ناپښن نسیم به خه پر
یعنی هم میسزی به حره خنکاووم
بو فحشر لوم به قیبه که تجیبه ی
به سهوو ناچی له لجه قی موردی
زایه لهی کارمان نه ای بی بو

گویند این تک مده به وستالی بیگه بهک لاهزار و خورو لایه
(آخرین شماره قتل گوئی ۴ پیری ۱۰۹۶)

ریختی حدائی غندی هم ایست	که بی - هار قلک که وار بهضما
بهدنی خوا روستاان موده فن کا	جهرگی هیلر به تلی وان هلی کا
پنه چی زورس توارزی یو یستی	دوره هالوی شوری فامیستی
هیلتری تارک باوهلی اوریل	تظمی خولیا بدن ارهلیس وای
کزان و گوان و خاک و جوو تیر	چوولا وول پنی کاس و بی سحر
ایستنی دهه لولی کن که به ک آا	سورده به تگین کی که میزانا
تلمنی کن دخت و ماه سارسه نی	دنه کایسته قیسهی... خورده نی
نی کسه و بی کیره و به که تاز	عوش دهان فماعر هوری وازه
آبشویک است خضر راه نجان	یر محمد و اله الصمصصوات
قوری یطعیرم که هینا و آل	به هوریدم که به بی آمال
به عساکه مسکه که نازانی	کین لم تولی هه کره بروان
دورر دهباری دهزاره که اشعارت	کی دیرفا بیسه خریدارنه

(هزار)

دیو خاله و اله کانه

بهس عورت هه اسکینه به باوالته و ه	بهس بی پنازی به خیزمانه و ه
دوره بهر دیون قهومی هه زارت	بویان و مسیره کهنده و و کارت
چهدن تیکوشاوی آ بیت بو کردون آ	چهند چار ، که لنگانه ، دهست گرتوون آ
لهوسا : ترازووی کاسی هزاران :	یشانی لهدا : سووکی یان حران آ :
الجانئی لهسه یث که خاله دانی :	بو تورو مک پدکه ، مانی ، نه مان آ :
کادوت هیچ نهی... خالکی به تر چی !!	سحکئی ناره و ا و هک ره و ا که چی آ !!

بورانسین آ

ماموستای لر زبیری قاضی شو که له اجنادی ملا علی امته و یه ده نوسی : له نیشمانی زماره
ش. ص ۷ ص ۳۱ دیری ۱۳ داکه نووسراوه ملاعلی له دی. ی کجهان نیزراوه اشتباهه چلکوی
له دن. ی هیردهن « که بووندیکه له حدودی عراق له ولاتی پیزه سنیان. له دالان تولی
لی کازده نیزراوه : رجاله غورینه وارال. خوشه ویت وایه موروار که بان اصحیح پاره مور

عربی بی اندازه عقب و اکثر واژه‌های ویژه خود را از دست داده است ولی زبان کردی
 بسادگی خود برقرار و واژه بیگانه در آن نفوذ نکرده است اگر هم کلمات بیگانه بر زبان
 دهر نشینها استعمال شود باکی نیست زیرا که زبان عشایر و دهانها بدالت خود پایدار است ؛
 پیش می‌آید مردانه زبان سکردی را آزاد کنید که ادبیاتش لرقی کند که شما نیز بتوانید
 واژه‌های از دست رفته زبان فارسی را در کردی جستجو کرده و مورد استعمال قرار دهید
 آنوقت می‌توانید بگوئید که ایرانیها دارای زبانی هستند که بنام معنی ایرانی است ؟

(آزاد کهره‌گان)

له سوواری المجله وهر میراوه ؛ له‌لایه ب . پرشنگ : صخراوه به کووردی .

له بکنه بی دو کورو باسی سووینا قهوه ؛ له لوسه‌ری دایره سه‌وره بی اینکته بی
 سووینی ؛ ایلیا اهز نبرخ . . .

ناربه‌گان به آواز یکی گریبانیه‌وه گورانی ده‌لین که ده‌بیزن ایله . نه‌وا له خوبارار نه‌لین .
 بی سوومان حنا نه‌وانه‌ی که له بیز کردنه‌وه دا که م بیجن دینه بیزبان ته چون
 ناربه‌گان له پیشا به آواز یکی که‌وه له بیان وت که جیساوازی زایره نه‌سه‌ل له و
 آواره‌ی ایستاپان .

له سالی ۱۹۴۳ « اشرفید روز نبرخ » نووسیر به تی والی « هین هین یان نه‌انوانی
 نعمان هیلی که نظامی نوری خیرمان ذابنه‌زیزین له سار - سار دانواندی تحصیاتی
 ترم و بی کلاک نه‌و توخمانه‌کته به هه‌مو ده‌م سار به توخمی پیشکورتی و به‌رز
 دا دا ده نویسن .

ایمه ایستا‌های ده‌نگ و باسی چورکی دژوار دژوارمان که به‌رجا‌وه و
 ده‌بیزین که نه‌و مشروعه‌ه‌وراته که دروست کراوه به دامه‌زاندانی نظامی نوری
 له سار نه‌تونه‌سه‌می من نوکری چه معنی چه مانده‌ی ای هه‌موی لیک چو و بارت و
 پلاو بووه به تیکدان و له تاو اردنی تخمی به‌رز و پیشکورتی .

له و روزه‌وه که له‌لمانه‌گان خویان نه‌دینه که سووا هه‌مو دایا دایر که نه‌ه
 و به‌م ووتاله خویان هه‌ل ده‌تله‌تاند هه‌نا له‌می و دو سالی زبانی بی نه‌جیوه .

که همه تا اینهاش آخا قبیان شهر له سر سویس و مملکتی ما بین النهرینه . بهلام

نازاییں لیره وادوا نهی آخافتیان له سر چی بی II

المانه کار شیر ، شهرور عالمان بوخویان هللاند : له شرانی رابردوو له یوو که
دهوله نیکی سزاند خیر له سویند خوران جیا بی له وه ، بهلام امر و له وه دهوله لاندی
که دویسی له کل المانیا سویند خور بووه له وه ایکه ایکه هل له کهرینه وه ساری
و به چاری خوری له بین که و امر و ای که له دوی ای ی جیاله بنه وه جیا بوونه وه یکی
وه عا مانوش به جوریک که له تاریخا نه بیتره وه .

وه له وه شهرور سار که و تهش له دوشمنه سویند خوره کانی نه بهرامبر هیشتر ،
بلکه المانه کان خویان وایان کرده که هه موو آوروپا به جاریک هه لسه
میانان و بین به دوشمنان .

چهندم له لا سر بوو که مویم له ایکیک بایه که بی و تابه هندی له نووسره کان
قیبی نه و میلته و قهرمانان له سر المانیا هللاندوه . المانه کان له بیا به و له
حسی خه تیان نه ده هینا جوش بهرامبر خویان بلکته به خوی رزاندیش
قصوریان له ده کرد .

نووسره کان دوشمنی فاشیت نه بوون بهلام جلاده خویان ریزه کالی فاشیت
له وان قیبی عالمان هللاند هاند بهرامبر بیسیو خرای خویان .

المانه کان که خاوه تی نظریه ی ره گیری بوون سویند خوره کانی خویانیشیان تحقیر
نه کردن له و سویند خورانه که شهریان بو له کردن وه خویانان بو ده رزاندن . له
بهرامبرایه تی له وانیشتیان بر کرد ، وه له هه موو دهوله ایکی که زیاتر بوون
به دوشمنی : روالین ایضا زور سیر نه که ناوی المانیا بوکه چیو له ایتالیا و
رومانیا ده ؟ بلی به لکه هندی کهس وهرام بده نه وه و این که میلله لالی جنوی
به مذنبده بی ناویان چوو وه به هه موو ده مپک له ره رتار و سازیک نای
وه له مور بی II

بهلام چی دهی که باهت فنلندیه کان ؟ له وان دوشمنانی خویان زیاتر به آسکرای
لیدان لهنه و له مور بی ، له کل له ههش هه مووی ری و شویند خویان و مرهمبرایه وه
سزایوتونه که ره که کان . روالن و تماشایسکن ده بیچی که چون الما له کان

غسلط نامه

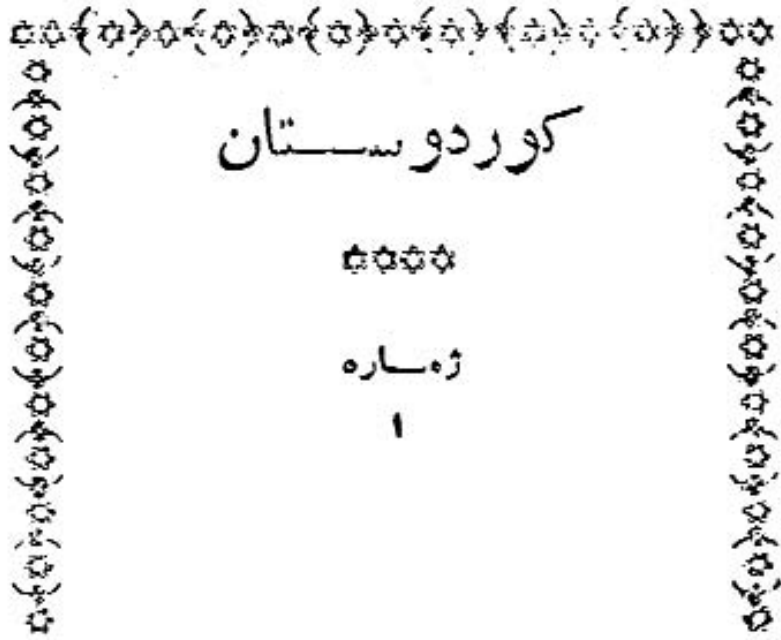
۱ - شعری ۱۰ له صفحه ۱۶ شعری چاره می بندی سیه

په ر	دیر	چوت	راست
۱۶	۱۲	نفل	قنف
۵	۱۵	چاکه چر په و پرو و تان ای	چاکه مده په و پرو و تان و ک
۵	۱۶	مایه ی	سودی
۱۲	۲۲	رو له لمرانای زه و بین	واله ی زالنای سهر زه بین
۲۲	۲۵	له خدوم	له و خدوم
۲۲	۶	دامیز شک	مهر می
۲۲ له دیرای دیری ۴ له و شعره له بیر چو و :			
نبت امالک و اردواج و طلال			
۲۲	۱۰	دستی	دستی
۲۲	۲۳	نیم	نیم
۲۸	۶	بهر نه باوه شی آوریل	راوه نین ده مه ل رومیل *

گۆقاری كوردستان

کوردوستان

*****

ژماره

۱

دهاباد

سرما ویز (آذر)

۱۳۲۳

شمی

*****
مهاباد چاپخانه‌ی کوردوستان

کوردوستان

***

بلاو کهره وهی بیرى حزبى دیموکراتى
کوردوستان

حزب گروازیکی ههدهی کومه لایه تی سیاسیه

ههه پازده روز جاریک پلاوه کرتوه

ژماره ۱ سالی به کهم ۱۵ سهه ماههز ۱۳۲۴ ۶ دسامبر ۱۹۴۵

فهرست

- ۱- شرح حال استالین ۲ ۴
  - ۲- په یام من بعلت کورد ۵ ۸
  - ۳- بویه بدانه بونی جه نگی سیهه ۹ ۱۰
  - ۴- کوردو دی حزب دیموکرات ۱۱ ۱۶
  - ۵- دیموکراسی جیه ۱۸ ۲۰
- و گهلی "پاسی دیکه می نردابه

**** * * * * *
مه پابک چاپخانه ی کوردوستان

خوینده‌وارانی بهرز

خومان گه لیک خوینده‌خت ده‌زاین که به یارمه‌تی خودا به‌گم ژماره‌ی (کوردوستان) تان پیشککش ده‌کهن و هیوامان همه به‌دلیکی خوش‌لیمان و زرگرن وله‌حدودی دست‌لانی خورتاندا بو بلاو‌کردنه‌وه و زیاندنو پیش‌ختنی نه‌و گوواره یارمه‌تیمان بدن نا‌هی گه‌بیننه ریزه‌ی گوواره‌هه‌ره چاکه‌کانی گیتی چونکه نه‌و هوشولیک‌دان‌هوه و گهرمه‌یه‌ی که ای‌مه‌ی خشتوته سه‌ر دهره‌ینانی هم گوواره له‌دلی نرما گهرتر و به‌تین‌تره .

نه‌کس له‌پیری ده‌بی به‌کوتی : نایمن به‌گوره‌بی و بوشتی و خوینده‌واری له‌دایک بوین ، هموشتی سه‌ر دایکی ده‌یه و هموشتی له‌سه‌ره‌تادا که‌بو زور نات‌ه‌واری و کدم و کورتی نیدا ده‌بی و کورتی نایی لی‌ی زویر بن و فری‌ی ده‌نه‌لاوه : (کوردوستان) که‌گوواره‌کانی گیتی رده‌نگ‌وره‌نگ و پر و بنه و ربکو‌ییکی نایش چونکه‌کاله له‌قنه‌بالایه و دیاری شران آنه‌کو که و چکی و خرابی و دوا‌کوتن و پیشکوتنی همو گوواریک به‌بی‌ی که‌می و زوری و دلوزی و که‌تر خمی خوینده‌واره‌کانی‌تی

کوردوستان گوواریکی نه‌ده‌بی تاریخی کرمه‌لایه‌تی (اجتماعی) مانگی کوردیه به‌که‌مین آرمانی بزور ژرناله‌وه‌ی زمان و نه‌ده‌بیانی کوردیه . و زیندو کرده‌وه‌ی کورد و کوردوستانه به‌بی‌ی شارستانه‌تی نه‌مرو و بو زیان‌وه‌ی نیو‌آزاری زانایانی کورد تفه‌لا دده‌له‌به‌ر نه‌وه‌تکا له‌خرپنده‌وارانی خوشه‌وبست ده‌کهن دهر که‌س به‌یت و حکایات و سه‌ر‌گذشتی بو‌ویکی هه‌زن و یا‌عشیره‌تیک‌ی کوردی له‌کن بی و یان نوسراویکی له‌لایی بانه‌به‌ری بی . کوردی . فرسی . عربی . دایک هی‌زانایانی کوردی وله‌چاپ نه‌درایی بو‌مان بنیرن که‌به‌پارمه‌تی خودا له‌چایی بده‌بن که‌به‌سه‌ره‌تی روزگار له‌نیوی نه‌پا :

(استالین)

(ژوزیف) یا (سوزو) جوگاشویلی به منزله‌ی سهروک و وزیر ویشوای همو وولاتی سوویت کورری (ویساریون جوگاشویلی) په له ۲۱ دسامبر سالنی ۱۸۷۹ له شاری چکولوی (گوری) له‌دهور و بهری تفلیس له دایکت، یوو؛ دایکتی که له وومخته‌دا له تمه‌نی یست مسالیدا بو به ژانه‌وایی و بهرگ شوروی و جل درون خهریک ده بو له‌م ریگه دا به‌تیک له خهرجی خانه‌واده‌ی هه‌لده سوراند .

پاوکی که کهوش درو بو پیاویکی زور توره و که‌له رمق بو و بهاتی بی‌کاری به شراپخوری ده‌ی‌گذراند و درآمده‌ی که‌می خوی له‌و ریگه‌به‌دا بلاو ده‌کرد .

ویساریون له‌گه‌ل ژنه‌که‌ی باش نه بو له بهر نه‌وه همیشه منفوری کوره‌که‌ی بو . پاوکی ژوزیف (استالین) مه‌یلی له‌وه بو کاره که‌ی خوی به‌کوره‌که‌ی ایر کا و بی‌کا به کهوش درویکی چاک به‌لام دایکتی هه‌ر آردزوی نه‌زه بو بی‌تیریته کایا و بیی به‌فته .

له‌مدرسه‌ی عاومی دینی دا ه‌وساله‌کانی که‌انگلیان له‌بنه‌مالی ده‌وله‌م‌اند یون و له‌و شاره‌دا به‌توژ یون قزماریان بی ده‌کرد و به سوکیان تماشا ده‌کرد . هم‌مسته له روحی هم کوره گوررجیه به‌غیره‌ته‌دا به‌ته‌ندا زه‌به‌ک کاری‌گر بو که‌خاطرانی گیان سوتینی وی هه‌بیمشه له روحی دا ما بو .

هم‌جاز ژوزیف له‌و وومخته‌دا له‌مدرسه‌ی دینی‌دا که‌خهریکی ایر یونی دروسی مذهبی بو بیرى وردی بلیمه‌تی لی آشکرا ده بو له‌سالنی ۱۸۹۹ دا ژوزیف که‌لاوکی بی مال و تنگ‌ده‌ست بوزور به‌په‌ریشانی ده‌زیا و خوی ه‌ویشته بو ده‌سته‌ی اغلابیون و ده‌سته‌ی کرد به

مثالا له دور و بهری مسلکی مارکسیسم له بهر لیاقتیکی غرب که بوی نظری همو همدای کومه‌له‌ی بوخوی کیشا ، زوزیف همیشه ده‌گه‌ل پولیسی دوره‌ی تزاریدا له زورم‌وانیدا بو و فدا کاری زور گه‌وره‌ی سگه‌ خویدا نشان ددها ، له‌بهر هم فداکارانه‌ی له‌سالی ۱۹۱۲ موفق بو که دوستی و توجه (لنین) پیشوای گه‌وره‌ی انقلاب بو لای خوی بکیشی بویه ناسازدن و پیشنهاد لنین به‌کارمندی کمیته‌ی تاومندی هلبزیردرا و هم ومخته‌دا له‌لاین کومه‌له‌کومه‌ لقی (استالین) که‌یانی (پولایین) یان د به .

هم مده‌ته‌دا استالین له نتیجه‌ی هیندی اقدامات که کردبوی وده‌ی کرد له‌لاین پولیسی تزاریه‌وه گیراو دوریان خسته‌وه بو سببیریا له‌م ومخته‌دا استالین بی هنده‌زه له پیشوای خوی لنین نریک بیو و جی‌ی باومری ته‌واوی ویی بو وه‌لی هیشتا کاریکی گه‌وره‌یان ته‌دابروه دوستی له‌سالی ۱۹۱۷ بویه سه‌رده‌بیری روزنامه‌ی به‌ناوبانگی (پراودا) که روزنامه‌ی یکی‌کونه و له‌م‌روزانه‌دا ژماره‌ی ده هه‌زاره‌مین له‌چاپ ده‌رجو . وله ۱۹۲۱ ۱۹۲۳ کمسری ملی آقایتان بو وله اکتوبری ۱۹۲۳ که لنین له‌بهر له‌خوشی بی ده‌توانی به‌کاران رابنگا و فعالیت به‌خرج بده‌وره‌ی کومشش و ته‌قلای استالین ده‌ست بی کرا .

له‌سالی ۱۹۰۳ که ۲۴ سال له‌ ته‌منی راده‌برد کچیکی گورجسی‌ی جوانی ماره کرد به‌لام زنه جوانه‌که‌ی چاراد سال پاش شو کردنی به‌مخوشی سل مرد - له‌م زنه کورریکی هه‌به‌ نیری (زا کرب) . که هه‌میشه له‌ باوکی دوره استالین هه‌ر له‌ مندالیموه موسیقی ، بخصوص آهنگی (آبیدا)ی خوش ده‌وی که هه‌میشه پام کار چه‌ندس‌آیک بکندلی رحمت گوبی‌ی لی راده‌گیری و لذتی لی ده‌با .

استالین جزیکی دیکه نه ته‌منی ۴۲ سالی دا کچیکی ۱۷ - منی که

دهییری لنین بو ماردی کرد له ۹ نوامبر ۱۹۴۳دا ئه زنهشی به دهردیکی نهزاندراو مرد - له زنی دوومهی دا دو مندالی هیه بیکی (واسیی) که ایستا له ئههتی ۲۴سالیدایه و ئهوی دیکهیی که خوشهوشی ههسو مئتی شورهویه (سوتلانا) کچی بیست ساله بهتی که چاکتر و یادگاری زنی دوومهیهتی - (سوتلانا) وهک دایکی بیانو لیدان زور چاک فیر بووه ، ومختی باوکی له زوری کار ماندودهین به آهنگی خوش و دلنشینی و دلاری دهکا .

لهو ومختهوه که لنین له دونیا ددرچوهه استالین به جی بی ویی ههلبزردزوه وئاوی اموری مئت و نیشتمانی بیکههتی جمههیر شورهوی به دهستهوه گرتووه .

ههه جورسال لههوهه الا منشی کههه ، جی بی (یشویک) بهی له نیشتمانی خوی دا ههچ مههیکه ردهسی نهو بهلام نه بهمهکهدا تهواوی اقتدارت و اختیارانی اموری ولات له دهست ویی دایو . ایستا چورساله که استالین رسماً به ریاستی شوروی کمیرههه انحازی جمههیری شوروی و کمیتهی دفاع ملی ههلبزردراوه و به چاکتی نه عهدی کار هانوته ده س .

لهو دهههیی دا که استالین ئهتدایه فرقهی مارکسیسم بو له بهینی ساله - کانی ۱۹۰۷ و ۱۹۱۲دا مسافرتیکه بو نیشتمانی - الهان کرد و مژنیکه له شاری (ون) رابووارد وله ژرنکوه ده گهل فرانی الهان نیکهلی لاپهیدا کرد و تا ئهتدازه بیک به روحیاتی ئهوماته آشنا به

استالین بیابوکی که ناره گیری وابه که زبر و زبو و پیروزی و افتخر و اقتدار و فرمان رهوان ههچکامیهان نا ئهوانن ئهو فریبو دهن وله حتی بزین . بیابوکی حلیم و نکبیا و بردهاره گفتوگو و نهماشا کردن و حرکت و اراده کامل مئین و سنگینه .

ماومی له ژمارهیی دو دا دینه بهرچاو

(په یامی من به ملتی کورد)

به قهلهی ع . خ

تشکیل حزبی مقدس دیموکراسی و خود مختاری کوردوستان به همو هالی رشید و جانبازی کوردوستان تبریک عرض ده کم و به دلیلکی هیزدار ده لیم ورن خائنان و دهرنین و له بیویان بهرین و بزائن تشکیلاتی حزبی بو کسب و منفعت طلبی نیه به لکه بیک سازمانی ملی که مقصود و مرامی نه و حربه تأمین آزادی و آبرو و قدرت ملی کورده مرام و آرزوی حزبی دیموکرات نجاتی کوردوستان له جهل و نفاق و دوژمنایه تی خو به خو به .

ده بی له خرر کرده وی پاره دست هه لگرن و خوتان بوروزی لداکاری و کارزر آماده کمن و بزائن رشوه و درگرتن و رشوه دان هزار مرتبه له ناموس فروشتن خرابیته خوابودش ای ملتی کورد ای عشایری کورد زور به ناموس ، به ناموسی ایوه له تاریخدا تا به پیاوی چاکین به پاره هه له مخه له تین ورن له ری می آزاد بیدا تی بکرتشین . به پشتیوانی خودا مال به رستی و خو وستی له بن را هه لقه تین و خانوی به رتیل و بران کمن و لداکاران له لکه کار داین و کار به کار زنان بسپیرن تا به وسیله ملتی مظلوم می کورد له نمان و تابویی رزگار کمن .

حزبی دیموکراتی کوردوستان ته وای ملتی له ژیر په رو بالی خودا ددپاریزی و خلک له دست دوزمن رزگار ده کا .

آرزوی گه وری حزب دیموکرات پارازتمی نه زادی سالم و قهوی و تعلیم و ترتیب اهالی کوردوستانه تا به هوی نه وه بتوانی استعداد فطری و ایستی نه و مانه ده . دوتیا به دا پلا و بیه وه .

کوردوستان تا به ورو فریسه و استعداد نه زادی خوی با وجود هه مر

ظلم و دهره دهریکی پارازتووه میزو نیشان ددها که قهومی کورد
 محو نایتهوه هتا دونیا هبه، هه رهه به و زیندووه . بهلام جار جار
 له زیر بهنجهی دیکتاتوراندا بی دنگ دمی ، له دووای بهینیکی که م
 دوباره آگادار دهن قهدی پیاوتهی راست ده که نهوه ، دوزمنانی مه خیال
 ده کن نه گهر کوردی سه رشیواو و(دهره ده رکن ویا سهینگی آزادی
 خواهه کنی کورد به (تورک - نانگ) و(تورک - طیاره) وتوب بهلشین و
 آوری بی بهردن به خیالی خاوی خوان ریشهی کورد دهرین بهلام بی
 خرن که آوری بی مقدس مانی ده گشپتهوه و به گیتی دهلی مئی
 دونیا : کورد زنجیری دیلی و زبردستی ده پینی و نابریتهوه و همیشه
 پا به در و بهر قراره !!

تهی ملتی کورد تهی شارستانی و دیهاتی تهی رؤسای
 محترم به تیر و دران تهی نهرو دست له نظرات و دوزمنانی بهینی
 خوبه خو : لنگرن ؛ استلانی خورانی که باعثی سستی بیکه تی به وه لایین
 نهورو موضوع بون و نه بونه ، و درن ملتی له نه بون قوتار کن له دووایه
 ده رچی ابوه پناهیری و ده بی و درن روحی حقه بازی و سخن جینی له نیو-
 برن و نه تمقانی بی جی دست هه لنگرن ، ده بی تهوای کوردوستان له
 دوری بهک گرد به نهوه به پشیمانی اتحاد و اتقاق له دو و به لایه
 که بو ایبه چنرود لیمی و مدد که بون مصیبت و ذله تیکی که کوردی
 مظلوم تا ایننا دیو به تی بوبه باعثی و مخیر هینانی ملت

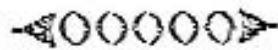
ده بی قزانجی برانان به قزانجی خوتان و ضرره بی خالکی به ضرری
 پیکتر بران دست دده دست بهک ، که دتهی شکوی کوردوستان که
 ده خله تی عرق بون دا به وه یله ی زنجیری اتحاد و اتقاق و دیموکرا-
 سی له گیشه لوکه ی نهو به لایه دهر کپتن ورزگاری کن ، ده بی کورد-
 دوستیکی خود مختار له جیانی نه و کوردوستانه تشکیل بی

تا اومید مەین بەشی زووری اهالی کوردوستان لەخەوی نەزانی ووشیار-
 بوئەو و لەداکردنی گیان و مالی خویان لە ریی نیشتماندا دریع ناگەن
 وایمانی وان لەری کوردوستاندا بەهیچ سەست نابی بەلام دەبی تەواوی گو-
 ردوستان نەهت ،ئی بکەن تاآمال و آره زوی کوردزوتر بەجی بگا دە-
 دنایادا دەبی هرقەویک بو بەهێ نەزادی نخوی هەبێشە لە حول وقلد دا
 بی ، ئابی بی کردانیشتن و نابی بی طرفین . ای براییانی عزیز وەرن لەدەوخ
 دەی حزبی مەقس دیموکرات و مخزین ویزانن کە اتحاد و اتقاق کەمایە
 دەستەلات و سەرکوتە ، سەرکوتن و دەستەلات مایە سەر بەرزیه .

پشتوانی- مانه، دەبی هەموو جاسە و جاسەش بو هەموو کەس کار بکا
 ئەگەر ئەورو زوخت و ئەزیتو زووری لە بەرامبەردا پاداشتی ابو لە پاشە-
 روزدا صد بەراپەرە ابو تووکی بوخومان دەچینن بوخوشمان دەبدری وئەو
 کورد دەبی بزانی کە آزادی لە آسمان ناباری و لەزەوی شین نابی ،
 آزادی دەبی بە اندازگی و خوینزری دەست کەوی دە سورتیکدا دول مەظم
 دیکرالی مەخوساً جاسەر شوروی بەخوینی سەر بازانی رەشیدی سور
 جوانی آزادی و دیموکراسیان لە سەری هەلگرتوین لە ویدوو اوو بە دەبەختی
 و جاسەر مەشیکگی کە ئەورو گریبانگر کوردی بوو نابی لە بیگانانی بزانی
 چیرکە دول مەظم لە پاش ئەو دەو خوین زیزی بە تەواوی ولاتیان راگەیا-
 نبوو کە دەبی هەموان شەیف لە آزادی دیموکراسی بەشدارین . ئەگەر
 "بە باعث هەمو بوخومانین کە بو رژگاری ئی ناگوشین و بەزە بیدن بە و
 مەنە مە نەئێ برایی خۆشەویدت سەردانیین تا هات لە قیداسارت
 زۆر ساریت . و دەبی زۆرێ برابەتی و سیکەتی لە ناومنتی کورد زیندو
 ... و جاسر ای کە جاس و ئی هەلگرتی دەری رضاحانی دول کانتوو
 ... و جاسر تەر هرحەر زۆرێ مەراسی جاسر کەس نەبوسە ئانی
 ... و جاسر تەر هرحەر زۆرێ مەراسی جاسر کەس نەبوسە ئانی

کورد بهجی مینیت ،

ئهی مکتی کورد امیدوارم که انشاالله بهوزووانه ههوکوردوستان له
 ژبر ههزمانی حزبی مقدسی دیکراسی دا له لدا یذ و منافع دنیای متمدن
 هه ورو استفاده بکهن و به زمانی شیرین خویان بنوسن و بهخوینن و هه و جار هه
 انشاالله کوردوستانیکی آزاده دنیا یشه بهرهم .

وطن

م.م عشقی

بهشتی جی؟ ههتا عدنانی تویی	وطن قیصر فدای گزوانی تویی
لهوی دووا کاتی گیادروانی تویی	هه و بهزرای ژمیدمان هانه حاصل
هه و توری حیات و زیانی تویی	به سزجو دوری دلی و ذللتی تو
ده توانی مایهی عمرانی تویی	نه ت بی فقط عام و معارف
مه گه رده و رهی کورانی جوانی تویی	له نملی یشه نه تیی استفادیک
له پاش بهندیک له سهر کیوانی تویی	به تزا آذی نجات و سهر به خویی
خهریکی زیووزیر اوشانی تویی	دهی دایکی و وطن دهستی مخالف
وه کو هه نچهی گزلی خندانی تویی	دلی آزادی خواست گه و بیگناه

نه زانیت ؟

که تنوسی بیکه تیی جها هیری شوروی له سالی ۱۹۲۹ دا ۱۷۰ میلیون بو و
 وه کن لیکه زا و نه و نه تالی ۱۹۷۰ ده کانه ۲۵۰ میلیون .
 ..... که عمری ماری له هه و گیانداریک زیاتره .
 .... که ته پلانوک (حلزون ای) مهیری جوار سال بی خوراک دهزی .

بو په پيدا نه بوونی جهنگی سیمه درانی خطوی نیلهلی جوکه نساسیکی

ا.ع. دلسور

به هیزه

ساومه نساسی جهنگ له ریک نه که وټنی امپریالزمه ، و دوه لته امپریالیسته کان بو فزانج کردنیکی زور له دواي په پيدا کردنی بازاری زورتر نه گهرین و هر دوه لته ډوله ته امپریالیسته کانی گوره آره زوی په پيدا کردنی زورترین بهش نه کا له بازاری اسکراو و هم بازارانه په پيدا تایی الاله مستعمرات نی . جاده ولته امپریالزمه کان هر یسکه کوشش نه کات بو په پيدا کردنی مستعمراتی زور بو فزانجی زور . که وانه هر و کوو به کورنی دبار کرا . ساسی ټیک گیسر بوونی امپریالزم له سر بازاره کانی دونه یه .

هر واپش کردنی هم بازارانه به صورتیکی بتساوی ممکن نه بوونی و . دتاری ایتاجی هم دوه لته امپریالیستانه ټیک نه بوونی نه پانخانه ته ، و چله به بیکی دانی جابو نومی هم تنگ و چله به به رزگار بین به کار هینسانی هیزی شکرې په لاماری ولاتانی تر نه دن بو زیاد کردنی بازاری بازرگانی هر و دکر ایازا په لاماری حبشه دا و الماری په لاماری نساو چی کوسلو و اکیادا . جانه ، مشدا الماریا به دمرگرتی هم دوو دوه لته سر به ستانه نه گه بشته پدای انگلتره دوباره په لاماری پوانیا و دیگر ولاتانی تر دا هم حله ټی امپریالزمه کن و بورزوازیه کانی انگلیز که نومک الماریا له بازاری بازرگانی انگلتره تی سر بکات ، به هم موو جوو ریسکوه هم ریگایه ی گرتنیان قرار دا له لاین هر دو طرفه و جهنگ اعلان کرا . و جهتا پاش شکانی طرفیک له شهر کهره کان طرفی سر که وتو له مپانی خړ پاندا له بهش کردنی میرانی طرفی شکاو نه که ونه کیشه کیش .

هر واکه وانه سببې په پيدا بوونی جهنگ په پيدا کردنی مستعمرانه و اکو مستعمره هدیت جهنگ هیه جاسر بهت بوونی هم مستعمرانه ساسیکی زور به هیزه بو په پيدا نه بوونی جهنگی تر و آزاد بوونی هم نیله

۱.

چو کانه گونله بیکی زور به هیزه له سینهی هیزی امیرالزم نه دریت .
هر وا کوشش کردنی میلهلی چو که بو آزادی و سر به سستی نه پیا
لازانجی خوی نیه به لکو لازانجی آسایشی عالیه و نه ته و کانی دهوله ته
امیرالزمه کانه که همیشه له همو جه نگی کدا گه وره ترین باری و گرا ترین
به سرشانی خویانا هه لگرتون .

هر وا کورد له داوا کردنی آزادی و سر به سستی نه پیا نیه به لکو به ناییدی
هه مو وولانه چو که کان هه مو نه ته و کانی دهوله ته امیرالزمه کانه له زیر
سعداری بیکیه تی سوویات به ختیاره که وانه کورد به هیزیکتی زور
گه وره ده داوای آزادی و سر به سستی نه کات .

هم داوا کردنهش حقیکی مه شروعی خوبه تی له هیچ کس سوال ناکات
هه وره هه له داوایه سر که و تنی زور آسان و نریکه .

دوژمنی که مالی اخلاقی

گه وره تر و به سامت دوژمنی که مالی اخلاقی نه سروی زوره
و کرد ووه بیکی به هیزه له زیاندا که نه گهر له گهرل نکسیر و
خوویستی و مقام خوازی تیکرل بی و به بیکی نه واره شمیستی دیشه
بهر هم : هه تر له و میناله به ظالمانی گه وره و کومه لانی گیتی که ده سستی
نه منا و هه در نه وان بو به جی هینانی نشه تی ترسناکی شهیطانی هه بزوینی
و بو تیکدانی ذونیا بان و هه خو ده خا . (نوالیس)

حزبی دیموکراتی کوردوستان

له دووای نوو له ههوهی مانگی خهزل وهه (آبان)ی ۱۳۲۴ هجری دیموکراتی کوردوستان له هههاد داندراو بهیان نامه ی خوی بلاو کرده وهه له روزی ۲- ۱۳۲۴دا ههوهل کونگره ی خوی که تیکه له بو له سهرا نو نو بنه درانی کوردان به ترتیبی زیرو .

۱- ماکوو آرارات: آغای عمرخانی جلالی ، آغای شیخ حسن . آغای شیخ کمی . آغای حسن آغای دلایی . آغای عبدالله آغای ملان . آغای فخری .
 ۲- ما - برادوست - دهشت - مهرگه وهه: آغای عمرخان شریفی آغای مله زرخان سکو . آغای عباس آغای فهنگ . آغای قویطاس آغای مه مدهی . آغای حاجی وتمان . آغای شیرو . آغای هیدی . آغای حسن تیلو . آغای نمرخان . آغای مراد . آغای نورگو . آغای زبید . آغای عزو آغای حسن هه ناره . جنابی آغای اجبی سید عبدالله افندی .

۳- شنو: آغای موسی خان زه رزا . آغای قرنی آغای زه رزا . آغای میرزا سید . آغای فاضلی محمد . آغای کاک حمزه .

۴- سندوس: آغای احمدی کاختر . آغای فاسم آغای بیرونی . آغای محمد امین آغای بیرونی .

۵- لاهيجان: آغای عبدالله آغای قادری . آغای کاک مامندی قادری . آغای کاک حسین محمدی . آغای بیرونی آغای ابرعشایری . آغای محمد امین آغای بیرونی .

۶- پیران: آغای محمد امین آغا . آغای قرنی آغا .

۷- ههاندواو: آغای محمد حسین خان سینی فاضلی

۸- بوکان: آغای عبدالرحمن شرفکندی . آغای رشید علیزاده .

۹- منگور: آغای ابراهیم آغای ادهم . آغای مام حسن . آغای کاک

سلیمان . آغای کاک حمزه . آغای مینا آغا .

وبائی برابانی کورد تشکيل دا وله لایهن سهران ره روشن فکرانی حزبه وه
 نطفی ژورچاک دایر به دیموکراسی ویکه تی ایراد کرا له م کونگره دا هه بو
 لکه کانی حزبی دیموکراسی کوردوستان تصویب کرا ونوبه ری تایه تیان
 بو دندرا هدریک له جی ی خووان دامه زران وده ستیان به کار کرد وهه زار
 هونری جووانی کوردوستان هم شعرانی خواره ووی که باسی دیموکرا-
 ده کا خوینده وه .

دیموکراسی اتمان دهوی

حوت سالی آگری شهری دونه یاهه دایسا
 دیزدی شهری تیا ده کولی گوشتی بیرو جوان
 ملیونها جوان ترو تازه نه و نه مام
 ملیونها به علم و هونر نابغه ی زمان
 ۱ بیان کرا به خوارده مانی کرم و موروما
 سهران کرا به گو له میدان فری دران
 سه هزار شار و دیهات تیکدران به بوم
 بیستر له وهضی ممله که تی کوردی (بارزان)
 بزجی جه لایسا ؟ له بهر آسایشی به شهر
 ریشه ی فساد و ظولمی به تلی له روی جهان
 میته . بچوگ و گوره حهقی خوی وده س که وی
 مأمور و شا له خوی بی چه جایی خط و زمان
 کوردی بی مخز به شهر بوو که جی هه رده یان کورن
 ورده و نه سیره دی له عراق و له کوردسان
 وادیاره هی نه وانسه له بهر نه امی شخصیه !!
 کی راسته قهولی ناپه بیجنگه له روسه کان
 نهو دتکری که هنج و ظفر یاوری وی به
 بهیدانی سوری داس و ستاره وچه کوچ نیشان

ئو لەشکرە ی بە ئەمری ستالینی پێشەوا
 بەبەدایە فەتح و بەردی لەسەر بیرلەنی پەقاز
 ئو لەشکرە ی کە ستی گری کردوو و دەلی
 ظالم لە کوی بە تیکێ شیکینم دەم و ددان
 وا ئو بەزەیی بە عالی مە دا هاتو مە کە یو
 کوورد یی کە سن لە گیتی ویی جین ویی نەوان
 بۆچی دەیی لەریزی بەشەر کووردی چارە رەش
 فانی نەیی زمانی نەیی تام نەکا زیان
 پێویستە قەومی کووردی وە کو سایی «شەر
 بەهزە ی یی لە حەقی ژان بیە نو ئەسان
 بەش ئو لە سایی ئو لەطفی قیەتی
 دەسقان لە دەستی بەگە گەرن زور بە روح و سەپان
 جیزیکی شازدە کە بن و دیمو کراتمان دەوی
 ئارین چلۆنە کوورد دەبوی یی و دکر ئوان
 مأمور لەخومی هەزچی کوتی چاکە ئی دەگەم
 خۆبندن زمانی خۆم یی گەلێک زوی دە کەزە یون
 گەر حاصل لە خومی خەرج کەم چەزوو دەیی
 دانیم مەتەب لە تازی و مەکتەب ئە دێ کەن
 ئو قەومە پاکێ فیری سەواد و عەلم دەیی
 ییگانه چیدی یەم نەلی کردوو حەشەو نەزان
 ئە ی گەورە کانی کووردی مەبارە کە یی کۆمەلو
 تەوێتی و یی لە لایەنی خەلای یی مەگان
 یازب بۆی بە فەتح و ئۆفەر لەشکری قزل
 هەر چەرخ و خۆل بەمەلی ستالین بەدازمان

وههروا جهلهانی حربی دیموکراتی کوردوستان ادامه ی پیدا کرد
به کی له جلهکان دیسان هزار تم شعرانی خویندهوه :-

(آوات و تیبینی)

ع هزار

وهسولی کهوی وهک عیلی (بارزان)
ناز و نعمت بسروا به نهلف
توشی ختم بی لهدهس دهی شادی
برات ببینی پی له پهوهندا
خوینت بریزن له زوی مهپهندا
شاهیدی مهتصود بگری له باوهش
ئو داری لیبی دای لیبی بدرستهوه
لهخاکی غوربت دهس بکنن بهسوال
نهیلی بو آخ ههلهکیشن نهفهس
شهو بنون له زیر لیفه ی نهلهسدا
بهسهر وانیش بی چونو چهندی تو
دایکیان وهقور بهسهر دهسکهن رورر
نیمعت و خوشی ههچبی ناگه نی
له دل دا نه بی که مته له ژن
یبی ناوی نهمن شهرحی بدهم وئ
بهسه بی بههسوی لهزین وههستی
له دهس ییگانان وا نهسیر و دیل
نرده کت باشه و دوشهشت خساله
بلاومان دهکا له سووچ و قورژ من
لههگل نهسیری دهگرین بو حالت

آخ چهنده خوشه لهری نهبشتمان
چهنده خوشه لهری ناموس وشهرف
آخ چهنده خوشه له سهر آزادی
آخ چهنده خوشه له ری وهطهندا
آخ چهنده خوشه لهری وبعجاندا
مهسا بهوشهتره له دووای روژی رهش
دوژمنت توله ی لی بکرستهوه
ئه جی دهریانکه ی به مال و مندل
ناز و نعمت یان دهربینی له دهس
خشیان بدهتی له وهختی جهم دا
لاقیان بیاسی به سپوهندی تسو
خویشیان بریزن لهسهر ههرد و بو
آری ابتیقام له سهر روی دنی
ههریاوی حبسی توله ی له دوژمن
کورد هگیان بیری بکهوه له خوت
بهسه با بهس بی دبی وژیر دهستی
سهبه یو کوردی بهجیب و نهسپل
هگیانه تا دوژمن سههزی ایشفاله
باوی بیتوه وهک تووی ههرزن
وهک روزانی زو ژن و شهه آلت

کوردی ناموینی بیتهوه بیرت ههفته بو تولت بهخامه و شیرت
 بان رزگار ده کهی خوتوووطلت یاخو له ناموس ده پری کههنت
 بردن به تهرهف خوشتر زیانه حیزو سلامت نیازی زاننه
 کرد بن ماندوین له بی رزگاری بایی نهکینین توژی ههزاری
 و برای بهرز و خوشهوست (خاله مین) له جهلهسهی روزی ۸،۲۴،
 ۲۶ هم شرنهی زبروی خویندهوه :-

دهی پیروز بی لیستان حزب له نوی
 چنا تووی بهکی و بهو زووانه ده روی
 ههزاری شین و ساوای باغلی سا و ا و
 بگا سور شور و شیرین بیت و بگویی
 به گویی دا وا برسرواندم فریشته
 گولسی هبواي گوردوستان ده بشکوی
 شاهی دهردی ده حزبی دیموگرات
 ده وایه بو بریمی چهگی توی توی
 بلی بهو دهسته دیکتاتوری زگ زل
 زگی دهرم له جی جی جوی هر بیروی
 به من بیویته گمرداش و برایهک
 له آذربایجانی و کوردی بد و ی
 نهوهک مال خوشهویستی خینگه. نهستور
 وهکر مالات هر بهخوات و بستوی
 بران پیساری چسا بن درژمنی خو و
 به ههوان ریی کهون تا نهمپه دهسوی
 پنتو بی با قسه و وهک تویی کله
 نه وهک توپن دیزین بقوییت و بیوی

ایش بویج واکه کاری خوت شسلی و شمل
 بزانه روزگار گه ی به سهر سنوی
 هتا هک و توه بوت هه هالی خوش
 ده لیکی لی بده و نامک هنی گوی
 نه بو قازنجی کوردان نای یسینم
 نه گهر سهد سالی دهستم بهستی به بوی
 نه گهر خورند بیتوه باور دهکای پیس
 قصبه ی بانه مار یا خدره گهر وی
 که دهستی برا که ههر کاریکی بیری
 بزانه لای خوت هه بیری به ته شوی
 دوغ بیکی ده کم آمین پلین لیک
 صبه نی رو به قبله نویزو نه چیری
 زهی ههر کس نه کوردان مالی تیکدا
 شهویکی دهق بی چاوی زوقی نه چوی
 چکای خالم له ههمن ههر نه و نه ده
 نه یسوی نیوه شعرانم به ده ز و بی
 و دهکوی تانی هم شعرانه ی که له بابت حزبی دیموکرانی کورف
 و شانوه کورتوه و بوی ناردون له زیره وه چاپ کراوه :-
 دهوی صوی تا روز به چاوی پر له سره و بی خوی
 بانگ و هه ریادم دهچو بو آسسان و بوزه وی
 یک بهتو پنگم ده کرد نهی کومه له ی کوردی ره چید
 تا به که ی دهه به ی بلند و هه رته به ی بهست و نه وی
 تانی دنیا هه بریان بونه صاحب اسم و تا و
 ایوه دهک گوزل چره زیر گل بونه مات و منزوی

انشاگینکو بیسی فرصت له دست خوتان مه هه ن
 نمکنه ابوهن که بینه مظهری پاک پرته و ی
 ناگهال بیستم که سوزی سینهی موزیکه و نهی
 مات له لای فرهنگ به نظم و انتظامی عوروی
 دهنگی طبل و شادی و آزادی و شوق و سرور
 عالمی پر کرده تا پهرخ خهپهیی خضرویی
 مدنی بوی^{۶۵} جومه به حری فکروده رای خه یال
 چونه نهورو خاکی کوردی بوته رومنی مینوی
 نوژده بان دامی که توی لافل له و مضمی روزگار
 نو مه گهر نه د بیستوو بهک دواک شهوکت فهوی
 دایره ی فرهنگی ایرانی به دستوری صحیح
 تا نمایش پی بدا اومضای کوردی مشردوی
 ملتی ایمن له مابه ی بهرجهمی داس و چه کوچ
 فرهنگ شادی رابخا بیگانه به زمی خسروی
 خو به جان و مال و روحیش حاضر هه رساعتیک
 گهر طلب کن شاعر تانی له نه ملی کوکی

(خهپه ریکی گهوره)

ته ری راسته ۱۸

له تهرانی خهپه ری که به اداره ی گرواری کوردوستان گه یشتوو
 خورا که شار ویران محمد آغای مظهری مالک دیسی (لهج) ی دست
 و اروتی جوانیکی کوردی له تهمنی بیست سالی دا به وه مینکی فحیح
 برهه خهپه ر نگاری ایمن له تحقیق دابه راستی و خهپه ری تم خهپه ره
 له ژماره ی دوایدا پخو به وه

► دیموکراسی چیه ◄

هی نویسری تازه‌زا، چه‌یس برایشه و درگیراوه :
له‌زمانی بونی هیرودیت می‌وزان و حقوقناسی گه‌وره‌ی یونانی
بست له‌دیموکراسی شه‌وبه :

ورده‌نگه حکومته که له‌ناو کومه‌لا اداره‌ی اهالی پیشان شه‌دا .
(کومه‌ل به‌یری هم‌وان اداره بکریت و حکم عایدی اکثریت بیت)
پشان دانی دیز و اراده‌ی کومه‌ل گرانه ، له‌په‌ر شه‌وبه چاکترین ریگا
بو درختنی شه‌و اراده‌یه ریگای دیموکراسیه .

له‌هم‌ولدا یونانیه‌کان مه‌به‌ستیان له‌دام‌زاندنی دیموکراسی (اداره‌ی
هم‌وان) بو ، به‌لام له‌گه‌ل شه‌وشدا دیموکراسیان به‌رام‌بهر به‌نیزامی
حکمی (مینارکی) و (اولیگارشی) داده‌نا .

ونارکی بانی تازه‌کسبک نه‌زه‌بری خوی ولاتیک اداره بکات .
اولیگارشی معنای شه‌وبه که کومه‌لیکی بچوک هم‌مو ولاته‌که بخاته
زیر اداره‌ی زه‌بری خویه‌وه ، وشه‌ی (دیموس) به‌مانا هم‌مو خه‌لک نیبه
به‌شکو به‌فقیر و جه‌زازه‌کان ده‌لین که له‌ناو دانیش‌واندا کومه‌لیکی گه‌وره
(اکثریت) په‌یدا ده‌که‌ن .

به‌لام زانایانی اوروته‌لین (هم‌وان) یانه‌واوی خه‌لک مه‌به‌ستیان داراوه‌زاره .
له‌گه‌ل شه‌وش بیتو بمانه‌وی له‌نیزامی دیموکراسی بگه‌ین و ده‌ورو بشتی
چاگه‌ لیک بدینه‌وه به‌سیاریکی زورمان به‌زمانا دیت ، وه‌کو : کمبونیته‌ی
(کومانی سیاسی) چیه‌ه آبا کومه‌لی سیاسی به‌وانه ده‌لین که له‌خاکیگی
دیار کراو دانیش‌تون یان به‌وه‌کسانه شه‌لین که هاوولاتن وخواه‌نی حقوقی
مه‌نین ؟

بلین ولاتیک به‌شی زوری قوله‌ره‌ش و که‌میکی سنین و حکم به
دست سیکانه‌وه بی و ره‌شه‌کان له‌حقی حکم محروم یان آبا له‌وولاته‌دا

دیموکراسی هه به .

که جی دهیی حقی هه ل بزاردنی نوینر (نابنده) بو هه موان هه بی بو
جی نه م حقه ته نیا به و کسانه دراوه که خاوه لی هه ندی زموی بو .
له هه ندی ولاتان بیه و گوتیه هه موان قبول نه کربت ، به لام له پاچیدا
نه م بیرانه به هوی هه ندی زنجیره وه له لاین قرال و یا کار به ده ستانه وه توند
له به ستریت آپا نه و جوره ولاتانه دا دیموکراسی هه به ۱۹۱۴ .

که نه م پرسیارانه وه لاده نیین جه نه گری ی دی دینه ری که به گرانیه
ده کرینه وه ، هه ند ولات هه به حکومه ته که ی له سهر بناغهی دیموکراسی
دامه زراوه ، به لام خه لک ناتوانن نه م حقانه ی خویان که خراوته سهر
قاهز وری ی ژبانی بو آزاد کردون به جی بینن ، له به نه زانین یان
هه زاری ، وه یایش کمو تویی زوری خه لک رای نادن ، یاسهر کرده بیکی
له شکر و پا کومه لیکی یچوک ناحیلی خه لک نه م حقانه ی خوی به کار بینت
هه ندی حکومه نی آمریکای ناوه راست و خواروو له م یابه ته به ، له سالی
۱۹۱۵ یونان و بلغار به ناو دیموکراس بون به لام قراله کانان به بیو پرسی
کس خویان ده گهل شهری گه وره خست ، قهرالی یونان ولاته که ی
به رامبه به تویه کانی دوژمن به رداو به جی هه شت ۹۱

[بناغهی دیموکراسی]

«دیلیمان نه م حقیقانه به : هه نو آده نیزاد وه ک بک هاتونه دلیا» له به مر
نه م حقانه ی که طبیعت یی به بخشیتون یانی به هوی حقی ژبان و سهر به سنی
و کیرانی یه وه به ژبان وه به ستراون ، حکومه کان وادابه دراون که هیز و
ترانانی له و خه لکه وه زنگرن که ادارهی ده کن نه و خه لکه به آره زوی
خوی نه م حقی (که بو اداره ورا گرتنی ولاته به حکومه تی به خشیوه) هه نو .
کانی حکومه تی به ظالم جاوی بی کهوت نه توانی نه م حقی بستی نه وه ،
(نه زا به یان نامه ی سهر به خوی آمریکا له سالی ۱۷۷۶ ده نوین) :

وه كو بهك هائنه دنيا وكو بهك زبان حقى آدميزاده ، آرمانيه
 گروه لاني سياسي باراستى حقوقى طبيعى و ههتا ههتاى آدميزاده ،
 هم حقايش : بهر بهستى ، وه كو بهك بون ، خاوه ندى زهوى و
 زار و مال بون ، بهر بهست كردنى زور و زجر ، هه مو سه رچاوه كاني
 هيزى سهروك و حكم به دهستان له بيلله وه ديتسه دمر ، چه همدريك ،
 چه كهسيك ناتوانيت حكميك به كار بينيت كه سه رچاوه كاني ميللت نهيت ،
 هه مو هذولانيك خوي راسته و خوبان به هوى و كړل تايبيكه وه له دروست
 كردنى قانونا هه به ، له بهر نه وه كه هه مو كه س بهر بهر به قانون وه كو
 به كن . وه كو بهك نه توان هه ر كار بهكي هه مو اني و باخرمه تيكى دهولت
 به جى بين ، ههچ كهسيك له بهر برواني و پاير و عتيدى تايهتى خوي
 نايى جيا (نجزيه) بگريت .

(نوسراوى زيرو له بيان نامهى حقوقى آدميزاده كه له لايهن مجلسى
 ميمللى فرانسه وه سالى ۱۷۹۱ بلاو كرايه وه .)

نه دو بيان نامه به له لايهن كار به دهستانه وه له وهختى جيا بلاو كرايه وه ،
 هه ر دو كى بناغهى اصلى ديموكراسى تيدايه ، بو نه وهى كه نه حقيقه تى
 حقوقى هه مو اني بخه نه ميدان كه داوه ده كرا مراجه تى عتلى آدميزاد كرا
 له گهل نه وه بشدا له نيو نه وه دو بيان نامه دا هه ر قيكى نه و تونيه نه و به و رانگه
 ده توانين بيخه نه بهر چاو :

هه ر كس كه ديتسه دنيا وه به سه ر بهستى له دايك ده تى ؛ ميشكيكى هه به
 بو بهر كردن و ارادتيكى هه به بو كردن و بزوتن مل كه بهچ كردنى به كى
 بو به كيكى تر له ارادى سه ر بهستى محرومى ده كا كه نه وهش راسته و خو
 بيجه وانى طبيه ته .

آدميزاد وه كو بهك مساوى له دايك اين وه هه مو خاوه نى عيني حقوقى
 (ماوهى له زماره ي آنى ديتسه بهر چاو)

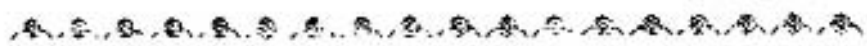

(جهزنی سمورهی اکتوبر)

بهناسهتی بیست و ههشتهمین سالی انقلابی سمورهی اکتوبر له مها باد ساتی ۴ پاشن نیوهرو له کانگای (حزبی دیموکرانی کوردوستان) جهله سهییکی به شعوکت که تیکهل بو له محترمین و آموزگاران و روحانیان گیرا پندیراییکی گهرم به جی هات له لاین جنایی قاضی محمد نطقیکی تیریکی و موقدت آمیز ایراد کرا وله لاین کارمندانێ حزبی دیموکران و قوتاییه کانی قوتابخانهی (گهلاوژ) تیریکی صمیمانه اظهار ده کرا وله پیش سخنه که دا سرودی ملی ده خویندراوه و موزیکی ملی کوردوستان احساساتی گوی دیره کانی ههله دایساند . جهله ساتی ۷ پاش نیوهرو ده گهل جهله ریزان وهوریا - به کی به شوق تمواوبو .

بوزانیین

کوردوستان بو بی راگه یشتن به شکایات و دفاع له حقوقی خوینده واران کراوه تهوه هههه جووه شکایهت و تاره شانندیو هه به بومان بنسرن و دیسان نکا ده که بن اخبار و حوادثی کوردوستانمان بو بنوشن که به چاپ بگات .

(ناو و نیشان)

سابلاغ . مها باد - شاهامی وه فایسی چاپخانهی کوردوستان گهولر
صکوردوستان .

(	(	(	(	(	(	(	(	)	)
(	(	(	(	(	(	(	(	)	)
(	(	(	(	(	(	(	(	)	)
(	(	(	(	(	(	(	(	)	)
(	(	(	(	(	(	(	(	)	)
(	(	(	(	(	(	(	(	)	)
(	(	(	(	(	(	(	(	)	)
(	(	(	(	(	(	(	(	)	)
(	(	(	(	(	(	(	(	)	)
(	(	(	(	(	(	(	(	)	)

کوردوستان

*****

بلاو کهره وهی تیری حزبی دیموکراتی
کوردوستان

(گواریکی نه ده بی کمه لایه نی سیاسی کوردیه)

هه ر پازده روز جاریک بلاو ده کر شهوه

ژماره ۲ سالی په کم ۳۰ سهزماوهز ۱۳۲۴ ۲۱ دسامبر ۱۹۴۵

له م ژماره په دا

۱- زبان و ادبیات کوردی	صفحه ۱	نوسهر م حمیدی
۲- شهو نه بو وه طه نه	« ۶	« خ شیواو
۳- بزی دیموکرات	« ۷	« م هیمن
۴- نهی دایکی نیشتمان	« ۹	« ع خسروی
۵- دهوره دهوره ی هونه رو کار ده بی	« ۱۰	« م عیشقی
۶- نامه ی کچیکی دیل	« ۱۱	« م هیمن
۷- فریسیکی هه نبو	« ۱۳	« ع هه زار
۸- دیموکراسی جیه	« ۱۴	« م نژادی
۹- هه ل ده کم	« ۱۷	« م هیمن
۱۰- ژنرالیموس استالین	« ۱۸	« م حمیدی

مهاباد چاپخانه کوردوستان

زبان و ادبیات کردی

بیشتر مردم بنده اکثر دانشمندان از که وساحت زبان کوردی با آن زبان
میخیزد یا راه اشتباه را پیموده‌اند ، اگر از چگونگی این زبان از آنها پرسش
شود گویند که زبان کردی يك لهجه مخارط و یا مشتق از فارسی است
و رابطه‌ی ندارد و علت این اشتباه دو چیز است :

- ۱- مشابهت لفظی در بین یارث از واژه‌های کوردی و فارسی .
- ۲- بکار آوردن پاره‌ی فارسی در کردی .

اگر بخوبی ملاحظه کنیم می بینیم که مشابهت این مقدار محدود و از
کردی و فارسی در نتیجه خویشاوندی نیرومند است که در میان این دو
زبان بلکه این دو نژاد هست . زبانهای که باید یکدیگر خوشند اینگونه
شاهیت را با هم دیگر دارند ، زبان انگلیسی و ژرمنی و لائینی چون ه
سه از يك ریشه (زبان آری قریب) سرچشمه گرفته‌اند بسیاری از واژه‌هاشان
مشابه یکدیگر می‌آیند و این مشابهت هیچک از دانشمندان را دچار
غلط نگردیده است که بگویند : اصل انگلیسی ژرمنی و یا لائینی است یا
میگویند علت این مشابهت این است که هر سه از يك ریشه که زبان آری
است مشتق و منشعب شده‌اند و واژه‌های مشابه هر سه زبان کنده‌اند
می‌باشند که در همه باقی مانده و بی کم و زیاد از حیث تلفظ تغییر پیدا کرده
داده نیست چرا دانشمندان در هنگام بحث از زبان کردی و فارسی
حقیقت را فراموش کرده و گمان میکنند که زبان کردی يك لهجه مخارط
و یا مشتق از فارسی است در صورتیکه می‌بینند اکثر واژه‌های کردی
شکل و ماده و تلفظ با واژه‌های فارسی مشابهت و بلکه تناسب ندارند .
در میان واژه‌های کردی و فارسی زیر :

کردی	فارسی	کردی	فارسی	کردی	فارسی
تووو	مو	لرروت	بینی	چو	زنده

فارسی	کردی	فارسی	کردی	فارسی	کردی
مادر	دەپک	دختر	زک	مزه	پەرزەنگ
پسر	کور	گرددن	کەج	پدر	پەدە
گوسفند	قوولک	پیل آهن	هەل	انگشت	هەنگەت
سنگ	پەرد	پزغاله	پەزە	زشال	زەشەل
			کارپه	فوج	پەوج

هیچگونه مشابهت شکلی و لفظی و مادی دیده نمیشود، پس باید این واژه‌ها پس از جدا شدن نرگه کرد و فارس (ممکن است این واقعه در قرن نهم و دهم پیش از میلاد واقع شده باشد) بوجود آمده باشند، و مشابهت (لفظی اساسی شکلی تصریفی نحوی) که در میان پاره واژه‌های کردی و فارسی دیده میشود در این است که این دو زبان از يك اصل معلوم که پیش از رفتن آنها بجزایر بخراب زبان مشترک بوده است پیدایش یافته و مانند سایر زبانهای آری دیگر کم کم تغییر یافته و از یکدیگر متساین شده‌اند.

علای زبان میباشند که مناسبت زبان فارسی امروزه با فارسی قدیم نحوی ضعیف است و پس از سوره ساداتان پیدایش شده است و نمیتواند اصل زبانی از خود قدیمتر و کهنتر باشد.

(سرمدی سمیت) مؤلف تاریخ آذربایجان میگوید: این نظریه که میگویند زبان کردی از فارسی پیدایش یافته بی اساس است و هیچ دور نیست که زبان کردی از فارسی قدیم هم کهنتر باشد (به خصوصیه کی تاریخی کوردو کوردستان این زکی پیک و کوردو کوردستان مردوخ مراجعه شود)

ادبیات کردی

دور نیست که این موضوع در نزد دانشمندان بمنزله معما و یا افسانه بنظر بیاید و حتی عم دارند زیرا سهل است که از ادبیت کردی بلکه

بان یا بکلی بیخبر و راه را غلط کرده‌اند و راستی این جهل و یا این ای قرن بیستم که قرن دانش و کمال است نقصی است بسیار می‌بینیم که دانشمندان این دوره هم و تمام وقت خود را صرف یک کوچک و بی اهمیت مانند سامری و سائبی میکنند و میخواهند دنیای را از زبان و تاریخ آنقوم آنگاه نمایند ، اما متأسفانه از ملت قدیم ن کورد خیلی کم یاد مینمایند و اگر گاهی یاد کنند بمناسبت باره ت و پیش آمدها است که آنها بر روی اساس علمی نبوده و بسیار است .

عده از دانشمندان مانند لهرج ، شیندلر ، ویتسه تیراغ ، سون ، موزمان ، ولاد میر مینورسکی و بعضی دیگر از مستشرقین روسیه به مات در پیرامون زبان کوردی پرداختند ولی شیراز ادیبه فرانسوی بی پول مارگریت) هیچکدام ز ادبیات کوردی یادی نکرده‌اند و راستی ی گله نیستند زیرا میبایدت علما و دانشمندان کورد خود در باره کوردی بگویند و بنویسند بد بخانه صدی نود و پنج از دلمایان کرد بیگانه خدمت کرده و زبان خود را مهمل گذاشته‌اند و تا اندازه یت بیگانه فرورفته‌اند که عده در رف ادبای آنقوم قلمداد شده را هم خود آنقوم غصب و از زبانه ادبا کورد بشمار نیاورده‌اند خدیوخان ناکام ، ماه ندف نام ، و شمرای کردستان ایرانی و ی ویژه مولانا دس تایی و ابراهیم محمد الفتدی پسرش زبان می بسیار خدمت کرده‌اند .

تاریخ هشت بهشت که شش جلد و ۲۰۰۰۰ شعر است یک نمونه اند و ممتاز ادبیات فارسی است که پس از شاهنامه آمده است . ادبای کورد که در حال خود را در خدمت است عربی بسر برده‌اند در آثار نام نیک را بجایگزیند بنام آید بنام صفا را سیاه کنیم

بویژه یکمده که در این قرن اخیر از زمره استادان و مفاخر عرب می‌آیند و اینها (احمد شرقی) و (جمیل زهاوی) و (رضائی) میباشند .
 مفتی ابوسعود افندی (متوفی در ۹۸۱ هجری قمری) و عده از او احفادش و عبدالله جودت و عده از بابانزادگان خدمات گرانبهایی عربی و فارسی و تورکی کرده و آثاری بسیاری بجا گذاشته‌اند عبدالله بیترشی که (ابن‌السنه بصری) او را سیبویه زمان نام میبرد و کتات (کتاب‌المعانی) که در سال ۱۲۸۹ در آستانه بچاپ رسیده است بحر کوردیرا هم بجا گذاشته است .

خلاصه خدمتگذاران زبان و ادبیات کوردی بسیار کم و اندک شمارند آنچه ما میدانیم از (علی تروه‌وکی) که در قرن پنجم هجری زیسته است شروع میشود ادبیه فرانسوی (لرسمین) در اثر نایاب خر (ضرب المثل کورده) چند قطعه از آثار این شاعر کوردیرا به زبان ترجمه کرده است که در واقع یک نمونه ممتاز و ادبی است پس از ترم باباطاهر همذنی و بی‌بی فاطمه خواهرش (در قرن پنجم و ششم هجری میزیسته‌اند در وادی تصرف بسیار شعر گفته‌اند و هر دو دارای چند آنگانه میباشند (علی حریری) نیز معاصر آن سه شاعر بوده است و دیوان شعر گرانبها را بجا گذاشته است که از حیث رقت و بلندی و شور پر بها است ، ملا جزیری که به (شیخ احمد) معروف و در عصر قرن ششم هجری میزیسته است دارای دیوان لطیف میباشد که در سال ۱۲۰۰ در (برلین) چاپ شده است و این دیوان از حیث رقت معنی و حسن ادبی از مفاخر ادبیات کوردی بشمار است (فقه تابرولان) قرن هفتم [ملا] قرن نهم هجری را سلفه باند و حداس خرد آباد کرده‌اند ، (احمد خانی) از مفاخر قرن یازدهم هجری است (دستان معوز و زلت نوهار) که در اثر جاویدان میباشد برای نژاد بعد از خود پارم

نذاشته است در همه اشعارش ذوق ادبی و احساسات ملی خود را اظهار کرده است (داستان معرزمین) که به لهجه حکاری نوشته است در سال ۱۳۳۸ و می در استانبول چاپ شده است و فارسی و تورکی نیز آنرا بر سروده است (اسماعیل بایزیدی) نیز از شعرای قرن یازدهم و از مقلدین احمدخانی است [نقحات گل] شاه اثر او است .

[شریف خان جوله مرگنی] که یکی از امرای (بتلیس) بوده است قرن دوازدهم را پر کرده و در لهجه کوردی کرمانجی و فارسی دارای اشعار و غزلیات بسیار است .

قرن سیزدهم و چهاردهم هجری از حیث شعر و شعرای کورده از قرون سابق الذکر ثروتمند تر است .

(شاه پرتو حکاری) (احمد رامز بیک کوردیزاده) (مصباح ساوجبلاغی) (مصطفی بیک کوردی) (ملا خضر نالی) (حاجی قادر گوئی) (عبدالرحمن بیک نالم) (شیخ عبدالرحیم مولوی اورامی) که ولادیمیر مینورسکی او را در ردیف فردوسی قرار داده است (مولانا خالد کوردی شهرزوری) (شیخ ربنا طالبانی) (محمد افندی) (حمه آغای دربند قره) (حسن کنوش) (صالح افندی آهی) (احمد حمدی بیک) (طاهر بیک) (احمد بیک چاف) (امین بیضی بیک) (خسته) (سلیمان افندی یمنی) (ملا صالح حریق) (عبدالله حسن) (ملا محمد خاککی) (ملا مصطفی بیسارانی) (ولی دیوانه) (احمد کور) (امین بیک دزه تی) (ولانی) (ملا مصطفی بیاری) (حسن هوس) (ملا محمد کوماسی) (ملا احمد دربند) (ملا قادر شیخ وسانی) (ملا رحیم مگری) (کاک امین مگری) (کاک مصطفی ایرانی) (ملا محمد کوئی) (ابوالحسن بیق فاضلی) (ملا معروف کوکی) (ملک الکلام) (برده شانی) و امثال اینها این دو قرن اخیر را بنور انبیات روشن کرده اند .

غیر از اینها که بر حمت ایردی پیوسته اند در حال حاضر کوردستان

دارای بسیاری از شعرا و اندای بلند طبع و ذیقیمت میباشد که اشعار و آثارشان در روزنامه و مجلات کوردی و فارسی بنظر میرسد [بیرمیرد] (سالار سعید حیدری) (غیدالرحمن شرفکندی ههزار) [خاله مین] [هه تاو] (هیمن) (شهرزه) (فانع) [ملا کریم زاری] [عرقی شعری] (ایاق بی کهس) (سلام) [گوران] و صد ها مانند اینها از شعرای بنام فعلی کوردستان میباشد که بفارسی و کوردی شعر میگیند . م س م حمیدی

شیوایان و دوازده

گیانه من کارم کراوه بویه بهر هاوارمه
 دل له دستم چوتنه دهر یاران چلونی بینمه موه
 زینی من تازه محاله واه چاو و خوینی گمش
 خوم بهفوز بانی و وطن کردوریم دازینده کیم
 ورنه ده وره تا به دل گمونی شتیکر بی پلیم
 یاد گاری من بی بهرت نیشتمانی خو غویست
 نهی و وطن دازانی کوردی حقیقه و آواره بی
 هه ل برن جاوی بزانی چون له دهس بیگانه کان
 جیمه نی هوای هموملت براسر بوته گول
 چون نعرتی دل به محالی روله کانی دهر به دهر
 په بره وی نا کهم له غیره و صد بلین دیوانه به
 گر له دهس بیگانه روزی صد خه لینه مین بدن
 گه نهجه کانی کوردی هر وه که نصت بهری ای وطن
 گهر له دهر کی آره زوم بو کی مرادم هاته دهر
 کانی خندان و دهی شیواو تاوی شینمه
 بو طبیی دهرده کم نایه چه جی ی تکرار
 دایم آخر آهی نرد و چمرگی آور بار
 تک تک دهرزی که سر جاوه دل خونین بار
 ورنه سه رشیم رفیقان هه کرسی غمخوار
 نیشتمان به روشن آمان خاکی جوهر دار
 عشقه کت تیشوی دو گیتی طاعتی شه کار
 غیره تیکو بی بهسه نورو که روزی کار
 هر جی تیکل خا کوخوله هر سری سردار
 بهاری کوردی مه مظلوم مانگی به فراتبار
 اخ و دهر دی کیز و کالی عاجز و خه مبار
 روز و شه و دهسه مودعا بو کوردی خو بخناره
 تا موی بیم تاله و الله زهری افی مار
 لای آذر با بجانیم گرتی بی خار
 نهودمی دهری جوانیم و کلاوی لاره
 عاشتیکم غم زده و بی کهس و وطن دار
 خالد حسامی (شیوای)

بڑی دیموڪرات

هين

مزگينيم ديهه دهگه به آوات
حزبي ديموڪرات توده دا نهچات

بڑی ديموڪرات بڑی ديموڪرات

كورده گيان نهورو چاودلت روت
تساي ومانه هه ستنو بجزون

بڑی ديموڪرات بڑی ديموڪرات

سازبان كرده لهشكر يكي چاك
نوميدم هيه نهو لا وانه پاك

بڑی ديموڪرات بڑی ديموڪرات

هه موآ زاومردود ليرن
له روزي جهنگاوه كه رده شيرن

بڑی ديموڪرات بڑی ديموڪرات

اڻي واپان هيه له ميدان جنگ
دوژمني كوردان نه گهريكا دهنگ

بڑی ديموڪرات بڑی ديموڪرات

جهنگه هه راو شهر و تنگانه
به كويري چاوي پيسي بيگانه

بڑی ديموڪرات بڑی ديموڪرات

جيڙهه ي نصب صڪردلي تابلي له بوڪان

روزي چوار شه مو ۲۸-۹-۲۳ ساني چوار دواي نيوروبو نه صبي تاباوي كلوي
حزبي ديموڪراتي گوردستان لڪي بوڪان مينيگي گوري كه له هه مو آهاياني
هشپر و خه لڪي شاري خشكبل درا .

آغای محمدمین آغای ایلخان زاده به نطقی خوی میتبتگی افتتاح کردله پاش نطق ایلخان شهربت خوری کراو له دای شهربت خوری سیصد نفر له آغایان و لای هینانی تابو که چون و به چه پله ریزان و هوزریاییکی زور تابو که که له سرد آغایان بوو بو محل حزبی حرکت در او فیداییانی مسلح مشغولی تیر اندازی و مدیون آغای ایلخان زاده و حمزه آغای حمیدی تابو که بیان نصب کر لاوانی قوتابخانه ی مشغولی سرود خونیدن بون وله دوائی هوم آغای مه لاند نطنیکی له پامت آزادی کوردستان ره ایراد کرد آغای حقیقی شاعری به بانگ له خجوس خوختاری کوردستان دسته شیریکی خونده وه بالا چیزه به چه پله لیدان و خوشیکی زور خاتیمه ی هات

دهنگ و باس

ناریکترین کردوهی که سیک هوم به که له وولانی کدا جینگایه ک بویت و وریکختنی داواو کیشه هبی و خهلکی به خوشی خویان کاران بکن که له حوتوشی به لاوضره به خهلک بگه بین . ههروه کو بیستومانه عبدالله بگ آر پانوه له عمل حمزه آغای و ته مش مرافعه کی ملکبان هه وه عبدالله بگا دادخوازی دیمه شاری (مه پاند) که له حزبی دیمو کرات شکایت بکامصطفی ی کر حدز آغای و ته همیشه ده که ویته دووی و دوی کوزی ، جهنده که که بان بویرس و دارا خوازی هینایه شاری چلونیته تی وی له تحقیق دایه ، و نتیجه ی له ره سی دا دیمه بهرچاو .

تکای تایبه تی

- ۱- له نوسرو برژه محشره بکنی کوردوستان نکاده کین له یار و کزیمگ دریمی نوسرون و دهر کس بهش به حالی خوی یارمه پ بنا و نوسراو دهنهستان بو بیرن .
- ۲- له خوننده وارزه بهرزه کان تمنا ده کین هه رحی زوتره آهونه که بو بیرن چونکو گزوارای کوردوستان محتاجی کومه که .

تهی دایکی نیشتمان

پللی، تیغ، تیغ

کور د - تهی دایکی نیشتمان عجایب بوجی وا عسکین و مان ۹ .

بوجی وا دامار و دزی ۱۹

له چاره کانی نمخوشت جرای روناکی و جووانی نایندی ۹ .

بوجی وا بهتالی بی ده کندی لپوه آله کانت ههروه کو گولی

پایزان له بهر سمرمای زستانی دا سیس بون ۹ .

بوجی وامات و بی دهنگی ههروه کو بیرزنیکی که له زیر

چهنگالی ظالم و ستمکاران دا ایخیر و دبل بی ۹ .

بوجی نایی دلخوش و شاد بی ۹ .

له بهرچی نایی نیوجاوانیکی گنناد و روورکی گنشت بی ۹ .

دایکی مخوشه و بست آیا له بهر کوری بی عقل و نمنان عاجز

بوی ۱ ، آیا بدبختی و نه لاسی و بی خهبری کچه کانت توی وا کتر

کردوو ۹ ! آباشتی و بی وهایی شارستانیه کان ، و نایاوه تی و نه بهلی

هیندک له کوره عشیره کانت توی وا دلگیر کردوو ۱۹ .

آیا پاریشانی و نه بونی و بی دهستلانی و بدبختی و نه داری

دیه تیه کان ، وناله و هاواری سوالکهران ، و فقیرانی دامار ، و

رمنگ زمردی وایو به باری نه خوشان توی وارننگ زهرد و نیو

به پار کردوو ۹ .

آیا له بهر تاریکی دنیا ویا بدبختی دری عالم و بان برا

کوزی و دوزمنایه تی کوره کانت توی به وحاله ذلیل کردوو ۹ .

آیا دورویی گهوره کان و دل ره ملی دهوله مهندان ، چاوتهنگی

زیر و زبوداران ، ذللی حکمندان ، بی شرمی دزان ، هاواری

دل‌رزی بدرو ، و نه و گورگانه‌ی لباسی مه‌ریان له‌به‌ردا تو‌یان غمگ
 کردوه . ؟ و یا دایکی خودبوست لانی تنبیری ویی علفی کر
 کانت وا نه‌خوش و په‌ریشان و غمگینی ؟

دایک :- روله گیان اموس . . . . . اموس . . . . . باعث یخصیری
 ره‌نگ زه‌ردی و لیو به‌باری ، ذلیلی زده‌ده‌ده‌ری من تن‌یاچه‌ندبا
 کوری باخلف و بی‌و‌یزدان و رشوت خوربون که‌به‌پاره هه‌لخه
 تاون و هیچ حیا ناکن که‌دایکی وان ده‌زیر په‌نجه‌ی بی‌انان
 ذلیل و دیله ؟

کورن :- نه‌ی دایه‌گیان نا‌مید مه‌به‌هوزروانه به‌پس‌تیرانی خودای بی‌هاوک
 به‌قوه‌ی باسکی کورانی آزادی خواه و دیمو‌کرانی کورانی ما‌خند
 و دزویی و‌یزدان محو‌ده‌بنه‌وه و توش له‌زیر زنجیری اسارت خلام
 ده‌بی !!!

— ده‌ورد شه‌وردی هونه‌ر و صکار ده‌بی —

کیزیکی چارده‌سالی لیو آل	هاتوه روزی له‌مه‌ک بوماز
دلی پر یو غم و حزن و خیال	به‌غضب هاتوه مال قه‌ر شمشا
هانبوه جاش کورده‌ی احتیاساتی	زور به‌هیبت بو قه‌یاله‌ی اتر
دای به‌ارضا له‌لم و ده‌قتری خوی	آوی جاوی له‌پرا هات و ش‌جور
فلکی عریده‌جوی نفرین کرد	گول‌بدنه‌ن‌زوری له‌بو‌خیری شین‌کر
مردنم چاتسه‌له‌و زینده‌گه‌به	دس دریز‌که‌م له‌بو‌هه‌رچشتی بی
نه‌لیباسی بدنم دایو بستم	نه‌کتیب و قه‌لمیک تی کوش
آسمان پی‌خه‌ف و ارضه‌را‌خه‌ر	بوشتی قور‌به‌سه‌ری بی یازر
نه‌ورو سی‌جواری له‌هاو سالانم	هاوک‌کلاسه‌انی به‌رز عشو‌انر
که‌لیباسیان له‌حریره‌وله‌په‌بستم	گه‌ردنیان پرله‌به‌رلیان و به‌ش
یک‌جهان کبرو‌عروور و د‌عیه‌ن	ولی معنا هه‌مو زور بی مایه‌ر

چون نهو کهدش ونه شيان بر دم
 بوجي چونکه له لباس بي به هر دم
 له جواني کوتي دا يکي دانا
 تر به ظاهر که فقير و روتي
 هو لباسه له بهر وان دايه
 هو نيز بک بوونن روژي حساب
 بو روژي له بهر هه لده گرين
 روژي علم و هونر کار ده بي
 هو کسي و نه زور و خو بنمان ده مزي
 مضموده ده وره ي هونر و کار ده بي
 نو هه سروانا له بي حکم ره وا
 ووله هه رکس به هونر والا بي

بي وهابانه ده ريشيان کردم
 ياله وان چر انترم و گول چه دم
 روله هيچ علم نه خو گه ريشته وا
 به هونر قيمه تي وک ياقوتي
 خو يني توده ي پرولتار يايه
 ودهغه بره سينه وه آغا و ارباب
 ريشه ي ظلم و جهل هه لده برن
 به هونر حرمة تي به کجار ده بي
 زوري بي ناجي که خو يني دمرزي
 روز روژي گه لي جوتيار ده بي
 هه رکسي کاري نه کانا ناخوا
 روژي دي منزله تي با لا بي

م . م عيشتي

ده بياني تازه ي سوه ت **ناها کچيکي دييل** هه به سته ي آرکاد :
 خوشه ويسته کم چکوله

وهر سگر : هيمن

غم و دهردي من يکجار زوره
 گوزا به کاني ايمه له پيش چاوون دهين
 دولاني شاري سه گانم رده کيشن
 به تهنه عهز له من نيم بلکه هه مو کچاني
 گونده کم ده گه لن خواهي نه خواهي له کس و کار و مالي خو مان دور
 وينه آواله کانه هه مو به ناوده گرين به لام نمن له بهر زور به ي
 له و فرم بسکه له چاويدا نه تيس ماوه آوانم هه رته و ونده به که کز به کاني
 خوم و بهر نه و چه رخانه بدم که هه بيته ده سورين ، به لام سودي نيه :
 هه گه ل هه و کچيک چيانه ي آکا داريمان ده گن هيچ نا کري ؟

خوشبوسته گم - له وکلفنه زاکاوه نامت بوده نوسم : ناتوانم بلیم تر
 وونامه به خربشی خوم دهنوسم چوړنکو خون دده رگ و دلی من داپهت
 بهتی بهلکه بهر نامت بهومیدانه بو دهنوسم که گبرفانم دا شاردومه
 له ترش تکه گم برخیزه کنی بهوینیه به : له تو بچویه چهی چه
 تمن تاویستا له تویی خه پرم دانتت آدریشت نازانم نه دی بو کوی
 بو کوی دهنوسم تنها خوشبو بکی دهنومه دهستی دوزمن تاییم بی که
 تمن به موی گورانی بیزه کای شاره که مان وه لاسم به آسماندا ده نیرم
 ونامه که من که به دواي بادا بولای هوران دروا : شاید روزیک
 ده گمل پریشکه پریشکی بارانی ودهس تو بکوی : خوشه ورسته که
 ایسه به بهستی چومه بهرینه کانی خوماندا نی مین و هر به که چیکه
 گولیشمان له چومی هاویشت : شه پوی آوی چه بیکه گوله کانی می
 کرد آواله کانم همو هویا بر آو بون : تنها چه بیکه گوله که من
 نه بو و آو بردی له وکاندا له نوم باچلکی سرباز بهوه هاته پیش جاو :
 سر بهردیکی راوستایری : وکلوه کهت بولای من راده ومانند و بر
 یم دهستی - گوله به هواندا درویشن به لام وده نده کهوتن وده
 وشت کهوتیان نهان دهری وریندانان نده کردی .

له پانان ایسه به نامی چاران ده گمل بیکتر وهری کهوتین : تمن
 کانه دا پید و ابو که به دپه خنی بومه له خور و خه یالیک زیاترنیه - چونکه
 تدریست به کترین و خوشبه ختین : نه دی هیچ پیمان وانیه که براهه کانی دیر
 بانو زمه ند و مجا و گزو دهخل ودان دا ریگمان بو ده که نهوه .
 له وعاندا تمن یم و ابو خیزانی نوم - بکترمان له آمیز ده گرت و ا

(۱) له او کزنی وچندیک له تارانی دیکه ی روسیه له روزی جه زنی « س
 زان » دا : کهان هر به که چه بیکه گولیکه ده پستن به آوی دادده
 له آو گول قوم به نیشانه ی به دپه ختیه : رنه گه روم نه بو نهوه پاجه

دې ده کښېن چو پکښه گله که ی من هه روا به سر آودا د هرو بېشت به لام
 پیر گردنوهی من لهو بابونه، یی که نکه چونکو به راستی لمن بروام به
 ل نیه خړه، وریښه کم - تازه بریز - : نارمایی به سهر لېره واره کان دا
 کتوه - به سر چلو کی داره کانی کاج دا و به پریه روجکه ی آشنا ناند
 مانگی هه نگو بڼی منی لی هوما د چینه پیش له به نجره گولی عالی ده -
 بدرین : که آونگیان له سر ده دروشی

هه رده لی چاری کاله ده کوی : بهلی ده گری تانگی من نه یینی و به
 ز نی چشویکم له پیشد به شویکه که نازانم له آئیزی پیاویکی بیگانه دا
 ماله باومشی حاکی سازدا ده ی بنوم لمن هنده کی شه هزار زیاتر نیم
 مانزیم له پانی وی د گول توجوت به - ده گول جنم و کویره وه ری بوومه
 آوان به سه نهوشکایه نه خورایانه : مال آوا بیت لی ده کم بانازانم نه وانه
 نشتاودوت له کوی پان ده نکات - نه گهر اریانه بیت پی نه گه بېشت : ده یی
 نه دریزه که ی دیکه به خونیه وه کپه نامه : نه وانه ی که فریسی د سگیرانه
 کمت له ریگای آسنی نوسپویه : نه گه ریتمش نه یی هی نه و کچانه یه که له سر
 هه وشه دیک و هه مورینگایه کی اسن خرمی - من رشتوه

بی خړه وه وودلاه کمت آماده بکه : وېنو کی سه رنېزه نه وه بی هینه براین
 مجربت دسه ننگم بی و به درېزائی هورینگایه فریسه که کانی من به خونیه دوز -
 مان شووه لمن له تو دسه نوسم له ترو پاریمه وه وده لیم به وچسته ناتوانم
 یزیم : تنگی من به شووه : په ای بکه تو اتم بستینه وه : به تاییه نی تو له ی
 سا که کم بستینه وه : ای کپه خاکی : ای نه و خاکی که نه زیر پېمان
 با نریم و رده ده .

فره یسکی هه تیو

وروزی به کرچیک نا شهر و پادشاه
 له هنر کرلان و بانی بو به ههراود
 پرسی هه تیوی پرسی چیه نهادا نروسکه
 له تاجی پادشادا جوانی وه هام نه
 به کی دور می و نه کزی ده ناسین ایسه
 دیندهی هه به به بولی زور و فرمی کر
 بی بیسیکی می کس و تیو من ده زانم
 فره یسکی جاوی ایسه و خوبی دلی
 ایسه به دور که و بیوی و نانی فریود در اوین
 گور گه دینستی مرده هزار زگی
 تیوی که به سو گرنای کر و درینگر بکه
 گه دایه شا که مالی مسکینه گهی
 که دوری تاجی پاشا نفت بکه ده زانی
 فره یسکی دانه دانهی هه تیو ههراود
 نازانی ایسه ناحق پرزی سخی

ماوهی نه ارسی پیشو

دیمو کراسی چیه

که به نامرانی بزدا و هه کس که فردی می له ناو کوملیک و یا
 ولتیک داننه توانیق شه و نه می خزی وه ده ست بنجات و هم سه به
 بیاریریت ، نه و حقایق که فریسی ناو کومل ده سی نه کوی ،
 حقایق که طبیعت پیس و ششیر ، چون حکومت به آرزو و تم
 کومل به نیاز ره به ایرادانی کره ههراود راگیر دهی هه مو کس له ناو حک
 دهی ساوهنی بیر می له زانی داده می وه کو به کین .

ده گهز بیات له دو بیان نامه به ورد بینه وه تی ده گهین که ده ستور
 دیمو کراسی له تاریخی را به نوی دور و دریزدا له تالی کردنه وه هاتو
 و صاغ و نه و بیان چه ست (ایات) بو و ایستا چدلیلیان پی ناوت شو
 به شیکن له قانونه گانی هه وانی آده مزاد وله دلی آده مزادا نوسر
 جا له بهر نه و هم داوا نوازانه هه مو ده بیات له هه مو چاخیک وله

جینگه‌یک راسته ، نهو جار به کورتی حکومتی اجتهامی دو مه‌نظور قابم ده کا که هر دو کی بناغهی حکومته نهودومه‌نظورهش (عدالت و آره‌زوی هموایی) به عدالت تأمین آکا که له ناو او حکومته هیچ کس و هیچ پولی ناتوانیت بهرامبر بهوانی تر به هیز می یان ره سر نهوانی دی کهوی کس حتی نهوی نه زهره به کس بنگه‌نی آره‌زوی گنتی به هوی وه کیلابی هه‌بیزیراو پیشان آدری ، چونکو حکومت به رأی وه کیلابی میللت له کاردا آیینی راوستان و لاجون و یاخستی حکومت به‌دهس میللت و ود کیله‌کابیه‌نی ، خو سر به‌ستیو وه کویک بون له بهر نهوه چاک نیه که حقیکی اصلی همو کهسه به‌لکو له بهر نهوه باشه که انجامی چاکه بیتو دواي چاک نهی ، نتیجه‌ی بوخه‌لک چاکه و کامرانی نه به‌خشی نهودومه تیده‌گه‌ین له جی به جی کردنی نهو حظه‌ی ریگای خوار گیراوه هه‌تا که تایی قرنی هه‌زده‌مین روحی اصلاحات و گوران له هه‌رد بو همو دونیا پر له استبداد ، زور و زه‌بر و اداره‌ی مطلقه بو دونیا له‌ناو دمر یا یسکی بی عدالتی مه‌لوان بو ، له بهر نهوه نهو راه‌رینه که بو سر کهوتن و پیشکه‌وتن کرا همو به‌کی کهوت ، خه‌لک به‌جواریکی و افیری و ه‌حشیه‌نی قرونی ناوه‌نجی بیون و غه‌در و ظلم و زه‌بری قهراله کاتیان به‌صبر یکی و ادریز قبول کردبو که نهو غه‌دره میللت شکینه به‌ اداره یکی اعتیادی داده‌نراوه نهو هه‌راو بزوتن و تی کوشینا نه که بو لایردنی هم‌ اداره ناخوشه‌ده کراهی بی نتیجه‌ده کوزانه‌وه‌ظلمیان له قهراله کان همزای و جه‌ولیان بو لایردیان ده‌دا عقلیان به‌وه‌نه‌ده گه‌بشت که خرا په‌هر له‌لای قهرال نیه به‌لکو نیزامی قهرالیه ته وه کتیان و ایو لایردنی نیامی قهرال پیچوه‌نه‌ی نه‌مری خودایه ، هه‌تا دواي قهرالیه زده‌مین هه‌ندی اصلاحات کرا و ه‌حشیه‌نی جار ان نه‌ما ، زمانه‌له‌می ترسه‌ره‌کان به‌ره‌للاکرا نهو دسه‌ به‌روماکی نهو نیزامه داریکیان هانه به‌رجاوه نهو جار بو سه‌ر که‌وتن و لایردنی نهودره به‌گیه که‌وتنه‌بزوتنه و بیکی آگر بن به‌ناوی حقوقی طبیعی ، حقوقی آدمی زاگ چهند به‌یان نامه‌ی بلاو کهراله‌چهند باه‌ته‌ود غه‌در و ظلمه ، بو هه‌تا نهو

قانونانه چیزها به‌لام فهو قانون و وتارانه له سسر قاقهز مانهوه و نه‌خرابو
زبانوه ، اما ایسه‌ئمو دوریه به دورمی و شیار بونهوه ده‌زاین ، ایترا
پاش‌أم دوریه له‌لای ظالمان و قانونی پیاو‌خرابان رو‌خاوسوتا و دوتیا‌بهره
بدره بهردو عقل و منعلق بزوت و سه‌رکهوت .

ئهو نیزامه [سیست] تازمه که له عدالت‌إلهم و مرده‌گری استیناد ده‌کاته
سه‌ر عقل و منطلق او‌مید ده‌براهه‌یتی آدمیزاد بگوری إداره‌ی گونی
استبداد له ناو‌قه‌راله‌کان و تبعه‌که‌تیدا بی اخلاقی لی پیدا بو خود‌پسنندی
جهرده‌یی عذر و ظلم نه‌فرمت خیانت بیوه‌ماهیه‌تی دومی آدمیزاد‌حکومه‌تی
عال حقوق و خرمه‌ت و کو‌یک به‌خه‌ک دده‌ئمو خووه پاکانه‌ی خودا به
آدمیزادی به‌خشیوه ته‌نیا له‌زیر‌سیبه‌ری سه‌ر به‌ستی و دالده‌ی مساوات پیش
ده‌کوی و به‌رو ته‌کامل ده‌روا روحی برابه‌تی ده‌خاته نیو آدمیزاد ئه‌ومی
خراپه‌ی به‌خه‌لکی ده‌گه‌یاند دوزمتابه‌تی له‌نیو ده‌خستن ماهیه‌تی اصلی
آدمیزاد نه‌هه‌ر ئه‌ومه‌ی بی مساواتی په‌پدا ده‌کا .

له‌ولانیک‌ی دیموکراتی هه‌مو کس بو کومهل و بو گشت هه‌ول ده‌دا
و ئیزی ئه‌و تی‌کوشینه‌که آدمیزاد بو‌خبری هه‌موان ده‌یکا خوشی ده‌گه‌بنینه
به‌به‌ستی کامرانی هه‌رله‌بهر ئه‌ومه‌ی هه‌ندی کس له‌کانی خودا دیموکراتیان
به‌دینیک دانده‌ن و ده‌یان په‌رست ئه‌و به‌پیرموه‌چوونه‌ی‌شانمان ده‌دا چهنده‌له
سه‌رمانا بو‌جاله‌بهر ئه‌وه‌بو ده‌بانه‌ویست ئه‌و نیزامه‌کونه‌ی‌روخینن‌که حقوقی
آدمیزاد له‌کراسی دیموکراسیدا اعلان کرا و ایان‌زانی ئه‌که دوتیای کون
روخا و روزی آزادی دوتیای روتاک کرده‌وه . هه‌لگه‌ر تزادی

(﴿﴿﴿﴿﴿﴾﴾﴾﴾﴾﴾﴾

(﴿﴾﴾

هەل دەگەم

ههین

من گە پەیدەنگەم ئەو: تا چا-نوری هەل . دەگەم
 هەل گەبوم هەلگەوت ئەنجا باسکمی لی هەلدەگەم
 زو بەئو پیدی خودا لەو خاکە پاکری دەردەگەم
 دوژمنە بیگنەنە آخر چون دەگەل وی هەلدەگەم
 رولای کوردەم لە هیچ پاکم نیە روزی هەرا
 سیمی خار داری عدو. وەك قانگی مو هەلدەگەم
 تایی چیدی داری من بیخواتولی سواربی سەربە
 داری دامە ی خوم لەبو لای خانی آغا هەلدەگەم
 تەبەم تەبەکی چیدیگە وولانم داگری
 خوا مدەکار بی چرای زانستی تیدا هەلدەگەم
 وەك جەین وایە زەمان هەر کەس چگی خوی تی دەخا
 تاجەلی هەموان بەینی من چگی خوم بەل دەگەم
 نامەوی من سەر بلندی خوم و دايم کوششی
 بوایندی و بەرزی و آزاد بونی گەل دەگەم
 هەت دەگەل بیگنەنە کان واللەي دانوم ناکولی
 من گە شاھینم چون آخر ریفقی قەل دەگەم
 هەرکەسی دەر بارەي ئەو قەومە بەد بەدوی برا
 وادەدەم مستیک لەزاری من ددانی گەل دەگەم
 هەرکەسی بولای سنورو سەرحەدی خاکی وەتەن
 بی: دەدەم بەردیک لەلاقە دەس بەجی ئەوشەل دەگەم
 هینر فیلتویم گە د.ئەم ویم کەوی تاهەردوگەوی
 قوم دەبی چونگە بەفیل ئەوتیرشی لیتەوزەل دەگەم

خوش بی یوزوی خوم چمحتاجم به پشمی خارجه
 تا کو جاوی خوم هه بی بوجامی مهلمل ده کم
 ساردی و گرمی روزگارم چیشتهوه به خود انگلیک
 بی نهوهی محتاجی کس به مشکلی خوم حل ده کم
 دوی شهوی داینگی و تن «هین» له خه و دای بی کوتم
 روزه کردارت حیا به کنگی گو تار حل ده کم

ژنرال یسوس استالین

ماوهی زاره ۱ کوردستان س. م حمیدی
 استالین بی او یکه له بهرانبهری مسرهاندا له بی ناکهوی مددی چل و
 پینج ساله له زیان و لذتی زیان جاوی پوشیوه و غیره اسلاح زبانی طبقه بی
 کارگر بیریکی دیکه ی نه . استالین دهلی : کرده وه و پیری لنین سه
 بهشتی منه بهی زره بیک تردید قطع به نوری قوهی ایمان و برد و باری
 ده بی خط و مشی وی وه دو کووم و به کاره گانی وی ادامه بدم .
 استالین بی ناخوشه بی ی بلین (دیکتاتور) و نم کلیمه ی زورلا ناخوشه و
 دهلی مقامی من وه کو مقامی رئیس الوزرا یکه له نیشتمانی دیمو کراسیدا .
 گاهی استالین له تقلبه وه پین ده کهنی و اخلاقی شرقی و غربی له و داخر
 بو تبه و پیش آمدی روزگار به خون ساری تلقی ده کا .
 استالین زندو کرده وی هه و ماته ضعیف لی قوماره گانی ملت شی شوروی
 له ساهی ویدا هه و کسی به هرچی لی قتی هه بی گه ییشوه دین ، عقیده ،
 زبان ، ملیت له اتحا: جماهیری شوروی ویدا آزده و زبانی کی خوش و به
 لست بو آوازی طبفانی منشی شوروی تأمین کراوه .
 استالین له گهل لنین مقدماتی پیشکوتنی اتلای گموره ی اکتوبر ساز
 کرد و پیریزی طبقه بی کردی له اکتوبری ۱۹۱۷ تا تأمین کرد و نه چهری
 همزه نهوه کی به موری پرولتاریای روسی خر کرده وه و به جوره حکوتی

شوروی به وجود هینا و قایمی کرد. استالین له تنگه ببری مناطقی جبهاتی شعری داخلیدار سردار و مایمی پیروزی بوبه سردسته کانی ضدی انقلابیدا استالین جی نشینی شایسته لنین وره ببری کومه لهی بشویک ونه ته وه کانی بیکیه تی جما جیری شوروی وه موخه لکی مظارمی دونیا به . استالین له تعلیمات مار-کسیزم - لنینیزم ، له مقابلی هم موجوده په لاماریک که به منظوری سوء تعبیر و تحریمی لنینیزم له لایهن اپورتونیزم کان به کار ده برا دفاعی ده کردوده یکا و ته وه که له صفای اصولی کومه لهی بشویک دفاعی ده کردوده ی کاویجگه له وهی که له هسو میراتی علمی مارکس وانگلس ولنین پاسه وانی کرد به لکو به نه بوغی خوی ، وهی کاملتر کرد . وه کاری هینا ونظر بانیکی نووی زوری له خه زینه ی علمی مارکسیزم زیاد کرد .

استالین لنینی بی حد و حصر خوش دهوی و بی نهایت تقدیسی ده کا عشق و علاقه به ک که استالین نسبت به لنین نشان ده داهیج باوکی له کوری وهیج معلمی له تناگردی نه دیوه .

استالین به تاسمه وه دهلی : افسوس که لنین اپتازیندونه ، ته وه که له روزگاری سخندا ده زیا و کاری ده کرد کاش نه ورو بیدییایی که ایسه چه رنگیه کمن بریوه و به چه وفقیته تک گه یشتوین . جالیلیج راضی ده بو دیسان راجع به لنین دهلی : نه وفظ بیکی له رهبران نه بووه به لکه نمونه به کی که له لگورترین رهبران . نه وه کوشاهینیکی کوبستانییه که له کارزاران دا وفظ نه تر ساوه و به شجاعت و شامت کومه له که ی له کوریه رنگانی نهضت انقلابی روس برده پیشه وه . لنین متظاهر نه بو و به یه ویست خوی بنوینی و جیگه و مقامی خوی به روی خه لکی دا نه ده کیشا نه مانه لخصایمی لنین . هیزی خارق انعامی افتاع ساده بی و روناکی استدلال . کورتی لفظ و قابل پیگه یی و عدم تظاهر و خورپاراستن له زیستی گیز که رسیس نه بون له شکان صفتی مشخصی فعالیتی لنین بو . هم صفته ی دووایی نهوی له خر کردنه وهی

سپایه که به هیزی خوی اعتمادی ههیی و تاپایانی کاروفاداری یاری کرد .
 (غره نه بون له وه ختی بیروزی د) خوی تاییه تی له نین بو که نه وی له تشخیصی
 ده لیقی هیزی دورین وراگرتنی حزب له تصادفاتی غیره منتظره کوملشه کرد .
 استالین هه ربه م جوړه کاملترین و حقیقی ترین و هوولترین خصایصی لنین
 یانی ده لکه وتوی هه ره گه وری بشریت تشریح و ترسیم ده کا .
 هه روا نه گه ربه مانه وی صفاتی به رجسته ی استالین شاگردی لنین مطابقی
 واقع به یان و ترسیم بکین له که لیماتی که خوی له باره ی لنین وتوبه تی
 که لیماتیکی باشتران وه گیرنا که وی .

«هانری پاروس» له باره ی استالین دنوسی : (نه و گه وری ترین و زل
 ترین بیایوی هاو زمانی ایسه . . . نه و که به ته وایوی قدی خوی له سهر سهری
 اوروا و آسیای راپردو آینده افراشته کردوه . . . نه و که به ناو بانگ
 ترین اینسانی زوی هه رده وهه ر نه و که هیشتا به نبوغ عظمتی په ی نه بر او ه .
 استالین خاوه نی چه ره ی کارگران و میشکی دانشمندانه و بهرگی سهر بازی
 ده به ردا به . نه و اینسانیکی آستینه ونیوی (استالین) که به معنی پولایینه رووالت
 و خصایصی ویمان بو تشریح ده کا له هه رجیستگایه که اشخاصی انقلابی ههیی لنین
 له وی زیندوه ولی افکار و نیات و کلیماتی لنین له هیچ که سیدا وه کو استالین
 تجسمی نه کردوه . به لی به لی استالین چی نشینی حقیقی لینه .

بوزانین

مخبری کوردوستان له باش لی کواینه و می لایوی ده ست بر او واخه به رده دا که
 آغا تهنه نگیکی ؛ ول او دا گیرده کا نه و مظلومه ش مجبورده بی له سند و لی آغا دو صد
 تهنه هه لده گری و ده روا آغا فوری بیایوی و ده و ده سفا و به و نه ضعیکی فحیح ده ستو
 لوئی ده بری وه له طرف حزبی دیم و کرات کوردستان محد آغای حاضرده کری
 و نه وه زاره به عه زار تمن در او له خوینی ده ستو لوئی خرش ده بی کرده و می ؛ و
 آغایه له نظر عموم برابان تأثیریکی زوری بر او میدده که ن له وه پاش قضیه یکی وا
 رونه دا ؛ و آغایان له روی ویزدان و انصافه وه که گه ل زبرده ستا هه لسورین ه

نهجا برمی خورشه ویست آغای خسروی به ده نگیکی بهرزوشپرا نه گوز
 خودا وله بابت آلائی کوردستان وشیدانی ریگای (آزادی) وحکومتی
 کوردستانه وه نطقیکی زوری ایراد کرد که تأثیریکی زوری له ناو خه لکی
 کرد وبه هوراو چه له لی دانیکی زور نو او بو وسرودی (نه ریقب) له لایه
 دستهی لاوانه وه خویندرا وه برای بهرز حسین فروهر له وصفی آلائی مقدس
 چند ووتیکی ایراد کرد که جیگای تقدیر بو له دو وایدا کوری آغای تقی خان
 له طرف اهالیه وه جیز نه پیروزی له حزب دیموکرات کرد وعده یکی زور
 له بران له وصفی آلائی کوردستان هه ریک به جوریک چند وت به کیان
 ههرو انجا برای خورشه ویست آغای خسروی لوی خون گرم دوایی به
 نمایش هینا و خه لکی به دلیکی شاده وه دم به دو عاوه بو آلائی مقدسی کور-
 دستان و ملتانی آزادی خوا بلا وه یان کرد .

ایهش کوردستان به توبه ی خومان له برابانی خورشه ویست آغای حسین فروهر
 وعلی خسروی نویسه ره گانی حزبی دیموکرات و آغای احمد قادری- به محمد قادری
 و ابراهم ارجمندی- و غلام رضای خسروی- که له ری بلند کردنی آلائی مقدس بدلیکی
 پانده کوشش دا یون تشکرده کین وانیدوارن که روز به روز حسی بیلیهت به پرووری
 له نیودلی واندا گه مته رو به هین تری

نا و نیشان

مهاباد - شه تین و دهایی . چاپخانه ی کوردستان - گوزاری کوردستان .

✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻		✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻
	آبونه عان	
✻ ریا ل	۱۸۰	✻ الیا نه
✻ " "	۹۰	✻ شه ش مانگه
✻ " "	۸	✻ زانه ی
✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻		✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻ ✻

بو زائین

- ۱- له بهر هیندی به رهه لستی چاپی له ۳ مانگه ی: به فرانبار . ری به ندان . ره شه مه ۱۳۲۴ د گوارواری کوردستان له چاپ نه درا . و له هه وه لی خاکه لیوه ی ۱۳۲۵ دهست به چاپ کردنی ده کری .
- ۲- له مه و دووا گوارواری کوردستان مانگانه له چاپ ده دری .

ههكر دنى آلاى مەقتەسى كوردوستان

مەھاباد

ههروه كو له پيش ده رههانی كوردوستان دا عرض كرا روژی ۲۶ سه رمایه ز نه وای نوینه ره كانی اهالی كوردوستان له شاری مهاباد كی بونهوه له سهعات ۱۰ ی به یانی له كانگای حزب آلاى كورد به حضوری ده هه زار نفر هه لگهیرا وله كانگادا ده سه تهی موزیک مارشی مآی لی ددها وله سه رتاسه ری شه قامی وه فانی دا صنئی نظام كه له وهی تنگه و مسامه و سه رنیزه یان ده دره و شا ده سه تهی لاوان و قوتایه كانی مکتب «كچ و كور» له لای راستی آلا له حرکت دا بون سه و ره و چو كی مهاباد هه یه نه ت و نوینه رانی حزبی دیموكرات له پشت سه ری آلا سه رتعه لیه بیان بو دانه و انده بو و بو احترام چه پله یان لیده داو هورایان ده كیشا، و پیشوای مته ظمی كوردوستان جنابی قاضی محمد ووتاریکی به تینی له بابته آلاى مەقتەسى كوردوستان ایراد فهرمو نه و جار له پاش نطق و خطابه و تیر هاویشتیحکی زور و به جی هیسانی مراسم و نصبی آلا له سه رعمارته هیستی ره سه ی مآی كوردوستان جه ژنه دوای هات .

هه كوردوستان : ایمه نه و مه فیه ته سه و ره یه به ته وای كورده واری به تایه تهی به پیشوای مه مننم جناب قاضی محمد و هه یه تهی مرکزی حزبی دیموكراتی كوردوستان كه له ری ی آزادی و به ره ره كانی له سه ل استعمار به هیان و مال فداكارین كرده تیریک عرض ده كه یین و امیدوارین روژ به روژ آوری مەقتەسى مآی له ذلی واندا به نین تر و سه ش تر بی .

کوردستان

بلاو کهره وهی ییری حزبی دیمسوکراتی کوردستان
(گسواریکی نه ده بی ، کومه لایه تی ، سیاسیه)
هر مانگی جاریک بلاو ده کریته وه

ژماره ۳ سالی په کم مانگی خاکه لیوه مارس ۱۹۴۶

لهم ژماره ۱۵

۱ - عکسی پیشوای معظمی کوردستان	
۲ - ابن خلکان	سید محمد حمیدی
۳ - سوبیالیستی چیه	ب شیرین
۴ - فنډ مارشال کوتوزوف	محمد شاه پسندی
۵ - سر گوزه شنی من	دلشاد رسولی
۶ - اشعار مرحوم سیف القضاة	
۷ - با و وطن یا مردنم	محمد گلوانی عطاری
۸ - سوزهی ده روون	محمد گلوانی عطاری
۹ - وەر گه راو له دوو شعرى عریبه وه به کوردی	....
۱۰ - دپاری بو دلپهر	....

هه اباد چاپخانهی کوردستان

بەلسكى خۇش دەزانمۇ وايت دەلىم گولم
تەتېكەلى بەكەي شەبەقى رووت ورمەنگى خوت
يىتوتە پىشواي مە (قاضى مەجمۇدە)
و.و.دە تېكە يىالەي ، تېشەي سەرم بزوت
رېو شۈبى دېنى و شەرى و زائىنى دادەنى
(رى شاره زاىه) بومە لەدونىا و دېن بەچوت
يىي وەك بەكەن برا گەلى دانو دولەمەند
دېنى تەرىپكى بەك بەتەرازووى تونو بووت
(ئۆ خالە مېن ئۆ)

زانایانی کورد ابن خلکان

سید محمدی حمیدی

ابن خلکان نیوی دو کس له زانایانی کوردستانه :

۱- شمس الدین ابوالعباس احمد کوری محمد کوری ابراهیم کوری ابو بکر کوری خلکان برمکی ارپلی شامی نیوبراو به ابن خلکان میژو زانیکئی کوردیه که به زمانی عربی کتیبی نوسجوه له ۱۱ بیع الاول ۶۰۸ هـ - ق له شاری هولیر له دایک بووه و له تاش ۶۲۶ به فیرونی زانست خهریک بووه وله شاکردانی جوالیقی و ابن شداد بو له حلب پاشان له دمشق خویندویهتی .

له سالی ۶۳۶ جووه لاهره وله جینگای یوسف کوری حسن سنجاری بو به قاضی القضاة .

له ۶۵۹ جووه دمشق وله وی بووه قاضی القضاة پاش پینچ سال کاری وی هه راهوارهتی شاهمیانبو وله پاش ده سال عزلیان کرد پاشان جهوت سال ماموستای مدرسهی فخریهی لاهره بو لهوکارهشیان لی نهستاندهوه و دیسان لاهره کاریان داناره دبستان له محرم ۶۸۰ عزلیان کرد و سه ره نهجام له روزی شهمو ۱۶ رجب ۶۸۱ له چا - خیکدا که مدرسی مدرسهی امینیه بو را برده وه کبوی قاسیون شاردویانه تهوه . تم پیاوه نوسهزی کتیبیکئی به نیویانگه و نیوی (وفیات الاعیان و ابناء انباء الزمان) . که له قاهره له ورزی ۶۵۳ له به سه ره هاتی گه وره گه ورانی اسلام داده سی به نوسهزی وی کرد وه به لام چاخیک له له دمشق قاضی جووه وه دوی کاری خوی ته که وتووه .

و له ۱۳ جمادی الآخر ۶۷۲ پاپانی هیناوه ونسخهی خطی خوی له هوزهی بریتانیادا له لندن ماوه . و چونکو ته و کتیبانهی که نقلی لی کردون نه ماوه ن تم کتیبه اهمیتیه له نه ندازه به ده ری هه به و به زمانی فارسی و تورکی وه رگه راوه .

۲- بهاء الدین محمد کوری محمد کوری ابراهیم برمکی نیویانگی به ابن خلکان رویشتووه و برای شمس الدین نیو براوی پیشووه که قاضی بعلبک بووه و هه ره لهوی له ورزی ۶۸۳ دا مردووه وادیاره و سه ری کتیبیکه به نیوی (التاریخ الاکبری طبقات العلماء و اخبارهم) .

له كېيى : چون آباشى قاراتچ ده كېن
نوسەر : هارى بولت

سوسيالېستى چيه ؟

وسر گېر : بېشېرېن

سوسيالېستى نېر رېيوشوېنېپه كه به كورېه يوى هه و آنه كاني اتاجى ورك
كارخانه كاكه ي معادن رى آسن گومى ده رېايى ، زهوى ، مه كېته ي نوى
كولان ، هه نادواي ، هه موى له ده سنى چهنده كه ساتىكى سهرمايه دارى در
ده هيندرى و ده درى به هات .

نه و كورېنه ماناي شه و په . پنى كه و نه ده سنى نلت نه و آله تانه ي اتاجى -
هه مېر مشكېه يك سراسى يې يانه خوبانته كه و نى يې (اقتصادى) كه له ژباني سهرمايه
دارى روى داوه و خه ل بونى مسكن يه ينى خه ل ده يى .

لېر دا هېچ جى شوونيك نامېنى كه يې به طوى تنگ و چله مې پانته كه
وتېنى وه يې ايشى و شهر كردن .

هه روه ها هېچ جى شوونى يك دان و نا كوكى نامېنى ورك نه وه هه مو يكدانه ي
كه له زې و شوونى سهرمايه دارى دا هه په به هه و ده يك . نه و خوبانگدانه
كه روه وى داوه تهجه ي يكدانى مصاحبتى سهرمايه داره (كه به هه مو دم
فزانجى خوى ليك ادانه وه و ده به وى گېرى كار گه ر كه م بى و مزه ي
بھاعش زورې) له گه ل صلحتى ايش كهر (ده بوى كرى به كى باش
وه رېگرى و نه و نه شيابانه ي كه ده شكرى نه بى مزه ي كه م بى) .

هه روه ها له سوسالېندا (مشكلى زياده بونى اتاج) بسهر توانايى
كربانامېنى واوه ماناي شه و په كه چاهوى هيزى اتاجى وولات به جورېكى
وه ها به رولا ده كرىم كه مېجورى شهرى جولابه ي له سرخو و كه م ده بى
به نسبت بهرز بونه وى زور بونى اتاجى به زورې . وه سوسالېندا
مهمه زياته هه ر بياويك وهه ر ژبىك خوشترين ژبان و آزادترين ژبانان

ههیه .

لهوسیا لیستیدا ریسهگای ایش و کاری ناتهو او نادری که آیهته
هوئی زور بونی هیزی انتاجی ، وایش و کاری لی که لک و کارگیری تهنیل
نه زانش نایینی له دنیا

وله لایه که بلام له لایه کی دیکهش وقتی بیر کردنه وه ، ولیکنانه وه و بهرز
بهونه وه زورای که اوبش بهسهر دامه زوانیکی پسش مهرگی دولتهی
کشک و رق نایی بهودانشتوانی نشتمان . به لکه ده تسوانین باین که لهسهر
بناهه بیکسی تهواو وجواتش بهسهه که دیمقرانی و آزادی زیاتر تهنیدابه
دلمزراوه .

چاکی و جوانی سوسیالیستی له حکمهتی لنین اودرده گهوی که آئی
(پی ویسته لهسهه همو چیشت که ریگ فنی ااداردی دولت
به باشی بزانی) و زور به آسانی شوانی که نایینی بیکت . سوسیالیستی
به تراوی خوو ره وشت انسان ده گوری اوانسانانی که به بهتها بهه بهره کنی
ده گهل جهورو چنی زمانه ده کهن ، اوانهی که خویان آزاد کردوه
له ترسو له زده وه ده توانن ده گهل ایلک ریگ به کون و به کومه لی ایش بکنن
نه بی اودی به به میان نازانجی خویاری . و جیاوازی که له بهینی ایش ده دست
وایشی فکره هیه که نیته هوئی زور بونی کارگیری پرله گلهی و مانده بهینی
و بیر کردنه وه به کی بی مانا و پرله که له ره قی .

وهه ودا سوسیالیستی آزادی ژنانی زور لا به بهسه وهه وژیک
انوانی چهنر هیزو توانای هه بی لهههه به به تیکه وه بی صنهتکار ویا خوجانرو
یا هونهه (فن) که خیری ملهتی تهنیدی بکاری بهینن .

ایمه ایستا به تهووی ناتوانین باین که سوسیالیستی چی لی دینه وه ،
به لام اودی باش ازاین اودی ، که له ژبر سوسیالیستی هزار ،
سوال که رو بی ایشی و محتاجی ورق لی بونه وهی ره گهزی له گهل جیاوازی بهینی

دینه‌کان و طاقت‌کان نامینی . بو بریطانیای ایسه ری و شوینی سوسیالیستی زهیی به کلهک نایب بو اووی هاری کاری له مابینسی هه مو مله‌ته‌کانی دنیا په‌دای هاری کاریک که دامه‌زرای له سه‌ر خوشه‌ویستی و آزادی پر له‌عدالت وایی له هه مو ماده‌کانی انتاجی له‌ممله‌که تا استفاده بکات به لام به‌جوریکی وا که هه مو که سیک بتوانی ایشی بکات و استراحت وه‌زیانیکسی خوشو آزادی ههیی . هه‌ر سوسیالیسته‌که ده‌توانی هه‌مو تووی فقیریو بی‌ایشی و شه‌ر کردن به‌جاریک له دنیا به‌بریشته‌وه ، وه به‌هه‌مو هیزیکه‌وه استفاده له‌موادی انتاجی ولات به‌گویره‌ی توانا بکات و بی‌ویستی مله‌ت به‌تمام تأمین بکا هه‌ر وه‌ها بیوسته هه‌مو مله‌تان که هاری کاری وایکته‌ی بیکه‌وه‌ی به‌تون به‌م جوره به‌جولینه‌وه .

سوسیالیستی اووه‌که ایش به‌هه‌مو انسانیک و به‌هه‌مو ماکینه‌یک ده‌کا ویسته زویه‌ک نامینی که نه‌کیلدری ، و بو هه‌ر جوره ماده‌یک پلانیکی تاییه‌تی بودا ده‌نری و منسوجاتی به‌منسوجات مله‌ته‌کانی که وره وه‌ک موادی خامو خواردن ده‌گور درینه‌وه .

سوسیالیستی بیوند له‌ده‌ستز ملسی اختراع‌کردن ده‌شکینی وه‌وا ده‌کا که هه‌مو انسانیک زهره‌کیو چالاکی و قابلیه‌تی به‌آزادی بخته . کاره‌وه وه‌وا ده‌کات که لم کارخانه قورسه‌کان زه‌حمت له‌سه‌ر کارگه‌ران که م بی‌توه .

نایلی ده‌وله‌نده‌کان دزی له‌فقیره‌هزار بگه‌ن و نایلی انسان که بتوانی هیزو توانای برای خوی بو مصلحه‌تی خووی بکاره‌ینی ، تی گه‌بشته‌کی تووی و زور به‌رز په‌داده‌کات بو آمانجی انسانیه‌ت .

سوسیالیستی شاره‌کان و گه‌ونده‌کان له‌وحشه‌ت و بی‌سایه‌تیه‌وه ده‌ی گوری و ابکات به‌ناوجه‌ی روناکی و خوشیو صحت . له‌سوسیا لیستیدا زوویاو بیکه‌وه وه‌ک ایش ده‌که‌ن و مزه و درده‌گرن هه‌روها استراحت و اجبات و مسؤلیه‌تیشیان وه‌که به‌که .

لیره‌دا طبقات و سه‌رمایه داره‌کان نامینین وه‌سیچ طبقه‌یک ناتوانی هیزی طبقه‌یکه‌کی دیکه بوخوی به‌کاره‌ینی . و او جیارازی به‌ی که له‌پینی دوله‌مندو و هزار وکاهالی (و پستا گه‌ره‌کی دوله‌مندان له‌روژ آوای له‌ندن) و اهالی (ایستازد گه‌ره‌کی فقیره‌هزاران له‌گه‌ره‌کی روزه‌هلات له‌ندن) هه‌به نامینی .

امری دہ ولہ منندہ کان وقہ لازلہ کان دہانین نامی بہ خانروی وخت رابواردن
وسیرانگہی کریکاران کہ لہ باش ایش کردن لہ کارخانہ کان ماندودہ بن واجزہ
وردہ مگرن وددہ چن لہ وجیگانہی رای دہ بویرن .

سوسیالیستی بیلات بہ راستی پروردہ دکات وچاکی دہ ہینتہ بہ بدان دانیشتوہ
کانی ہموی پر لہ صحت و خوشین واتوانن ہمونوعہ ثقافتیک علمی بوخویان
باش وریگرن ولہ ہونردا (فن) باش بیشبکہون کہ بہ نتیجہی ہم دو علمہ بہ سر
چاوی سناعت وچاندن وزینی وکومہلی پیش دہ کہوی لہ گہل نمیشی وختیکسی
زورباشہ کہوت نمہی بوحمام کردن وریاضہی بدن وگردوش کہ بیلاتی نازہ بہ
ریگانہ کی نووی دہ توانی استفادہ ی لی بکات وکریگانہ زورخوشی ایی بوخردش
ویبرفوشی وای لی دیت کہ سیرانگاہہ سکانی (بلا کیول) و(ساوت اند) وبراہتون
بہ چاکترین چیگا دہ زانی بورابواردنی اجازہ و استراحتی کارگران .

کچان و کورانی کارگران اتوانن بہ لاش ہمہ اشارانی دنیا بگرن
لہ وجیگانہی کہ تنہا خوی پیوہ دہ بینن و ہتالہ سیناش نہ یاند بوہ .

(سوسیالیستیدا ہونہر (فن) و صنعت و علوم دہ گاتہ بہرترین پہلی ورزش
(ریاضہ) بہ ایشیکسی سوک نازاری و ہویانہ ہارمی ہی کویکرتہ تہ دہ بینن کہ کار
گران بوخویان یانہی سپورت دروست دہ مگن بو تہومی خویان ہاری تہا بکہ نہ تہ
ہرتہنہا بوتماش کردن ہی ہمہ کارگرانہی کہ ناتوانن لہ (یانہی) دہ ولہ منندان
وسہرما بہ داران حاضرین .

لہ زیر سببہری سوسیالیستیدا دیموقراٹی زور چاک بہ راستی پیش دہ کہوی کہ
ہویش بہ دہست بہ سردا گرتنی کارگران و فلاحانہ بہ سردواروژی نیشتمان
وہنہویہ کہ پیشوای میللتی خویان دہ کمن ہوریکای آزادی .

لہ سوسیالیستیدا ریگا کراوہ تہومہ بوخوبندہ واران و ہونہر منندان کہ زیرہ کیو
چاکسی خویان وتوانایان و دہ رخن ، بوزور ہونی اختراع کردن ہیچ گری
یہک لہ ریگا دہ نایلی ہمہ گریبہی کہ احتکد ریگان دروست تہ کمن لہ ریگانہ کیو تہ
قزانجینہ کہ دہمی تہومہ ہیچہوانہی ہمہ سوسیالیستی رغبتیکسی زورگہورہ
تہدات ہا شہر اع کردن چونکہ ہمہ اختراع ہارمہتی انسان تہدات ہودانہی پلان
چاک و ہتہر کردن تہجہیزات بہ سہلی نمہی وماندوبہتی زوری ناویت ، ہولاد
ہودامہ زانی اہالی ہچوریکی زورباش وچا کردنی زانی کومہلیان ، ہرو
ہا ہول ادات بو کہم کردنہومی ایش و زیاد ہونی وخت استراحت بو کار
گر و فلاحان .

سوسياليسٽي باشه روزي صنعتڪاري بچوڪو وڌلاڪ وڌڪارارن به چاڪي
 ٽامين ڊڪٽ گهاله لهربي و شونبي سهرايه داريه تي هنج ممڪن ناهي اوانه
 له گهل همو مشاريعي ڊولهر تي وڪوهلي ريلڪ ڊه ڪهون چوئڪه خوشترين
 وچاڪترين زبان ڪه له توانا دايه واپانهوني بيگهني بهم ريگايه ڊهي گهني ، چوئڪه
 ڊهزائن ڪه سهرايه داران ڊه يانهوي ڪه به چاڪي بيان ڪوشن و بان برينهوه .
 لههراوه داخل بوون بهم ربي وشوينه شو جادمزائري ڪه سوسياليسٽي چهنده بلاتر
 وپهندهتره لهربي وشونبي سهرايه داري سهوسيليسٽي ماناي هاري ڪاري
 ڊهوله تانه له گهل ايڪ به ڪه ڊهه ههروه ڪي يارهه تي اوپارچانهي ڪه پاش ڪهوتون
 ابي زياتر ڊهستي يارهه تي بودريز بڪريت ، چوئڪه ماناي بهه بزيونه بو گهلي
 مانهه تي يه ڪه گرتو وئڪرا پڪهوه له زبان به خزشي ڊهزبن وماناي اوه به ٽيڪرا
 له تي ڪوشيني خويان دواا ڪهون وهويان پڪهوه ڊمجن بواوه ربي و شونبي
 بومجتمه دائراهه بر اوهي ته اوهي بڪن ڪه اوئش سوسياليسٽي عالهيه وهه جي ڊهه دا
 به آدمي زاد زبان هيا وچوره و محيه ڪي سووي و به ماناي ڪي نووي ، اوهش
 لههراوه ٽيه ڪه گهوه ربي و مسؤليه و ڪرامت و شخصيت وهه ڊهه سهر
 ڊانگرتي ههيه وانه خوجون او گهوه ربه ٽيه ههله سورينش .

اگهه رهاڪو و يڪي و تي اوهي ڪه بهه سانه جي به جي بوني ممڪن
 نه ! - اجهه هاورام ڊه ڊهه وهه وڊلين - بنوارن به چاوي خوتان ڊه بينن
 ڪه له ابي ٽيه تي سو ووياتي جي به جي ڊه ڪريت ، ڊيهه بهه رچاوتان ڪه تنها له دنيا
 ڊه لهه تي سوسياليسٽيه ڪه به آشڪرا برهاني ڪرڊوه ڪه سوسياليسٽي بهه زترين
 وچاڪترين ربي وشوينه بو بهه سر ، ڊه به ٽيه ڪه وچيه ڪني چهنده بالاترو برزتره
 لهوهي سهرايه داره ڪن جهله ڊمي آسايش دا وچله شورش دا .

سوسياليسٽي هه ڪس برواي به تمامي بي هات آمانجي بهه خو
 مهه سيڪي نووي له زبان بودا ڊهني او بر روايه به انسان بهه جهه رگ ڊه ڊڪٽ
 وهه مو آدمي زاد زوويانو به چواني بهه رڊه ڊڪٽ بهه وڌڪرتي پاري ڪورس
 بو بهه بهه و بهه بهه بهه ڪني ههوتنگ نهيلڪ ڪه روه ستاوه له ريگاي بهه ڪه وه
 ڊيهه جيگي مردن هات بو اهم آمانجه بهه روزو بهه عدالهه هنگاويلڪ دوانا ڪهويت
 و له مردن رانا ڪه (اوغست اوئچنيس) ڪارگهه له اسڪه لهي هه بورغ نوواني
 دا و ايڪت له چلا ڊه ڪني نازي ڪه ڊهه تي بڪه نه وه بهه شي اوه بهه سهري لهه ر
 نازي مل بران ڊاهري . هه ڪه ڊهه تيان ڪرڊوهه اوه ڊهه زانرا بهه رڊو چنگ
 ههلهه تي برڊه سهه و يلاڪي چلا ڊه ڪن .

دین (دنیا) کجاء جہرگی سو قیات کہ لہجہ تہ کن بو اوہ نہ بروای بہ ہینز
 بر لو دہ ہی کہ ہتی خنک لندی لہ لیا بو کہ ہ ہاری دایگی بکات وادی دابہ
 مہ گری زور خوشو بہ اختیار بہ کہ انسان لہ ریگگی ملہ تیا بمری (ہ ہروہا
 سوسیالیستی جہرگی نابی فرندہ (ظاہر نیلی ری) کردہ بہ آسن اودی
 کہ عالمہ کان ہلیان ہزار دیولہ ناو رہا نہ کان بو خنک لندی ، بہ وجہرگہ آسینہ بہ
 دووا نویستی خوی خرد بو دنیا ، لہوی دا دہلی (اگر جازیکی کہ ممکن
 بی ژہ ہوہ ہیج ریگاہ کی دیکہ ہل نابزیرم تہ تہاریگی خووم دہ گرہوہ
 ہر کہ (سوسیالیستیہ)

سوسیالیستی آؤندہ و حی ذوہ بہ آزابان و دلیران بہ زر بووہ ژنو
 پیاووہ کیکہ آوانہی لہ ہیری گالہی معرن ہی ویا لہ تارانی ہمزسہ ولہ درست
 کردنی گمبہ اش دہ کن یالہ کارخانہی چین ولہ گوندانی دہاتی آؤندہ
 آوانہ باوریان بہچی ہیشوہ کہ دہ توانن ایستاری و شریخی خوبان بہ چاکی
 داینن . وتی بہ کوشن و شورش بہ کن اگرچی لہ دہمندا وادزانرا کہ کردنی
 آوانہ راہ بہ کن تہ ، آوانہ لہ تارکہ شہویکی انگہ ستہ چاو بیون لہ گہل
 ادوش لہ سہر دہو چاوریان روناکہی بیانی دہ بی ترا ، لہ گہل اوہو زبروزوروش
 کہ لہ دہستی کوئہ پرستہ کانیاں دہ دیت بہ جیس وتی ہل دان و ذیلت و دور خستہ و میان
 لہ ولات و بہ چوریکی وحشیانہ برسیان دہ کمردن .

بہ چاری خوبان دیان دیت مثالان برسی دہ کرین ژنیان لہ برسان رنگ
 ژرد بووہ لہ گہل تہوہ ہموی بروایان روز بہ روز لہ زیادہی دابو و عزیزان
 ژیاثر دہا تہ چرش بروایان تہ دہرہو کہم بیژہوہ نہ نہ چو و نہ بی آوانہی کہ زور کہم
 بیون آموہ آوانہ ہملیون آوش لہ آرای اوہو ناخرشیہ دیتہ میہ کہ بی تراوہ .
 آموہ اوہ ہراسنی برہانہ کہ ایہ بہ آوانہ وای و لہ آوان و بہ کردہ و میان
 آزادین ، زور بہ ہیزترین و بروای ایکہ تیمان زیاترہ ولہ لاین سیاسہ تہ ہوہ
 زیاتر آمادہین کہ آوانہ پی ویستہ ہل سہر بروای بہ ہیزری خوومان بہرہ
 و سوسیالیستی بروین وتی بکوشین بو بہرہو پی شہوہ بہ چین .
 ایہ بروایمان وایہ اگر ہات وتی کوشینمان لہ سہر او اسلہ ہو
 کہوتمان لہم رسالہ ہدا اتوانین آموہ بریطانیا سہر بخمین چاکتر لہ دوینی
 و سیمینی بریطانیا سوسیالیستی دہست دہ کہوی .

فلد مارشال کوتوزوف

گهوره سرداریکی ، که ناپلئون شکاند

کوتوزوف که گهوره ترین سهره‌بازانی تاریخه ، له ۱۶ سپتامبری سالی ۱۷۴۳ له شاری « سن پترزبورگ » له دایک بووه . باو کسی له گهوره افسره‌گانی سبای مهندسی روسیه . ویباویکی فاضل و ادیب بوو ؛ کوره‌گهی له پاش مردنی دایکی زورخوش دښوست . و کوتوزوفی به و آکارانه که نه بوایه گه نجیبکی نه جیبی روس بیزانی . آشنا کرد . و نه ویش پیاویکی . ادهب په رور درهینا .

« میکال کوتوزوف » تحصیلاتی نظامی له آموزشگای « پترزبورگ » ته واو کرد . له سالی ۱۷۶۰ . هاتناو خدمه‌تی نظام . و له بیانی سالانی ۱۷۶۴ و ۱۷۶۹ . له لهستان سوو . و له وشه‌راندا که له سالی ۱۷۷۰ تا ۱۷۷۴ . به بیانی روسیه و عثمانی ریک کهوت ؛ شرکه‌تی کرد . و هه‌رله و شراندا چاویکی بریستدار کرا . آزانی و کارزانی کوتوزوف زور زوو توجی « سووروف » سرداری گه‌وره‌ی روسی چلب کرد ؛ و خوشه‌ویستیک له نیوټو دوو سرداره هانه‌دی که تا آخرین روزی زیانی « سووروف » ته‌بر اوه .

کوتوزوف له سالانی پاش شمر ، هاتناو علمی سیاست ، چهن‌دیک سفیری روس له قسطنطنیه و له پاشان . فرمانداری کل فلاند . و سفیری گه‌وره‌ی روسیه له برلن . و مدتیکیش فرمانداری کل « سن پترزبورگ » بوو . له سالی ۱۸۰۳ . که ناپلئون له اروپا دمستی به بدر به‌ره‌گانی کرد ، کوتوزوف له روزانی ۱۸ - ۱۹ - نوامبری له وساله‌دا ، به ره‌له‌ستیک گه‌وره‌ی له‌سهر ریگای نه‌یروبی فرانسه بولای « ون » ساز کرد . و له شه‌ریکی که له به‌یانی روسه‌کان و فرانسه‌ویکان دمس پیکرا ؛ مسوقیتیکی گه‌وره‌ی دمس کهوت . به چهرگی و آزایی کی ؛ له وسه‌رداری له نیوټو هاو خویزه‌گانی مشهور کرد ؛ له نیوټو متفقین له‌وزم مانیش دا آشکرا بوو و له‌وه‌ی پاش هه‌میشه . به احترامه‌وه ناوده‌برا ، به لام رای کوتوزوف له شاری « اوسترلیتس

دا قبیل ته کرا ، کونوزوف فرمانده کانی متذقینی له روو بیه روو بوونی
 لشکری ناپتون منده کرد ؛ بهلام ومختیگی نه توانی له ناو زانرا له کنده
 هاو فکرک په پدا سکا ، له شه رسارد بووه ، شه شه ره له دوووه می ده سامبر
 ۱۸۰۵ نه یوان امپراطوری اتریش و روسیه و امپراطوری فرانسه ده لایسا ،
 و له میژودا به شهری سی امپراطور شهوره ؛ به شکستی روسه کان و
 و اتریشپکان ته واو بوو . و هره شه شه رش دا کونوزوف بر شدار کرا ،
 کونوزوف اسالی ۱۸۰۶ تا ۱۸۱۱ فرمانداری « لپوانی » وه کپنه
 بوو ، و له پاشان به فرماندهی نه بروی روس . له مقابل نه بروی عثمانی هه لپز بر دراه
 و ابو که شهری ۱۸۱۲ دهس بیگرا و نابلتون له لشکر یکی بی ماتندی بیه
 ناوی « نه بروی کوره » کر کرده و به لاماری بو روسیه برد .
 له وخته دا بوو که ده و نه تو میلیتی روسیه به و روله خوشه و پسته ی
 بو به ربه کانی بانک هشت . و به فرماندهی سیای روسیه که نه له برانبر
 نه بروی کوره دا ده کنانه و نه هه لپز ارد .
 کونوزوف له « پرودینو » سکا ، بهلام حسی پایه داری و دهاری
 روسینی به و به میژوو و نه هشت له نه چیه جهنگ نه هویدر بیت .
 کونوزوف کناوه دوا به و نابلتونی بولای مسکو را کیشا ، پانهختی
 چول کرد و فرمانی دا ؛ « شهر ایستا دهس یدم کری !! »
 نه و جار له لشکر کیشی نابلتون ؛ شهری راستی بو روسه کان دهس بیگرا .
 نه وای اهالی روسیه که بویشگی نه بروی کوره کوشش و فیدا کاریگی
 زوربان له کار کرد بوو ؛ نه و جار هه ناسه بان هانه و بهر . بوا نه و بردنی نه بروی
 فرانسه وی ؛ پانهختی خوشه و پست و مسکوی کوره می خویان آگرتی بهردا ،
 روزک که نابلتون له (کرملین) شهری له به نه چهره هه نابوو دهر و شاری له ناو
 آگردادیت ؛ هاواری کرد ؛ « له و مملکنه عجیه دا چاوه نواری هه و شیکم
 بوو ؛ چکه نه و !! ، کی بهیری دا دیت که ملنیک پانهختی خوی آورتی بهردا

چهارادیکسی که دره . وچه مباله ییکی «جایه . « ۱
 نابلتون . خوی و نیرو که ی له ناو نه و داره دا که کونوزوف بوی
 دامابووه گرتار دی . و نه و چنه روزه ی که به به شیوی و نگرانی
 له ناو بخوله . بشو آگری مسکودا رایوارد ؛ دهستی آشت بونه وی بو
 لای کونوزوف دریز کرد . و نامه ییکی له خصوص . دست راگرن
 له شهر . وامضای قراردادیکسی صلح بوئارد . و ملی و درامیکسی که له
 کونوزوفی یته و نه و بوو ؛

« بومن حتی گوتی کلیمه ی صلح ممنوعه ؛ چه جایه له ولایه نه و قه کردن
 وامضای قه رار داد . !! »

نابلتون که به بگوت . : « من تامسکو پیشروی ده کهم وایه یک
 دوو شهر دا کار دهره ووه « شهری مسکوی که وره ترین شهر یک ناو برد
 که خونی شرکتی تیدا کردوه ، وله ولایه نه ووه له « سنت هلن » به وچوره
 نسوسی ؛

« له وی فرانسه ویکان خویان لایقی ودهست هیتانی پیروزی نشان دا
 له و حاله دا که روسه کان به و راد به که یشن که به شکست ناپلیر مشهور بن . «
 کونوزوف که نه یگوت « شهری مسکو » آخرین پیروزی نابلتونه ؛
 و ختیکی نه بروی که ووه ی . له به د به ختی و له باوش سه رمای سه ختی روسیه دا
 به دهس شهر که رانی غیره نظامی ووه دبت خوی راگرت و په لاماری نه برد .
 چون رای و ابوو ؛ « ایترا ایستا ده نه قهر افسرو سه ربازی فرانسی و نه و
 ترخه بان نیه که سه ربازیکی روسیان بوله ناو به ری . راهه سن خوبه خو
 له ناو ده چن . و نه بی کوشش بکه بن نه بروی خومان به سلامه تی بگه به نینه ووه
 سنور . «

له و به نه دا . و وظیفه له ناو بردنی نه بروی که ووه . به شهر که رانی
 غیره نظامی به سپردا . نه و از بوون که شه و روز به لاریان و فرانسه ویکان نه برد

به‌وجار ناپلئون که نه‌و وضه‌می دیت . فه‌راری دا له‌خاکی ز روسیه بکشینه‌وه
 وه‌ی له‌به‌ر برسپتی وسه‌رما ، چی‌وا له‌ نه‌یروکانی نه‌ما یوون و نی‌زیکی‌بوو
 امپراطور خوشی ، بده‌ست ده‌سینگ قزاقه‌وه ده‌سنگیر بکری .
 نای و نوگرسنگینکی ، که ناپلئون له‌ولسکر کیشیدا چیشنی‌بشنی‌بی
 شکا ، و ابو که‌دیترا له‌چول و بیابانی اروپای ناوه‌ندی د افسر مکراده‌کا
 او افسره‌نابلونی گه‌وره‌به‌که له‌روسیه‌وله‌چهننگ کورتوزوف وسه‌ر باره‌کانی هه‌لانوه‌وه
 له‌نه‌یروی گه‌وره ته‌نیاسد هزاره‌سوار ترانین گه‌بان ، رکن ، س
 سه‌ه‌زار نه‌فه‌ران له‌خاکی روسیه‌دا خزی‌له‌باوش مه‌گه‌ه‌ماویشبو .
 ده‌لین له‌او کشانه‌وه‌به‌دا روزیک سه‌رداری آراو به‌چه‌رگی فرانسه : (مارشال
 سه‌) مانده‌ر دو به‌پاسی نه‌او له‌تو گه‌روه‌وه و ده‌سه‌وه‌ی خرنای له‌نه
 پیشا پیشی شکسته‌دا له‌شاریکی نه‌وری هاته‌«شارداری» . لی‌بان برسی تو
 گتی بت ؟ گوتی : «من نه‌روی گه‌ورم ، !!!»

شکستیکی که کورتوزوف به‌فرانسه‌ویانی‌دا یوه‌ه‌ه‌وی‌قونی‌قه‌لی‌مثنین ؟ .
 ارتیش . پروس . سوئد ؛ نیکه‌ل روسیه‌بوون . به‌لام‌بیاریکی که‌پشتی ناپلونی
 شکاند و له‌ریگی بارازتی‌نیشتمان افتخاراتی سه‌ره‌به‌رزی دس که‌وت ؛
 نتیجه‌ی کاری نابلونی‌چاوی نه‌که‌وت ؛ چوون‌زه‌حه‌تو ده‌ر دبه‌ری شهرکاری
 له‌وسه‌رداره‌به‌ناوه‌کردبوو . له‌ ۲۸ آوریل ۱۸۱۳ فه‌وتاندی .
 نه‌ور روسیه‌ی شوروی «سه‌وه‌گه‌وره‌پارمی که له‌ریگی نیشتمان
 به‌روه‌ری‌دا نیویانگی شازاده‌بی وه‌ر گرت و خوی هینا‌وانای گه‌ورم‌روه‌له
 کانی روسیه ؛ « به‌چاویکی احترام ته‌ماشاده‌کا . و بوته‌وه‌ی ناوی ته‌وقاره‌مانه
 هه‌تا هه‌تابی بت ؛ نیشانیکی به‌وناوه‌و به‌افتخاری ته‌و دیوست کردوو . و
 زور له‌قاره‌مانان له‌وشه‌ری دوایدا به‌وه‌ر گرتنی ته‌ونشانه سه‌رافرازبوون .

* *
 *
 ۱۲

لال بيم نايينم مه يلى جارانت

مرحوم سيف التقيت
لال بيم نايينم مه يلى جارانت
چارونت دل هات له دل دهر كه وتم
چارم له ربي دا له دمشت و كوان
دنيام له پيش چاو نيم دو كوله
يسانو دههاني بسا من دههاتم
تو يش به د بهختي مابهي نههاني
له بهختي ره شه پاش ره شه بابيه
ره فتي روزيم بسادي جه مالت
وم ناسم زينندان عالم لي چاله
به ستوبه له سر رووي زه ردي نه رهم
نازيم نامينم بي تو ههل ناكهم
زربووني روزيم به بونه نوبه
بهو بونه ده زيم ههر بويه ماوم
چيز نمان تيك چوو روزونه گيرا
سه فطرمش بدم سرم چا نايي
چيزنت هوبارهك حجت وسول بي
هه ره حفظك حسن صد جار كوژراوه
كه ديسم و ده چين بسو خانه قايه
ده به انگيش گه يشت له سه زمان نه هات
به حالي من بي ههر كس نوي نه وي
ده بي له ودهر كه خاكي دهر گايي

زور طولی کبشا عزیز هجرانت
چه قهوماه و سال له بهر چاو كه وتم
له چيشاني را تا باكي شيوان
چارم ههر له ربي كاني كوزه له
سالان ههر مننگيك مایه جه ياتم
ههر هاتمهات بوو نه و سال نههاني
شه و گاري دوريت ووشكه سه رمایه
ههر ازى شهويم فكر و خديسات
ژيني بهي نوم ناخوش و تاله
هه ناسه ي ساردم فريسيكي گهرم
راست بي بايم عزيز بسرا كم
شه وانم شين و گريه رو روپه
هوزدمي هانت به ولى بي داوم
هبلای شه بروت چونكو نه پيشرا
روزوشم بي تولى قبول نايي
نوبت و روزوي تو يا خود قبول بي
له چاژه نوريت هه يشم نه ماوه
زووتر نوسيووت له دهى دوايه
نهو دهى روپي نهوا دهى دپش هات
بهوه دو ساله سه حروم له وي
ههر كس به ته مای دين و دنيا بي

قیامیده بومه زور له میژ سالسه
 فکر ووه منوه سه وخته طه زه وخته بال
 دل وک آو شه خه لای هه لای
 جیگاو خانه نای شععی بز هانه
 روز له عاسمانی دنیا چاک ده کا
 فهرفی ده گهل روز عه رض و ناسمانه
 بوخوی فهروه به دوسته خاکه
 ابانتر من خوتان به کس مه سپیرن
 چه زخوشه ختمی یاش نوژی شیوان
 نوژی سبه یان یاش ختمی قورقان
 نه گهر دهبرسی یاسی تم ناره
 حو کمی ده و له نه رو قه ت نه گیری
 لایندا خنمان چادری رومش له سر
 چارشیبوان لادا له سر کونای سور
 نیوسینگو مه مکو قه دو بالایان
 به و چاهی زستان ناخوش بهی نو
 باسک ده رخران به روک هه لدران
 ههرومک عاسخانه نه ورو خیابان
 چوار چواروسی سی جوت جوت دینه خوار
 کهون کونین فورینگن پورن
 هه رعیش و به زم شوق و شادیه
 بهرچم له سه رو پرشو بلون
 حبهش و روم زه نگی شه زیانه
 له دو او ده ستی زو افان سه بران

روی لی وهر گهیران نویرمان به طاله
 نامینی له وی خوار دنی جه لال
 زه نگی گرو حو ژاری ناسمینی
 شیطان وک شبتان لی می سر که ردانه
 نه و له زبر عه رض دین رونانک ده کا
 دنیا راده نبری مایه می دیشمانه
 معنی به ره که ت قه ت له نگو ناکا
 خوشو بز سزن رو وهر مه گهیرن
 فهرض و به ره که ت جذب به و به شیوان
 له سوری یوسف یا ال عمران
 حو کمی آزادی اعمالن کراوه
 بیچی بیچنه ووه حجاب هه لگبری
 وک رو تر له زهره ورسه زبان هیناده
 ده که و تن سینگو یاسکی وک بلور
 چه ند جوان دیارن آلو والایان
 هه رزان بوون سپو و هه ناره ایمو
 قه دباریک کران که قه ل هه لخران
 ورشه زرشبانه مانگو نه شبران
 طاوسن بازن شه هین وشعقار
 مامزن آسکی ناسکی چاوشورن
 وک حورین نیری مردیان نیه
 وک مشکو کافور تیکه ل کراون
 زلف و خال دورو زه دو خردبانه
 سه ر شاه کران بهرچم هه لکران

بو فوتبال ده جن سیرك و تەبئانر
 كچو كورتىكەل ھەروەكشە كروشیر
 وەرزش دە كەن و زورانی دە كرن
 باسك راست دە كەن خو دا دە نوین
 ئەو جار ھەر كەوتن بسو كور لاڤە
 زن و پیاو وەك بەك زەحمەت بكیشن
 سەلاح ھەلگەیران سەجیل وەر كیران
 سەرروتی و مەستی جەلدی و تەردەستی
 فوتبال و وەرزش بازدان و بەرش
 لە دانشتندا ككلاو تە ماوە
 ئەوانە مودن بو ھەصری حاشر
 ھەبا و ھەمامە كەمپان بەین
 ئويز و روژو حیح سەر فطرە و زەكات
 بە كیە و خانەقا مەدرسە و مزگەوت
 نایتم ئويز و جمە و اچە مەعت
 كوا ھەتھە دەرسی مەلای لادیان
 كوا ھەتھە ذكری دەرویشی غوثی
 وا ایجاب دە كا شەورو زەمانە
 تەسارخ ھەزارو سەبەدو چار دە

بو توبە ھەر بە توبە دە توانم بکەم ئەنا
 گە ورمو گرانو بیگەس بی جیوی مکان
 تەنھاو بەرفەراری ھەربوو ھەردە بی
 بی ویتە سانیککی بەتە مری دروست دە کە ی
 ھەر جی مری گولانە لە بو ذکری ئوزمان
 رەزاقی و ناظری لە ھەمو جیگە حاضری
 ھەرتو کە ی، تە بەدە کەن ھەر زقی تودە خون
 جەپوان لە بە حرو بەر بە فریشتان لە سەر سەما

هه چاوبان له توبه هه اومبديان به تو هه چي غهني و له جره له هه رلا هه داو و
بودوست و دوزمه كه هه مت بيكهم و ليا د بي نكته و تشخصه بي ايته و به ها
موجناجي و محمي توبه نه بي بي ته گه و له

هه براني و مصفي توبه ته گه شيوخ و گه رمه لا
ماسي له هه و قبي توبه له به جراهه كه نه شه نا طه بران له عيشقي تو له سه ماداده كه نه سه ما
لطفه له بومه بي جبي شه ابيكه دا بي دور بي له ايته هه هه رت ده رديكه بي ده وا
توزياتري له هه چي شه مالاني لي ده كه م ني و لك كه م نه كه م وه كو توبه نه كه م وه ها
ته عريفني توله طاقه تي فكري مه چو ته ده و لاجهي سبدي مده به هه روه به رمه لافه شه برا
هه كه م بايندي گهني به كه م نا كيري نه ري

هه كه م فريري بدي له هه و چي گه ده ر كرا
زه ريكبي نوري توبه كه نه با به پر له نوور رونا گهي روز و مانگي شه و وشوعاي سه ما
هه لكه بي كه تو چراهه كي قه نا كو زينه ووه ريشي ده سوتني هه كه م او و كاله نه و چراهه
ره و دو قه بولي توبه به كي نه سه به كه سه عه يد آدم كه زاوه هه وه شه بطان وه ده ر خرا
با كه م چيه گونا هم اكه روره يا كه م چونكه هه ميهه پيشه بي توبه رنه و عطا
زورم هه ميهه روزي قه ايه ته به عه لوي تو مه عاومه هه له توبه عطا ايمه به عطا
به خصوص شه ليعي اي مه به خوشه ويستنه كه ت

شاپازي هه وه ري قه وشاي شاره كي سه ما
هه زده مه لاني زور و سلا و بيكي بي ژومار دباري هه و و حه يا كي تو اي قه خري انبيا
مه قصود له خه لقي عالمي هه رذاتي يا كي تو ه خه لقي هه موطفيلي و هه رتوي كه بانگ كرا
چونه حضور و هه ته و هه له حظه بيكي گرت

له و چي گه دا مه لك به كلينك گه وشه بي دوا
هه و چو و بيستيو كو تيو زو گه رايه و هه * الهه بي ده هه رده له رزي چراهه مالي هه ر گرا
ياش خوان خورن له خوان سه خات هه چي انبيا
وورنكه چني ده ري كه رمت جووله اوليا
توياد شايو ايمه گه دا ياني ده ر كي تو

له بيري گوزه شه و به خش چي ده كري ده گه ل گه دا
عه بدم له بو صها به كه پارو ره و قه تون هه ر باني آلي به بيت اماماني ربي نوما
بو من كه چوار يار نبي يار و يا و هه رن له و دوزه خه م چي غه م به به هه شه م چي اعتنا
له و دهم كه هه ر كه م به كه م بيكي ده بي نه چات

ايته يه و ده ست به دامه نني دويشچ ينسي عه با
كو ردين و بي كه سبن له هه ر لايه ده ر كراهه ده ستي و ده م سه ده كه له و يت ايمه لانه دا
دو نيا كه سبچني هه منه قه رموت و دات جه به ر

هه ر بومه به له گه ل مه به هه ر ليمه رو و ده دا
به عني ته مولك و ماشه له بومه نه حال و بان بي چاهو بي جه لال بي حال و بي سه لا
له به نه شاه و نه ميره و نه سه ر دارو نه و زير نه ها كه م نه نايب و سه ر تيب نه سو يا

هەر بەكەو لایم و نو کەری بیکاتە میالە تیک
 نە نە مەر کە زیککی کە و پالی بی و دە بین
 پالە ستودان و جوابو هریدان لە پلە کان
 نە مە درە سە نە دە رس نە علە و نە سە نە تیک
 آخر بە ذاتی تویە او میدی نە جاتی مە
 ئەر و و حە سن مؤذ نی کوردانە بانگ دە دا
 نوێز چاژرە نە نووستنی حی علی الفلاح
 لە ربیع الثانی ۱۳۴۵ دا کە سە حایل آغا ی سە کە و پولا ی رە واندز

ریز و گز و کە نە لە ت و کە ئی فین و بی نە و
 نە مە ز و گە و رە بیککی کە بی یان برین بە نا
 دە ست پە ومانو پشتمە لە زلە گیت نە پا
 خولە لە گەل مە هیندە مە چا و بیک نە کە ن ئینگا
 راضی مە بە لە او مە تی تو میللە تی فە نا
 هە ستن لە خە و و مخرین حی علی الصلا
 سجدە و رکوع لایقە مە ر بە ر نە بە ر خودا
 لە ربیع الثانی ۱۳۴۵ دا کە سە حایل آغا ی سە کە و پولا ی رە واندز

هە لانی و دە و و رە بیری بالا و بیان کردووە فەر و بیە تی .
 یار کە دیتە سەر گە لوو ئە ستیرە
 زو ناکی و نی بو یا رو نی عاسحان
 خوز گە م بە شو و ئێ لە درای سینگە لان
 شەر طە شو و ئێ م ئە و نە بە س بی
 بە تیری نازت جە ر گە م بە را وە
 کولە سەر کە ی گە لە میلا فە
 زولف و مە شەر و ی رو زی کر مە شو
 لە باغی حوسن و مە ختە بی زە کانه
 بە رستە ی زولفان دلم نی چیرە
 هەر نالە ی منە لە دول و نوالان
 کرد مە سە ز با سکان هەر آش بە تە لە
 هەر تە مە دارم تە و روو صیجە بی
 خیالی شە مان مایە غە م نابی
 هەر کە س عشقی توی لە سە ر دانه بی
 ئە وانه شیعرن عە زیز بە مەر کت
 کۆ یستانی دوریت هەر زە ر دە ما هە
 بە ری فراقت پشتمی شە کتە دم
 سە ر بە ری دوریت شاعی جە و کرد
 و ئە مە چنۆن لە دوت کە و تە مە کیر و دە ست

سە بیری وی دە کە ن مانگە و ئە ستیرە
 کە دێ بو کبوی ئە با گگا کیرە
 یارم بە زو لە فغان دە گا هە و بیرە
 یارم بیسری بی بو مەرە پیرە
 بوچی بە تە فە نگی لیم دە گری سیرە
 لە دە و رە ی خالان بە زیز بژیرە
 چرای سەر کولە م لە بو رادیرە
 لە قیری خوتە مەر بو مە خیرە
 لە دارو بە ردی بە دە س مە پێ گیرە
 ئە ک فیتە ی شو وانه دە نگی یل و بیرە
 هەر بە و تە مایە ی یارم آشیرە
 زوو و رە مە ی کە بە دوینی و پیرە
 بە تە ی زولفانی یار شە وە دیرە
 بی شک جە یوانە پیر و پانییرە
 مە خلصت بیتو وە چە شکی کۆ بیرە
 تە رت و لایە لا رز دە هە ل دیرە
 بە سەر ما دای دە لسی تە و بیرە
 بە تە و تە و رە کە بە هە و رو تیرە
 رە فیقە م گە و ر گە و پلنگ و شیرە

بو هرچی دهچی دل به دوونهوه
 ککونه راو کهره دیناره شوین گیره
 ده گهل یار له بن سیهری بالان
 چهنده جوشه دوی مسارد ده گهل کولیره
 عیشت له سهرم قهت نسا چیه ده
 له سهر سهرشم بگیرن، گیره
 همه پشه برسی سهر مسفره ی و صلح
 له شههدی لیوت قهت ناخوم تیره
 هر نوی مه یلی نوم له دل دا داچاند
 تهر خنامه گهی خوت کسونه جوتیره
 گهفته مه ذی بی ژیرانیه و زیوان
 بی پولحکه و چبودان گورگه و گلیره
 شین بو گوله بهت سهرمای دهر نماوی
 ریشه ی دا کوتا چونکه سهر دیره
 له انحکی زورم عارضیش پهله ی دا
 په لیدیش شکانندی جن آو دیره
 تهنک و دامین تهره ککشاوه
 جو گه ی جاو خوره سهر بهره ژیره
 خهرمانی عه بشم له کای غم دا ما
 ککزه ی شنه مالی مه پیلک بییره
 شه گهر ده برسی کاری شه بهینم
 آش و وشترخان هول و سهر گیره
 له نرسی سالان زورم چاننده
 خوشه و پنجه و جوشه و دهر کتیره

جوار روز بهی تو چومه خانہ قسا
 پادی نوم شوغله هر لهوی و لیسره
 بو سر مهره دی پیش نوزان دهجوم
 ریگای زور فور بو به گیره گیره
 له خدمت شیخی یادم زور کردی
 سه نیو خه تم دا به بهرده زمیره
 فیض و بهره کت وک باران درزا
 هر کس به راست بی آخر به خیره
 هر کس ده بهای شیخی دانه بی
 چیزی نه قیه شه پطان بی فیره
 نه گهر ده تهوی دنیا و قیامت
 روی خوت لهو در که ی قهط وهره گیره
 هاشی نهو در که قهت له دس مده
 نه زو هالی خوت بیسه به پیسه
 نیوی شمس الدین روزه که هلدی
 هر وک رجه کجهی هلدی نه و کویسه
 بو سهیری دهر و دهر ونم خوینه
 بو کانی سبی قریه حکم سویره
 کاتبه بهرد ینه آوی جهبانه
 به کانی قاضی دلم زه نویسه
 کانی له طیفی زنه ی بهر باغی
 کانی گه وهاره مه عده نی زیره
 له بشتگی دنیا تا ککو که له گه
 هلال و به بیبون سوین و شلیره

له دور ديساره چل اصحابه گهه
 بنده دوندی رهش جی لانی شیره
 جی دی کولته بنه شه بهی کولانسه
 ری پیلنگی میوان جیگی جوامیره
 هر کهس بزانی بهندانی کوردیم
 به راستی کورده میریگی نیره
 بهندم کرمانجین زورت پی خوش بی
 حسن ککرمانجه گوی رهوی دیره
 شتم سیام له خانقا فدرمو بهتی
 عزیز آره زوت زوری بو هینام
 فرمیسکم سور بوون زه رهوی کی نام
 دیمان له آوری دووریت کهوتنه کبر
 دیام لی سارد بو بوو به ژمه هار
 دنیا وا پر بو له به فرو سخوار
 فرمیگی سوورم به سبی دینه خوار
 تا ناهومید بووم له هاتی زووت
 چهرکم بوه بولو هه نامم بزووت
 هوا به حاله وه کیوان ده گری
 به نه رزه و به فرو بارانی هه وری
 عه رضیش له بو من هینسده ی فور پیوا
 به هاری دیکه ل زستان لی شینوا
 گیاو گولی میرکان بو م سس و له رد بوون
 بو شینوا کیوان که وان هه مده رد بوون

شینی بباره عاسمان ههه ده گری
 هه وریش ناله نال روی خوی ده بچری
 ناله کیوو دهشت خول وهه ده کا
 گسریانی کیسوان به حمران پر ده کا
 داری مبهو باغ به فر دایوشین
 پاک ده لی می مهردون کفتیان پوشین
 کهوی کویستانان له قاسبه کهوتن
 بی هوش بون یاخو خویان لی کهوتن
 چیره و زریوهی چورده و چوله که
 نایه نه یان ما هیلانه و هیلکه
 له گله گ له گل کهوت نهما تهفته قی
 سیروش له سیره و فینوو چه چه قی
 پاک به شیمانن له بو کسر مینی
 بوچ دهاته وه عمرو نه مینی
 باز له شه تاوان قاری لی برا
 دورنای چوماوان زورنای لی درا
 له درزی عه رضی هه و بده دامان
 ئی هوش بوته وه سرریون له سه زمان
 سه زمان بهریان کیله و ره که
 برده بر خویان بی تهقه و ره که
 وو شک بو دوو شک نه و کویری ناراست
 مشت کونی خوی به آوات ده خواست
 بوک که ده بفراند دهوی کسرد ده
 که ریش زه رینی له بیر برده وه
 ماربا بو کهی خوارده خوی ده خول ده گرت
 کو بزی کونه و نووی ده به رخوی د کرد
 ربوی که ولی خوی آوژو ده کسرد
 زیشک آرم زوی که ولی موی ده کرد

لائيم ناييم له چياو له رازان
 زبره هه لوپان چريکهي بازاران
 له ين بهردان مان هه سر ساره له
 له ساغو باغچان قهلو قشقه له
 پوشي داپوشي دالدهي پاک بيري
 کهرويشکيش ريشه ي پاک کردو بيري
 بهفري بي وهعهده ره شمانکي بيري
 ره شاتنگو سبي بناکيان سهه بيري
 سهه برا گائين پاتن مانگا بوره
 بهه باتي گاران روي گابوره
 شين و کابوره له نسو ره عيه تي
 به پا چوو زنجو نهغي و زه حهه تي
 روز ههنا شوي کهوره و بچو کيان
 خبزاني ماي کهوره کچو بوز کيان
 خهه ريکن له باغ فخرينو دهردينن
 وهه شهنمي کول آرهق دهرژشن
 آرهق له هه نيان بهه رينز بزميره
 کي دي له عهسان بهه روز شهه سيره
 له دهوره ي سهه بان دهره کي هه وري
 وهه مانگي چاره له نيوان هه وري
 کهوته سهه پيلان چاره کي نو بزي
 کهشه هه وري کرد له دهوره ي روزي
 دهه مهالي ملبان پشيمدي شايان
 چنارو لاه لاه چاري بهه کليان

زولغان لەمەرشان لیک جەرزان پسرژان
 لەتکری جین و ژابون تیک رزان
 زولغان لە دوویان وەك رەشاردەمخشان
 شو بون وەكشەو بەروژ دەدرەمخشان
 بە لەرزە دەچنە پەرزوو جین
 گەرماتە کارمان جەیی بی کەنن
 بو چینهووی جوان کە لە کەیی دەگەن
 پولى کەوان وان کە چینهی دەگەن
 پاچ و پیمەرە و یل لە سەر شاندا
 وەك فوجی حاشر لەزیر فەرماندا
 هیندە لاوازن مەر و مالانسان
 قوربانی فاکری نادری زە کاتبان
 گە لە بەر کزی هەل تاگری نیری
 مەر مابینی ما ئە مانگا شیری
 لوك جەمبەری بوو مابن مەشە
 گە گوی رەبەیی گرت گامیشخەختە
 کەلو گەبشیان بوونە بیگ جە کە
 ووشتریان پە عەین ییجوی لە گە کە
 لە بەر بی هیزی لە ترسی مەرما
 بشیندیان بەستوون هەوو چل کرا
 بز و مەر پوووت بوون وەك سوورە ساڤە
 مەك دان و دەبگوشت بەك بەلە باقە
 تاپە قیسە شوان لەسەر شەوینی
 مەگەلان چیشاو لە کوی دەنوینی

کوان شنگه بیری لهچیاو کویستانان
 شلقه‌ی مشکه‌پان بهری بجانان
 قسولیان هه‌لده کهن ده‌لسی بلوره
 سنگیان دهرده‌خه‌ن پارچیک له‌نوره
 هه‌رزی به‌روکیان که‌دین دردی‌ن
 روز له‌هاسمان بو‌عه‌رضی دین
 زولغان لایه‌لا ده‌که‌ن به‌لادا
 روز هه‌وری له‌سهر روی‌خوی و‌لادا
 قه‌دو پالایان وینه‌ی نه‌مامان
 کسی‌دی نه‌مامان بگرن شه‌مامان
 کنوا بیروث‌آغا سه‌رخیلی کوردان
 له‌قوله‌سه‌ئی‌دا بیچی‌بو‌ا‌کویستان
 کوانی سید‌صمد ئه‌وه‌م‌ه‌ردی‌ره‌شید
 بو‌ماینیلاغ بیچی‌به‌ته‌سه‌ید
 له‌گویی‌به‌تاشی‌ته‌و‌چادری‌جوانی
 تیب‌تیب‌میوانی‌سه‌ر‌سه‌ره‌و‌خوانی
 کوربه‌م‌ناییم‌خیل‌به‌ره‌و‌خواران
 ته‌قلق‌ره‌بازی‌و‌هه‌و‌هه‌وی‌سواران
 دیهاتی‌لیک‌ده‌ی‌چادرو‌هوبانی
 ده‌س‌ناکه‌وی‌رون‌بو‌چه‌وره‌سانی
 وه‌ده‌س‌ناکه‌وی‌مانست‌بو‌هه‌وه‌بنی
 دوی‌هه‌لگه‌ز‌به‌وه‌پابی‌کو‌لینی
 به‌نیر‌بووه‌اکسیر‌شیر‌آزی‌حه‌یات
 هه‌ر‌وه‌ک‌اسکندر‌کو‌تینه‌ظولان
 شه‌مالو‌زربان‌دایم‌شه‌ریانه
 آغاوات‌شیرن‌کرمانج‌قریانه
 زستانی‌ته‌وه‌سال‌دیاره‌بینج‌مانگه
 * مه‌رو‌گیاوکا‌برا‌له‌دانگه
 * پووشو‌پالاشو‌قایش‌ده‌رکشان

دان بە سگاوان وەك وینجەهێ نسوختان
 خسرا بەر مەری لە دانگە و خەرشان
 كرماتج دەولەتی پرو پاتسان بسوو
 كوچی دی بە دی بە مانگ و سال بوو
 ئەویش لە دەشچو هێشە كوچ مەكەن
 كای سەرەو نوی كەن چوونی زور بێكەن
 حاملی عبورەو لە زور و كەمی
 داتان بە گیا و كا لە ئیو عەجەمی
 رەبی كاكیشانی وەك كەهكەشانی
 قەطاری وشەتر وەك ئەنەبیرانە
 كای زەرد و رزیو بە پیرەمی سورە
 وینجەهێ رەش و شین پێستی سەمورە
 قەبەتی كایە وەك كارە بایە
 بوە قەبوتی رووح وینجەهێ سەحراپە
 باغان دا پینن داران پینزن
 نەجیبو ئەمان كۆنەو لە میژن
 حەیفە بایەتی شەش هەزار سال بی
 نوکەری مەلان رووتو رەجال بی
 نوکەری مەلان شەرمە لە بو مە
 كۆلان هەل گەربن بە كۆمە كۆمە
 جی دی دوزمان بە خو خوش مەكەن
 بووزوو كەپەنەك بایا پووش مەكەن
 نا كەمی لە دەركان كۆزو بلاو بین
 بی مەزن و كەورە سەر بی كۆلو بین

هدر کس آره زوی مالانی هدی
 و جاعی کویری مندالی نهی
 نه و پد به ختیبه له کورد روی دابو
 له بهر نه خوبیدن کوزیان ساوابو
 واجبه خونیدن بودنیاو دینی
 پیغمبر فرموی بوچونی جینی
 به کوهو شانان میللت ده مین
 بهم زو و گهوران شانده کین
 دهردی دلده کم کورت و کرمانجی
 حسن کرمانجه جی له دیلمانجی
 خسرویش جوانه گاروش منداربوو
 خواردنی فریزو گهلای بنداربوو
 ده گهل غونچه گیان شینیان ده گبرا
 صالح و قادریان له سر ده گبرا
 کهره بوزیشیان له سر و مستایه
 کولی گریانیان له ته و کی دایه
 تازه ماله کانی تو داخودا چون
 توانیش خهریکی فریزو کاکونن
 دلت تهنگ نهی تفاق هدی
 تهوی تهوی تهوی یا خوداقت نهی
 عمرو عثمان ابوبکری نازدار
 به ناز گوره بن هه نامه چوار یار
 چیرنی فوربانه خوم قوربان ده کم
 چیرنه پیروزی عزیز گیان ده کم
 تاربخ هزارو سبصد و دوازده
 بیستی فروره دین دادو بیداده

سه‌ر گوزه‌شتی من

دلشادی رسولی

به‌هار بو : هه‌روا له یادم ماوه به‌رد و دار گولستان و
چهمهن زار رووی خوین پاکتر شستبو ، جلی خوا کردی جهانبان
له بهر بو ، دونیسا سه‌راسه‌ر شورشو زه‌مزه‌مه‌ی به‌هاری بو .
هه‌ر وا له یادم ماوه : له‌چهمهن زاری ژباندا ته‌ماشای
ده‌ستی به‌روه‌رد کار و زه‌به‌ره‌ی زه‌مانه‌م ده‌سکرد ؛ من‌دال به‌وم
نهم ده‌زانی نه‌و دونیایه تا نه‌و راده‌به نا‌پایه‌داره ، له‌دلی خوم دا
ده‌سکوت : نه‌که‌ر زه‌مانی خدالی و نه‌فامیم ئه‌ی به‌ری ؛ ده‌وره‌ی
جه‌وانیو مه‌یدانی زینده‌گانی و مک ته‌مانا گاهیه‌کی به‌هار له‌ زیر به‌ی
خوما ده‌ینم ، دلشاد و بی‌به‌روا نه‌هه‌ر ته‌ختی آره‌زو دا داد نیشم .
ده‌به‌ری جه‌وانیم هلت . به‌لام له‌هاتی آگادار نه‌به‌وم ، وام ده‌زانی
هه‌ر من‌دالم ، به‌ئومیدی دوا روز شاد و سه‌ر گه‌رمی بازی بوم ، نهم
ده‌زانی روز گار به‌سه‌ر گه‌رمی و شادی بازم بی‌ده‌کا .
له‌چهمهن‌زاری ژبا داریکم دی شیه‌ی ته‌مال له‌سه‌ره‌خو لقو
بویه سه‌وزه‌گانی ده‌له‌رزاندوه . له‌ زیر سایه‌یا چه‌ندان گیان له‌به‌ر به
آسوده‌بی رای ده‌بوارد .

له‌ سه‌ر نهم داره مه‌لیک - آفریده‌ی خودایه‌ک - هی‌لانه‌ی
سکرت بو له‌ زیر بالی داسوزی دا جوار بیجوی ته‌شبهله ده‌زبان ؛
که‌هه‌مو چاری نه‌و جوار گه‌بانداره جه‌وانانه جه‌وان به‌ رووی دایه‌کو
بایبان ده‌که‌وت آرامو له‌سه‌ره‌خو ده‌که‌وتسه جریسه‌و جریسه‌و ،
بالی بیگوتانه‌یان لیک ده‌دا . به‌ راستی چار نه‌ندازبان چیه‌گی شادی بو ،
ته‌مه‌ده‌زانی زه‌به‌ره‌ی زه‌مانه‌هه‌میشه نه‌وانه ده‌گه‌رتوه که‌هه‌سختی نین . . . .

چاڭكم له بیره ماوه چی روزنك بوو : بهلام نه ونه دی د زمانه به هسار بوو :
 که زه بره زمه مانه دمهستی هم با به دلسوزی له مای نه وانی دی بیچری
 باو کی به کور نه سپارد ، نه وانی دی ته سایمی آهوناسه کورد
 آشیانه ی دانیایان ای روخه ، پشیمان شکا ، هیزیان نه ما ، بی پشیمان و
 بی کس که و ته مه پندانی زبان ، دلی شوریده بیان به خه یالیکی
 که ریده وه له نیو دهرای ظلمو زوری نه وه نه ودا نوقوم بو .
 که و ته زیر په پای دایکیان : دایکیشی به دایکی هیزدارو میهرمان
 مفردانه بالی پاریزگاری به سه رارا کیشا به لام به م بیچوه مه لانه هه بیسه
 دلزارو غمخور ویریندار بوون نه زیر باری بیداد بو زوری آفریدانی
 دست دم زیر فل بوون له نه زمهت بی که سیا لاسارونه سروت هاتبونه
 کور . ورکو جا ان نه ایون بی باکانه نه ماشای دنیا بکهن وسهر
 که رمی بازی بن .

نه وانه ی دل و داوین پاک بوون زوربان خوشه ویشن به چاو
 بکه و تیان ایشو آزاربان نه دمه ما ، به راستیش هه روا بو دلی نه مهش
 آفریدان نه ونه پاک بوو ره ووشیان نه ونه ندوه خاوین سوو ، بایسه ی
 چاوه کانیان نه ونه دمه به ههشتی بو هه ره به دینان آفریده دونا و دانیش توانی
 فهراموش ده کرد .

چونکه له باومشی خورسکاوا که وره بوون ، خورسکاویش
 به شیکي زوری له جوازو به هره ی خوی بی به محشیون ، کاتبکی مشدال
 بوون له میانی خیزانا ده دره و شانه وه ، ایستاکه له میان کورو کجانی
 که رمک و مک مانگه له نیو نه شیران ؛

زوری بی نه چوو په کپک له وی مه لانه باره گاهه ی رابواردنی
 کوچی کوردو جوا به ز بووه .

هه زان بوو : زور به به روشه وه له قهراخ آویک دانیش بووم ، چاوه نوری

آوا بوونی روزم ده کرد ، سرنجم ده دا . رووی زمین بهره بهره .
 تاریک ده بوو ، بهلام هیشتا شای شو به سهر نیلکه نی آسمان نه که بو
 شه مالیکی آرام و شاد به خوش له سهره خو به رووی آفریده ده که بو
 انسانی له نشه ی جامی خورسکاوا هست ده کسرد ، خاموش و بیهوش
 آگام له محمودی بی زموال نه بوو ، بیرم له دوینی ده کرده و غوته ماشای
 نه والی ابروشم ده کرد ، ناگاه خه پالی به کیک له و سی آفریده نه
 واتسا له و دووانه ی که ماونه وه ، هوش و دلعی داگیر کرد ، دلم
 له رزی له لام نه مزانی چو .

ایسواره بو : روز (خور) خه ریک بو روی له نیانخانه ی
 خوی ده کسرد براده ریکم نه خوش بو چو بو به احوال برسی ،
 له ذلی شه وان بوم ، ناگاه سهرم هه ابری شه وه ی دوینی
 خه بلام لی ده کسرد وه له دووره وه راوه ستا بو ، ته ماشام
 ده کرد : وام زانی بی ده کهنی ، به سلام وا نه بو ، له کم
 و ابو قسم له گهل ده کا ، به سلام به راستی لسیوی لیک
 نه دابو ، هست بوم : برچی چه ننده بسلاو بو . هوشی
 منیش شه وای لی هات ، چاره کانی چه ننده بلیسه دار بو ، دلی
 منیش شه وای به سهر بلیسه دان که بو ، نه زانی بسوچی
 به دبتی شه آفریده به واکه رم دهمانمو سور هه لکه رام ؟
 گیانیکه لی ستاندو به کیکی دی بی به خشم نازانم بسوچی له
 به رام بهر شه بیکه نینه راسته فینه ی زبانم ای گوم بو ؟
 نه : شه وه بیکه نین نه بو ، تا ایستنا زورم
 بیکه نین دیسه ، بهلام هیچ که ره تیک وینه ی شه جار هه گهرم
 و دلم به له رزه نه هانوه . !!!
 له ورزه وه کاربگه ریکه معجز آسالا دلی من دا تأثیری کرد ، رووی

زهردو بی رهنگم وەك گواڤیگی تازه پشكوتوگه شایهوه ، سنوی ماردی
 دام وەك كورەییکی آگرین بریوو له آگر . خهپالم ده كردهوه :
 كبی ههیه خهپال نه كاتهوه ؟ كبی به چاوی بهم چاوه جواوه و بهم بروه
 بهه شنه بگهوی و تهلی دلی نه به ته له ززه ؟ مهر سام بووم نه مه مه زانی
 چی باغه و اینك گوانسانی رومه نی آوداوه ! نه و ده سنه چی ده ستیکه شه را نی
 له چاوی نیو نیگای كردهوه نه وای بهم وینه به سه مه ستیه ست كاره ؟ نه مه زانی
 غونچه یی ده می بوچی وای نهنگ و خون رهنكه ؟ هه ر كه چاوم بهی ده كهوت
 دلی برسیم تیر ده بوو ، به راشنی زور خوش دلیك وای به آسانانی
 تسیر بیست .

نهو روزه روشت : هه ر وەك كه شتیکی مهر ده ریا كه به
 پیش چاوا ده روا و به غه بری نشانه ییکی سه رآو هه چی دی له دووای
 خوی به چی ناهیلی ، نه و اووه بهم چه شنه ، چه نه روزی هه چی دیش له
 ته مه نی ایسه تی بهر بوو .

لاسی كرده مه ی دیرین - الة ایلدا قدیمة - مساوی نه ووی نه ده دا
 كه بیدوشم ، شهو بوو : ده سنی بهر و وردگار به رده بکی رهش به مهر
 رووی زه مینا كیشا بوو هاتمه ده ر ، نه انشای آسمانم كرد زور جیوان
 بوو هه ر وەك زه مانه ده سنی له بیداد كاری خوی هه انگری بی و به
 رازانده و نه یی آسمان خه ربك بو بی . به ده و ره یی شاردای رویشم شه مالیکی
 شاد به خش به رووم كهوت ؛ دام له رزی : رووم كرده شنه ی شه مالی گوتم :
 نه یی شه مالی شاد به خش تو بیو خودا زو كه بیم بلی بزانی له كام لاوه
 هاترووی چونكه هه ست به و ده كهم بونی آشنایه تیت لیدی .

نه وای و بهم چه شنه شه و روز سه و ت بوم - نه مه زانی هوی شه مه سه ره
 و ته چی چی به بوچی وایقه رازم به لام شه و نه مه ده زانی كه له باره گاهی خودا و نه دی
 داشتیکم هاتو ته دل .

به راستی ساده گوی بی‌خه‌بری به هر میکی زور گه‌وره‌یه ، کایکوی
 به‌رده‌ی نه‌نیشی له‌سه‌ر لاده‌چی شیواویه‌کی بی‌بایان له‌افه‌ریده روو دمداد .
 دلم دوراندیو ، نسهم ده‌زانی ! بهی بهی بهی جاوم به‌افو بی‌عشق
 به‌کوی له‌افانجه تیره‌ر بیوم ! عاشق بیوم بی بهی بهی بهی عشق‌چیبه !
 به‌لام آبا عشق شه‌بری شه‌شتیکی که‌یه ؟
 بهی بیجاو دهم‌دی ، بهی گوی آوازی نهرم ده‌یست ، بهی بالو‌پهر
 له‌آسمانی خورشه ویتیا دهم‌ریم ، به‌راستی زور زوو وه‌بهر نیشانه‌ی تیری
 دول‌پهر که‌ونم به‌ساده‌گی دلو گیانم له‌سه‌بدانی قوماری خوشه‌ویستیا دوراند .
 له‌سه‌ر شه‌و‌ج‌اله‌سه‌وه له‌دلدا آوازی آسمانی ده‌خوینمه‌وه و دلشادم .

[یا وطن یا مردنم]

محمد سگلولانی - عطری

باری آستوی دوزمه‌وه ایسی کردوه گه‌ردنم
 ناموی اوژینه تاله ! یا وطن . یا مردنم
 ای وطن لو وخته‌وه امرو له‌بیت هاتوته رو
 شیرینی توی که‌وتوته‌بادو مهربی توی که‌وتوته‌خو
 دل به‌سازی تو بکیفه رو به‌خوتسی روی‌تو
 پیم که‌وتی دبعه بلا گه‌ردانی توی هیچ درو
 وختی اجرای قرله . اوبال به‌تختی گه‌ردنم
 ناموی اوژینه تاله . یا وطن یا مردنم
 دوزمه‌ن به‌دخو اگر تو به‌دیه‌ی زیری ولات
 دارو برردو خولو خاکم بو به‌کته حاصلات
 به‌کده‌سه‌رداری دنیا تاجی شاهیم که‌ی‌خه‌لات
 شرطه تی هلدم له‌تاجت بی‌گینمه روز هفت‌لات
 چو ن‌ده‌بی ؟ محکومی تویم ؟ کیج‌بکم بوت گه‌ردنم
 ناموی او ژینه تاله یا وطن یا مردنم

لاؤکان گہر روح فداکن بووطن ایستا کہہ
 گریبا آوی حبانی دوزمنت زہرہ عمہ
 خشوہ دردبکی کہدایکی نیشتمانی مرہمہ
 سینگہ کم قہلانی تویی ایوطنن پشمہرگہ
 زینی من فوربانی تویی جاپلندہ گگردنم
 ناموی اوژینہ نالہ یاوطنن یامردنم
 غم مخو دایکی وطن تسوی مرادت شین اکا
 لاوی تو سرخوشہ اورو پاکی داوای زین اکا
 داعی بالای سوزی تویہ دوزمنت مہرشین اکا
 تینی ظولمی کونی تویہ قلبی من برکین اکا
 ناموی زبردستی دوزمن بیتہ طوقی گگردنم
 ناموی اوژینہ نالہ یاوطنن یامردنم
 حاضریم بو حقلی خاکو آوہکت ای نشتمان
 شہرطہ بیریزم لہبریت خوبی گش روحی روان
 خونہ کم بو تو حلالہ مالیشم ہردو کیان
 یادہ بسی ہیچیان نہین بادوزمنت ہیچکامبان
 دچمہ بر میدانی دوزن جاحلال کہ گگردنم
 ناموی اوژینہ نالہ یاوطنن یامردنم
 ای وطن گرزین ہی حقا کہ تو زینی منی
 ناموی سیری گلستان سوکہ نرینی منی
 آورم بدوہیزی دوزمن چونکہ توتینی منی
 قبلہ کم ایمانہ کم ایمانہ کم دینی منی
 گرتی زنا دہبتم روہہ حاجی گگردنم
 ناموی اوژینہ نالہ یاوطنن یامردنم

★

★ ★

۳۳

ابن دیصان

ابن دیصان حکیمی یناوبانگی کورد به اصلی نژادی پارت بووه و له نیواروپائیان زیاتر به نیوی باردسان گه به اصطلاحی سریانی عبارت له ابن دیصانه نیوبانگی رویشتهه بابی نهمه و دایکی نهرم نیوبوو و پاش و درزی ۱۳۹ میلادی بوشاری ادس هجرتیان کرد و ابن دیصان له و درزی ۱۵۴ له دایک بووه و نیوی وی له نیوی جومی دیصان گه له شاری ادس راده بری هاتوه تهویان له دمه باری معنوبادشای ادس به بخور کرد و ده گهل ابگر کوری شه و بادشایه هاوده رس بوو و نجوم و احکامی نجوم لیر بوو .

له سالی ۱۷۹ بودینی نصاری مهیل کرد و به هوی هیستاسب نیوی خلیفه ی نصاری ایسانی هینا و ده گهل عقیده ی ولاتن و اصحاب معرفت و مره یون مخالف بوو ده گهل و هوش طریقه بیکی له تکویندا دامه زرانده که بی شباهت به طریقه ی اصحابی معرفت نه بوو و له سالی ۲۲۲ رابرد زانایانی اسلام که آگاداری بکیان له وی بووه ته نیا عقاید وی له بابت خیر و شر و تور و تاریکیه و به بهم هوی به طریقه ی ویان جزوی طریقه کانی ثنویت زانیوه و شه و دانهری طریقه بیکی بوو که مادیکی دریش تاقرونی وسطی ما بوو .

و ددوو که وتوانی وی به دو بهش بهش ده بون : بهشیکیان باوه ریان و ابو که نور به اراده ی خوی ده گهل تاریکی تیکهل دمی تاتاریکی چاککا به لانانوانی لی ی جوی یتهوه به شه که ی دیکه یان باوه ریان و ابوژ که نور چون به عظمت و عقوت تاریکی بی که بی اراده شه وی ده وره دابو و به ی بردو خواستی خوی له وی نه جات دا .

و ددوا که وتوانی شه و لنده و رانی اسلامیدا له زمو به کانی باطلاقی توانی ژرودا یانی له ناحیه بطایح بیون و له خراسان و چین به جیاداری ده زیان ابن دیصان یان به بشره وی مانی ده زانی و هاوه ده رکوه ی که شه و به تابه تی له شه حکامی نجومیدا ده تی بووه و باوه ری و ابو که موجودات پیره وی قوای ریشه و ساکمه و مدیره بیکن که گهرندان (سیارگان) ن و سه رنویش عبارت له ده ستوریکه که خودا به گهرندان و عناصری داوه و کاری عقول له دمی هبوط بووه ده نان ده - گوری زیانی انسان واسطه به قوانینی طبیعه که سه رنویش له سه روی غلبه ی هیه و آزادی انسان به سنه به و به که ده گهل سه رنویشتی خوی کشکش بکا و هه رجه ند ده توانی به ره نگاری شه ویت .

سوزهی دهر ون

محمد سلولانی عطری

خهراجانی دو زولفی تو شهری ماچینه یاچینه ؟
دو کولمهی گهش له بن چین دا ده کادباری که ماچینه
دلم سهودای هرزی کردله بیستونی جفا ، یارم
دمزانی دل که فراهاده له دووی سهودای شیرینه
له روزی اولی دیتم ! که ژنی من وطن پاکه !
دهبی قوریانی خاکت بی بزی نه و دیده دورینه
که من مجنونی صحرا بوم شهوش ای له به که می عقلم
به سه قیلت مه گورمه دل مه که هم دینونه و دینه
روحم دهر چو له بی روحی بکه روحی به دل ایدل
به سه چه ورو جه فنا که می چیه ؟ هم قایه غمگینه
به هاران و هختی جو باران و وطن حاشا له گولزاران
که تو رو باره کی من بی شنهت گولزاری نه سرینه
به شه رطیکه و وفا که می تو له گولزارت وطن بونیک
به دهستی خوت که زه حرم دهی له زارم نامی هه نگوینه
که من دهرم له دوریتو نه بیتم روی و صلی تو
چیه نه و کیشهی عومره ؟ نه بی نه و عومره زه هرینه
له باغانی مرادم دا که سه ربه ست بوم به جار بکک !
وهره سیری طبیعت که قسم چند خوشونه خشینه
له میزه بیری تیزدهر کی فیدای عومره که می کردوه
که ده بریزم له سر خا کو ده که م قوریانی نه وزنه

امروزى مردم پاران به گه پاكو وهرن نوخوا
 نهانا كهن له خويناوا لشم سهوزه و سهرم شينه
 اشم سهوزه له بهر شادى كه خوم داا له سهرخا كم
 سهرم شينه له داغو دردى طولمى روزى پيشه
 بروتهى دهورى خه ريشته بروتهى زالى زال كو شته
 چه كارى كت حمانه ت كر دجه دهورى كت له زوى دینه
 ثريات يينه نيو كارو ترازوت يينه بهر مه يدان
 بگيشه ميلكه تى دونياو بزانه كيه نه ننگينه
 به آواتى هه مو كه سوى به غه پرى كوردى بيچاره
 له علمو به هر ديبه شپون! ره پى كوردى يى او ه شدينه ؟
 ده ايم بيلم بهوى سوزهى دهرونه و دل به ما كم من
 له كه ندوبند كه تو يى خواهنى نهو دوره ره نكينه
 به لان لازم نه جارى به سه نهو دادو هاواره
 به بيته نهى فلک كه رنى فسى نه و لاوه عطريه

و در گهر او نهى دور و شعره عربيه به كوردى

ذكر تك والسرمح نواهد
 منى ويض الله نند قطمر من دمی
 وددت نقيسل السيف لانهبا
 لعت حبارق ندرك التپسم
 كه نو كى رم له مه يدان له سينه م چيب و جى گيرو
 كه قطرهى خویشى من ده تكاله شمشير يادى نوم بيسرو
 وه كو بهرقى ددانى پى كه نيت شعاع يك لى دام
 نه واريم خوش ماچى كه م كه روانيم بهرقى شمشير بوو
 (امجد عثمانى)

نهم شاعرانه بر ایه کی جنوبی که به آوری نیشتمان به رستی دلی کولیو و به
خویناوی چا و نوسبو به تی .

[دیاری خیر و یژ]

شکر به کوردان آزادی دریا
آلای سفر بهستی به خیر هه لکریا

بنایه ی له سه شرعی مجنه -
ایزی زه مانه ی صلاح الدینه -

الحمد لله مقصود به حاصل -
تبریک عرض نه کم به گیان و به دل

به موضعه خوشه خاطر م شادن
زیانم گویای مپارک پادن

پیشوای بهرزو هه موو ها و کاران
هه ریه ک بوکاری انتخاب کریان

لاواتی و متن هه مو له جوشن -
بیایه شربت شادی ده نوشن -

به اخلاص بکمن شکرانه ی چیار
ایزن خلاص بوین له ظلم اغیار

آزادین له دهس ناحه کی و فشار
فوت و له نابو ازیت و آزار

من ایزم یاران کار ناته و اووه
بالی کورده کان آواتیان ماوه

نه وان به سه ختی گپروده ی ده ردن
هه ریه ک به ده ردی آواره مردن

مه صلحه وایه نه گیرون قرار
ناوانیش و له خو نه کمه رستگار

ته نیا هوزی کورد مه پادی نین
کوردی ایرانن هه تا خانه کورده

عده ی مه پاد باسه ده هزاره ی
سه ده هزا چیشن چلون به کاردی

شوربازی اجداد شه گز له بهرته
 کشرتی نفوس تا زیاتر بو
 پیروی فرشیو هم مرامه
 شایری یاران چه انتظارن
 استعداد کرون له کوردانی خاص
 سهر شپوو سفر تاخاکی یانه
 کوردی خور خوره تابه تبه کو
 هه باغی و سارال تابه قاتقالی
 زندی مندی له کور و ورزبار
 کوردی له گهل کوردی سر یوان
 اصل و بهمان که هه ورامانه
 له بهر بدعت و ظلمی بیگته
 کوردی ژوره و کوردیکی پاکن
 له کلترزان تابه گاورو
 گنگی سورسوری مرده مو دارن
 له چرو آوری تاخاکی لیلان
 له اسپنوا دنابه کلیانی
 جوانرو سنجاو پاوه و روانس
 هه وشار کروس تابه مبربان
 شاری باصفای سنی اردلان
 ایزی هم شاره و الی نشینه
 ایزی هم شاره بوکی شارانه
 نه طانی مه ره و می نازمه
 ده رگو دیواری پرله دو پیشکه
 باهوش له ودا به شهوق ده خو بنی
 کرماتشان جیگی نو شیر وانه
 اشهد و پناه شاری ته واره
 کوردی ژوردوی ملولو ماتن
 شه گز ناژان کوردی خاص کامه

وسعتی خا کو جمعیت شرطه
 اساس دولت بهر ره رار تریو
 وخت بگر تو و عدهی اهدامه
 بی آلاهی رحمت امیدوارن
 آزادبون جسد قومی الخناس
 ماوون چه مانی مانی نه مانه
 آوامیان نیه نه شه وونه رو
 رفیقان هه و پشیوو تالی
 اسرین مرزون چون سیلی بهار
 هه و آواره هه و سهر گوردان
 خا که پا که که ی سره ی چوانه
 باغ و دبهانی به کور ویرانه
 له زبر چپاله ی عده هالاکن
 دادو فریاده هه واره و ورور
 شیخ اسمعیلی له کیان بزارن
 خالیان نیه له بهر آخ و داخ
 گرفتارین و بی نوانی -
 له بهر نه داری پاکیان دهر به دهر
 دهر به به چوری ماتو په زیشان
 شین و زار بشن بی خان احمدخان
 یاد کز بکی کوردی پیشینه
 نشته نه که ی حه یقه ویرانه
 طاق و سرطانی هه و شکوه
 طالارم کانی میدانه مشکه
 شه شه شه کور به به چکه هه لهدینی
 نو شیر ووا نیش هه ره له خومانه
 صد جبهف شه وشاره بی صاحب ماوه
 له بهر ناحق واهی و لاتی
 کوردی مایه شه شه مشهوری عامه

به کمربارانی "گورده" کلامه ^{۱۰۰} گورده ایله دهشت مشهوری نامه
 حلی لوسستان بولم و مشفق ^{۱۰۰} یورده ایله تنگی سینگه ی تومردن
 سوز بلمی زده نام عازیت بکون ^{۱۰۰} بولنگه یه کفین و می بهرستان
 بترقی سرت ایون لسه ی پاران ^{۱۰۰} بقده پیسرن بدو دوده خاران
 اید سوز بلمی سوز بی شولومین ^{۱۰۰} بدری آزادی تبتوی بهر آوین
 بهیولای سوز نام کشت سوز ^{۱۰۰} نه کهر نزاب عایی کسوروانه
 بهو کسور کورده سیرت و نوبی ^{۱۰۰} برای خوبی نوزیر دوزده من دوشی
 اوستنگار بهی به عازیت نام ^{۱۰۰} لیر نه بین بچو و کی به چم
 شاریگی و سرت نام سوز ^{۱۰۰} دوزده عالی بوخومانی ساری
 باه و سرت ایله مشهورین ^{۱۰۰} افضار پولا به سینه دور بین
 یاری دوزده گورده دیورولات ^{۱۰۰} نه برلیه کھی ساری دسو کرات

کوردستان

بلاو کهره ویدی بیرری حزبی دیبه کراتی کوردستان
 ن: سوواریکی کنده بی ، کومه لایه تی ، سیاسییه یه
 هه رمانگی جاریان بلاو ده کرینه وه

ژماره ۴ سالی یکم مانگی بانمار مه ۱۹۴۶

۱- نانی کورد	سید محمدی حمدی
۲- سوواریکی کورد	مرحوم سیف القضاة
۳- سوواریکی کورد	انوری دلروز
۴- سوواریکی کورد	عزت مولوی
۵- سوواریکی کورد	دانیادی رسولی
۶- سوواریکی کورد	وردی
۷- سوواریکی کورد	گولانی
۸- سوواریکی کورد	گولانی
۹- سوواریکی کورد	هزار
۱۰- سوواریکی کورد	هجن
۱۱- سوواریکی کورد	عزت مولوی
۱۲- سوواریکی کورد	عزت مولوی
۱۳- سوواریکی کورد	سید محمدی حمدی

و مولانی دانی جوتیش و خونه یه وه

میاپاد - چاپخانه ی کوردستان

ای پیک روحانی بگر باحضرت (سیف القضا)
ای نور مشکاة قضا ای خاندان افتخار
ای مرکز فضل و کرم ای مرکز عزم و هم
ای صاحب سیف و قام ای مدد عز و وقار
(کوکبی)

زانایانی کورد

شاعره، میللی به ناویانگا حضرت ابوالحسن سیف قاضی

(به هوی ۷۲مین سالی له دایک بوونی) سید محمد حمیدی

یه کی له زبانی هه زه زلی نه

چهرخی دواهی زانستو ادب به تابه تی ادبیاتی کوردی له دهس چوونی هونریکی بلیند پایه و بهرز حضرتی ابوالحسن سیف قاضی به که نیربانگی به سیف الفضا روستوو و نه روزی روناکی ادبیاته که له کناری آسمانی کوردستان روزهلان دره وشبووه هه لایوو و به نوری دانش و زانستی خوی عالمی ههرو ادبیتی روناک کردوو و نه نیا مایه ی سه به رزی و شانزی کوردستانی هه کریانه به لکو به بونه ی رولیکی واکه دایکی گیتی له پیدا کردنی وینه یی رژی ده کابووی دهی کنه موو کوردستانی گه وره بی ی بنازی .

رووناکی دلو لطافتی طبع و ووردی معنویاتی الفاظ و شیرینی ووتارده گهل تیزی زهر و زیره کی وهستی نوع به رستی و به رزی گیان و اخلاق سیف الفضا تی له نیب زانایان و گه وره گه ورانی زمانی خوبدا ئی وینه کردبوو .

سیک و شیوه ی سیف زور عام و ستایانه و ده گهل چوانتر کلام به رانه بری ده کرد . اشعاری دلرفینی و آوداری و بی ده گهل مضامینی نوی و سودمند نه است حکامدا وک پولاو نه روانیدا وک آو وابه به تزیه تی اشعاری دلچسپ و میللی گانی که مایه ی ووریا بوونه و هی کومهل و هوشیار بوونه و هی کورده .

ابوالحسن سیف قاضی کوری میرزا ابوالقاسم قاضی نه هه شتمی مانگی بانه مر [اردیبهشت | ی ۱۲۵۵ شمسی به رانه بری چوارسی و بیع لسانی ۱۲۹۳ قمری له شاری مهاباد له دایک بوو . نه داته له بنه ماله ی قاضی و نه و نده ی ایله ده زانین نه خانواده له مهابادیدا بجهن چهر خیکه نیو به ده زه و و و جیگای ریک خستن و پیک هبنانی اموری قضاتی و عرفی و به لکو به هیزی باسکو له مهابادگری حقوقی ده لکی به تابه تی دانسته توانی مهاباد بوون و کاربان هه ر قضاوت بوو گه لی جار و ابووه که له لاین عشقاری ده رو به رو یا حکومه تی هه ده راز له مهاباد هه ره شه کراوه و له ئی نه خانواده هه نگاوی پیاو متیان هه لیناوه و مهابادیان له به لاماری در ژمنه کان به ناداوه .

۱

مرحومی سیف له خدمت مه لاشفیح و مه لاجسن کوری قزلبچی و مه لاجالچی
 سه رده رایانی علومی معقول و معقولی خویندوه و پاش ته واوی بوونی خوشیدن
 به قضاوت خه ریک ده بوو . زوروسته می ملوز مسو بله و وزه کانی ده گول
 نه نه می کورد دایه چاوی خوی دیوه و له جه رگوه ناوی کار کردوه . چا
 دلی کواپوه و بی خاونه و بهریشانی و بلاوبه تی و سه ر کزج و سه زاری
 کورده کانی له اشعاری ملی خویدا تواندوه .

سیف القضاة له کوتی اشعاری کوردی وقارسی دا زور ماهر بوو
 هینی اشعاری ملی خوی دلی نیشتمان بهرستانی وه گول دینا پاویکی زیره ک
 ونی گه پیشنو وزانا و نیشتمان بهر زور بوو له کن هه و صنفیک محترم و
 خوشه و بست نه ماشا ده کرا ته واوی ته مه نی خوی به شرافت و نیشتمان بهرستی
 را وارد تاله روز آوی جه ونه می ری به نسدان (بهن) ی ۱۳۲۲ شمسی
 مطابق ۱۲ صفر ۱۳۶۴ قمری ته مه نی هه قسا سالی دا دنیای وداع کرد
 و کس و کار و نیشتمان بهر و مره کانی به بیس کجاری خه مناک کرد .

له و ختی صکدا که المانی نازی له خا کی روسیه می شوه وری ده ر کرا بوو و روز
 به روز مملکه دا گیر کراوه کانی اروپا پان له چه ننگ دیشانه دهری و پشناو
 پشت بو برابن ده کشانه و مرحوم سیف هم بهرسته شعرا هی که له زیره و به
 دینه بهر چا و له ده ی رمضانی ۱۳۶۳ عفر به داله بابت به زمانی به روز و به نه خوشی آرایه نی
 روسه کان و احوالی کورده کان وسته می بله و وزه کان هه تبه ستوه که و بده چی
 آخرین به سیه شعرا ک بیت کانه و مرحومه له عسری خویدا فخره و به تی :

بو ملتی ضعیف هو مید و هه ناویسه

اورو حسن بیامی دعا ووسلاوبه	بو ملت رشید بنای بش خوراویسه
کان عدالت و وه کویکوو برابنی	زحمت کیشویکار چه زن یا پساویسه
هر علم و صنعت له کن و آن رواج بی	بیند ره دوا هه ند بو ملکی کراویسه

تا روس بمینی له تاریخ عالمه
 مخصوص له پوهنه رن ترو افسران وان
 هر يك به روزمره كه شیرن چه نیرچه می
 پومد حیان بهه كه کسی بیكسان اون
 كار به دهستی خوینتی هرملتی كه بی
 قنقازو او یزبگو مکه تفلیس و ایروان
 هر كس بملك و ملتی خوی شاد و راضیه
 دنیا توای چاوی له تانك و تفنگی وان
 گوی سبقتی رفاندوه او رو له عالمی
 روی كرده هر سپایكی محوی دكاتوه
 المان كه لاف گوری لیدالرا نشت وان
 هر جیگیكی كه تی بروزی و پاش دره
 گیراوه شاركانی دنازی بفتحی وان
 اوسر كته كه دوینی لترسی دلرزی عزیز
 هر دولتیكی كه گرتی بخویناوی ملتی
 بدبختیو شكست و دلیلی كه هاته رپی
 كاله دره جی بی نیرا چرگیش برا
 اوفتجی كرا له آتالین همگرا و ان
 جی حمل پانسه او رو اروپا بیانسه
 كوردان كه هاتو چوده كن او رو به پرچكی
 روزنامكانی تركی له توریزی دایمن
 خو كورد و فارس هر دو برای دایك و بایك
 له و چورو ظلم و زحمت ددری به كوردكان
 پیمكی به پاشاوو وکیل و نخست وزیر
 هر كورده خوزین خالص ایرانی پاكی بی
 ماموری حیزو بی شرف و خائنی وطن
 سرتیبه شیت هوشی كریكی تو او نیه
 نمخویندوه له ناصر و خسرو شكایتی

۳

به پداغیش كه سوره به خوین رزاویه
 نك غیش و نوش و لذت و شیر و كه كاویه
 بو قملی داخرا و بلك درخراویه
 بو ملت ضعیف هر لمبد هه ناویه
 سردادین له بویه سدری كس نه ماویه
 تاجیک و تات و قرغزو قهر و سراویه
 آزادی سرریحوی و هه پیدراویه
 طیاره بوم و از درو زبیلین و داویه
 فخری رفیقان بقتونی توایسه
 فتح و ظفر لپسه به بزلی بر اوویه
 پشتی شكا نشانه صلیبی شكایه
 پسا سوری شكایو قون در اوویه
 سر برزیكی مایی سری بیكلاویه
 او رو كه بوته مخرو هر قاوه قاویه
 گبر او لیبی بزور و روی كركدر اوویه
 نیرانی مدعی له خیالانی خاویه
 كوته هلاكت و غرغره كاری كراویه
 درجو بهجاری دژمن و توفی زراویه
 ژاپون له ترسی وانه له چین چاوه چاویه
 نیشتمان زمانی وانه به اطری در اوویه
 بوچ هر له كوردی دردی دل تنگه ناویه
 و كلك نیمی لبرچی بش و نان و آویه
 مانیان نمانه ژینگی سگ تیریاویه
 آوری دكوردی دن بهه حال بلاویه
 نیکر دوه به ترك و غرب تیکلاویه
 راپورت و بددها بدرو چونكه داویه
 تهدید دكا بگشتنی اودم گواویه
 زیرو و حمه رشیده سری بند و پاویه

بیرحمی بدنهادی له گل کوری تابکی بس بی اوئده فرق و جدایی چه نواویه
 آسویبی برامیه کسویخابی مالی خوبی نك بیته ژیرچیو کسه نیتی در اوویه
 سرسوزمه باغی آرزو نسیزیکه بیته بهن هزار امید تینووه وختی شواویه
 هر کس که رشیدی هووه سی مالی خوبی ده کا نوویکه زور لمیسه لباغ دا چتاویه
 اخلاق حاکم و خوبندزو دینداری اتحاد خدیو جلدی چاکه نلین ساوه ساویه
 هرگز حق زبان نیسه پیاوی بیسواد چاو سوری خوبی نیندروطنی بی بر اوویه
 بزمان دایک خوبندن ونوسین بونه بی او ملت قدیم زمان بستر اوویه
 حب وطن نشانه بی ابعانه کوره دکان نیشتمانی نیوه ژینی به بیچی کلاویه
 مرد چاکه او که سری دانی لری وطن باکی نیسی تفاق و له داری چقاویه
 مندالکان یسره بون دایک نیشتمان هر یک به لا بیکا نیسی به بخل اوویه
 جیرا نکت به آرزوی کونی خوبی گهی کسه جیرانی کی دی لوی لیر اوویه
 بوسر له من بخوازم شیرو کیشک نیشتمان نیجه بسر زمان بکردی گسراویه
 هورایی و جلالی بوسغنان و ساوه چیرن سا بلاغی بوته پراز ریجک در اوویه
 مر کز له نیرچی هدی نیرسی له حالی وان کی دی بغیر کوردی وطن در کراویه
 میوان بخیر هیئانه ابو کوردی بوته دون درک آوضاو و سفره پسر و راخراویه
 سرفزنی بوژدوتی کچ کوردی نابوی دمین دادراو سر پیچراویه
 اینجیکی داخراو کراسیکی سر له بر دسعال و شالی پشت شلو بادراویه
 قول منکراو کراسی به پشتیند بدارکراو چارشو له شاز و زلف بلاذا کراویه
 بوسینگ و بادک روت اویدی بوته قوت روح بولسو آل و برجم کال و بر اوویه
 گردن بلند و سنگ و کفل هنیه باز و پور باریک و شوش قامت و قدچاو نو اوویه
 کیزانی جران عیله خیلی دیودرون آسکن لیسک و سوره قرنک شتاویه
 سنجاع و کجل بر و کیو بره و ریسه سر ماینی کجیل عیالی رخت لیدراویه
 کیزونکان سواد بکسه لنیو بار و شتران شستیرکان کش له جهوا را کشاویه
 ایسه کون لکیو و دران دا که دیودچن له و طاوسی سایه پرور و تیدیه تویه
 ایسه خریک تون تمش جیشت و نانوخوان نه و لوی سورو بودرو فروکل دچاویه
 یسه شریک زحمت و کار و مرارتین او حکمران میرد له زمر دس کلاویه
 امرچی کسم نصیحه عین حقیقه نك صحبت و جفنگه ملین چار و ر اوویه
 اوشعره لایق لیریکن جیحیلکان یادم بکن بخیر و دعام یو کراویه
 سیزدهم ذیحجه الحرام در قریه زرین نوشته شد اول سیف القضاة قاضی شمسی

۱۳۲۳
 ۴

سوسیالیستی علمی

سوسیالیستی نه‌گه‌یسته راده‌ی بلیندی و ته‌واوی ، تاک‌و بیته‌وه مذهبکی سر به‌خو و نظریکی دورست و تیک چه‌قی بو شوه‌ی پارقیکی عیاضی له‌سر بنا‌ه‌ی دورست بکریت و به‌گوره‌ه‌وه پیلانی عملی داینری بواصلاحی ژبانی اقتصادی و کومه‌لایه‌تی الا پاش درک‌ه‌وتتی « کارل مارکس » واستناد به‌لی کولینه‌وه علمی و هه‌ول و ته‌قلای تنظیمی به‌یاره‌تی « فردریک انگلس » ((کارل‌مارکس)) له‌سال ۱۸۱۸ له‌شاری ((تریر)) له‌ولای ((راین)) له‌الماتیا له‌دایک بوه . بایرانی له‌سر آیینی جوو بوون بلام باوکی له‌سال ۱۹۲۸ آینی مسیحی گزوتوه و پاوه‌ری لی‌کردوه کارل‌مارکس له‌لس‌له‌ر پاوه‌ری ((پرولتاری)) آنگوره‌بو . په‌قوتابخانه‌ی مزنی ((بون)) و ((برلین)) حقوق و فلسفه‌ی خویندوه پاش تواد کردنی خویندنی بیری له‌وه‌بو بیته ماموستای حاهه‌ی براین بلام بیری شورشی خوی وانه‌بو له‌کول له‌م‌جوره کاره ریک بکه‌وی ، وازی لی‌هینا دمستی کرده‌کاری روزنامه‌چیتی ، و تخریری روزنامه‌ی ((راین)) ی ده‌عه‌ده‌ی خوی و هرگرت ، بلام زوری بی‌ته‌جو له‌لاین مراقبه‌وه روزنامه‌کی داخسترا . له‌سال ۱۸۴۲ بوپاریس جو له‌وی ((فردریک انگلس)) ی ناسی ، له‌پاشا بوپایه‌نه‌ختی باجیکا (بروکسل) جو به‌لام له‌وی ده‌رکرا چونکه پروبوگانده‌ی سوسیالیستی بلاوده کرده‌وه . دوباره بوپاریس گه‌را به‌وه تاک‌و دانیشتنی هم شاره‌شی لی‌قه‌ده‌خه‌کرا ، پاش شورشی ۱۸۴۸ که‌ده‌رباره‌ی لی‌خستنی پادشای فرانسه (لوئیس فلیپ) بو که‌عه‌دی جمهوریتی فرانسای دوهمی کرده‌وه له‌م جه‌له‌وه کارل‌مارکس پاریسی به‌چی هبشت بو « لندن » روشت و له‌وی تاک‌و مردنی له‌سال ۱۸۸۲ چی‌نشین بو کارل‌مارکس له‌لوندرا هه‌مو وختی خوی له‌کتیبخانه‌ی [عه‌تیقه‌خانه‌ی برنالی] به‌خویندن نسوین راده‌بوارد . له‌سال ۱۸۵۹

جزمی بیکیه کتیه ناپه که ی « سه‌مایه » له‌جای دا که فردر بیک
 انگلیس باش مردنی مارکس جزمی دوهم و سبه‌می چاپ کرد . هر
 وا بیرى مارکس بلاو بووه . بلام به تایه‌تی باش ده‌ره‌نیانی مائیفاسنی
 کومونیستی (یسانی شروعی) ننه له سالی ۱۸۴۷ به یاریده دانی انگلس
 نوسی ، تاگو بیسته به‌نامه‌ی (کومه‌له‌ی کومونیستی) که نه و جه‌له
 به یاریس دروست بوو . هم نامه به بیرى مارکس و به‌هیزی‌لی کار کرد
 نوو و دورنی اسلوبی به‌چاکسی نشان نه‌دا . بی‌گومان نهه باشترین
 مرجعه بو تیکه‌بشنی نغزیه‌ی (مائربالیزی ۱۰) مارکس و نوره‌ی
 کومونیستی)

مهمترین کاری مارکس له لندن دروست کردنی کومه‌له‌ی
 (اترناسیونالی کار که‌ران بو) که له‌سالی ۱۸۶۴ دوست کرا و به‌ناری
 اترناسیونالی یکه‌م ناسرا وه بو به‌اساس جولانه‌وه‌ی سوسیالیستی کیتی .
 بلام له‌سالی ۱۸۸۲ هم کومه‌له‌به‌له‌یه‌ر رنگ نه‌که‌وتی مارکس و یاش‌گونین
 تیک جو .

هیچ‌گومانی نه که مارکس به‌بیزترین شخصینه له هه‌وو
 میزوی جولانه‌وه‌ی سوسیالیستی به‌گوره‌ی زانایی بی هه‌متا و نه‌کاردا
 مانده‌ی نه‌بونی ، مارکس له‌گوره‌ترین زانایانی اتماده وله‌هه‌موان
 بیره‌وه‌ر و دوور دینیر بو .

کارل ماکس یزی فلسفی له هیکل و بیرى سوسیالیستی
 له فیلسوفی الهانی فویرباخ وه‌رگرتوه ، بلام مارکس له سه‌ر
 پیری هم دو نوسه‌ه نروشت به‌هیکو له‌زور شنا به‌ره‌ورکی

« ۱ » ته‌م‌سای حاشیه‌ی لاپه‌ره ۸ بیکن

بیری نهوان روپشت . کارل ماسکس نساوکی نظریاتی « دبلکی هی هیکل ۱ » و ماتریالیزمی فور باخ « و مرگرت و بهانکی فردها یعنی راستی ای دهرهینسا و وازی له نازاشنی هینا ، آمانچی مارکس هرره کو له مانیفاشنی دیسار ده گریٹ ، تنظیمی چینی کارگه رانه « پرولیتاریا » بو سه وهی بینه پیشرومی کومه لایه نی و بکانه حکمرسی حکم و هه مو وسائلی اتاجی و ولات بخشانه زبردهستی دولت ، و له آنی گواشته وه له کومه لایه نی که ونه وه بو شم جوره کومه لایه پیوسته چینی پرولیتاریا

دیکتاتوره به کار بینهت و خودانی اراضی له دهست تا که بیاو دهرینهت و خریه ی پره و ژور به گورمی دهوله مندنی و هر بگریٹ و حقی میرات و هر گرتن نیک بدات ، و دامانی مهاجر و دوزمن داگیر بکات ، و اعتمادی دارایی له بانکیکمی مرکزی دولت بهلیت ، و دهستی دربر بکاته سه ره مو وسائلی نقل ، و کارخانه دروست بکات ، و بو بهری هه ردخواردن کاری به پارمینی دروست بکات ، و یو پستی کار کردن بو هه مسوان به کار بینهت ، و جیساوازی له میانی کووند و شمار دا نه هلمت ،

(۱) پرولیتاریا . چینی شم کارگه رانه به که ته نیا به فروشتنی هیزی دهستی خویان ده زین .

و خوبندن نو سین بو هومان و به لاش نكرت ، شمانه و گهلی اصلاحی بیویستی تر
و گورینی نظامی اقتصادی کون .

ههروا ایله گهلیك به بیزو نه چین نه گهر و ایزانین نه کارانهی
اصلاحی و شورشی مانای ووتئی « مارکسیهت » ده دت . مارکس له به برنامه به
ویستی بیلانی عملی بیویست له نیوی به رانی چه رخی نوزدهمین دیار بکات
کارل مارکس به لی کولینه ووی اوضاعی شوجه له گه شته شه آمانجه ای
باسکراو ، یلام سوسیالیستی علمی مارکس نابستریت به جورنکی وا لهه
موکاتیگدا بو هه و وضیک شه کارانه و شه لی کولینه ووی مارکس کردونی
دوباره بکرته و بو اصلاحی کومه لایک به هه بچ جوریک له اوضاعی کومه
لایهتی سالانی ۱۸۴۸ و ۱۸۶۷ ناکت .

باشترین نت له مارکسیهت شه و به گه نظریه بیکی زندو و تطور
ده کات به تطور کردنی کومه لایهتی ، ودلی کولینه ووی نوی ده کرته و بو هه
موجوره زمانیک و اوضاعیک ، و هه و حاله تیک به تاپه تی مصالحه ده کات
پاشلی کولینه وویکی غلغی و استناد به زانین شه عوامله که تاثیر لی ده کات .

کهواته مارکسیهت پیش هه موشتک ریگابه کی تاپه تیله لی کولینه .
ووی مسائلی کومه لایهتی ، شه موجوره ریگابهش له اساسه و ده گوتری که
ریگابه کی ره وویه و نظریه و استناد له سه فلسفه میزوی تاپه تی ده کات
شه به که به میزوی ماتریالزم ، یان ماتریالزمی دایله کتیک (۱) سراوه .

ههروا مارکیزم و ابروا ده کات که هه مو مظاهری زیانی آده مزاد
به شرطی زیانی اقتصادی و به سراوه و به تاپه تی به سراوی ریگای انتاج و
گورینی ، کارل مارکس له که تیبی (بشوس فلسفه) ده لیت چو زینی کومه لایهتی
به سرانیک به هیز به سراوه به هیزی انتاج . و هه ر چه نده آده مزاد بگاته
انتاجی نوی ، ریگای نوی ده بته و ، ریگای کونی ده گوری وله اسلوبی
زیاندا به گوروی رادهی گورینی ریگای انتاج کومه لایهتی ههنگاوی
گورینی نهینی .

(۱) دایله کتیک ، ووته بیکی یونانیه له ووتی دایلیکو و مرگیراومانی
منافسه و مجده لهیه . دایله کتیک مارکس و چه نظری هه مو حزبانی
مارکس و لینه .

کتاب

ع . مولوی

ہم موضوعہ راجع بہ تحقیق کہ انسان ہیچ وخت لہر وقت وھاو نشینی وی تیرنایی وھہر ئەندازہ لہگہل ئەوی رای پوری بہعبار قازانچ چیدی پی ناگہا ئەوروقہ چاکش کتیبہ کتیبی چاک خەزینی کہ کہەرئوع بیرو فکریکی چاک کہ زمانہ پەرورەش دایی دەوی دایہ کتیب چاکترین ھەم دەمی تەنیاہ وە آشنای وەختی بی کہسہ کتیب رەسقی کی خوشەوبستہ کہ انسان دایما لەوی فایدہ دەبا شتیکہ کہ زانست و جوانی دەوی وانێ کہ لە ھەر کہمی دەتوانی بە آرزوی خەوی بەشیکێ لہوی وەچەنگ کہوی آیاھتا ابستا ھیچ بێندراوہ کہ دارک تەواوی سالی ھەو فصلان مینوی تەرو تازە دایی یادەتوانی کسکی پیدا بکەئ کہ چەند سەدسال زیانی بویی وەتەواوی زەوی و ھەردی گسرنی عجایبات و وقایعی زمانہی بەتەواوی دیتیی بەخورایی بوتوی نقل کا و بیگیری تەو و دوستیکی وادەتوانی نشان بەدی کہ ھەرچوریک لہگہل ئەوی ماملەسکەئ دلی نەئیشی وەدایما لہگہل یگروو وەفاداری بەلی ئەودارہ بەوجورہ وئەو کہسہ بہو طەرزہ وئەو دوستہ بہوتەوہ کتیبہ ! کہ دایما دەبەر دەستی ئودایہ کتیب فایدہ دەگیننی و تەمەئ فایدەئ لہ کہسەئ نە امانتەئ رادەگری بەئی وەئی خیانەتی بکا ھەمو ئەو زانای دەخوی دا رادەگری ھەر کہسەئ بیەوی پش کہشی دە کا علمی بلاو دە کاتەو ھەم دەئەئ کہ کہ ہیچ وخت نانوی زانین و کہمالی رابردوان و حاضران بەمەدە گەئینی کتیب آئینہ و سینماپہ کہ کہ تە وای عجایبات و جوانی طبیعت دەوی دا دیارہ وەختی نارەختی و خەالی بلاو دلخوشی پیاو دە دانەوہ و تائیراتی روخی کہم دە کا خەوتحالی لہجی دی دادەئ تەماشاکردنی کتیبی افکاری مە بەامسرازی داپوشراوی آسمانوزەوی دەرباو کیو آشنادە کا و بەئی ناخوشی و اذیتی سەفەری تەواوی اموضاعی دنیا لہ بەرچاوی پیاوی رادبرینی و بەئی وەئی گەیلو وەختی خومان خەرچ بکەئ لہ زور شتی ووردی زمانہی آگاداران دە کا و بەخوبندەئوی وی

له تجربیانی ژا بردوان باخه، برده بین کتیبیش نه فو نه یان له به بین دا هسه به
 هیند بکیان قزانچیان که مه وه گوشه کر که شیرینه اهما به تنی به وی
 ناتوانی بزی به، رحاله هه رنوسراویک و کتیبیک که بو تو بالا هه ن بزردری
 ده بی خونده وه وی نه وی فکری پیای بی بند کار نه وه فی بی بدا و سه ره شقی
 زمانی له دنیای نه ورودا به جوانی نشان دا

قسه ی پیایوانی که وره وتی که یشتو ع مولوی

۱ زبان و خوشی بوی له مردنیش م ترسن که سیکلی له، رگ بترسی له
 بهختیاری و ژبان شیرن بی به شه دکترو هوفلاندا
 ۲ نهی ره ئیسی بنه مالان نه گهر بو مندالی خوتان فرهنگی بزی ده کار بی ن
 سه ره ابیکلی بو ان به جی دبان که هه بچوه سخت له بیرناچی ویکتور بوشه
 ۳ چا که بکه ن و ده سنی خه لگی بگرن روزیک دی که هه ردی ایچه له سه ر
 خوی ده ر ده کا نه نیا ده ولتو دا هاتیک که له و دو زیادا به کار بیت نه و چا کانه به
 که نه ورو له گهل اشخاصی مستحق ده ی کین - ویکتور هوگو
 ۴ - ده گیر نه وه که له سقراطی نه که میان پرسی بوجی هینده له
 خوراک خوار دنی دا خودداری ده که ی وه که م ده خوی کوتی چونکوده وی
 که یشتوم که خوار دن بوژیانی به نه زیان بو خوار دنی .
 وهختیکی دی لیبان پرسی بوجی که م قسان ده که ی کوتی خدای
 تعالی زبانیکو دو گیوی به انسانی داوه مانای نه وه به : زور بی که ملی .

منو ئەو

لەدوایەر گفتگویەکم نەبێت ئەم سێنە انفسانی
لە لیوی بیکەن بیکم نەدی ، ئەم دێدە گەریانی
پاژیوو : ای خەزان گەلای دارو چەمەن زاری زەر دەهه لگه راندبو
نە و فراندبوو دویا سەر سەر دلسوزانە خوی نشان دەدا ، کاتیکی چاوەندازی
ایر و وارو چەمەن زارم دەهاتە پیش چاو و لگه گەل شورش و زەمسزەمەدی
بەهاری بەر آوێردم دە کرد زوو پوم دەزاندرای کە پیران بەچەوئەیک
و ناچە رادەیک بووروزانی جوانی ئەفسوس دەخون .
شەو بو : شاری ساپلاخ سەر سەر بەر دەیککی رەشی بەسەر
هەلکیشرا بو وەک دلی بەد یتان ناریک بوو ، چەرای بروسک کوزا بونەو
لە دەوری شاردای هەیککاپەکی زور بەد دانیشتیوم ئەماشای چاوەندازی
شارم دە کرد ، دلی شوریدم بە خەیا لانیکی گەریدەرە بەم لاو بەولادا
دە گەرا ، و بێر سەر گەردان لەهیچ جیککاپەک فەراری نەبوو ، بەسەر
بەم مالانەدا رویشت تالەسەربانی مالیک آرامو ئەسەزەخو ئەنگەری
بەرداوە .

بەچاویش ئەمانام دە کرد لەهەیک کەلە پیش چاوە ئە آسمان
بەندترو لەبەهەشت خوشتر بوو ، تروسکە روونا کێک دیا بوو ، داسم
لەبەدەندا ئەما بوو آگام لەهیچ نەبوو ، چاویشم بریوو ئەو تروسکە روونا کیه .
نازانم دلم چی دە کرد ، چلونی رادە بوارد و چی بەسەر هات
چاویشم بە کین لەو تروسکە روونا کیه هەنە دە گرت .
ئیدی نازانم چەندەبەم وێنە بە مامەو بەلام کاتیکی هانەو سەرەخو
چوار سەت لەنیوو شەو نە پەر بوو .

۱. معجازه به چاوی بیر نعامشام کرد : بلیسه رووناکیه کهم دیت : نهوری
 لهیگای من با بی شک جیسروکیکی زلمایی مندالی وهییردههاتوه
 وای دهزانی اهدهوری نهو تروسکه رووناکیه چل دیو دانیشتون .
 بهلام نهگریشو بیچی نعامشای نهوانه بکسی که له
 دهوری نهورووناکیه دانیشتون ، بیش هه موو شیک : کچیک
 کجوله نهمیلیک ، دارین پاکیک فرشتهیک ، جرابهک ، بهلکوه
 مانگیکت دینیش چاو ، بهلی به نازیک عیشوه سازیک ، شاهباریک
 دهینی دانیشتوه : به چاوی بکسی ساحرانه نعامشای اسوی لانهائی دهکا
 وهک حکمندی اهی لی وهر کسری ، بهوشهیی رووی بوت وهدهر
 ده کهوی که بیر له شیککی نهناسیراو ده کاتسوه ، بوت دهزاندیری
 که له سربا نه نهمه شیه کو له دایا دهر دیک هه به ، جار جباریش سه ربو
 آسمان بلد دهکا وهک له گهل خودا بدوی نهوا وهیم چه شته ایوی
 ننگو خوبین رنگی بهک دووچار لیک دهدا .
 زانر بهک بین چاوی له آسمان بریوه ، وهک شیککی له نیو
 نه ستران لی وون بووی ، بهله جیگایه کی بنهردی دوورده سبت شنکی
 زور خوشه وستی له بهجی مایی .
 منیش ، من بی باکیش : به دلیکی باکو بی آلابش له گهل خودا
 ده دوام ، ایستاش اییرم ماره چه خوداده گوت ، بهلام نازاتم بوچی نهوانای
 نهوه مریه که بنوسم .
 نهونه دهری خه بالانوقوم بیوه ، منیش بیرم ده کرده وه : لهه بانی بیسر

گردنوهی منوئوا تهلانویکی زور هه بو ، کاتیکی بیس ، گردنوهی مست
 یوزاندرا با ، آوریکی بی با بان ، خهره نی شادینی ده سوتانده ، به لام ههنگامیکی
 گویت له نالهی دلی نهو بگرابا به وهك ماموستا به کی دلسوز راسته گه نی زبان
 بهر ده بوی ، بیر گردنوهی من دهی سوتاندم تا بهمه خوله بی شک ، به لام
 بهر گردنوهی نهو دهی سوتانندی تاروناک بهوه وروناسکی بهه خشی -
 نهمن لهو بیجگا بلنده له نیو چه رگی شهوا سخاوشو بهوش له بادهی
 خوشه و بیجا مهست و بی آگما ، نهویش له نهانخانهی خویدا له نیو جیگای
 دلدار بار سهر یوشی دلپاکی به خوی دادایو بیسری ده کرده وه - نه بهجا تازانم
 بیجری له کی ده کرده وه و کی له سهر خیال بو ؟ ههر چه تده ، بو خوشتم
 نامه وی له به بزاتم .

نهمن بهم آره زوه ، نهویش بهم سه پالانه : نهمن بهم دهردی سه زوه ،
 نهویش بهم دلنیا به ، نهمن بهی خوی نهویش له نیو جیگای بههوشیا ،
 نهمن گریانو نهو خه نزان ، شهوی تاریکه ان بهروناسکی به بان گه یاند ،
 نهمن له بهر بی خوی و بیر له دلدار هیزم له به من نهما بو بولای بوستن ده جوم ،
 نهویش تازه چاوی نیو بیگای خهوالوی ده کر دوه وشاد باشی له روزی
 تازه ده کرد .

کاتیکی دلدار ی خوشه و بیستم به عشوه و ناز له بوستن گاهی خوشه -
 و بیجا هانه دهه آگمای له کس ادیو ، نهیده زانی بیجاویک هه به هه به
 آره زوری دپتی گول بهرگی رومه نی ده کا ، حه یف سهد حه یف آگمای لی
 نه بو دلپک هه به شه له زیر داوینی بی گهردی بو ته سو بارو به لا گهر دانی .

ههنگامیکی روناسکی خور بهردی تاریکی له سهر لوتکه بهرزه کانی
 گیوان لایرد لهو بیجگا بلندهی گه شهوم لی رابوار دیو سه ره زبر بومه وه
 بوشاره آگام له کس له ماو : بیوم ده کرده وه : رهفتارو گوفتاری عاشق
 لهم دونیا به ده ره مه دا به بیچه وانهی هه بو آهه ریده بهك : روز بوکار داندار وه
 وشو بو بوستن : به لام عاشق روزی کاریکا ؟ نه خیر نهوه زور دوره ا ا
 شهویش بنوی ؟ نهویش غیره سمکنه ا له . . . شهی آهه ریده چه تده
 مخلوقیکی سه رلی سو در ماوی :

ههنگامیکی که منترین سوزیگی دلدار ی یا بلیمه بیکی خوشه و بیستی به

سەر آفریده دا کاریگر بو : بسمه بوئوهوی که به برهوی گوهمل (تهرک
 بکا) وه لاینبی ، چونکه هیچ شتیک له دونیادا وک آفریده له گوزران
 دایه ، شه و گوزرانهش هه مان شته که به (خو) ده ناسری ایسه
 آفریدهش که عاشی ده بین و دل به به کیک ده به ستین له دست بهنگالی
 شه - خووه - زور که سوه زه بوئین .

دلشاد رسوولی

بهشی دینی

رساله التوحید - وه رهگیر - سید محمد حمیدی

سه ره دای نو و سه ره

به نیوی خودای به خشندهی مهربان

حمد بو خودای پروردگاری جهان ، به خشنده و مهربان ، خاوه نی
 روزی دین ، هر بو تو خونه و بی ده که بن و هار له تو کۆمه گ ده خوازی
 بهان خه ره سه ره ریگای راست ، ریگای شه و که ساته نی نعمت له سه
 کردون ، نه ریگای شه واته نی غنبت لیگرتوون ونه شه واته نی ریگایان
 لیگوراوه .

(و بعد) روزانی دووریم له مصر له دووی روو داوه کان (حوادث) ی
 وه روزی ۱۲۹۹ هـ کاتیکی له بیروت له توابع سوریا بووم وه وه روزی ۱۳۰۳
 بانگ گرام بودرس کوونی هیندی علوم له مدرسه ی ناطانیه وه که له وه
 علمانه ی که من درسم ده کورت علمی توحید بوو . تماشام کرد که کتیه
 کورته کان مه به ست که تیگه یانندی شاگردانه به ده سه وه ناده ن و کتیه دربره کان
 بالانرن له تیگه یشتنی وان و کتیه نیونجه به کان نووسراون بو زمانیک جوی
 له زمانه ی وان ، دپتم وایانه بخویشه وه به سه ریانا شه وه ی به حالان مناسبه
 و خویندراوه کانم بجوی جوی بوون . ده گوران به گورانی بولی شاگرده کان
 ترکتربان و ملای کاینی طالب شه بوو که ده بخوینده وه به سه ی بولی
 هه وه لدا ده اسلو بیکی وادا که گران شه بوو وه ترکتربانی که رچی متداولیش
 نه بوو مقدمانم دادنا وه وانرا ده چووم بومه به سته کان شه ده روانی الاوه لای

ساغی دلیل گرجی فسه گشم | هاتایا به پیاوتای مورو بیکبر او له پستی
 تالیف داء تیرم ده هاوشت بوخلاف له جیگایه کی دووره تاتی نه ده گه پست
 الا پیاوی رشید وئسو خوندر اوانه من له دفاتری شاگرداندا نه بی رانه
 ده گیران وهیچم بوخوم نه ده هیشته وه باش نه وهی واری که ووت چومه وه مصر
 و تقدیری خودا و ابو و خریک بوم به عبیری تعلیم حتی له بیرم چوبو و نه ویی
 خوندر بومه وه - ولهدل در چوو ته و اووی نه وهی بیسم کوتیوون تاوانو و به
 دلداها تله ماوهی چند مانگی کدا بییری گه رانه وه بوئو شستی که نفسم
 آره زوی ده کا و عقل و ههستم میل ده کا بولای و خریک به له کاتی بیکاریمدا
 به لیکدانه وهی هیندی که له علم بوحید چونکو ده زانم نه و علمه بنجینه بیکسی خوه
 راگری زانسته . کرده وهی پیشووم و به بیر هاته وه و آره زووم به و وینه
 ههلا و س را و بو نه وهی زمان که زووم پیداویسته زور به خت نه کهم له دانانی
 به و چتهی که ده وهی اعتمادی با و به سه ر قصدم کرد که بنوسم بوکن
 هیندی له شاگردان گه بییری بوم نه وهی و بی گرتوه له من و نه باسه م
 گیراره بو برا کهم و له لای دای که نه وهی به سه ریولی هه وه لمدا خوندر و ته وه
 نسخه ی لی هه لنگرتوه و لیم خواست و خوندر و ده دیتم که تریکه له وهی من ده وهی ،
 پیداویسته بو کهم خون و زور خونیش لی بی بی احتیاج نیسه و آرای دوا
 که و توانی و خو نه گرتوه دووره له خلاف مذاهب و هک دانره که کی دووره
 له کبشه به لام له هیندی جیگادا نه وه نه ده کورت بوو که ذهنی متلا که ره که
 کاری لی نه ده کرد و بی چتی پیداویستی خسته بوو پست گوی و هیندی کیشی
 زیادی تیدا بوو ، هیندی عبارتیم بسط پیداوئی گرانم خلاصه کرد .
 وله بیر چوه کاتم تی هاوشت و زیاد بوشم لیقربدا و تو کلم خسته سه ر خودا
 له بلا و کردنه وه پیدا رجام وایه له کورتی نه م کتبه دا چتیکی وانه بی بیته
 مایه ی و پست گوی خستی یا کهم بکا له قدر و قیمتی .
 کهس چکوله ترنیه له وهی کومه گ بکا و گوره ترنیه له وهی
 کومه گ بکری ، خودای تا کو ته نیا سه ر په رستی هه وه و کاریکه و هه ر
 نه و کومه گی لیده خوازی .

چهندسه ره دایه له

توحيد علميکه بانده کا له وولي خودا ، له صفاتانهی که واجبه بوی اثبات بکری ، وله چتهی که چایزه بی و سفاربی ، و له ووی واجبه لی نوی بکری ، و بانده کا له رسولان برانباتی رسالتیان وله چتهی که یوحته رسولان (علیهم السلام) له سر بی بن وله ووی چایزه و لایان نسبت پذیری وله چتهی نابی نیاندا بیث .

اصلي مانای توحيد با و سر به بوی که خودا ته نیابه هیچ شریکی نه و نیوانی هم علم به توحيد نیوانه به ا همی اجرای خوی که اثباتی به که پته یو خودا ده ذاتدا و هم ده کاری درست کردنی اکراندا و هر نه و خودای ته نیابه مرجعی هم و بوونیکه .

وجیکای گه رانه ووی گشت مه یستیکه و هر تهمش مه به ست یو و له ناردنی پیغه بهر (ص) و ده کو شایه دی ده دا له و هر له مه گچی به هر ز (قرآن) وله و دواش بیان ده کری گه لی جار تم علمه نیو ده بری به علمی کلام له بهر هم دلایانه

۱ - یاله بهر له و به به نیوتر مسئله بیک که له نیوان زانایاتی چه و خه کان هم و له دا کیشهی لی به به دیو و نه و یو که له و کلامی خودا که ده خوبندری حادثه یاقدیمه .

۲ - یاله بهر له و به به که بایهی هم علمه دللی عقلی به و تیشانهی دللی عقلیش و ده ده کهی له کلی گوینده بیک ده کلامی او که مچار و ادیمی که له دللی عقیدا راجعه به نقل بکری مه گه یاش دا مزواندنی پایه کان یاشان له و انرا انتقال بکری بو نه و چتانهی که و له کی له و ان ده چین گه رچی بایه شین بو نه و چتهی که له یاشیان دیت .

۳ - یاله بهر له و به به که علمی توحيد له بیانی زیگانی دللی هیانه و به له سر اصولی دین و علمی منطبق ده چی له بیان کردنی زیگانی حجت له علمی اهلی نظر دا و منطبق گو و در او ته و به کلامی و جوازی ده نیواناندا ، تم نوعه علمه (علمی تقریری عقائدی بیانی شوی که مانوه ده یواندا) له کن ته ته و کانی یش اصلاحیش به نیو و به .

له نبيو هه و نه و بگدا گار به دهستانی دین بودا گرشن و فایم کردنی
 نه علمه کاربان ده کرد و هه و مل وسیله یان بوته و کاره به یان بو و کهم جار
 شلای دلیلی عقیدا ده چون و بنجینه ییرو با و دران له شهر شوشانه بو
 شه له عالمی خورسگ اودا هه و یا نظامی کون له شته له ساریان به لگو
 لشانگی عقلا ده زانندا و هدف دین له الزام عقایدو نیزیک خستیان له
 دلان به جه و انه و نغیضی به کدیسه بوون و گه لی چاکه زه نی روسای دینه و
 دین تصریحی ده کرد که شه و دوزمنی نتایج و مقدماتی عقله بهر شه و پتری
 شه و ای که له علمی گلا ندا باس ده کرا تاویل و تفسیر و ترساند به معجزات
 و خه ریک کردن به خیالات بو هه که که نیک به احوالی نه شه و کانی پیش
 اسلام آگاداریت شه ده زانی قورآن هات له دیندا ریگابه کی استوای وای
 په پیش گرت که ده گونجا بو خه لکی شه و زمانه ی که تیدا هاته خواری بو
 به وانه ی که پاشان دین پیدا برون که به چکا امیک له کتیباتی مقدسه له سه
 به ریگابه نه رویشتیون قورآن ده لیل هینا و هی له سه ر نبوتی یه مبه ر (س)
 به وجودی که خووی پی گیر ابو بو ده لیل هینا و هی له سه ر نبوتی کانی
 پیشوی ترک کرد و ده لیلن حصر کرد له حالی یه مبه ر (س) دا ده گه ل ناردنی
 کتیب بوی ده لاغنیکی واده کتیه که دا که گشت بیه تی عاجز و دام او
 کرد له و هی بتوانن و ده کو شه کتیه بلین با و ده کو له وینه ی سورته ی هه
 کورتی شه و کتیه سی قورآن له مقامی الوهیت تانه و شه ندازه ی باس کرد که
 خودا ایدنی دلون با و اجهی گیر او له سه رمان نیزانین به لام لی نه خواستین
 که هه له سه ر شه و قورآن کوتوبه تی بوی به له مین به لگو قورآن دا وای
 کرد و برهانی له سه ر هینا و مذاهی مخالیقی گیر ابو و به حجه و وه له ته تی
 برده ساریان عقلی به مخاطب قراردا و برانی هه لساند و نظام عالم و شه و هی
 له عالمه یه له احکام اتقان له پیش چاوی عاقلاتی را نواند ولی خواستن که
 بیران تیداورد که شه و تا به حجتی شه و قورآن انعیای کرد و و خه لکی
 بولایانگ که و به یین پیدا کن حتی قورآن له کاتی قصصی احوالی
 پیشکه و نواندا دلی که بو خلفت ستنیک هه به نا گوری و عیده به که هه به
 تبدلی به سه ردا نابه و قه موی (سنه الله التي قد خلت من قبل ولی
 تجدلسنه الله تبدیلا) و به آشکرا کوتی .

(ان لله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم) وحتی له یاسی
 ادبدا اعتمادی دارم، سر دلیل و دهنرموی : (ادفع بالتی هی احسن
 فاذا اللدی ینک وینه عداوة کانه ولی حمیم) وله سر زبانی بیعبردی
 ناردراوی طوی له کتیبی مقدسی خویدا، هه وهل که زهت عقل و ذبنی کرده
 برا به تصریحیکی واکه تاویل هه لنا گری و قدر ارادته نیو هه وو مسلماناندا
 (الالهوانه ی که وثوق نه به عقلمان هه به ونه به دینیان) که هیندیک له
 لغضای دین ناگونجی باوه ریان بی بگری الابه رنگای عقلمدا وه کو علم به
 وجودی خودا، وه قدرتی خودا له سر ناردنی بیعبران و وه کو علمی
 خودا به وچته ی که به وحی بو یان ده نیری و اراده ی خودا به اختصاصی ته وان
 به رسالت و نه وه ی تابعی ته وان له و چنانه ی که توقف ده به ستمته سر یان
 تی که یشتنی مانای رسالت و وه کو تصدیق به خودی رسالت چونکو مسلمانان
 اجماعیان کرده له سر نه وه ی که نه گهر دین چتیککی وای هینا که بالاتبیری
 له تیگه یشتنی خه لکی ناشی شتیککی و اینی که محال بی له کن عقل -

کو کو کو کو کو کو کو کو کو کو کو کو

بوچیژنی سیدان ۹ ۱۱ ۲۴ — شیواو

کوانی دوزمهانی خوین خور باینه سیری بزوم

کویرایی چاوی وانه شادی و ثبات عزوم

له برجی بختی بدیان طلوعی روزی رهشیان

آسوگی داو له خوشی ایدی نه ماوم بهشیان

ای بهختی نوستوو ههسته روزی بهاری کورده

چهتری گولی له سرنا هه رچی چپاو هه رده

بلبل له سر چلوکان گه لای گولی ده ده سدا

له شادی وی که ده رچو له نیو شپولی غه مدا

قاوی ده کردو ده یکتوت نه ی دایکی نیشمانم

زستانی غم خلاص بوو شین بوو باغه کانم

ته وچار ده می صفایه و سگرانی نیو گولانه

ته وروکه روزی شادی و رون بوته وه ی دلانه

۱۸

شکر و سویاس باری له پاش چهند سال دیلی
 له پاش زوخاو رزان و یحسبری و ذهلینی
 له پاش ههناسهی ساردو خویناوی چه رگی برز او
 له پاش آواره بونی کوردی نجیب و داماو
 آواره بو. له رحمت ده رتیک بروی نهواندا
 هات بونی سه ره بخوینی هیزیک به نیو دلاند
 اوغهی که ۱۹۰۴ومی کوردیش پیک هات مه رام و سیلی
 له هه وری رهش و ده رکهوت ئستیره که ی سبیلی
 ده بی بزی استالین به هوی توو قاره مانه
 کوردیش به خوشی شه و جار گه لیک ی نیو گه لانه
 هه ر شادی ارتشی سوور ته و له شکره حلیه
 تا پشتیوانی چاتر محکم بیی گه لی مه
 کوردیش ده بی و ولانین یغز و تفاق ی خویمان
 که باری شه و ولا چوو سه رهستی ساز بو و بویمان
 تاریک بو و روزی کوردو نوری دیو کرانی
 تی دا که شه و ور بو و روناکی کرد ولانی
 پیشه ره گه کانی خوین گه رم پاراستنی زموی و خاک
 هه رکاری بولی لاه و ججهیه کانی بی پاک
 ده ست و بیال چوغهی شیر به دلیکی پاک و خاوبن
 خوتان قیدای وطن که ن شه ی لاه کانی خوین پاک
 هه رخوش بی صدی اعظم اوروله چهند نه بهره
 بزی ره ئیس جمهور او قاره مانه کورده
 بوجبرتی پایداریت ای صدی کوردی خوش به سخت
 پیش به رگی تویه (شیواو) اویش ده بیته کویت

(* § *)

بیروزی جیژنی کوردان دلشادی لشکری سوور
 هر بزی خوشه و بستان سدر و رئیس جمهور
 نهم شعرانه له جیژنی ۲۸ ساله ی هوردوی سوور له مها باد خویندر
 وه توه .
 ۱ هزار

جو تیاری به مشور

بست و هشت سالی له سو بهرلینین * که به سعد لادزه وه نیوی دینین
 جوته جی همت و عزمی هیتا * تووی سوویاتی ر عدلی لسینا
 نیرو آموری مساواتی برد - * له ملی همت و ادای کره
 گاشنی کارگری ورنج بهری * زور به روحه و به زمینی خستیه سری
 خاکی روسانی له زوردار و تزار * پاکه و کردونه مانگند و هزار -
 لیک کردن و کوبه ک بهر زو نهوی * شیوی کردن به هونه ر عهزل و زهوی
 تووی بهک بوون و برای لی چند * پاکلی دلخوش بوو نه ماهیج دلمه ند
 شوروی چونکه به خویندن کرد کوت * له هه موی به کچی گولی سوور بشکوت
 چه گوله سوور که پایزی نیسه * هر گهش و جوانه گه لاریزی نیه
 که زه بوون بوونی بکاخوی ده گری * هاسته یید بوونی بکا پیی ده سری
 بوضه عیف دینتی خوشی و به هره * که چی بوخوین مزی ظالم زه هره
 نهو گوله نیوی نرا نه تی سوور * له هه وو گیتیه نیوی مه شه و ور
 دامه نی هبعه تی گوردا له که هره * خولی کرده سهرو که لله ی هیقار
 کورد که مرد بووا جه ای به دخوو * بوونی هه لمزی زیندوو بووه
 هر به خوشی بزی نهی نه رته شی سوور * تا کوو روناکی هیه مانگو هور

۳ هیمین
 جیژنه به کانی شادی و سووره
 جیه نه و لشکره نهی کاکه
 لشکریکه : که هیزی سه ریازی
 لشکریکه : که عالمی ره زگار
 جیژنی تمشکیلی لشکری سووره
 لشکریکه دلبرو بی پاکه
 تیکی داخیز سوو لشکری نازی
 کرد : له زیر چنگه و به نجه ی زوردار

لهشکرکه که فصل و بیا دی   بویه سازو بو بجمی آزادی
 لهشکرکه که برقی شیری شو   کسردیه روژ له بو مهنیوه شهو
 لهشکرکه که ناپهلی هیج کس   لهچانا بیی گز و ژبر دمس
 دست درژی همیشه شو هیزه   دوزمنان کویر بکا بهدر نیزه
 نه بی آلابی سرور خردایا نهوی   تا هلهک خول پدا و بیینی زهوی
 پایداری تیشکی چه کچو دس   تابکا ظلم و زور و چهور خلاس
 گیانی پاکت هه نیشه شادی لین
 هه ریزی و بهر هه زاری استالین

تیشکی سه ره بهستی و ده رحست

محمد عطلو لانی - عطری

تا کو کهنگی من بناله بهو هه ناسه بی سهرددهوه .
 تا کو کهنگی لیو بهیاری بهو دلهی پر دهردهوه
 تا کو کهنگی نا هه میدی سهر کزی آواری
 دهمه و نه زو خوینی چارم بی بهر منگی زهردهوه
 خوینی چه رگم تا کو کهنگی بته قونی دل - و متهن
 تا کو کهنگه دیو به خسری به دهمه بی چهرددهوه
 بهسه چه تیاری قش او تابه کهی بو قهومی کورد
 تووی بهر بهختی دم چینی هه به شوو ههرددهوه
 بوچی داس کول بهو پاله قدر بو شینی کورد
 وهختی روژ آوای کاره بهسه کارو کردهوه
 روزی بهر بهختی خلاس بوو بهختی بنو هاناوه
 تیشکی سه ره بهستی و ده رحست هه شاخ و زهردهوه
 سهیری ابستای خوش به چون زور زود به چه بینه کی .
 خوشی روئی وهختی چیستانه به کیو و ههرددهوه
 خهطو خالیان دایرین شین به کافصای به هار
 چاوه ره قاصیدی که وان دی هه ره دارو بهرددهوه

وەتەن گەزخوینی نەرژا وەکو سیلالەسەر بەرریت
 بە گەزای دلم شینکە هەمو سیوو بەباریکی
 وەتەن تاخلفی سیمی تو ئەبی پاراو بەخویناوم
 لە باغچولەمی ژبانی خوم ئەکەم شەرطە براریکی
 کەتو ریشەمی ژبانم بی . . ئەمن پیوەندی بالام
 دەبی برزیتە بن ریشەت لەجاوانم روبریکی
 تەمن ئەو لاوەنیم دايم لەبی بەندی روحم دايم
 دەبی روح بوچی دەرهست بی؟ کەبی بەخشم بەباریکی
 ئەخزشی دل لەبیرت بی؟ لەباغاتی ولانی خوت
 دەبوو بیری گەسو بیانو لەبو دەتکی هەتاریکی
 لەنیو باغی بەشت داوی چوگەمی شیرو ئەدەجیترا
 بەتوچی حاووسی کەوش بوو شیرن بوو بە زاریکی
 رەبی ئەی دل کە ئەو دەردی بە تویان دا لەبیرت چی
 لەچی مارەنگرا تویی . . رزبوی زهري ماریکی
 دلپووک بولبولی بربو لەتەنگی قفس ئەورو؟
 دەکا پیروزی سەرەستی لەهەردەشتو تزاریکی
 دلم آزادی دەست غم بو بە آزادی بوی آزاد
 سەرم سەرە بەرزیت بو بەقەد بەرزی خپاریکی
 وەرە ئەمی بوللی عشقم لە بی بەدی بمرە
 بەبونی [عطری] گول ديسان دەبی بی بەندی - خاریکی

لەریگەمی نان پەیدا کردن

هەمو ماویکی راستەقینە

چلەمی ژستانە سەرماوسولیکە خوین لەلەش دەمەبی نی! ئەف هەلدەمی دەبی بەشەختە
 هەور پەردە بەکی چیری بەسەر آسماندا هیناوە گیان دارم کان هەستیان نابی . . . . .
 پالندەکان خویان شار دوتەو . . چیا کان بە کەنتی سپی بەفردا بوشراون . . . . .
 گینە لە دەس پیدای آسمان . اکاتیە کان بەمانی قەلەز دە کەن! ناو بە ناو کۆرە پەپەکی زور
 سارد بەسەر شار تی دە پەری لاو کان لە کونی زوری دە بەستیتەو . . . . .

به يانه كابر ايك له ته، دني شاست سايډا سوازي كووچه كهرېكوي
 بوو . . . . . سينگي گري گريي بهر لاي دنيايي كس دوه چهه
 دانه به كمي شري له سره - پالتو به كمي سهد پينه لي دراوي له بهر . . . .
 له جياتي پشني گور بسكي ي بس بسو كمي له پشني خوي به ستره . . . .
 دوزي به كمي خامي وونجر وونجري له بي به | له جياتي به قلاو ووكاهي
 دووناني جوي روقي له باخه ! . . . . به چه چه بهر و
 كيو (چيا) د وواتو دهلي :

* شش سهر خيزانم هيه بهلام چوار روزه بي چيشين . . .
 بي تانين بي آگرين . . . به ته ماي حوايان دېمان دهچم رزي ي شو
 مندانه له سره نه ده بي ههر چلونيك بي باره داريك ي بكه وو بيهه وه
 شاره به چند پووليك بي فروشم ويو منداله كانم به ناني ي بدم . . . گهر
 قهوتام خوا لبم خوش بي چاويه چاو بهر زيري نامرزان نابم من نه لمسم
 هينده بهرزه دهچم سوال ده كم ؟ به گهر . . . بمرم | ته خورن به
 سهر بهرزي زياوم ده بي به سهر بهرزيش بمرم ! . . . او به ناوېش له
 كهره كهي راده خوربي « سوچه ههرم چه چه ماخو منرد » له كپوه كه
 نزيك بووه به نام آسمان تاريك بوو . . . ! هه وره كان به جوري
 سوو بای سوور تيك خزانو چاوو نواري فرمانيان ده كرد . . . ! ماه
 پيرمش دهی گووت (خوابه نه باري . . . خوابه نه باري منداله كانم له
 برسان دميرن . . . خوابه دېن . . . كسيان نيه ! | پاشي مين .
 بهلام آسمان گوبي نه دا مينگه مينگي ي شو دستي ي كرد به بافر بارين
 . . . روزي رووناك بووه شوي تاريك . . . له بهر تمو سز ريگهي
 نه ده دي . . . كووچه كهره كهي ي گوبي شور كردوو وه سستا
 ماله پيره ناچار دايهزي و دايه پشه خوي .

نه ي كهرې به نه فر توش ورك من برسي ورك منداله كانم . . .
 جوارو روزه آلېكت نيه . . . من چه ده خوم توش نه وي ده خوي ههردوو .
 كان چو خورين !!! چه چه ههرم . بهلام كهرې به سته زمان هيزي نه وي
 نه يو شه قاولك باوي و سستا . . . خوابه چي يكم گهر ده گهر يه وه
 منداله كانم له برسان دميرن | كهره ماخو مرده كشم ري دانا گري | واچا كه

خوم له څگونه شاخېك مات بدم تاڼو فرته نه په سرده جې ا
 گه راو سورا بهلام هېچ څگونه شاخېكې نه دوزيه و . . . سرما كازې لې كړد
 ده ستولافې سړيون . . . له روښن كهوت' هه رچلو نېك' نوو' څگونه بهر دېكې
 دېته و: بهلام هدرېوې نر لده كړد و ه كورېوې خوي تې په مټې زېږنك
 آسا خوي وېك هېنا و . . . خوابه به به خوشې كړه! منداله كالم له
 برسان دهرن ا تا كم به خوم نه ا؟ بابې كې هه لكرد و- كو تبغ آدمې زادې
 دهرې دمې به جې دم وچاو دهرنو لافې قه لښښ خوين (له شې هاته دهرې
 و بهې . . . اواره دا هات وېښتې هه مټې نه خېر گېانې ې سرما به سوبه
 لاوده ستې ناچولېته و . . . ا گوزم گزې باهر دې گوږې دراندو و كهرې
 كړد . . . !!

هه و دا هات آدمې زاد توانې نومې زېوو كې بهر امېهرې زابونستې
 . . . هه زره - له مامې شكا به عمل دې پارا و آخ سهد آخ - تاهه سرې مازانې
 چېت به سر دې . . . ا كهس نازانې اېستا له كوم ا من وا له و څگونه
 بهر دې خزاوم و به فر نيومې له شمې دپوشېوه . . . تهش بهر خېزانې
 دوش ورو تېشم به جې هېشووه . . . نن له وښه ننگه سارېم بهلام بر اكانم
 . . . براسمانه كام اېستا بو خېوان (له بهر كور - سوبه) دانېشوون و
 پلا و چېستې جهورو زهرې بان له بهر دمه ا گېرې گېزې - سه او و دېنې
 پر كړدوه !! . . .

ده گهل منداله كانيان ې دم كه نن را دېويان كړد و ته ووه گويان له آوازي
 خوش خوش گرتړه و له بهر دوشه گوو كورسې رمانگاو رمانگ ده گهل
 ژنې جوان پالېان دا و ته ووه !! وشاې به سپانې خويان نازنې .
 گهلې له براهې كانيشم له دورې مېزې قومار دانېشون
 تسوومهن و دېنسا ريسان كوسهل كېر دوه و خه بهر كې
 وورگ درېنې ي بهك ترن ا . . . زورېش له هه خوښه كانم زنگيان
 (ښته لاي) كړدوه له بهر زور خوار دې دهر ښته ووه قولې قوب . . .
 زورېش هه ن كهبې هوش و گوش له مېخانه كان كهوتوون . . . ا
 به مليون هه ن كه به زنگې برسې له ناولېمې شې ډاكشاون ا
 بهلام له و دمه هېچيان و لك من كه ساس نېن ا آخ سهد آخ خردايه

چیت بلسر هينام خوش گاور. نه بووم (۱)
 نيوم شهو داهاات سه رما تيبه تيبه دههاته بال بهك تاواي لغوماه
 هزاره كسرد گسه ناچار بيمى و دنيا به جسي بيلى . . . گيسانى
 ده رچوو ! . . . .

چوار روز لو قوماو تى پهرى كس لهه والى مامنه آگادار
 نه بوو ! منداله گانيشى به برسيه تى دوو روزيان رابولرد . . . دايكه -
 كهيان مه نجه ليكيى او لسر آگر نابوو نه سكوي تى و مده ددها دللى
 منداله گانى يى ده داوه تيكرا دهيان گوت :

دايه مردبن نه برسان . . . هاوار دايه گيان . . . دايك ؛
 روله گانم خورنه ويسته گانم باوكتان نيستا ديتوه بچوه گوشت و آرد و رونان
 چريكى يتهوه شيوتان بولى ده نيم . . . ا ا بهلام به قهه ساده برسسى
 تير نابى ا تيكرا وه كوو باران فرميسكيان ده باراند . . .

به نايه تى كه هموو نيوم روو نيواران بوئى يلاوو جيبشتى خوش
 و گوشتى سوور كراو بان دههاته بهر كه بو كه له لاي مالى دراوسى به
 ده وله مندله گاننه وه دههات !

منداله كان ناسى روز بهو گويره رايان بواره روزى چوارم
 برسسه تى و دوورى باو كيان كاري لى كردن تيكرا هاواربان كرد ؛ وهى
 مابه رو . . . وهى مابه رو . . . .

چيراته كان گوى بان لههات و هاواربان بوو چونه لايان بهلام كى ؟
 قه پروو هزاره كان برسبان چي تانه ووتيان چوار روزه مام . . . .
 چوته داران تايستا نههاتوته وه نازاتين چي به سهر هاتوه . . . .

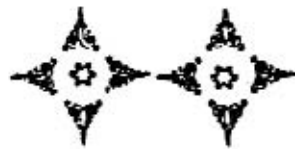
زوربان زنگ يى سووتان ههه چيى خوا داي بوو بويان
 هينان . . . .

بوزاليت

- ۱ - مده تى بزوتنه وهى ارشى به ده وري خوى دا ۲۳ سعات و ۵۴ دقيقه و ۹۹ - سدهم تايه به .
- ۲ - ارش لهه ليكيدا دايره يك به دريژى ۱۴۹ مليون و پينج صده هزار كيلومتر به ده وري روزيدا ده سوري

له پاشا سی پیاو ریک کهوتن که بچن به شوین کابرادا هاتن تا
 که بشته کیو که له که لاکمی کهزه که هلهنگوتن . . . نهختی گهران
 که له شمی مامه پیره شیان دینه وه ا
 که له ناو کونه بهردیک روق و رشک بوته وه ودهستی بو آسمان
 بلند کردوه و زبانی حالیشی ده لیت
 له ریگی نان پهیدا کردن فدوتام ! بهمردی مردم ا بچاو بهره
 زیری کهس نه بووم :

ووردی

(ع . مولوی)

له ساساگی

هه تاو

کوروی روزی که باغی بوونی ته واری موجوداته و تیشکی
 روناکایی تهوی که بی دملین هه تاو نعمتی که که هر به اندازه لهوی تاریف
 بکری که مه ته گهر مالوو خانو لهجی به کی واقع بی که له روناکایی روزی
 دا بوشرایی هر چه ند خوراکی چاک و به اندازه ی پیوست بی دانیش توانی ته و
 جیبانه روز به روز بدنه یان زردو ضعیفه عیلتی ته وهش ته نیا نه بونی هه تاو
 وروناکاییه تیشکی هه تاو تاثیریکی زوری له ساساگی بدنه ی انسان دا هه به
 ته گهر لهجی به کی هه او به اندازه ی پیوست هدی اما روناکایی کهم بی
 اشاب نه خوشی هه به و کمتر پیاو خوش حاله چاکترین روناکایی بو به دهنی روناکایی

بهدمى روناكاي و تيشكەي روزبه بوتايي كردهوه به كهر خلكيك ياريش
 گوليك له عيني شبنو و جواني دا كه نه گوليان دايه له جي به گي تاريكي
 روشن هيندمى بي ناچي كه زردو ضعيف دهى و به حاريك له نيو ده جي
 هر و هابه بهدهى اناني نه گهر له هه تاووه روناكي روزي ميهش بي
 دايه زرد رنگ و نه خسته چونكو له زير بيستى بدمن دا ره گي زور باريك
 هه ن كه بيان دملن موي (عروق شعريه) و نيو وان بركه خوښي
 سووه كه رنگي بيستى بهدهنى اناني دايه سووه جوان راده گري و نه و
 - ورايش له بهر ذهراني زور چكولهى سوون كه له نيو تهرابكي بي رنگ
 دايه سووه چودان نه گهر نه و نه سووه به اندازهى بيويست دهنو تهرابي
 خون دا نهى خون بي رنگ و انان زور ضعيف دهى و نه و درانه سوورمش
 پهرو- ريشان پهروناكاي روزي (هه تاو) و هه و و كو شيناورد و گه لاي
 داران سووروشين راده گري ده بهدهنى اناننش دا نه و ذرانه سورانه پهروورمش
 ددا و باعشى سوري و جواني بدهى پداوييه بيچگه له وهى جته و مري زور
 چكولهى ده بهدهنى هه ن كه به چاو ناييندرين و بيان دملن (ميكروب)
 بو بهدهنى اناني زور مضرو خطر ناكن و مختليك نه وانه له و قابل هه تاو دا
 واقع من مجر دهنوه انان له شهرى وان سلامت له بهر نه و ده دملن هه تاو
 هه واي كنانوي پاك ده كانه هه و ميكروبى مضرى تبه دا تاهلن مائه لى
 مشهوره دملن

ماليك تاري تى كه وى - ربي حكمتى تى ناكوى

[ذليلي پيشوت و هيسر بيته وه]

باني چ- من كور بك له پاره وانان چين كور- كاني هه مويان بهك يون نه مجار هاوسى كان په ربي فكره وه بابيش لئه مكرى جيرانه كاني دوستى جيرانان هه موي كه له كه روشتهى به كه تيبان له ده ست دهر وينن	نه و بسى بان هه بو له گهل بى گنان جيران به مهيچ جبر و يق نه دهن بو تى كدانى وان فى ليان ديته وه له خيال كهوت چونكو ده يزانى به نيك له وه و دووا دهنه نه له كه بهر جو قه لايان لى دهر و خيستن

کوتی روله گیان من و مصیبت ده کم
 شه باغه شوله که به ستر او
 هر کهس هل گری هه وی بشکینی
 کورانیس به که به باغه یان هل گرت
 که سیان نهی شکند له ویی داناوه
 باب که وی زانی له بهر جاوی وان
 شوله کان به که به گه لیک به هاسان
 کورم کان کوتیان نه تو نهی پایه
 کوتی نهی روله له پاش دوراندن
 چران که شهرو لیان ده ترسی
 و مگو شوله کان تیکنان ده شکین
 بویه و مصیبتهم کرده سینما
 تا کو بیکه و من زور به قوو و متن
 پایه که مردو جبران هاتنه پیش
 به بیکه نینو به بیره هانی
 چون کورم کان پیش عیله بیان نه بو
 فریوی ریا سعت بره گورم بی
 به لرو زمان بی گیان به شهر دان
 دوزمن چیره بو به شهر شهوان دا
 لهو مانگی وان بیگانه خوراردی
 و مگو بستمه کورد بون شهوانه
 تا بره بهک بون نه بیان ده توانی
 هاپیان نه ماو به گه تی پسا
 هه تا نهیستا که هه رچی بو رابورد
 اپستا که بایمان زاندو بوته و

حی نوشینی خوم لیان مه معلوم کهم
 به شه مه نظوره لیرم داناوه
 تهخت و تاجی من بو شه و ده مینی
 هیزو قوو و تیان تهدا خوج کرد
 هه ر شهو خجالت بو شهوان ماوه
 به سدی به که تی باغه کهی پساند
 تیکی شکندو بی نه دا و و چان
 فیلت لی مان کرد فیل ناحیسه
 نافع نادا بیت ده ستر پی کردن
 له بهر به که تی که بیتو بیسی
 به ردی بناغه ی مالتان ده ر دین
 له بیرو به چی که با بو نه ما
 مدهر ناپایت هیچ جوریک دوزمن
 به داو و ته زویر خویان کرده خویش
 هه سادیان ده کرد به روضه خوانی
 و مصیبتی با بیان له گوی نه گرتو
 برایان لیک کرد بونه نه ته وی
 به ردی بناغه ی مالتان ده ر هیان
 له و ولات ده ر کران رو به کیواندا
 شهوانیش دون بون و هک نووی هه ردی
 له بو شه و قصه روره نیشانه
 نیویک له کوردان بلین به زمانی
 کورری وارم شیدله جووش ده ترسا
 له هه تکه اذیت قوصوریان نه کرد
 ته شیرم به ختمان ده درمو شینه و

ایرتی تاج و تهخت دست که و تو و ته و
 ذه لیلی پیشوت و بهیر به ته و

(ایران ما) نومبر - رومن - ورگیر: سید محمد حمیدی
لہ زیر آسماندا هیچ چٹیک تازہ نیہ (سولہ کلد یونانی)

بہمی اٹھی

لہ زمانی معاویہ (ض) کورری ابوسفیان

دلنیا بہ کہ لہم ووتارہ دا نامہ وی چیروک بگیرمہ وہ ویاوہ دووی رومان
نوسان کہ ووم مہ بہستیکی خیالی لہ بہرچا ودرست بکہم وہ لک وپوہ وہ لہ پیش
چاوی خونندہ وارانہ راہورم .

گفتوگوی ایہ لہم ووتارہ دا تہنیا لہرووی میژوہ وہ بہ لام لہو
میژوہ تہ بہ کہ خہ لکی گہ مریان روو تیکردوہ لہ بہر تہ وہ لہوی زور آگادار
نین بہ لام بوخویندہ وہ یایستن دہی .

پاش تہ وہی معاویہ کورری ابوسفیان باہر بڑی سلسلہی بنی امیہ دہ ستہ لانی
خوی لہ ہر ہر دی شام (کہ تہ ورو بہ سورہ نیو دہ ہری) پاہ دار کرد
وشاری دہ شقی کردہ پایتخت تصمیمی گرت کہ امپراطوری بہ نیوی
رومیہ انصری (وہ ووتہی اروپائیان بیزانس) لہی بخا و پایتختی تہ و
امپراطوریہ تہ وہ چنگ خا .

گشت دہ زانن کہ پایتختی رومیہ انصری شاری بہ نیوی قسطنطنیہ بوو
کہ تہ ورو بہ نیوی اسلامیول (وہ اول تورکان استانبول) دہ کوتری ولہ
بہ ہاری سالی ۵۴ ہجری کہ دہ گہل ۶۷۳ میلادی ویک دہ گرتہ وہ معاویہ تصمیمی
گرت کہ قسطنطنیہ بگرت .

معاویہ و لشکر بہ کانی ہیتری دہ ریائیان نہ بوو کہ بتوانن لہ قسطنطنیہ
ہیزی داہ زین بہ لام صنعتگہ رانی سورہ کہ آنتی اسلامیان قبول کردہ بوو
کشہ تیانیکی زہ لام و قابمیان بو معاویہ درست کردہ مہ لہ وانانی سورہ ہر مانندہ ہی
تہم کہ تہ تہ یان و معودہ گرت تازہ بہ ہاری ۵۴ ہیچریدا قشونی معاویہ
لہ دہ زیا بہرہ وہ ولہ قسطنطنیہ داہزی .

وہ ختیک لشکریانی معاویہ یانی اعراب چاویان بہ دیوارانی بلید و برجانی
گہ وری قسطنطنیہ کہوت زانیاں کہ گرتی تہم شارہ کاریکی ہاسان نیہ
بہ تہ تہی کہ یگہ یستن کہ پاریزگارانہی تہم شارہ تصمیمیان ہہ بہ کہ بہ ہہ ورو

هیزبانه و له بایتختی رومیه الصغری یارین گاری بسکن
 اعراب له پیش چوونی قسطنطنیه وانیده گه بیشتن که گرتنی نم شاره و کوهیندی
 له شاره کانی آسیای صغیره و به که هر که ده سنیان و قه ریادو هه لالا هه لالا کرد
 یارین گارانی شاری له ترسان تسایم ده بن و ده زوازه کانی شاری ده که نه و
 به لام له قسطنطنیه به گدسته پیشه رگی له گیان بوردوو یارین گاری شاریان
 ده عوده گرتوو و چونکو استحکامات و دیواره کانی شاری زور قایم بوون
 ده اتوانی تاما و یکی دریز له به را به ر اعرابدا خورا گرن
 (هیزو و نوسانی عرب)

به لاماری معاویه بو قسطنطنیه به کی له گه وره تر بن روودای میزوی
 جهان به لام میزو و نوسانی عرب تائه و جنگایه کی که توانیو یاه نم تقه رووداو دزله یان
 به چکوله گرت که شکستی خوبان شاره و .

سه ر سام ده میتیت نه گه بییه کی معاوی می جهوت سال (یانی جهوت
 یبارو هاوین و یازو نهستان) قشونی معاویه شاری قسطنطنیه کی ده وره دا بو
 به لام نه تو له تواریخی عرب له چاونه کی نم دوره دانه تا کو ته نیایه چتیک
 بهیدا تا که کی چونکو له دوی نم دوره دانه زله اعراب شکان .
 ده وره دانی قسطنطنیه له لایه ن معاویه له به ر نه و به کی له روودای
 زلی جهان ده زه بریدی که دوی اسکندر چاریکی تر به به ره کانی خور
 هه لات و خور آوا نشان ده دا .

هه رار سال له پیش ده وره دانی شاری قسطنطنیه اسکندر له و شاره را
 بو گرتنی به رانسه ری آسیا که و ته ری و دوی هه زار سال معاویه له ریگی
 آسیا و بو گرتنی نم شاره هه زو نه گه ره شو شاری بگرتانه ته وای اروپای
 نه و زمانی ده هینا زیر چهنگی خو به و .

دولتی رومیه الصغری له و وخته دا خورن چه کیکی سامتا شو ترس
 هینه ربوو که ته ته نیا عربان له اسراری دورست کردن وی بی خبر بوون
 به لکو خودی دانسته توانی قسطنطنیه وزانایانی رومیه الصغری نه یان ده زانی
 که اسراری دورست کردنی نه و چه که سامنا که و ترس هینه ره چیه ؟

که سبکی زانای سربانی که به (کالینیکوس) نیوده برا ونهیده توانی قبول بکا
که عربان تیشتمانی ویی (سوریه) ی بگرن اسراری ساختمانی هم چه که
سامتا که ی به امپراتوری رومیه الصغری که به قسطنطین چوارم نیوده پراکوت و
یهیمنانی له امپراتور و درگرت که اسراری دورست کردنی هم چه که حتی
به کوری خوشی نهلی .

شابی ووجان زانی که هم چه که به کی له زلترین عواملی را گرتنی به یرو
نه زنی رومی شرقی (بارومیه الصغری) ده بیت له بهر نوم فرموی ساختمانی
نهوی له جینگایه که چوی له چوی کهس بیی نه ده زانی دانا و کاتیک عربان
په لاماری قسطنطینیان دا (کالینیکوس) زانای سربانی کرده فرماندهی کلی
اسلحه خنهی ده وله تی و ده ستوری دایه که بیره بیره کانی ده گهل عربان که لیک
له وچه که ساز کات .

نه گهرچی پاشان میزو نوسان هم چه که به سامه یان نیونا (آوری یونانی)
به لام ده گهل نه وه سومه اختراعاتی گهره کلام چه رخه دا به چی هاتوه و
ده گهل و مش که نوعی بشر توانیوه تی به بیی آتمی درست کاهیشتا مخترعین
وزانیانی چه درست کردن و علمای شهبایی چه رخی بیستم نازان فرمولی
آوری یونانی جیه ؟ .... (که کالینیکوس) چلون و به چه مصالح و موادیک
نه و آوری درست کردوه .

گهرچی ایده نازانین که آوری یونانین به چی مصالح و موادیک درست ده کرد
و گهرچی له فرمول درست کردنی نهوی خیرین به لام به هوی نه و لامانه ی
که میزو نوسانی خور آوا به چی یان هیستوه له شویتی هم آوره چه به دازین و
ده زانین که کاتیک که هم آوره یان له به دای شهری ده کارهیناوم چه ویرانی
و سوتسایکی په بداکردوه ؟

هروه خنی که هم آوره یان بیلای بیسه مرغان ویا جینگایانی دوزمن
ده هاویشت ده نگیکی به ونه ی ده تنگی بروسکی لی هلدستار رونای آوری
به اندازم بیک بو که انسان چاوی له بهر هلدنه ده هانت وروناکی روزی ژمرتیشک
(تحت الشعاع) ده کرد و آسن و فلزانی ده توانده وه و بهردانی گهرمی
تیک ده شکند و دیگرده ته پوتوز و و خنی آوریان ده آوی دا ویش له جپانی
ومی بکوز ته وه به بیچه وانه بتره هلدایسا و بیچ چتیک ناوی کوزاندنه و می نهوی نه بوو

اهورزی دوم که هوردوی معاویه قسطنطنیه‌یان دوره دابو و هودل چار هوردوی رومی شرقی هم‌چو که سهرلی سورماودیان ده کارهینا وشم آورده سامناکه له کوزانی تابه‌تی دابو و به‌هوی منجلیق بولای عره‌به‌کانیان ده هاوشت وها رو حیبه عربانی سست کرد که یزید شگوری معاویه و فرماندهی بالی راستی هوردوی عره‌بان رای کسرد وهاواری کسرد الخضر . . . الخضر . . .

ژماربکی زور له‌غربان بهم آورده سوتان و هیندیک له کشتیه کانیان بونه دسته‌چیه‌ی آورده

چونکه شهوه نده به‌ستبو که پیشه‌رکانی رومی شرقی هم‌چو که سهرلی سورماوه باوینه سهرآو که کشتیه‌کانی عره‌بان توشی سوتان بکت چونکووه کو که کوتمان آو نه‌ته‌نیا شهو آورده نده کوزانده‌وه به‌لکو به بیچ‌واته به‌هیز تری ده کرد .

به‌لام چونکو معاویه حکمی کردبو که هوردوی شهو ههرچلونیک بیت ده‌سی قسطنطنیه‌ی بگرن ومرتب له‌سوربه‌را بو هوردوی خوی حیزی کومه‌شگی ده‌نارد عربان چار جه‌نگبو دوره‌دانی قسطنطنیه‌یان ده‌وام پیدا .

له‌چاری دومدا که هوردوی رومی شرقی چه‌کی سامناکه ونادیاری‌خویان به‌زیانی عربان ده‌کارهینا سالی سی‌به‌می دوره‌دان بو و له‌م چاره‌شدا عربان به‌ترسیکی زوره‌وه پاته‌کشی‌یان کرد و له‌کانی پاته‌کشی‌دا (ابوایوب) که‌یه‌کی له‌بارانی به‌مه‌به‌بو یانی روزگاری بی‌مخبر (ص) ی‌اسلامی دیشبو له‌به‌ر توفینی به‌کی له‌و کوزانه‌ی که شهو آورده‌ی تیدا بو فوتی کردوقیری شهو ایستا له شه‌سه‌بوله .

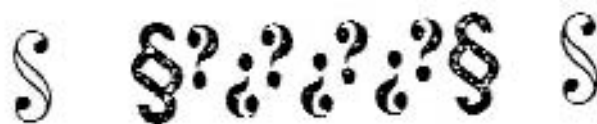
دسان معاویه به‌سه‌ختی رای‌ه‌سپارد که هوردوی شهو ههرچلونیک بیت قسطنطنیه‌ی بگرن و نه‌تازگی حیزی کومه‌شگی بوهر بازتارد و عربان چاربکی تر قافه‌ی محاصره‌یان له‌دوره‌ی شاری پترویک هینا .

به‌لام دوا‌ی شهوه ترسیکی بی‌ویته گرتتی و له‌ترسی شهوچه‌که به‌سامه ذاتیان نه‌کرد که زور له‌دیواری شاری نیزیک به‌وه که نه‌وه کو منجبه‌قه‌کانی پاریزنگاران شهو آورده بی آمانه که روناکایی شهو چوان کور ده‌کا به‌سهر شه‌واندا به‌رده‌نه‌وه .

به بوختی محاصره‌ی قسطنطنیه له‌لایهن عربانو و ماوی جهوت‌شالی
 کیشا و پاش سالی سی‌بهم سی‌جاری دیکه‌ی دیش به‌لاماریان برد و به‌دانی
 تلفاتیکی زوره‌وه ده‌کشانه‌وه پاش به‌لام‌فرمانی توندی معاویه نه‌ی ده‌ه‌هشت
 که سوپاهیان دست له‌محاصره‌ی هه‌لگرن و سگهرینه‌وه بوسوریه .

له‌سالی جهوت‌م نه‌خوشی طاعون مزید بریده‌بوختی بو و بوختی
 دیاریدا. که اشتر هومیدیک بوگرتنی قسطنطنیه‌نه‌ماوه تا و ابو یاشماروی سوپاهیان
 عرب سواری که شقیه‌کان بوون و به‌فرمانده‌ی بزید کوری معاویه گه‌ران‌وه
 معاویه ۵۰۰ هزار سکه‌ی طلا که به‌یولی نه‌ورو شایه دله‌بانصد میلیون دهلار
 پتر بیت جائزه‌ی دانا که به‌هه‌ر کس که بتوانی اسراری نه‌وجه که سامه‌ا که
 له رومیان بدوزینه‌وه بدات به‌لام امپراطوری روم که ورد بونه‌وه‌یکه له
 اندازه به‌ده‌ری بوراگرتنی اسراری نه‌م چه‌که سهرلی سورماوه به‌کار دنیا
 می‌ه‌هشت که عربان چتیک له‌اسراری ویی تی‌یگه‌ن و به‌اندازیک رازی نه‌م
 چه‌که به‌چاکمی راگیرا که نه‌وروش پاش رابردنی ۱۴ چه‌رخ و پاش نه‌وی
 که زانایانی چه‌رخ‌ی بیستم به‌وه‌وه و دوزینه‌وه و اختراعاته‌ گه‌هشتون ه‌هشتا
 که سیک نه‌یتوانیوه نیوه اسراری ساختمانی نه‌و آورده و مزموئی شیمیائی
 نه‌و بدوزینه‌وه

به‌لام له‌چه‌رخه‌کانی دوا به‌دا جی‌نشینی امپراطوری (رومه‌الصغیری)
 فرموی ساختمانی نه‌وجه که بیان هم‌کرد یانه‌به‌ر ورد بونه‌وه‌یکه که له‌راگرتنی
 اسراری نه‌وجه که دا به‌یان فرموی ویی به‌امپراتورانی چه‌رخه‌کانی دوا بی
 نه‌گه‌هشت له‌به‌ر نه‌وه له‌چه‌رخ‌ی پانزده‌می میلادی تورکانی عثمانی توانیان
 قسطنطنیه‌ی بگرن بی‌نه‌وی یاریزگرانی شاری بتوانن له‌وجه که مره‌وزو
 تاریخیه استفاده‌بگه‌ن .

راپراندن له خوی خوشی بهاری

دوی دوی دل رای پراندم بی کوتم هسته بلان
هستی خوت راگره تی فکره که دژمن برملان
یمنی زستانی غمان بوی درچو بفریش چوته وه
دبته گویم دنگی کوو قمری و بازو بلبلان
بی کوتم گر قاره مانی کوردی روزی غیر ته
بی که وه زو کردنه وه بی و بسته مقیده مشکسلان
بسته خواهسته برو بوجه روزی دژمنت
تاره ولزلقی نگارو تنگه ولغنجچه گولان
وا کرو کمال دوره یان داون گرو گالی ده کن
هر بحالی وانه نووسال هینده ده گری عاسمان
پینج دو روزیکسی مئاوه زند یگی فاشیسته کان
چی اوان بادوشگی قوی توو چی مهش برده لان
حمله یان گر بویرین توزیان به عاسمانده بین
چی مه ده جیته نیو گولان چی او انیش زبر گه لان
ای زرنک هریشه و امان برقرار بی دانیا
لانه ی فاشیسته کان رو خاوه دچنه سر چلان

غزه لای وه فانی

توسه رو زلفی بلاوت زلفی خاوت باهده
چی دلان سهودا بیه جیدی دلم جزیا مهده
مه مهده به نظابوری نازو غه زه میشکینه دلم
خوین وا ناحق مه ریزه دست له بیت الله مه ده
من که بیت نازیموره رحمت بی مشکینه دلم
باپنای که به نه رو خیه روحه کهم لبم لامده
ای ولای هینده خوین مه گری لدوی آرام دل
گه وهری خوت واله کن من خوت به ده دم دریا مهده

وطن

محمد : مجلی

سرو مالم به لا گهر دانی تویی
هه بته سینگی من قهلهانی تویی
که سیکسی سا کیشی گوستانی تویی
تعماح کارانه چاوه روانی تویی
به هشت پی وانه بی هاوشانی تویی
وه کوو جاران له سه ر گیوانی تویی
که سیک به روه رده بی دلمانی تویی
خهره کی ذیلله نو سه ونانی تویی
نه صیبی ره و سه می رضوانی تویی
به دهن مارانی بی آمانی تویی
که سی له جیانی دانیشه تویی
له ریی سه ر به رزی نو قوربانی تویی
چیگی ر میانی شاسوارانی تویی
به لا نه و جازه ژیر. قهرمانی تویی
ده بی کورده هونه ر گوچانی تویی
تفهنگ و توپ و فیشه کدانی تویی
له پاتر چه ندیک له سه ر سه ر بانی تویی
سه ری دوزمن به لا سندانی تویی
نزیکه نه و به تی سه رانی تویی

وه تن گیانو دلم قوربانی تویی
له به ر تیغی جه پای بیگانه یاخوا
وه کو کیوانی خوت هه متهت بلنده
کورانته نایه لن هه ر گیز که دوزمن
سه تاوو باغ و گولزاری سه ر سه ر
ده کوشین تا کو آلائی سه ر به خوتی
محاله خه زیکا سه ونانی کوردی
نه سه گ کوری بیکا گه ر ناسو پاسیک
وه تن یاره بی هه ر کهس خیر خواجه
مرخیللی عین زهت و آسایشی تو
خه یالی جه ندهت و فیر دوسی تا کا
مه تاغ و مال و روح و گیانو نه ولاد
تسه م به خوداده بی ایران و نهوشان
هتا و بستا که دوزمن سه ر فیرازیو
له بو راواندنی گوی سه ر به خوبی
و یفاق و استیجاد و عیلم و سه ندهت
ده بینی مورغی اقبال و سه عادهت
له سه ای چه کچوداسی دوله تی روس
به هاری سه ر به خوتی زور نزیکه

کوردستان

له لایه ن حزبی دیموکراتی کوردستانه وه چاپ ده کری

ژماره

٦

و

٧

سالی یه کهم

پوشپهر و گه لاویژ

١٢٢٥

مهباد . چاپخانه ی کوردستان

زانا یانی کورد

سید محمد حمیدی

ابن صلاح

شیخ الاسلام تقی الدین ابو عمرو عثمان کوری صلاح الدین
عبدالرحمن کوری موسی کوری ابو نصر نصری کوردی شاره
زوری موصلی شافعی نیو بسراو به ابن صلاح یا ابن الصلاح له
زانا یانی به نیو بانگ وله ره گهزی کورده لهسالی ۷۷ هـ له
دایک بوو له شاگردانی عبیدالله بن السمین و منصور فراوی
و صلاح الدینی بابی بوو له علومی دین و حدیث و تفسیر و فقه و
اسماء الرجال و لغت له ریزی که وره گه ورا نی زانا یان بوو
و فتاوی وی به نیو بانگه عراقی خاوه نی الفیه و ابن خلکان له
شاگردانی وی بوون له پیشدا ده گه ل بابی چوه موصل
پاشان بوخویندن بوخراسان رویش و دوایه گه راوه ته وه شام
وله بیت المقدس بو به متولی مدرسه ی نظامیه که ملک الناصر صلاح
الدین یوسف کوری ایوب درستی کرد بو پاش چه ندیک
چوه دمشق بوو به متولی مدرسه ی رواجیه که زکی کوری
رواحیه ی حموی درستی کرد بوو پاش نه وه ی ملک اشرف دار الحدیثی
له دمشق درست کرد کرا به ماموستا و درس بیژی نه و مدرسه یه
پاشان بوو به دهرس بیژی مدرسه ی ست الشام . له زه مانی خویدا

زور معتبر و جیگای باوه رری بوو وله ۲۵ ربیع الاخر ۶۴۳ له دمشق لهحصاری خوارزمیه رابرد وله قاری صوفیه بهخا کان نهمپارد نهم کتیبانهی ژیره وه له تالیفاتی ابن صلاحن : مشکل الو سیطه ، کتاب الفتاوی و علوم الحدیث ، کتاب ادب العفتی و المستفتی نکت علی المذهب ، طبقات الشافعیه که نه وه وی کورتی کردو ته وه فواید الرحله که له سفری خراساندا نویسه تی علوم الحدیث که به مقدمه ی ابن الصلاح نیوده بری ، (له فخره ننگ نامه ی سعید نفیسی)

[ابن شداد]

قاضی بهاء الدین ابوالمعاسن یوسف کوری رافع کوری تمیم کوری عتبه کوری محمد کوری عتابی اسدی فیه شافعی نیوبراو به ابن شداد به عربی تاریخی نویسه له سالی ۵۳۹ له موصل له دایک بوو هیشتا مندال بوو بابی رابرد له کاتیکدا یحیی کوری سعدون قرطبی چره موصل له ریزی شاگردانی ویی دامه زرا قورآنی له کن ویی خویند پاشان بو خویندن چوه بغداد نزیکه ی چوارسال له مدرسه ی نظامیه به فیر بوونی زانست خه ریک بوو پاشان له ۵۶۹ گه راوه موصل وله مدرسه

به کدا که ابوالفضل محمد کوری شهرزوری درستی گردید
 دهرسی ده کوهزه له ۵۸۲۳ چوو بو حیح له گهرانه و ددا چوه
 دمشق لهوی له خدمت سلطان صلاح الدین ایوبر مایه وه سلطان
 منصبی قاضی عسکری بیت المقدسی دایه تاهم کاره دا بسو
 ده گهل سلطان له شهرو سفر دا حاضر ده بسو له پاش میردنی
 صلاح الدین له ۵۸۹ ماوه به کوهزه له و کاره دا بوو پاشان له ۵۹۱
 چوه حلب و بوبه قانی ته و شاره له حلب مقامیکی زور گهوره ی
 هه بوو و زور به زینت و خوشی ده ژیا و دارایی سه رشاری شو ی
 له درست کردنی مدرسه یه که و وقوفاتی ته و مدرسه یه به بخت
 کرد له چند سالی دوا یی بیانیدا بی کار بوو له سالی ۶۳۲ له
 له تمه نی ۹۳ سالی و وفاتی کرد . ابن شداد چهند تألیفی هه یه
 له جمله ی ته وانه یه : سیرة السلطان الما لک الناصر صلاح الدین ابی
 مظفر یوسف بن ایوب شادی یا الذوا در السلطانیة و الما سن الیوسفیه
 که چا کترین تألیف یه تی . تاریخی حلب ، دلائل الاحکام فی
 الفقه ، ملجأ الاحکام عند التباس الاحکام .
 (له فه ره نغمه ناسه بن سعیدی نفیسی)

✱ ✱

✱

٧ بائەنزوتوش . . . .

بەقەلەمی - ضافی کریمی

شەو دادی و تاریکی ولات دادەپرسی - چیاپە بەرزو
بەیندە کان لەنیو دەریای تاریکی دا لەپیش چاوان و ن دەبن .
بالندە ییکی - جوان لەسەر داریکی کونەسال بەدە نکیکی
نەرمو خوش دەنالینی وادیارە ئەویش سەودایە کی لەسەری
دایە - دەپەوی ئەوشەوێکی کە دوور ایارە بەنالی دلی پر
لەخوینی رابویری .

ئەتو ئەی خوشەوێستی نازک و نازدارم بریا زانیات
ئەو دلی پر لەخوشەوێستی مینیش لە دووری تو چە ندە
کزوپر لەدەردە ، لیدانی دلیکی سووتای وە دلی من هەروا
بەسادی مەگرە . لەوکاتەیدا کەرەنگی رەشی شەو هەموو
جیگایە کی لەباوێش خوی دەگری - لەو وەختەیدا کە دارە
سەوزە جوانەکان لەپیش چاوان دەبن و لەجیاتی وان ئەستیرە
گەشەکان دەبریسکینەو - شەو بەردە ییکی قیالی بەسەرزەوی
دا دەدا لەوکاتەیدا گەدوونیا هەمووی خاموشو بێدەنگ - تەنیا
دلی پر لەخوشەوێستی منە کە لەتاوی دووری تو لەلیدانی عاشقانە
خوی نەوێستاو . رووی زەرد مە کە بەتینی آوری دلی پر لە

خوشه و بستیم به یادی توده گشیده وه . - ته نیا گیانی منه له و کاته یدا
 بودیتنه وهی تو له فرین دایه . نه و دارهی که نه من له بنی دانیشتوم
 په رنده ییکی زور جوانی له سه ره به لا آرامی لی هه لگیراوه له و
 چل بوئه و چای دیتو ده روا - هه ره له خویندن دایه - آگای له
 خوی نه ماوه وادیاره نه ویش وه که من سه رگردانو آواره به
 هیچ ده زانی بوچی واده کا ؟ نه ویش یاریکی نازداری هه به
 بانگی ده کا تاپیکه وه نه و توزه زیانه ی خویان رابویرن -
 هانه وه تانی یاره که ی چاوی پیکه وت به فرین خوی گه یانندی
 نه و پیکه وه سه ر مشقی خوشه و بستنی دا ده دن .

یاری نازدارم و هه به بانه منو توش . . . له و په رنده بی
 گونا هانه - دوور له آوه دانی - دوور له ده ستدریزی و خراپه ی
 آفریده له ناوچه به کی پر له محبت و وفا ده رسی خوشه و بستنی
 فیرین وله زیر نه و داره جوانانه هه رته ماشای نه و مه له بی گونا
 هانه بکه یین و گورانی عشق و خوشه و بستنی بخوینینه وه
 بانه من سه ر وه باو هشی تو بکه م و نه توش به ده نگی معصومانه ی
 خوت به گورانی عشق و خوشه و بستنی به لا وینیه وه .

مایه‌ی زبانی

دلشادی - رسولی

وها که تو به زیر پهنه و غم و هجره سته مکاری
همیشه زار و نالینمه له حسرت عشقی دلداری

کاتیکی روز سهر له ده ریچه‌ی آسمان ده رده هینی ،
هنگامیکی بولبول آواز ه خروانه بو گول ، چاخیکی زدمین
پرده‌ی تاریکی له سهر لاده پی و باوره شو بو خوری تابناک ده کانه وه ،
له و کانه دارووی دلدارم له پیش چاره : ناز . . . خه والو . . .

کاتیکی روز روو له نهانخانه‌ی نوی ده کا وشه و باش
بوزه مین ده نیری ، هنگامیکی فرشتان سهر له لاپه‌ره‌ی لاجوره
دی آسمان ده رده هینی وره‌نگ ریزی هه‌ی رده کهن ، له و
کانه‌دا نه‌ندامی دلدارم دیته شه‌یال : شرخو . . . شه‌نگ .

کاتیکی شای شه‌ی به سهر پیداکه‌ی آسمان ده که‌وی
هنگامیکی بی یار و غم‌نوار له گوشه‌یسیکی وه تاغدا به نه‌نه‌انی
دمینه وه ، چاخیکی ته‌ماشای نه‌ولار نه‌م‌لام ده که‌م و که‌س
له‌ته‌نیش خوم ناینم : له‌ره‌ی تمدا رازو نیازی دلدارم دیته بیر :
آهسته . . . دلگیر . . .

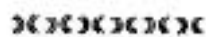
کاتیکی به‌ناچاری سه‌رده‌ی سه‌سه‌ر روی سه‌رین هنگامیکی له
به‌ربی که‌سی له نیوجیگادانه‌ی ولاته ولاده که‌م ، چاخیکی له‌ییده‌نگی

شه واله ده ست ناله ی دلایقه رارونه سره ونم، له و کاته دا ده نگي دلدارم
 دپته گوی آهیسته وهک الهاماتی خسردایی، به کول وهک آوازی
 بولبول په گویم دا ده چرپینی، دلپالښه وو . . . چاوه نور . . .
 کاتیکي دهر که ی نومیدم لی داده خری و که ساسم، ههنگام
 میکی گولی نه وهیوام بی آوو سیس ده بی، چاخیکی دلوده رونم
 سارده پیته وه ودهسته وه ژنو داده نیشم، هانده ریک ده بینم دهر که ی
 نومیدم لی ده کرپته وه، گولی هیوام ده که شپته وه سووی ساردی
 دلم که رم دادی، دو په راوی خوشه ویستی، دو نه ستیره ی خره خشان
 که به پیتی بلیسه دهر سیکی دلسوزانه ی تیدانوسراوه دو گولی
 گش ده بینم ده بنه مایه ی دلنیا ایم که چاوی . . . دلداره . . .
 کاتیکي رووی دلدام له پیش چاو وون ده بی، ههنگام میکی
 سوزی دلی ره نجورم ده که وپته جوش، چاخیکی شورشی گیانم له
 سه ره هستیم - حسیاتم - فهرمانره وا ده بی چوار دلوپه آوم
 له چاو دپته خزار له آور گهرم تر له دلوپه شه ونم پاکتر سوزی
 دلوشور شو گیانم آرام ده کاته وه نه ویش فرمیسه که، به یادی دلدار،
 کاتیکي له کوچهی شارداسه رگه ردان ونه سره وت و ویلم،
 ههنگام میکی بو مزنی شیری دلدار ی پیچو، به نای شار نامینی که نه که زیم،
 چاخیکی توشی دلدار ده بيم: له ترسی بدکارو له چاوی بدبین خومی لی لاده دهم
 به نیونیکامیکی چاوه کانی دهر سیکی زور به نرخم فبرده کا آهیسته له جهر که ی
 دلم چی که پرده بی: که ده لی دلشاد . . . به . . . پشپتواتم .

کاتکی له بهر ره نچو دهردی سهری آواته خوازی آرا
 مگهایکم ، ههنگایکی به ذوای هیلانهی دانیایا ویو سهر
 کهردانم ، چاخیکی بی هیزو ماندو له گوشهی بهد بهختیا دهسته
 وهزنو چاوه نوری آشیانه ییکم ، له ده ریچهی آسمان دهنگ ییکم
 ده گانه گوی که سه ربلند ده کهم باوه شی دلدار ده بینم کراوه
 ته وه بهیادی روزانی رابردو ره نچو دهردی سهری ویلیو -
 سهر گردانیم له بیرده چیته وه که باوه شی دلدار نه و او بهم چه شنه دیته
 پیش چاوم : له سه ره خو لیوده بزوینی وه کاله هایکی خود او ونندی
 ده خریته دلم : سینگی دلدار . . . . . به هشتی سه رزه مینه . . .
 نه مجا نه وهختی تیری شه یطانی آره زو ده م پیکی
 آیدهی خه یال نهنگیزی دلدار ده گرمه باوهش ههر به خیال -
 رازو نیازی له گهل ده کهم کاتیکسی هوشیار ده بمه وه ، زورم
 سهیر به خوم دی چونکه ههر چه نده خیال کردنه وه له دلدار
 نازه نین زور خوشه به لام : . . . آخ . . . بوخوی . . .

شهوی ۱۷ ر ۸ ر ۲۳

جو تیاری کورد چون

تهژی و چی تهوی؟

مفید لمانه گهلی

حکومت دانه مەزری بوره ههبری و رز کار کردنی میلهت
تهک بوتیر کردنی چهند که ساینک وله ناو بردنی ته و طبقه ی که گهلی
میلهتی لی په یانه بی راسته حکومه تیککی که آلت بی به ده ست چهند
که سایکه و یا بچولیته وه به په نتیجه ی به کری گیر اوه کانی استعمار
حکومه تی میلهت نه بله کور و ژ به روز میلهت به ره و نه مان ته با
به لام حکومه تی ملی کوردستان هکره تیکه له بو گه ل
به کاردی و گه ل بوخوی یا به هوی ته و که سانه ی که به لیان ته بزیری
کاروباری ولات هه لده سورینی به قازانجی میلهت

جو تیاری کورد گه له ۹۵ ر. ی دانیشترانی کوردستان
تهخانه رووله نتیجه ی سیاستی استعمار له بو له ناو بردنی ملت له
کوردستان اجرا ده کرا ایستاله سایه ی تداییری حکومه تی میلی
کوردستان روژ به روژ به ره و نا بو دی ده روا به جکار به سه ر که ر
دانی و هه ناسه ساردی و نه زانی و نه خوشی و هه زاری تهژی به که
رمان، هاو بیه و سه رمای زستان له ته قه لانا که ویت خوراک بو میلت

بهر هم نههینی به خوینی دل وفر میسکی چاو پهروه ردهی ته کا
 ظالمی به د بهخت له دهستی دهر دینی بریاری دهستی جوتیار پاشه
 کهوت ده کایجگه له ووش له زیر بیگارا به دهنی نه رزینی وه کو
 زهرو خوینی نه مزی نه بهوی به ره و نه مانی بیا جوتیاری کورد هر
 وه کو ظالم خوینی نه مزی هر ووش نه خوشی په ریشانی کورد وه
 هر کات نه پارینه وه دهسته و دوعا را وه ستاوه وه چاوه رپی هاتنی
 مرگ نه کا - جوتیاری کورد نه بهوی حکومتی میلی کوردستان
 همهو حقوقی دیمو کراتی له سهر تطبیق بکا و بی ذاتی وله چنک
 خائینه کانی میلهت رزگاری بکا جوتیاری کورد ده بهوی آزاد
 بی لهیرو کارو آرای خوی له گهل آغایانی میلهت پهروه رو داپاک و
 برا هزاره کانی به ره و پیشکوتن پروا ده خاوه دان بو میلهت
 بپاکا نه یلی میلهتی کورد محتاجی نه م و نه بیت
 جوتیاری کورد نه بهوی نه و گه سانهی که بو هه لسورانی قازا
 نجی نه وله سهر کاردانیشتون له بیرنی نه کهن و بو آسایشتی هه همیشه تی
 بکوشن جوتیاری کورد له حکومتی میانی کوردستان داواده کا
 ههروه کسو و تا ایستا کسرد و په له وه و دواش پاشما یسهی
 سپاسه تی استعمار و مه ظلوم کوزی له کول دابر رنی تابه ته و او ی له نعمه
 تیرو دمو کراسی بشداریبی و شربه تی آزادی بخواته وه و بتوانی تالای
 هرگ به کهرووی دوزماتی عدالت و راستی داپکا

پارانهوه له پیغه مبهه (ص)

یا رسول الله یا خیر البشر   تکا کاره که می میدانی محشر
 له پیش عالمدا بوته پیغه مبهه   خوت دیار پدا به شق القمر
 له سه رته ختی عرش صدر نشینی   چی راز و نیاز روح الامینی
 کایه می واللیل معنای گیسوته   سوره می والضحی نمونه می روته
 بوخوت ده زانی نه ته وه می کوردی

له سه ر دینی تون گه وره تا ووردی
 خاکو کوردستان چاوی له تویه به له بو آزادی هیوای به تویه
 له ده مالی حق به تو ده نازین به ریگای رز گاری له توده خوازین
 تینوی آزادین تا که می بی آوین به خوا و مده تی توین تا که می دا و او بین
 م - ص - قزلجی

ده کهن داوای حقوقی کورد

کرماشان ع - هتاو
 نمر دم صلش کردیم پرچمی سی رهنکی کوردستان
 له شرق و غرب دنیا دا بلا و بوو ده نگی کوردستان
 له روز نامان ده بینم مژده بی خوشی و سعادتمان
 له راد و پدا ده بیستم باسی فتح و جنگی کوردستان

له‌بازاری مستاعی آسیا پسر قیمته نفتی
 له‌میزانی سیاست دازلله‌پارسنگی کوردستان
 له‌بنداو آنکره وتارا زده گهن داواای حقوقی کورد
 کوررانی باهنر کیژانی شوخ و شنگی کوردستان
 بزی هر کوردو کوردستان بزی هر پیشوای برزی
 له‌سایه‌ی او بگویی دنیا گه‌بشت‌اهنگی کوردستان
 بژین پیش مر که کان سر‌بازی بو ملت له‌خوو بووردو
 بژین فرمانده رانی تیپ و پول و هنگی کوردستان

نازاد پیم دهوی . . .

به تهمای تو بووم   دوی شو تا دره‌نگ
 ده هاتم و ده چووم   سه‌ر سام و بی ده‌نگ
 به‌لام نه‌هاتی و په‌پمانه گه‌ی خوت
 به‌چی نه‌هینا ، و دبالم به‌ستوت
 ناوات بسوی بسوزانم . . .
 بوچی وات کرد ؟ بونه‌هاتی ؟ . نازانم ! . . .

* *

بوم آشکرا بو و له بیرت کسردووم
 له دوستم ده ر چو و شادی رابرر دووم
 نهجا دانیشتم کزو دل په شیو
 به فرمیسکی چاو شو شتم باری لیو
 نارامی دل و دیده . . .
 چون توی نه بوو دل شیواو بوو ره نجیده

هینده دانیشتم . . . له خوم بی خه بهر
 له ده ورو پشتم سه هر کسردی سه ر
 چرای رونا کیم وازه رده ه لگه را
 پلپته می سووتا و نهفتی لی بررا
 چراش یارمه تی نه دام . . . .
 هر خوم بووم و به نه نهایی ده سو تام

زور داری بی باک واشه و چو ته وه
 هه موو پیسو پاک لیک جووی بوته وه
 شه رته خهفته تی شه و کاری دریز
 که به په یمانی دروت بو بووم گیژ

همه رویان همه لبریزم . . . .

همه رله و جامه می خواردم به توش بچیزم

✽ ✽

به دووریم له تو زینم خو شتره

خاوهن ره ننگ و بو چاوم گه شتره

بو ره قبیانت بو بوومه سوپهر

به نیونیک گایه نه گردبوتمه نو کهر

یابهس بخوم فریوت . . . .

واپساندم په تی مه کری رزیوت

✽ ✽

نیدی به آوات ره نیجه روو نا بسم

چیدی به به مات ده سخته روو نا بسم

چیرانیتم ناوی کهرچی زور جوانی

پیت باوهرنا کهم ، چون بی په یمانی

جانهمن دلداریت . . . .

ریکنا کهوین . من سیرم تو ماریت

✽ ✽

د لی خوم بو تو ناکه مه تهر خان

که فهرموت لاجو ناکه و مه شا خان

نه‌میش کوردم و نازادیم ده‌وی
 ده‌مه‌وی بی‌خه‌م چاولیک نیم‌شه‌وی
 ناخر قسم نه‌وه‌ته . . . .
 ریگابکره ، کام ریگایه‌ی زور سه‌خته

ناسام

وو تاری زانایان

- ۱ - خوشه‌ویستی بالیکه. که خودا به‌نافه‌ریده‌ی داوه تابه‌و باله
 بولای خودا به‌فرری .
- ۲ - پچو کترین بلیسه‌یه کی ئومید به‌سه‌بو په‌یدا کردنی خوشه‌ویستی
 ستاندال
- ۳ - پیاو ته‌نما دوو جار له‌برامبه‌ر چه‌قیقتدا روو به‌روو ده‌بی :
 جاریک له‌کاتی خوشه‌ویستی دا و جاریک کی دی له‌کاتی مردندا .
 نه‌دوار شوره
- ۴ - ته‌نما دایک ده‌توانی بزانی که خوشه‌ویستی و خوش به‌ختی
 چیه ، له‌به‌ر نه‌وه دلم زور به‌پیاوان ده‌سوو تی که له‌خوشبه‌ختی
 دایسکیتی بی‌به‌شن .

شلله‌و

پیش کیش به جه و انانی ولات ده کری

به هار رویشتم

به قهله می - دلشاد رسولی

نه‌ی به هاری جوان بو کوی رویشتی ؟ نه‌ی به هاری
شادی و نه‌ی روزی راز و نیازی دلداران . نه‌ی کیژوله‌ی گول
روو که به هاله و گولاله‌ی سور رازاویه وه بوچی وابه‌په‌له‌ی ؟
پیش هانتی تو نه‌من چه ندم هومید به دل دا ویت دلشاد بوم
بوچی نه‌ت هیشتم که میک به آسوده دلی ته ماشات بکم ؟ بوچی
وابه‌په‌له بوی ؟ تاویستا ههروام ده زانی نه هاتوی . . . . . به لام
که ته ماشا ده کم ته مه‌نی کورتت ته وابه‌وه .

بالداره کان هیشتا هیلا نه‌یان چاک دروست نه کردبو . . . .
غونچه سوره کان تازه خه‌ریک بوون پیده که‌نین . . . په‌پوله
نه‌خشینه کان زور له‌میژنه‌بو دستیان به‌فرین کردبو . . . گیاو
گول دارو چه‌مه‌ن زار هیشتا خوشیان له‌چاو به‌رگی به هاری .
نه‌دیو . . . که‌نه‌تو به‌په‌له‌له‌پیش چاوان وون بووی . رویشتی .
وئیمه‌ت هه‌مو غم‌گین کرد داخی ناسوریت به‌هه‌مودلیه‌وه ناین
به‌زه‌یت به‌که‌س دانه‌سات و رویشتی . آیانه توش نه‌ی
به‌هار هه‌روه‌ک زه‌مانی دلشادی ناپایه‌داری ؟ نه‌گه‌ر روایی

لهو دونيا به دا پياودلی به چي خوش بی م .
 زه مانی جوانی ههروهه که به رهنده بیسکی جوان له گه لمانه -
 زوری پی ناچی خه زانی پیری به سهردادی آره زو هیشتا وه ده ست
 نه که وتوه وه که آهوی تر ساوله پیش چاوان وون ده بی . . . عشق
 بهو هه موو خوشه ویستیه وه ههروهه که خوری پایز بریک روتا کی
 به زیان ده به خشی و آواده بی عاشق له چه ندر وژی سه ره تای خو -
 شه ویستی به هه میده دلی خوی خوش ده کا که چي له پرر دیوی
 بی وه فایبی و دووری له پیش چاوی خوی ده بیغی باغ و وان هه همیشه
 بو حه سانه وی خوی آره نه جو ده ردی سه ری دایه تا گولاله ی سوو -
 ری پیسکه نی . . . . که چي هه ر به زووی بای خه زان گه لای
 گولاله که ی سیس و ره نگ زه رد ده کا . بالاخره آفریده -
 هه ر له هه وه لی ته مه نی وه بودیتته وه ی خوشبه ختی سه ر گه ردانو -
 وبله . . . . که چي وه ختیکی دیتته وه سه ره خو کا کولی سپی
 ولاشه نه هیزیکه نه تینه -

نه توش سه رباری نه وه هه مو ده ردی سه ری - که بر یات دلمان
 بیت خوشه به وچوره دی ی و ده روی آخ سه د آخ . . . خوشیو
 شادی نه وه نده به ده عین له هیج جیگایه نه دانایشن وخنوبه هیج
 که سیک نا گرن . . . افسوس .
 نه ی نازنه نین یار - نه که رچهند سالی دی جوانی منیش سیسو بهد -

ادیبی (نالی ده روونی گووم تاویک)
 ده ده گری خوشه ی بسته که م - ۴۵۵۵ گری دل له ده ست چوه که م
 ده ده گری خوشه وینه که م ، به دوو ده ستی نات هوانت داوینی
 گرین قوت نه گریت ، نهو چاره که زه لو جوانانی خونه به سیلاوی
 فرمیستک تیر آو مه که م ، نهو موزگانی ره شو
 ره نک بو ته نه یادی گری یکی له گم ده مینی پیکه نینی لیوه جوانه
 کانه نه که ره ورورا ده ستی کومه گم بود ریژ نه که ی ونه م لاوینیه
 وه و به تنهایی و غمگینی به جیم بلی به ناچاری له کاتی هانتی زستانی
 پیری ههروهک بوللیک به سه ر آهردانی و ناهومیدی له وسه رزه
 مینه نه شکر دیم تا شاید له جیگایه کی دوردده ستی نه ناسراو
 به نه نهایی له گه ل دای خوم به نینی هه ربوت بگریه .

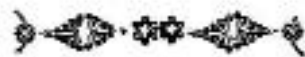
به هاری جوان رویشته . . . هاوینیش ته واوو . . . پایزو
 زستانیسه راده برن . . . سالیکی دی دیسان به هار به ناز به جلی -
 بو کینی خوی ده رازینیه وه . . . به لام هه ره به هاریک که ده روا
 به ریکی له ده فتری ژبانی نیمه ده گه ل خوی ده با . هه ره پایزیکی
 که دیت هه نکاویسکمان له خه زانی ژبان نریک ده کانه وه . . . له
 رویشتنی نه وه به هار و پایزانهش گولی ژبان ورده ورده سیس ده بی و به
 هانتی نهو زستانانهش مووی سه ره به فری پیری به سه ردا ده باری .
 آخ سه د آخ له وودونیا به دا به هار زوردی وده روا: بلام نه فسوس
 جوانی که رویشته تازه نا گه ریته وه . دلشادی - رسو ای

در ریژهت و دل تیری توانج بودلهی خهفت بایرم رامه و شینه
 پهرمی جرگم همل نه دری ، به خوینی جگه ری دلداران نه و
 چاوه که ژله و جوانهت سورمه که ، نه مچا
 چاوه جوانه کانت هه لینه ، سهرنجی نه م دیله و هه ژاری
 عشقت که ، دمه گری نهی تازه نه مای بانجهی ژبانم ، ده
 مه گری نهی فرشتهی دل رفینی به هه شتی کامرانیم ، دمه گری
 نهی گووله تازه پی که یشتوه که م ، چه فام به دست نه دیت ،
 دای آواره و پهریشانم له مه زیاتر غه مبار مه که ، الین دل نرمی
 الین دل آواره کان الاوینی ، به لام کووا ؟ هه تادهستی پر
 مهری خوش بهختی به سهرتادی له کیراوی گریان خوت رزگار
 که ، پرچه ره شه جوانه کانت به دست آویژی شنهی شه مال
 بسپیره ، گهر نازانی نه م گردوونی چه پ گرد هه رروژه رووی
 له لایه که ؛ جوانی نه م روزه تاسه ر نامینی ، نه م دلدارانهی
 امر و که به ده ورتا دین به یانی نایان بینی ، داوینی عفت قهت
 له دست مه ده ، خوت گیرودهی داوی په نجهی بی رحمی
 هه واهه و هس مه که ، نه ودلی خاوین و پاکسی خوته قهت به
 لانهی بوومی عشقی بی بنچینه مه که ، بازوانی سیمین آرات
 بده به دست کرده وی بی گوناھی مندالیته وه .

دمه گری نهی گولی تازه شو کوفتهی تازه بهاران ،
 فرمیسک دامه رزینه نهی نازپه رده ردهی شمالی آزادی ، بوکی
 ده گریت بی بلی بزانه کی گه لکت نه گری قهزات له گیانم ،
 دلهی بیمار کی دهرمانی کا بی سهره رای نهی هم موهش چون
 دل بروای بیت سهرنج بدات ، وله دله پا کرو بخاوبنه که ما
 جیت پی بدهم ، له پاش نهی همو دل ردقیو بی شهرمیو بی وفاپیه بی .
 دمه گری نهی سهروی تازه گواستانی ژبانی من ، ده
 مه ناله که امروش نچیره وانی ژبان توشی نه سیری داوی په نجهی
 بی رحیمی خوی کردوه ، ومخت به عمل بزانه نهی هله به .
 فیرو له دست مده ، نهی ریگای لارده میو هزار به طی نه که بیت ،
 دمه گری نهی نه سیرهی درهوشندهی آسمانی سعاده تم ،
 دمه گری نهی شکوفهی تازه پی گه بشتوی گول بنی ژبانم
 هندیک ناگوزهریت که ره نجهی مهینه تی عشقی درو که ته نیا
 پوشیرین کردنی کامی دل هه تا کو چه ند ساعه تیک پایه داره
 له ژیر باری گرانی خویا به جاری دات امرینی ، به تیری چاوانی
 خوین مزت دلی آواردم مهشکینه ، به غیرشی فرمیسکی لافاوی
 چاوانت بنچینهی هه به ستوم مه رینه ، دل ره فینه نازپه روده که م
 آرام به خشی بی دهردی به دهرمانی دله که م ، یاره بی وهفاوی بی

و معده به پیمانۀ کم نهی فرشتهی دوون به روی و دروزنه کم
 لهمن پند و هر گره از من وام له سره تا که بوچ ده میکم به آهو
 نالهی تو گوزهراند ، به لام دای ره نیج دیدم داخی گرانم -
 نهو مهلهی له دست داوه ، اگه رتو زار زار بگریت روزگار
 کهی به من روی خوش نشان نه دات ؟ ؟ دهه گری نهی فر-
 شتهی ناز به روه ردهی ژینه کم .

دهه گری و لهمه زیاتر خوت شهرمه سار مه که ، اگه ر -
 بزانی گریانی نهی روزت چ یاد گاریسکی به نرخه بوروزانی پر
 ایشو شهوانی تاری پاش ماوی ژبانت قهت نا گریت ، دهه گری
 نهی جگر گوشه ی دل له دست چوه کم ، اگه ر له جیگای
 تو بو مایه داوینی عهتتم قهت له دست نه نه دا . و به نه م چه شنه خوم
 دیل و سوو کی ناوها و سال نه ده کرد . دل له دست ده ر چوه کم ،
 یاره بی و وفا کم ، دل ره فینه بی عهتدو وفا کم ، دهه گری
 دهه گری باله مه زیاتر ویلو سرگردان و دلبر بندارم
 نه کهی دهه گری .

- سكاله تهك مه ليكدا -

به يانی بوله خه و هه لسام شنه ی نه سیم به یانی له سه رو -
چاومی دا . بونی نه سرینو ریجانو گولی یاسمین به لوتما هاتو
له ناو میشکما چیکیر بو . چریکه ی بلبلو ناله ی قمری و جریوه
جریوی چوله کان له سه ر لهو پوی دار چنارو عرعر و شنگه بی
له هه ر لایه گه وه نه هات به گویم . هموی به زبانی حالی خویان بیان
ته گوتم ، (تا که ی له خه وی غه فله ت دا ده بی هه لسه له خه و -
سه ریک هه لبره ! سه یری دونیا که ! ساتی له احوالی خوبت
هوشیار به وه ! توش وه کو ملله ته کانی تر هه نگاو یگ بوری
سه ر که وتن به او یژده . نه ختی له زیان وره به وه ، بزانه که بیان
چیه ؟ بوده ژیت ؟)

چاوم هه لبری و باویشکی خه و الیه تیم دا و به دلیکی پرله آخه وه
ته ماشای دهوره و پشتی خوم کرد . دیتمه هه لیک له سه ر لقی داریکی
بلندله ناو هیلانه ی خوی به وه هه لنیشته ره جاچار به ده وره و پشتی هیلانه که ی
خویا به لفر گمی ده کرد و له چریکه ی نه دا و بانگی ده کرد (نه ی
کوردی آزا گو یگره له منو برامه له کانی من کنه پر به دلی خومان
بانگی ایوه ده که بن به سه ر اپرن له خه و نه م ولاته جوانه ی خوتان به بیگانه
مفروشن ! آزادین . به سه زیر ده سنی . آوا که ن ولات . هه لکه ن
آلاتان . بزین به سه ر به سنی) .

چاوم بهم نه حواله که وتو گویم لهم دهنگو آوازده بو. دام گری گرتو دو کهلی آهی ساردم پیچی بهستو سهری کرد بو آسمانی ماته می . چاوی کهم دیدم فرمیسکی پیدا هاته خواره وه ودهستم کرد به گریان و به دهنگی کی پرله سوز بانگی نه و مهله جرانه آزادم کرد و باوه شم بو گرتوه - هو مهلی جوانوشیرین زبان ! وهی آزادو آزادی پرست ! سویندت نه دم بهم دلخوشیهی که تو له سه ریت و نام شوقو زه و قه ی که له آزادیه وه و هرت گرتوه . ساتی و هره باوه شمه وه به زبانی حالی خوت پیم بلی چی یکهم تاوه کو تو آزادیم ؟ به پیکه نینه و جوابی دامه ره (نا - نه زان - نایمه ناو باوه شته وه که ره پیمه ناو باوه شته وه . دهیم به زیر دهستی تو آزادیم نامیشی . لهم جوابم عبرت و هربگره توش وابه تا آزادی . به قسه ی خه کی هلمه خه له تی . سیری من و هیلانه کم که چون به ده وریا هه لده سوریم . لقبو پوی هم داره ی که من هیلا نه له سه ر کرده به باله فر که ی خوم نه ی له رینه وه تاپی ی به شه و ق بی و سپهر اسهر وطنه خوشه ویسته کهم بکات به په لکه شینو جوانه کانی اتوش چاو له من که به هوی زانستو علمو معرفت آوا که وه لاتی خوت و له زیر دهستی یکانه ی رزگار بکه وه تومان مه یتر و شه

به خوینی دل، خوت آلائی مقدسی ره نگاوره سنگ بکه
 لهسه ره همو شارو دیهاتو سه ری شاخه به رزه جوانه کانی به
 آزادی بجه قینه تازی بهسه بهستی!)
 له پاش تم همو قسه و آموژ گاریانه دهستی کرد به باله .
 فر کی و له چریکه ی داو بانگی کرد (بڑی آزادی بڑی آزادی)
 هر چند بانگم کرد دوباره وستم تسهی له گه لدا بکه م
 جوابی نه دامه وه . که چاووم بهم جرره احوالاته کهوت هه ردوو
 چاووم لهسه ریگ داناو دهستم کرده گریان و هه ردوو دهستم هه لبری
 به ره و آسمانو له خوا پارامه وه - خویه بهسه ژیر دهستی آزا
 دیسکه که پیت داوین بومان پیاریزی - ناله ژیر بهندی عالم -
 دهه کهوین !

کوردی به همت خاوه نی غیرهت . بهسه بابسه به قسه ی
 خه لکی هه لبخه له تی بن ، بابسه چاوومان له قازانچی شخصی بی -
 گه وره کان - کار به ده ستان - بهس بمان فروشن - بهس له ژیر -
 چه پو کی دوژمنان بهمان رزیننه وه - بهسه بابو خومان نهختی
 به آزادی بڑین - تالی ژیر دهستیمان زور چیشته وه - بانهختی
 شیرنی آژادیش تام بکه یین - باعالم بزانی که ایمهش هه یین
 باناوی کورد بهسه بهستی و آزادی له ناو عالمدا بلاویته وه .
 عبدالکریم - سوتاو

روژی خوشی

خبروڙ

بيستومه لفضل و کرم و لطفي خوداوه
 اعلاني صلاحيت له همـوو لايي دراوه
 صدشکري خودالهم سه روتا نه وسه ري دنيا
 شيرازه يي بغض و حسدو کينه نه ماوه
 روژي خوشي و مزده و آسايشي عامه
 نه شوقه پتر بويه که دورين له قضاوه
 بهم مزده خوشه مصلحته بين و وه کو بين
 چيزنو بگرين چا که له رووي صلح و صفاوه
 نه چيزنه خوشه نيوي بنی بن چيزني ستالين
 چون کومه که بو ايمه له ري مهر و وفاوه
 نهو ذاته له بو ايمه همـوو پشت و په نايه
 به به له بهر نهو ذاته و او شکره پياوه
 نهو همته بالايه که کردويه له گهل مان
 الحق و الانصاف له گهل کهس نه کراوه

خاکی بهری پی سوره به باین و وه کوی کهین
چمون باعثی روونا کس و بینائی تی چساوه

خزمینه وهرن باله غرض صرفی نظر کهین
ریشهی حسدو کینه لعل زیرو زه بهر کهین

دنیا چیه ؟ قازانجی چیه ژین و ژانمان ؟
ژین بویه هه سوو روو له قضاو له قدر کهین

تا کهی بهش مه ناحهقی و قورر به سه ری بی
تا کهنگی ددبی نه و وررو نه و خا که به سه ر کهین

تا کهی وه کوزن گوشه گرو کهم ده سه لات بین
ایتر به سه با بهر گئی پیا وانه له بهر کهین

مهردی نیه بر ایسه ایتر عیبه برا کان
پیشواز له بهد طالعی و خوف و خطر کهین

بوخاکی وطن روح به فدا کهین وه کومهردان
لهم فکره که شار یگه به مهردانه گوزهر کهین

بو ایسه هه مور واجیه تا گیان له به ده ن بی
مهردانه له بو حفظی وطن سینه سپر کهین

بیگانه په رستی چیه ؟ با فیوت و فنا بی
تاممکه با ایسه له ییگانه حذر کهین

بیگانه به‌دهر پیشه‌ی مهردانی رشیده
 سافرسته حاضر بن و بیگانه به‌دهر که‌ین
 نه‌وخنده‌تی چه‌ندساله که کردمان به‌دهر چوو
 فایده‌ی نه‌چی دیکه‌خومان توشی هه‌دهر که‌ین

دیسان

کورده‌کان کو‌بن وه‌رن نه‌ورو که‌وعده‌ی شادیه
 روزی لا‌چونی نفاق و هانتی آزادیه
 وایزانه روزی چیزنه‌دهس له‌ئه‌ستو که‌ن به‌عام
 چهن خوشه نه‌وجیره‌نه پیروزه و مبارک‌بادیه
 هه‌ر قبیله بو‌حقوقی خوی خه‌ریکی کوششه
 نه‌م هه‌موو هه‌وله له‌بو رفعی غه‌م و بیدادیه
 خوردوخه‌ومان خورینی دل بو‌هیچ‌ده‌زانن خزمه‌کان
 قه‌ط فه‌را، موشی نه‌که‌ین نه‌وز‌حمتی فه‌ره‌ادیه
 تا‌کو که‌ی بغض و حسادت تا‌کو که‌ی بی‌حرمتی
 حرمتی پاینده‌صالحی معنوی و مادیه
 غیبت و مکرو فسادی تیک‌ده‌دا‌صالح و صفا
 بو‌برین چا‌که‌سه‌ری گه‌ر طالبی افسادیه

ریشه‌یی داری عداوت بابه‌غیرت هه‌ل که‌نین
 تاله دلمان ده‌ریچی نه‌و حاله‌تی شه‌داده
 بافدا که‌ین روحی شیرین بو ره‌واجی اتحاد
 دسته به‌ندی باعشی فوتانی استبدادیه
 نهدی به‌د به‌ختی بدورینن به‌موره‌ی اتفاق
 چونکه نه‌و رسه ظریفه پیشه‌یی اجساده
 مصلحت وایه ایتر اچی دیکه خود محدود نه‌ که‌ین
 فایده‌ی نه‌و نظمه حیزه چاکه‌شی و گه‌ووادیه
 الهه‌ولا شاره ریکه‌ی معرفت بگرینه‌پیش
 تابین نه‌م مه‌لته مشمولی استبدادیه

دیسان

وهرن خزمان وه کوبن قاه بلاوه
 ده‌لین اعسلانی آزادی دراوه
 نه‌ پاکی کرمیننی دا به‌ تحقیق
 ره‌هو ره‌سمی عدالت روزراوه
 مساوات و مساوات و برائی
 له‌گه‌ل صلاح و صفا تصویب کراوه

له سا په یی . اتفات و آشنا شی
 زمانه یی ظلم و بهد بهختی نه ماوه
 له یمنی صلاحه وه کورگی پیاو خور
 له برسانا هه موو پستی شکاره
 هه موو عالم خه ریکی صاحب و سازن
 نه وه یی پی نا خوشه لعنت کراوه
 ده بی میکر و به کان حالیان چلون بی
 که رسته بی اختیاریان لی پساوه
 نه وه یی گهر دیکتا توره له حیفه
 نه ودن ماسیود چیر که بی لی براوه
 نه وه یی گهر شهره شو فارو فساده
 وه کو عه نتهر دلی ته منار کرازه
 نه وه یی ناپان شو خوار نادرسته
 ده بی دیله کله و چه یی پی دراوه
 نه وه یی بهر تیل خور و صاحب طاماعه
 به هردوو ده بی دلی تی . . . پی خور او ده
 نه وه یی گهر باغی فیوتانی خه لکه
 هه تا مساره له بو بابی ریاوه

نهوهی بی عارو پیسو ناله باره
 دهلیی پیره زنه و دوی لی رژاوه
 نهوهی، بنکر به کورده وهک که ری دیز
 له حیف و حسرتا گوی داته پا وه
 نه وانهی مستد و قیله بازن
 دهلیی جونو که خمیان لی شیواوه
 له مشکانی وطن ایتر متر سن
 به جاری مر که موشیان پی خوراوه

مردنی به بازار

ووردی

نیوه رو بو به بازارا تی به ریم! لایکی لایکی له روو لاواز،
 سیسو زهره، بی هیزو و کز ۱۰۰ میش ده موو چاوو ده ستیان
 داپوشی بو!
 ده رپییه کیی شر، کوتیکی «جا کیت» پارچه
 پارچه، چه مه دانیکسی قیرزا وی

لهسه ربوو .. داربکی گری گریی به ده ستوده بوو . . . . تا
 هیزی تیدا بوو هاواری ده کرد : مسلمانان خواخیرتان بنوسی
 برسیمه . . . برسیمه نانیکم بوبکرن والله برسیمه . . . .
 بهلام کهس نه بوو گوی بی گویا لهشاری « که -
 دران بانگ ده کا » . . ده بی ههست ددبوو له پاشان بانگی ی
 ده کرده ده ده که سیفارم بدهنی چاوم که ویر بوو . . . آخ
 . . . داخ چهن بی ره حهن . . . ! کهس ودرامی نه داوه -
 ناچار بی ده ننگ بوو . . .

نهختی رویشت هیزی تیدا نه مابه ر بردوه . . . ناو به ناو -
 هاواری بونانوو سیفار ده کرد ، ده م به ده میش چاوی ده گیرا
 . . . ههنجیرو تری و شوتی و ههناری ده که و ته بهر چاو آهی بو
 ههله ده گیشان ده به ویست به گورجی راپه ریت و په لاماری -
 نه و میوانه بداوزگی ی خوی تیر کا به لام توانای نه وهی نه بوو . . !
 تا برسیمه تی ی کاری تی کرد . . زمانی له هاوار له ننگ بوو ،
 میشیش هیرشیان بوده هینا به ده سته له رزه کانی ی له خوی دهرده .
 کردن . . : چاوه کانی ی فرمیسکیان تی زا بوو نهی گیران و
 آمانجی پیروزی تا که سیفار و نانیک بوو . . . شه و داها . . ،

خودایه چیم کرده ؟ نه ترمینی بیست و پنج سنالیدا باخی
 دیتیم بوشت ده گه بی . . . من نم گورده له سر بهردوو دار
 کورتوم برا کانیشم له سر بوشت گئی نه رم نوستوون . . .
 من له بهر بهر سیه تری هیتم نه برامسلمانه کانیشم له بهر زور
 حوارین « ز گیان ههله پوماوه . . . نه خیر نه وه کاری تو نه
 کاری خوین مزه کانی . . . کاری نه و قهرمانه به که ماوه ده ده
 له هوخوردو پوانه پورسان گهله آسمن قهر دروست ده کهن
~~ههله~~ کار بو آمانه بی پی یان به کار پیش . . . خواجه . . . خواجه
 خواجه به بی نه توانه ورته فرمیسکی ی باراند . . .
 به یانی در واره به یان زور به ریم دیم منالار پال لاده
~~ههله~~ شتیله کور به ره . . . نه تری نوم ووتم « رهنگی
 مریون ههله دینوز . . .

نه خیر ده وانه نده کان دله بهر ده کانیان نه رم بوته وه ههست
 به غنمهت کردن « انسانیته » کهن له بهر نه وودنان ده به شنه ره .
 . . . انه نه نه گزاشی نه بهرست بو کوردان خاریسکی
 کاریسکی باشه ! که نزبک بره وه و چاله سفرنجم دا . . .
 کرم گرت . . .

براهه زاره کهز دوینی « له گیان دانه » . . . دلم بر و به آو

لاقی باند ده کردو لهه ردی دده ، دهستی لهسه ر .
 قورو خولی ده سوراند ، وه کموو به زخیی سهر براولر خه لرخیی
 لیوه ده هات !! ؟

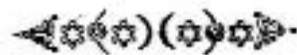
کس آگاداری نه بزو . . . حاجی و صوفی و دین داره .
 کان بهسه ر نهو وینه دل گیره راده بردن تفیان روده کرد :
 وهی وهی نهو پیسه مره راره بوسوتانن چا که گیانوی پولیک ناهینی !!
 لاوه کانیشر ده لیان ده سسروتا به لام چی بلین به رامبه ر
 میزی ناحق ؟

خه به ریاند دا بلدی به فهرموی « بابری جا کفنی ی برده که بن .»
 هیستا نه مردبوو به که له دو کان داره کان رقی ههستا وه که شیرا پهری
 هینشی ی بو هه زاره که برد نهی کرده نامه ردی هه ردوو لاقی ی
 گرتوو لهسه ر قورو تالوو به ردو دار . او هی بیست هه ننگاوی
 را کیشا !

واده زانم هیچ په راسویکی ی به ساغله می ی نه ما . . . هه ژا .
 ره که ش چاوی زه قه زه قی ده هات به دل دهی ووت « بهلی
 انسانیت واده بی . آده می زاد ده بی بهم گویره له گهل برا بی
 هیزه کانی ی ره فتار بکا « . . . !

گیانی دهر چوو . . . . چہشنی لاشہی کہری تو پیو
 لہوی کہوت . . . . کہس نہ بوو کفنی بکا . . . یابی پاتہ سہر
 قہبران بی نیزی . . . .

بہلی مأمورہ کانی بلدیہ (۵) دیناریان وەر گرت تا۔
 کفنوو دفنی بکہن بہلام تہ نیاہاتن و تہ ماشایان در دور ویشتنہ وہ
 خہریکی بہش کردنی پاره کہ بوون . . . .
 سہیری کہہ ! سہیری کہہ ہتا کفنوو بہردیش دہ دزین
 توخوانرخی (بشریت چہہ P) کہ بہو تر چہ پی سوو چہ پهل بی P . . !

تاوہختی شیوان نہو برا کہ ساسہ لہوی کہوت لہ پاشان
 رلاتی فقیر دارہ مہیتیان بوہیناو بردیان لہ نزدیک گوہہ کیک
 ناشیاز ، بہلی نہوہیہ ژبانی حق خراوان . . . ہہ تالہ .
 مردیش لہ نزدیک پہینوو گووو پیسای بی دوور نا کہ ونہوہ . . .

(بروئهی خوشه‌ویستی)

دشاد

به سوزی گریه‌وه چاووم همیشه. ووروغنا که سه‌راسه‌رسینگی
به‌به‌ختیم هه‌تا کردامه‌نم چا که ئهی خوشه‌ویستی . . . ئهی -
گرمای دلپه‌سهند . . . داوای شیرین . . . هه‌وای شادبه‌خش
. . . گه‌له‌و دونیا ده‌ره‌مو چو که‌دا . . . چاویک به‌چاویک
ودلیک به‌دلیک هو گر ده که‌ی .

ئهی خوشه‌ویستی . . . ئهی فرشته‌ی زه‌مین . . . که‌له‌رووی
دلسوزیه‌وه دوو آفریدان ده‌خه‌یه ژیر په‌نای خوت . . . بالی -
دلنیا بیان به‌سه‌ردا هه‌لده کیشی . . . به‌گویی هه‌ریه کی‌ک آوازیک
وله‌چاوی ئه‌م‌چلوه‌یک به‌وی‌دی نشان ده‌ده‌ی و آوری‌ک له‌ودله‌وه
پوئهوریان ده‌نیری .

ئهی خوشه‌ویستی . . . . . ئهی له‌ده‌رونو ده‌رده‌ندو دلسوتاو‌ان
زاو . . . . . ئهی راستی درو دا‌پوش . . . . . ئهی هه‌جازی حقیقت‌نما
. . . شتیکی هه‌ست پی کراوی . . . ده‌گوتری‌ی به‌لام‌دیارنی .
ئهی خوشه‌ویستی . . . . . ده‌م‌سوتینی وده‌م‌گرینی . . .
پی‌وه‌بدم ده‌که‌بو‌ده‌م‌خنس‌کیشی به‌ته‌مه‌ن‌ترینی موجودات و آمانجی

ژيانی که تهمینو آمانجو ژيانی منت به بادا .
 نهی خوشه ویستی . . . نهی کومه لی ددرداوی . . . نهی . ایه
 به دبهختی . . . نهی سه رچاوهی فرمیسک : له کاتیک د ادلیکی شادو
 ژيانیکی بی په روا به آفریده ده به خشی هه ر له و کاته شدا . . .
 بی په روا دلو ژيانی لی ده ستینی .
 ژيانت نابود بی نهی خوشه ویستی . . . نهی نه وهی به هانت
 خه رمه نی ژيان نابود ده بی چه نده دروزنو فیلبازی نهی خوشه ویستی
 له سه ره تای کاردا کچوله بی کم پی نشان ده دهی به ده ستی خوت
 دهی رازینه وه : سه ری هه موبنه وشه و نه رغه وانه . . . سینگی -
 بلقی سیوانه رومه تی سوور و جوانه . . . ده ستی فرشتان داوینی
 گرتوه . . . تاجیکی له سه ر داده نی گویا به نه ستیره کانی آسمان
 رازاوه ته وه . . . هه مو له شی ده که به جوانیو آره زو . . .
 جله کانی له آوری شمی وه فاو سه ره پو شه که ی له رایه لی چه یاده چنی
 وه سه ری داده دهی وای نشان ده دهی که گویا که وشه کانی له .
 « ستی پایه داری دروست کراوه و بازنه کانی له گه وه هری
 امانت هاتوته وجود . . . گویا هومای پا کداوینی هه میسه باله .
 کانی بلاو کردوته وه و دلدار له سایه ی دا ده روا . . . به لی به و
 جو ره دلدارمان نشان ده دهی نهی خوشه ویستی ناپه سند . . .

چاو هه لده فیری دین و هوشم ای دهستی . . . له سه ر دلی شادم -
 باره گاهی دهست رویشنت هه لده دهی . . . چاهنگامیکی دلنیا -
 بوی که بومه به ندهی دلدار بساو جوانیه دروست کراوه کهت
 داده که نی راسته قیتهی خوت نیشان ده دهی . . .
 نه ووه ختیش هه روه کو دیتم نه منی دل سوتاو له نه ندامت
 بهغیری ناشیرنی له بالات بهغیری تاریکی له چاوه جوانه کهت
 بهغیری آمانچی پس ، له ولیوه شیرینه بهغیری بی تامی وله و
 دله نه رنه بهغیری بهردیکی بی گیان نه بی هیچی دی نابین . . .
 وهختیکی په شیمان ده بهه وه که کار له کار ترا زاوه . . . برو -
 نهی خوشه ویستی : نه و آره زوه بی جایه ، نه و هومیده بی هوده به
 نه و په یمانه نادرستانه . . . نه و هه مو سوینده درویانه ،
 نه و هه مو لاقی پاکیزه گیو دپا کیه . . . هه موی ده گهل خرت
 یه و برو وله پیش چاوم نابود به . . . هیچ باد گاریکی خوتم -
 بو بهچی مه هیله . . . له دلی مندا چیگات خالی که . . . تابه رویه -
 کی سوورو سه ریکی خالک نشینی و خوشه ویستی دروم له بیر
 بچینه وه . . . نابود به نهی خوشه ویسنی تابه دلشادی په ررو
 بالی خوم بکه مه وه . . . گیانم له وزیندانه تاریکهی دیلت آزادی . . .

تاله آسمانی جوانی راستی دا گه لایوژی پا کداوین ویاری
 ابدی خوم بینمه وه . . . . .
 کاتیک کی دای پچو کی خسته ژیر فرمانم بزاتم بوم
 سواوه و قدری بگرم وهختیک کی باوهشی دلداریم بو کرده وه
 زانی خوشم دهوی و بهوی به وه دلشادم -

« (پار سال) »

به قلمی دلشادی رسولی

(نه و مقاله په چوار سال پیش نه ورونو سیومه)

سالی پار که بهار به له نجه ولار وه ک یاری چاو خومار
 له نیمه نزیك ده بوه وه پار که بهار به بار شادی تیدا بوو -
 ده دره وشایه وه ، له نیوه شه ویک کی زور ساردی به هار بو دلم ناشاد
 . . . . چاره ندازی خوشه ویتیم له پیش چاو که وت .

له پيش نه وهی بچمه مه يدانی خوشه ويستی ، ، نازانم
 کی بو پی گوتم : پياوځی چابه و خوت پی به نندی خوشه ويستی
 مه که . . . . . ناکامی له دروايه . . . . . له بهر نه فاميم پی ی پيگه نيم
 وپيم گوت : آيا ره وایه دليکمان هه بی و له خوشه ويستی ناو
 میدی بکه ين . . . . . مه گهر دل بو خوشه ويستی دروست نه کراوه . . .
 بهلی نه ورزه مان روپشت ورزه مانیکي دی پرچو . . . . .
 له درواي به کيک ده گهرام که دلی خومی بده می ودلی خویم
 بداتی . . . . . به لام داخی گرانم زوز گهرام . به دلی خوم
 که سم نه دیته وه که شایسته ی خوشه ويستی بی !!
 له خه ودا . . . . . فرشته م دیو . . . . . ده گهرام نمونه ییگی
 نه و فرشته نه بیینه وه ودلی خومی بده می . . . . . چا کم له بیر
 نه ماوه چی روژیک بو . . . . . به لام نه وه نده ی ده زانم به هار بو . . .
 نه نوم دیتو به دواتدا ويل بوم .
 نه نوم به فرشته ی خوم زانی . . . . . دلم پی سپاردی . . .
 به لام به د حیف زه زانی فرشته ش بی وه فان .
 له نه وه دل دا خوم لی آشکرانه کردی : . . . . . شه وان هه
 شه وان به خیالی تو خه وو خه یالم نه ما بو . . . . . روزانیش هه
 شه وان به دهردی دووری تو - دوور له تو - ده رده دار بوم

بهلا کاتیسکی یک آشکرا بوین ، له پاش نه وهی بهیه کجاری
لغاوی دل و ههستیم کهوته بهردهستت . . . نه ووهختی خوشه
ویسنیم له پیش چاو کهوت :

زور گریام . . . . دلم برینداربو و برینه کانی دهستیان
کرد بهایشو آزار پیم خوشبو له گهل کهس نهیم ، کهس
نهم دوینی . . . .

بهای خوشه ویستیت بهمن بهخشی نهمنت شیتو شهیدا
کرد . . . بهلام آیا نهمن له و خوشه ویستیه چم وچهنگ
کهوت ؟ ؟

بهلی له آخردا . . . دهردی دل و . . . ناکامی .
پار که بههار بهبار شادی دههیناکار . . . نهمن بهدروی
نابه کار کارم له کار ترازا و دل بریندار بوم . . . نه تو بهدلیکی
آرام شهوو روژت دهبرده سهر و آگات لهمن نه مابو نهمنیش
پاش نه وهی بهخوشه ویستیت راهاتم شهوو روژ له خویناوی دلدا
دهتلامه وه .

زه مانیسکی دلی من وهت مهلی آزاد پی بهندی هیچ قید و
سنوریک نه بو . . . زبان چه ندخوش بو . . که مترین ناشادیه کی
تیدا نه بو . . بهلام پاش نه وهی هاتمه میداننی خوشه ویستی

دلی همیشه به هارم دونیای لی کردم به همیشه خه زان .
 نه و دله ی من . . . . داخ له و دله . . . که چهنندی ده ردی
 سه ری به سه ر من هینا .

بومندا لان

منداله خوشه ویسته کان و درن و درن له ده و رده ی مامه پیره ی
 خوتان دانیشن . هه تا چیر و کیکی زور زور خوشتان بو یگیر مه وه
 شیریک بو شیریک - شیریک ی زور به ده ستلالت و در ربو
 کهس نه ی ده ویرا له به رام به ری دا بکوشی هیچ روزیک نه بو
 چهند گیان ده به ری بی ده ستلالت و به سته زمان نه کوژی ونه ی خوا .
 روزیکیان ده گهل گورگ و ربوی چونه راو گهران -
 گهران هه تا توشی گایکی بوغه و قه له و بون که له میر گیک
 دا ده له و هرا نه ولا نه ولایان لی گرت گایه که قوشقی بو ده ر .
 پهری و هه لات به لام ده رفه تی وه گیر نه کهوت شیره که
 چه بو کیکی پی دا دا پشتی شکاندو کوشتی
 نه و جاربانگی گورگ و ربوی کرد - رووی له گورگ
 کردو کوتی جاوهره نه و که لا که گایه بهش بکه یین - به لام
 ده بی چونی له نیو خومان دا دابهش بکه یین .

گور که که دهمی هینا پیش و کوتی قوربان چونکو
 نهو نیچیره مان به هرسیک لمان راو کرده ده بی بیسه کینه سی
 بهش ویشکی لی باوین شیر رقی هه لستا و به هه مو هیزی خوی
 مستیکی له دهمی دا وهه مو دهم و ددانی تیک شکاند گورگ
 به لاره لاره رویی و له ده ره بهک کهوت .

نهو کایه نوبه ی روی هات لی ی پرسی ی چوونی بهش
 بکه یین مام روی عرضی کرد قوربان بونه هار جرگ و
 دله که ی بوشام هه ر دوو ک لارانی بو بهر قه نه سه رو پییه که ی
 مه یل بفرمون به و جوره چند بهش بوی تقسیم کرد پاشان لی ی
 پرسی نه دی ئیوه چه ده خون عرضی کرد پادشا سلامت نه گر
 پاش خوانیک ماوه ده یخوین ده نا ایساک ده گروسینه وه نه مه ی
 خویری بو چمانه نوشی گیانی تسویت پرسی مام روی نهو
 عقله جوانه ی له کوی فیر بوی عرضی کرد له زله ی دهمی
 مام گورگ .

(پر نشنگی کچی قانع)

خودا رحمی به ملت کھی چه رحمو رحمی بی بیان
 چه ملت ملتی کوردی چه کوردی کورد بی سامان
 دهوا کھی دهردی نه م جهله چه جهلی جهلی پر زحمت
 چه زحمت زحمتی پردهرد چه دهردی دهردی بی دهردان
 ده کورده لابهرن فتنه چه فتنه فتنه بی یکتر
 چه یکتریه کتری کومهل چه کومهل گومهلی کوردان
 بهچی ماون له عالم دا چه عالم عالمی مهردی
 چه مهردی مهردی غیردت چه غیردت غیردت شیران
 بنالینن به دهستی جسم چه ناله ناله و شیوهن
 چه شیوهن شیوهنو زاری چه زاری زاریو گریان
 هه مو کوهک بهیه کترین چه کومهل کومه گی گیانی
 چه گیانی گیانی ی کوشتن چه کوشتن کوشتنی مهیدان
 بریزن خوینی دژمتان چه دژمن دژمنی مالی
 چه مالی مالی ی ارثی چه ارثی ارثی مستمان
 سه دای آزادی بهرزو کن چه دهنگی دهنگی سه بهرزوی
 چه بهرزوی بهرزوی ی کو کب چه کو کب کو کبی کیوان

هه موچاوتان له پرشنگ که نچه پرشنگ پرشنگی قانع
چه قانع قانع بی دهس چه بی دهس بی دهسی دهوران

☪ ☪ ☪ ☪ ☪ ☪ ☪ ☪

بو او که نجه خوین پاک و نه شتمان په روه رانه ی
که به دهست شالوی زور و بهد کسرداری
یارمه تی ده رانی فاشیت و نه نازی و هدیکتاوری
همیشه له ده ردی سهریدان و هسه رکزی دل
وریان نه نامه به پیشکش اکسم .

(بهر و آزادی)

له سرا : یخی چروستانی

نه ی دل ، شیواوی په نجه ی زور داران ، نه ی سینه ی ته ماوی
به دهست خه م و ه چه وری به د کاران . زور دیل و ه ژیر دهستی ،
آی چند زام زده ی تیری نه هاتیت به چه وریک تاساوی چه پوگي
چه رخی چه پ گردی که هیوا ی بوژانه و هت نیه ، نه ی چاوی پر
فرمیسک توزیک بروانه ، نه ی بییری پر توپلا و ووریا به روه ، نه ی
چوسته ی کوترا و به دهست قه مچی خوینخوااران گه ردنی
که چی نامرادت هه ل بره تماشا ی چه وارد دوری خوت که ،
دیعه نی ده رو دهشت بینه واخه ریکه به رگی رهش پوشی شهوی

چاره تاریک لهسهری لاجی ، تماشای آسمان که وورده وورده
 هه ووری له روی ره ویه وه ، له استیره کان وورد به ره وه چون چاویان
 کردوته وه په لا مارته دن که له ژیر په رده ی هه وری ره شخویان
 ده ر باز کهن .

تماشا که واخه ریکه هه ناسه ی شمالی به ختیار ی سه رو -
 پوته لاک ی مردوی دارستانه کان بی نیه وه گیان و بیان خاته
 له نجه و لار

وورد به ره وه چون شنه ی نسیمی به ری بیان سه رو -
 پوته لاک ی اگریجه ی شیوا و وه په رده ی ژا کاوی گیان و گدو کی
 چیمنو میر که کانی هینا وه ته نه شه .

تماشای سه رلو تسکه ی شاخه به رزه کان که واخه ریکه -
 پرشنگی روزی هات وه به ختیار ی رونا گیان کاته وه

نه زانی چیه ؟ ری به م را په رینی طبیعتی کرده گاره نه بریت .
 له زه مانی که وه قومی وه بابل وه بالنده کان نه گریت که وه
 همو مهستی ی خه وی پهستی ی به ریداون و هه ریه که له قولیکه وه
 به قاسپه و چریکه و ناله به رزی ی شاخو دارستان وه نشیوی ده شتو
 چیمه نیان پر کردوه .

نه توانی له آوازی خورمی آوی کویستانان وه هاره‌ی
 به‌نر که‌ی تافگه‌کان بگه‌یت که بانگی چی نه که‌ن .
 باپیت بلیم . باپیت بگه‌ینم که‌چییه . نه‌وه که‌به‌گیان
 دارو بی گیانه‌وه هاتونه نه‌زمانان بانگی آزادی نه که‌ن .
 هاواری که‌نجی به‌تین وه‌چرش وه‌پیری به‌راویرنه که‌ن
 که‌به‌ره‌و آزادی بچن .
 بانگی همو تیره‌یه کی ژیر ده‌ست‌وه گرفتار نه که‌ن
 که‌خویان له‌ژیر باری زورداران دهر که‌ن وه کراسی آزادی
 له به‌ر که‌ن .
 بانگی همو فلک‌زده‌و دهر به‌ده‌ری ده‌ستی بدخواهان
 نه که‌ن که‌خویان بکوتن بوژیر بیداخنی آزادی .
 ده‌سا کوردی دیلو بی‌چاره‌ی وولاتان . کوردی
 ژیر ده‌ستی زور وه‌بی ده‌ستی زور داری فه‌رمانی فاشیست
 نتوانزی وه دیکتاتوری کوردی هه ژار و به‌په‌ژاره

غیرت بتان گریت دهستی کوشش وه لاقی هه و اورا پهرین هه
 کهن کوچ به ژبانی ژیردهستی بکهن خوتان له ژانر ایشی زامی
 خوینخوارتان بخله سینن . هه و به ره و ژبانی سه ره بهستیو آزادی
 بچن . هه و به یکجاری راپه رن آلاي آزادی له سه ره هه و رازو
 نشیوی وولاتان هه له کهن

آنجا هه و به یه که دهنگ بلین بژی وولایکی سه
 بهست وه ملتیکي بهختیار .

بژی پیشوای به رزی کوردستان . که شعاری آزادیه .
 بژی کومه لای دیمو کراسی هه له کری آلاي آزادی
 بژی آزادی خواه . بژی آزادی

خوبهخت کردنی خوراشی

وه هام بیستوه سه ره ده می پیشوو
 له شار باژیریك کچوله یه که بوو
 کچولیکی زور جوانو ژیکه له
 قه له وو خبر و خول و ژبوه له

له بارو قوزو قيتو كه له گهت
 ته سگ و تروسك شيرن خال و خهت
 ناسك و نازار ته رزو نه رمو نول
 نه شمیل و شوخ و نوجوان و جھیل
 مه شرف خوش روح سوك زار به پيسكه نين
 جوان چاك داوین پاك قه شمه رخوين شرین
 هه نیهی وه لك مانگ و كره یه وینهی گول
 بروی كه وانر بسكي وه نه سونبول
 دريسزو تيز و پر بوون بژانگی
 سپی و دلگرو جوان بوون لاجانگی
 چه نه گهی خری وه كو گوی زیو بوو
 به ربهغه بغه كهی له چشنی سیو بوو
 لیوه كهی تهنگ و باریاك و آل بوو
 كا كولی كه زو چاوی كه زال بوو
 مه مکی تورت و توندسینگگی سپی و سول
 باسكي قه وه و په نهجی نه رمو نول
 به له کی لیک و لس و بن توک بوو
 گویزینگگی خرو لاقیشی چو ک بوو

هینده در یژ بو خوی کرد با نهوی
 که میک: که زیه کهی ده خشا لهزه وی
 لهشارا هه رچی هه بوون کورو کال
 بوو کچه بیوون به شیت و عه و دال
 بلام له هه موان داو خواز تر لاویک
 بسو: که نه ده ژ یا به بی وی تاویک
 نهی مابو خواردن و جه سانه وه و خه و
 به دوا یه وه بوو به روژو به شه و
 تاله پاش که لیک هه ول و نه قیلا
 دلی لی نه ستاند هینایه رهدا
 روئیکی به هار کازیوه ی به یان
 نهو کچه جوانه بوی هاته: ژوان
 له نیو میر گیسک دا له ته نیشته گولان
 دلبر و دلدار بوون دهسته ملان
 ده یان کردیاری و ده سبازی و گه نکه ل
 یه کتر یان ده گرت توند: توند له باخهل
 در یژ ده بون و ههل ده ستانه وه
 له نیو شینکه دا ده تلانه وه

ريكتر ده كهوتن بوئه ولا نه ولا
 قهنه قهديه يه كتريان ده دا
 كاتي وهرز بوون دله رو دلدار
 له گالنه چوونه بهستيني روبرار
 كچه كه دهستي ده شووت له نه كاو
 بازنه زيره كه ي لي كه وته : نيو آو
 زيراندي و كوتي آي رو بازنه كه م
 آو بردي و مني چاره رهش چسك م
 دله ر قسه كه ي نه كرد بوته واو
 كه دلداري شيت خوي خسته نيو آو
 يني خوارده وه و بازنه ي هيناده ست
 هاويشتي بولاي شوخي ديده هه ست
 كوتي آي ياري ژيسكه له و ژيرم
 هاني بازنه كه ت : هه كه له بيرم
 نه وه ي كوت شه پول لي دا قومي كرد
 خنكاندي دوا يه كلا كيشي برد
 كه نه وه ي يني كيزي شه ننگ و شور
 به رو كي دري و كرد يه زيروه وور

قزی رنیه وه دای لهسینگی خوی
 گه لیکه قورروخول کردوه سه ربوی
 لهوی هیند گریا ههتا بوو شهلال
 نهوچار به گریان رویه وه بو مال
 ههتا ماوه یه ک دژو وه ره ز بوو
 نهوچار دلدار ی پیشوی له بیر چوو
 یه کیکی دیسوه له کورانی شاری
 سه ره له نوی دهستی کرد به دلدار ی
 تی نه گه یشتبوو دلدار ی بی هوش
 که کچ زوو کوران ده که نه فه راموش
 هیچ کنهس به و کاره نالی آزانی
 خو بهخت بکا پیاو به خورانی
 که سیک ده به وی قهت نه کری له بیر
 نیوی لاپه ری میژو کا دا گیر
 مهردوم به مهردی و آزایی و پیاوی
 ههتا ههتا یه هه ره بهرن ناوی
 پی به مایه ی سه ره به رزی کومه ل
 بوی دروست بکه نه پاش مردن (کوتهل)

خوبکوشت بدا لهسه ر نیشتمان یاله پیناوی سهه بهستی خزمان
مه‌باباد - م . هیمن

* مه‌لامحمد کویبی (جلی زاده) *

مرحومی مه‌لامحمدی کویبی نهم شعرانه‌ی دوا‌ی شهرری بین‌المللی
هه‌وه‌لی کوتوه و قسمتی هه‌وه‌لیان احوالی کوردی دوا‌ی نه‌وشه‌رره
پیشان ده: ۱ به‌لام له‌سایه‌ی خوداو پیشوا‌ی به‌ر زمانه‌وه نه‌ورو له‌نیو
کوردانده‌هه‌ز [ران به‌او وژنی خوینده‌وار و سیاسی هه‌ن که‌ده‌توان له
مر احلی ژیلدا کار بکه‌ن و کاروانی باش که‌ه‌توی کوردوه پیش خه‌ن .

(هه‌ناسه‌ی نه‌وتای)

یاربی به‌لطف و چود احسان
لطفیکی بکه‌ی له‌هقی کوردان
قه‌ومیکی فقیر و ناتنه‌وا نا
بیی به‌ر وه‌ر و بیی پیاوی دا نا
بیی مرشده‌و عالمی سیاسی
بیی مسطره‌و قاعده‌ی اساسی
بیی روحو حیاتی اجتماعی
بیی تدره‌ت و قیه‌تی دفاعی

بی ده فتهر و کاغذ و کتابه ت
 یی صنعت و حرف و کسابه ت
 خاکیکی هیه وولاتی کوردی
 ا کسیره وهلی له چه نگی مردی
 خاکیکی نه ونده پا کو ره نکین
 قه و میکی نه ونده فقیر و بی تین
 نهی کاکی نه فامی گه وچی مل هور
 بنواره له ده وری بابه گور گور
 نه و قوه ته چی بو؟ چون به دهر کهوت
 چون هه ر ده کوری بی منافعی نهوت
 نه و نهوته بوو آگری هه لایساند
 چه ند ده وله تو تاجو ته ختی فه وتاند
 بوئه و نهوته بو که چارده ملیون
 عسکر له فرنگو نسلی میمون
 بوی هاته نزاع و حریو کوشتن
 تا کو به مرامی خو گه یشتن
 نه و نهوته چه بو؟ حیاتی تو بو
 وهی، خولت به سه ر نه ویش نه واپو

نهی کوردی نهفامی خانه ویران
 وهی عسیدی زهلیلی شیخو پیران
 ئیستیکه گهلی معادنی دبی
 په‌نپانه له آندهرونی عهردی
 نهو نهوته له خاکو منکی کوردی
 کیی خسته دستو هاتو بردی ؟
 وه ک معدنه‌نی زیرو زیو صدف
 توش لیده له طه‌پاو دونه کو ددف
 ههو نه‌یسه کهه انگلیزو آفرنیج
 پاش جه‌ربه کی زور به محتو ره‌نج
 بو فکری عمیق و جلدس و حسه
 گهر بیته شهریکی نفعو حصه
 اما عره‌بی ره‌شی که‌پو فییج
 هیج حه‌قی نیه به‌حقه‌قو خواهیج
 بوچی عره‌بی نه‌زانی دهم چه‌وت
 حصیکی یا له معدنه‌نی نه‌وت
 نهو نه‌وته‌یه گه‌نجو مالی کوردی
 بوچی عره‌بیکی هیچه بردی ؟

بیاتو له تنسی خوبی خرج کات
 نه و کورده قیره چی به سه رها ت
 نه و میله ته گوره و عظیمه
 سی پارچه کراوه بوته قیمه
 قسمیکی له چهوری تور کی خدار
 هاواری ده گاته چه رخی ددوار
 قسمیکی له ژیری نیری ایران
 سوتاوه هه ناوی بوته بریان
 قسمیکی له ترسی سووری چاوشین (۱)
 که وتو ته لییاسی ماته مو شین
 ده و جا و هره سهیری نه م حسابه
 نه و لاله چلون ده یته یابه
 نه م ملکه به قیمه تو و سیمه
 بوچی نه ده ری به کاکی . . . . .
 ههر چی هه به باله بو نه وان بی
 . . . . .
 قولتی له ده وری بابه گور گور
 (۱) مه بهستی کورده کانی سووری به

بستو له ولات و ملكى كوردى
 نايدهم به گورى سپره وهردى
 نذر و هيه عسزه ده ميني
 صهد معده نو كاني نهوتى دينى
 نعم مجتهدانه پاكي كوردن
 ئيسته ش بدطماعى مالى كوردن
 ههر روزه اهدهورى مارقهد يكي
 بويان كرد ده بى به قهد له كيكي
 ههر كوردى قبرى خانه ويران
 نه قبرى ههيه نه بير نه زيندان
 نهو نهو ته به مايه يى حياتى
 نه و نهو ته به ثروته تى ولا تى
 محرومه له حاصلاتى نه رزى
 بيچاره نه وا نه خوا و نه له رزى
 قطع النظر يش له معدنو كان
 نعم آوو به راوى ملكى كوردان
 كردن بان به نه راز يى اميرى
 وهى خاك به سه رت نه توش اسيرى

هه ره وهخته له داخی ئیوه بهرم
 رویوه قهراوه ههوش و مهبرم
 چه بکم چه بلیم له تاوی گوردان
 آکر ده گری دلم له دهردان
 چاره ی چه خویبه تو دهزانی
 هه ره تو عالمی ظاهر و نهانی
 ئه م ظلمه قبول نه که ی خودایه
 اصلا آملم به کهس نه مایه
 لطفی تو یه ملجا ئو پناهم
 رحمی به گوردی بکه الهم
 وهك دینه دلم خیالی نهوتی
 ههنده ی نامینی جه رگم بسوتی
 قهومی که فقیر و ناتنه وان بی
 قهومی که زه لیاو بی زبان بی
 نه لپه ته خهراتری به سه ره دی
 جیی نا که نه وه له شارو لادی
 وهك بزنی گرو ده بی ده ری که ن
 نابی تخونی بیرو مه ری که ن

تائیوه لهحق یه کدی خرابن
 بد خواهو حسودو ناتنه یابن
 تائیوه لهحق یه ک به کیدن
 ۹۵ر ژیر چهپو کی عمرو زیدن .

ئهروین و هه ر ئهروین تاده گهینه آزادی و دیدم و کراسی

د پیش کهشی گیانانی پاکی ئه و کهسانه بیت که له مه و
 پیش له مه و پاش بهخت بونو ئه بن له ریی آزادیدا . . . .
 نه ته وه یه کی ده میونی چاوی گنوخت ، خوی کیشایه وه
 ده ورو پشتی خویا روانی ، دهستیکی برد به لای برینه کانی
 شیا ، گری آگریک له چاوه تیرخه و بوه کانی هاته ده ره وه
 گورری دایه خوی ، هه لسایه سه رپی ، دهستی کرد به روپشتن
 بهلی وورده وورده به و له شه زاماریه وه که گهلی برینو کوشتی

زهرای تی بوه لهسه ر خو رویشت بو نهوهی بهاورى کانی
بگات بو نهوهی تیرله سه ر چاوهی ژيانى آزادیو
رونا کی بخواتهوه . . .

واملی پیوه ناوه ، بهم کوله برینانهوه وبهم ایشو آزارانهوه
بهناو در کو بهردو شاخو زهوی رهقهنا نهروا تو ههر نهروا
بو نهوهی بگانه سه ر چاوهی ژيانى آزادیو رونا کی . . .
نهروا تو ههر نهروا تانه یگانی . . . قلو قاجی بریندار نهبن ،
بهری دهستی شهقار شهقار نهبن ، برینه کانی نه کولینهوه ،
برسی بهتی ، زهوی بهریشی سور نه بیت بهخوینی لهشی زاماوی ،
بهلام گوی ناداته هیچ . . . نهروا تو ههر نهروا تانه گاتهسه ر
چاوهی ژيانى آزادیو رونا کی . . .

نهمه چهزد چاریکه ناسوری نه گه یشته سه ر چاوه نهی
چشتهوه ، بهلام له گهل نهوه شابی هیوا نه بوه ، نهمه چه ند چاریکه
لهپه و رو نه کهویت ، له هوش خوی نه چیت ، تیر نهویت ،
تیر نه کو تیریتو تیر پیی لی نه نریت بهلام . . . بههیز تر له جاراز ،
سه رله نوی دهل نهستیه وه ور یگا نه ک-ر بته وه بهر به زه رده خه نه-
یه کی پرله ناسورو پرله داخو پرله توله وه پرله هیوا وه نهروا تو
ههر نهروا بهر وه سه ر چاوهی ژيانى آزادیو رونا کیو رز گاری . . .

ئەم اجارە نەخوشى نىە بىخاتەوہ ، هیزی نىە بتوانیت بیوہ ستینیت
 یان لەبەر دەمیا بەرھەلست بیتو نەبەلیت بىگاتە آمانجو رزگار
 بیت ، ئەرواتو ھەر ئەروات لەھىچ شتىك ناسلە میتەوہ
 مردن . . . یان گەبشتەسەرچاوەی رزگار یوروناکىو آزادی . .
 سەرچاوەی ژيانى آزادی و روناكى کەھەمو نەتەوہ .
 یە کى ئەم عالەمە پو بە گوتو دەست بەزنجیرە ھەولى بوئەدەن .
 گەلى لەنەتەوہ کان گەبشتونەتە مەزلو تیریان لەوسەر
 چاوەیەخواردو تەوہ وتینوا یە تیان لی شکاوە بەلام . . . تا قسە چەند
 نەتەوہ یەك کە یە کىکیان کوردە هیشتا ھەر بەر یوہ یە ، کورد
 ھەر بەر یوہ یە چونکە بو بو بە قوربانى و خوى بەخت ئە کرد لە
 رى ھەندى نەتەوہ ی پىسى ناپاکا ، تى کوشا و ھەولى داوخرى
 خستە بەر خەنجەرى دزو دەروژن لەرى رزگار یو پارىزگار یو
 بى گەیاندى ئەوانى ترا . . .

ئەم نەتەوہ دلو دەرون پا کە خاویتە ، ئەم نەتەوہ بر
 یندارە ازار چىشتوہ ، لەخەو راست بو تەوہ ، بەھەمو عەزمو
 ئباتو بەھەمو اىسرا دە یە کى پولا ییەوہ ئەرواتو ھەر ئەروات
 تانە گاتە آمانج ، تانە گا بەسەر بەستىو آزادی کەھەقیكى

مەشروعی ھەموو نەتەوویەکی رۆی زەوویە ، ئەو حەقە
 پیروزیە گە ھەموو نەتەوویە دیلەکان ، گە ھەموو چینه بەر
 بەرە گاتە گەرەکان بەمال بە گیان بە ھەرچی لە توانستاییت
 نەقلای بوئە دەن بوی ئەجەنگن ، خوینی لاو کانیان لەریدا
 نەریژن ، شەونوخنی بوئە کیشن ، کویرەو ھەر یو ناسوری
 لەریدا ئەچیژن ، برسیتیو تینو بە تیو شە کەتی لەریدا قەبول
 ئە کەن .

نەتەووی کورد گە لە زەوی خویا بی مالو حالە ، گە
 لەوولاتی خویا بی رێو جی یە ، گە نیشتمانە کەسی بەش بەش
 کراو ، گە آزادی خواھە کانی دە بە دە رنو حەبس کراوون ،
 ئەلین ئەو نەتەوویە یە کە دلو یە کە زمانو یە کە باوەر لە پشتو
 پەردە ی تاریکیو ھەری دە رہیناوە ئە نەر رینیو بە ھەموو
 ئەوانا یە کێو ھەول ئەدات بو یە کێتێ کوردستانو بو آزاد
 کردنیو بو یارمەتی ھەموو آزادی خواھیک . . .

دە ملیون آدە میزادی دلو درون پاکی بی زبان ، دە ملیون

آدمیزادی کویره ووه ریو که ساسی چیشتو ، ده ملیون آده میزادی
 آزار دراوی ده ربه ده ر کراو له سه دهی بیسته ما ، له چه رخی
 شارستانیو آزادیا نه یه ویست به ته واوی له تاریکی له دیلی -
 رزگاری بیت به سه ربهستی یژیو خنډمه تی شارستانی بکات
 له ژیر تیشکی رونا کیا . . .

کورد له خه و هه لساوه ، برینه کانی پیشوی مه ناعه تیشکی
 باشیان پی به خشیوه ، ده رسه سهخته ناخوشه کانی له مه و پیش
 چاوین پی کردوته وه ، زور له خوری دل نیایه چونکه ملتانی تاکی
 کردوته وه و بهری پی خوی روناک کردوته و بریاریکی
 ته واوی داوه که ایتر گوی نه داته هیچ . . . کونه کاته وه . . .
 کورد بروای ته واوی هه یه به حقی خوی ، نه زانی
 تاسی آوی سه رچاوهی آمانج هیچ شتیکی ناگاتی له خوشیوه
 شیرینیا ، له بهرته وه به دواي آزادی نه که ویت وه هول نه دات ژیا نی
 پیلان نه یان مردنی پیاوانه ، نه روا تو هه ر نه روا ت

هەرگیز ناوهستی ، آوورناداتهوه ، ههزمی نانهوی ، روو-
وهرناگیری ، نهرواتو ههه نهروات تانه گاته سهه رچاوهی
آزادیو روناکی . . .

لاوی خوین پاکی خوبهخت کهری کهورد دوزه
خیلی بلیسه دار بهر پانه کهن پهی دهه پهی آگری خوش
ده کهن لهه ری رزگار بونا ، لهه ری آزادیا ، لهه ری سهه ربهه ستیا ،
لهه ری ژیا نا لهه ری داد پهه روهه ریوشارستانیا که پهه روزهترین شتتولی مان
شاردراوه تهوه ،

نهه روین و ههه نهه روین تانه گهینه سهه رچاوهی آزادیو
روناکی . . . .

تصحیح

لاپهه ری ۴۸ دیرهه ری ۴ غلطهه راسنهه کهی بهه م جوهرهه بهه :
نهه شمیل و شوخ و جوان و توندو تول

* * * * *
* * * * *

خوینده‌وارانی بهرز

خومان گه لیک خویندهخت ده زاین که به یارمه تی. خودا به کم ژماره ی (کوردوستان) تان پیشکش ده که بن و هیوامان هه به به دلیکی خوش لیمان وه زگرن وله حدودی دسته لاتی خورتاندا بو بلاو کردنه وه و ژماندنو پیش خستی نه و گوواره یارمه تیمان بدن نا نهی گه بنینه ریزه ی گوواره هه ره چا که کانی گیتی چونکه نه وه وشولیکدا نه وه و گه رمیه ی که ایسه ی خستوته سه ره ده ره نانی نه م گوواره له دلی نه مزا گه ره تر و به تین تره .

نه کهس له پرزی ده ی به کورتی : نایه من به گه وره ی و پرشسته بی و خوینده‌واری له دایک بو بن ، هه موشتی سه زدنایکی هه به وه موشتی له سه ره تادا که م و زور ناته‌واوی و آدم و کورتی نیدا ده ی و کورتی نایی لی ی زویر بن و فری ی ده نه لاه : (کوردوستان) که گوواره کانی گیتی ره نه گوره نگ و پرینه و ریکویکی ناینز چونکه کاله له قه به بالایه و دیاری شران آله که که و چکی و خرابی و دوا کهوتن و پیشکشوتنی هه م گوواره ی که می و زوری و دلوزی و که م تر خه می خوینده‌واره کانیته ی

کوردوستان گوواره یی نه ده ی تاریخی کومه لایته ی (اجتماعی) مانگی کوردیه به که مین آرمانی بزور ژمانه وه ی زمان و نه ده بیانی کوردیه . و زیندو کرده وه ی کورد و کوردوستان به بی ی شارستانیه تی نه م و بو ژمانه ی نیو آناری زانایانی کورد نه لاه دده له به ره نه موه تسکا له خربنده‌وارانی خوشه و بست ده که من هه ره کهس به یه و حکایات و سه ره گذشتی پیاویکی هه زن و یا عشیده تیکی کورتی له کن بی و یان نوسراویکی له لابی پاله بهزی بی . کوردی . فرسی . عربی . ددیک هی زانایانی کوردی و له چنپ نه درایی بو مان بنیرن که به یارمه تی خودا له چاپی بده بن که به سه ره نانی روزگار له نیوی نه پ :

گۆقاری هاواری نیشتمان

بلاو که رهوهی پیری ییکهتی جهوا نانی دیمو کرات

باسهواد بیخوستهوند بو بی سه وادان

مدیر مسئول: ص. انجیری - آذر

هوااری نیشتمان

"وختا به کی ایسه بیروزده بین که ایونها
کومالی زه سمعت کیشن به مباره زه
ببخوراز پس . . . . . له نین گه ورده
پیشن انقلاب .
"

ژماره ۱ سالی هومل ۱ خا که لیوه ۱۳۲۵ ۲۱ ملوس ۱۹۴۶

له زیر چاو دیری هه یته کی تحریریه ده برده چی

هاواری

نیشتمان

مدیریت: سشول : ص . انجیری . آذر

یلاو کهر هودی بیبری یبکه آبی جه و انانی دیه ی کرات
« کور داری بکی : ادبی ، سیاسی ، کومه لایه تی »

سای ۱ ژوئیه ۱ - ۱ جا کله ابومی ۱۳۲۵ - ۲۱ مارس ۱۹۴۶

سماهی تازه

سماهی تازه
زمانگی ته مار لسه . دلان لاجو و کوردی ههزار له فطعی روز کور نه جانن
بو . چه هه می نده کگی له دل هاته . هه روزی سماعتی له زستاندا هاته . هه
مشجانن تاریخی چیره ره می ته وار بو . تاریخی خرسی و سمانت هاته کور
و دونیا مان پر کر دله تور . ناهمی بی حقوقی و هه ناهمی سه ارد تر و کادی .
سه پیشوایانی آزادی دنیا که پشت توی سه کزبان لی ته کاندین . هه می
غفلتانی لی ره وانده . به آزادی حقیقیان که بانده .
هه رو سه زمانه بی کوردستان ای عراق و ندر که و ایران به

آشکرا و پنهان خه‌ریکی چیزنه وشادی یا بهره وهر گرتن له نعمتی آزاده بن بریقه برقی نیران ده‌سکی رعد آسای سواران که له روزی چیزنی آزادی کوردستان ده‌هاته بهر گوی و چاوان کوی نه‌له کی کهر و چاری آسمانی کور کرد. سد شکر ده‌سکی نه‌گه‌نی بی بیت و بر گنی استعمارال له لاجو و چهنکالی خورین مزی دیکتاوریمان له گه‌روی هاته دهر. ده‌سکی خفت‌باری ظلم و جهوری بی حد و زهاری رشاخان و جانو که‌سه کانی برا و طبلی به‌دناوریان له گوته و که‌نران بو لی درا خه‌ک چاو و گویی کراوه چی‌دی عالم ناچینه و نه‌زیرباری بو به‌باری و تاریک خانسی سه‌ره‌زاری .

بشری زیری زدیگی پیوری به‌ده‌سو برد که‌جهوت سال نه‌وشهره بی آمای کرد و به‌دنی مدنی و فرهنگ و اجتماعی نه‌ری آزادی حقیقی و تأمینی زنده‌گانی سعادت‌مندانه‌ی آتی‌ده‌ا بر بن‌دار کرد ده‌به‌وی شه‌بای آزادی و دموکراسی جراحانی پیگیری‌نا نه‌واونی سازیز کا . ده‌به‌وی نسبی مسیحا ده‌می حقوقی اجتماعی و سیاسی و حیگی نازمی بی‌بخشی و بالاخره ده‌به‌ری نه‌واوی ملتی چوک و گه‌وبدی دوسیا لیره به‌ولاوه حکومت و قدرتی خوبی به‌ده‌ست خوبه‌وه بی نا نهمای صلح و صفا هه‌میشه زرا و و گه‌ش بی .

له‌وه‌ه‌ه‌اره یا صفایه دا که‌داری زحمت و مرارتی مه‌گولی کردوه و رایجی گیان به‌بخشی خوبی به‌کوردوه‌تانات دا به‌زوده‌کانه‌وه و نه‌جه‌وانانی سابلای کوایکی نازه پیشکشی گه‌لی خومان ده‌که‌مین داحه‌کم بونی به‌هاری آزادی کوردشاهی عالی پر کردوه و نایه‌لی کس احساسی ره‌نگو بونی تاقه‌گولی باخی بیانی مه‌بکا اوس هه‌هدیه‌زور نا‌قایدله‌گوایکه ده‌بیرینه کولستان و لعلیکه ده‌بیرینه بدخندان. تا نا اشتباهم کرد زبانه لالیبت با هه‌ر به‌هاری عزت و آزادی

و دشنای مه از طراوت دایم و چشم آفتاب گویای آریستای مه
بسا هدر نوب و

ایسه دهماندوی آزماهی زه حوریت و نایم جفتی وین زینم از درون
و آزادی خواهی به گولای تو آفتاب گویا از روی خون پشیمان
تو گویا ساویبه بیونی انکار و مغربت و رنج شومین و
آواتی مه بلا و ده کانه چه چاره که ایسکی خرافات نشیند
خاطره بهرستان کنی روستای آزاد دوستیانی و
مجاهد که که حقوقی اجتناب و نیاس جنونان که
حاضر بون و آمدن روح و ملی طریبان له پریانو سر پادری
حکومتستان نین محفوظ ده کا و ....

.....

قدیمی پیاده نویسی در کان

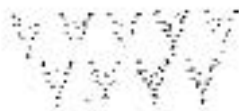
مقالات - خنای آگدار کان - ولایت بلخ - ده اول
آریستای

.....

مجلسی دهم حکومتی

حکومتی ملت - پندوستی خودی ملت - پندوستی

(ابراهم لیکن)

له روزھه لاتی میانه چه خه به ره ؟!

(بریتانیا و روزھه لاتی میانه)

«ته وانهی که به سه نوشتنی کوردستان»
 «حمز دم که ن به چاکی وریا بنه و»
 «چهنده انگ له وری پیش به کیت له اقتصاد بونی گه وری امریکا ، که
 سلاتی سال له حال و بالی سیاسی و اقتصادی روزھه لاتی نیو به راست مطالعه
 کردی و و کونوی : نی ۴۰مین شهری گه وری بین العالمی له روزھه لاتی
 نیو به راست به چاوه ده گریت . ! »

ایه ایره دا خبالان هیه ده ورو بهری ته و قسه بهی (هه نا چیکا ایکی
 که بوانین و سیاسی دنا اجازه بندا) بو خوندنه واراننی خبه شهوست
 رووناک که به و» .

روزھه لاتی نیو به راست که له زه ماننی پیشو معیدانی شهره خدیوی
 استعمار بو و تزادی رنگینی وی روی راجه تیان نه دیو» ، لصدت زانی به
 به به خونی که حق مسلم و مشروع بشره نه بان چیشو» ، و مواد خام و
 سنی ویش قه لاقه نی نه حسی استعماربان و نه ماح خستوه .
 امالی ۱۸۵۰ و خابه کی که له تگزاس (امریکا) نفت بندراوه
 و ده ولتانی بهر مایه دار نه گراننی و به کار هاتی نفت باخه بهر بون ،
 نه وای بیرو هوشی سیاستمداراننی وان و کار کهوت که به بهر جور بک
 بی نه و مادهی و به گیر خن .

ده وانهی انگلستان پیشه نگی ته و ده ولتاه بوو ، له بهر زریکی و
 ووشباری خوبان و بیفکری و چاره ره شی خه کی روزھه ولات و رده
 و رده به پول و و عده ریشهی استعمار ان دا کونوا له به ای نلیتانی زه هر اوی
 و باره و هیندیک له اداراتی زیر نفوذی خوبان که بو کاروباریکی معلوم !

داندرا بو . آمانجی استعماری خوبان بهجی که باند : مثلا له
ایران به وسیله ی بانگ شاهنشاهی ! ، له سالی ۱۸۸۹ به ماوی
۶۰ سالان امتیاز یکی له دوله تی قاجار وه رگیرا وله پاشان چون له وه حتی
خوی دا دست به کار نه کرا به ، ووجیبه ماده ی ۲۰ قرار نامه که ی
هله وشاوه ، وه دست پیاویکی به نوی کتابچی خان کهوت ، نه ماح و
پول کتابچی خانی وادار کرد که حتی امتیازی خوی دا به مهندسیکی
اسرائیالی کونوی داری . بو .

نه وگیره وکیشه ، دست به دست له بهز وی بو که چون
انگستان له روزه هلانی نیوه راست دا دوزمن ورقیبه هیو ، نه به بوست
راسته و راست بوخوی رسماً امتیاز وه رگرت .

له پاشان سیاسی بیر انعلالی مساعد بو وه داری نه وای حقوئی
خوی له ایراندا به شر که تیکی اسکایی واگزار کرد . که له سالی
۱۹۰۸ دا به نوی شر که تی غنی انگلیس وایران له دونیادا شهور کرا .
دوله تی بریتانیا که زینی خوی به راگرتن و پارازتی مستعمرات ده زانی
شوری تجربیکاتی که دهستی بیکرد بوله ناو مستعمراندا بوله بهین بردنی
مخالفینی خوی ورام کردنی وان ، و کوشتی نه منی سه ره خوی و
دموکرات که له حیاتی خوبان دفاعیان ده کرد به جا کی نه هیزی ده کرد .
له دهره وهش نه شهری سیاسی برعایه دوله تی استعماری دیکه
وه کو امپراطوری عثمانی وقرانه که رقیبی دی بون دهستی بیکرد .

له و بهیندا که وره ترین رقیبی وی عثمانی بوو که به شی
زور له روزه هلانی نبریک و ناوه راست جزوی امپراطوری نه وی بون .

مذہبی گمراہی نومی دیار بیکر و مومالی نورووی له بهر
داسک داپر .

انگلیزی سیاستی اسلی خوی گه : « دووبه به کانی هاویشسین
ریشته نومی کردن » : بوو کدنه به بیان نورووی نهوسیاسته له به و داپه « کانل
نورس » مشهور گه دننگی بیکه نومی دنای عه رب هلینا بو . . بان
عرب کی کنل نورس نقشه ی استعماری دهوانه نومی خوی : چا کی اجرا کرد
بوچنده منعمه می تازه نفوس وک و عراق . فلسطین . سوریه به امپراطوری
اشافه کرد . امپراطوری عثمانی که شکستی خوار بوو . گه ورته ترین
حرفی سیاسی و مذهبی انگلستان له به دانی شهری استعماری چودمیری ،
وله و چهل قوئی بریتانیا (پاکس بریتانیکا) بوچقانه نومی ریشه نومی خوی
مروغه لانی نیزیک و نوراست خه ریکی نیز کردی ددان هلقندی بهرچاوه
کانل نورس بوو .

بازم بوو دخترا دولتی فرانسه که له شکست دانی بنجدهین آلمانی
دولتی بیکه نومی به خه رچ نابو و سردی له مروغه لانی نیزیکه عبتاده نومی .
له به داپه له کانت پانته قیامی کرد و به منضت ملی ترکیانی رهبری ده کرت له لانی
روز آوایه له گهل یونانیان تک چو بوو و یونانیس به پشت گرمی بریتانیا داوای
ارشی مان له ترکیه ده کرد

له لایه کی دی کوردانی ترکیه که بوو ره گرتی دمکراسی
و سه نومی هستاپونه حوا ههروه کی تاریخ استعماری شاننی داوه دولتی
ریشه نومی اروپا دسره له منضت تر کیه طرفنداری ده کرد دپازم چون غیر از
به بوو نومی نهوت مسئله بیکه که به نهوت مر یونانی . له گهل به کتره همکاری

استعمار کردنی وان منظور بھکی دی نه بوو ، و خسه پالسی له زنجیر
دەریانی کوردانی نه بوو ، بەلھکی نهوتی کوردستان آوری لەدلی
اسنمار بەر دا بو .

لەبەرئەوہی نھضت استقلال کوردان قوربانی سیاسی استعماری بوو ؛
واتاترک بە کۆشتن و دەربەدەری نژادی رەشیدی کورد له تورکیە
غالب بو ، و عھد نامە ی سەوری بە دامرکاندنی رەگکی استعماری ؛
و دزیری خست .

لەپاش شکست خواردنی کوردو یونانی دەولەتی بریتانیایرسا کہ ؛
مبادا فرانسه تورکان وادار بھکا ادعای نهوتی موصل بھکن ؛ بویشتگیری
وہی له اروپادا کۆرتن و را کۆرتی نواحی (زوھر) آلمان له قەراغ چومی
(رن) دا بە دەست فرانسویان لەلای بریتانیا بە رەسیت تصدیق کرا
و دەولەتی فرانسهش له عەرەض دا نفوژی بریتانیایی له شمالی عراق دا
قبول کرد .

لە کۆتیرانسی (سازرەو) کہ لە مانگی آوریل ۱۹۲۰ گھرا سەرنوشتی
دەولەتانی آسیای عثمانی معلوم کرا و فرانسه وافتنی کرد کہ کاتگی
نهوتی موصل دە دەست انگلستان دایی و ۲۵ لە دە دەستی نهوتی تورکیە
بە فرانسه بەدریت .

لەرەدا وا چا کہ کہ بە شیک لە کذارشی رەسعی انگلستان کہ بە
پاہت بیک هاتی بریتانیا دە گەل فرانسه یە (سالی ۱۹۱۰) بوخویندە واران
باسی بھکن ؛ « دەولەتانیکی کہ لە قەبیم دە دەست امپراطوری عثمانی
دا بوون ، دو دەولەت (فرانسه و انگلیز موافت . دە کەن کہ بو بە دەست
هینای امنیازی نهوت و هاسان کردنی گوبزتەوہ و وە دەرخستی وی
(بە شەرتی پارازیتی منافی ملی طەرفی خوێ) اقدام بھکا . و راجع

بکون ..... بوپه لگرتی قزانچی خصوصی [:] له کاتنگای نهوتی
عراق دوتی انگلیس بهشیکي (۲۵ نه مدی) نه کمپانیکی دی
به فرانسه ددها ..... و مایوه که منافی نهوتی عراق بو همیشه یار
زیر ساختهی نهوتی بریتانیا دادهی .....»

باوجودی پستی نهو قراردادانه که خونی خه لکی بی دسه لاتی به
آواوتی ده گرت شهوتی استعماری دانه : دهرکا و همیشه به نهوت
خه لکی تجریکاتی نفوذی خبان بون .

فرانسه که به پز را گرتی سیاسی استعماری ولنکر که شس خسوی
به بهشیکي زوری به بهشیک به روزه لاتی نیزیک و مپانه برو ، و به به رازرتی
لواهی نهوتی خوی که به دهریای مدیترانه وصل کرابو ، نه پده و بست و حاضر
نه بو و نه زیر سیاسی استعماری بریتانیا کوی .

ه تاپش دوو سال شمیری سیاسی و تجریکاتی بو و ده دست ه بانانی نهواچی
شسای عراق . لهالی ۱۹۲۵ شورای جامه هی مدل متفق (که له دواپ ،
مال و مال و نقشه ی و به به به و کس معلوم کرا : نهوتی به انگلستان ،
واگوزار کورت . و له مقابل دا سوریه لبنان و مدیست فرانسه کورت .

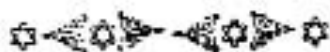

چراي سور؟ ص ۱۰

له شوراي امنيت له لندن دا باسي ودهر كهوتی انگلیز و فرانسه له سوریه و لبنان هانه پیش .
يکېک له نمایندې سياسي دهرلان اوتاو نطق خوی دا کوتی :
چېک له شتامېکی دا بهرديکی گه وړه داندرابو و آلا یکی سوری له سر چه تاوو ، خه لک دوی برسی : له و آلا سوریه بو لهوی چه قانوه ؟
ده باگوت چونکو بهردي لی به ، بوچی بهردي لی به ؟ دېسان دېسان گوت چونکو آلاي سوری له سر چه قانوه ! ؟ له حکایته چکوا به فلسفېکی گه وړه ی نیدا هه بوو ونماینده کان لېکرا ده شیان کرد به بېکهنین ، له ما دېسانه که فضبه ی سوریه و لبنان حل نه کرا !!

چرچیل و انتخابات

وختایکی که چرچیل (سرروک و وزیري سابقې بریتانیا) و عطفی انتخابات واری شاری گلا سکو بو و خه لکی وی دو سر گوی درېزان له خیابان و کوچان ده گیرا . دو تباو بان ده مای که ره کان خنپو ، که له ییکېک نموان نوسرابوو « نمون به خزیسی مهانقا کاررائی ددهم » لهوی دیکه شی دا نوسیبوبان : « نمون بهر عده ی محافظه کاران اطمینانم هه به » « : »

(نه مردین و بهار هات)

بجسدالمه نه مردین و بهار هات

بهاریکی گه لیک خوشو له بهار هات

چیزی دهر کردوه دار : گول پشکونه وه

دهمی چغانی سمانی سه روو چنلر هات

له لایه کرمه کرمی هور دپشوو :

به لایه خسوره خسوری آبشار هات

که زانسی بیوته میانگی خاکه لپوه

به شادی مرغی زارپو میسر شوزار هات

هنارهی قلدو آوه کاکسی عطسار

زه واجی نه عطسار بای متکبار هات

بهوا پشکونه وه گول شاد به بولبول

که دوائی روزی تمانی انتظار هات

له کیوان قابی که و دیو له بانان

چسریومو قیسه می سپروو هزار جان

چریکه و سیرهی سفرو هه لویمان

له زهردو ماعو سر دوندو قرار هات

خربشکه می زهنگوله می شفقارو باز دی

که جهگه می راری بووری به رنبار هات

له بن ههنگال دهنی داوو و حکمی بی - خوبی

دلی دومه نه سی زارو شکار هات

سه دی را باسکلانو و پنگ و نه پنگ

به بهار و تله بو بازار می شار هات

بىر رولەي نەموجەراتى مەننى جۈزىر
 دەلى رولە دەمى شىر و شىزار ھت
 لە خاۋ يىنە دەرى جۈنى كەل و سىنا
 ئەرا مەسكەي دەرىستانى بەدىلار ھت
 بىر و بىر كە و كۈلۈپ و زاۋمە كى
 ۋەزىي خىت : دەرىلەندىش بو ھەۋار ھت
 ئەلەپە كار و كۈرى بەرخ و مەزىنى
 لە لاپە پانە پانە پىزىن و كۈر ھت
 قىرىۋەدى شۇرمان قىرلىمى پىرە گۈلۈن
 لە كۈ و شاخ و دەشت و بەر بەسار ھت
 ھىر و رۈن ۋۈرك و كەشك و مەلە
 مە خوسەي را ئەيسو شارى بە سار ھت
 بەسار بىكى گەلۈك پىرۈزە ئەمۈ سەت
 بەسار كى ئەمۈك پىرۈر و پار ھت
 مە خۈن بەدى مىلۈدە موزدەش خۈش
 مە بو كۈرۈدى بەرىشانى ھىزار ھت
 قىرىشەي شادى و آزادىپە گۈرۈ
 بە تىلۈكە ۋەپىرناۋ ۋەپە خار ھت
 گەراۋە دۋاۋە دىۋى نىگىمەنى كۈرۈ
 پە گەز جى شۈسە گە نا دەركى خار ھت

**
 **

به مناسبتی چونی ژنرال نوری سعید بوتور گیه

خوداروی استعمار یون رهش کا! مس ۱۰ آذر

فهرانوی ده این : که سبکی ، هر گه ترسی هیچ چه کبک کاری لینا کا

هن له و به ختدا که خه ریگی نویسی شه و دیراته م ، بیرم به ته واومنی که ونوه ،
سه روز پیشی ژنرال نوری سعید (رئیس مجلسی سنای عراق و نیک و هه وه ل وزیر
کونی وی) که ده بی بوجی ده گل زه امدارانی کردانیش ! بوجی له بابت
وقایع هاتوی به بی دو مسئله که تاندا که باعیشی تشویشی خاطر وی وانه بیورسته
فهم بکن !

هه ز بوخوشم حرابن خوم ده ده مه وه ، ده ایم : جاچو زیباو (!) ده بی نانی -
به خواران دینش بدری ؟

زورم له به ده ختی بیده سه لانی بر اگانی دورم فکر کرده وه ، زورم غم بو
خواردن ، به لام چاره چیه ؟

ناج هانم شه بخه به رمی زوروم له گل خه به رمی (رائیوی لندی) که گو...
تبی له به بی سه روز وزیر ایران وزه ماندا انی مسکو باسی کوردانیش ده
گو: دابه به ته رازوی فکر کیشام .

ته نیانه من ، به لکی هه ر که - یکی دیکه که کوردیش ، سی و بر یکی له ان به ختی
استعماری باخه به رمی و شه و دوو خه به رانه له کن یک دابه منته زوزانی
حالی ده بی .

تیده گا که میله نی جولوی ده سه لات له پاشی شکستی آلمان فاشیسم و زاپونی
له بر بالیزم نابی سه نیری خاطر چه می ده بن سه رین و به بی عاقلی چاره رمی سه ر
نویشتی خوبان بین .

هیشتا دنای دیموکرات بیانی سرد آبادی مونیخی نیی نه چوتنه وه
 وهه و کس که هیندیک شم سیاسی هه بی تیده گا که شه و عهد نامه ای
 که کی دیکه می کرد؟ نه وانه هیشتا زیندوون و مخصوصاً بومه (بیلگه تی
 کورد) فرضه له وان و وریا یینه وه ، هه روه کی ده بان ناسین دیسان
 به چاکی بیان ناسین ! نه وان و حکومتانی دیکاتوریزر تقدیری وان
 چند شیان فیری به کردوه :

دندان نیک چرزاندن ، چاومون کردنه وه ، لیو گه زنن : شه وه
 زیر نسیه سه ریزه می وان دا شه دهرسه گه وره می نارخی فیری بوی
 که : هیست استعماری بی دایکو پایه : ه به لام مناسفانه وه کسی مه
 ده نه وی دنیا به چاکی میانه می رشید و سیدسته لانی کورد نه نایوه .
 له دهردی دلی مه آگدار نه ، پهرده می ره می استعمارنا به ای آهوانه می مه
 به دنیا را بگا و میاله می آزاد دنیا گویان نه وی بی .
 خودا روی استعمار بون ره می کا که چارو گوی به شکی زوره له
 ملی دونه به و برابانی مه می گرتو نایه می و بیخوش نه که میله می زیندووسه
 به خوبی دنیا ، زوخاوی دهردی دلی وان بییش و نه می بر له نظری می (استعماری)
 وان بان به گوی بگا .

پیوسته هینه به کوررین ، هینه ده تنگی بی دهره لانی وان به ای بین که دنیا
 تی بگا که برابانی مه و خوشگانی مه بان نه مه جوی کردونه وه .

چه قانونیک اجازهی داوه که خانه وانان له به کیر ههل بسرن ، ملو
 دارایه می وان دابهش بکزدری ، له پاشانیش زنجیر و کونبان ده لاق و
 ملان خن ؟ من تباگم که برابانی مه راضی ده بن که دوزمن
 ده سنی راسنی وان له کا نه وه ، وه وهش ده تنگی نه کا و به ده سته که می
 بی نسجی هه سورشی یا پیکر فانی روکا ؟

هوانی

فرد که به وظیفه‌ی خوی عمل کرد جامعه پیشرفت ده‌کا

م م عیشتی

در کس وظایفی وجدانی و بیانی همه که نه که رانجامی

لدا برمانی حقیقی نصیبی جامعه‌ی وی دهی .

ارسانو انسانی تشبیه کرده به جامعه‌ی بشری و دلمی در
 و که افراد بشر بو که شدن به فضیلت و سادت محتاج بالو کارین ده‌خا
 اعناو ماونی به‌دیش مو را گرتن حیاتی پیاری میچون نشیکی ماسی
 بگن: نه بگر ازک جامعه‌ی له‌رووی اسونیک ورو شوئیکی که
 ضانی حثونی اجتماعی بی نوزنه‌وه ، رشعی انتظام دهی ، عسر
 و‌عاش نه‌گر به‌کیک نه‌اعتنای به‌دن مثلا کیدکاری خوی انجام
 نه‌ا ضعیف مزاج عرض انسان دهی ، اسپسوروس برعکس عقیده‌یاب
 وای که جامعه‌ی ممداری دستگای آفرنده‌ی مذاره‌ی شمس جامعه‌ی وورگری
 فعالیت و کنگی حیاتی بشری له‌و عامه‌ش دا اگر به‌کیک له‌اجزای
 منظمه له‌حتمی اعتدال خارج بی‌ولمه‌مداری خوی لادایانی ختامش خوی
 بگوری نظامی کون و مکان تک ده‌چی . به‌کیک له‌رهر برانی مدهی
 آسانی دهی : حرکی خیزکی جوم مرجری گبرائیکی زوره ،
 چون حرکی وی له‌انری زوربونی آوی دایه ، زوربونی آویش یعنی
 پیشرفتی اقتصادیات جامعه‌ی مهدی حیاتی بزری به‌او گوست کزنت وانوسی
 علم‌الاجتماع دهی فرد هیچ استقلالیکی نیم‌حیاتی سرمدی مدهی جامعه‌ی
 ، فرد ده‌ری بلام جامعه‌ی همیشه زنده‌وه ، قومی جامعه‌ی به‌سفر
 قومی فردی دا امتیازی همه ، چون نفسی اجتماعی علاوه بر مزایای

کومەلایەتی شرعی هەموو فردێکی ئێدایە : مەلا کێشانی خێزانی ئازەربایجانی ئەزیزەیی
جەمەتان بەشیرە اگرچی بو دوس ئەقەران شرعی هەبە بەلام رەقەبتی تۆدە و
پشترقی جامەیی ئێدایە و ئەم ئەمە عەرآینه مەوجە اشخافیش دەیی .

کابرا بەگ ئە زبای لە آوی مشروب ئەکا ، بی وایە کە شرعی مەوجە
خوی ئابی لە اشبایە دایە چون زور جازان وادە بی ئە اثری ئەو کۆری دا
مرضی مەری تولید دەیی و بوسیلەیی جیران و شیرە توشی ویش دەیی و
هەروەها کاب و الکاییم هەر مەوجە شەخس مەنکب ئەبە بە لکۆ ۳ - ۴
ئەلی الکئی دچاری اختلائی حواس وئشائە دەیی .

دەستگای جوانی اجتماعیی هە کەتارە و دەتەر کەوتووە مەحتاجی جەب و
چوشە هەر پێچکی ئەو دەزگایە دەیی جوونیکی جیدی عەنصریکی کار کەن بێت .
بەتە اشخافیش هەن بە پەنایەیی ئەو کە و جودی چەندان پشترقیکی مەجوس بو
جامە فراقم ناکا ئە کار کتارە کێ بان کردووە . ئەوانە زور ئە اشخافە دان بی
خاوەرن ئەوی کەداگر بێتو عەدە کێ زور هەو پەنایە مەزەرایی رشەیی فکری
و سیاسی خویان رەقی پشترقی جامە ، ئە کەن بێکلی دەستگای اجتماعیی قاز
دەیی . بیکاری وەک عەزیزی مەرگن ساعت بەسەت چاتر چەنگالی مەنوقی
خدی ئە بدیمان دە گۆرینی واکر مەحسباً ئەشتیسیکی بەر عایەتی
ئە کەبەر سگ رگیکە جپە زان بەک بەک سگای بی سەر و مەدانی هە
حلاسی دەکا .

وا چاکە ئەو زبیرانی عەللی و اطل ئە مەلان کەوتووە
بەتەن ارشی دان بێت رووی زەوی مە دەسرسی مەلەتی دا پشترقی
تا بە مەسایەتی وەجامەیی هە بتوانی بێگسایە مەشتی و قەلاشەیی
دەکارخانەجاتی ناسیو دەنگر بزی و غیرە وارد کا و تۆدەیی رەنج بەر
لە دەیدی زنجیریو بیکاری و بالاخە مەرتگی بە ذلت مەجات بەا .
تۆدە مەحتاجی ئەمەزگیکی و سەرە ، لێرە مەولارە ئەزیری بێسەم و تەبەیی آتۆمەدا
شایستە ئەر مەسایەتی خێرگی قیری و سەطی بزن دەیی بە هەر قەبەتیشنی مەشای شەرتی
غەرب ئەبەر خۆمان دا هەلکەبەن

(مەزەتی)

معلمین و شاگردان ووریانتهوه!

له [برازدشاو]

ص. ۱. آذر

فیلوئی کونیستی انگلیسی

* من له مدرسه هیج فیرونه بوم *

من له مدرسه به کی بوم که شاگرد کانی وی هم شهوانه
روزی بون و هم روزانه . بهلام شاگردی روزانهی زوریو و نه
گهل شاگرد کانی شهوانه روزی که همموهزار و بی باره بون همیشه
شهر و ههالایان بو . شو و ههته دا له [ابراند] شهوانهی که شهوانه
روزی نه بون « فاقر نه بون » بهزیا نیوهی روزی ده چونتهوه مدرسه ،
باش زوریو آران بون .

مدرسه له لایهانی وزارتنی فرهنگ باررسی ندهه کرا ، له بهر
وهی نظم و ترتیبی نه بون .

نهو دهه سانه که فبری قیان ده کرد به منبری کونش بو . و
لیدانی وایش نه بونده نوند نهو که من بترستی و ترتیبکی که وان
ده پانه ویت بهر قهزار بی ، چونکو هیند یک اماندالان که له مابدا
آزان بووز و شیککی چاتر له کتبی ماندو که ری مدرسه بان ده خویندهوه
و بهوان سر کورم ده بون . من له مدرسه دا قانونی نهوم ، سه زم
بر نده داوه و هیچ و ههتایه کی خوم به جوانکردنی لباس مشمول
نده کرد . له مدرسه انعطاف و دیسپلین شهوه بوو : که هیچکس
دهنگی ده نه به و چاک دانیشی ، اما شهوه پیشگیری له هه للا و بگری
من که له گهل آوا کانه ده کرد و زباتر له گهل هاوشاگرده کانی
نه بونتم شهرم بووه ندهه کرد .

من له مدرسه‌ی زورم رق هه بو ، وئەوانە‌ی كە دەرسێان داداوم
 فیری نەبوم . . . . . ریگای فیر كردزو
 تەڵی دانی مدرسه زور خرابو وەحشیانە بوو ، نەكەئەلی زور گرانیان
 بو دا دەتاین وەهر وەختیەكی ئەمان نوسیایە ، یا بە داری لیسان
 دەدان . باش دەرس ئەوەندەیان ئەمە رادەگرت كە نوسی بامانەو .
 له وەختیەكی دا كە هیندیک حافظەمان چا پوو حەمە‌ی مشهوری
 و برزبیل و نطق ؛ حكاية‌ی سزاران لە دەستی بۆین ، و قەط بەمە‌یان
 نەدەكوت كە ئەوانە بە دەردو چاره‌ی مە ناخوزی ، وا پووشت نە
 عەری خومان بەو شتە خایەكەین . . . . . مودبەشی كە
 لیدانیشمان نەبوو . مدرسه بۆین وەكو زیندان واپوو كە له ویدا
 چەند سەئان رۆدە‌نشین وەجور دەبوین بە دەرسێكی كە هیچ پیمان
 خوش نەبوو ولی یزار بۆین گوی بەدەشی .
 فو سەئانیكی كە زەنگی . استراحتیان لی دەدا ، ئەمەن وەك
 شیتان له حەوشە‌ی مدرسه‌دا هەل دەهاتم وەتصابی خوم وە كوفە‌نەریكی
 خر كراوه كە له ناكاو بەرەلای بێكە‌ی سەر بەخو دەزانی . . . . .
 . . . . . مەش وە كوێ شەكشێنێر
 و «دەكئیس» له مدرسه‌ی هاتمه دەر له كاتێكدا بربەكم لاتیئە
 دەزانی و نێكی له زبانی یوانی فیر نەبوم ، من چە شێكی بێكە
 له مدرسه دا فیر بامانە ؛
 هەر واپاتر كێتە هیچ فیر نەبوم ، چۆنكە ئەویدا جێكی كە بەغیری
 غەم و دەردەجی دە دەست دا بە ، ئەمیش چم له دەست‌دا نەما ، بەتە

ئەو شتاتە ھەرچەند كەمتر بەبەي چاھىرە ئەومەش دەپى بايىم كەنەن شوانە روزى نەبووم لەبەر وەي كەمتر لەزىر چاوى بازرەسى و خەزىمان بووم ، و زىادتر وەخت كەلە مەدرەسە بە كەي را دەچومە مەدرەسە بە كەي دى آزاد بووم لەبەر وەي رەفتار و آكازى مەن لە گەل مەندالەكانى دىكە وەك قاچاغ چىبان (كانكشەر) بوو و چارچار لەوانىش خرابتر بوين ، چونكە ئەوان بوفيل و فربو لە گەل يەك رەفقەن . . . . . چون زىاتەر كە مەرتەبان ئەمە كەلاومان لەسەر ماموستاكان دەناو لە مەدرەسەي قاچاغ دەبوين مجبور بوين لە ترسى پوليسىش خەوشارىنە وە ، وائە مەمكەن بوو گە وختايە كەي بو سپرو سىباحەت لە مەدرەسە وەدەر كە بوين بەمان گەرن .

مەسلەمەن لە مەدرەسەدا شەكەتم خوار وە ماگەر ھىندىك لەصناپەي مەسئەفە كەلە دەروەي مەدرەسەي فەربووم نەدە بوو حال و بەالم خرا دەبوو .

عەرضى مەن لە ووتارە قازانچىكەي مەعنوبە كە بەحالى اجتماعى ھەبە .
 طبقە بە كەي كە مەوضەئەتي مالى و اقتصاديان وە كۆمەنە . پانى ئەوانەي

كە كورەي پىادى پى پەل و پى شەن ، لە حال و بەلى مەن دان .
 بايى وان ناوانى كورەكانى خويان ، بىر تە مەدرەسەي مەرتەب و دانەشكەدان ،

و ناچارەن كە مەندالانى خويان بىر تە قوتابخانەكانى نامەرتەب ، كە حەقىقەتاً وەك وەبە كە ئەو مەندالانە با مەيدى خوداي لەسەر رىنگيان فەريان دەن .

لەو مەدرەسەدا شاگرد مجبورە كەلەي خوي لە فورمەل و شەك و پىكارە بەنبوي دەرس پەيكا . لە بەروەي كە مەندالان ھەميشە لەزىر كۆتەك و جەس دان

ولە دەوران دەوورى وان پى مەيلى و پىزاري دە گەريە ، بەچاكەي پىا و دەتوانى باي كە ئەوان بەنخوشى (زادبەسم) مەتلا دەين .

مەعلەي ئەو مەدرەسەنەش ھەموو پىسواد و پىعەزەن . !
 لە پىرەم ناچىبە كەمە لەناو كلاسدا پىنجەم فەربوون ، نوي مە بە تەرتىبى

القباع تەنظىم كرا بوو ، مەام لەروى ئەو دقتەرە دەرسى لەمە دە پەرسىو ، چون ھەركەس دە بوو پايە دەدەيران بەخونىتەو ، مەلوم بوو كە كەبە دەدەيران و بەرەن دە كەوبە و بنوبەي خوم حەسايم رادە گەرت و جواپ دەداو .

لەو قەرارەي بەچاكەي دەبين دەريە كەمەن چون وەختەم لەناو مەدرەسەدا تەلەف دەبوو ، و مەن ھەرتەو نيوە روزەي كە لە مەدرەسەم رادە برد لەخويندەن

و مەطالەئەي پى بىر بووم وەختا ئەوانەي كە لە مەدرەسەش فەيرى مەيان دە گەرت ، ئەمەن فەيرى نەبووم بەلكەي دەتوانم بايىم كە : روحي تەرىپتان لە نيوە خەفە كەرد بوو !!

نومقاله (برنارد شاو) که نرسه ری وی بکینگ له بهر زترین فیلسوفن اجتماعی. دونیای
دورو به تهاوی بدبختی و بیدسته لاتی نهمه و نه میله نانهی که پرینکای نریست
مدال و شاگردیان لیون بوم. نشان دها .

***

بقلم : مدیر مجله (مصاحبه)

له گهل : جنابیی مه لام مصطفی بشارزانی

له میزبوو دمه بوست پیاویکی که اسماری له عراقدا وه هانکه هانک خستوه
په یستم . له بهر وهی و محتابه کی که بو جرابی چندیر بسیاران جوومه
لابان به کجار دلخوش بووم .

مه لا مصطفی له نهمه نی ۴۵ سالی دابه دووری له تخاکی بشارزان
هینده نه بی دا تا بیری نه کردوه ، شاید علقی وی به نه ره خونی دینی
مه بی که به شرافتمندانه دزین و نهویان به دابکی پاش ده باموشی
خویان گرتو ومله و مبارزهی چندساله ی نهوی بر علیه اسمدار اقتداربو
ملتی کورد دهم زانین

به عقیده ی خوم ، لا مصطفی پیاویکی ره شید و گورج و مدیر
زانی و نهوانه ی که له گهل وی طرف بون نهویان وا تشخیص داوه .
له پاش ناساندنی خوم بهوی و آگادار کردنی وی له پرسیاری
خوم ، که میکی فکر کردبوم و له دوا به شرح کی مفید له دهمردنی
دل و مله ی شرافتمندانه ی خوی بیان کرد که لیره دا من مضمونی
سهوا نهی که له بیرم دا ماوه دهمینوسم . . . . فکر مه که
نهمه که من امیزی دهمرله نی عراق شکستم جوار دوو یانه ره بدهم بوومه ؟

نا . ئەمەن پاشا لە بەین بردنی نېزیک بە ۳۰۰۰ عسکرو مایوئاخسارت
 دیتم کە واقعا هیزی مەن دەمی لە گەل هیزی دەولەتی بریتانیای گەورە
 شەر بکەن ئەمەش ئەو رشادەتەمان ھەبوو . بەلام ئەو آرتش و ھیزم
 نەبو کە بەرھەلستی بکەم ، کە وامزانی ئەرکی شەرم کرد . . . .
 دەولەتی عراق وەگە تورکیە و ایران معلومە لە بەرچی حاضرین ایە
 (کورد) لە دەست استعمار خویان رزگار بکەن (!) ، چون بوخویان
 ھەمیشە آلتی دەستی استعمار بون ، وایە سیاستی استعمارش قەتراضی نای
 نجاتی دیمکراتیک لە منطقە ی قەوڈی واندای بەیدایی . منفعت اقتصادی
 و سیاسی عراق و کوردستانی آزادبەنستی ۱۰۰،۰۰۰، و بە کە ، پانی ئە گەر استعمار
 تشخص بەدا کە قازانجی مەبەوی تومە نیک بی . تەمی عراق مەد تومە نە ،
 لە بەر دەمی نەتەیا بریتانیای گەورە بە لک و ھێچ مئادە مەدرە سەیک حاضر بە
 دەست لە دەستەمەنی ھەلکەری بوئە ئۆتۆمەنی (۱۹) . . . . . و لە ماوەی ۳۰ سالاندا
 کە سیاست استعماری لە عراق بی کراوە ، و مەسەلە سەبەبی پیشگیری آزادی
 کوردی عراق بوە ، و ھەر ئەو ظلمە یلەتی مە ی وادار کەرد و ھەتا آخرین
 تەمەس لە گەل استعمار مە بکەن و مەن بوخوم لەو رینگا بەدا طلبی ھێچ
 مەتەیک نەم . . . . بە چاکی لیمان حالی بوە کە سیاستی استعماری بازاری
 شەخاوە و دەولەتانیکی کە لە بەرامبەری سەر بە خوی کوردان لە زەر نیسی
 استعمار مەنی رەشیدی کورد استعمار دە کەن لە مە ی بە م لاوە موفق نابن و بە
 پشیمانی دەولەتی شورەوی کە آمانجی وی آزاد بوئی دنیا لە زەر دەست
 استبداد و فاشیسم و آزاددیتی مەلت چکولە وضعیفە ، حەقنی مشروعی خومان
 دەستپەنین : بە چۆر بکی کە ھاو دەردانی مە لا ، مە حەقنی یوان شرح دام .
 مەختەریکی مەزیدی مە ی وان لە گەل استعمار وایو : لە سالی ۱۹۳۰ میلادی
 مەلامتەفی لە دەولەتی عراق دلخۆر بوو و چۆر بوترکیە لە دوای بەداخوش
 کە مە ی انگلستان ھاتە وە عراق .

له‌باشان که ماوه به‌کله هاتنه وی وی چوو ده‌ولته‌نی عراق مه‌لا مصطفی‌یان
تپید کرد و ۱۲ سالان له‌ناضریه - حله - بغداد - کرکوک - التون کوپری
(بردی) - سلیمانیه له‌حالی تپیدا به‌سهریان برد .

له‌باش کوزه وهریکی زور له‌تموز (مرداد) ۱۹۴۲ میلادی داله‌سایمانیه
که آخرین تپید گای وی بو وه‌لالت هاتوه بارزان -

له بارزان به‌وه‌سپله‌ی مکاتبه له‌گهل حکومتی عراق ده‌به‌ویست
وان بلی که من بو شهر نه هاتومه‌وه و آمانجی من آشتی له‌گهل
حکومتی عراق به‌شرطیکی که کوردی عراق مظلوم نه‌مین . بلام
حکومتی عراق به‌تقاضای مشروعی وان گوی نه‌دا و ده‌ستی به‌تقیب
کردنی وی کرد و فوجیکی ناره‌سه‌ر وان وهیزی ملا مصطفی له
مقابل پلاماری وان‌دا ده‌ستیان بدفاع کرد که له‌مندی ۱۵ روزان دا
۱۷ یوایس هیزی وان و ده‌دست خست و له‌فوجیک تیا ۳۶ نفر
نجانیان بو .

تا و ده‌به‌بوتی که سلاح وچه‌کی بارزانیا زور به‌ی وروپس نه‌بید
توانی خوی له‌هیزو منطقی وان‌بدا له‌دوايه‌ی دولته‌نی عراق له‌عین حال دا که
دواي آشتی بونه‌وی ده‌کرد ۳۰۰ نفریش ناره‌سه‌روان

بارزانی ده‌آمانجی دولته‌نی عراق گۆشتن و نظری فیلاوی دولته‌نی عراقیان
قبول نه‌کرد و تنها آزادی بی‌قیدو شرطی کوردستان آمانجی وان بو .
شردستی کرا وهیزی دولته‌نی شکا ، بره‌سه‌ور ده‌سه‌سه‌ری
کوردان کهوت ، ریگای گیشتنی خواری بارو ذخیره له‌وان لطم بیوو .

کابینه‌ی عراق گوردرا (بی‌وايه له‌وده‌میدا سروک وزیر عراق
ژنرال نوری سعید بزووم) ، شه‌کابینه‌ی به‌سوه‌واسطه‌ی سلام شه‌وه‌وله‌ی عملی
نکرا وله‌باشان که شریراوه شه‌وشه‌یه (خودمختاری کوردی عراق)
له‌به‌ین چوو وهینده‌ی بی‌نه‌چو که دوباره کابینه‌ی سه‌وطی کرد .

کابینه‌ی جدید به‌سه‌روکی (مهدی پاچه‌چی) تشکیل درا ولیره‌شد دا
آمانجی خویان تکرار کرده‌وه چون له‌وده‌مه‌دا کوردستان ایران له‌زیر
دیکتاتوری هاتوه‌وه‌ری وداوای خودمختاریان ده‌کرد و موقعیت جغرافیای
کوردستانی ایران استعماری وه‌له‌رزین خستوو ، دولته‌نی عراق و سیاست

استعماری بود که واپان زانی دستیان کرد به پلامار بولمین بردنی نهضت
دسر گراتیک بارزانیان .

نهوشردا هیزی ملامصطفی به گورجی و رشیدی له خوی دهاعی کرد وله مقابل
نشانیکی کمی خویان تافاتیکی زوریان له حیث مال و گیان به هیزی دولتی
ترتیب له آخری دا چون بی هیزی بریتانیای گوره بسویار ازنی سیاستی
استعماری خوی وله بین بردنی برهه لستی نهضت بارزانیان هاته میدان
سلاحین و ازانی که به شرافتمندانه و بجوریکی عاقلانه کشانه وه . « نهوه
برهه مخصوصیک له مله یوان » .

برسباره کانی مهزله بونه و درانه ی سر دوه دراپووه پلام له
کاپکدا که له حایوان زور متاثر بیوم بکچار له مله یوان بو آزادی و سر به
خیزی کوردستان عراق له زیر پنجه ی استعمار خوشحال بیوم واهد و ایهی
وهی که من اصراری بکم ، یک یک به برسباره کانی من جوای داوه :

س . خواهش ده کم سه به بی ناخوشی و دلای بونی خوتان له حکومتی عراق چیوه ؟
ج . سه به بی ناخوشی و دلای بونان له حکومته ی عراق داوا کردنی آزادی
کوردستانی عراق بیوه :

س . اگر حکومته ی عراق به تقاضای مشروعی به نگر و توجهی نه نرد ، به عقیده ی
نهنگو سه به بی وی چیوه ؟

ج . سه به بی تقاضای مشروعی ایمه که توجهی نکرده حکومته ی عراق
به عقیده ی من اساسی برهه لستی سیاستی استعمار بیوه ، پلام من به رده و اهم
بو سه به بی به آزادی و تطبیقی به یمانی آتلانتیکه و نه م عصره عصری
استعمار قیه ! .

س . آیه نهنگو بجه شرایطیک حاضرین تر کبر غربت بکن و تقاضای نهنگو
له حکومته ی عراق چیوه ؟

ج . سه به بی قید و شرط آمانجی من آزا کردنی کوردستانی عراق و سه به خویه
وله و ابدا آزاد کردنی بو کوردانی که له زیر دستی بیگانه دان و دایر زانی
دوله تیکی اتحادی کورده .

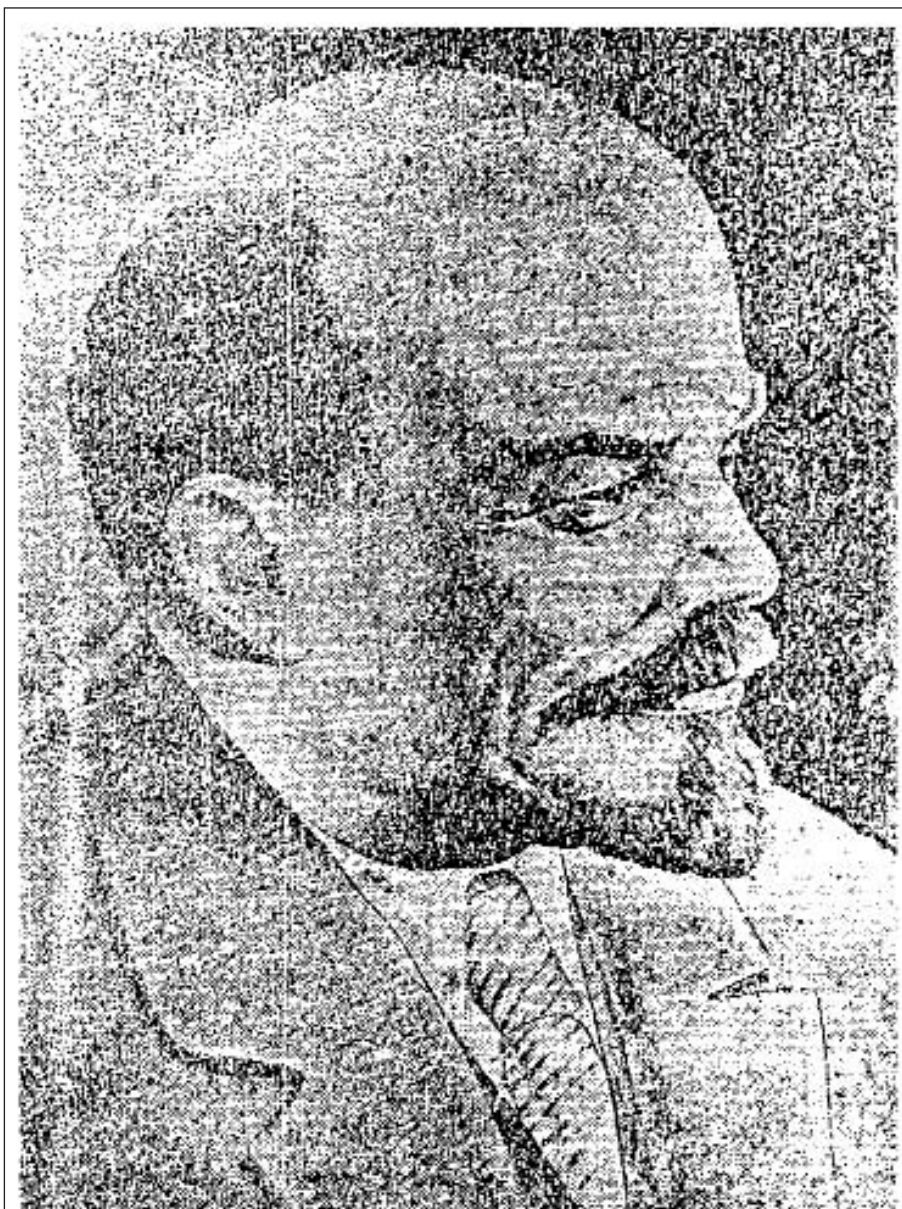
له یاش ته و او کردنی مناجبه ی خود له کاپک دا که به یکن دونیام لعنت بو
استعمار نارد خدا حافظی م کرد . -

له نين دانشجو

له قراخې لای روزمه لاتی جومی واکا له بیجی جوم ۱ شاربکی روسی و کون هه په که نهورو « اویانوسک » ی بی دهلین و له پشدا (سیمبیرسک» ناو بوو . له سالی ۱۸۷۰ لم شاره دا ولادیمر ایلچ اولیانوف (له نین) له بنه ماله په ک له بشکیرانی قونابه خانه کانی ملی له دایک بوو .

له نین دهوره ی منالی خوی تاته و او کړدنی دهیرستان له م شاره دا رابوارد . دهرسه کانی له نین زورچا کو هه همیشه نا کړد اول بوو . وهختیکي له تهمنی ۱۶ سالی . و کلاسی هه وتهمی دهیرستانی « گیمنازیوم » طی ده کړد؛ مصیبتیک به سه ر بنه ماله که پان داهات ، باو کی وهفتی کړد .

تزه بنه ماله ی اولیانوف له باری ختمو هه همیشه رزگار بوو ۱ وانا سالیک پاش شو قه و ماوه بدبختیکي تریان به سه ر داهات ۱ الکساندر اولیانوف کوری که وره ی اولیانوف هانشجوی رشته ی طبیعی هانشکای پترزبورک به گوناهمی هارکاری له سوء قصد به علیه تزار الکساندری سی هم له لاین زاندرمه وه ده سگیر وله مانگی مه ۱۸۸۷ محاکمه وه هه لاورسرا ، به لام شو به سه راهاتش زبو به هوی شکستی ره حبه ی له نینی گنج ، شو لاره له بهرانه ر شو مشکلاته راومنا و بهر بهر کانی کړد . له امتحاناتی نهانی متوسطه وه دهر کهوت و به وهر کړتنی مدالی لبر موق بوو . هه لاره سینی الکساندر اولیانوف ۱ چورونی دانشکای پترزبورگی بو له نین گران کړد بوو . له بهر نه وه له نین خوی آماده کړد داخلی دانشکای غازان بیت . بنه ماله ی اولیانوف پاش دبتنی کاروباری خوبان له سیمبیرسک بو غازان ناردران . به بی آئین نامه له وه خته دا داوخوازه کانی دانشکاتمه دیکیان امضا ده کړد که : نه بنه نه ندایمی هیچ بده که له کومه لان وک کومه ای

هەلکەوتی بەناوبانگی بشر ولادیمیر اولیانوف ئەنـین
(مجله‌ی هاواری نیشتمان)

« هاوشاریان » و شرکتی نپیدا نه کدن . و هر وها بیی اجازوی
 سهروک حتی تاخنی نه و کومه لانهش که بیی قانون آزادن ؛ نهین .
 لهه وقل سالی خویندن دانشگا اینین نه و درسامی دمخویند :
 علم انجیات ، میزوی حقوق روس ، میزوی حقوقی روم ، زمانی انگلیسی ،
 هر نه روزانی هم و لدا . لهین لهه و درسه کانی تری به گیاییکی
 انقلابی ، معلوما بکی وسیع ، میزیککی زیاتر خوی تواند و به توندی اه
 را - و بی خوی دفاعی ده کرد .

به یونی اعدای برا که ی . دانشجویانی زرنشگ و پشروه ی دانشگا
 احترام بکی نه واربان ده گرت ، طیبیه که زاندرمه و سهروکانی دانشگا
 چند که میان بو تقییبی وی داری ک دیوو .
 هر لهه رساله داله مسکو و هیندیگ له شاره کانی تر هر روزیککی انقلابی
 داشجویان دهس بینگرا . و هر روزه دانشجویانی غازانیشی دا گرت .
 لهین نهمر نه و شرا که نهیدی دابو عانه ناو کومه ای (هاوشاریانی)
 سیجی بیست .

نوبه رانی کومه ای (هاوشاریان) فهاراریان دا : مجسمی عمومی
 دانشجویان دعوت بکن . بیزه بیگ له لاپه ن دانشجویان خطاب له که ل
 تزار نوسرا که له ویدا نسبت به سیاسی ارتجاعی ده ولتی تزار اعدا رضیان
 گرتبوو . اینین دانشجویی سالی ۱ له ساز کردنی نه و بانه دا نه خشکی
 چاکی بازی کرد . زاندرمه کان ده ستیان به پشکینی دانشجویان کرد ،
 و خشکی نسخته بیگ بیاتنامه لای داشجویه بیگ دبر اوو چه نده ریان را گرت ؛
 نه وونی نه و کرده وانه بو به هوی تجریکی دانشجویان ، ۴ ماگی دسامبر
 ۱۸۸۷ . مجسمی ناوبراو تشکیل و نیزیکه ی ۴ سات ماوی کیشا . سهروکی
 اداره ی فرهنگی غازان به سهروکی دانشگاهی دستور دا : به هر ترخپک
 حتی به یاری بیس و نه که ر لازم بوو به هرزی نظامی دانشجویان نه دانشگاهی ده رنی .

تشکیلاتی پلیسی بطرزبورگ دستوری به فرمانداری غازان داد که رهبرانی
اغشائاتی دانشجویان له دانشگاه و ده رنی و له شارمان تبید بکا، له نیش
ده گل ساری رهبرانی دانشجویان له دانشگاه و ده رنرا و شهوی ۵ دسامبر
له مالی خویدا دمگیر کرا .

له وشوه دا صدق زباتر له دانشجویان توقیف کران و همویان
له وه تاخیک کردبوون . له و منجلسه د رفقا له نیشیان پرسی : که پاش
و ده ر کهوتن له حبس چی ده کهی ؟ له نین له وه لاما کوتی که له ریگه بیک
زباتر له یشم نیسه ؟ قه ویش به ربه زه هکانی انقلابیه . !

ده ولته تزاری ته وای دنته جویانی به سفظ الرأس خویان تبید کرد
چون له نین له سیمپرسک دا که سوکاری نه بو بو دبی « کو کوشکیوه »
له چل کیاو متری غازان که مالکی بنه مالسی خویان سو ناردرا .
له نین له ویش دا له زیر نظری پلیس دابو ، له م دی به دا
برنامهی دانشگاهی مطالعه و به خوندنه و هی کییان مشغول بوو .

له پائیزی ۱۸۸۸ اجازهی گهرانه وه بو غازان به له نین دراه
به لام اشر حتی داخل بوونی دانشگاهی ته وو ، له بهر ته وه له نین چوه
لای و مزیری کشوری ده ولته تزارو داخوازی لی کرد که بو
ادامهی خوندن اجازهی بدن بچونه خارجه ، به لام ته و داوخوازش
قبول نه کرا .

له هورلی مانگی مه ۱۸۸۹ بنه مالسی له نین له غمازان هاتنه
سامارا ، به لام له ده دقهی هوه لدا له نین له ریزه ی اشخاصی زیر نظر
قهراری گرت .

پاش ماندو بونیکي زور له سالی ۱۸۹۰ به له نین اجازه در
که به ناوی داوطلب بو نامزدی دکتری علمی حقوق دانشگاهی
بطرزبورگ امتحان بدا ، له نین ته وایه له ماومیکي زور که م دا غیا ؛

ته‌واوی به‌نامه‌ی دانشگا حاشر، بگا ، ته‌بویه دوو اثر کسبی بنوسینه و وله‌پاشان ته‌و دهرسانه‌ی زبره‌وش امتحان بدا : دگم‌ای حقوفی روم ، حقوف و محاکماتی مدنی ، حقوف و محاکماتی تجارته‌نی ، حقوف و محاکماتی جزائی ، میزوی حقوفی روس ، حقوفی ده‌ولته‌نی ، حقوفی بین‌الحلی ، حقوفی پلیس ، آبوری (اقتصاد) سیاسی ، آمارناسی حقوفی مالی ، دائرة‌المعارف حقوف ، میزوی فلسفه‌ی حقوف ، له‌نینی گه‌نج له‌سالی ۱۸۹۱ به‌ هاسانی له‌ عهده‌ی امتحانکی واگران هاته‌ دهر ، نمره‌ی دهرسه‌کانی امتحانی «زور چاک» بوو .

له‌نین وه‌ختیکی له‌ سامارا بوو : میزوی روسیه ، میزوی گچی ادبیات ، زبانی آبوری ، کومه‌لایه‌تی وه‌لاته‌کی زور به‌ قولی مه‌نالا گرد ، وه‌ کوش‌یککی زور آتاری مارکس وانگلیس وه‌رده‌ گرت ، له‌ناو لاوانی پیشرو‌وی سامارا فعالیتی انقلابی ده‌کسرد ، له‌ وه‌خته‌وه‌ نه‌نین به‌زاستی قولی مارکسیستی خوی هه‌وه‌ کسبی سر‌لی‌سور ماو ده‌کسرد .

ولادیمیر له‌نین بینج سال له‌ سامارا هاره‌ وله‌ پانیزی سالی ۱۸۹۳ له‌ بطرزبورگ سه‌ری وه‌ده‌رنا . هه‌ر هه‌وه‌ل ورتاره‌کانی له‌ جه‌وزه‌ کانی انقلابی مارکسیستی پایتخت تأثیراتیکی زوری کسرد ، آسوی پانو به‌رینی بیر ، ونظریاتی له‌به‌شی زانستی کومه‌لایه‌نی ، باوه‌ری وابسان به‌سه‌رکه‌وتی آمانچی میلت ، استعدادو کارزانی نشکیلانی ، له‌نینی ۲۴ سانه‌ی کردبوو ره‌ه‌به‌رو بیشوای کومه‌له‌ سر‌که‌وتوه‌کانی پایتخت .

(هه‌لوی کویستانی) ۴۳نج که‌له‌پاشان رفیق ستالین له‌نینی به‌وناوه‌ ناوده‌برد له‌وسالانه‌دا بالی به‌هیزی خوی بو‌فرین آساده‌کسردبوو .

« پیشکش به هندوستانیکسی آزاد » * و در گیر له ترجمه فارسی : ص ۱۰۰ »

فرمانروائی

بریتانیای محوره له هندوستان

هندوستان به نسبتی مقایسه‌ی آسیا و اروپا و مکنا ایتالیا هل که وتو ، کیوانی (همالایا) له برابر کیوانی (آلپ) ورشته کاتی (بنگاله) و کودستی (لومباردی) به ،

رشته کپوی (دکان) و مک رشتهی (آبنین) و جزیره (سیلان) نظیری (سیسیل) به ، .

زهوی زیره لست له هر دوکان دا جورا جورن ، تیکه‌لی و بلاوه یونی سازمان سیاسی له هر دوکان دا و مک تیکه (هل پشه نهوه له سال ۱۸۳۵ نوسراوه م .)

هروه کی له ایتالیا دا که رمت که رمت شمشیری تیزی کشور گشائی به زوری کوهل و قومی جورا جور ده گمل پکتر ددخت ، هرواش له هندوستان ده بیندریه ،

له زمهائی کی دا که هندوستان له زمر استیلای مسمانان ، مدولان ، یابرتانیا نهوه و ههر دو چاری اغنشاش ده بو که بزماری شاران و شاید دهاتی نهویه دولتی سهر بخو که له کمل یکتا و زمین یون بوجود ده هاتن .

بلام له حیث ژبانی کومه لایه تی هندوستان و مکو ایتالیا بانه ، بلکو و مک کی ایزلند ده بیه .

تیکه‌لی خصائص ایتالیا و ایرلند ، یانی دینای لذت ظریف و خوشبودنای ختم ، له عادت کون و پاستنی دیانت هندوستان له میزده بیندریه .

نهودبانه که همو پیادی بولدا نند شهوانی و مخوده خن . له عین حال داش دینی ریاضت و کور و وری و بدن کوژی به ، .

له آداب و رسوم باستانی دیانت هندوستان له پیر زمانه ده بیندریه . نهودنیا به له عینی حال دا که انسانی تشویق ده کا که له لداند شهوانی دال فراط (زیاده روی)

دینی کی ریاضت و بدن کوشه ، یعنی دیانت (لینگاما) « که دینی ستایش خودای (شیوا) و خلکی تبلیغ ده کا بور ریاضت و نفس کوشتن « و دیانت (جاگرنوت

که « نروی خدایه کی به نیوی ویشو و هختی چیزنی وی ده هات هیکل جا گرنوت
 یان له نیو عرایسکی بلند و فرس دا دیانگراند وله وورخته دا پیروانی جا گرنوت
 خویان داویشته زبرته گری عرابه که ، و دیونه قرانی (؟ !) وله حقیقت شادینی
 تارکین دنیا وهم دینی رقاصه گانی شهوت پرسته .

نومن (مارکس) له گه ل اشخاصیکی که به وجودی عصری زیری
 (طلائی) هندوستان متعین هم عقیده نیم ، اگرچی بر اثباتی عقیده ی
 خوم ، و کی (سرچارلز - وور) کردوبه نی به ووتاری مقبول (خلیفخان)
 استنادنا کهم ، بلام نومونه زمان اورنگ زیب (۱۷۰۷ - ۱۰۸۶ آخرین
 فرمانروای سلسله ی قوم مغول له هندوستان دایره) بیرگه نه وه ، بازه مانیکی
 که اتومی مغول له شمال هندوستان دا قومذیان هه یوه و برتقالی کان له جنوب دا
 یاعصری نه اچم مسلمانان وزمانی هیتارشی (به یونانی معنای حکومت حکومتی
 و نه و کلمه بو تفرقه هاویشتن سیاسی له زمانه گانی مالک الطوائفی دا بکاربان ده برد)
 بیننه وه بر نظر ، یا اگر ایشتیات لی به زور بو تاریخ پیش بگره بنه وه وله زماناتی
 کورنیش برچاوتان : توماری اساطیری برهمنان چاولیکهن که له هه وه لسی
 بدبختی هندوستان بزمانیکی هینده دور ده گه یمن که قسط سیحیت خلقه تی دنیا به
 به وزمانی ناگه یه نی . نه هدا هیچ تردیدی نیداتی که مصائب و بدبختی
 که له طرف برینا یوه بره هندوستان هاتو چه ریگی دیکه به ووبه نحو یکی غیره قابل
 مقایسه شدید تر و توند تر له ته و او ی مله تانیکه که هندوستان
 له پیش دا تحملی کردوه .

من لبره دا له خورین ریژی بی حسابی اروپایان فسه تا کهم ، (مقصودی کارل -
 مارکس ده وله تانی امیربالیست واستعمار طلبی اروپا بوه . م) که له لایهن
 کمپانی انگلیسی هندشرقی له گه ل خورین ریژی نامه جدودی اسپایان تیکه ل
 کراوه و نتیجه یه کی دلو که زور دهش تر له ته و او ی ترس مقدسی که له معبدی
 (سالتنا - معبدیکه له ته پشت بهی له ناوجزیریه ک دایه به نیوی سالتنا و بزوک
 به ۵۰۰۰ بوت و شکلی لیه) سالتنا یعنی ترسانی معبدی ، قه جو ره
 اداره کردنی مستعمرات ، مخصوص انگلیسیان نه بو ؛ بلکه لاسای سبک اداره
 مستعمراتی دوله تی هلند کراوه ته وه و نه و رضوعه باندازه یکی واسته که بو نشان
 دان و تشریح عملیاتی کمپانی هندشرقی ، عیناً ووتاری (سرتا مفورد -

(دافلس) حاکی انگلیسیان له جاوه که له باره ی کمپانی هند شرقی هلندی
 کتو و به تی کالی نقل بگری (کمپانی هلندی چون محرکی وی ته ماحی
 استفاده کردن بو نسبت با تابعی خویان کمتر له ملاکین هند غربی (که زمانیکه
 ادیل و یخبر و برده وی یا ن روحه ده کرد) پروت نشان دهنه ، چونکه
 له و وختی داملاکین بو گرین برده و دست بران پولیان دابو ، و نه وانیان هینا بو و
 نیولکی خویان ، بلام کمپانی شایه کی خرج سکر دبو ، . نه و کمپانی ته واوی
 و ساپلی خون ریزی خوی بکار دبو . هه تا هرچی ممکن بهی آخرین شایان
 له ده نته ی بنیه ده ری و کار بکی و ابکا که نه وان محتاج بین و هه تا آخرین رمق کار بکن
 به و جوره نه و کمپانی ظالم و نه وانیکه کله لاین حکومتی نیوه وحشی و بهانه دوز نسبت
 به خلکی مظلوم ده کرا تند تر و خرابتری ده کرد وله طهرزی کار و باری
 خوی دا تواری فن و حقه ی سیاست و نه واوی تگری تاجرانه و ونو بو لبستی
 (انحصار داری) تیکه ل کرد شرانی داخلی و هجوم ، فوجات ، برستی نانه واوی
 نه و بدبختیانه بک له باش بک جی گری بگری ده بو هه راندازه ش که بهرنج
 و طردنی و خراب که بو بو هندوستان غیر از اثراتیکه سطحی چیدیکه نه بو
 بلام انگلستان بکلی اساس و ریشه ی کومه لی هندی بی و می که هه تا ایستا هیچ
 جوره اقدامیک بو تازه کردنه و می تشکیلاتی حکومتی بکا له بین برد .
 له دست دانی یادگار و رسومی کون بی و می که شتیکی تازه ی
 بیته و جی ، بدرده مصائب هندوستانیان جنبه ی کی فاجعه ی دهنه ، و هند
 و ستانی کوا زیر حکومتی بریتانیا به لبه ته واوی آداب و رسومی باستانی
 و له مزایای تاریخ و میزوی راردوی بی بهری ده کا .

له زمانیکه و هه بخاطری پیاوی ناگاله آسیا به داسی جو و راداری حکومتی
 هه بوه : اداره ی اموری مالی ، و یا اداره ی مخصوصی تالان و ریگری ملته تی
 شری ، . . . . غارت و تالانی ملته تی دیکه ،
 عمومی (فرایده عامه) . . . . (ماویه تی)

قوات و دوشاو؟! س.ا.

له نیو چوار دیوار یسکی رمش و برش دا ، کورو کچیک ، روت و بیه دسته لات
اینگیان ده ته ندور یسکی سروسار د کیشا بوو .

هازه هازی پای، سره و کربوهی ری پندان چاره ره بونی دایک و باو کیان
باسکی رووت وزگی برسی وانی و لار زین خستبو

تهوان زیاتر له بهر کربنی قاتو تودوشاوی باو کیان له شزی زنده بووون !
هینده هله لر زین که قاتو تودوشاو له تیش تان حاضر بووه دایک و باب هاتبوته .
دارو دیواری دو کلاوی له گهل مچی قرماوی ته ره الهه میزه شایری زگ
برسی و کویره و هری ته و دایک و باب به .

بلام آخ !! ته و کریه کارانه فکری و هی نا که نه وه که قاتو تودوشاو له وان
ذبل تره ، زور تر کویره و ریان دیتوه .!

ته و قاتو ته زرده که ته و رو که له و بیله چلکته هی دابه ، به دست جو تیرانی بخت
ره ش خول و سه ر کراوه ، آودراوه ؛ هه نارو زیک کی که بیه هه ل که پشت
و کلاوی بان کرد .

له ووه ختید اچند جوان بوو که به شنه شنی پای ده لاراوه ،
وه و ختاپکی که زبانی به سه ر هات ، چون آویان لیه بری ، ورده ورده
ره نگی زرده هه لگرا ؛ وه له پشان جیان به سه رهینا ، . . . و جوانان
له بازاران ده گیرا ؛ و جهان ده گه ل کرد . ! !
جوانان برده آشی ، با جوانان له دستاری دا ؟ !

هه نکو ته ورو ، که ته و قامکه رمش و برشانه له نیو خوی داده
بینی که خاوه تی وی چند رو توفوته ، و چند خول به سه ره . . . !

دوشاو دزد و داخی زور بوو ، ره نگی ره شی دیشواند که چی لیه به سه ر هانوه ،

و حقیق بو قورده بکی شین زیاتر نه بو . .
 آودرا ، نیسکه نیسکه ره گمی کراوه ، باغوان همه بشه له گه لی
 بو . هه تا به چاکی آوی نیگرا ، وه لقا قوت ده دروشا وله زیو گلای بانوشین
 دادانز رابو ، بی خبز له دنیا به بو که له تا کاو ایی بان کرده وه .
 هه ره بو ده ستایه ی که گه وره بیان کردم هه مر کورنشان کردم ،
 هه ایان بشاوتم ، کولانندیانم هه تا به چاکی پرورش و ساتیان ایه گرنه و
 وه بو حانه یان که یاندم ای . . . بلام دیسان له کار نه که ونوم . ۱۴

جهوانانی دیمو کرات وان

م . هجیدی

هه من رواییکی باکی نیشتمان	له بو خدمت و وطن حاضر به گیانم
حقیقت هه رده ایم شیه بن بی بان نال	موظف خود به کوتی حق ده زانم
کیرنه وه رده لیم بی ترسو بی باک	بکا هه ر کهس خرابه ی نیشتمانم
اگر به رده بی به آسن ده بشکینم!	به رابه ر سینگه دوزخه منم ستانم
هه ری ظالم بی هه ر کهس بی خرابه	له به رخوی هه ر بلی ایی فلانم
هه من وه لخلکی دی نیم وه مخته قازانج	بدم هه بند بریدی هلیت له شانم
ره کی نلینی لستوم هه استی	وشک بی زانم وه ت بی زمانم
له وه مخته لازم وهنگاوی پیوست	به رابه رسینگه دوزخه منم ستانم
له ری بی راگری آلی مقدس	وه به رچاو ناییم سود و زیانم

بی بهش کران حتی له حقوقی مدنی !!

(سعیدی هه ایونی)

هه ر قانونیک که له تیو که ایکندا دده ندری له اساسه وه فرق
 و جایه لکه له مایی افرادی هه و که نه دا داننی هه مویان به چاو بک تمعاشا
 ده کا هه ر وه کو قانونی اساسی ایران که هیچ قانونیکی له به بی نه و

نه‌توانه‌ی که موخا که‌دا ده‌زین دانه‌تاوه و ته‌واوی شه‌فرادی مبله‌تی له‌هه‌مو
 چه‌شه‌حقوقیک وه‌ کو به‌ک به‌به‌شدار دانه‌تاوه و به‌ه‌وانی به‌ جوریک
 حه‌قی استفاده له‌کاره‌کانی سیاس و اجتماعی و اقتصادیدا داوه به‌لام شه‌و
 که‌سانه‌ی که‌بی سیراوی اجرای قانون بوون و قه‌ط مه‌نظوربان حیف‌ظی
 حقوقی میله‌ت و به‌خصوصاً اقلیتیان نه‌بووه قانونیان له‌شوی پی‌لمسی خوی
 بردوته درجه‌ی واه ده‌وره‌ی شومی دیکتاتوری‌دا به‌ته‌واوی بی‌ایقان له‌قانونی
 اساسی دا و نه‌وشناهی که‌قانون بو له‌فرادی میله‌تی معلوم کرد بو ای بی
 به‌ش کران و له‌ویی به‌ش کردنه دا کورده‌کان له‌هه‌مولان زیاتریان ظلم ای
 کراو له‌ته‌واوی حقوقیکی که‌قانون بی‌دا بوون به‌ته‌واوی بی‌به‌ش و دوور
 کرانه‌وه و به‌خلافی قانون ته‌واوی سه‌ر کرده‌و پیاوه‌گه‌وره‌کانیان له‌به‌ندی
 خانه و مجسمه‌کانی تاران و جیگایانی دیکه‌دا پایه‌فروقیایی که‌به‌دزی و آشکرا
 له‌تو بردن مخصوصاً له‌و چوار سالی دوانیدا هه‌تا له‌حقوقی مدنی‌ش
 محروم و بی‌به‌ش کراین و حقیکی مشروعی که‌قانونی نه‌سالی بوه‌له‌بزاردنی
 نماینده بو مجاسی شورای میلی به‌ایه‌می دابوو نه‌وشیان به‌ده‌سیه‌و نیروقیایی
 استعمارچی‌کانی ایرانی ای نه‌ستاندین و به‌ته‌واوی به‌آشکراالی بان‌رونو معاوم
 کردین که‌بوایمه هیچ‌گونه حقی‌ژان و که‌لک و هرگرتن له‌قانون‌قیل‌نین
 و به‌ته‌واوی ایمه‌به جیاداده‌نین و بو محو‌گرده‌وه‌مان له‌هیچ‌چه‌شه‌کاریک
 خوگیری‌ناکه‌ن بوانبانی نه‌وه هه‌له‌بزاردنی نماینده له‌چه‌ند جیگانا که‌له‌وان
 جیگایانه‌دا برا کورده‌ک. نمان له‌حقی هه‌له‌بزاردزان و هه‌له‌بزاردران بی‌به‌ش
 بوون ایره‌دا ده‌نوسم ۱- له‌سقر که‌ له‌ ویدا به‌ بیچه‌وانه‌ی مه‌یل و
 خواهش میله‌ت محیط نیویکیان به‌ه‌ردا برین نه‌وشخصه‌نه کورده‌ته‌له
 کوردستان له‌دایک بووه منته‌ها له‌وو حقیکی‌دا که‌کار به‌ده‌سه‌نه‌کانی به‌واویان
 مهاکمه‌ده کرد محیط له‌روی دزویی و تخله‌وه بورخانا گریابوو و سه‌ره‌شکر

به آزادی و استقلال تراوه و میز و نمده بکی بیگجار بهر رو زونا کی هسه بو
 ساله ها به بو وه دست خسته وه ی آزادی خوی مله ده کاره تا
 نه ورو هیچ قووه به هیزک نه بیوانیوه شورشی آزاده خواهی نه ان به
 به واری بکوزینه وه تازه به هیچ باریک ناچینه وه زیر باری دلی و به خیری
 و نه ورو که کورده کانی شمال خو بان آزاد کورده و بناغی ده و کیراسیان
 دامه زرانده و کوششت ده کن که برایتی تور کیه و عراقیش له ده من
 دوزمن و بیگانه زگار بکه بن .

دو و مانگا! بو وانه ی که به حاکی ده مر امان ناگه بن!

- ۱- نه گهر نهنگو دو و مانگا! هه ی وینا و ی مسله کیکی سیاسی ره جا و بکه بن:
- ۱- نه گهر مر امانی اشتراکیتان خوش بوی ده ی به کیف له مانگا کانت بده ی به جرا -
 زیکی که هجی نه ی .
- ۲- نه گهر مر امانی کورده نیستی قبول که ی ده ی هه ردو کیان بده ی به ده ولت هه ت کو
 استفاده و شیر ی وی به چوریکی عادلانه له یینی هه موه نه اقسمت کری .
- ۳- نه گهر مر امانی فاشیستی قبول بکه ی پیوسته هه ردو مانگایان بو ده وله تی بخور
 که ی و شیر و استفاده ی وی تحویل ده وله تی فاشیستی بده ی زویش به هه ر
 دیده تیکی اشتیای لیسی به زوری بیت ده فروشی .
- ۴- نه گهر مر امانی نازی قبول که ی باه وری گشته بو ده تک و ژن و مانگا کانت ده باو
 استفاده یان لی ده کا له صوره تیکدا بیوه ی که نه توله به بن به من ده بان توانی
 له مانگا کان استفاده بکه بن بلام شهوتی خوبتر بوی نازی به ره له سنی ده و کاره
 ده ی .
- ۵- نه گهر مر امانی سه ر مایه داری قبول که ی ده ی به کیف له مانگا کانت به فروشی
 و بده ی به گاه تا پاش مده تیک چه ندگا و مانگای دیکه ت و مده ست که وی بو -
 لیکی زور بده ا بکه ی !!! و اگر بر اکان و جیر انه کانت له برسان به من
 و تامی شیر و گوشت نه بیژن ده لی: ایندا به من مر بوطنی و خطای خوبانه که
 ریگا ورسی وه کو کرده و اروت کزدن نارائن !!!

دمه ته قهه د دوو خوین مژا! (سراج او غلو و نوری سعید)

سراج او غلو: یا خوا به خبری سه رجاوه کاتم
 نوری سعید: خوا ده وامت دا آرامی گپاتم
 خوږی اذینی الحاملای چاکی
 فضا و به لا دور بو واخه متاکی
 سراج او غلو: خبون خه ننگ نه بم زور پيس ته واره
 دیسان کورده کان زورمان هیناوه
 هه و بان داوی حه فی خو ده کهن
 گه فوه هره شه له من و توده کهن
 ده این نهو خا که خاکی کوردانه
 تاپه لښ چپدی بیخوا بیگانه
 خو توش ده زانی که کورده واری
 له فسمان بچی توش دین هزاری
 گهنم و جوی نهوه رزق و بزومان
 به نهوتی نهوه روما که دیوسان
 نهو گهنه نهی له برسان ده ورین
 نهو نهوتی نهی شه و کوربری ده گریڼ
 فدییریک بکه هاشا کو زووه
 ناههل و فرست له دهن نه چووه
 له من نه که وی بودا بزکاروی
 نوری سعید: بوچی وم کو کور له نوری ماوی
 به تو نه کنه خوت نور کی خوین مژا
 ده شه رانی ریگر پیاو کوژی

تور كى 'موه' پيش واخویری نه بون
 وەك كور كى برسی به خسته و دە چوون
 ههراوه نه بون له دەورەى كەمال
 لاقى كوردانە دە گرت وەك كەمال
 زن و مەدال و گەورە تان كوشتن
 خوڤى مياپون و نيو كو رشتن
 ايستاش ناچو بەجى وەخو كە و نه وە
 گەورە گەورايان لە دار دە نه وە
 میان گرن بیان كوژن بیا نەخە نه نيو بوند
 ئەفندەم بە سەم ئەتو بەدە بەند
 هيش بەشى خوم جەزبەم داون
 بەلام دامە كەم دانە مەركاون
 كورد كيا بە كە هەر جەندى بیدرون
 هەلە دە دانە وە دېمان هەلە سون
 تەدبیر بىكى دى بىكە افسەدى
 یا با عجاب بو وادل مەنەندى
 مام انگلیس آغای خودانە
 هەتا شەوان بى خەمى چانە
 پەنای بو دە بەین دە بانكا چاره
 فریوان دەدا بە بوول و بارە
 جوان ساز دە كا سد شیخ و مەلا
 بەرین دینی سد دەرد و بەلا
 عشیقە تەكان دینە ژر بار
 پە درو دەرسە بە بول و ديار

سراج اوغلو

توری سعید

سزاج اوغاو

عجب تر تيبك ده سنت به ....

وه لانت پس کرده هه سنه کنم

باوی نه ماوه که لهک و ده هو * کورد فریوناخوا آبدی سه درو
کوردی نه وعه ره هینده شیطان نه نه من و نو چر چیل به که رده زانن
والا مذهبن کوردی نهو دوره نه نه شیخان ماوه نه مه لای که وره
عشیره نه کان هه سنان له خه وی نه پشیمان یک به سنوه آزاد بان ده وی

لوری سهید

سه وایی زیر اصلسه خومان

مانگامان مرد و براوه دومان

هیمن

جائنه و مینله ته چون ده فه وتی !?

امریکی هیزی ترکیه گیراوه وه : که روزبکی پش دره در کردن
و کوشتن و تالان کردنی که ردانی روز هلانی ترکیه چومه گوندیکی
چول که هه وی روخاپو و آگریان تی بردا بوو جاوم به مندالیکی کورد
سهوت که له دابک و بایی بچی ما بوو و ده گریاو دیر تراند ! لیم پرسی بود گری ؟
قندرت ده وی : نانت ده وی ، دراپت ده وی ، هه تا بدمی و مگری ! ؟

مذرا له که یاش کسپک مور بونه وه له من : بگریانه وه کوئی : هیچ شه تیکم
پوی ! فقط ده مه وی گوله یک و ده مانجه که ت مده ی به من و مینگی توبه وه ی
بزم وله پاشان به کوژنه وه !!!

اهمیتی معلم له دونیای نه و ر و دا

م . مولائی

نه گهر هر بیک له ایسه تماشای تاریخی دنیا بکسین : ده بیستین کله راهنمایی و هدایتی خلکی بوسیله ی معلمان چی بچی بو یوانی گه ووره . دنیایه که فکری خلکیان گور یوه باباعتی ترمی و خوشبختی میله تی بو . یابو خویان معلمون یابو گه یشتن به آمانچی خویان له معلمانیان یاره منی و بستوه . ابن سینا و امام غزالی و خواجه نصرالدین طوسی و سعدی که بولسعه بیر کرد اخلاق و حکمت هزاران کسیان له گمراهی و بدبختی نجات داوه له استادان گه ووره بوون .

انقلابی ۱۷۸۹ فرانسی روسی و لتری و روشنیو بوجودین هینا که معلمانی گه ووره نوسه رانی به آویانگ دنیا بوون . پلر کبیر بوخوی له هلاندو انگلستان له گه ل ۲۷۰ تقریروس صنعت و کار بیرون و پیش مرگه کانی زهوی و بحری خوی به یار منی معلمان اورویانی بوجود هیناوه ته اووی کاری لازمی مملکتی به دشتی خوی و عدلیک له معلمان خارجه چی بچی کرد .

خلاصه انسان بو تربیت کردنی نوعی خوی زور مایله پیخو هده و کله و عقیده و کاری خلکی داناییری بکا .

دوانی که ده زبانی خویان دایکاری اقتصادی مشغولن و بو کله کرد و دی ملو پول تیده کوشن وقت فرصت تاثیر انسان ده خلکی دانیه ته و کاردن ناراضین و بیان خوشه ده کاریکی دابن که نفوذیان همیشه بیستی . نه برکده هینا بک له ملی خویان بوینگاهی پرورش و قسده کهن و مدرسن سازده که و کتب خانه و مرچخانه تاسیس ده کهن .

گهوره و تهواری ميلهت تيگه يشتون و حالي بوون دده زانن كه به كه نه ميلهت ،
 و ترقيان و مختيك و مدست ده گهوي كه مسلمين لايقان هه بي .
 نهوشته به به نه اندازيه كي رونا كه گه حتي جي ي اثبات نيه .
 اميدي ترقي آينده ورا گرتي آثاري نلعي واده بي نه نه ي ته تربيت صحيح
 تربيت صحيحه ي بي مهلي لايق وروناك بير به يدانابي .
 له بهر نه وه به گه له كشوري اتحاد جماهيري شوروي و امريكا و انگليس و
 فرانسه به نه اندازيه كه دانسه را به تويته مطيمان هه به كه بودجه به كي زور قورسي
 مخصوصي به وانه .

بوپي كه نين

ويئدل ويلكي مرحوم زوز جوانيكي چاگ بوو ، قهتالي شي چاگ ده زاني معمولاً
 له نه امريكا دا نه وانه ي كه قهتالي چايزانن زور خورشه ويستي ژنان و كچان ده ين
 ويئدل ويلكي نامزد ربال جمهوري امريكا به يه كي كه له وانه بوو كه به شي زوري
 كچ و زني امريكا بووي نه ابوون ا .
 روزيكي لي مان پرسی كه : اري نه وانه موده ي زيني خورت دا گه به گه و
 زنت بي جوان و عاقل بو ؟ ويلكي جوابي داوه كه : روزيكي مسافره تم ده گرت
 و له ترن دل توشي كچيكي زوز جوان بوو ، اتفاقاً له وه تاغي ترن دا من و وه و ته نيا
 بوين ، سلاوم ليكردو ده مستماچ كردو له پاشان اظهاري آشنا بوئم كرد !
 كه له ناكار زله به كي زود به نيني ده گوي سره واندم كه دم و چاوم وه كه آوري بگزي
 و ابوو (!) ، له نظر من دا نه و كچه جوان تر عاقل ترين زنيك بو كه نه من ديتومه (1)

آسماداري

اي لاوان و سنجان كورد نه و مجله به نينگو به
 به بولي نهنگو بلاوده كرپته وه ،
 وييري نهنگو بلاوده كانه وه كاريكي وا مه كهن
 هكه وه پاش هكه تويه -

۞ خویند دوارانی خوشه ویست هه و کار یاک لهه و درد. ۞
 ۞ عیبی ددین، هه و ه لین ژماردی هاواری نیشتمان وه کی ۞
 ۞ دهمانه ویست و اله بو، به لام لا ژماره گانی، دوا ی داتی ۞
 ۞ لهی ده گه یه وه . ۞

مهاباد چاپخانه‌ی کوردستان

لکھ نثر عاریدیہ دا :

- ۱ - سالی نثر ۔
  - ۲ - لہ روزنامہ لانی میاں جہ خہ بہ ہرہ ۱۹ ۔
  - ۳ - من لہ مدرسہ ہیچ فیر تہووم ۔
  - ۴ - جیر چیل و انتہاوت ۔
  - ۵ - سنا خہ دہ گہل بہاڑ مارہ صطفی ۔
  - ۶ - سی رہن گہان لہ خنونی منہی ۔
  - ۷ - لہرد گہ بہ وقتہای خوبی عمل کرد ۔۔۔
  - ۸ - فرہ لہ منی برہانیزی گہورہ لہ سدر خنوشان ۔
  - ۹ - قانونو دوشو ۔
  - ۱۰ - بو بہ کین ۔
  - ۱۱ - دہ تہقی زوری سعید و سراج اونٹو ۔
  - ۱۲ - لہ پنی معلم لہ ذہنی تہوودا ۔
  - ۱۳ - دووماگا و ۔۔۔۔
- (دہ خوی نہوہ)

آپونمان

۱۰۰	ریال	سالیانہ :
۶۰	" "	۶ مانگہ
۱۰	" "	نکٹہ مارہ لہ ہدو و جیک بہک

گۆقاری هه لانه

مجله تاریخ

شماره ۱

سالیانه

شماره ۱۲۲۴

چاپخانه بوکان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آمانی ایله به پندروانی خودا سرخش و روناک صکرده وی بیوی ههوانه

هه لاله

[له لاله ده سته ی نوسه ران وه ده رده که وی]

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ
(فرانی مجید)

خودایا هه ر نه توی په رسنراو ، هه ر بو یو هه ر ده لی ، بو نی
تو پیشایی و دوایی نیه ، بی نیازی له هه موشتیکو هه ر چی شته
• حاجی تویه .

خودایا به نه مری تو آسمان نره له نه ستیره ، به فەرمانی
تو هه ور ده بارینی باران و به فر و گلیره ، به اراده ی تو باغ و
جیمه ن ده میک روت و قوته و وه خنیکیش زه نویره .

خودایا غیزی تو که س ده سته لانی نیه ، که سی چی کازی چنکوله ت
دروستکردنی بشر و زه وییه ، هوش و بیر له باره گای تو دا سه ریان
ته وییه ، ایمه که نازانن چون شت ده زانین و نه سیایی زانینمان جیه ،
دهم کو آتمان له گه ورده یی تو زیادیه .

ح فرانی

سەر بە خوویی

وهك استاندنی زحمته را گرتیشی زحمته

واقعا وایه چونکه زور تانی کراوه تهوه هه شتیکی تازه که بهیدا دهی خه لکی نییدا دو دهستن هیندیك به پیریوه ده چن هیندیك له بهری هه لدین خطایی من ده گه ل دهستی هه وه لیه به ئه وانیش دیسان دو جورن بعضیک هه ره له هه وه لیرا به پیریکی روناک بر آوردی کاره که ی ده که ن و له روی لیک دانه وه پیریکی قول و ورده وه قازالج و حرری کاره که ی دینه به چاویان جا دهستی ده ده نی فدیکیش هه ره له بهر تازه یه که ی که ده مو تازه یك لذتیکی هه یه بوی ده چن و هه ره دوک دهسته زور به دلیکی گرم بوی ده زون و وهك شینان لی ده که رین و به قیمتی گیانیش بی وه دهستی ده خن بلاله پاشان ئه وان ی که هه ره به کویره کویره وه دو که وتون که ورده ورده سه رماو کریوه ی کاره که ی هه لی ده له رزینی و ههستی گرانایی بار که ی ده کا و ده که پوی رژد و بلیندی آرزوی راده مینی وهك گه رالکی هه ره گه رو کفیکه به زویی آوری دلی داده مر کپته وه و ماندو ده بی و ئه ژنوی شل ده بی باره که ی فری ده دا و هه لدی .

اما نه وانەى كه بهرەردوای كارە كه یان زور چاك لیک داوه تهوه
 و دەبیشدا به خیال له هه مو بهرز و نزمیکى وه سههز كه وتزن هه تا
 نتیجهى گویره وهه ری و بهری کرده وهه یان بینه رزدر دهن و هه تا
 باو و بارانی گریو قورتان یی یولوی دلیان ده گه شینه وه و هه تا
 یی لیک له هه و رازی وه سههز به کون بربك ده هه سینه وه و هه تا باری
 کاری فورستر یی چا کتری شان وه بهر ده دهن و روژ به روژ لوی
 سههز خوشتر دهن و نه من به ایمانیکى محکم و باوه ریکى راست
 له روی تاقى کردنه وه و بلدی شه و شه و نخونی چند ساله براده توانم
 بایم و اطه پنهانی ته و او بدهم كه كورد به خویانو پشراى خوشه و یستیا نه وه
 له ده ستیه ییره رهه کانن و به یی ماندویى بناغیکى كه دایان ناوه
 ته واری ده که ن و هینه دهی گه وره ده که نه وه كه كوردی هه مو دنیا به
 وەك مالیکى خیزن دار نییدا بهاو یته وه و بچا سینه وه ایبه به هه مو
 دنیا به مان را گه یاند كه كورد آزادی و سههز به خویى ده وی و ده توانی
 یی نه ستینی و ده یی دوباره هه مو دنیا به تیگه پنهان كه كورد عرضه
 و لیاقتهى استقلال را گرتن و وه خر کردنی هه مو کردانی دهن
 آلا ییکدا هه یه و ده زانی و ده توانی روله ی هه ره رغید و یا کی خوی
 بکاته مهزن و پیشوا و بو بلیند و گه وره کردنه وه ی خانوی استقلال
 و سعادتى خوی قدم بقدم بدویدا بروا .

ع هزار

نوسه:

مورده بی سه ری ساله ✧ تار بونی قه ل و داله
باوی پیره شه خاله ✧ به سه رما به ی کرد گاله
بی زالم ان زه و واله ✧ دزیای کرد بهر آ و واله
چیژنی پیر و و واله ✧ پینای بی نی «سه لاله»
کامه هه لاله خاله ؟

ئه و کچه جرانو نه شه یاه که می دایکی نیشتمان که هیشتا یه کمانگیله به
خه ریکه ده گه ل مانگ شه ری ده کا (گه لاوز) له جوانی ویی سه ری
سورماوه و له خوشیانی که شکه دار بووه ده راوینی تازه ده نگی داره نه
کیتی (گیتی تازه) ناتوانی بو هه وای باوی استعمار ده نگی ده ری
(روژیکه نوی) یه له آسوی عاسه نی کوردستان سه ری ده رینا و
(ئه ستیره) له به رانبه ری (رونه کی) نادهن (هاوار) یانه (ژینی) خو پانی
ده سه ر بگیرین ده توانم بایم په پوله ن به ده وری چراوه

که خط و خلی وی دیبایه ؟ ودهم بیگومان فرهاد

دلی شیرینی ده کولی و کیوی کوردانی ده کرد آزاد

ئه و هه لاله بون خوشه یه که تازه له کویستانی کوردستان سه ری

هینارمه دهه ههنگی دیمو کرائی هه لاله ی لی پیکه وه ناره و هیر به
 هه لاله ی زه رانی ههنگوینی سه رپهستی لی دهنگی که بوده دی
 دیای ده زمانه ، بو کویر و کو تران لو قمانه ، سه زمانه بردوی بهندی
 ار تجاع دهوژینه وه ، برینی نیزه ی استبداد ده برژینه وه .

بونی وه نهوشه و سوپسه و هه لاله له حاست بون و بهرانی نهو
 هه لاله هه لاله ، هه نا نه و له وی بی سهیرانی گوله شلیره و وه رسته و
 و چه نری و ناز نهوژینه به تاله ، هه لاله ی کویستانی ماوه ی که وه
 نهو هه لاله هه و دده ، نهو له سی فصلان لی به شه نهو همیشه هه ر
 گه شه یا خواهر گهش و بون خوش بی .

هه لاله ی نواله ی کویستانی شادی بلاو که ره وه ی بونی آزادی
 که بونی توی کرد دیوی استعمار وه کو فالونچه هه لیکرده غار
 به آوی زیان تو آو دراوی به شنه ی آزادی به خبو کراوی
 دیمو کراسینه پاسه وانی تو نیشانه ی خوشی کوردستانی تو
 به ره ی ره انگینت و نه په ره ی دله هه زار و نه هه زار عاتیق به و گوله
 یا خودا سیس نه بی هه تا هه تا یه لیت هه ل نه وه ری هر گر نه لایه
 ناده سته ی گیاندار له سه زمین گه شه بینن مرگت نه بینن

هه لاله نیازم بو شایکت پیوه بینم کهس نه بی روانیم ایچاکم
 سه رو گیانه نه ویش هه مو نه به و قوته هه یانه ناچار بوم به و ناره

که مایه‌ی شانازی هزاره بومه پیش جانانانم لیم ده‌بوری پا گروی
دیش ده گری •

هه لاله : داتجگم زومان بی له هه‌بوری له هه‌بوری موورده‌توره
چایی که‌ین و به‌ره‌تاکه‌ی بی به‌خشین له به‌ره‌توره « بیه‌نا
چاپ کرا به‌لان روناکایی له‌ده‌ی سوی هه‌ره‌ده‌نا •
ایشانله برای خوشه‌ویست و شاعری ملیحان « هزاره‌لیحان
ده‌بوری دباره هه‌لاله موروی له شعری شیرینی هه‌زاره‌گره‌توره
و به‌ه‌لنده زیر تاپینه‌وه به‌لان هه‌زاره‌لیحان هه‌ره‌چنده‌لاله
به‌کج ده‌زالی له‌نا له‌وه‌لنده‌نن بزانه اینه زور له کره‌مان
خوشتر ده‌وی ده‌ی به‌رو به‌ره‌بوری جوانی بو‌بیری •

دو دهنگک

ایستاش گویی سووک

ده‌زرنه‌گینه‌وه

دوای چند سال دل‌داری ، چند شه‌وه‌و شه‌ره‌خونی ، چند آوات
و آرزو ، تازه‌دار مرادیان هاتبوه‌به‌ز ، تازه‌ه‌ودای عشقیان دولا
کرده‌وه‌وه ، و گویی ماره‌یی لیدرابو تازه‌به‌دلخواز گه‌بورت ،
له ژوریدا بیکه‌وه‌ه دانیشتبون له خوشیا واق مابون ده‌ک عه‌به‌ه‌ران
تیکیان ده‌روانی •

دیویک به‌گرمه‌گرم و عاسمان که‌وت ، آه‌بوره‌زمنان‌هات‌هات
تاگه‌یشته‌ساردی ، چه‌رخو‌خولی ده‌دا و ده‌بیولاند •

هوک دلی پر له‌عشق و دل‌داری که‌وته‌ته‌پو‌کوت ، ره‌نگی‌ه‌ور

و سپی برسقا ، له توان به نه زوی خوی دانا و هاواری کرد باوانم
به فوری گیری نه وه چیه ؟

زاوادستی دانغه نگو دهر پهری و له دهر کی - صاری چوه دهری
بوو کیش به آوراو و شه مزای به دوینا زوی هیشتا نه گه بیوه
دهر کی دیوه سی چوار نه عرته یی اودک بیرسکه له جیگایک بدا
زهوی له رزیه وه دو کمل و تو زبایند بو به ری : نوزی گرت و تاریکایی
داغات دارو دیوار و کزچه و کولان به خوینن یی گوناهان نه خشا
هاوار و رورو که و آه ولات . به لام دو خوینن دلی انسانی دهر ژانده :
خوینی زاوا . خوینی بووک که له حالن بو یاندا یی سوچ و تاران له
هه . رانان به بوی (دوشمنند) رژان .

دو دهنگیش برینی دلی به ناسور ده خست و ایستاش گویی سوک
ده زرینگینه وه : دهنگی زاوا که به بوو کی ده کوت نه وا من
کوژرام تو را که با به دلیل نه چی . به گیان آگام هه رلیته .
هاواری سه ره . هرگی بووک که به زاوای ده کوت نه وا من به
سه ده قهی تو بوم هه لی بامه رکت نه یینم ؟

فیسکی ژیره کان:

- پیتخته و نوبه سه رگه و ننی متبک به رو بوی عه ریک بر او کارکردن .
- خوینن ، آسوده و ره خانی انسان ناممه پهنه . هیچ کوی .
- (موستاو نو بون)

به شرعی اسلام **کوردستان** هی شیخ ماهانه

نه ته وهی آزا وله میزینهی کورد - هه مو هوزو تیره بیگمان بو
یه کدی برای خوین گر و خوین نه ستینی یه کین ، و هه میشه وه کو
گول خاکی یاکی نیشه مانمان پاراستوه ، به آزادی و مهردی تی دا
ژیاوین تا وه کودراوسیگانمان به هه مو جوړه فیلیک بو هه لغه له تاندمان
تالیگمان بیچر نه وه و خوینمان بوژن و مامان بشکیمن هه تا هه بین
ژییر چه یو کو ده ستنده خور و مل کزی نه وان این خویمان ده کو تا ،
حه ولیان بو به یه گدی مان قرر کن بوئه و آمانجه بیسهی ، خوبان به
ناوی دینداری کلمه ی مباره کی (انما المؤمنون اخوة ۰۱۰) و کلمه ی
شیرینی (المسلم اخ المسلم ۰۲۰) یان گرتبو به دست وه به خ لکیان
را ده گه یاندو برد بو یانه دلایانه وه ده بی مسلمانی کورد وه شوین مسلمانان
کانی دیکه که ونو قرآن و حدیث نابی معنای به زمانی کوردی
لی بدریته وه نه گه کوردیک شیعه بی یادینی غیری اسلامی بی نابی
یسی بلین کورد ده نا کافر ده بین -

به هوی نه م پروبو چانه وه دژمنایه تی که و ته نیومان - کوردستان
لهت لهت کرا ، ملتی کورد بییده سه لاتو چاوبه سراو ودهم دورواوما .

ده تا نزوله‌ی داماران که یشته ده‌رمالی بینائی چاوان ده‌ستیکی
 « هیزی بوز گاری بشر نارد نه رده‌سته به مستی خوی میشکی
 نازیه گانی پرژانده‌قلاتی دیکتاتورری چرژانده‌خوینی استبدادی رشت
 شیوی خوینخوری گوشت ، زور به ده‌سوبرد چاوپیچکه و سه‌ر
 ده‌می نه سه‌ر چاودده‌می خه‌لکی لابرد ایه، به حتمی خومان گه‌یشنین
 به ده‌موبر ایانی کوردومسلمانی زه‌وی راده گه‌یه‌ذین که‌هر نه‌ته‌وه‌یک
 نیشتمانی خوی دایکیه‌ئی دین و آئینی باو کیه‌ئی عرب کوتویه :
 (ابن‌الاسلام لاب‌الی‌سواء ۵ اذا افتخرو ابقیس او تعیم ۱۰۰)
 و دیاره براسی حوره ۱ - دایک‌وبایی ۲ - بایی ۳ - دایکی ایه
 له‌گه‌ل مسلمانی غیرری کورد بابمان یه‌کیکه دایکمان جیایه نه‌وان
 حقیان له‌کوردستانه‌دایه ، ده‌می کوردستان بده‌نه‌وه‌وه‌به‌شرعی‌خاوینی
 اسلام نه‌وان حقیان تیبدایه ، هه‌مونه‌ته‌وه‌ی آزاو به‌جهرگی کورد
 وه‌کو‌یه‌ئه‌له‌و‌خاکه‌دا‌صاحب‌به‌شینو‌دل‌مان‌یی‌ده‌سوتی‌له‌یشت
 یه‌گدی‌حاضرین‌وایشالله‌لیره‌یه‌ولاوه‌هه‌ر‌گیر‌دیل‌و‌مل‌گری‌خه‌لکی
 نابین «براله‌یشت‌برایی‌مه‌گه‌ر‌قضاله‌لای‌خودایی» .

م . ص . فرلی

۱ - باومی من‌السلامه و باوکیکی‌سه‌م‌یه‌مه‌لکیش‌به‌قیس‌و‌تجیم‌ده‌نارت .

* نریخته‌ی چوار مانده آلابی پیروزی کوردستان له‌مه‌باباد *
 * هه‌لکتراره به‌لان له بهر ته‌وهی له‌م بانه ته‌نیا له *
 * پیتهمه‌هانیک دا پلار کرایوه له‌ده‌دا ایسه به کورتی *
 * ده‌ی‌میرینه‌وه و وینه‌ی جوانی له‌و روزه ناریخته‌ش *
 * چاپ ده‌که‌یین و بهر چاری خورنده‌وارانی خوشه‌ویش *
 * ده‌ه‌یین *

هه‌لکرتی آلابی پیروزی کوردستان

ییی ناوی له‌گه‌وزه‌یی و ده‌سه‌لاتی بنه‌مالاتی پادشایانی قدیم
 و زووی کرد به‌دوی بن دیاره‌ میژوزانان ده‌زانن که پادشایانی :
 کیان : ماد . اشکانی . ایوبی . زندی . روادیان . اختییدی
 و ... بی‌قه‌و باس کرد بون . سه‌د سال پتر نیه سه‌ربه‌خویی کورد
 له‌ناو چووه و له‌و و ده‌خته‌سه‌وه‌تایست سال له‌مه‌و بهر له‌خوردختاری
 بی‌به‌ش نه‌بیرن پلام له‌م‌یست ساله‌دا ته‌وه‌ی ذلت و کوشنو بیرنه
 به‌سه‌ر نه‌ته‌وه‌ی کوردیان هیناوه و هه‌زاران هه‌زار که‌س له‌هه‌مو
 طبقه‌ی کرد له‌ناو چونو بو نه‌قورباتی و به‌هه‌ناسه . هه‌ردی سه‌ریان
 به‌خاکه‌وه‌ناوه *

له‌گه‌ل ته‌وه‌ش کورد بی‌ووچان دووای حقوقی داگیر کردی
 خوی که‌و تووه‌وله‌ریی و ده‌سه‌ت خسته‌وه‌ی ته‌و حقه‌دا رانه‌وه‌سه‌ناره
 و قورباتی له‌سه‌ر قورباتی داوه *

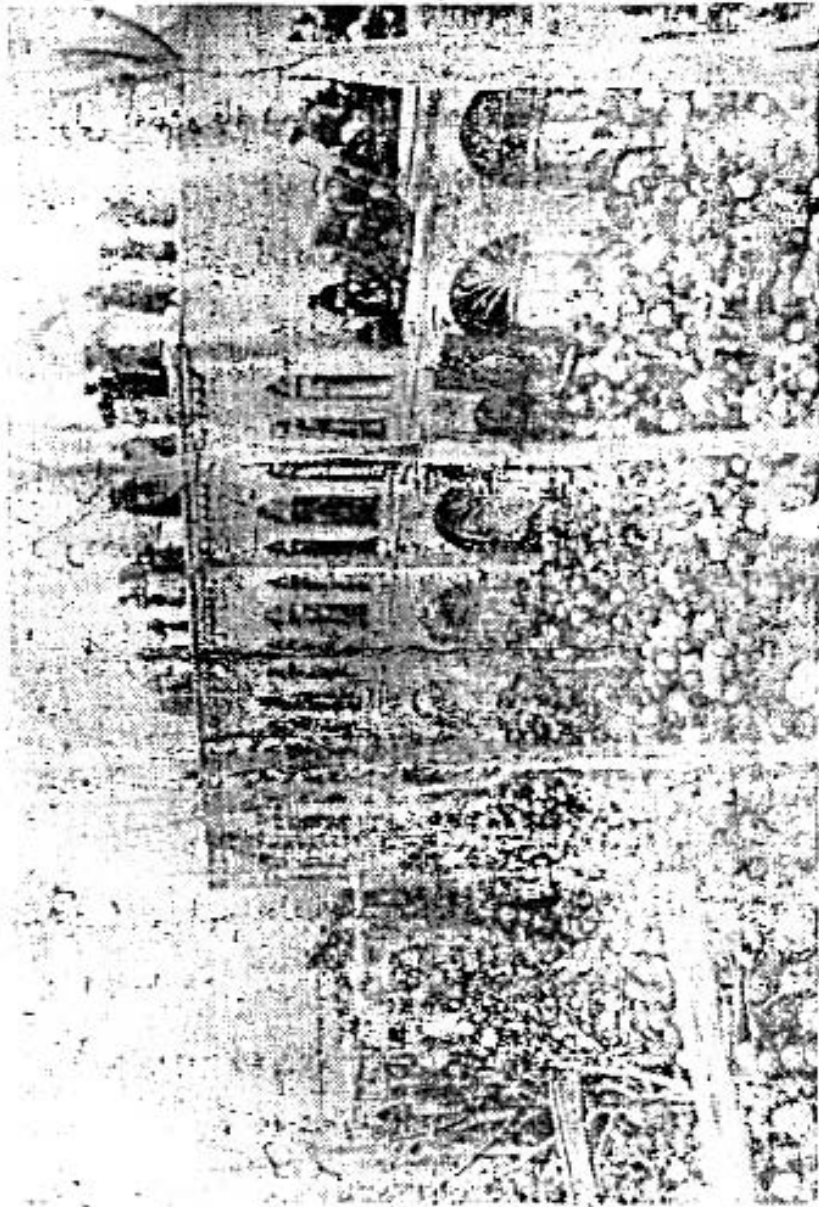
له‌ریکه‌وتی سالی ۱۳۲۰ وه‌پیاوای ژیر و ... و لاوان ر
 که‌نجانی ووریای کوردستان له‌مالان له‌باغان و میشان و ... شه‌شکه‌تر

کېوان بو ردها کردن و نجات دانی نیشتمان و مه‌رای دیمو کراسی
 تی کوشان و به ریگای حزبی دیمو کراتی کوردستاندا زور خیرا
 روین و به هه‌نگاوی درشت و تونده‌وری به‌یان بری تاله‌سعاتی (۱۰)
 دوزی ۲۴/۹/۲۶ دا آلا‌ی پیروزی کوردستان به‌ق‌در و عزمه‌تیک‌ی
 یه‌جگار زور له‌ سه‌ر بانی یانه‌ی (هیئت‌ی رئیسه‌ی ملی) و یانه‌ی
 پیشمه‌رگان له‌ مه‌اباد هه‌لکرا : له‌لایه‌ک‌قوتاییان کچ‌و کور قایی ملیان
 ده‌خوینده‌وه . له‌لایه‌ک‌یش موزیک‌ لیده‌درا . له‌لایه‌کی که‌شه‌وه
 پیشمه‌رگان شیا‌ینگیان ده‌کرد . ده‌هزار نفر هوریا‌یان ده‌کیشا
 و چه‌له‌یان لیده‌دا .

پیشه‌وای به‌رزومه‌زنی کوردستان جنابی قاضی محمد پیروزبایی له‌ملتی
 کورد کرد و فه‌رموی : (میژونیشان‌نادا هیج‌ ملتیک‌ توانیبه‌یتی بی
 خوین‌دزی آلا‌ی دزگاری خوی هه‌لکا به‌لام‌ملتی کورد توانی به
 بی‌ه‌ودی خوین‌له‌ که‌پوی که‌س‌یت به‌هوی لیافت و کار زانیه‌وه
 آلا‌ی آزادی هه‌لکا و خوی به‌دونیا‌ی آمدن بناسینی . وه‌فره‌وشی :
 گه‌لی برایی دیک‌ی ایمه‌ش که‌هیشتا له‌ ژیر چه‌پو‌کی زورداران‌دا
 ده‌نالین و ده‌ستی استعمار که‌نه‌فتی کردون‌خوا ایمه‌و نه‌وانیش
 توفیق‌بدا که‌به‌م زوانه‌زنجیری اسارت‌پسین و رزگارین .)

آه ای آهای هزار نام همراهی به آرای حکور دستاندا هه کولوه .
 و له و جیزله دا خویندو په توه .

نیشتمانی خوشه ویست شه و گاری رهش نه یما نه نه
 روزی به ختت موژده بی نه مرو له آسو هاته دهر
 نهی وه وطن نه مرو که روزیکه که مندالانی تو
 داری نومیدیان چروی دهر کردوه و هانوته بهر
 نهی وه وطن نه مرو به آزدی له نیو آمیزی تو
 کووه یوین ناین له مه و دوا دهر کراوو دهر به دهر
 نهی وه وطن چارو دلی منداله کانت رون و شاد
 دیتنی به یداغی سی رنگت جه لایه بو به صهر
 دیاره نهو آلیه شا بالی پهری آزادیه
 دهی شه کینی بای نه ره حده شکی سو پای دهر دو که دهر
 ره نکه کانی پیم دهلی حالی برا کانی شمال
 چون له رلی آزادیا کوشین به صد خوینی جگر
 ره نگی سوری خوینی پاکی نه و جه وانانی شه هید
 تا نه بهد رویان سیی بو سییه که ت دهیکا سه مهر
 ره نگی سه وزیشی نهلی کوژراوی ریگی میایه ت
 چینه نار سه وزهی بهشت و بهر کی سه وزیان کرده بهر

✽ وینعی هه لکردنی آلی ییروزی کوردستان له مهاباد ✽

دو گولی گنم و قلم یمان دہلی علمویسی
 تانہ کہو بو خوبی نہ بادوژمن نہ بی رہنجو ہمدہر
 نہی و وطن بو حفظی نہ و بہ یداغہ لاوانت ہمہ مو
 خوین دہریژن لہش دہ لژن سینہ یان بو تہ سوینہر

باسیکی میٹروپلی

کرہل

- واحزابی سیاسی
- بو تہوہی خویندہ ورائی خوشوینت آحادار بن کہ
  - ہمیشہ پیارانی لڑو و رہای تہوہی کورد دہ بیرو
  - کورد دہر ابر دودا د فکری آزادی و سہر بہ شیدا بون و ہار و دمنیک
  - لڑی، دہشتیان بو ای بہ سہر دہرفہ تہوہ
  - ہمہ ہیز و توانای خوبان ٹیکوشاون و میمان بن
  - دہخت کردوہ و مہینہ رتہ کزی دووایران تہ سہر خوبان لار دودہ لہوا بہ
  - کورت و مختصری میزو و تاریخی کومہ لانی سیاسی کوردان بہ بی (لا پرمی)
  - ۲۱۲ و ۲۱۵ ی جری بہ کہمی « کورد و کوردستانی » ماموستا امین، رکی بہ ۳۳ بو
  - دہمیرینوہ ( )

جمعیات : اول جمعیتی سیاسی کورد (کورد تعالی و ترقی
 جمعیتی) یہ ولہ اسنہ مبولدالہ سالی ۱۹۰۸ ی میلادیدا دامہ زرا • مؤسسہ -
 کانی امین عالی بگی بدرخانی، فریق شریف یاشا، شیخ عیداللہ زادہ
 شیخ عبدالقادر افندی وزاوا ی یادشاہ مشیر احمد ذو الکفل یاشابو •
 تقریبالہ عینی تاریخہ ہر لہر لہ استامبول (کورد تشریح معارف جمعیتی)
 نایسی کردولہ (چندرانی طاش) مکہ بیکی بو تعلیمی اولادی کورد
 کردوہ : بہ لام تہم دو جمعیتہ زوری یی نہ چولہ طرف - کرمتی اتحادو
 ترقی یعو - لغو کرایوہ و مکتبہ کہشی داخرا بہ لام جمعیتی اولالہ

به دزدی به و در نه و له کوبوله و سهی کردن تصویبی نه کرد
 له سالی ۱۹۱۰ دا له استه مول (جمعیتی هیغوری) له طرف طلبه ی
 کورده و نه تأسیس کرا و نا شهری گه و ره دوا بی کرد . له دوا بی
 متار که نه جمعینه دیستانه و کویونه و و تا آسیم برنی استه مول به
 حکومتی کمالیه دوا بی کرد

له دوا بی متار که جمعیتیکی سیاسی نریس له استه مولدا تشکیلی
 کرد و ناوی (کورد استقلال جمعیتی) بو ؛ رئیسه که ی سید عبدالقادر
 افندی و همو امرا و رؤسای کوردی بیاد اخی بو : له دوا بی به ینیک
 بدر خانی به کان ، له م جمعینه جوی بونه و و (کوردستان تشکیلات
 اجتماعیه جمعیتی) یان تشکیل کرد . بیحکه له مانه ش هر له م ده و ره دا
 و له استه مول جمعیتیکی نر به ناوی (جمعیتی قومی کورد) ده و داسر زا بو .
 نه م جمعیتانه تا و ختی هاتنی حکومتی کمالیه بو استه مول دوامیان
 کرد و له دوا بییدا بلا و کرانه و ؛ له پاش به ینیک به ناوی «خویدون» ده و
 جمعیتیکی تر له خار جی نور کیا دا په یدا بو و تا ایستاله فعالیتدایه .

— «۱۲» —

ایمان سی به رچا و بی ده ؛ : با و مری بالله . جبار ناموس . نمونه و بیستی نیشتمان .
 بیسته و مری یکی که له ریگای راستی بو پلراستی نیشتمانیدا ده کوزری بهشتی به سرو
 جیگایلی و ها و نیشی بیغیرانه .

حضرت رسول ص

ديسان

ديسان مانگي نيشتمان په روهري له كولاو كهي بيرو فكره وه
 تيشكي دا هوده ي سهرم و كه تاني دلمى به شوقى خوى له ت و پت
 كرد بوجى ؟ چونكه مانگوروژ له شه ووروزداله سر ودرلاني نيش
 هر و كه هندهران هلدین و آواده بن كه چي نه بيني تاو له
 له رزدا كه رمان داديتي و نه شه پهي مانگ له ياوذا فينكسان
 ده كاته وه . بليم چي ؟ په راستي نازانم ريو شويني خورسكار (طبيب)
 بو چي ده ر حق به ايمه گوراوه .

ديسان سهر يوشى پيلو له سهر ماشيني چاوم وه لادرا . چاو
 ده سفى كرد به وينه هه لگرتنى خوى . بلام وينه په كس زور به ايش
 واو ف : كه و وينه په كه آزاديو ناز و نعمت و حقوقى بشريت له
 سهر ته به قيك داندر اوه و هر كه س بوخوى ته نازت « جو » نوى
 و درو كاون و نيش له دوره وه مل كه چو دوره واز ويستانوم . نه وه
 هيچ كه خولكم ناكه ن ته گهر هه نكاو يكيش بجه ييشي هر به
 هوا و هوسى خه لكى درو و درله سه ي نه توه ي به پت نه و
 قوشه شم دهر ده كهن .

ديسان زهنگى تليفونى (هاو په يمانه كان) گويم دوزرينگيتا وه

به خونیو به شاردت مزگینی بودایکی نیشتمان دهه مو بانگی
ده که مه سر تلیفون که چن هر چندی زهنگ لی ده دا جوانیکی گیر
ناکه ویت منیش دروزن ده ده چم ودا یکی نیشتمائیش لیم توره ده بی
و به جیم دیلی •

آخ !!!

چند به دبه ختو چاره ره شم ده لیبی تلمن مزگینی که برده قه به لای
عدالت درایاتیای تیفلون پچرا •

ناعیلاج له دا خایه لسه به خوم هاوارده که م نه گه رله رمی ده ینو سنو
ده یلین راسته و دنیا دنیای عدالت و آزادی به . آوریکیش وه من
ده نه وه تاله زیندانو لیدانو ظلم و زور و تالانی زورداره کان خه لاس
بموبی نه وه ی نه زیه تو آزارو زیانو زهره ریکم بو که س بی له مالی خوم
دا آزاد بدوسم و بخوینم . بدزومه وه و بچینم کو که مه وه و برژیم •
ج فرجه

روژنامه ده روسیه دا

له سالی ۱۹۱۳ داله روسیه (۸۵۹) روژنامه هه بو که (۷۷۵)
یان به زمانی روسی ددر نه چون و نه نیاد و مایون و حه و سه ده هزار ژماره
یان لی بلاو ده کراوه به لام له وه رزی « ۱۹۳۸ » دا ژماره ی روژنامه ی
وولانی سه رت گه یشته (۸۵۰۰) یانی ده نه ونده ی پیشوو له ماته
(۳۷) لیون ژماره بلاو نه کریته وه به (۴۲) زمان .

بھاری زانين

» به بولهي كرده ومي روايي له رحه نير »
 » له مها باد خوبتر اوده توره . . »

ته واهات مانگي خوشي خا كه ليوه
 نه له لشمش كه و ته كوستانى ولاتنان
 له كي و كه ژگيا و گتر به باره
 له ليوي جو گوله ميلاته ته و رو
 نه و كه كا كولي يارم به لکه سولبول
 نه هه ر ديوانه بو ستر و ته ماشا
 نه ماشاي ماي جو تير كه له ده شتا
 به هاره گول سه ري هيناده ري توتس
 هه مو قوميك و سه ر كه توه له هه وراز
 به خويته فيري زانست و هونه ر به
 و دره فيري تسمدن به عزيزم
 نه به ما يوس و نوميدك قوي كه
 نه و ندهت فرقه آزادني و هه كو خه لك
 نه و ش موژدهت ده مي هه ر به و زوانه
 هه تايي ليك له بيرلين بچنه پيشي
 بزى مارشال ستالين پيشواي روس

نه ما سه رمار بوران و كړيوه
 به با و باران و له ننگيزه و شاپوه
 ايتر ده رچو مهر و ملالت له ليوه
 له گوين سه ر بازي سور و يستابه بيوه
 وه كو ژاپون و الماني به شيره
 نه ويستاهافل و زانانس له كيوه
 به دلگرمي خه ريكي وه بردو شيوه
 هه لسته كورده چيدي سه ر مه نيوه
 به شي تو كورده تا كه ي هه رنشيوه
 له لاي كوللي كه مي جاهل دزيوه
 هه تاخه لكى نه بيژن كورده ديوه
 فرشته ي جواني سه ر به ستيت به ريوه
 ده نا فرقت نيه ذهريك به شيوه
 ده لي سازه لچهره جاتوتس له جيوه
 سوياي سوردينه پيش آزادي ايوه
 كه آزادي له گيتي دا به شيوه

پروژہ ہی جیٹرو فی الی ہست شادی لین و بڑی استالین
 و ہشتاد ہی ہیزی سوور بو اور دوویہ کی آزا و
 ہیزی سوور نو ہیزہ یہ لہ بہ چہرگی وہک ہیزی
 ۱۸ زدا بہ ساوایی ہشتا چند سوریان ررہ نیوہینا وہ
 مانگ پتر لہ تشکیلی رانہ بردیو

بو پاراستنی نیشتمانی خوی لہ دہ ورو بہری شازی بسکوف امیر یالیزی
 المانی شکاہ و رہیسی نا و خیالی دا گیر کردنی روسیہی پی دہوی
 کردنہ رہ

ہیزی سوور روژی ۲۳ فوریہی روژی جیٹرو سالیانہی خوی
 قرار داوہ وریشیدہ وہ شینہ وہ چونکر دہ و روزہ دا بوو بہ ساوایی نہ و
 فتحہ گورمی بہ نصیب بوو .

اہم شہر شدہ دیستان ہیزی المانی ہیتلری کہ خیالی یہ خسیر
 کردنی دنیای بو لہ و مختیکدا کہ و راوی ارویا و نریکی دوی پیجیہ کی
 روسیہی دا گیر کردبو ہیزی سوور لہ بہری چہقی .

چہ لہ دہ ست کردنہ وہی لیننگراد و مسکو و میواستہ پول و نہ سالیگراد
 و چہ لہ بہ لامار دانو ہوروزم دا وظیفہی خوی بہ تہ راوی و یہ جگار
 زور بہ جاکی بہ حی ہینا و بہ دنیای نیشاندہ کہ ہیزیکی فوق العادہ .

هه لکه د توه هیزی سور جگه له ووه له میژو و تاریخی دنیا دا په نیو بانگ و افتخاریکی زور بهرز که پشتو ووه و جگه له ووه ده نیو ملتی شوروی دا زور غوښه ویسته له دلی ته راوی آزادی خوا ی دنیا ندا خوشه ویستی و حرمتی خوی جی کردو ته ووه . چو لکه هیزی سؤر نه و هک امیر یالیست بودیا دا گیر کردنه . نه یو دلیل و په خسیر کردنی خه لک و استعمار و په لامار دانی و ولاتی پچو که . نه یو دامر کاندنی بلیسی دلی آزادیخوا یانه . نه یو تالان و بر رویه . نه یو فروشتنی زحمتکیش و فقیر و هه ژاره دیاره هیزیکی بناغه ی له سه آزادیخوا یی بی له ملتیکي آزادیخوا یی هه ده یی و اهی هیری سور هه مو ملتیک نه ناته دوزمنی شکاویشی به جاوی حرمت تماشا نه کا . توری دوزمنی خوی له ییده سته لاتان ناکا ته ووه . بلکو به دل لا گیری صاحب و آشتی و آزادی و ترقی بشره و حاضر دوستی ملتانه . نه ووه هیچ که ریی ده ووه شینه ووه خوشه ویستی بی منتیسی له سه ر دنیا هه په . ج فرانس

مشاهیر الهند ص ۴۴۲

امیر صیغی الدین هگزی

بناغه ی له مازلی (محقق) له دای سهراندووه . په آزاو ره سفیدی و غل و نیو پختن مشهور و په ناو بانگ یو . له آخری او آخری حکومتی لرگماننا حریتکی استفاده در لغت یو . عشایری کوردی گو کرده ووه له پشدا ناحیه ی د در پاس . له جنگ منجلی (جلنگو) دهرینا لهو چار دای به سار (دولت پارک) ، (احتاجی) ، (ایتیمور) ، (سلیمور) دا و داغی و کردن . ورده ورده دهنه لالی په پدا کرد به سار دنازه زوره و هاردلاوه داو هینایه زو - حتمی خوی ووه هم چنده که ماره نیستی زور به دهنه لالی به راوی (مگری) لیک هینا . به غل و آزاو غری لا آخری عمری به دهنه لالی و آسوده یی راپورده .

— ٲه وٲش هٲر به قرانېك بنوسم ؟ —

***

كابر اېيكي دروزن نو كه رېكي ووري اي بووه هٲر درويكي كه كرويه تي له ناو خه لكي وه دروي خستو ته وه ، ناعلاج كاپر اقراري له كه ل ده دا بو هٲر درويك كه به خوي دانه شكېنيته وه قرانېكي بداتي جاريك له كو بونه وه بېكدا كابر اده لي ساليك له كعبه بوم چوار گٲز به فر بار ييو وره سه ر خانوان كه و تسو ، نو كه ره كه نه و درويه ي زور يي زل ده بي و ده لي نه وه به قرانېك هٲر زانه ده چي ته زوري و ده لي آغانه وٲش هٲر به قرانېك بنوسم .

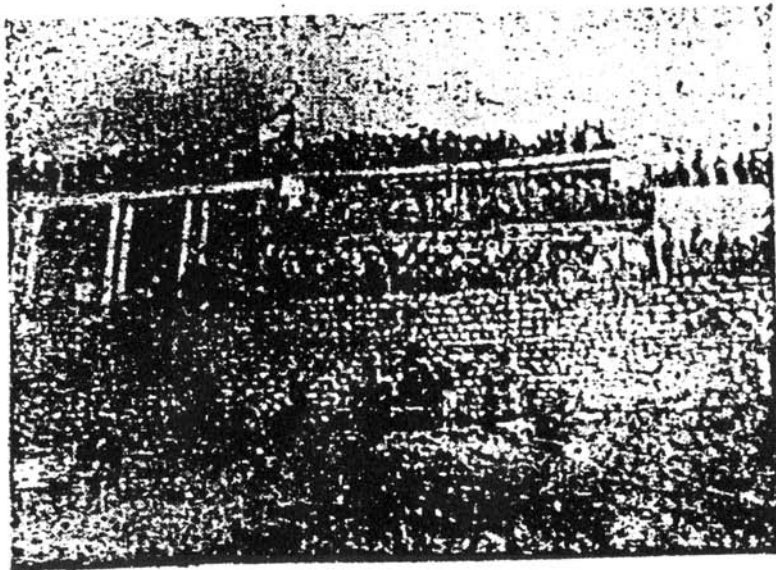
كانتيكي دور و دريوه كوردي لي ته و ماو چاره ره ش به دروي دوله استعمار يه كان ده به ر يي دا چوو بوو ، وه ختاييكي نازاري قزانجيان له كه م و كور تي ده دا دروو ده له سه پان بو كورد ونه ته وه چكوله كاني ديكه ش ده دوزنه وه كاني آمانجيان پيك ده هات ده ر كني راستيان به قوري درو ده گرت ، جائه وه بوو سه ري خه لكيان ده جاوي نه زانپه وه ده پيچا ، بويه درو له نيو استعمار يه كان هينده بار بوو ، دراريان ده دا هه تابه خويان دانه شكېنه وه . نه گه ر منشوري آتلانتيك اجرانه كري سكوت به هه وه قيمتيك هٲر زانه چونكو ده ولت و ميله تيكي به رزي و لك شوروي لاگيري آزادي ره رنگي دروي شوختو ته وه ، قالير .

دهلگر دنی آلائی پروزی کوردستان له شاری بوکان	دهلگری سکالده کارخانهی فرو فیشال و مه کری تیکوپیک داره تازه در جو و مونه ته و دی بچوک به هه بیج قیمییک دهست له آزادی خویان هه لئا گرت . نواهی

زموه نده له آغایان و خه لکی دیهانی ده ورو بهری بوکان کو بونه و
 و آغایانی ایلخانانی زاده زور باش و به لیساو و بی ده سنده به خیریان
 هینان و جیژنیکی که ورمیان گرت ، روژی هه ینو ۱۳۱۴/۱۰/۷
 آلائی پروزی کوردستان له سه ربانی هه لا به دهستی (حاجی باباشیخ
 ریسی هیاتی ملی کوردستان) هه لکرا و جاوی خه لکی بی رونک
 بووه ، به لیدانی موزیک و خویندنه وهی سرودی ملی و شیاینکی
 پیشمه رگان و چه پله و هوریا مراسمی احترام به جی هات ، له لایهن
 جنایی حاجی بابا شیخ و جنایی حاجی بایر آغا و بانئی آغایانی
 ایلخانیزاده و چند نفریش له آغایان مه ابادی هیاتی هه لگری آلا
 نطقی که رم و به تین کرا ، له بهر ته وهی تم باسه به ته واری له ژماره
 ۱ - روژنامهی کوردستاندا نوسراوه و لایه ره کانی هه لالهش بهر ته نگه
 بو مان نه کرا لیره شدایه گی ریته وه ، ته واینه یکی که ته وی روزی
 هه لگیریاره له گه ل درو دهسته شعری آغایان سید کامل و حقیقی

که چاپ نه کراون له خواره وه چاپی ده که ین و په نیشاندانی ته و
 دیمه نه تاریخیه، توله ی ده که ینه وه .

شعری آغای سید کامل

له هه مو کوردی ولات یی پیروز   خاصه بووانه له گه ل من دلسوز
 بو نه وانه ی که به یشواز ه تن   فرته ی ییاده و چند سوار ی قوز
 هه ر بژین ملتی کوردی به ابد   هه ر به شان هه لگرن آ لای فیروز
 در ژمنی کوردی هه لات بوی ده رچو   ریو به و کاکی نه واکرت له گاوز
 به سه ژیر ده ستی و چیزی تاکه ی   ایمه نو که رین نه وان لیده ن یوز
 نه نه وی خرله هه موجی ده ر که ن   نه قله کوت حمله به رن ییکه نه نوز

هەر به شاهالی همای آلاى خو لشکری دوزمنی خو گن آلوز
 تانگ و ماشین وززی لی بگرن باله کول یتیموه سواری کرده بوز
 وازرنگ بانگو ده کا آلان له همو کوردن ولات بی پیروز
 شمیری آغای حقیقی

هاته ده ز روژله بر جی مینارنگ لاجو تاریکی تی پیری شه و زنگ
 گولی شادی له باغی آزادی هاته دهر زور به ناز و عشوه و رنگ
 بابلی نیشتمانی کوردستان ده چریکینی بوی به صد آهنگ
 کورده گانی دهر قس و شادی دان جیژنه یانه کچانی شوخ و شهنگ
 دهنگی موزیک ویلی بیاده نظام زلزله ی خسته خیمه ی اورنگ
 روژی فتح و ظفر هه لات نه و جار حمد لله ته و او بوو روژی تهنگ
 ده سنی چابک سواری خوشبختی دای کو تاداری بیرقی سی رهنگ
 داریکی دا به روحی دوزمن دا بهردی ناسر سه ریشی نان سنک
 هاتنی یا فرشته ی اقبال نه و قصه م پی ده لی به قاو به دهنگ
 بلی به و کورده گانی غیرتمند شیری میدان پلنگی روژی جنک
 لاوه کاتو له دلی وطن داری به فدا گن مه پشته سهر خو ننگ
 حافظی نیشتمان و آلابن مه پرینکینه وه له نوپ و تفنگ

بدر قنر بان و فیدای توردم

همو که س شاره زای من بی که شیر و شیر زای کوردم
به دایم گوی بهر آوازی دلیل و رهنمای کوردم
خودانه یکا شه که ر دهردی ظهوری کرد له کوردستان.
و د کو فوجی خلیل الله به قوربان و فیدای کوردم
فیدایی من له بو کوردان خصوصی قهت نهینراوه
بچر کن به گله ر و شیخ و مهلا و شاه و گدای کوردم
اجل دستی من و داوینی تو فریا که وه زوو بی
به خوم و روحمو حاضر له بوردی به لای کوردم
چه باغی بر له گول هر گیز نهینراوه به بی بابل
منی سه ودا زه دهینس و دک بایلی شاخ و چیلی کوردم
له خرمهت گهر تاخر کهم به طیری هر نهیم معلوم
که وایی هدهدی شاری سایمانی صباي کوردم
له سرو تانن چه بی باکم که چون پاش مردنم فانع
له چاری نه هلی دانش دا وه کو روح توتیای کوردم
ه دیسان ه

بیاری بودسی کوری-سواری بوو دهوله تی زور و بی ژماری بوو
چهنده باغات و قیصری و املاک کیسه پاردی دوسه ده زاری بوو

زیاده لهم زیر و یاره دانراوه سعد و په نجانقر نجاری بوو
 دوژنی بوو که په کله په کله چاکتر سه و هیی هییری قطاری بوو
 نهمه سی ساله خوم له بیرم دی که چلون نه گپه نی سوارزی بوو
 بوبه خوین خورو دوژمنی وه منی هم له گهل دوژمنی فراری بوو
 نمکی خاک و بوم ودها گرتی هر وه کو «قلمی» فراری بوو

له فارسیه هیر کیراوه

ایمه نایی واده گهل خه لک بیزوینه وه ، که پیمان خوشه خه لک
 ده گهلمان بیزونه وه ، به لکو ده بی نیکوشین چاکه به کی ایمه ده گهل
 نه واننی ده که ین پتربی له وهی نه وان ده گهل ایمه ی ده که ن • که
 و ابو که سیکسی هیچ چاکه ییک له خوی نیشان نادا بو چی چاره روانه
 خه لک چاکه ی ده گهل بکه ن •

هر کاریکی بناغهی له سه رچاکه بی دوا بی شی باشه و به رو بوشی
 چاکه ده بی . هی واهه په بوی ده کری چاکه بکا که چی خوی ایده
 بویری و نازانی که ته نیا چتیکسی مایه ی شرف و خووره و شتی خاوبن
 نینا که و ژیان شیرین و انسان به خته وه ده کاجا که ده گهل خه لکیو
 ده سگریوی هزار و داموانه ، هاوار و دادیکی ایمه لک ده ست

خه لکی ده که یین گریمان راستیشه و حقیقته مانه ددی بزاین نه و
 حقه ی اتم بابه توره هسانه اغلب زور کمتره له و دی که به خیال بو
 خومان رومان ناره و نه و مندی گله یی و بناشت بکه یین کاره که یینر
 زل ده بیته وه . هیچ چتیک به قه درایی هوای ماقولیو قینه به ری
 صدمه و ضرر به انسان ناگه یینی . هه رکس به تمان اذیتی اتم و
 نه ویی پتر وایه بو خوی توشی کیشه و دهردی سه ری ددی وه کو
 میشه نگوین که زور به ایش پیوه ده داو بو خوشی دهری .
 که ییکی وه ختی خوی ده درزینه وه ی عیب و هاری خلکیدابخت
 ده کاره ک قبال و دال وایه که همیشه له که لاک ده نیشنه وه و له بو
 گنه کی لذت ده بن .

له بیرت نه چی هه و کو تو له و کاره خراپانه ی خه لک له که ات
 بکه یی دهره نجی خلکیدیش له کاری خرابی تو در حق به وان دهره نجین
 و بو ان هیه گله یی و هوار بکه یین که وایه کاریکی خا ک دلیان
 یین بیسی مه یکه له که ل خه لک شل ییس مه به . مردوان به چاکه
 نیو به ره . که گش بر ایانی خوت به ساریفت به بو ریگی راستین
 شارمانی بکه و له ری خراپان بگیردوه ، خراپه ی خلکی له بیر
 به ره وه ، بلان چاکش نه رانت همیشه له به چاوی چونکو به لک
 شکسیرده ای (بیه یی وین نه زانی له جزوی مار خراپه) ح تراچی

[- گوواری بون خوشی ههله لا] -

به ییویستی نهزانم اقداماتی اداره‌ی فرهنگی بوکان راجع به کردنه‌وی کلاسی شه‌وانه بو درج کردن به عرضتان بگه‌بینم :
 به‌بونه اقداماتی اداره‌ی فرهنگ و کومکی حزبی دیمو کراتی لکی بوکان شه‌وی ۱۲ ده‌شهمه جیژنی کردنه‌وی مدرسه‌ی شه‌وانه به‌عضوری نوینری حزب و سه‌روکی اداره‌جات بوکان و ۸۰ کس شاگردی سالمند به ترتیبی برنامه‌ی خواره‌وه به‌جی‌هات :

۱ - نیشاندانی وینه‌ی جنابی رئیسی معطم جمهوری کوردستان بومبارکی جیژن •

۲ - نطقی حسن مدرسی راجع به‌فایده‌ی علم و تشویقی برابان نه‌خوینده‌وار بو خویشدن •

۳ - بیاناتی جنابی قاضی محمد صادق قزلبجی راجع به فرهنگ •
 مجلسی جیژن له‌ سعاتی ۹ یاتر نیوه‌رو به شادی و خوشی و دعای ده‌وامی جنابی رئیسی جمهوری کوردستان آخری هات •

سه‌روکی فرهنگ بوکان حسن مدرسی

هه‌لاله : ایمه‌له ویشکه‌وتنه‌ی فرهنگ بوکان بیروزبایی ده‌که‌بن و توفیقی آغای مدرسی له‌وری به‌داله‌ خودا ده‌خوا ده‌خوازین •

سالی تازه له هه مو خوشکۆ باریانی هه خوینده واراننی
 خوشه و بستی خومان پیروز بایی ده که بن له خودا ده خوازین همیشه
 سهر و دلخوش بن ، به دلیکی وهك گول شاد ده کوردستانیکی
 سهر به ستو آزاد دا بزین •

(روز نهژمیری)

هانگی

خاکه لیره

oooooooooooooooooooo

۱۳۲۵

پنجانه مو	ههینو	نامو	بهك نامو دور نامو	سی نامو	چوار نامو
۱	۲	۳	۴	۵	۶
۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳
۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰
۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷
۲۹	۳۰	۳۱			

مسابقات

بو مانگی خاکه لیوه وه صفی به هاری کوردستان به مسابقه داده وین
شاعر و نوسه رانی خوشه ویست بزاین چه گاله یهك ده كرت
ایمهش به قورعه دو ده وره هه لاله پیشکه شی دو انیان ده کهین .

صهی پاجی : نه و آغایانهی که له قراری خواره وه کومگیان به هه لاله
کردوه زوریانی مهنوبین خوداتوفیقیمان بدا له سه ر نیشتمان به روهری :
حمدامین آغای ایلخانی زاده ۲۰۰ تهن

- سید عزیز سیانت (کوری جنایی حاجی بابا تیخ) ۱۰۰
- برایم آغا ایلخانی زاده ۱۰۰
- سلیم آغای » ۱۰۰
- سید علی هاشمی (کوری جنایی سید زهنبیل) ۵۰

نیو و نیشانی هه لاله : بو کان - کمیتهی محلی جزبی
دیو کراتی کوردستان لکی بو کت - گوواری هه لاله
آبریز :

آپونهی سالانه بو هه موان و له هه موجی بهك ۱۲ تهن
• • • بومه لار فقهی و معام و قوتابی ۸
دانهی تمه نیک

آبرنه به نیوی هه لاله وه ده نیردری و ده بی بیشه کینر بدری

مدیری اداره : س . قزلجی

ان هذا النهضة الحزبية العامة اجبني برصاد
 واصطح دليل لدي قاضي العدل البشري على
 جدارة الشعب الكردي لحياته المسرة في
 وطنه (کردستان) .

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين
 والصلاة والسلام على
 سيدنا محمد وآله
 وبعد
 ان هذا النهضة الحزبية العامة اجبني برصاد
 واصطح دليل لدي قاضي العدل البشري على
 جدارة الشعب الكردي لحياته المسرة في
 وطنه (کردستان) .

بو حزبي و جماعتی انقلاب بشرن عدالت قاضینن یاتیندا کردن لیااتنه درلتماق ایچون و آزادلی ایچون اویر اولکه و تورپاقلارندا که کوردستان در بویوک برهان و ایشیقی دلیلدر	این قیام حزبی و همگانی روشن ترین برهان و محکمترین دلیل است در نزد قاضی عدالت بشری بر ایاق ملت کرد جهت زندگانی آزاد در وطنش که کردستان است .

شادان

شماره ۲

سالی به کام

خاکدلیو هی ۱۳۷۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آمانجی ایله به پشورانی خودا سرخوش و رولاک کرده ره ی بیهری هموانه

هه لایه ده سته ی نو سه ران وه ده رده که وی

[له لایه ن ده سته ی نو سه ران وه ده رده که وی]

وبنه ز پیشوای مه زنی کوردستان جنابی قاضی شهید

* * * * *
 * معرزی کوردستان له زهاری *
 * ۳۵ روزنامه‌ی (کوردستان) ده *
 * چاپ کراوه و خوینده واران *
 * حوته و بست خویندویانه نو *
 * دیسان ابعش بو پروزی *
 * مبرواره کهمان له ده کورنی *
 * ددی مبریه و *

کوردستان

جنابی قاضی محمد

جنابی قاضی محمد کوری قاضی علی . ددی مبریه و *

پوره له ۱۱ یانه مەری سالی ۱۲۷۹ شمسی بهرامبەری ۲ ی

ی ۱۳۱۸ قەری له شاری سابلانغ «مهاباد» له دایک بوو .

نمایندگی بهرز و ماقوله . به خانوانه‌یی نضوتی دینی و

نژادی مذهبیان ههیه . بنه چه کیکی زرنگ و وریان شاعر و

رودو کتور طبی و دو کتور حقو قیان لیه لکه و توره .

جنابی قاضی محمد به مندالی له زیر دهستی دایکو باو کیدا

پرده بووه و به اصولی خانوانه‌ییکی بهرز تربیت کراوه له

بلی حوت سالی دا دهستی کردوه به خویندن و تحصیلاتی له

بکی کهمدا ته وار کردوه له علومی معقول و منقولدا (نحو .

ن . منطق . بلاغه . اصول . فقه . فلسفه و الهیات) سرآمده

ئی ماموستای تایبه تی زمانی : روسی . انگلیسی . فرانسه فیر

بیجگه له ۳ زمانه و زمانی زگماکی خوی که « کوردیه »

په فارسی و تورکیش زور باش ده زمانی *

له له مندالی هه خواهنی گیانیکی بهرز و دلیکی به هیز پوره

و نیشانه‌ی گوره‌یی و آزاو رشیدی و له خوبوردنی تیدا دیاری
داوه آکاره‌یکی جوانی هه‌یه و ده‌گه‌ل هه‌مو طبقه‌یک تیکه‌لی ده‌کا
به تاییه‌تی نیشتمان په‌روه‌ری له‌گه‌ل ره‌گو‌خوینی تیکه‌له . زوری
علاقه به ترقی علم و زانست هه‌یه له‌بدر نه‌وه له تاف جوانیدا چند
سال بوخوی ریاستی فرهنگ‌ی ساپلاخی وه‌موده گرت و درسی
نیشتمان په‌روه‌ری و ملیتی به‌ته‌واوی فیری نسلی تازه کرد .

پیشوای کوردستان له‌ریگای آزادی ملتی خویدایی و وچان
فیداکاری کرد و به کفایتی خوی نه‌م یارچه کوردستانه‌ی آزاد کرد
و به ترقیاتیکی زور چاک‌کی گه‌یاند و فصلیکی رونک و پر له شانازی
له‌تاریخی کوردستان زیاد کرد .

هه‌ر چند وه‌گو‌بابو‌بایرانی خوی پیشوای مذهبییه و ۲۰سالیه
ره‌بری ماییه له‌روزی دوی ری‌به‌ندانی ۱۳۲۴ دا‌دوباره له‌طرف
ته‌واوی نمایندانی طوائف و عشایره‌وه‌اعم له : بگزاده . گه‌ورک .
مذکور . ماش . دیبو‌گری . زهرزا . پیران . کالامو . هه‌رکی .
سکاک . جلالی و خه‌لکی شاران و تقاطی دیکه‌ش به‌پیشوایی
هه‌لبژیردرا و بیعتی یه‌کرا و له‌هزار ده‌لی :

یا‌خودا هه‌ر بژی پیشوای عزیز سه‌روکی گه‌وره‌سه‌ره‌رزو‌به‌رین
شاده‌کورد هه‌تا پیشوا هه‌یه خودا شادمان‌که‌ی تا‌دنیا هه‌یه

❖ سه — فیری دریا ( ) ❖

ح فرعی

بروانه چه دریاییکی یان و بهرینه هه تا چاو هه ته رده کا و شکایی
 ئیه . شه پول و هک هه ژدیها په کتر هه لده برن . ناگه نه په گدی له
 تاوا ده هارینن و ده شریخینن .

بی و وچان له هه چوار لاره هه لیکردوته با . تا هه مویان
 هیدی ده بنه وه یا توند دهن و تایی په کتر ده کهن له نگر یان پیده
 دهن و برسیو تونی و یرش و بلاو له نیرینه ی آویدا رمان ده گرن .
 وه خپکی له لایه که وه بایه که ی توند تر ده بی وه پیش خویمان
 ددا و رامانده رفینی و شه پول به شه پول ده مانخاته گه رد و خول .
 روز هه لدی و و هک کشتی زیرین به په له دریای عاسمان ددهری
 و ده گاته قهراغ .

به دوی ویدا گهی مانگ و ده ده که وی ، نه ویش زورزو دبی
 خوی ددهری و خری ده گه پینبته منزلی ، بلام ایبه هه له جیبی
 خومان داماو سه رلی شیواوین .

چی ! چاوه ریی ایبه په و خوی بو میوانداریمان حاضر کردوه ؟
 دیاره گه روی دریا وزگی نهنگ .

بوچی مه گه ر ایبه چمان کردوه و چمان پی په جیبی طماعی نه وان پی ؟

البته کشتیه که مان جیبی طماعه و تاوانیشمان نه و. یه خاوه نی
نه و کشتیه یین .

که وایی مهرگی یه کجاری جیگای بو ایمه راخستوه . ددنا بی
کشتی چون ده گه یه منزل .

چه روز گاریکی رهش !!! چه به ختیکی سه ره به ههش !!! با-ی
سه ره نهك مال . بازاری مهر گه نهك ژبانی تال . کشتیه وان . نه گهر
هه ره ده بی بهری ؟ به مریدی به ره .

کشتیه وان کوتی : آفرین مردن ده گهل آوالان جیژنه
پیروزه یه . یا مهرگی به شرافت یارز گاری . یا الله . به دلیکی به هیز
و یر له ایمان سه ری هه لبری وله ده ور و پشتی خوی ورد بووه که
لایهك هه ابژیبری و روی تیکاله یر فرشته ی رز گاری له یشته پرده ی
ایمان و فیدا کاریه وه خوی نیشاندا و به هه ودای عومید بولای خوی
کیشا و بانگی ده کرد: ایره ایره . . .

کشتیه وان له خوشیا قاقا ییکه نی و تکانی له کشتی دا نوری ایمان
شاره زایی کرد و رحمی خودا یاری ده ی دا . کشتیه که ی له گیزاو
و گیزه لو که ده رختو خیرا گه یاننده منزل ، ده رکی کشتی کرده بو
و نه دابه زیندا به تیلای چاو خیه یه کی له دریا کرد و کوتی :
شخ د! . شخ د! ؟ .

هه‌لاله و به‌بار

--«»--

عجیبی نو بهاری من نه‌ورو هه‌لاله‌یه
عقدی دلم به‌پشکرتنی وی حواله‌یه
یارب گریی دلم بکه‌وه گول پیشکوی
لهم مانگی نیوه‌راستی بهار لهم شاله‌یه
لهم سه‌زمینی کورده که جیگه‌ی ژبانه
جی‌ی نرگس و ونوشه و شه‌وبو و ژاله‌یه
بولبول بخوینی چه‌رگی کری بر گو بهاری کرل
شوین شوینی برگی سو سو هه‌لاله‌ی قبا‌یه
هه‌ر سطری گه‌روه‌ده‌ر که وی سطحی ژبانیه
بو کورده‌کانی ژیر و زرینگیش نواله‌یه
بولبول رفیقی ساقیه لهم کانی شادیه
نه‌و مستی بوی هه‌لاله‌یه لهم مستی بیاله‌یه
لهم کاته خوشه مرتجعان بوچی ناکه‌ون
له‌و فکری هیچ و بوچ و دریز و به‌تاله‌یه
هات پانه‌مه‌ر به‌خیری به‌صد رنگی تازه‌وه
دینه‌ده‌ری سیی وره‌ش و سور و تاله‌یه

هەر فیتە فیتی شوانە لە سەر پەڕچە بو مەری

هەر قیژە قیژی بی ریه که شوان بوله ماله یه

کاکی قرلجی شعری زرننگ نائەدە دایم

تکمیلی وان هەمو بە جنابت حوالە یه

سید کامل امامی

بە قەسڵی آغای ابو بکرری اهلخانێ راده

|| خەونیکی خوش ||

براخوشە ویستە کان ئەو خەونە خوشە ی من بخویننە وە :

دوینی شەوی که بە عاداتی جاران چوار سمات لە شەوی چوو

بوو خەومانی کهوت و خەونیکی گەلیک خوش و چاکم دی دەخەونم

دا دە کەل هیندیک لە برائانی گیانی بز سیاحت چوینە کۆیستانیکی

بلند و بەرزێ کوردستان لە جیگای که ویه بە فریکی زل که بە بمبێ

شەهێ نەمالی روخا بوو چیمەنیکێ جوان و سهوز خیووە تی هەلدا

بزو گیانەند و خاو و سوینو بە بیون و شلیر زینتی چیمەنە که یان

زیاد کرد بوو دەلیو ئەو گولانە دا و ئەو گیاو زەمەندە دا گولیکی

جوان و بە شوق کە لە دورە وە گرشە گرشێ دەهات وەک ئەستیرە ی

کاروان کۆژە دەنیو ژەو شینایه ی دا دەدره و شا ئەمن و برادرکان

بە غار هورژمان کردە سەری وەک پەپۆلە لک دورە ی جرا کو

پورینه وه گوله که له خرابوونه وهی ایمه شوق و ذوقیکی تازهی
 بویدا بوو وله خوشی دیتنی ایمه وه زمان هات و کوتی ایوه نازان
 نهو شینایه گه ورهیه و نهو گولانه چن و نه من چم و نیوم چیه
 ایه یینیکی متحیر ماین وله جواب نهو پرسیارانه داماین .

له پاشان کوتمان ناوالله ایمه نه او چیمنه دهناسین و نه او
 گولانه و نه اه تو ولای داوه کوتی او سه وزهیه کوردستانی
 برانو خوشه ویسته و او گولانه گوواره به نرخانه کالن که له
 پانغانه کانی کوردستان ودهه دهه که ونه نیشیش نیوم هه لالهیه
 گواریکی زور به قیمت و چاکم و تازه له کوستانی کوردستانی
 هه به ست و سه ره خو سه رم هیناره ته دهی ایمه له بیسنی او
 یه و له وهدهه که وتنی گواریکی وایاش له کوردستاندا که
 نیکی زور زله بویشکه وتن و به رزی نیشتمانه که مان بی غایت
 کف خوش بوین لیمان یرسی ایدی بوچی اه تو له و گولانه له
 سوپانت جوان تری و له یاکیان گهش و به شوق و بوخوشتی
 بئی امن به دهستی پینچ شن کوری زانا و به هوش و صاحب
 نه کوردستان چه قاوم و له آوی خوش و گواری بوکاف
 هیزی باسکی زانست و هنری خویان آویان داوم له پاشان
 نیکی بر جوش و خروش به کیف و دماغیکی ساز بهره و مال

گه راینه وه و له و خه وه خوشه رایهریم هه تا روز سه‌ری له که له هینا
 ددری له خوشی اهو خه ونه خه وم لی نه که و ته وه وه ختی روز هه لات
 و دنیای روناک کرد دیم عینی اهو خه ونه وه دی هات و تماشا م کرد
 هیندیک له کورانی آزاو رشیدی بو کان بو و ده رخستنی گوواریکی
 زور به نرخ و چاک که ریان به لا دا کرده و نیوی اهو گوواره شیان
 ذوه (هه لاله) که اهو وضع دی به پیویستم زانی اهو خه ونه خوشه ی
 خوم بو هه مو برایان بگیرمه وه ته من له زمانی هه مو کوردیکی
 نیستمان په روه ر و آزا بو اهو که نه چه هنرمندانه و اهو ییاوه زانایانه
 سلاو دهنیرم و توفیقیمان له خودا ده خوازم یا خودا هه لاله هه رگه ش
 و بون خوش و به شوق بی ده گولاندا و هه رگه لاییکی تو منطقیکی
 له کوردستان معطر بکا آمین یا رب العالمین *

شیره‌ی هه‌ورامان

یا خلیل دخیل کی عادت کردن نوشه وه ده‌ر مال کریمان بردن
 مه‌مان و خریو گرم سرای تون سخجاج و ریزه‌ی سفر و خوانی تون
 هر کس شفیع‌ی په‌ی ویش آوردن من خجالتم وه شفیع کردن
 بویر جه تفصیر جه پر انسانی من روزدی ویم کافی ین کافی

مولوی

مراری ! لوری سید عبدالرحیم ، خلک هه‌ورامانه ، له مشابه عظامی تشبیه‌ی به ،
 خلیفه‌ی حضرت شیخ عثمان دارپله بوزه ، ذابعتی بزرموار و شش - عابریکی خورش
 زمان و مشهوراوه ، لهجه و شیره‌ی هه‌ورامانه له شرای کوره دا مولوی عقالی - نظانی به *

دینہ ی مرحومی ابوالحسن سیف نانی
شاعری بہ ناولانگی موکریان

— شاعری ملی و بہ نوابانگ مرحومی —
 — (سیف القضاة) —

* لہ شمارہ ۳۶ روزنامہ ی کوردستان بہ کورلی *

مرحومی ابوالحسن سیف قاضی کہ نیو بانگی بہ (سیف القضاة) رویشتوہ ئہ ستیرہ بیکی گہ شی ادبیاتہ کہ لہ کہ ناری عالمانی کوردستان ہہ لاتوہ و بہ شوقی زانین و زانستی خوی عالمی شیعر و ادبیاتی روناک کردوہ . نہ تہنیا مایہی سہر بہرزی و شانازی کوردستانی مو کریاتہ .

بہ لکو رونہ بیکی وایہ دنیا لہ بونی وینہی ویی رزدی دہ کاوردی دہوہ شیتوہ ہہ مو کوردیک ییی ہنازی *

روناک کی دل و وردی معنا و جوانی الفاظ دہ گہل تیژی زہین و زیرہ کی و ہستی نوع پرستی و بہرزی گیان و جوانی اخلاق تہو شاعرہ بہرزه لہ نیو زانایان و گہورہ گہورانی زہمانی خوی دا بی وینہ بوو *

سبک و شیوہی سیف زور ماموستایانہ و دہ گہل ادہ بیاتی زور بہرز بہرامبہری دہ کالہ شیعی کوردی و فارسیدا ماموستا بو و اشعاری وی دلرفین و آودارو رہ و انن بہ تاپہ بہ تی شیعرہ ملیہ کانی کہ مایہی شارہ زایی روہ خہ بہر ہاتنی کوردہ . مرحومی سیف لہ ۷ ربہ ہندانہی ۱۳۲۳ دا بہ رحمت چو ودلی زانایان و دوستانی خوی پر لہ پەرش

و پەشیوی کرد *

کوردینه تا که ایسه له کیوان مثالی دیو
 بیی نو بچینو بومه له بی قهت خودان و خبو
 خه لکی هه موو له باغ و له شارانه کیف خوش
 ایسه بلا و بی سه ره ماوین له دهشت و کیو
 بو عاسمان دهر و نو له بحرا ده کن سفر
 هه عه رده نیشته گاهی مه صنماته و هرد و شیو
 دی وانه که کسانو ربی ایسه به رده لان
 جیی وانه تختو بختو جیی ایسه به رد و جیو
 رهش ماله مال و که شک و په نیره متاعی مه
 قصر و سرای خه لکی دیه پر له زیرو زیو
 بو وانه هه ر چی جوانه له جی دی له ژن له مال
 هه ر شاخ و داخه بو مه کوری رهش کچی دزیو
 ژیر دهستی و اطاعتی بیگانه تا به که ی
 شرمه له بومه هینده بترین بی نیشان و نیو
 ممنونی هه ر معامله محکومی هه ر که سی
 شاهان به محری ایسه ده به ستن گری و گریو
 کوان گوردی کورده کان که له ترسیان ده له رزی ارض
 کی بوو له شاهی شا بوو له مصری یبوو خدیو

گوردانی کورده کان به خودا روزی غیره ته
 ده-ت دهینه خه نجه ران و پیاوانه بی نه نیو
 بو چمانه مال و سهر که له سهر سهروه ری نه چی
 کور نایی قهت بترسی له زیندان و دار و چیو
 بی ههل گرن بگه یینی که شهر بو مه نایی به
 دهست تیکگرن درهنگه جیحیلانه بچنه نیو
 لهم ژینی بهم رهزاله ته بو جیته چاوه کم
 بیسین له ری نجاتی وطن با به نیر و میو
 سهر چولی تخت: روینی سهررداری پیدهوی
 خوشیمه لهم شهادتی شیخانه نیو به نیو
 ههر ملتی له لاوه حقی خوی به دهسته وه
 کوردیک که سهر هه ایینی ده لین بو ته سهر نریو
 آزادی؛ سهر به خوینی؛ ومیری و گوره یی
 داوا ده که یین به زار و زمان و ددان و لیو
 تاکه ی له باغی خه لکی به زیزی و به مل که چی
 خوشه له باغی عیلی چینی هه نار و سیو
 فکری له کاری خو که ن و بگرین به حالی خو
 ههر بی سهری و عداوتی خوتانه دیته ریو

لا هه لدراو و جه رگ بر او و فری دراو
 راسان ده دن به جاری له هه و رازی بر نشیو
 هه ر که س که بیری توله و جی بایی خوی نه بی
 نه و بی به شه له کوردی ده ری که ن نه بیته نیو
 هه ر چی ده بی بلا بیی حق هه ر حقه (حسن)
 نینه له ری و طان غمی ده ر کردن و جنیو

(دیوان)

دایم دلم به ناله و زاری و فغان ده لی
 خوش به و شه وهی که روزی روخی دلبرم هه لی
 زولفت وه لا ده روت بنوینه به دفعه به
 شه و رابری ستاره نه مینی قمر هه لی
 طفلی دلم گروی شکر لیوی گرتوه
 به و دو هه ناره ژیری که وه بیخه باغالی
 به و زولفی میروحه حه ت مه که منعم له شه دی لیو
 طیری که دل ضعیف و ده ترسی له داوه لی
 نه و قافیته به سائی دلی مدعی (حسن)
 ته نگه دره نگه مه یلی به جهنگه هه لی مه لی

پیر و باره‌ری زانابانی روس

له باره‌ت دو مینا به‌تی ملتانه‌وه

پستل (۱۸۲۶ - ۱۷۹۳)

... دوله تیکی به قوت که به ملتیکی گوره پشته ستوره ده‌بی همیشه له بیری بی که خودا نه ر ده‌سته لانه‌ی بویه نه داوه تی حقی دراوسی‌کای به تاپینی . به لکو بویه‌ی پیدراوه ده کاری باشدا و له گه‌ل حقیکی تیکه‌ل به عدالت به کاری بینی .

ده ولتیکی وا هر چند بوی هه‌یه سنوره کانی خوی قایم کاو نه ونده‌ی بو دلنیا ایکی ته‌واو پیوسته هه‌ول بدا ، به لان له سه‌ریشی لازمه سنووری و ولاته که‌ی بو نیو بانگ‌ده‌ر کردن و شانازی هه‌راو نه کاته‌وه و نابی مل له‌ملی نه و ملتانی دیکه بنی که حقی استفاده له سه‌ره‌خوایی سیاسی کاملیان هه‌یه و حقی نیه آره‌زوی مشروعی نه‌وان به قینه به‌ری و دوژمنایه تیه‌وه بیسی .

تالستوی (۱۹۱۰ - ۱۸۲۸)

نه‌گه‌ر که‌سی خوی له خه‌لکی به چاتر بزانی نه‌فلمه و نه‌گه‌ر ملتیکیش خوی له ملتانی دیکه به گه‌وره‌تر بزمیری نه‌فلمتروه .
انسانیکی معنای ژبان بزانی نه‌وه هیچ که خوی له گه‌ل هه‌مو

افرادی نه ته و نه که ی به راهبرده زانی . له گهل افرادی ملتانی دیکه ش
خوی به مساوی ده ژمیری

نه تو هر که س هی - فرانسه یی و انگلیسی و لهستانی و
ایرلاندی و آلمانی و چک . بزانه و آگداربه که قازانجی انسانی
تو هر چیه ک بی (قازانجی ورزیری و صنعتکاری و تجارته تی و
زانستپو علمی) به لی قازانج و خوشی و لذتی تو به هیچ جوریک
به قازانجی ملتانی دیکه په کی ناکه وی . اصلا هاو کاری وده - ته و او و
آشنایه تی درایانه نه تو به ملتانی دیکه وده چسپینی . نه وده سه و او ده ش
ته نیا کرین و فرومثن نیه په لکوسه و دای فکر و بیر و زانین و ماریفه تیشه
گر تسن

ناکری آزادی و سه رهستی له وولانی خوتدا ده ست پیبکه ی
و گورپیش بغه یه نه - توی دراوسیت . نانی که سیک حقو قیک
بو خوی داوا بکا و به پشتیوانی قدرت و ده ستلات یا به هو او
هوه سی سیاسی ملتیکی که یه خسیر بکا .

| به ختله و وری (سعادت) |

۱	هیچ به دتا و در به ک به قدرایی دنیا یی موره نه
۲	ته نیا به نته و در به ک جه په : له و ش به جی بینانی و ظیبه په
۳	له جهر به ختله و در بان چاکتر یاریده دای ختلیه

گهزی چي و به قلمی هزار

چاوی چي ؟

هه تا شهری به گهله کومه گی له سه زهوی دا گهرم بوو . هه تا
 ته ندوری کیشه و هه را بو اورویا نیل درابو . هه تا کلی دنیا سوتین
 بو به شهر چند رابو ، سه ده میکی ته نانهت دهوله تی عراقیش گویی
 له کلاو ده ره راند بوو خه ریک بوو له تاوی هاری یال وده ماری بدا
 له کاتیکا هندی دولت گوریسیان لی گه ییوه هیچکان و ده یزانی
 ئو گه لانهی که چند ساله عبد و کنیزی بی خهلات و بهراتن
 ئو ملقاته ی که هه ر یازده کهس له وانی کردو ته خدمتکاری به کیک
 له خویان سه ره رای ئه وه که نالیسیان ناداتی نانه که ی ئه وانیش ده خوا
 هه ر بینا په نیان بودو ژمن بردو ده شی زانی هه مو کهس لاگری العانی
 بی چانره له نو کری وان . چاری ناچار بوو پیمانی آتلانتیک
 که له روو به رووی بابی هزار و داموانی دنیا ژنرال یسموس ستالین
 و به گه والی ده ریا به شهرم و شووره په کان نوسرا بوو امضایان
 کرد ، و مزده یان به نه نه وه لاوازه کان دا به هه ره و مز دو ژمنم له
 بی بهن و له کولم که نه وه له زیر پنجه ی ظلم و زوری خوم رزگارو
 ده کهم ، تازه چیدی ریغوالهی خوم به خونینی ایوه پر ناکهم ،

• هر که سه کاری خوی به خوی بی

آی ... چه له و خوشتره له دهس استعمار نجات بی و هر
نیو بانگی نهیسی ! چه له وه چاتره آزادی و نانی خوت بو خوت
بخوی و خاک کی خوت بیاریزی ؟ چه ده گاته نه و خوشیه وه کمانه کانی
شوروی به برابه تی به زانایی و به کاری بیترسی لیه و مان و بر سینی
بزی و چاوت له دهستی کهس نه بی ؟ هیچ

گه لی لاواز له خوشیانا فرین . به روح و مال چونه پیش به داس
و کوله وه پیش هاته کار خوینی خویان رشت تا نازداره کوله
سوره کانی نه وان بی رنگ نه بن ، له سه رخاک و خول ده گه وزین
تا چاوی مانموازیله کانی وان خهوی تینه شکی ، مندالی خویان
به زگ درین دا نماندالی نه وان نه گری •

به کومه گی دوستی راست و پاکی بشر اتحادی جماهیر شوروی
دوژمنیان له سه لاپرد . دنیا یان بو کرده ماستی مه یو ، نه و جار
چاویان جزدا گرت به ری کرده وه یان پیگا ، خوینی شهیدانیان
یته وه ری ، نه بو که نه بوه وناس بی •

آغای چنبری مه منا فرهی بومی بالدازی له بن گوی براوه ، تومه ز
خوی له سه کورسی صلح و امینی دیوه وه ک نه بای پیدا هاتیو
نه بوران قومان به کلکی خوی ده کا . گهزی چی و جاری چی

لہم و نازم بارہ کہ نویسورہ

آخ دیسات آخ

لہ آوہدانی و ہرہزم ، دلم تنگہ ، گویم لہ بہر قولہ قولی خہلکی
 دہزرتگیتہ و ہ ، دینو دہرونو تیک دہہالین ، ہیوا و آمانجیک
 دہ گوری دانپہ ، گوپہ کی رادیراو گیرنا کہوی ، دہنگیکی شیوہی
 خوشہ ویستی ہدا ولہ دلیکی زیندو و آوہدانہ و ہ بی نایسری !!!

آخ نہ دہستہ لاتی چا کردن ہہیہ ، نہ توانای و ازلیہینان و رابواردن
 چا کہ با بو تاویکیش بی خوم لہ و ہلا و ہوریاپہ ہدزمہ و ہ و سہری
 خوم ہہ لگرم و بروم بو کیوو کہز ، اوخہی ٹہوہ دہرہ و ہی شازہ
 دہشت و دہرہ و چیار کوسارہ زرعاتوشینوشیوہ رده تیلہ شانو گہوہ
 و خر و باسکر شاخو زردہ تعاشا تعاشا چاکی لی ورد بہ و ہ خدا چی
 کردوہ بہ بہ لہم دیبہ نہ تاچاو ہہ تہر دہ کامیشہ یہ . باغہ . ہاژہ و
 قلبہ زہی آوہ . اترینہ . میر گہ . جیمہ نہ . جالہم دہشتہ دریز و بہرین
 و شینہ دا . جو گہلہ و جوہاری آو لہ سہر را دیتہ خواری . لہ روز
 ہہلاتہ و ہ خورد دیو و دہروا بودوز آوا . دہابی مہخہری کہ سکہ و
 بہ ہردا و تہی زیو چندرا و ہوندراود تہ و ہ میلانہ و سورسنہ و
 ہلالہ . نرگس و بہیبون و گولالہ . و ہنہ و شہ و چہ تری و چنارہ .

چنور وشه و بو و ناز ناز و همیشه بپاره که سکو سوردو ره شو سیدو آلو
 شین و عایدو زرد و سور چیره یی و نباتی تیکه ل بوه و شنه ی بار ایان
 دهره شینی و تیکده هالین ده لیبی رهش به له کی روزی جیژنه لاه و
 کیژده کان ده ستیان گرتوه له سه رچا کی هه لده بهرن و شمال ده سمالی
 که تانو حریر و یشمینه و دو گردی گه وره کچانو شه ده ی رهش و
 سرری لاه کان ده شه کینی و تیکه لو بیکه لیان ده کا ناسیه ناسیه
 که و له ره و زمان و هک گورانی شابی و گورانی بیژی آوه دانیه که به
 قالی شیرینو و دهنگی خوشی خوی دلی کچو کوره کان ده خانه قرتو
 قرتو ده پانخانه سه ر لاق بو هه لیه رین •

به لام له نیر نه و هه مو آلا و والا یه دا . نه و گولاله سورده گردن
 به رزه دلی منی رفاندوه و بیر و هوشعی به خویه وه خه ریک کردوه
 ده لیبی شنگه بیبری ماله ده وله مندانه له دانی نیوه رو دا له ناو مهر
 ده گبری و له و کانه دا جوانیکی ریوار به ویدا راده بریو به تیلا ی
 چاوی دلی ده رفینی و لاوی هه ژار ناچار جله وی له ده ست به رده بیته وه
 و به بیانری نیوه روزه وه بو گره دانی هه و دای دلداری لا ادا منیش
 هه ر به و چشمو جور و گوپنه نه و ونندی تکان ده دهم و هیز ده خه مه
 دلم له بری نه وه بکشیمه وه ده چمه یشی تاله کن نه و گولاله یه
 داده نیشم •

گر لایه‌ی قد بار یکی که له گت تونونه‌ی آیه‌تی خوای له و گلا
و گزه سه‌وز و شینه گولیکی له گوین پشکوی گه‌شت پشکواندوه
گولیکی له چه‌شنی سکلی داره به‌ن هر پزیکسی لیده‌ینه‌وه و
ورشه ورشی دی. گولیکی جوری کلو ره‌ژی و خه‌لوز و زوخالی به‌ر
با که لایه‌کی گه‌شاوه‌ته‌وه و لایه‌کیشی هیشتا وک پرچی که نیله‌کان
له به‌ر ره‌شی ده‌بر یقیته‌وه *

تو ده‌ایی پیر سوزی دیواخانی سه‌ر عیله‌کانی رابردوی. ده‌ایی
لانه و ده‌دنگی شه‌وی بوک هینانی. ده‌ایی شوقی چراه‌روسکه‌ی
شه‌قلمانی له تازیکه شه‌وی گیا ره‌شی به‌ر اندا. دایه‌نی کره‌ با
رات ده‌ژینی. داییکسی هه‌ور شپرت ده‌داتی *

کاره‌کری تیله‌شان له کولیکردوی. گولی دیکه‌چه‌شنی
کنیز له به‌ر ده‌تت راوه‌ستاون. زر‌کری په‌پوله‌ده‌دوری سه‌رت
ده‌گه‌ری. راماروم بوچی هیشتا خه‌مو ته‌م دای گرتوی. سه‌رم
سور ماوه‌ تیناگه‌م له به‌ر چی شیواو و په‌شوکاوی و ک‌کوتری
شمقار لیداوی؟ تیماروم نازانم چیه‌ و چه‌ روی داوه‌ وادل سوتارو
چاو به‌ فرمیسک و روواله‌ت خویناوی *

گولا له: جاری پی بیارینه‌ و لاقت به‌ آسیایی دانبو بزانه‌ ایره
کوییه‌ وله‌ کوینده‌ری راوه‌ستاری *

آخ . له هزاران يهك به پيو شويڻي منوهه دي و نه ویش نازاني له
 چه ده گهري و دهلي چي ؟
 كه نازاني گوي راديره تا پيت بايم : من گولاله نيم . (آلاي سر
 چا كيم) و ايرمش چا كه خوبه گه لاي شينم دا دياره كه سيدكي
 لاو چاك ليره نيژراوه . به خويني چرو چاوم دا دياره كوژراوه . به
 چهر گي سو تاوم دا دياره خوي له پيناو گهل نلوه . نه گهر تيده گهي
 كه سيدكي كه سه بيتيكي به سه . نه گهر تيش ناگهي به ربي خوت
 دا بگهريوه و ههر وا ديل و داماو به .

عزيز خان

سرداري موگري

خانوادهي موگري

عزيز خان له پياوه گه وره گاني بنه مالي موگريه ره گزي امرای
 موگري له قراريكي « شرف الدين بدليسي » له شرفنامه دا ده نوسي
 ده كاته وه سر تيره ي امرای باهان سر سلسله ي نه م طايفه امير
 سيف الدينه كه به زيره كيو و وريايو عقل و ته گبير به نيوبانگ بووه
 له بهر نه مه پييان كو توه سيف الدين مه كري هينده كه و توه
 سر ده موزار بوته موگري . له آخريو اوخري سلطنتي تراكمهي

آق قویونلاردا قوشه نیکلی
 زوری له عشیرتی بابان
 و عیلاتی دیبکلی
 کوردستان کور
 کردو ته وه ناحیهی
 دریاسی ا دست طایفهی
 جایقلورزگار کردو وه
 وده دهست خوی گرتوه
 له پاتانت ورده ورده
 ناحیهی دول بازیکی

ویلهی غریز خان مکرانی موکری

وری و ناحیهی آختاچی و ایلتمرو تورجان و سندوسی خستوته سهر
 دریاس . به قهوهت و آزایی کهس طاقهتی به رامبه ری نهوی نه بو
 عشایریکی ره گهلی کهوتن به موکری ناو بران دوای مده نیک
 حکومت مرد .

دو کوری له پاش به جی ما یه کیان صارم نهوی دی بابا عمر صارم
 له جیبی باو کی دانیشت شا اسمیل چند جار لشکری نازده سهری
 هه مو جاری صارم دهی شکاندن ناله سالی ۹۱۲ دا عیدی به کی

شاملو و سارو علی مهرواری به قوشه‌نوه ناردده سهر دیسان صارم زال بو به سهریانددا و ههر دو کیان له شهردا کوژران . صارم له گهل امرا و حکامی کوردستان چروه لای سلطان سلیم خانی خوندار . له وی زور قهدر و حورمه‌تی گهرا و وولاتانی میراتی باوکی به (اقطاع تملیکی) پی به خشرا . له پاش به‌ینیک له دنیا ده‌رچو . سه کوری له دوا به‌جی ما قاسم به گک . حاجی عمر به گک . برابیم به گک ههر سیکیان به نامرادی له دنیا ده‌رچون .

شیخ حیدر و میر نظر و خدر کورانی روستهی کوری بابا عمری کوری سیف‌الدین په‌نایان به دولتی ایران برد و چونه لای شاه تهماسب ناحیه‌ی دریاس‌ودول باریک ووری به شیخ حیدر و ناحیه‌ی ایلتغر به میر نظر و ناحیه‌ی مه‌مه‌شه به میر خدر درا .

تاده‌سالی ۹۴۸ دا به هانداتی سلطان سلیمان خانی خوندار حکام کوردستان و هکاری چونه سهریانو له و ماره که په‌دا ههر سی‌براکان کوژران .

له حاجی عمر کوری صارمی کوری سیف‌الدین دو کور مابون میره و حسین به تکای حکامی کوردستان حکومت درا به امیره به‌گک و دوا‌ی سیی سال به ره‌حمه‌ت جنوو .

مآزه‌ی بو ژماره ۳

نامه‌ی لادبی بو شارسمتانی

هیمن

بهاره جه‌نگه‌ی کاره عزیزم یوچی بیم بو شار
 نه‌گرم من بیمه شاری کی وه‌نه‌ستو بگری کار و بار
 نه‌من کرمانجم و کرمانج که هات فصلی بهار وه‌کهار
 ده‌بی بوخلیته وه‌کیو و تهلان و به‌ندهن و کوسار
 هه‌تا په‌یدا بکانان و نه‌با بو خه‌لکی شار هاوار
 له‌وه‌دراوه ده‌بی قولی هه‌تا آیشکی ده‌لمالی
 هه‌مو روژی هه‌تا ایواره بنه‌سته جوت و جومالی
 که بو لیله‌ی شه‌وی په‌یدا بو انجا بیمه‌وه مالی
 به‌بی‌وه‌ی هیچ‌کسی یشیای یا خو پشته دامالی
 که نانی خواردو لیبی نوست تا به‌یان نایی له‌خه‌ویدار
 نه‌ویستا پیره جوتیاری به‌کار و چابک و مه‌زبوت
 به‌دشادی به‌آزادی به‌پینواسی به‌لنگی روت
 ده‌دیری آو ده‌چینی تو ده‌کاهه‌ردو زه‌وی خوی کوت
 ده‌ریژی آره‌قه په‌یدا بکا تا بو منلی قوت
 پشو نادا ده‌یک و قه‌ت وه‌ره‌ز نایی له‌ایش و کار

ئەوان وەك ايۈە ناكەن گەنجەفە و پاسور و آسونەرد
 يەكى سەز گەرمى شىۈە ايستە كانە يەك شەز يەكى وەرد
 يە كىكىش ھەرخەز يەكە ھەلدە و يۇررى لە كىلگەي بەرد
 ئەوى دى دادە چىنى دانە و يەلە وشە تل و شىنا وەرد
 يە كىكىش ھەلدە يۇرتىۈى لىقۇ يۇررى چىلو كى دار
 دەينى يەك ئەوا سەز گەرمى ھەلگىر انە وەي بانە
 يە كىنى شوانە لە دوى مەز روژ و شە و يىلى يىابانە
 يە كى كوتكى لە دە ستايە يە كى يىلى لە سەز شانە
 يە كى دە شكىنى بەرد و يەك خەرىكى شورە ھەلدانە
 بە كوردى نىە لە دىھانا بىرا كەم مەردى يىكار
 بىرا گىيان تو وەرە لادى بىيە دىمەنى جىوان جىوان
 لە لايەك كارەين مەردى لە لايەك جىلەينى كە جىلان
 لە لايەك ھەردى شوان و لە لايەك اوخەي گاوان
 لە لايەك خەرمەي خىر خالو بازنە و ژىر چەنەي كابان
 لە لايەك دەنگى گورانى و مقام و لاۋە كى جوتيار
 لە لايەك گەرمە گەرمى ھە و رو خوررە خوررى او ھەلدەر
 لە لايەك دەنگى بالورە و لە لايەك فىتەينى بىلورر

له لایه بهر خه تی بهر بوه و له لاییکی ده کهن هاویر
 له لایه قولی هه له مایوه پیری و مهر دراوه پیر
 بزانه دیمه نی و جوان هه به هیدی له نیو بازار
 و هه به باییکه وه بچینه که رانی دهشت و کهشتور او
 تفنگک باوینه کوتران و کهوان بگرین به تور و داو
 بچینه بن رنو به فر و بنوشین جاوه کهم به فراو
 له سه بهردیکی قوچ دانیشه دوا به نهی بوژی لاو
 بکه سیری طبیعت جا بلی هه لیهسته و اشعار

جلسه آقای حسن مدرس
 رئیس فرهنگستان بوکان

الف و بی

|| گۆبلی ده رهگی بهشته ||

شهو ی نیماوی و چاره رهشی را برد . ییکی خوش خیر هاتنی
 روزی روناکی مزگینی دا . نسیمی بون خوشی آزادی غواچه کانی
 چپای بهرزی کوردستان که له هوای مسومی دیکتاتوری دا سیس
 بیون که شانده وه . گوله میلاقه ی جهرگ رهش له خوشیان سور بووه
 و نه وشه ی رنگین آره قی شادی دهه کرد بو جیژنی آزادی چاوی
 رشت بو سپاسی نه و نه ته که وره سهزی بو تعظیم بهر داوه . خه شخاش
 که وای سوری ده بهر کرد و نشانی دا که سوری وی دلری خوینی
 که شی که نجانی آزادی کورده که له رلی پاراستنی نیشتماندا ریژراوه

فرشته‌ی زانست دهمیکه به سه‌رنی به‌شانی علم و هنر دا گوراندریپه‌تی
 که به‌سیه بی‌خبری کومه‌لی بشر به‌ود نکه خوشه له‌خه‌وی غفلت
 وه‌خبرهات وریکای نجاتی وه‌پیش گرت به‌آماجی خوی که‌وده‌س
 هینانی علم و آزادیه‌گه‌یشت . اما ایمه ایستاش خه‌والوین شه‌مالی
 رحمت هه‌وری نه‌گبه‌تی له‌روی زه‌وی لاداده‌ورو به‌ری ایمه‌رونا که
 و‌زیان ییمان شه‌وی تاریکه چاوه‌له‌نایه‌نین بزاین شه‌وه یا‌روژه
 به‌لی روژه . روژیکی رونا که . خه‌لکی روی زه‌وی له‌به‌ر شه‌وه
 رونا‌کایه تیده‌کوشن و بوژیان له‌ژیر سیه‌ری آزادی‌دا ته‌لادده‌دن
 هه‌ر ایمه‌ین که‌نوستوبن و له‌کاروانی خوشبختی وه‌دروا که‌وتوبن
 هه‌تاوی سعادت گرنگی له‌سه‌ر کیوان‌دا هیزی زانست لشکری
 نه‌زانیی شکاند روی‌آردی به‌آوی هنر شوشنه‌وه به‌ری آزادی‌بالی
 جوانی خوی به‌سه‌ر کیشاین . شکسته‌خسته‌ی جهل له‌هیندیک‌گوشه
 و کنار دنیا‌دا ماوه و به‌چاکی ده‌ی بینین که‌له نیو ایمه‌ پنادراوه .
 تکانیک جولانه‌ویک براگیان‌آتوش بشری بی‌انصافییه زیاتر له‌وه
 له‌دریای جهل‌دا بخنکیی . هه‌سته‌مردومردانه‌استفاده‌له‌و آزادیه
 که‌خودا به‌توی بخشیه‌وه بکه‌و بوسه‌رکه‌وتنی خوت و ملت
 نجیبه‌که‌ت تیکوشه فرشته‌ی آزادیت وه‌ده‌س که‌وت بوکی علم
 و هنریش له‌باومش بگره‌که‌بهشتی ژدانی تو‌ئدویه ده‌نا ناتوانی

به خوشبختی ته‌واو بگمی هه‌سه‌لاه‌وی به نرخم وه‌ک پاله‌وانی دنیا به
هیزیکی زور و به دلیکی به تین وه‌دوای کارو صنعت بگه‌وه علم و هنر
فیره چونکو تاریخ و انیشانی ایبه ده‌دا که سه‌ر که و تنی هه‌ر ملت و
رزگاری هه‌ر کومه‌لیک له هه‌ورازو لیژی ژیان ته‌نیا به علم و خویندنه
و آزادی، قدرت، خوداناسی و خوشبختیش هه‌ر به علم وه‌ده‌ست
ده‌که‌وی یه‌کیک له‌زانا‌یان فرمویه « ألف و بی کلیلی ده‌ر کی بهشته »
توش وه‌ده‌ستی بجه تاداخلی بهشتی آزادی و خوشبختی بی *

تعم شمه جواتانی آغای بانی حقیق له بهر له‌وه زورن و دوراره‌کی اینه‌ش به‌ر ته‌سه له به‌روه هه‌ر جاری به‌هستی چاپ ده‌کته‌ین *	تازه بووه سال

دیسان شنه‌ی نسیمی بهاره و کزه‌ی شه‌مال
دیسان به به‌رگی تازه‌یه‌وه تازه بووه سال
نوروزی باستانه هه‌ودل روژی سالی نوی
پیروزی یا الهی له کوردان به بهغت و فال
أورو که چیزی ملیه باییر و بانی مه
کردویه بیکه توش و به أستوی أوان و دبال
توقی سه‌ر آوی کانی! به‌ر گرمه گرمی رعد
شین بوزه‌وی به نم نمی هه‌وری گه‌وال گه‌وال

غملى چياو چمن به سپى و سهوز زهردوسور
 دار و دهوهن بوه به هزاره رنگى آلو وال
 لاجو به جارى پرده له روى جنتى ارم
 رازاوه تاقى اطلس و كيهخوا و حرير و وال
 كو بستان له بوى هلاله و به ببون بيري خاو
 رهنگاوه باخچه كانى وه كو بو كى چارده سال
 آشكهوت و كيو كز به خرى قاصيه قاصى كهو
 گوى كه ررده بى له قاره بى قازو قورينگودال
 يا باره بارى بيچره يا كاره كارى مهر
 يا قاره قارى قمریه يا هاره هارى بال
 دين و دهچن به دونده و قهدى زهرد و ماهه وه
 گا كيوى تاق و جوت و به گهل ميگه لى مه رال
 ديش او و ده مهي گزنگ له سران دايرى بيان
 يا نه و ده مهي كه زه رده له كيران ده دا به حال
 بنواره عيني قوس و قرح ديت به نظر
 خاش خاشكى سوروسه وزه سوزى بنارو بال
 يولى كچان به يانى دهى ده چنه گول چنين
 وهك حوريان ده چن هه مو ليو آلى چاو خزال

﴿ بو خدمه تی آلا ﴾

—﴿﴾—

امرو که له خوشی وطنم هر وه کو مندال
 دل پیر آکونی ایسته که که وتونه گرو گال
 بو خدمه تی آلایه که سه وزه و سپیه و سور
 ای که م به فیدای قومو کورو روحه سو مال
 اودو گوله که نه می که حیاتی منو نویه
 بهک صد ابری پشت به خوا پایزی امسال
 نوکی قلمیش نیزه به بو سینه ی ناهه ز
 بیی و در آگوبن حتی چه به خوروار و چه متغال
 صد شکری خوا ایسته که وا برته گولستان
 چندساله که آرزی وه کو گول خوینگی که شوال
 اوشیونه بو ایسته بو آر روزه که ام ووت
 سه رنا که وی نعم قومه به تریجو به به مال
 چند ساله چه بو دین و چه دنیا چو نفی
 تعریفی زلی حوجو که ری حذرتی دجال
 گیروده بو نعم قومه له زیر باری خورانی
 که پاسی حذر که و شهوه بو گاه قصه ی هال

پیویسته له سه‌ر شاعری أم عصره له مه‌و لا
 خاموشی بکا‌ب‌سی ده‌مو چار و خط و خال
 لام وایه گه‌لی عیبه له بو پیاری به قیمت
 ناز بردنی به‌رمور و ملو بازن و خرخال
 ای کورده‌ته گه‌ر روزه که‌یه مه‌کته ب‌وصنعت
 رات ناگری هیچ که‌س چه به فراشو چه جمال
 بی علم و ادب تاوه کو‌هی نایه انسان
 هه‌ر هلمه که‌ آسن آفری بی په‌رو بی پال
 بی هیزی قلم بی قوه‌تی خویندن و زانین
 هه‌ر ژیر اک‌ری آخری گه‌ر یته نه‌وه‌ی زال
 شاعر هه‌یه‌تی ریگه له مه‌ولایه که‌ بدوی
 تا‌که‌ی له خفت خانه‌ خزی ماتو‌که‌رر و لال

۱۹۶۳ ۱۹۶۲ ۱۹۶۱
 ۱۹۶۰ ۱۹۵۹ ۱۹۵۸

مسابقه

مسابقه‌ی مانگی‌خا که‌لیوه و ده‌صفی به‌اری کوردستان دانرا‌بو به‌لام
 جوابی که‌م هاتبوه‌ته‌وا هه‌تا آخری مانگی‌بانه‌مه‌ر ده‌ستیان له‌سه‌ر
 داده‌گرین و بو‌مانگی‌بانه‌مه‌ریش و ده‌صفی « شه‌و » داده‌بین دو
 ده‌وره هه‌لاله به‌قورعه‌پیشک‌شی دوانیان ده‌که‌بن .

(روز نهمیری)

مانگی

بانهمه ۱۳۲۵

oooooooooooooooooooo

تیمو	هه پتو	پینجه تهمو	چوار تهمو	س تهمو	دو تهمو	یه تهمو
۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸
۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵
۲۸	۲۷	۲۶	۲۵	۲۴	۲۳	۲۲
				۳۱	۳۰	۲۹

۱۲۳۴۵۶۷۸۹۱۰۱۱۲۱۳۱۴۱۵۱۶۱۷۱۸۱۹۲۰۲۱۲۲۲۳۲۴۲۵
 ۲۶۲۷۲۸۲۹۳۰۳۱۳۲۳۳۳۴۳۵۳۶۳۷۳۸۳۹۴۰۴۱۴۲۴۳۴۴
 ۴۵۴۶۴۷۴۸۴۹۵۰۵۱۵۲۵۳۵۴۵۵۵۶۵۷۵۸۵۹۶۰۶۱۶۲
 ۶۳۶۴۶۵۶۶۶۷۶۸۶۹۷۰۷۱۷۲۷۳۷۴۷۵۷۶۷۷۷۸۷۹۸۰
 ۸۱۸۲۸۳۸۴۸۵۸۶۸۷۸۸۸۹۹۰۹۱۹۲۹۳۹۴۹۵۹۶۹۷۹۸۹۹
 ۱۰۰۱۰۱۰۲۱۰۳۱۰۴۱۰۵۱۰۶۱۰۷۱۰۸۱۰۹۱۱۰۱۱۱۱۲۱۱۳۱۱۴
 ۱۱۵۱۱۶۱۱۷۱۱۸۱۱۹۱۲۰۱۲۱۲۲۱۲۳۱۲۴۱۲۵۱۲۶۱۲۷۱۲۸
 ۱۲۹۱۳۰۱۳۱۱۳۲۱۳۳۱۳۴۱۳۵۱۳۶۱۳۷۱۳۸۱۳۹۱۴۰۱۴۱
 ۱۴۲۱۴۳۱۴۴۱۴۵۱۴۶۱۴۷۱۴۸۱۴۹۱۵۰۱۵۱۱۵۲۱۵۳۱۵۴
 ۱۵۵۱۵۶۱۵۷۱۵۸۱۵۹۱۶۰۱۶۱۱۶۲۱۶۳۱۶۴۱۶۵۱۶۶۱۶۷
 ۱۶۸۱۶۹۱۷۰۱۷۱۱۷۲۱۷۳۱۷۴۱۷۵۱۷۶۱۷۷۱۷۸۱۷۹۱۸۰
 ۱۸۱۱۸۲۱۸۳۱۸۴۱۸۵۱۸۶۱۸۷۱۸۸۱۸۹۱۹۰۱۹۱۱۹۲۱۹۳
 ۱۹۴۱۹۵۱۹۶۱۹۷۱۹۸۱۹۹۲۰۰

نیو و نیشانی هلاله

بوکان - کمیته‌ی محلی
 حزب دموکراتی کوردستان
 لکی به‌کان گوواری هلاله

مدیری اداره :
 ح - قزاجی

آبونه :

آبونه‌ی سالانه بو هه‌موان
 و له هه‌مو جیه‌ك ۱۲ تمه‌نه
 بو مدلاوفه‌تی و مام و قوتایی
 ۸ تمه‌ن دانه‌ی تمه‌نیک
 آبونه به نیوی هه‌لاله‌وه
 ده‌بیردری و ده‌بی پیشه‌کیش
 بدری •

چاپخانه‌ی بوکان

هَلَاكَةُ
الْمَلِكِ

ملتیکی بو تهستاندنی حتمی خوری تینه کوشی
و هورژم نه با و هره ده فکری خو پاراستندابی
ذلیل ده بی . حضرت علی

ژماره ۲ عالی به کدم
بازمه ری ۱۳۲۵

چاپخانه ی بوکن

۱- (پیام نو) د اکتوبر سګی (زاتای روس ۱۸۸۱-۱۸۲۱) ایسه به دنیا راده که په نین که پیشکه وتنو سر که وتنی خزمان له ریګای بهر ته ننگ هه لینانی ملتانی دیکه وده قاوی به لکو پیشکه وتنی خومان له وده ده زانین که هه مو ملتانی دیکه له سایه ی آزادی وسره به خوییه وه ترقی بکن و وده ک بر ایان ده گ لیان ریک که وین .

(روز نه ژمیری)

مانګی

جوزهر دان ۱۳۲۵

*****

چوارته مو	پنجشنبه مو	شنبه	یک شنبه	دو شنبه	سی شنبه
۱	۲	۳	۴	۵	۶
۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳
۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰
۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷
۲۹	۳۰	۳۱			

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

[له لایهن دهستهی نوسه ران وهده ده کهوی]

کوردستانه مرو

پیمانی کوردو آذربایجان

ملتیکی وه خیریو داوای حقیکی فه و تاو و به شیکی داگیر کراو
وما و ملکیکی خوراو بکا ، ملتیکی بیهوی قه فهزی دیلیو به خسیری
بشکینی ، زنجیری ژبردهستی ولاره ملی بیچرینی ، تولهی خوی
به زوردارای بی انصاف بستینی ، بژاری درک و دال بکا ، و گولی
آزادی له ولاته کهیدا بچینی •

دهبی خوی بناسی ، جیرو مقای بزانی ، قازانجو ضرری لیک
بداته وه چی چا که دوا ی کهوی و چی خراپه فرییدا ونه یهوی •
له پیشدا دهبی حته کهمی ده نظر بگری جایهوی . دوا ی ویستن
کار بکا و ته قه لای له درا بدا و له گه ل ته قه لاکه ش توانا و نا قه تی
بی •

ملتی کورد به گریزه ی میژو تاریخی دنیا زور له میژه خوی

دهناسی ، دهزانی دهی مقامیکی تایه به تی و بهرزی دنیو ملتاندایی
 قازانجو ضرری خوی لیک داوه ته وه و زور باشی تشخیص داوه که
 صلاحی ته نیا آزادیه و ضرریشی هار له ژیر دده سیدایه .

جاری کاریکمان به رابردو نیه و به جوی ایی دده وین ،
 قسه مان له ایستایه و ایستاش کورد حقی خوی به چاویکی تیز به دی
 کردوه به رهوشوینی زه مان و به پیی داب و دستوری دنیای ته مرو
 خزیکی به قهوه تی به نیوی (حزب دیمو کرات کوردستان) تشکیل
 داوه و له روزی ریک خستنی ته و حزبه وه روز به روز به دل و داو
 ژن و بیاو له دهوری کو بونه وه و ده سنان داوه ته دست یه کدی و
 بی و وچان کاریان کردوه و خه ریکیشن کار ده که ن .

ملتی کورد ته مرو ده توانی به دووی آزادی خویدا بیا و له
 ریگای ته ستاندنی حقی خوی دا له هیچ به ره استیک نه پرینگیته وه .
 دنیای ته مرو له گهل دنیای درای شهری پیش و زور جوژی به . دهره به گی
 بین العلی و خوار دنی حقی مانانی بیده سه لالت له که س تپوانا کری .

حزب دیمو کرات کوردستانیش بو خوی ته وه نده به قوه ته ده توانی
 داوای ملتی کورد به گوپی دنیای عدالت راده که یه نیو له گهل ته وانهی
 دهستی طماع بو حقوق کورد در یژ بکن به ره به کانی بکا .

ههلسورین ئەندامه کانی حزب دیمو کرات کوردستانیش به و جوړه به ایشیا و آره زو له ژیر دیسیلین و نظم و ترتیبکی خوشه ویستانه دا کارده که ن و آماده ن خویان ده پیناوی سه ر که و تنی مرام و مه به سستی حزب که آزادی ملتی کورده بنین .

به نایه به تی پیشه وای مه زنی کوردستان جنابی قاضی محمد

که له سه ره وهی نه و حزبه قراری گرتووه به جوړیککی هینده پسپورانه حزب و ئەندامه کانی شاره زایی کردووه بی گریو قورت توانیویان ریگای پیشکه و تنی ملتی کورد و هیش بگرن و برون . حزیش به دلکی زور به هیز و پر له محبت آموز گاری و ری نیشاندانی پیشه وای خوشه ویستیان له گوی گرتووه و زور توند و تول و خیرا نه و ریگایه یان بری و گه یشته نتیجه .

ایستا کورد له م کوردستانی آزاده دا اختیاری خوی به خویه تیو تشکیلاتیکی زور به ری و جی وریک و پیککی ساز کردووه و آماده ی هه مو فیدا کاریه که .

هه نگاویکی به رز که به تازه یی کوردستان به ره و ترقی هه لیهیناوه به سستی پیمانی یه که تیو برایه تیه له گه ل ملتی دوست و هاو آمانجی خومان خه لکی آذربایجان که نه و پیمانه بو را گتنو پاراستنی آزادی و شتون ملی و حقوق مدنیتی ملتانی کوردو آذربایجان

بنگاهه بیکر یه جگار قایم و محکمه ایسه زور به دل به ستنی نهو پیماننه
له تهواوی نهو در نه تهوه آزادیخوا و آزایه پیروز بایی ده که یین
وله خودا نه خوازین نهو دو ملته هاو آمانجه به هوی نهو پیماننه وه
خیراتر و چناکتر به رهو آزادی ره به خنه وه ری برون . ح تزلجی

له ژماره ٤٥ روزنامه ی کوردستانی ده گهر به وه

ملتی پیمانی په آله تیو بر ابلانی |
سکوه دانی هلی |
کوردستان و آذربایجان |

چونکو ملتی آذربایجان و کوردستان هه مو کاتیک له قازانج و
زیان دا بیکه وه شریک بوون وله عینی حالیدا تا ویستا به ده ست
استعمار و استیلا جو یانه وه بو نهو دو ملته به یه ک اندازه فشار و لطمه
وارد کراوه . ملتی آذربایجان بو رزگاری تهواوی دانیشترانی ایران
له ژیر استبداد و دیکتاتوری هه ولی داوه .

هه ره ها ملتی کوردیش له ریگای آزادی دا فدا کار بیکه زوری
کردوه و قوربان بیکه وی ژماریشی داوه . به لام فتنه و دسیسه ی
دلاله کانی سیاسی استعمار بو ته سبب و به ره هاستی نه که یشتنی نه م دو
ملته به آواتی خویان .

هه تا کو نه و شهری آخری دنیا به ده دست بیکرا وه هیزی

به قوه‌تی دوانی علمداری آزادی ده‌ستگای فاشیستی که آلتی ده‌ستی
استعمار چین بو تیکو پیک چو و بو‌ئو دو ملته آزادی خواهانه‌ش
هه‌ل هه‌لکه‌وت له‌ نیو خریاندا بو‌ه‌ین بردن و محو‌کردنه‌وه‌ی
فاشیستی و دیکتاتوری قدی پیاوه‌نیان به‌رز کرده‌وه و شان به‌شانی
پیک به‌ره‌ره‌کابی یان ده‌ست پیکرد و آلا‌ی به‌راستی دیمو‌کراسی و
آزادیان بلیند‌کرد و له‌ به‌ره‌وه‌ی ئو دو ملته براینه‌ک هه‌ر بو
جیکردنه‌وه‌ی آزادی خویان به‌لکو بو‌دانه‌زراندنی آزادی له‌ سه‌رتا
سه‌ری ایران بو‌ه‌مو وه‌ختیکی ده‌ستیان داوه‌ته‌ده‌ستی به‌کدی .
جاله به‌ره‌وه‌ له‌ روژی سی‌شهمو ۳ ی‌بانه‌مه‌ر ۱۳۲۵ سانی
۵ ایواری له‌ شاری ته‌وریز له‌ عمارتی ملی آذربایجان به‌ حضور
سه‌رانی حکومتی ملی کوردستان :

رئیس حکومتی ملی کوردستان جنابی آغای قاضی محمد ، آغای
سید عبدالله گیلانی ، عضوی کمیته‌ی مرکزی حزب دیمو‌کرات
کوردستان ، آغای عمرخان شریفی ، عضوی کمیته‌ی مرکزی حزب
دیمو‌کرات کوردستان و رئیس عیلی شکاک ، آغای محمد حسین
سیف قاضی وزیر هیزی حکومتی ملی کوردستان آغای رشیدبگ
جهانگیری ، عضوی کمیته‌ی مرکزی حزب دیمو‌کرات کوردستان
و رئیس عیلی هه‌رکی .

آغای زیرو به گک بهادری عضوی کمیته‌ی مرکزی حزب دموکرات
 کوردستان ، نویسنه‌ری کوردی شنو آغای قاضی محمد خضری *
 و به حضوری سه‌رانی حکومتی ملی آذربایجان :

رئیس مجلس ملی آذربایجان جناب آغای حاجی میرزا علی
 شبستری سه‌روک وزیر حکومتی ملی آذربایجان جناب آغای
 سید جعفر پیشه‌وه‌ری معاون صدر فرقه‌ی مرکزی حزب دموکرات
 آذربایجان آغای بادگان ، وزیر داخله‌ی آذربایجان دو کتورسلام‌الله
 جاوید ، وزیر فرهنگ‌ی آذربایجان آغای محمد بیریا .

بو قایمو محکم کردنی دوستایه‌تی که له به‌ینی آذربایجان و ملت‌ی
 کوردستان دابوه بو پایداری صمیمیت و دوستایه‌تی زیاتر له‌بینی
 نه و دو ملته دا نه و قرارانه‌ی خواره‌وه‌یان قبول کرد و هر دو کیان له
 وه‌دواله‌گه‌ل ژینانی خویان تطبیقی ده‌کهن *

۱ - له و جیگایانه‌ی پیویست بزرانی هر دوک حکومتی ملی نویسنه‌ر
 ده‌گورنه‌وه *

۲ - له آذربایجاندا نه و جیگایانه‌ی که دانیش‌توانی کورد بن کاری
 اداراتی دولتی به‌کوردان ده‌بی و هر وه‌هاله کوردستانیش له و
 جیگایانه‌ی که به‌شی زوری دانیش‌توان آذربایجانی بن له طرف
 مأمورانی حکومتی ملی آذربایجان وه‌اداره‌ده‌گری .

- ۳ - بو حل بزنی موضوع اقتصادی له بینی هر دوک مله تان
 کومیسیونیکه نیکه لار دادمه زری و قراری نه و کومیسیونه به
 کوشتنی سه رانی نه و دو حکومته اجرا ده کری .
- ۴ - له کاتی پیویست دا له بینی حکومت ملی آذربایجان و کوردستان
 هاو کاری پیشه هر گه بی ده کری و ده بی نه وهی لازم بی بو کومه گی
 په کتری انجام بدری .
- ۵ - هر کاتیک پیویست بی له گه ل حکومت تاران قسه بکری ده بی
 مرافق نظری حکومت ملی آذربایجان و کوردستان بیت .
- ۶ - حکومت ملی آذربایجان بو نه و کوردانه ی که له خاصکی
 آذربایجاندا ده ژین تا نه و اندازه ی که بتوانی بو پیشکه و تنی زمانو
 ترقی پیدانی فرهنگ ملی وان هه ول ده دا .
- هر وه ها حکومت ملی کوردیش بو نه و آذربایجانیه ی که له
 خاکی کوردستاندا ده ژین بو پیشکه و تنی زمانو ترقی پیدانی فرهنگ
 ملی وان نه و اندازه ی که بتوانی هه ول بدا .
- ۷ - هر کهس بو تیکدانی دوستایه تی تاریخی نه وه ی آذربایجانو
 کورد و له بین بردنی برایه تیو دیمو کراتی ملی و یا لکه دار کردنی
 په که تی وان هه ول بدا هر دولابه په که ده ست نه و مر تکبانه به جزای
 خویان ده که بینن . امضای آغایان نار براری سه ره وه

سو پامس له گرواری هه لاله

• له شعرانهی خواره وه ودهسته شعر بستی که له ژماره ۳ دا به لای (بو
 خزمنه نی آلا) له لاپه ره ی ۳۶ و ۳۳ دا چاپ کراوه له گرمینه وه پویان نار دویین
 رجا ده که یی له وه دوا له و برابانهی شعر یا ووتارمان او ده لیلن حرمان ییسانین
 له ۳۴ ده هه لاله یی نیویان له نوسری دنبا یی چاوه داری ده که یی •
 له و برابای سو پاسی ۳ ژواره که یی آرد یی زور عمترین •

خوم پیرم و دل تازه خه ریکی گرو گانه
 عمرم که له شهنایه این گه نج و مناله
 له و خوینه له سه چاره ی جاوم که له مه و بهر
 تکتک ده تکا ایسه شکور آوی زه لاله
 ناحق نیه که ر شادی مرگ هم له سرورا
 امر و که که دیم شیوه یی هم تازه (هه لاله)
 هه چنده له لای غیره نه یی قیمت و قدری
 لای من به خوا چشمه ی هه نگوینی ریاله
 وینه ی رمزی هه نگوره چه شیرینه له پاشا
 خو دیوته هه و مل چنده که ترشوره قو تاله
 هم تازه (هه لاله) له نظر فکری ادیبان
 تو ییکی قهوی جرگی هه مو قهوی کماله
 ضرب المثله صد قه ل و بهر دیک که (هه لاله) یش
 بهر دیکی سه ری ناحهزی هه و هک قه ل و داله

دوژمن له هه مولا ، ره کوخه زمانی مو کریان
 هه ر چنده که آمادهیه ئەم بادی شه ماله
 بییری بدیهه کورده که چند ساله له بهر چی
 خوینو شرفت لای ئەم و ئەو یا کو حلاله
 خویناوی شهیدانه که ئەروی له که ژو کیو
 واتیمه که ئەو سوره هه موی لاله یی آله
 بخوینه برا خویندنه پشت و قهوه تی تو
 یی علمیه هه ر که س که کنز و په ستوره جله
 هه ر کومه له بیک دوره له تحصیلو له خویندن
 مورغیگی برینداری شەلی یی بهر و باله
 ئەم عصره ئەوهی جاهله ناچی به ریالی
 کهر بابی کریم خانه و یاروستمی زاله
 ته نیا به قسهی فیلو درو ناگه به بهرزی
 هام و ئەده بو صرفی سهرو تروه تر ماله
 عقل و آدهب و علم و هنرمندیه آغا
 بیسه وای خیلو گورو نهک به سهرو سور تو ساله
 شعری منی یی چاره که وای سهرو یی به
 ئەم خویندوه هه ر وه هه بیو لیدانی خیاله

بیزانه شعوری نیمه په تیاره و شینه
 نه وشاعره هوشی که له سه ر په رچه موخاله
 لیبی پینه که نی فخره له لای ییای به قیمت
 نه و سه کوره وا چا که تو پانتولی له شاهه
 نه ی کورده زمانی عربیو فارسیو نورکی
 لیبی لاده به رسمی مدوی تازه به تاله
 ربی نه نوی دستی قوی کاکی (ستالین)
 رزگارت نه کا کا که له گریان و له ناله

ادبی

بوی خوشه و پستم

و ادت هرېک

خوشه ویستی نازه نینم ، به و دو جاوه که ژاله ت که چه شنی دو
 نه ستیره ی که ش ده آسمانی دلرفینی خویان دا چاو داده گرن مه نازه .
 به و آگریجه و په رچه مه پرو زیرینت که هر شنه ی باله که ل چین و
 قوی نه نه ودا دلداری ده کا خوت رامه نی ، به و ه ش که دلی هم مو
 لاوانی بی تاوان که به ظاهر آزادن به لام تو له بهندی خوت خستون
 خوت لی نه گوری ، چونکو هر وهك گواره زیره که ت له گوئی
 نه رم و جوانت که و ته خواریو وون بوو ، توش روژیک نه و جاوه

که ژالانته ، نه و پر چه مه زیرینته ، نه و مه زه داریهت ، له چنگ
ده چی و بو ته مه نی جوانی ده که ویه پر روش و پر مزاره وه . ح قزلجی

== نه‌ی هومیدی آزادی ==

نه‌ی دوامین آره‌زو چاره‌نوریت ده که م
آره‌زو ییکی شیرین و هومیدیکی خوش بشر تا آخرین دقیقه‌ی
ژیان و کاتی گیان دان له ناو بدبختیاندا راده گریت و به و هومیده وه
ده‌ژی . نه‌وش یه کیکه له اسرار خودا .

نه‌ی هومید نه‌ی دوامین آره‌زوی من چاره‌نوریت ده که م ظلم
و زوری دیکتاتوران له پیی خستوم . دوباره دلم زیندوه هومیدی
رزگاریم هه‌یه چونکو تین و تروسکه‌ی آزادی کوردستانی آزادم به
گیان گه یوه ودلی پریشان و تاریکی منی روناک کردوه .

نه‌ی تروسکه‌ی آزادی . نه‌نیانیوی جوانی تویه منی زیندو
را گرتوه و نیوی شیرینی تویه سببی ژیانم و هه‌ربه هومیدی گه یشتن
به تویه که له ژیر ظلم و زوردا نامریم .

نه‌ی آزادی . نه‌ی آره‌زوی باب و بایران و گه‌وره گه‌ورانی
کوردستان زوبالی خوت به سه‌رمان بکیشه بدبختی و چاره ره‌تییه‌ان
له سه‌ر لابه‌ره . ده‌رمانی برینمان بکه هه‌تا له ژیر چه کمه‌ی افسرانی

حکومتی دیکتاتوری له پښ نه چېن •

ښه یزدانی بی هاو تا یاریده ی برایتی کوردستانی آزادم بده
 که له ری رزگاری ایمه دا گیانی خو پان به خت نه که ن ښه ی برایتی
 آزادم . ده زانم ایستا بو بدبختی وده ست به سه ری ایمه خوین ده گرین
 و آماده ن که له ری رزگاری ایمه دا خوینی گمشی خونان بریزن
 خودا کومه کتان بیت و یارمه تیتان له م ری حقا بدا و فرشته ی نجات
 و آزادی و ژیان بخشی کورد حضرت پیشوای معظم جناب قاضی محمد
 بورزگاری کوردو کوردستانی که وره به سه ره رزی راوه ستاوبه رموی
 ښه و و تارانه ی که له سه ره وه کو تران زمانی حالی ته وای برایتی
 مظلومی کورده که ایستا له ژیرینجه ی ستمکاران و خوین مزانداده ژین
 و چاره نوری فداکاری ایمه ده که ن • ۲۵/۲/۲۶ حسن مدرسی

هزین خان
 سهرداری هو کری
 ماوه نه زماره ی ۲

دوای ښه و امیره به گی کوری شیخ حیدر به حکومت که یشته
 له لایه ن دولتی صفویه وه زور قدر و حورمنی ده گیرا وه ختیگی
 سلطنتی مملکتی ایران که و ته ده ست سلطان محمد صفوی و آلوزیه ک
 له کارو باردا پیدا بو له سالی ۹۶۱ دا امیره گن له که ل باقی حکمی

کوردستان رویان کرده‌ره دولتی عثمانی . سلطان مرادخان
خوندکار ایالتی (باران) ی اه گهل سنجاق موصل دایه‌وه نواحی
آرده‌ویل و هیندیک له توابعی مراغه‌شی دا به کوره کانی و لقبی
پاشاییشی دایه . امیره به گی ناو بر او له گهل شیخ حیدری کوری
تاسالی ۱۰۰۵ هـ که سالی نویینی شرفنامه‌یه حکومنیان بووه .

له قراریکی خاوه‌نی «عالم آراء» میرزا اسکندر منشی
ده‌نوسی ، درای مردنی شیخ حیدر قبادخان کوری به ریاستی
طایفه‌ی موگری و حکومتی نواحی آرده‌ویل و مراغه گه‌یشتوووه .
له بینی ۱۰۱۰ تا ۱۰۲۰ دا که شا عباس خه‌ریک بووه مملکتی
آذربایجان له عثمانیان بستینیتوووه قبادخان ناو بر او و اغلب پیاره
گه‌وره کانی موگری کوشنوووه .

له قراریکی سردارکل «عزیز خان» له پشت کتیبیک به خطی
خوی نوییبوی و له من دیومه نسبی وی بهم جووره ده‌جیتوووه سرد
قبادخان :

عزیز خان کوری محمد خان کوری سام به گت کوری محمود به گت
کوری مراد به گت کوری صارم به گت کوری قبادخانه .

(نا ایره له «تاریخی قائم مقام» و در ۳۱۱ و ایره شه‌وه نا آخری له حلقه‌ی
«ناو‌دارانی کورد» ی ده‌ه‌ه‌ه‌ه)

ماوه‌ی بوژماره ۴

قدیان وه کو بلوره برویان وه کو هلال
چاویان مثالی نرگه مست و خمار و کال
دم چه شنی غنچه بی گوله باغی بهری به بیان
رومته دهلیی شهیده له خوین دا بوه شلال
هیناً دهلیی به میخه کی نه خشاوه سیوی سور
وه ختی که دین دهینی له سه ر کوله ورده خال
چوتهی مه مک به راست و چیی سینه و دده ایی
یه یوه نندی داری عرعره نارنج و یر تقال
نه و مبحثه به ذایقهی شعر و شاعری
زور خوشتره له نوبه ره سیو و هه ناری کال
بو باس و خواسی زهر یه ک آناری کردگار
فکری بشر ده وهستی زمانی له و دصفی لال
نه و سویسه و وه نه وشه و نسرینه بو چیه
نه و رنگ رنگی سور و سبی زردوشین و آل
بو یه ن هه تا له بیر چی خمی بهری نگبتی
بو یه ن هه تا نه مینی نیشانی له درک و دال

بویهت شه واری باغی ده دا شه و زمی کرم
 تاگهش بییته وه گولی عمرت له ژینی تال
 نه و نیشتمانه خوشه که وینیک له جنه
 بیگانه یی خه نی بوته توش ایت ده کرد سوال
 هاواری مالو باسی سه ری بو وه کو زه رو
 خوین مژنتی مه مذهبی وان کرد بوی حلال
 بو وان بو ملک و دولتی ایعه ونصیبی مهش
 تبهید و حبس و کوشتن و تکلیفی زور محال
 تریاکی حیزه کانی رزبل فطرتی ده نی
 چاریان بره بوه کرنه حصیر و جل و جه وال
 بو کوردی هیچ نه ما بو به غیری هه لاهه سین
 آغا به پت ملا به عماله سید به شال
 دهیدی نه تو به هاله نه ده بزواتی بویه نه و
 هه ر حب حیر بو هه له نی دیناوه کو گه مال
 والله مرگ خوشتره له و ژینه گه ر وه ها
 دیل و اسیری ملتی چندین هه زار سال
 ناگا ژاندی هه وری کرم ریژنه رحمتیک
 خاوینی کرده وه وه کو خنجر به مشتومال

شاعری ملی و بہ نوابانگی

گوردہہ ژار

مہ کپشہ وینہ گہر تہم وینہ یم کہ خون دہ گری
 سہرنج بدیت و بدینی دلہی بہ خونہی من
 چیبی دہوی کہ لہ پاش من بعینی تہو عکہ
 فلک بہ من جدہ کا تا بکا بہ وینہی من

شاعری گہنج و قابل و بہ نوابانگی کورد عبدالرحمن ہزار
 کوری مہلا محمد لہ بنہ مالی حسنخالیہ کہ تیرہ بیکی ماقول و نیو
 بہ دہرہ وہی کوردی موکریان ہون . لہ سالی (۱۹۲۰ م) دا لہ

سابلاخ له دایک بووه . له مندالیه وه له ژبر آموزگاری باو کیدا که
 پیاویکی زانا و به معلومات و نیشتمان په روه ر بوو تربیت کراوه و
 هه سنی ملیت و نه ته وایه تی تیکهل ره گوخوینی بووه .

هه ژار له لای باکیو ماموستا کانی سابلاخ عربی و فارسی خویندوه
 و له گهل نه و هه ش که تعلیمانی مکنبی نه تیوه هه ر به متالی خوی به
 سبک و شیوه ی ادبیاتی تازه آشنا بووه و خاوه نی استعدادیکه جوان
 و قریحه ییکه ره وانه .

هه ژار هه ر له مندالیه و عاشقی چیای به رز و سه وزو هه وای صاف
 و دیمه نی جوان و بیهاوتای کوردستان بووه و به چاویکی شاعرانه
 و دلیکی پر له ملیت روانیو په ته کیو و که تر و دهشت و ده ری
 کوردستان . له بهر نه و هه ی پتر متالی اشعاری حاجی قادر کوینی ونالی
 کردوه گیانی نیشتمان په روه ری حاجی قادر له گهل لطافت و وردی
 شیوه ی نالی ده شعره کانی هه ژاردا ییکه وه ده بیند ری ده لیبی نه و دو
 رو حه گه راونه وه ده لپاسیکه تازه و باوی نه و رودا خو ده نوین .
 وه کو ده لی :

نه ری نه ی کیژه کورده ی چاو که ژاله

نه ری نه ی شوخ و شهنگی چارده ساله

ئه تو خوت كورد و خوینی لاوی كوردان

به (تورك) ی جاوی مست كرد حواله
به خوینی مهی ده دهی آوی مژولت بزانگت بوچی سه رنیزه ی (کمال) .
رنوی سهز (آگری) ن لاجانگ و کولمهت
له خوینی نمو جوانان دا شه لاله

یان :

چاوت که گوشه داره وه کو روزی (نیشتمان)
پهیدا ده کا هه رایه کی له و کرده واریه

یان :

کولمهت گهش و به تینه وه کو جهوری مستبد
پرچت رهش و دریزه وه کو روزی کورده کان
قهدت حقی ژبانی هه موملتي پچوک آزادی کوردسانه دمت لیبی نیه نشان
ههزار ۳ ساله ییبی ناوه ته عالمی شعره وه و له ماره ی ئەم ۳-۲-۱
شدا ۲۰۰۰ شعری زیاتر کوتوه شعره کانی له گوواری (نیشتمان)
و «هاواری کوردستان» و «آوات» و روزنامه ی «کوردستان» دا
چاپو بلاو کراوه ته وه و له بهر بهرزی معنا و نرخى ئه ده بی جزمیکیشی
به نیوی (آله کوك) له ته وریز له لایهن (سه و هت مدنیته ایوی) په وه
چاپ کراوه و له طرف افسری زانا و بهرزی شورده وی (جعفر خندان)

به زمانی آذربایجانی ترجمه و چاپ کراوه نهوه .

رفیق جعفر خندان عاشقی اشعاری هه ژاره و اغلب شعره کانی
دیکهشی ده گهله به سه رهاتی وی ترجمه کردوه و له روزنامه‌ی
(وطن یولندا) و گوواری (شفق) و کتیبی (شاعر لر مجلسی)
نشریه کانی (سهومت مدنیت ایوی) و گوواری (آذربایجان) چاپی
با کودا ده رج کراوت .

هه ژار شاکاری ادبی و ملی زوره به تایه به تی جزمیکی به نیوی
(پیشه وای په شیو) که بهم زوانه چاپ ده کری به راستی گله‌ی تیدا
کردوه و له شاکاره به رزه کانیه تی .
له خودا ده خوازین هم شاعره گهنجه خوین گرمه توفیق بدابو
خرمتی نیشتمان .
ح قزلجی

له روزنامه‌ی (الوطن به لندا) و مرمره

دولتی شوروی له تیشکی روز به شه و ورده گری
دولتی شوروی بو گیرانی کارخانه یه ک تیشکی روز به کار دینی .
همه آسپاه آوینه ییکی هه یه ۹ متر پانه تیشکی روزی له سه رده گه ریته وه
و ه نهجه لیکه پر له آو دینیته کول و له و نده ی بخار لی پیدا ده کا که به شی
گه رانی کارخانه ییک بکا هم کارخانه یه له شاری (تاشکند) له جمهوری
ته زبکستانه . خه ریکن کارخانه ییکی له وه گه ورده تر دروست کهن .

بخویننه بلبلی خوین گرم و دلسوز له شادیانه‌ی بهار و چیژنی نه‌وروز
ایتر سه‌رمایی زستانی به سه‌رچوو نه‌وی توی دل به غم کرد تازه‌ده‌رچو
به حیژی تاو و باو بارانی سه‌رما له هه‌ر گوشه و ک‌ناریک بی‌آنه‌رما
دیسان وا خاککی خوی ده‌س که‌وت‌وه گول

جیگه‌ی چاک‌کردوو به توش له سه‌ر چل
گرلی جاران نیه توشی خه‌مت کا له گه‌ل بیجرانودوری هاوده‌مت کا
هنروهر پروه‌ده و زانا په‌سنده له مه‌شدا وا گه‌شو وا سه‌ر بلنده
له توش زیاتر نه‌من مسرور و شادم سرود خوینیکی خاککی یاکی مادم
هه‌تاوید تا‌منیش به‌خسیر و دیل بوم له بندی ارتجاع ماتو ذه‌لیل بوم
ولاتی گرتیبوم به‌فری هه‌ژاری کریوه‌ی نه‌گه‌تم پیدا ده‌باری
له سایه‌ی کومه‌لی یاکی دیمو کرات به آواتی دلم گه‌یوم به آوات
مژی خه‌م به شنه بای آزادی رویی له سه‌ر به‌رزانه‌آلای سه‌ر به‌خویی
چ آزادی هه‌تا وینا نه‌گه‌ر کورد له‌ریی رزگاریا ده‌یکرد ده‌سورد
به ته‌نها هوزی یا خو‌پوله سواری به‌شیر و خه‌نجه‌ریکو به‌رد و داری
ده‌هاته‌کار و هه‌ر به‌م‌جور و تهرزه ته‌واوی هه‌رد و بوی دینایه له‌رزه

ئهو یستاسه ره به سه ر کوردی ولاتی رعیت . عاشیرت . شاری . دیهاتی
له سایه ی پیشوای زانا و هنروهه ره هه مویشمه ره گه و گیانبازه یك سه ر
ژن و پیاو كچ و كور گه وره و ورد

به خوینگری به یك آواز ده لین كورد
هه مویان بیچه و شیرو صف شكینن هه مو درست هینه ره و دوژمن رفینن
به چاتر اسلحه تهجیز كراوت به چاتر تریبه تهلیم دراوت
نه خرازه ئه مره و لطنیکه خودایی كه آذربایجان دهستی برایی
له گه كوردی به راستی ناوه ته دهست

كه استعمار بكنه بهر بهست و بی ههست
چ آذربایجان آگر سه تانه ئهوی ده یهینی و لك شیرى ژبانه
له ریگای نیشتمان پاکی فدایین نیفاق سوتین و داخوازی برابین
ده ساکیه بکوخی رو به رومان مه گروهك سه گ بقورینن له دومان
مثاله گهر برا یاری برایی له لای خوا رامه گردهرد و به لایی
وره بلبیل مه به چیدیکه خاموش له توده نگو له من شعری ته رو خوش
خودا ئه و دو گه لانه پایدار که ی له جیی من ارتجاعیون هه ژار که ی
ایلاهی هه رهیمینی پیشوای كورد له ویرایه هه مو بهر گونه وای كورد
بهیمینی رهبری آذرستانی که ری وشوینی برایی باتی ده زایی

شینی ژنه گوردیک

م - شیم

۱

هه‌ی داده‌هی بیداده‌ی رو روله‌رو - نه‌ی روله داخی گرانم بو تو
 نه‌ی کوینم ده‌په‌ر روله‌ی نو جوانم - ودی قورم وده‌سه‌رمایه‌ی ژیانم
 دایکه‌که‌ت بمری روله‌ی نازارم - ده‌ک نه‌ژیم یاش تو شوره‌سوارم
 نه‌مینم له‌بو ده‌ست و جله‌وت - کوانی؟ بو نایه‌نه‌وروه‌ه‌وه‌وت
 هه‌ناوم ره‌ش بی بو قتری ره‌شت - جرگم خرابی بو کوله‌هی گه‌نت
 حیف بو چاوی وده‌کو بادامت - دریغ بو به‌ژنی وده‌نه‌مه‌مت
 روله‌گیان نه‌تو هیشنا ججه‌لی - چه‌وختی وده‌من به‌جی بیای

هه‌ی داد هه‌ی بیداد هه‌ی رو روله‌رو

بریا مردهام من له‌باتی تو

۲

منی هه‌ژاری پیری زگ سوتاو - چون یاش تو بژیم آخرشوره‌لاو
 کون کونه‌دلیم له‌ته‌جرگم - بو تو تا‌قاله‌ی جوانه‌مه‌رگم
 شه‌رته‌من سه‌رم بو تو شین بکه‌م - هه‌تا به‌مینم بو تو شین بکه‌م

گوله گه شه کم بوسیس بوی وازو - بردت بو ژیر خاک هه زار آره زو
 بو به جیت هیشتم بدبختت کردم - رویشتی بو کوی بو جیت نه بر دم
 منت به جی هیشت له و که لاوه دا - بو خوت رویشتی بو خدمت خودا
 هه ی داد هه ی بیداد هه ی رو روله رو
 دی له ده رونم له سوی تو بو سو

۴

ده زانی بو چ - روله ی نازم نین - ده به ستم له سه رگورت. کوری شین
 بویه نا گریم نه ی لاوی خوینیاک - به جوانه مرگی تو بیان خست له خاک
 بویه ده گریم نه و چرخ چی چپ گرد - ماوه ی پینه دای وه کویاوی مرد
 له سه ر نیشتمان خوت به گوشت بده ی
 هاو خوینه کانی خوت رزگار بککه ی
 به خیوم کردی روله و مک به ران - تا بو نیشتمان بتکه مه قوربان
 که چی تو یکو نشونه بهیشت آسمان - قوربانیاک بکه م من بو نیشتمان
 هه ی داد هه ی بیداد هه ی رو روله رو
 منو نیشتمان بیبککه سین نه و رو

۵

له خاک خوینا نه گه رگه وزی بای - له سه ر آزاد یوسه ره به ستی: به خودای
 هه م نه ده بوی بوت نه ده گریم - چون مردنی وا زور خوشه - به لام

دوله به مرگی طبیعی مردن . ئه ویش بو کوردان عیبه له کن من
 حیف گیانه کهم حیزانه مردی . حیف وهك ییاوی آزانه مردی
 حیف نهی گهنجی خاوبین وه کو گرل

مردی و آره زوی من نه بو حاصل
 اوف روله مردی نه کهیم به مراد . اوف روله مردبو کوردنه بون آزاد
 هه ی داد هه ی بیداد هه ی رو روله رو
 برینی جرگم فهت ناکری پاره

له غار پیاره   [ژینا]   گوناگوار ؟   [ژینا]   وه ره میر : م - م - ن

توز و خولی غم و ندامت روی داگر توم ، دوکه ای مینت
 بوری هه لگه اراوم ، ترو سه که ییکی بی هینز له قه لشتی جاوی
 ده قوله وه چو و پروشم که ناظر و آگاداری هه مو گونا حکاری موده ی
 ژینام بووه دینه دهر ، موته ییکی سامناک آندای کز و لاوازی
 خستوته ژیر زه بری خوی ها الان یاده میکی دی تیکم شکینی ، رو
 ره شی و کرده وه ی خرابی یشوم دینیه به رچاو .
 بزیکیک له نیوه راستی دلی رهش و غه بزم به تاو دهر ده چی

که به رینوینی وی شوقی ژیانم به ترس و خوفه وه ودلیکی پر له تهپ
و کورت بریوه و دریزایی روزگازی تمه نم به ههنگاری لهرزوک له
نیو دو دیوی ظلم و جنایت دا بردو ته سهر ، استیره ی ژیانم به و زوانه
له آسوکی نه بونی دا وون دهیی •

بیر بوم . هه و داو زا بهایی بونم لیکی بهرداوه . نهو آندایی ساغ
و پنهوم پواوه ، درامین هه ناسه ی ژیانمه ، دیو دزمه ی رهش و
ترسناکی روزانی رویشقو له پشت پرده ی بیر و خیالات خوم نیشان
دهدا ، دو تنو که فرمیسکی گهرم و بهسوز له نیو مژولی کورت و
آلوز به ییلومه وه نوساوه و دی کزینته وه •

تیشکی عدالت له آسمانه وه دایه دلم و نارمایی چاوی لایرد او
ژیا نه تاهو پر له جنایتیم ییشان آدا •

دهنگی نهو فرشته یم دیه گوی که له کاتی جنایت کردن و
کرده وه ی بیر همزه منعی ده کردم ایستا له نیو سه وزایی و آلووالی
وبون و بهرایی بهشته وه هانوته خوار و نامه ی وژدانم که به حروفی
زیرین اساسی فانونی خوایی تیدانو سراوه له پیش چاوی را گر توم
گیانی خطا کارم که عقلمو وژدانمی دیبل کردبو ایستا له ترسی توله ی
خودا ده له رزی و ده خرف و سه خله تیکی به جگار زور دایه •

آخ ..... هه ریذا قلبم سارد بووه ، گیانی یاغی و آگرینم کوژاره

رنکووروم په ریوه ؟ هاوار ... من گوندا حکارم له وهی شرم ده که م که
 گیانی روتم له بهرام بهر تولهی الهی دا راده وه - ستی •
 ... آی خودای عاماتانی شین و سامال ... آی خودای گوره و
 بهرز . له و ده مه پیدا که روحی په روش و په شو کاوم به خجالتی دینه
 پیشگای بهرزی تو فرشتهی رحمت و عنایتی خوت بنیره : تا وه کو
 نه و که سانهی که نوشی سه رسای مرگ پا خنکان له گیزاو و له نیو
 شه یولی سامنا کی بهرا ده بن و رز کاریات ده که ی و روناسکی
 ژیانندیان له چاودا پیدا ده لی منی چاره ده شی سیر لی شیواو به
 دلیکی پاک و گیانیکی له سه ره خو و دیدی روحی خوم - ایعی تو
 ده که م .. هیهات .. •

کوردستانی عراق
 قسه‌ی ناله‌ستدقی
 مسوان

- - هه ژار په رستی و ده ستی کلوان گرتن هه ره له اند - نی بهرز
 نه وه شپته وه •
- - مات فروشتن و نو که ری بیگانه له گل ناموس فرشتنا وان
 له تایی ته رازویه کدا •
- - نرخی آزادی له بازاری کرین و فروشتنا خوینته

هزار
دهی لیفه شوره

.....

من و نینو کم لشکرمان کرده . له گهل کیچانمان هرزه دو خورده
 همو شهو تا روز پاریزی دینن . دزی شهک زین دوژمنی خوینن
 تا به ری به یان شهر و هلایه . هر کیچه و بومن دوس به تیلایه
 شهوانه کاری صد هزار نیه . که روز روناک بویه کی دیار نیه
 روز تاده ریانکم تأمین بی ژینم . هر چی ده نه ریم یه کی نابینم
 لیفه شریکمان هه یه پوواوه . به سهر آدم و حواش دادراوه
 به ری لوسکه یه و پشتی ریتاله . هیند کونه عاسمان ییی ده لی خاله
 جار جار که ههستی سه رماییم ده کرد

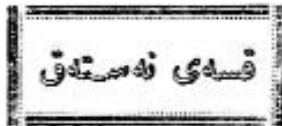
به ناعلاجی به نام بو ده برد
 مه منام لیفه سهر به کیچه له . له سهری نه ودا هر چی گونگه له
 نه و همو کیچه له ری هالاوه . نه و هرایه نه و بنیاتی ناده
 تومز خه ریکه ریشهم ده رینی . بو ره حه تی خوی من بفه وتینی
 هه تا کو به روز به حکمی قانون . بوم محکوم نه بن یا کی ون کردون
 شه و پیدیان ده کا او کاره ساته . به روزیتس جیگای استحکاماته
 روزی داده نری له سهر هه زالی . خوی لی کردومه که یخودای مالی

زور حق به جانب به شرم و عوزم . نه گهر فرییدم بیگانه و خرم
دلیل ناحقته شرور و جهردی

خودا چون ده رجم له و بگره و بهردی
من لیفه شردی خومه دهیناسم . به شه و بردویه خه و جهواسم
به وژ نه توانم فرییبی ده مه دهر . نهی منی هه ژار کام خولکه مه سه ر
بازیچهی دهستی سیاست منم . دوستم دل به غم شاپون دوژمنم
نهی شورای ملل نه گهر راست ده کهن

له ظام و زوری بازخواست نه کهن
شرعی من ده گهل لیفه شر بکن . نه و بسوتینن باکیچ قر بکن

شوان

کوردستان، عراق
.....

- ده روازهی به ختیاری له سه ر ملت به کلیلی ته ته لا و تیکوشین
ههل نه گیری نهك به واتهی لی که لك و جی نه گر .
- بیگانه آگری نا کو کیمان له ناو ههل نه گیر سینی و خوشمان
نه که وینه خوش کردنی .
- مه به ره هادریی نه وانه له کاتی پیدویستدا پشت تی نه کهن و
نه لین : آگره سوری له خرمان دوری .
- نه و کارهی هی تونیه خوتی تی ههل مه قوتینه .

چیزنی نصیبی تابلوی مدرسه‌ی بوکان

به‌یی بانگ‌پیشنی اداره‌ی فرهنگ له جنابی ژنرال مصطفی بارزانی و فرمانده‌کانی هیئ و اداره‌کانی بوکان و اولیای مندالان روزی سی شه‌مو ۱۳۲۵/۲/۱۷ چیزنی شیرنی خواردنی نصیبی تابلوی مدرسه‌ی کرزانی پیشوای کوردستان له مدرسه‌ی نیو براو گیرا . تجلیسی چیزن به خویندنه‌وه‌ی سرودی ملی کوردستان ده‌ست پیکرا :

۱ آغای حسن مدرسی سه‌رو کی فرهنگ گزارشی فرهنگیدا .

۲ بیاناتی آغای محمد محمود له لایهن جنابی ژنرال مصطفی بارزانی له خصوص و ه‌پیش که رتنی فرهنگ .

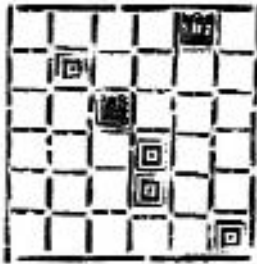
۳ بیاناتی آغای انور عبدالله له خصوص فرهنگه‌وه .

۴ شعری آغای حقیقی به هوی نصیبی تابلو .

۵ سرودی خه‌وی غفلت له لایهن شاگردانه‌وه .

له سعاتی پینجی نیوه‌رو تابلوی مدرسه له لایهن سه‌ر کردانی هیئ به احتراماتی لازمه و ه‌ورا له سه‌ر ده‌رگای مدرسه نصب کرا چیزن له سعاتی پینج و چاره‌گیلک پاش نیوه‌رو به دوعای بوی حضرتی پیشوای معظمی کوردستان خانمه‌ی هات .

جدول

له راسته را :

- ۱ - نهو چه که ی مسیحی بو هه لته لهن و بره نه وه ی ملغانی اندلس ده کاربان هینا .
- ۲ - شاریکی کوردانه له سووری کوردی تورسکیه .
- ۳ - ایناره - شریزه و پی ده لین ختر .
- ۴ - بیخوری ره نجیر - طایفه .
- ۵ - ترکی جیلا - (م) له آخری زیاده که ی «پنارس» یه وه .
- ۶ - داسی بو هه و سه لی زالم ..... .

له سه را :

- ۱ - هه بو نه وه ی پێرک داوای ده کا ۴ - حواری آخری لیفریده ی له آسرازی جوته .
- ۲ - هه ی لیته ..... ۴ - نه من کرمانجه ی کرمانج که هات فسنی یه بار وه ک ..... .
- ۵ - نه وی له آزادی و سه ریستی پیدا ده ی ۶ - نه وه ییکی آرا و لهن .

تکا

له و که سانه ی که پێرلی قبض یادانه فروشی یا آبه نه یان ده پیدا

ماوه تکا ده که یه زور خیرا پوله که مان بو بنیرن .

فیو و نیشانی هه لاله :

آپوزک :

بوکان . که یته ی محلی حزبی   آبه نه ی سالانه بو هه موان و له
دمو کرات کوردستان لکی بوکان   هه بو جیه ک ۱۲ تمه نه بو ملاوقی
گوواری هه لاله .   و معام و قوتایی ۸ تمه نه دانهی

تمه نیک .

مدیری اداره :

ح - قزلجی

گۆقاری گروگالی مندالانی کورد

جیوی خودای بی عاوتا

بزی کوردو کوردستانی بئوژن

گروگالی مندالانی

کورد

بیری کارمیرانی چاپخانه ی کوردستان

ژماره ۱

سالی ۱

۱ بانهمه ۱۳۳۵

پیشکش به : تاقه سولی هیوای کوردستان پیشرویی منالانی کورد
بوریی زانستی و هونهر آغای «علی قاضی» رولای شیرینی حضرت
پیشوای بهرزی کوردستان .

کوردستان مالی کورده

له ژماره ۱ نیشنال

به کورده میژو، به گواهی همومیزونرس و روزهلات
نامه کان له ۲۷ چرخ پیش میلادهوه، نهم چپاز شانو کیوانه
نهم دول و دهشت و شیوانه، نهم روبرار و روم و آوانهی
که نیمرو کورد تیا دا نیشترهوه، آوی لی دهخواتهوه و
کشت و کالی له بهردا ده کا له لایرن باپیره کانی تهوهوی
کورد دا گیر کراوه.

بهلی: نیمرو ۴۷ چرخه تهواوه که کورد له کورد-
نشانا دا ده نیشیت همو کالین و قسویژنیک، همو دول و
دهههیکو همو میرگ و چیهه نیکو نهم وهلانههی له بهرانهر
بهلامازی دروسیه کن به خوینی خوی بارا و سسور کردوه
لایهوه کانی میژو پرن له باسی نهم شهزانه که نه تهوهوی کورد
بو پارازتنی نشنامه کهی نوش هاتروه نهم آسان و بانگو
روژ و نهسیرانه له خاکو کوردستان دا شاددن که لی خوین
ریژی شهران بوون و به هازاران لای کوردیان دیره که له
خریدا ده تلیهوه بوچی؟! بو پارازتنی وهلانه که بیان له بهلاماری
بهلاماردران، خلاصه کورد نهم کوردستانهی ایستای به
خوین له آدمی زان کرپوه و هر گیز به خورایسی له دهس

خوی نادا . بهش گردنی گوردستان ، بلاو کردنه وهی و
 له ناوردنی گورد چنا به تیکی زله که له میژودا نه دیشراوه .
 گورد به هه مو . هیزنی خوی ده چری کینی ده لسی ؛
 گوردستان مالی خومه به کسی نادم ؛ وه لاتی خوم بو کس
 به چی ناهیم ؛ له گوردستان برم ؛ له گوردستان ژدیوم ؛
 دمژیم ؛ ده بی هه ره له گوردستان و ریگای گوردستانیش
 دایرم وهه بیلورین

گوریزه بانهی جه و توی پیغمبری اسلام (س.ع)

نه پیغمبره خوشه ویت له ۱۲ مانگی ربیع الاول
 ۵۷۱ میلادی له شاری مکه له مالی مانی خوی «ابوطالب»
 کیتی تاریک و تنوکی کفر و نه زانی به نوری روزی
 وجودی خوی روناک کرد .

«عبدالطلب» با پیبری هه ربه مه لوتکه بی بردی بو
 کبه و طوافی پی کرد . و روزی جهوتش میوانداریکی
 باشی کرد بو گهره کانی قریش و نیوی ناد محمد صلی الله
 علیه وسلم ، فریسه کان چون نه ونیره بان نهیستو لی بان
 برسی ؛ بوچی وات نیو نا ؟ فهرموی هیوادارم نسویاس
 بگری و نیوی به چاکه پیری .

پیره میردی سلیمانیش به و پونهوه نه وهه بهستی زیره وهی

گوتوره :

قورباتی نیوت . نیوت چاند خوشه
آدهت گولا و برت و نهوشه
نیرکس آدهتی نهاندای تویه
بویه پهسته نورهنگ و بویه
نیوت برونه بهسته نریشه
کلیلی ده رگای باغی بههسته
له زیر باره گای خوادا نوسراوه
فرستاده بیت پی پی پیراوه
به نیوی توره چرا هل کرا
له دور ونیزیک دی ی بی ده رگرا
خرا نیوی کردوی به هاو نیوی خری
مایه ی بلندی نیوی خودانوی

نیشتمان پهروهری یونانیه کان

یونانیه کان کله آزایی و شهرکوری دا نیو بسانگیان هه به
ده گبرناره و دختیکی بو شهریک نهرانی لشکر دراپوو : لاویک
بو بومی خوی پلزیاره جووه لایه دایکی و کونی : دایه روسی
دوژمن له روبه گای من دروزره و روسی من کورنه و تا گانه
دوژمن . دایکی بی بومی دیربانه گپانی کوره گای بیت و پلزی
پیلای : دس به سی کونی روک نوز دوسی هانگاو بجومیش . نه بیا
روبه گت ده گانه دوژمن .

قهلم

هزار : شاعری ملی

هر سو تیکه بسوه کان زور باش ده باین
که آورد آزانسری خهلکی جهانن
همه میزو کهوای آزایی کورده
له نیو شانده دا هر کورده گبرده
دسی شمشیری وان همه ردی در بسوه
له ترسی نیزه یان آسمان چه میوه
بهلام چون شیبورو نیزه بی قهلم بسوه
به شی تیه له دنیا دورد و خه م بود
له یکرمان ده دا شمشیری خومان
له خومان بوو پوکوانی تار و پومان
له دنیا وا ده مان که وزاند سه رو له ش
له که نجی سه ربه خوینی بی ههز و به ش
له بهر جهلی وه لانی کورده واری
له شانی نیشبور توزی همه زاری
قهلم به پدا برو چار سالی نه کیشا
تفانی ونگه تی لایسرد له پیشا

به بی شمشیر و نیزه و گوشت و گوشتار
 و ولاتی کوردی آزاد کرد و رزگار
 له و برا ساز پرو سه که و نئی کورد
 به وی امضا کرا حوریه تی کورد
 رئیس جمهوری محبوب و عزیز مان
 چنانی پیشوای به رز و به ریز مان
 به روح و عقل و عدل و نکت زانی
 نیه بو شه ، له سه و نم هه رده ثانی
 له سایه ی خورندن و نوکی قهلم بو
 که بومه لایبری ده ردو نلمم بو
 هه تاماوه ده رو دهشت کیروادی
 بینی پیشوای ایسه به شادی

آزادی کیه یه ؟ ص . ب

واهلده که وی قوتایه کی مندل ، نیگه یشتو وزیرنگه
 گله بابی له کافه یه کی خاوه ن باغ و باغچه ده بن ده و به یسه دا
 کومه لیک له دانیشوی وی گفتو گوله باسی آزادی ده کن ا
 کوره که له و کاته دا چاوی به بولبولیک ده که وی که له نیوقه فز
 دا ده بی ؛ ده لی بابه گیان ؛ رهنگه نهومی آزادی ! ام بابی
 ده پرسه روله به چیرا زانیت نه وه آزادیه :

- زور به دل خوشی بابه گیان : بویه دهزا تخ
 دهینم لهو که نموقه نونوقله - روانه، لهپو نهوقه فسه پاک
 وخالوتهدا به دلشادی و چمنله سه ما رای ده بویری
 نارولهی شیرینم : نهوه نه دلخورشه نه هه لده پوری
 بهلکو لهوه زه زیان خورا ده پیکینی بورز گاری لهوقه فسه
 وبو نهومی خوی آزاد کاکاا و نهو دنکه هه رونهی ؟ که
 له نیو خول و خاک دا وه گیری ده گهوی پیی له ونونول
 قهنده چاک تره که له نیو نهو قه فسه خار بنده دا کچه گیری
 ده گوی و دهی خورا .

نهجا بشریش هه: وهها - له دنیا دا آزادی خوشتر من
 بهمشه و گوره ترین نسته بر ریگی زبانی بشر و
 بهلکو مهرگی بهشمرهف سه ده هزار بار خوشتره له
 دیلی و زبردستی بیگانان ...

بهشی پز شکی

کوتوی

به کپاک لهمنخوشیه گیره وه کان که همیشه گازور ه
 گم له وه لاتی نیبه دا هیه ؛ که ونوی دینوئیده .
 بهشی زوری بکروی که ونوی به خوی آو؛ به

نهیته وه چون جگت و بهر کی نه خوش اناو آودا ده شون مین
که ده چینه نا، او نه و جار له خوار دنه وهی نه و آوه انسانی -
توشی نه خوشی نه بی .

جاله بهر نه وه نه بی له وه ختی بلا و بهر نه وهی نه و نه خرشیه انسان
چا کی خوی بیاریزی؛ و له قابو قاچاقی نه خرش داشت نه خوار او
که شتی نه خوشی تیداده شوری نه بخواته وه و له سه ر که و
نه خوشیش پیوسته که جگت و بهر کی نه خوش له و آوانه دا کا
ده یخونه وه نه شون؛ تانه بهر وهی بلا و بهر نه وهی نه و نه خوشی

بو کچان

کچه کوردنوش وه آو کا کت بخورنه
له خورندن چاره کانم دا مهینه
برات محتاجی یاری دانی
که لیک پیوستی فکری جوان
له کاکی خوت که وی بخورنه داده
که حیوانه هه چیکی بی سه واده
آیاده زانی معنای دبیر کرانی نه وه یه - حکومتی
به دهستی میلهت - بو میلهت

دهستوری زمانی کوردی

دهرسی به گهه

ههسوده زانین که ووشه د کلیسه، له پیت د حرف، ووتنی ته واوله و
وشانه ریک ده خیرین .

یوسته بزانین ته ویتانهی که له کوردی د ایه کار د پیرین و ووشه .
یان لی دروست ده بی چه نکل و چین .

ته ویتانهی که به پیتی هجای عربی نورد هیرین ۲۸ پیتن ،
جگه له ۶ پیت دث ، ذ ، ص ، ش ، ط ، ظ ، به تاییه تی عربیین
ماوله به پیتی کوردی بره ریه پیلانته ریکن و شهوانن .

ا ب ت ج ح خ د ر ز س ش یح . غ ف ق ک
ل م ن و ی

و شش پیتی ترن که تاییه تی کوردیه نه مانه ن :-
(پ ، ج ، ز ، ف ، ۳ نخته دار) گ ، ل دة له و ،
که واپوو کوردی به نی ۲۸ پیت .

ووتنی پیاوه ژیره کان

- ۱ یار . سه رمایه ی هه ره به ترخه له دون پادا و ستالین ،
- ۲ قضیت چه سودیکه ی هه به ۱ نه که سه ره به شتی نه می (لامارتین)
- ۳ توله به صبره ، به لام به زه صبره .

۸

بالوردی کچھ کوردیک

سہلاویڑ: زہرہ

بہرہزای سہر بہردانم	کیڑولہی کورد ستانم
لہ خواوہ بہ من جوانم	کہ نیرہی نیو شاخانم
تو و رہہ من پیہتہ	نہی نہو کہسہی بیوینہ
لہ خواوہ بہ من جوانم	کاری خوا چند شیرینہ
بہ دہرمان جوان بی رنگم	نہ رومی نہ فہ رنگم
لہ خواوہ بہ من جوانم	کچیکیشوخ و شنگم
نہ بہ رنگ زہفرانم	نہ چینی نہ چابانم
لہ خواوہ بہ من جوانم	وہنہوشہی نیو بانانم
نہ لیج زل روو رہشم	نہ سودانی و حہ بہ ششم
لہ خواوہ بہ من جوانم	ہمیشہ وک گول کہ ششم
وک گیا بہندی بہ ہشتم	کہ نیرہی شاخ و دہ شتم

ریحانہ بہ سور شتم

لہ خواوہ بہ من جوانم

من بازی دار ستانم چار شہینی کویستانم

آوا بی کورد ستانم

لہ خواوہ بہ من جوانم

آواتی مندالیک

روژیکى له مندالیکيان پرسى بوچی وادامایى له
 ونامى نه وپرسياره بريك سهرى دانواند کوتى ؛ بوچی دانمینه
 دلخوشى به وانه به ؛ به زانست که بگه نى من لى بی به شه
 آزادی که زیاترینى ها بخویند کانم ایستاش نازانن چی میوه ییکه
 به صنعته که میله تانی دی له آسمان ده روئو ژیرده ریا کشف
 ده گن تازه کوردستانی ئیه یاسى النویى ده کا روژیکى
 نه من شاددهیم که گورده وچوک وژن ویایى ولاته کهم خوینده وار
 بن نه وروژه خوشه که آلاى سه به خریى کوردستان له سه ر
 چیا به کانی آرادات به رسته وه نوی ژوژى دانامینم که
 جوتیار به ترا کتور کارى ده کا نوی روژى که ؛ کوردستانی
 جوان به مریته به بینم ده توانم بلیم دامانیم و دشادم . ؟

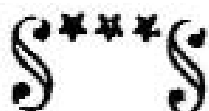
هه بل ده لى

کوریك له لاشوریکى بی دهنگو هه رادانیشبو شه شنى
 باى به هار بونی هه رهل وه نهوشه ی که پشکرتبو بو برد ، گوربه
 که وه دووی نه بو نه غوشه گوت و بو دیته وه ی وه نهوشه که ده چی
 وای بینته وه ایر نازانی به بزوتنه وه به کی شیتانه وه نهوشه که ی
 له ژیریبی خریدانان کردونه وه !

۱.

مسابقه

- ۱ - ژنيك كوريكي به باوه شه و به بو ؛ لي يان پري
كوره چي ته ؟ كوتی : د كوري كورمه ، و برای میردمه .
- ۲ - دوو كوريكي وه دودوان به كيك يان به نري نري
وت : « خالنه من مامی تو بایی من بايیری تو . »
- قوتايان نري كه جوابی راستی نه و دوو مسابقه مان بو بنوسنه وه ،
تهرتیبی كه بشتی جواب به چوار نه و نه و نه وان ؛ هر نه نری
دو نيك نه و مجاهی به ناوی جایزه بوده نیردري و ناویشيان له مجنه
له دا چاپده كری .
- د ماره ی قبولی جواب ۵ روزه ،

(مزجمینی)

هزاره ی دودا مشای ریاضی ش به مسابقه طهر حده كری .

آموزگارانی خوشه‌ویست

نه و مجله به تهنیا بوروناک کردنی پیری خوینده‌واران و
و مندالانی کورده .

و چون له ریکای تعلیم و تهریهت دا ایوه له ایبه شاره زانرن ؛ تکایه
نظریه‌ی خوتانمان بو بنوسن تا هر چونیکی باشی وه ره جوریک
ده کهل پیری خوینده‌واران مساعدتربی ؛ به وجوره ژماره -
کانی دوابی وه دهر بنهین .

مینالانی خوشه‌ویست
له و گواره‌هی ایوه به
ده توان له منده ره جات
دا شرکت بکن .

به نیوی خودای بی هاوتا   بژی کورد و کوردستانی مهزن

گروگالی مندالانی کورد

بیری کارگه رانی چاپخانه ی کوردستان

ژماره ۱

سالی ۱

۱ بانهمه ۱۳۲۵

پیشه‌کەشه به: تاقه گۆلی هیوای کوردستان پیشپه‌وی مندالانی کورد بو پئی زانستی
و هونه‌ر ئاغای «عه‌لی قازی» پۆله‌ی شیرینی هه‌زهرتی پیشه‌وای به‌رزی کوردستان.

کوردستان مالى كورده

له ژماره (١)ى نيشتمان

بهگويږه مېژوو، به گهواهي هه موو مېژوونوس و پوژه لآت ناسه كان له ٢٧ چه رخي پيش ميلاده وه ئه م چيا و شاخ و كيوانه ئه م دوّل و دهشت و شيوانه، ئه م پويار و گوّم و ئاوانه ي كه ئيمپو كورد تيا دانيشتووه، ئاوي لي دهخواته وه و كشتوكالي له به ردا دهكا له لايه ن باپيره كانى نه ته وه ي كورد داگيركراوه.

به لي: ئيمپو ٤٧ چه رخي ته واوه كه كورد له كوردستاندا داده نيشيت هه موو كه لين و قوژبنيك، هه موو دوّل و دهره يه ك و هه موو ميژگ و چيمه نيكي ئه م ولاته ي له به رامبه ر په لامارى دراوسيه كان به خوينى خوي پاراو و سووركردووه لاپه رپه كانى مېژوو پرن له باسى ئه م شه رانه كه نه ته وه ي كورد بو پاراستنى نيشتمانه كه ي تووشى هاتووه ئه م ئاسمان و مانگ و پوژ و ئه ستيرانه له خاكى كوردستاندا شاهيدى گه لي خوين ريژى و شه ران بوون و به ه زاران لاوي كورديان ديوه كه له خويندا ده تلپته وه بوچى؟! بو پاراستنى ولاته كه يان له په لامارى په لامارده ران، خولاسه كورد ئه م كوردستانه ي ئيستاي به خوين له ئاده ميزاد كرپوه و هه رگيز به خوږايى له ده ست خوي نادات.

به ش كردنى كوردستان، بلاوكردنه وه ي و له ناو بردنى كورد جينا يه تيكي زله كه له مېژوودا نه ديتراوه. كورد به هه موو هيژى خوي ده چريكيني ده لي:

كوردستان مالى خوّمه به كه سى نادم؛ وه لاتي خوّم بو كه س به جي ناهي لم؛ له كوردستان ژياوم و ده ژيم؛ ده بي هه ر له كوردستان و ريگاي كوردستانيش دا بمرم.

وهه ابى بلووربان

گوڙه بانه‌ی حه‌وتوی پیغه‌مبه‌ری ئیسلام (د.خ)

ئهم پیغه‌مبه‌ره خوښه‌ویسیه له ۱۲ی مانگی ره‌بیعولته‌وه‌لی ۵۷۱ی میلادی له شاری مه‌ککه له مالی مامی خوئی «ئهبو تالب» گیتی تاریک و تنوکی کفر و نه‌زانی به نووری پوژی وجودی خوئی رووناک کرد (عه‌بدولموتته‌لیب)ی باپی‌ری هه‌ر به مه‌لوټکه‌یی بردی بوټکه‌عبه و ته‌وافی پی کرد. وه پوژی حه‌وته‌ش میوانداریکی باشی کرد بوټکه‌وره‌کانی قوره‌یش و نیوی نا «محه‌مه‌د» «سه‌له‌لاهو عه‌له‌یهی وه‌سه‌له‌م» قوره‌یشه‌کان چون ئه‌و نیوه‌یان نه‌بیستبوو لیان پرسی: بوچی وات نیونا؟ فه‌رمووی هیوادام سوپاس بکری و نیوی به چاکه‌ببری.

پیره‌میردی سلیمانیش به‌و بونه‌وه ئه‌و هه‌لبه‌سته‌ی ژیره‌وه‌ی گوتوه:

قوربانی نیوت، نیوت چه‌ند خوښه

ناره‌قت گولاو بونت وه‌نه‌وشه

نیرگس ناره‌قه‌ی نه‌ندامی تو‌یه

بو‌یه په‌سندنه‌وه رهنگ و بو‌یه

نیوت بو‌وه‌ته به‌سته‌ی فریشته

کلیلی ده‌رگای باغی به‌هه‌شته

له‌ژیر باره‌گای خوادا نووسراوه

فرستاده‌بییت پی سپ‌یرراوه

به نیوی تو‌وه چ‌را هه‌ل‌کرا

له‌ دوور و نیزیک ری پی ده‌رکرا

خو نیوی کردووی به‌هاون‌یوی خوئی

مایه‌ی بلندی نیوی خودا توئی

نىشتمان پەرۋەرى يۇنانىيەكان

يۇنانىيەكان كە لە ئازايى و شەركەرىدا نىوبانگيان ھەيە؛ دەگىرنەۋە ۋەختىك بۆشەرىك
فەرمانى لەشكر درابوو؛ لاۋىك بۇ ئەۋەى خۆى بدزىتەۋە چوۋە لاي دايكى و گوتى: دايە
رومبى دوژمن لە رومبەكەى من درىژترەۋ رومبى من كورتەۋ ناگاتە دوژمن. دايكى بۇ
ئەۋەى دەربەستى گيانى كورەكەى بى؛ دەس بەجى گوتى: رۆلە تۆدوۋ سى ھەنگاۋ بچوۋە
پىش. ئەنجا رومبەكەت دەگاتە دوژمن.

قەلەم

ھەژار: شاعىرى مىللى

ھەموو تىگەيىۋەكان زۆر باش دەزانن
كە كورد ئازاترى خەلكى جىھانن
ھەموو مېژوو گەۋاي ئازايى كوردە
لە نىۋ شانامەدا ھەر كوردە گوردە
دەمى شمشىرى وان ھەردى درپوۋە
لە ترسى نىزەيان ئاسمان چەمىۋە
بەلام چون شىرو نىزە بى قەلەم بوو
بەشى ئىمە دونيا دەرد و خەم بوو
لە يەكترمان دەدا شمشىرى خۇمان
لە خۇمان بوو پوۋانى تار و پۇمان
لە دونيا ۋا دەمان گەوزاند سەر و لەش
لە گەنجى سەربەخۆى بى ھەز و بەش
لەبەر جەھلى ۋەلاتى كوردەۋارى
لە شانى نىشتبوو تۆزى ھەژارى

قهلهم په‌یدابوو چوار سالی نه‌کیشا
 نفاق و نه‌گبه‌تی لابرده‌ له‌ پيشا
 به‌بی شمشيرو نيزه و کوشته و کوشتار
 وه‌لاتی کوردی نازاد کرد و پرزگار
 له‌ویرا سازبوو سه‌رکه‌وتنی کورد
 به‌وی ئیمزا کرا حورییه‌تی کورد
 ره‌ئیس جمهوری مه‌حوب و عه‌زیمان
 جه‌نابی پيشه‌وای به‌رز و به‌ریمان
 به‌ روح و عه‌قل و عه‌دل و نوکته‌زانی
 نییه‌ بو‌ئو، له‌سه‌ر ئهم هه‌رده‌ ثانی
 له‌سایه‌ی خویندن و نووکی قه‌له‌م بوو
 که بوومه‌ لابه‌ری دهرده‌ و ئه‌له‌م بوو
 هه‌تا ماوه‌ دهرده‌ ده‌شت کیوو وادی
 بمیننی پيشه‌وای ئیمه‌ به‌شادی

نازادی کیه‌یه‌؟

ص. ب

وا هه‌لده‌که‌وئ قوتابه‌یه‌کی منداڵ، تیگه‌بشتوو و زرینگ له‌گه‌ل بابی له‌ کافه‌یه‌کی خاوه‌ن
 باغ و باغچه‌ ده‌بن ده‌و به‌ینه‌دا کۆمه‌لێک له‌ دانیشتووی وئ گفتوگۆ له‌ باسی نازادی
 ده‌که‌ن! کورپه‌که‌ له‌وکاته‌دا چاوی به‌بولبولێک ده‌که‌وئ که له‌ نیو قه‌فه‌زدا ده‌بی؛ ده‌لئ
 بابه‌گیان: رهنگه‌ ئه‌وه‌بی نازادی؟! بابی ده‌پرسی رۆله‌ به‌ چیرا زانیت ئه‌وه‌ نازادییه‌:
 - زۆر به‌دل خۆشی بابه‌گیان: بۆیه‌ ده‌زانم ده‌بینم له‌و گه‌نم و قه‌ند و نوغله‌ جوانه‌، له
 نیو ئه‌و قه‌فه‌سه‌ پاک و خاوینه‌دا به‌دلشادی و چه‌قله‌ سه‌ما راپه‌ده‌بوئری.

نا پۇلەي شيرينم: ئەو نەدلىخۇشە نە ھەلدەپەرى بەلكو لە ھەرەزىيان خۇ پادەپسكىنى
بۇر زىگارى لەو قەفەزەو بۇ ئەوھى خۇي ئازادكا!! و ئەو دەنكە ھەرزەنى كە لە نيو خۇل و
خاكدا ھەگىرى دەكەوى پىي لەو نوغل و قەندە چاكتەرە كە لە نيو ئەو قەفەسە خاوينەدا
گىرى دەكەوى و دەيخوا.

ئەوجا بەشەرىش ھەروھە – لە دونيادا ئازادى خۇشتىن بەشە و گەورەترىن نىعمەتە
بۇ رىگاي بەشەر بەلكو مەرگى بەشەرەف سەد ھەزار بار خۇشتەرە لە دىلى و ژىردەستى
بىگانان..

بەشى پزىشكى

كەوتوويى

ق.م

يەككە لە نەخۇشەيە گىيرەوھەكان كە ھەمىشە گا زۇرگا كەم لە ۋەلاتى ئىمەدا ھەيە؛
كەوتوويى (تيفوئىد)ە، بەشى زۇرى مىكروبي كەوتوويى بە ھۆي ئاۋ بىلاۋ ئەبىتەوھ چۇن
جلك و بەرگى نەخۇش لە ناۋ ئاۋدا دەشۇن مىكروبهكەي دەچىتە ناۋ ئاۋ، ئەوجا لە
خواردەنەوھى ئەو ئاۋە ئىنسانى ساخ تووشى نەخۇشى ئەبى. جا لەبەر ئەوھ ئەبى لە
ۋەختى بىلاۋبوونەوھى ئەو نەخۇشە ئىنسان چاكى خۇي بپارىزى؛ و لە قاپ و قاچاغى
نەخۇشدا شت نەخاۋ ئاۋ كە شتى نەخۇش تىدا دەشۇرى نەيخواتەوھ لەسەر كەسى
نەخۇشيش پىۋىستە كە جلك و بەرگى نەخۇش لەو ئاۋانەدا كە دەيخۇنەوھ نەشۇن؛ تا
نەبنە ھۆي بىلاۋبوونەوھى ئەو نەخۇشەيە.

بۇ كچان

كچه كورد تۆش وهكو كاكْت بخوئنه

له خوئندن چاوهكانم دامه مئنه

برات محتاجى يارى دانى

گهليگ پئويستى فيكرى جوانى

له كاكى خوت كهوى بخوئنه داده

كه حهوانه ههچكى بى سواده

ئايا دهزاني مهنائى ديموكراسى ئهويهه - حكومتهتى

بهدهستى ميللهت - بۇ ميللهت.

دهستووری زمانی کوردی

دهرسی یهکه م

هموو دهزانی که وشه (که لیمه) له پیت (حرف) و وتهی تهواو لهو پیت و وشانه پیک دهخرین.

بویه پئویسته بزانی نهو پیتانهی که له کوردیدا بهکاردههینرین و وشه یان لی دروست دهبی چهندن و چین.

نهو پیتانهی که به پیتی هیجای عه ره بی نیوده برین (۲۸) پیتن، جگه له (۶) پیت «ث، ذ، ص، ض، ط، ظ» به تایبه تی عه ره بین.

ماوه له پیتی کوردی و عه ره بیدا شریکن و نهوانه ن:

ا ب ت ج ح خ د ر ز س ش ع غ ف ق ک ل م ن و ه ی

وه شش پیتی ترن که تایبه تی کوردیه نه مانه ن:

(پ، چ، ژ، ف (سی نوخته دار) گ، ل «قه لهو»

که وابوو کوردی په تی ۲۸ پیته.

وتهی پیاوه ژیره کان

۱- پیاو سه رمایه ی هه ره به نرخه له دونیادا «ستالین»

۲- فه زیله ت چ سوودیکی هه یه؛ نه گه ر سه ره به ستی نه بی «لامارتین»

۳- تۆله به سه به ره، به لام به زه به زه.

بالورہی کچہ کوردیک

گہلاویژ: زیوہر

کیژۆلہی کوردستانم	بہرہزای سہر بہردانم
کہتیرہی نیو شاخانم	لہ خواوہیہ من جوانم
ئہی ئہو کہسہی بیویئہ	تو وەرہ من ببینہ
کاری خوا چہند شیرینہ	لہ خواوہیہ من جوانم
نہ پومی نہ فہرہنگم	بہ دەرمان جوان بی رہنگم
کچیکی شوخ و شہنگم	لہ خواوہیہ من جوانم
نہچینی نہ چاپانم	نہ بہرہنگ زہعفہرانم
وہنہوشہی نیو باغانم	لہ خواوہیہ من جوانم
نہسودانی و حہبہشم	نہلچ زل روو رہشم
ہہمیشہ وک گول گہشم	وک گیا بہندی بہہہشتم

رہیحانہیہ سورشتم

لہ خواوہیہ من جوانم

من بازی دارستانم   چاو شہہینی کوستانم

ئاوابی کوردستانم

لہ خواوہیہ من جوانم

ئاواتى مندالىك

دلشاد

رۆژىك له مندالىكيان پرسى بۆچى وا دامامى: له وهرامى ئەو پرسىاره برېك سەرى دانواند گوتى: بۆچى دانەمىنىم دل خۆشى بەوانەيه: بەزانست كه مىللهتى من لىي بى بەشه، به ئازادىي كه زياترين هاوخويئەكانم ئىستاش نازانن چى ميوه ييكة بهسنهته كه مىللهتانى دى له ئاسمان و دەررونى ژىر دەريا كەشف دەكەن تازە كوردستانى ئىمه باسى ئەلف و بى دەكا رۆژىك كه من شاد دەم كه گەوره و بچوك و ژن و پياوى ولاتەكەم خوئندەواربن ئەو رۆژە خۆشه كه ئالاي سەربەخويى كوردستان لەسەر چىايەكانى ئارارات بلەرئەوه ئەوى رۆژى دانامىنىم كه جوتيار به تراكتور كارى دەكا ئەوى رۆژى كه: كوردستانى جوان بەم وئەيه بىنىم دەتوانم بلئيم دامام نىم و دلشادم.

هەبل دەلى

كوپرىك لەلا شەويكى بى دەنگ و هەرا دانىشتبوو شەشنى باى بەهار بۆنى هەولە وەنەوشەى كه پشكووتبوو بۆ برد، كوپرەكه وەدوى ئەو بۆنە خۆشه كەوت و بۆ دىتنەوهى وەنەوشەكه دەچى و ناى بىنىتەوه ئىتر نازانى بە بزوتنەوهيهكى شىتانه وەنەوشەكهى لەژىر پىي خويدا پان كردۆتەوه!

شيعار بۇ ھەموو كوردېك

نيشتمان

بابم زۆر جارن پېي گوتووم لە ميژووشدا خویندوومەتەو نیشتمانی خوشەويستی من
كوردستانە لەو خاكە پاك و بەرپزەدا من لەدايك بووم و پەرورەروم ھەر لەو خاكە
پېرۆزەشدا دەبى بە ھەموو ئامانجىكى خۆم بگەم و لە كۆششى خۆم بەر بخۆم.

بەختيارى من و نیشتمانم پېكەو بەندیوارىكى تونديان ھەيە بۆيە ھەر كۆششىكى لە
رېگای سەربەرز و سەرفەرازى نیشتمانا دەيكەم بۇ پياوانە كۆشاون و لەو پېناویدا
سەريان داناو چاوى دېرېكى گېتى لە بەرانبەر تيشكى ھەتاوى فيداكارى و خۆبەخت
كردنى ئەواندا ھەلنايىت!

لە رېگای نیشتمان، لە پېناو و دەست ھېنانى ئيفتيخار و شەرەفدا گيانبازى پيشەى
پېشوونيانى منە؛ ئەوان بە خوینی خويان گولستانى كوردستانيان پاراو و سوورکردووه
بريقەى شمشيريان لە نيو دېرېكانى دېرېكدا تروسكەى دېت.

ئاخو پېتان وايە من لە رۆلەى ئەو كوردە گوردانەم خوو رەوشتى باب و پاپيرى خۆم
لەبیر دەبەمەو؟ ئەگەر ئەو كارە پېويستە لە من پوويدا بزائن ئەمن كوردنيم؛ بۆشم نييه
بە خۆم بلېم كورد و ئەو ناوہ بەرز و پاكە دینى و ميللى خوى لە رېگای سەربەستى
كوردستاندا بمرىت!

مسابەقە

۱- ژنيك كورپىكى بەباۋەشەۋە بوو؟ لىيان پرسى ئەو كورپە چىتە؟

گوتى: «كورپى كورمە، براى مېردمە»

۲- دوو كورپىكەۋە دەدوان يەككىيان بەۋى ترى وت: «خالە ئەمە مامى تۇ بابى من باپىرى تۇ.»

ئەو قوتابيانەى كە جۋابى راستى ئەو دوو مسابەقەمان بۇ بنوسنەۋە، بە تەرتىبى گەيشتنى جۋاب بە چۋار نەفەر لەوان؟ ھەر نەفەرى (دەنكىك) ئەو مەجەلەى بەناۋى جايىزە بۇ دەنېردى و ناويشيان لە مەجەلەكەدا چاپ دەكرى.

«ماۋەى قىبوولى جۋاب ۵ رۆژە»

***

(مزگىنى)

لە ژمارەى دوودا مەسەلەى رىيازىش بە مسابەقە تەرح دەكرىت.

ئامۇژگارانى خۇشەۋىست

ئەو مەجەلەى تەنيا بۇ پوونكردى بىرى خويندەۋاران و مندالانى كوردە. و چون لە رىگى تەعلیم و تەربىيەدا ئىۋە لە ئىمە شارەزاترن؟ تكايە نەزەرىيەى خۇتانمان بۇ بنوسن تا ھەر چۇنكىك باش بى و ھەر جۇرىكى دەگەل بىرى خويندەۋاران موساعيدتر بى؛ بەو جۇرە ژمارەكانى دوايى ۋەدەر بخەين.

منالانى خۇشەۋىست ئەو گۇۋارە ھى ئىۋەىە دەتوانن لە مندەرەجاتدا شىركەت بكن.

په نیوی خودای بهرزی بی هاوتنا   پزی کوردو کوردستانی ملان

گروگالی مندالانی

کورد

بیری کارمه رانی چاپخانه بی کوردستان

ژماره ۲

سالی ۱

۱ جوزردان ۱۳۲۵

مهاباد - چاپخانه بی کوردستان

آموزگارانی خوشه‌ویست

نه و مجله به تهنیا بوروناك كردنى بیری خوینده‌واران و
و مندالانی کورده .
و چون له ربگای تعلیم و ته‌ریهت دا ایره له ایبه شاره زاترن ؛ تکایه
نظریه‌ی خوتانمان بو بنوسن تا هه‌ر چو نیکی باشی وهه‌ر جور یکی
ده‌گه‌ل بیری خوینده‌واران مساعده‌تری ؛ به‌وجوره زماره -
کانی دوایی و مدده‌ر بنه‌ین .

§ منالانی خوشه‌ویست §
§ له و سواره‌هی ابوه‌به §
§ ده‌توان له‌نده‌ره‌جات §
§ داش‌ک‌ت‌ب‌گ‌ن . §

[ستایشی خودا]

نهی بی نظیر و همتا : همه توی که بهره براری
 بی دار و بی دیاری ؛ بی آرزو پاینداری
 بو بانی مهدی بانی ؛ دمایه کنی خه زانی
 بومه زره می نه قیران ؛ بارانه کنی به ماری
 بو یادشا نشانی بوه ره سوادی نه معظم
 بی صدر و شانشینی ؛ بی بهره بهره داری
 جهیاری بی فتوری ؛ سوانماتی بی قصوری
 ره ززاقی مارو موری ؛ آودیری دیسه کاری
 فیروزه نهختی گوردون ؛ مه صنوعی نهفتی تویه
 یاقوت و لعل روزه ؛ نهستیره کان توراری
 جوو سه کانی تسویه ؛ بی جوو بی مکانی
 لیلو نه ماری تسویه ؛ بی لیلو بی نه ماری
 هر نهمری نومه داره ؛ بسو کاروباری دالم
 هر چه نده بی وه زیرو بی صدره کاروباری
 صمرا نه وه رده ؛ شوقی خورشیدو ماهی تابان
 دوچارین شهو روز ؛ بی محملو عماری
 معلومه بوچی حاجی ؛ مدحت نه کابه کوردی
 تا که س نهلی به کوردی ؛ نه کراوه مه تخی باری

داد گای حیوانات

لافرنتین فدیلسوفی به اوبانکی فرانسوی چیرو کبی
هه به ولهوی دا دهلی :

روزیک حیوانات هه ربان غریبونه و سه مان لسه ر نهوه
بوو که چی دی زورایه کتر نه کتر و به کتر نه غریب . بوئوه
آمانچه قه زاریا دا داد گایه ک تشکیل بدن که کرده وهی
رابر دووی هه روان سارم بکا داد گا تشکیل درا . له شیرا هه نا
که رو که روزیک هه سرحاضر بوون .

برسیار له شیرا که پادخای حیواناته دست پیکرا :
شیر : روزیک یان تیر خواردن ده گه رام . آسکیک ویچوه
آسکیکم چاوی ککوت ، منیش نه گه چن تیر بوم په لاهام
بو بردن وله پیندا بیچوه گم له پیش چاوی آسک که خوارد
وه دواپه آسک که شم خوارد .

داد گا : قه ربان ا کاریککی زور چاکان کرده ا
پاینگ و کرد کیش هه ریه که کرده غراپه کانی خوبان
گیراوه و داد گا تسدی کرد ا

پاشان نوبه کی که می به ته زمان هات :
که ر : به عار بوو . له وه خوش بوو ، منیش که زورم برسی
بوو دستم کرد به خواردن . له وه زیاتر گونا هیک تر م نه .

داد کا : ڈی کانری گریخ کار ، چون د ہی توبہ و میس و -
 برکاری خرتوبہ گرای شین و حرائی بہاری بہری م ! .
 ییکرن ، ییکوژن .
 شیرو گور گہو پندگہ ا بکرا . نہوری کوری بستہ زمانیان دا
 پارچہ پارچہ بان کردہ لہخ بان ہش گرد .
 بروہی گہنا : گا دوو سوورین و پیدی زورنہ کری . و کہن
 کہن نہ خوا . ! !
 ق - مدرسہ

دہستوری زمانی کوردی

مدرسہ نورم

پستانی جری - و - نوساو
 جری - (متصلا) ہور پستانہ دہلین کہ بہ تہ زیادہ نورسین بان
 بہ پستی بہر دہمی جویانہ وہ ناوسین .
 پتہ جوی بہ کان ۷ پتہ ۱
 ۱ - د - ذ - و - ز - ژ - و -
 نوساو ، (متصلا) نہور پستانہ کہ ۱۱ دہوہ کو باتا زیادہ نر - ر ن
 لہمہوہ لہوہ ناوہ راست ولہ آخرہ و شد نر - ر ن ، جی ۱ و ۷ پتہ کی
 تاویرا و ملوہ نوساون .

بزونہ کان

بزونہ کان د اہراب ، چوان : د سار ، زیر ، بود ، زونہ ،

مدرسہ

۲

دهر سېك له جغرافياي

سنوري كوردستان : كوردستان ووردی

مامره تا : ایه كه له شا كړده كان ده برسي ... روله نسه زدی
(شمالی) ی كوردستان چي هه به ،

شاگرد (نهریان) : نهرستان و ده ریای ره ش و تور آیه ...

ماموستا : نهدی له خوارووی (جنوب) چي هه به ؟

شاگرد (ووریا) : پشاوی فارس و عربستان

ماموه تا : له روزه لاتی چي هه به ؟

شاگرد (شیر کو) : وه ولاتی ی ایران

ماموستا : روز آوای ؟

شاگرد (چالاک) : حکومتی عراق و سوریه ...

ماموستا : کی له ثبوه ذه توانی یوم پای که ختوی - سنوری كوردستانی
که وره به گووی داده روا ؟

شاگرد (شاسوار) : له نزیك پشاوی فارس او ده لده

کشی راسته و راست تاده گاته نزیك تا ورز له ویره ده یته

خه نیکی شکوه و زیکه لوی شه رازی شه - نستان ده بی

له دوايي دا به دایره وی ده روا له (اقره) و دتپار دوبر و نه پاشان

شورده یته به تیزی ده گانه رده ریای - بی (دیترانه) و - اندرونه

کوری کوردم له بو ژیر دهستی نابم

سید زمرگهیی « هومید »
ده غوینم من به آزادیی و سه ربهست
که چاکه تی رگم هه قن خرم ینده دهست
کوری کوردم له بو ژیر دهستی نابم
له بهرچی من دهیی زه نجیر بهیا بسم
نه غوینم شویندم توهی انفاه
زه غویندن باهشی چه ملو نفاه
تروک عاره ب ده گهله ایرانی غویندن
له ده ومانن به دایم وهک ته پوو سز
که: اگیر کهن ته واری کورده واری
نیومان شین بکهن توهوی ههزاری
به هوی خویندن ده گم حفظی ستورم
معاله من له خاکی خوم یورم
که ژور دهستی نه: وو تازه معاله
بهرا بهر دوژنم سینکم مه ناله
نه غوینم کا که گیان کارم له دوا به
که بو تار که شهو خویندن چرایه
« هومید » غویندن هومیی توبه گیانه
که غویندن باهشی به ربهستی ژمانه

آثاری نامور شاعرو افسانویار

اقتباس : محمد عطری مولائی

آزاد و حبیبی

روزيك ميليكي آزاد ويه ايكي كدهه ار قافس داو:
كهوتنه كنيهه .
ميلي آزاد كوتني
نهى گياني شيرين ! وده په زبهرين بوليره وار وبه زيبكي
آزاد داي بويرين .
ميلي نالوقهفنهس كوتني :
وده هرد كمان له قراينجكي نهو قهفه دا كه به وتيله آستانه
دمورهى گيراوه آسوده ين .
ميلي آزاد : له آوازي خلكي لير وار ههوا به بشيرينه .
ميلي نالوقهفنهس : نهى حريمي ! من آزادي ليره وار نازانم .
هردوك له هيشتهى به كندا راست و شراوى به كتر بوون ؛ لام
نهيان ده تواني پيكهوه هه لمرن . اميرانى نهوتيله آستانه مهيران
تهماشاي به كتر يان ده گرد . وه ايان ددها مسرامو مه تلبي
به كتر بزاتن ، باي هشتيان له به كتر هه لده . و به كوي و دلي
به كتر يان ده كوت : نهى گيان . توزيكى ديكه وده پيش
ميلي آزاد . : ده ترسم لهوتقهفه يسه نيزيك بهوه . !
نهوجنر . ميلي نالوقهفه كه به آهونالهوه بانگي كرد :
آخ ! حريمي ، كه بالمشكوه ، ونانوانم به آزادي ده كه ل ترهه لمرم !

(بهشی پزیرکی

کوخه ریشه

مندا لیک به ونا عرشیه دو چارده بی نهی لهوتاخ وهدهر
(نه کهوی ومندا لانی تریش نزیکی نهین ؛ تالی نه کسرنهوه .
(نهی کولوی عناب . گولوه نهوشه بونه خورش بدری ،
(ولهبینی هر ده قیته دا | کهوچک اپکا ، هه رتاوه . اتاوارک
(آوی کولور و آوارمی بدنی که به آسانی برشیتوه ،
(له رختی کوخه دا نهی بهده ستیک پشتو بهده . تیک ناوچاوانی
(نه خوش رابگری . وهانه سیک که به کوخه وه دینه ناوزاری
(پاشه بگریته . -
(خوراکه : شیر ، آوی گریشت . که بایی قیه کسراو ،
(یاره لاس ، هاک ، قه یماغ ، پونه زه خوشه زه پاشه ،
(نه خرن پان هه و چارک که ده کوخی که سیک
(له خورا کانه بنسرا ، نه که زه رشانه بهی هه ر هه بی لیمونادی
(بدری . -
ق مدرسی

گوره شوانی ره شید

م - بی - قرایی
 کار ایبه کی شووان بر تانه من - بار - اله بی مال و حال به که پهنک و
 گورده من و زبیه و غیره از هاونجان له چو لکنه و کبروان شه وو
 شه و نخوانی ده کیشا به تیاره مرده زارده بوارد پازرو زستانیش
 له قون ده رکاتو هولی - له ده وله مندان به سه ری د برد - له داخی
 کورده ریه ری و چمنو ته فی که دی ی بری - له سه رخوی فخرض
 کرد به مندان - خوی به غریبی تاوه کوخوی - خوریریر چاوه
 ریاس ده - شی شاه کی نبی - خودا کردی کورده کی بو
 نیوی نا احمد احمد مندان کی زیر کسه و و تانمه منی جهوت
 - اله - زور بار ده گهل بابی ده چوه بهر ماری - ره زبک -
 بهر ده کی قوتابخانه دا به شوین پایه ریه بو - گروی له زاواوی
 مندان بری - سه ری - ورما - ابایی پرسی پایه او هه وو کورو
 کچه پهنه کن بیگوره دلین چی - کوتر روله او ده داخوشن -
 بیت خوشه بیجه نویان بشویش - ده تیرم - احمد کوتی بهلی -
 سهیش چوه قوتابخانه - چرنکه احمد بیپوه هه زاریو به کلایو
 که تر گه وای شرو کهوشی چه که وه له خوار مندان له کن دایان نلد
 له بر بی پولی و بی پوشاگی - آوا - تیان نده کرد - خریکی
 چکین و میشن نده بو - له روشی هه ل نده هات - له کولان و
 شقامیش خویشی - ملی داخوشدن دایم و ده ره هم هه رخاریک

بو - به شه ودا له بهر چراز و - شوله پرا ته کلمه حاضرده کرد
 تا کاتی استمان - شا کره کده دهنه - پرله بول له هه مو بول کدا
 نایب - ده درده چو - له قوت ابختن دا متداله دوا نه کهن هه مو بیان
 ریایان پی ده کرد - شتیان نه دایه لری دپاران هه نامسله بیان
 بو جا بکا - له لای سه روی هه ویا نه هه بی گیر بو به سایه سی سهی و
 کوشته وه که ده می کرد له لای - اکین - مینده هید بو
 هینر خوشه - خلا - بو - زور له بهر دلاز بو - هه مو که مزخوئی
 ده ویست - هه رباره ته الله بیان لری د کرد . -
 دایک ویایی له خوشی او کوره جه مایا بو بونه وه هه مو
 شهوی - بر سراری له بایی ده کرد - له چر ایدا - میژو زوی نا - بو -
 قسهی چاشیشینیان فیر ده بو - شه وراش له شه وان - بایر بی گرا و
 ک پیار بکبو زورده وه منده بو هه همیشه خه ریگی را ووشکا بو -
 زستان - رایه تازی ده کرد به هاران رایه که و تازی که خیر او
 که یکی آزای بو - چاریکیان تازی و که و - شا از بیان نه کرد
 این بویه رقه - که و به تازی کورت من و توما قول نرم تازی کوتی
 من که وره نرم له تو - زور به پیله ویستان هیچ کاه یک بیان براده وی
 بان دنه نراند تا کیده که بیان زل بو - بو شه رمعی چونه
 نای گوینغا - کویر خازور زور زان و - پندرل بو - له که وی پر سی
 زوبوچی چاکی بو ج خوت به ماقول ده زانی - کورتی امن
 خدمتی آغای خوم چا کده گم کاتی امده دا دام دمنی هه تازیم
 تیدا به دچریکیم له م لا و له و لا وه بو بان کده که م هه لیان ده خه له تینم

به داوه ده بن آغام ده یان گری له به یانیدا آغابه کولی خوی
 هلم ده گری ده مینه وه . له لای سه ره ده نام ده نی خاتم تالک کم
 بوده چنی دانو آوم ده دانی گزوه تاغم - نه چار روی کرده
 تازی کوتی توبه چی ده زانی مائولسی - به کاری چی دیی -
 نه پیش کونی قور ربان نه میش زه ربه وه فام پالسی ده کم که رویشک
 ده گرم بر آغا به هم وزور هر زایلیم آناشم به خیم ده کتازو
 چاشتی بیخی خوی ده دانی دستوویم له نه ده دا زستانی چلم
 ده شاه . مام زبی لسه تهخته به پشم و درده خا که وایی من
 مائولترم له کهو - کویخان کوتی به تازی نه هر چی صفای
 بیاکت زوره نما چونکو خا نه تی گانه ده کهی - و له
 پیک همیشه ره هه لانونان ده کهوی - ضریف خوری - له هه و
 زینده وازیک پسر نری و گلاوبوی - به کهوشی کونته نو که
 خیانت به طایفه ی خورت ده کهی . ده یانده ی به دوزمن ایسته تازی له
 تو پاشتره - احمد له زیر لینه به بابی کوت که وایی هر که
 پچرک خورو - بیگانه په رستی سه گو کلاوه - سه کیش له و
 که سانه چاتره که خه یانته به هوزی خوی بکات ویان -
 دانه دست دوزمن .

مایه ی لاپه ره ۴ سنوری گوردستان

له پاشان باریک ده مینه وه به شام دا دمدوا و چپای حمرین ده بری
 له پاشان تملک ده مینه وه تاده گانه سه ریاشوی فلدس .

۱ - ۱ -

فیلی فرمانده

فرمانده به ك له كهل ۳ نفر بیست و سه نفر کله شهید - کله هلاکت
 و چونه نار تشکمه تیک . چون و زن بدوایانه و بوو بوئاده
 به دی نه گیرین قهرا پاندا که خورگوزی بکنن ، به وجوده که
 بعد و در دانیین و به ترتیب هه رهنه ریک ه لستی ۳ نفر بیست و
 نه نفری سی بهم به کوزی ، له بان به بی هینانی شه کاره فرمانده
 له کله برایه کی بهسلات ده چون و ۳۶ نفره کی تر
 کوزان .

۱. آینه فرمانده بهی فیلک بوله چ ریزک و نیش بون که هر دو کیان
 به سفر ده چون و نهوانی تر کوزان . ۳
- ۲ - شه فرمانده فله زانه ویش بهر گانه چه که میک بون .
 شه و نوتایانه کی به سوانی شه و پر سیاره به راستی بنوسه و
 به شه فرمانده به قورمه هه به کی ۵ زمانه گوواری کر گال
 به جایزه ده پاندرتی .

جولای مسابقه کانی پستهو

- ۱ - و کس خایسکیان یلکه ده گورنره . ژنیک له و دووانه مندالی
 زنه که کی تری به باره شه و ده بی ، که نیت کسوی کوری و
 برای میردی . -

۲ - بابر کوریک دایک و کپیک ارده آهن باب که کچه آه و
 کوره که دایک که چانه و چار کوری باب که به کوری کوره که
 دلی خاله نه من مامی تر بابی من با پیری تو .
 زور که س لغوتایان نه و ما این زن حال کرده . و جایزه
 و دهر نه و انه ی زبره و کتوت .

۱ - رعنا خاتونی زر کوری .

۲ - عشرت عطفچی .

۳ - محدا مینی خفانی .

۴ - یوسف ابویگری .

۵ - عبدالله خاتمی .

۶ - اسماعیلی حاسی .

۷ - عبدالله مستدی .

۸ - گبری امامی .

تکلیف : پروه گرتنی جایزه به پافانای - که - ورد - س - ناز
 مراجعہ بکن .

مستلای حباب

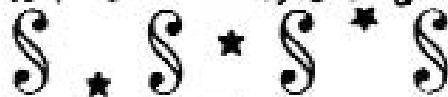
عددی ۳۴ به پدیوریک بنوسین که همسویه عددی سینه از بدری
 به ربه و چوره ی ۴۵ له به چوار و ۵ به پینج بنورنی به چوار
 ژوماریک گووار و ورد گری .

بومیانی پاکى شیدانی ریگای آزادی

بونه لاته بقیه‌نای کله‌روزی ره‌شی خدشی اجولنی سالی ۱۹۴۰
 دا له‌خوشی سوری پاکى خوباندا بدهست استصاره‌وه نالانوه به
 بوئو مندالانی کله‌روزی گروهانی آزادبان ده‌کرد به‌ور
 جوانی کوردن و مملاتی کوردی به‌یره‌ویری خوبانوی باولک واپس‌بانوه .
 به‌روشن فکری نیشتمان به‌رویری خوبانوه ده‌گه‌ه سه‌به
 آزادی .

— بومیانی پاکى شیدانی له‌داردراوی شورکیای دیکتاتور که‌ایه
 روسی میان له‌آسمانی آزادی کوردستاندا له‌له‌دایه شم گروه‌گاله پیشکته

به نیوی خودای بی هاوتا   بژی کورد و کوردستانی مهزن

گروگالی مندالانی کورد

بیری کارگه رانی چاپخانه ی کوردستان

ژماره ۲

سالی ۱

۱ جوزهدان ۱۳۲۵

مههاباد - چاپخانه ی کوردستان

بۇ گيانى پاكى شەھيدانى رېگاي ئازادى

بۇ ئەو لاشە بەقىمەتانەى كه له رۆژى رەشى ئەيلول سالى ۱۹۳۰د له خوینی سووری پاكى خویداندا بەدەست ئیستعمارەوه تلانەوه: بۇ ئەو مندالانەى كه ئەو رۆژە گروگالی ئازادییان دەکرد ئەورۆ جهوانی كوردن و میللهتی كوردی به بیرەوهری خویناوی باوك و باپیریانەوه، بهرەوشەن فکری نیشتمان پهروهری خویدانەوه دهگەنه مهیدانی ئازادی. بۇ گيانى پاكى شەھيدانى له داردراوی تورکیای دیکتاتور كه ئیسته رۆحی میلییان له ئاسمانی ئازادی كوردستاندا لهمله دایه ئەم گروگالە پیشکەشه.

[ستایشی خودا]

ئەي بى نەزىر و ھەمتا: ھەر تۆي كە بەرقرارى
بى دار و بى دىارى؛ بىدار و پايەدارى
بۆ باغى مەردى باغى: دەسمايەكەي خەزانى
بۆ مەزرەئەي فەقىران: بارانەكەي بەھارى
بۆ پادشا نىشانى بۆ ھەر سەوادى ئەعزەم
بى سەدر و شانشىنى؛ بى پەردە پەردە دارى
جەببارى بى فتوورى؛ سولتانى بى قسوورى
رەزاقى مار و موورى؛ ئاودىرى دىمە كارى
فەيروزە تەختى گەردوون: مەسنووعى نەقشى تۆيە
ياقوت و لەعل پۆژە؛ ئەستېرەكان دورارى
جى و مەكانى تۆيە؛ بى جى و بى مەكانى
لەيل و نەھارى تۆيە؛ بى لەيل و بى نەھارى
ھەر ئەمرى تۆ مەدارە: بۆ كاروبارى عالەم
ھەرچەندە بى وەزىر و بى سەدر و كاروبارى
سەحرا نەوەردە: شەوقى خورشيد و ماھى تابان
دووجارىيەن شەو و پۆژ: بى مەحمەل و عەمارى
مەعلوومە بۆچى حاجى: مەدحت ئەكا بە كوردى
تا كەس نەللى بە كوردى: نەكراوہ مەدحى بارى

دادگای حیوانات

لاقونتین فەیلەسووفی بەناوبانگی فرانسەوی چیرۆکیکی ھەبە و لەویدا دەلی:

پۆژیک حیوانات ھەموویان خەببۆنەو و قسەیان لەسەر ئەو بوو کە چی دی زۆر لە یەکتەر نەکەن و نەخۆن. بۆ ئەو ئامانجە قەراریان دا دادگایەک تەشکیل بکەن کە کردەوی رابردووی ھەمووان مەعلووم بکا دادگا تەشکیل درا. لە شێرپا ھەتا کەر و کەرۆشک ھەموو حازر بوون.

پرسیار لە شێرپا کە پادشای حیواناتە دەست پیکرا:

شیر: پۆژیک پاش تیر خواردن دەگەرێم. ئاسکێک و بیچوو ئاسکێکم چا و پیکەوت، منیش ئەگەرچی تیر بووم پەلامارم بۆ بردن و لە پێشدا بیچوو کەم لە پێش چاوی ئاسکە کە خوارد و وەدوایە ئاسکە کە شەم خوارد.

دادگا: قوربان! کاریکی زۆر چاكتان کردوو!

پلینگ و گورگیش ھەریە کە کردەو خراپەکانی خۆیان گێراو و دادگا تەسیدی کرد!

پاشان نۆبە کەری بەستە زمان ھات:

کەر: بەھار بوو. لەوێر خۆش ببوو. منیش کە زۆرم برسی بوو دەستم کرد بە خواردن. لەوێراتر گوناھیکی ترم نییە.

دادگا: ئەی کافرێ گوناھکار، چۆن دەبی تۆ بەو پیسی و بیکاری خۆتەو گیای شین و جوانی بەھاری بخۆی؟! بیگرن. بیکۆرن.

شیر و گورگ و پلنگ لیکرځا. دهوری کهری بهسته زمانیاندا پارچه پارچه یان کردو له
خویان بهش کرد.

بووهی که دادگا رووسوربی و چیدی زورنه کری، و کهس کهس نه خوا!!

ق- موده پرسی

دهستووری زمانی کوردی

دهرسی دووهم

پیتانی جوئ - و - نووسا و

جوئ - (منفصله) به و پیتانه دهلین که به تهنیا دنوسرین یانی به پیتی به رده می
خویانه وه نانوسین.

پیته جوئی هکان ۷ پیتن!

ا. د. ن. ز. ژ. و.

نووسا و. (متصله) ئه و پیتانه که ههروه کو به تهنیا دنوسرین له هه وهل و له
ناوه راست و له ئاخروهش دنوسرین، جیا له و ۷ پیتانه ی ناوبرا و ماوه نووسا و.

بزوینه کان

بزوینه کان «اعراب» چوارن: «سه. ژیر. بۆ. زه نه»

مود پرسی

دهرسیك له جوغرافیای کوردستان سنووری کوردستان

وردی

مامۆستا: لهیهك له شاگردەكان دەپرسی... پۆله له سهرووی (شمال)ی کوردستان چی ههیه؟

شاگرد (نه‌ریمان): ئهرمه‌نستان و ده‌ریای په‌ش و تورکیه...

مامۆستا: ئه‌دی له خوارووی (جنوب) چی ههیه؟

شاگرد (وریا): پاشاوی فارس و عه‌ره‌بستان

مامۆستا: له پۆژه‌ه‌لاتیی چی ههیه؟

شاگرد (شیرکۆ): ولاتی ئیران

مامۆستا: پۆژئاوای؟

شاگرد (چالاک): حکومه‌تی عێراق و سووریه...

مامۆستا: کێ له ئیوه ده‌توانی بۆم بلی که خه‌تی سنووری کوردستانی گه‌وره به کویدا ده‌پوا!

شاگرد (شاسوار): له نزیک پاشاوی فارسه‌وه هه‌له‌ده‌کشی راسته و راست تا ده‌گاته نزیک ته‌وریز له‌ویوه ده‌بیته خه‌تیکی شکاوه و تیکه‌لاوی ئه‌رازی ئهرمه‌نستان ده‌بی له دوا‌ییدا به دایره وی ده‌پوا له (ئه‌نقه‌ره) وه تێپه‌ر ده‌بی و له پاشان شو‌رده‌بیته‌وه به تیژی ده‌گاته سه‌ر ده‌ریای سپی (مدیترانه) و ئه‌سکه‌نده‌روونه.

له پاشان باریک ده‌بیته‌وه و به‌شام دا ده‌پوا و چیا‌ی حه‌مرین ده‌په‌ی له پاشان ته‌سک ده‌بیته‌وه تا ده‌گاته سه‌ر پاشاوی فارس.

كوپى كوردم له بو ژير دهستى نابم

سه عید زهرگه یی (هومید)

دهخوینم من به ئازادی و سه ربهست
که چاک تیبگه م حهقی خۆم بینمه وه دهست
كوپى كوردم له بو ژير دهستى نابم
له بهر چى خویندتم زهنجیر به پابم
دهخوینم خویندتم تووی ئیتفاقه
نه خویندن باعسی جههل و نیفاقه
تورك عاره ب دهگه ل ئیرانى خوینمژ
له دوومانن به دایم وهك تهپ و مژ
که داگیرکه ن تهواوی كوردهواری
نیومان شین بکه ن تووی هه ژاری
به هووی خویندن دهکه م حفزی سنوورم
مه حاله من له خاکی خۆم ببوورم
که ژیر دهستى عه دوو تازمه حاله
به رانبه ر دوژمنم سینگم مه تاله
نه خوینم کاکه گیان کارم له دوایه
که بو تاریکه شهو خویندن چرایه
«هومید» خویندن هومیدی تویه گیانه
که خویندن باعسی سه ربهستى ژيانه

ئاسارى تاگور شاعير و فهيله سووفى هيند

ئىقتباس: محهمد عهترى گلؤلانى

ئازاد. حهبس

رۆژيک مهليكى ئازاد و مهليكى كه دهنه و قهفەس دابوو كه وتنه كن يهك.

مهلى ئازادى گوتى:

ئەى گيانى شيرين؛ وەرە پەنا بەرین بو لیرهوار و بەژيانىكى ئازاد رايبویرين.

مهلى ناو قهفەس گوتى:

وەرە هەردكان له قولينچكى ئەو قهفەسەدا كه بهو تیلە ئاسنانە دەورەى گيراوه ئاسووده بين.

مهلى ئازاد: له ئاوازی خەلكى لیرهوار هەوايهك بخوينه.

مهلى ناو قهفەس: ئەى حەيفى؛ من ئاوازی لیرهوار نازانم.

هەردووك له عيشقى يهكدا راست و شيوای يهكتر بوون بەلام نهيان دەتوانى پيکهوه هەلفرن. له نيوانى ئەو تیلە ئاسنانە حەيران تەماشای يهكترين دەکرد. هەوليان دەدا مەرام و مەتلەبى يهكتر بزائن، بالى عشقيان له يهكتر هەلدەسوو و بەگوئى و دللى يهكترين دەگوت: ئەى گيان، تۆزىكى ديكه وەرە پيش.

مهلى ئازاد: دەترسم لهو قهفەسه پيسه نيزيك بمهوه..!

ئەوجار مهلى ناو قهفەسهكه به ئاهونالەوه بانگى كرد:

ئاخ! حەيفى، كه بالم شكاوه، و ناتوانم به ئازادى دهگەل تۆ هەلفرم!

بهشی پزیشکی

کوڅه رښه

مندالیکې بهو نه خوښیبه دوچار دهبی له وناخ ودهر نه کهوی و مندالانی تریش نزیکی نه بن؛ تالیی نه گرنه وه.

ئهبی گولای عوننا ب: گول و نه وشه به نه خوښ بدری، وه له بهینی هر ۵ دهقیقه دا ۱ کهوچک ئاپیکا، هر تاوه ناتاویک ئاوی گولای و ئاولرمی بدنی که به ئاسانی برښیته وه، له وهختی کوڅه دا ئهبی به دهستیڅ پښت و به دهستیڅ ناوچاوانی نه خوښ راگیری. و به لغه میکی که به کوڅه وه دپته ناو زاری پاک بگریته وه-

خوراک: شیر، ئاوی گوشت، کهبابی قیمه کراو، یاره لماس، هیلکه، قهیماغ، بوئه و نه خوښانه باشه،

نه خوښ پاش هه موو جاریک که ده کوڅی که میک له و خوراکانه بخوا، ئه گهر پښانه وهی هر هبی له یموونادی بدریتی.

ق. موده پرسی

کورپه شوانی رهشید

م. ص. قزلجی

کابرایه کی شوان بوو تا ته مهنی چل ساله بی مال و حال به که پهنک و که لان و ته پنه وه به هاران و هاوینان له چولگه و کیوان شهو و شهو نخوونی ده کیښا به دیار مه پوهه رای ده بورد پایز و زستانیش له قون دهرکان و چه قو ته فی که دیبووی، له سه ر خوئی فهرز کرد به مندالی خوئی بخوینی تاوه کو خوئی، خویری و چاوه روانی دهستی خه لکی نابی، خودا کرد

كورپىكى بوو نيوى نا ئەحمەد ئەحمەد منداللىكى ژىركەلەبوو تا تەمەنى حەوت سالە، زۆر جار دەگەل بابى دەچووە بەر مەپى، پۇژىك، بە دەركى قوتابخانەدا بە شوپىن بابىەو بوو، گوپى لە ژاوەژاوى مندالان بوو، سەرى سورما، لە بابى پرسى بابە لەو ھەموو كورپ و كچە چە دەكەن پىكەو دەلپن چى، گوتى رۆلە ئەو دەخوینن، پىت خۆشە بچىە نيويان بخوینى، دەنتىرم، ئەحمەد گوتى بەلى، سبەينى چوو قوتابخانە، چونكە ئەحمەد بىچوو ھەژار بوو بە كۆلوى كەتوكەوای شپوكەوشى چەكەو لە خوار مندالەكان دايان نا، لەبەر بى پوولى و بى پۇشاكى، ئاوالەتيان نەدەكرد، خەرىكى جگىن و ميشن نەدەبوو، لە پووشى ھەل نەدەھات، لە كۆلان و شەقامانىش خۆ بنوینى، مىلى دا خویندن دايم و دەرھەم ھەر خەرىك بوو، بەشەو لەبەر چراوگ و، شەو لەچرا تەكلىفى حازر دەكرد تا كاتى ئىمتحان، شاگردىك ھاتەدەرى، پۆل بە پۆل لە ھەموو پۆلىكدا نايب موعەليم دەرەچوو، لە قوتابخانەدا مندالە دەولەمەندەكان ھەموويان رىائىيان پىدەكرد، شتيان دەدايە لى دەپارانەو تا مەسئەلەيان بۆ حەل بكا، لەلاى سەرووى ھەموويان وەجى گىربوو بەسايەى سەعى و كۆششەو كە دەيكرد لەلاى خەلكىش، ھىندە ھىدى و ھىمن و خۆش ئەخلاق بوو، زۆر لە بەردلان بوو، ھەموو كەس خۆشى دەويست، ھەر بارەقەللايان لى دەكرد.

دايك و بابى لە خۆشى ئەو كورپە جەحىل بووبونەو ھەموو شەوى، پرسىارى لە بابى دەكرد، لە جوابدا، مېژووى باس و، قسەى چاك پيشينيان فيردەبوو، شەويك لە شەوان، بابى بوى گىراو كە پياويك بوو زۆر دەولەمەند بوو ھەميشە خەرىكى پاووشكار بوو، زستانان،

پاوه تاژى دەکرد بەھاران پاوه كەو تاژییەكى خیراو كەویكى نازای بوو، جارێكیان تاژى و كەو، شانازیان دەکرد. لێیان بووه رقه، كەو بە تاژى گوت من لە تۆ ماقوول ترم تاژى گوتى من گەورەترم لە تۆ، زۆر بە پیلەوستان هیچ كامێكیان بۆ ئەوێ ديان دانەنەواند تا كێشەكەیان زل بوو، لە كەوى پرسى تۆ بۆچى چاكى بۆ چ خۆت بە ماقوول دەزانى، گوتى ئەمن خزمەتى ئاغای خۆم چاك دەكەم كاتى لەبنەدا دامدەنى هەتا تینم بەداووه دەبن ئاغام دەیان گرى لە بەیانیدا ئاغا بە كۆلى خۆم هەلم دەگرى دەمھێنیتەو. لەلای سەرھو دەمەنى خانم تالشكەم بۆ دەچنى دان و ئاوم دەداتى گلوھتاغم، ئەمجارە پووى كرده تاژى گوتى تۆ بەچى دەزانى ماقوولى، بەكارى چى دى، ئەویش گوتى قوربان ئەمنیش زۆر بە وھفام پاسى دەكەم كەرویشك دەگرم بۆ ئاغا بە كەم و زۆر ھەر قايلم ئاغاشم بەخىوم دەكا نان و چیشتیش خویم دەداتى دەستوپیم لە خەنە دەدا زستانى جلم دەكا سەرمام نەبى لەسەر تەختە پەنیم وەر دەخا كەوابى من ماقوولترم لە كەو، كوێخاش گوتى بە تاژى ئەگەرچى سنعاتى چاكت زۆرە ئەما چونكو خزمەتى بێگانە دەكەى، و زیندەوارێك پيستی و گلاوبووى، بە كەویشى گوت ئەتو كە خیانەت بە تايڤەى خۆت دەكەى، دەیان دەى بە دوژمن ئیستە تاژى لە تۆ چاكتەرە، ئەحمەد لە ژیر لێڤە بە بابى گوت كەوابى ھەر كەس بچووك خۆرو، بێگانە پەرس ت بى سەگە و گلاو، سەگیش لەو كەسانە چاترە كە خیانەت بە ھۆزى خۆى بكات و بیانداتە دەست دوژمن.

مسابھقہ

فیلی فرماندہ

فہرماندہیہک لہگہل ۴۰ نہفہر پئشمہرگہ کہ لہ شہرئکدا ہہلاتن و چوونہ ناوئہشکہوتئیک، چوون دوژمن بہدوایانہوہ بوو بؤئہوہی بہدیل نہگیرئین قہراریان دا کہ خو کوژی بکن، بہو جوڑہ کہ بہدہورہ دانیشتن و بہ تہرتیب ہہر نہفہرئیک ہہلستئی ۳ نہفہر بژمئیری و نہفہری سییہم بکوژی، لہپاش بہ جیہئینانی ئہو کارہ فہرماندہ لہگہل براہہکی بہسہلامت دہرچوون و ۳۹ نہفہرہکہیتر کوژرابن.

۱- ئایا فہرماندہ بہ چی فیلیک و لہ چ ریژیک دانیشتبوون کہ ہہردووکیان بہ ساغی دہرچوون و ئہوانی تر کوژران؟

۲- ئہو فہرماندہ فیلزانہ و پئشمہرگانہ چہ کہسئیک بوون.

ئہو قوتابیانہی کہ جوابی ئہو پرسیارہ بہراستی بنوسنہوہ بہ ۵ نہفہران بہ قورعہ ہہریہکی ۵ ژمارہ گوواری گروگالی بہ جایزہ دہیاندرئیتی.

جوابی مسابھقہکانی پیشوو

۱- دوو کہس دایکیان پئک دہگورنہوہ. ژنئیک لہو دووانہ مندالی ژنہکہی تری بہباوہشہوہ دہبی، کہ دہبئتہ کوپی کوپی برای میردی.

۲- باب و کوپئک دایک و کچئک مارہدہکن بابہکہ کچہکہو کوپہکہ دایکہکہ جا ئہو جار کوپی بابہکہ بہ کوپی کوپہکہ دہلی خالہ ئہمن مامی تو بابی من باپیری تو. زور کہس لہ قوتابیان ئہو مسابھقہیان حلہ کردوہ. و جایزہ وہبہر ئہوانہی ژیرہوہ کہوت:

۱- رەننا خاتوونى زەرپ گەرى.

۲- عېشرەتى غەزىمى.

۳- محەممەد ئەمىنى خەفەفى.

۴- يوسىف ئەبۇبەكرى.

۵- غەبدوللا خەتامى.

۶- ئىسماعىلى حسامى.

۷- غەبدوللاى موعتەمەدى.

۸- كوبراى ئىمامى.

تەكايە: بۇ وەرگرتنى جايزە بە چاپخانەى كوردستان موراجەعە بکەن.

مەسئەلەى حىساب

غەدەدى ۳۴ بە چە جۆرىك بنووسىن كە ھەموو بە غەدەدى سى نىشان بدرى ھەر بەو جۆرە ۴۵ لە بە چوار و ۵ بە پىنج بنوینى بە جواب ژمارەيىك گۆوار وەر دەگرى.

بالبیری خودای بهرزی بی هاوتا بزی کوردو کوردستانی مازن

گرو گالی مندالانی

کورد

بیری کارگردانی چاپخانهی کوردستان

زماره ۴   سالی ۱   ایوش بهار   ۱۳۳۵

توله سرددوی شهی صلاح الدین تیرینی نسب

هه‌بیری شهی فطری قهومی کوردو سلطانی عه‌ب

بهلنگرو ایله دهی به تازهترین وسیلهی قدرتی و سهر کهوتن .
 دونیا په خومان آماده بکین بوبه رامبیری و مبارزه ده کهل
 نهوشتهای که به رهلسنی سهر به رزی و پیشکهوتنی ایله به .!!
 و بو پیشرفتی فرهنگ و صحت و صلاحتی خومان
 کوششت بکین ، و دانیشتمان بگورین و به گوری و نهوه
 کانی کیتی بژین و به ایمانیک به هیز دستنی یکیتی بدهینه .
 دست به که بوبه زنی مرادی پیشکهوتن بگرینه باوش و هیچ
 به رهلسنیک له بهر چاونه یین نهوه به او ایمانی ، به هیز به فخرماینتی
 یکه هه لکه وتوی به شهر .

قسهی هه لبتی در او

فضیات چه سودیکی هه به نه کهر سهر بهستی
 لاسارتین .
 ۱- وولات به پیتد به ره کهتی زه و به گی سهر نا کهوی
 بهلنگرو به سهر بهستی دا نیشتو وانی
 ۲- خراب ترین کهس نهوه به که خه لک له تر نسبی
 آزاردانی قدرتی ده کرن . سوقرات
 ۳- له هه سوو ضرر دیک که وهر تر له دست دانی وخته که تولهی
 نا کهر به ره ۳ هیز وزانی ماموستابه که ده توانی کهرانی
 دونیا به بگوری .

دەستووری زمانی کوردی

ئەبەجەت و مەتبەئەکانی خۆشەوێست دەبێت کاداری و پەشتانی :

۱ - واوی کورت : کورت ، کورد ، قور ، قول شەو ووشانە
بەبەگ و او دەنووسرین چونکە واو کەبان بە کورتی لەزار دێتە دەری .
۲ - دوو واو : هەندی ووشە هەن هەگە واو کەبان درێژترە و
تەختی بە درێژی لەزار دەردەچن وە کوو : (دوو ، روو ، زوو ، خوو
و ... . .)

۳ - واوی بەهیز : دەبێت هەوێشکی لەسەر بەکری وە کوو (کووزان ،
دو ، روشت ، تولە ، بولە و ...)

۴ - شەه (-) : لە کوردی دانێتە لەجانی شەه بەو حەرفە دوو جار
دەنووسرێت وە کوو (مەلەت : زەلات ، گولە ، شەسو و ...)

۵ - دوو جوورە لای هەبە لای خێف و لای ئەندە کەر لای خێف
بێ هێچ بێ ناوی کەرە ئەو بێ دەبێ هەشەکی لە سەر بەکەین .
لای خێف (چل ، زل ، مل ، تیل و ...)

لای ئەلەو (چل ، گول ، مال ، چال ، شال و ...)

۶ - (ی) سێ جوورە بای بێ هیز ، بای بەهیز ، دوو (ی) .

بای هیز وە کوو (باری ، شاری ، زاری ، مالی ، پیری ، شیر ، مێر
بەهیز وە کوو (تیر ، زیر ، فیل ، یزار ، بیچارە)

دوو (ی) وە کوو (دێنگی ، رەنگی ، رەنگی ، چانگی ...)

ووردی

ارهزو

زور بروه به رخیکی له رو لاواز

بوته خه رتیککی دو گزه لام و قهلاو

یامنا لیککی سیر و مردوخه

برته پیاریکی گورج و گول و بته و

گهلی میات وه هاوسه ر که وتون

که نه یته نه یال و وه هم و خه و

بویه او مید نه کهم له لطنی خوا

خالنی مانگ و روز و روز و شه و

کوورده کانش بکاته صاحب چاه

سنة الله في الدين خلوا

ته له فوننی بخانه ناو کوردان

بانگی به کنریکن به دنگی هه له و

هه و هه وی میره وان له میدانا

زه لزه له ی دانه ملکی کیخسره و

یته ژیر دهستی ملتی کوردی

هه ر له بانو مه وه هه تا ده هه و

به نظر تو خودایه هاسانه بازو شاهین هه لین'دهستی که و

§ «خودا» §

هه خودا یکه فهدو بی ههتا

پاکو بی چونو گه ره و دانا

هه مو کاریک لهدهستی وی دایه

ئهوه بی پاک و قادر و توانا

خالقی آدمی و حیوانات

صانعی خاک و آو و نه رض و سهما

هه مو محتاج : ده رکو ده زگای وین

شیخ و درویش و پادشاه و گه دا

کار و باری تهوا وی دنیا به

هه خودا جی به جی ده کاتنها

روزی تهنگانه عهبدی بی چاره

هیچ پهناهی نیه بهغیری خودا

و هیما ، تا هه بی زبانت تو

هه ر بلی - لاله الا الله

درسی دوم جغرافیای کوردستان [چومه کانی کوردستان :]

- (٢) له کوردستانی ئیران دا . . . .
- ماموستا : کی ده توانی چومه کانی به تاو بانگه کی کوردستانی
ایرانمان بره بیان بکا !!
- شاگرد (دارا) من ده توانم (١) سیروان : کسه -
کوردستان ایران به ره و کوردستانی عراق ده رواو ده رژیته چومی
(ده جله) (٠٢) زی : که ده رژیته چومی (ده جله) وه له .
کوردستانی عراق .
- (٣) گاده ره : که ده رژیته دریاچهی (ویدی) . (٤)
لاوین : که تیکه لاوی زیمی بچوک دهیته وه .
(٥) کارون تیکه لاوی پاشاوی فارس دهیته وه .
(٦) ته ته هوو جه نه تو که واردی گولی ورمی دهیته .
ماموستا آفرین دارا . . . چه به !!
- (٢) چومه کانی کوردستانی تورمیا :
- (١) چومی فرانتسور (٢) مراندسور که هردو گیان له چیا به کانی

آراوات ههله ده قوایی و بهناو گوردستانی تور گیادا دهرون
 تاده گهه، تریك (دیاربکر) لهوی چومی گهورهی (فرات)
 پیداده گهن و فراتیش لهسنوری تور گیا چهند چومیکی تیکهل
 دهیتور بهناو سوریه دا دهرواو له (قورنه) ده گهل (دجله)
 ده گهنه وه بهك وههردو گیان تیکه لاوی (پاشاوی فارس) ده بی

(۴) چومه کانی کوردستانی عراق
 زبی گهوره، زبی چوولک، سیروان، دیانه، خابور هه موویان
 تیکه لاوی چومی دجله دهین - - - ههروهاش چومی فرات
 که له بهشیک له کوردستانی سوریه دهروا .
 ماموستا : کی ده زانی چومه کانی کوردستانی سوریه بو ناویا
 شا کردیکی زرینگ (روستم) : هیچ چومی وا گهوره
 له کوردستانی سوریه دانیه وه کورد به زوری لهوی دانایشن
 له بهر نه وه ناتوانین هیچ چومیک وهبال کوردستان بدهین !
 ماموستا : آفرین - سهه آفرین - روستم -
 ووردی

ایمه رولهی کوردین

ایمه رولهی کوردین . کوردستانی مهزن نیشتمانی
ایمهیه ، سدرنوشتی نهونیشتمانه خوشهویسته لهذوا روژداده -
کمریته بهر دهستی ایسه . بر دواروژ مسئولیتی پارین کاری
ورا گرتنی سهر بهرزی و آزادی کوردستان لهتهستی ایمهیه .
آزادی نهرووی کوردستان کهمایهتی خوشبهختی ایهر
نهمه کهمانه ؛ بهخوینی کهنجان و لاوانی کورد . و کوشش و
فیدا کاری پیوانی رهشید هاتوته بهرههم وره ایسه دهسپردی
که همیشه بهرزو بلندی رابگرین .

نه کهر پیتو بهچاکی نهتوانین نهو کهوهههه گرازیبه -
هایه پارین کاری بکهین ؛ لهبهرانبهرخودا . نیشتمان . و گیانی
شهیدانی ویی آزادی روو زهردو سهر بهره ژیر دهین .
جاغو ئیبهش بهخومان دملین رولهی کورد . رولهی
کوردیش ژبانی بوسه بهرزی نیشتمان و مردنی لهریگی
آزادی و خوشبهختی کوردستان بوه . ایسهش رولهی نهویاوه
وهشیدا نهین ؛ کهلهپیناو آزادی کورد ههلا وهسراوون .
دمردنیان لهزبانی دیبایی و چاره رهشی بی چانربوه . ایسهش
هه رگیز راضی ناین ناوی پاکی کورد بهایهوه پهله داریت ،

ایده‌ش و ملك باسو با پیرانمان سو کورد. تان دهمین و له‌ری
به‌ریشی کوردستانیش دا سرده‌نینه‌وو .

بوته‌وهی به‌و آمانجه‌پا که بنگه‌ین هرله ایسه‌وه -خومان
به‌زانت و هرته‌ر آماده‌ده گه‌ین . تا‌هیزی نیش‌تان پارو‌ری
و گیان‌بازیمان قه‌وشر و به‌هوی زانت و فیدا‌کاری بتوانین له -
دواروژدا به‌سه‌ر وظیفه‌ی مقدسی خومتدا زال بین .

کارسه‌ر (حسین فقهزاده)

(دزی امین)

پاویك به‌یانی به‌نیازی حمامی له‌مالی وده‌ر كهوت . له‌ریگما
تووشی دوستيك بوو ؛ پوی كهوت باپكه‌وه بچینه‌حمام .
دوسته‌كه‌ی كوئی : تانزیکه‌ی حمام له‌گه‌لت دیم . به‌لام چون
كارم هه‌یه‌نایه‌مه حمام .

پسكه‌وه رویشته‌تا گه‌پشته‌دووری پانك . دوستی كه‌برا
بی‌ده‌نگ و بی‌خه‌به‌ر جوی بووه رویشته .

هه‌له‌كه‌وت . دزیکیش به‌دوی كه‌برا كه‌وه‌بووه . وه‌ختیکه‌ی
زبكر حمامه‌نه‌وه ، كه‌آ . . .

۱.

چرون هه با تاريت بو ووايزاني دوسته كه خويه تي بانگي
كردو كوتى : برادر تاله حمام وده رده كهوم نه و صددينارم
له لاي خوت بورا گره .

كبراي دز پوله كه ي وهر گرت و لهوي راوستا .
هوا روناك بوو . كبرا له حمام وده ر كهوت ورويشت .
دزه كه بانگي كردو كوتى وهره پوله كهت وهره
گره وه ؛ من نه ورو له بهار را گرتني . پولي نو له كاري خوم مامه وه .
كبراي حمامي كوتى تو كي ريت و پولي چي ؟
دزه كه جوابي داوه : من كبرايه كي دزم . وتو نه و پوله ت
به من نه سپارد .

كبرا كوتى : نه گه ر دزي بو چي پوله كهت نه برد . ؟
دزه كه جوابي داوه كه تو نه و پوله ت به امانت به من نه سپارد .
امانت دار تاي امانت خوربي . چون امانت خور ناپاوه . -

بوزانين

دلي يايوي له هر ۲۴ ساعات دا صدهزار كه رت لي ده دا له هر -
ليدانيك دا صده گرام غوړين به سره تي . ده ساتمي فشار له دل وده رده ني

له خویندن و زانست

چشم دهست ده کسهوی

نه گهر گوره بی نیودارده بی نه گهر هه ژاری دهوله مه ند ده بی
 نه گهر به تیوبانگی به تیوبانک ترده بی
 له کهل چهند که سیک چا که مه که
 به دخو، بد کردار، بی گویی، دورو، خاینی نیشتمان و ملات

له هه رنه فسیک دا ۳ لیتره هه واداخلی سیه په لاک ده بی وله هه ردقیقه
 ۶۰ لیتره هه ر ۲۴ ساعات - ۸۶ هزار لیتر داخلی سیه لاک ده بی

تهواوی درجه ی که رمای کوره ی روزی ۲۵۰۰۰ هزار به رابه ری
 مه فرقی تو او مه ویه

نه ستیره ی که رهنده پارچه پارچه ی بی نورن که رونا کی
 خویان له زوژی وهرده گرن و به ده وری و سدا ده سورین

ق - مدرسی

* *

***
 *

(رزگاری له زندان)

۱ - زندانيك ۳۶ ديوى هديه حه پسيك له ديوي ژماره ۱ دانيشوه ، بهوي باي نه گه ربيوي رزگاريت ، دهبي باجو- ديك بروات هوهل كه به هر ۳۶ ووطاغدا رابري دووم به هبيچ ووطاغدا دوو كه رت نروالنه ووطاغى . ژماره ۳۶ رزگار دهيت .

					۱
۳۶					

مثله
 ۲ - عهده ديك هه به نه گه ربه كي كي لي كه م بكه به وه ، دهيت ۶۰ ونه گه نه ويه كه لي زياد كه لي دوباره دهيت ۵۰ و كه م نهيت وه نه وعه دهه كي هه به ؟

ق - مدرسي .

مه رام به فیر کردن و تربیت دان چیه ؟

به ای نیمه مه رامی اصلی له فیر کردن و تربیت دان نه وه به که مندالی نه ورومان و الفیر بکه ین که میشکبان پری له زلتیکی بی سود و هه و و کو طوطی به بی نه وه ی مه رامی حقیقی ده رسیکیان بی بلین منظوری اصلیمان نه وه به که شاگرد ده رسه کی له بر بکا و هه و هه گرامافونیک و هه آوی بیخوینته وه نه وه منظوری زیاتری هه هه گانی نه ورو به جاله حقیقت دا بیری لی نا - که نه وه آی شاگرد اصلی حقیقی و مه رامی ده رسه کی نیگه پشته و یان نه ؟

ایستانه تنها هه ره کن معلم به لکوله پیش چاوی تلاوی دانیشه توانی و لاتی ایسه شاگردی چاک نه و شاگرده به که ده رسی خوی لک له به بکا وله کن مه ووران به ادب دانیشی ویده نگ بی که حقیقت دا نه و عقیده به کلی سهوه چونکه بو نه وه ی شاگرد له زبانی خویدا سربرزبی نییاده رس له بر کردن و به ادب بون به س نه .

به لکو به شه یرم نه واله زور اسبابی دی هه به که ده بر به شاگردان فیر بکری که به ادب بون و ده رسی له به ر کردن له چاوی وی هیچ نین و چه تاثیریکیان نه . نه که نه هه هه به نو که سانه بکی که له زیالی خویناندا سربرز بون ده بینی : که تنیا به هیزی ارادمو عزم و پایداری و جهارت له ین دا به ای بی بلیندی گیشتون و هه ر کسبکی له و صفاتله بی به ش بی هه ر چنده به ادب و ده رس له به ر کبری له مینالی کارزار یان سرفا کوی .

هه ر چنده زانست له زبانی انسان دا زور هه مه به لام لرخی و اعتمیتی زه صانیکتی و هه دیارده کوی که خاوه نه زانست عزم و وارادی به دیز بی و له سر کاران دا اقدام و پایداری هه بی له زماره ی دیارنا له و لا بهره دا به منصلی ده دویم . دلشاد رسولی

ادرس
مهيااد : چابخانى
كوردستان
مدبرى ايداره :
قادرى مدرسى

آبونمان
سالانه = ۳۶ ريبال
دانلى = ۲۰

سمر و سمالى هندالانى كورد

فايدهى مابته ۵ چايد گروگال

به نیوی خودای بیّ هاوتا   بژی کورد و کوردستانی مهزن

گروگالی مندالانی کورد

بیری کارگه رانی چاپخانه ی کوردستان

ژماره ۳

سالی ۱

۱ پووشپه ۱۳۲۵

هه ربژی فهخری قهومی کورد و سولتانی عه ره ب
تۆ نه مردووی سه لاهه ددینی ئه ییوی نه سه ب

حوبولوتەنى مینەل ئیمانى

سدىق: بەكرى

ئاشكراو پووناكە، ھەر كەسك نىشتمان پەرورەرى و سەربەرزى مىللەتەكەى خۆى و رزگار كوردنى وى لەژىر چەنگى ئىستىعمار لە دەلدا نەبى، ھىچ شكى تىدا نىيە بەبى ئيمان دەمرى.

جا پىويستە ئىمە گيانى پاكى خۇمان بە ئىمانىكى قەوى، دلئىكى پاك، روھىكى خاوين و بەرن، برازىننەو.

مىللەتى نەجىبى روس ئىمانيان بە حكومەت و نىشتمانى خۇيان بوو، لەبەر وەى ھىزى نازىشميان تىك و پىك دا و، لەسەر ھىلانەى دىكتاتورى دونىايە (بەرلین)، ئالائى سوورىان چەقاند. ئەوا لەسەر قەسرى «رايشتاگ» ھەلۆى ھىتلەريان بۆيە بەرداوە: چۆن ھىزى نازىست دەيەويست مىللەتانى گىتى بكا تە بەندە و دىلى خۆى، بيانكاتە مانگايەك و دايم بياندوشى.

بەمن وا باشە نەتەوكانى گىتى لە نىشتمان پەرورەرى روسان و فەرەنسە كە لە زەمانى ئەشغالىي خۆى را ئەو ھەموو فىداكارىيان كرد. دەرسى عىبەرەت وەرگى و، رۆژ ھەتا ئىوارى چىرۆك و ھەكايەتەكانى شەرى وان بخویننەو و بىكەين بە سەرمەشقى خۇمان. جا مەخسوسەن ئىمە مىللەتى كورد: دەبى ئىمانىكى زۆر بە ھىزمان بۆ سەرکەوتنى كوردستان ھەبى.

چونكە ئىمە چەند قەرن لە ھەموو حىنەو لەوان لە پاشىن بەلام نابى ئەو پاشكەوتنە بىيەتە ماىەى دلساردى ئىمە بەلكو ئىمە دەبى بە تازەترىن وەسىلەى تەرەقى و سەرکەوتن، ئەو دونىايە خۇمان ئامادە بکەين بۆ بەرامبەرى و مبارەزە دەگەل ئەو شتانەى كە بەرھەلستى سەر بەرزى و پىشكەوتنى ئىمەيە!!

وہ بۇ پېشەرەفتى فەرھەنگ و سەنئەت و فەلاحتى خۇمان كۆشش بىكەين، وە دانىشتنمان بگۆرپىن و بەگۆيرەى نەتەوھكانى گىتى بژين و بە ئيمانىكى بەھىز دەستى يەكەتەى بدەينە دەست يەك و بەرگى مورادى پېشكەوتن بگريته باوھشى و ھىچ بەرھەلستىك لەبەر چاۋ نەبىنن ئەوھىيە (ئيمانى)، بەھىز بە فەرمايشىكە ھەلكەوتووى بەشەر.

قسەى ھەلبىژىردراۋ

۱- فەزىلەت چ سوودىكى ھەيە ئەگەر سەر بەستى نەبى.

«لامارتىن»

۲- ولات بە پىت و بەرەكەتى زەوئەكەى سەر ناكەوى بەلكو بەسەر بەستى دانىشتوانى.

۳- خراپترىن كەس ئەوھىيە كە خەلك لە ترسى نازاردانى قەدرى دەگرن.

«سوقرات»

۴- لە ھەموو زەرەرىك گەرەتر لە دەستدانى وەختە كە تۆلەى ناكريتهوھ.

۵- ھىز و زانىنى مامۆستايە كە دەتوانى گەرانى دونىايە بگۆرى.

دەستوورى زمانى كوردى

ئەى مامۆستايانى خۆشەويست دەبى ئاگادارى ئەو شتانەى:

۱- واوى كورت: كورت. كورد. قور. قول ئەو وشانە بە يەك واۋ دەنووسرىن چونكە واۋەكەيان بە كورتى لەزار دېتە دەرى.

- ۲- دوو واو: هندی وشه هه ن که واوهکیان دریزتره و نهختی به دریزی له زار دهردهچن وهکوو: (دوو، پوو، دوو، خوو و..).
- ۳- واوی بههیز: دهبی چهوتیکی لهسه بکری وهکوو (گوران، دو، پویش، توله، بوله و..)
- ۴- شهده (-): له کوردیدا نییه لهجیاتی شهده ئه و حهرفه دووچار دهنوسریتهوه وهکوو (میللهت، زیللهت، کولله، شهmmo و..).
- ۵- دوو جوړه لام ههیه لامی خهفیف و لامی قهله و گهر لامی خهفیف بی هیچی پیناوی گهر قهله و بوو دهبی ههشتیکی لهسه بکهین. لامی خهفیف (چل، زل، مل، تیل و..).
- لامی قهله و (چل، گول، مال، چال، شال، و..).
- ۶- (ی) سی جوړه. یای بی هیز، یای بههیز، دوو (ی).
- بههیز وهکوو (تیر، زیر، فیل، بیزار، بیچاره).
- دوو (ی) وهکوو (دهنگی، ی، رهنگی، دهنگی، چهنگی..)

وردی

نارهزوو

زور بووه بهرخیکی لهپولواواز
 بوته خهرتیکی دوگ زهلام و قهله و
 یا منالیکی سیس و مردوخه
 بوته پیاویکی گورج و گول و پته و
 گهلی میللهت ودها سهرکهوتوون
 که نهیته خهیاال و وههم وخه و

بۆيە ئوميد ئەكەم لە لوتفی خوا
خالیقی مانگ و پۆژو پۆژو شەو
كوردەكانیش بکاتە ساحیب جاھ
سنه الله في الذين خلوا
تەلەفۆنی بخاتە ناو كوردان
بانگی یەكتر بکەن بە دەنگی هەلەو
هەو هەوی میرهوان لە مەیدانا
زەلزەلەى داتە مولكى كە یخوسرەو
بیتە ژێردەستی میللەتى كورد
هەر لە باتوومەو هەتا دەهەلەو
بەنەزەرى تو خودایە هاسانە
باز و شاهین هەلین لە دەستی كەو

خودا

هەر خودایە كە فەردو بى هەمتا
پاك و بى چوون و گەورە و دانا
هەموو كاریك لە دەستی وى دایە
ئەو هەى بى پاك و قادر و توانا
خالقى ئادەمى و حەيوانات
سانىعى خاك و ئاو و ئەرزو سەما
هەموو موحتاجى دەرك و دەزگای وین

شیخ و دەرۆیش و پادشاه و گەدا
کاروباری تەواوی دۆنیایە
هەر خودا جیبەجیبی دەکا تەنها
رۆژی تەنگانە عەبدی بی چاره
هیچ پەناهی نییه بەغەیری خودا
«هیمنا» تاهەبی زبانت تو
هەر بلای (لا اله الا الله)

دەرسی دووهم جوغرافیای کوردستان

(چۆمهکانی کوردستان)

(۲) له کوردستانی ئێراندا...

مامۆستا: کێ دەتوانی چۆمهکانی بهناوبانگی کوردستانی ئێرانمان بۆ بهیان بکا!!
شاگرد (دارا): من دەتوانم (۱) سیروان: که له کوردستانی ئێران بهرهو کوردستانی عێراق
دەرپواو دەرژێته چۆمی (دەجله) (۲) زی: که دەرژێته چۆمی (دەجله) وه له کوردستانی
عێراق.

(۳) گادهره: که دەرژێته دهریاچهی (ورمی)

(۴) لاوین: که تیکه لاوی زیی بچووک دهبیتهوه.

(۵) کاروان: تیکه لاوی پاشاوی فارس دهبیتهوه.

(۶) تەتەھوو جەغەتوو كە واردى گۆلى ورمى دەبنەوہ.

مامۆستا ئافەرىن دارا.. چەپلە!!

۳- چۆمەكانى كوردستانى توركييا:

۱- چۆمى فورات سوو: (۲) مراد سوو كە ھەردوو كيان لە چيايەكانى ئارارات ھەلدەقولى و بەناو كوردستانى توركيادا دەرپۆن تا دەگەنە نزيك (ديار بەكر) لەوئ چۆمى گەورەى (فورات) پيدا دەكەن و فوراتيش لە سنوورى توركييا چەند چۆمىكى تىكەل دەبیت و بەناو سوريەدا دەرپواو لە (قورنە) دەگەل (دجلە) دەگەنەوہ يەك و ھەردوو كيان تىكەلاوى (پاشادى فارس) دەبى.

۴- چۆمەكانى كوردستانى عىراق:

زى گەورە، زى بچووك، سيروان، دىالە، خابوور ھەموويان تىكەلاوى چۆمى دجلە دەبن - ھەروەھاش چۆمى فورات كە لە بەشيك لە كوردستانى سوريە دەرپوا.

مامۆستا: كئ دەزانئ چۆمەكانى كوردستانى سوريەمان بۆ ناو ببا.

شاگردىكى زرينگ (رۆستەم): ھىچ چۆمى وا گەورە لە كوردستانى سوريەدا نىيە وە كورد بە زۆرى لەوئ دانانىشن لەبەر ئەوہ ناتوانين ھىچ چۆمىك وەپال كوردستان بدەين!

مامۆستا: ئافەرىن - سەد ئافەرىن - رۆستەم.

وردى

ئىمە پۇلەي كوردىن

مەممەد. ئازەر

ئىمە پۇلەي كوردىن. كوردستانى مەزن نىشتمانى ئىمەيە، سەرنوشتى ئەو نىشتمانه خۇشەويستە لەدوا پۇژدا دەكەويىتە بەر دەستى ئىمەيە. بۇ دوا پۇژ مەسئولىيەتى پارىزگارى و پراگرتنى سەر بەرزى و ئازادى كوردستان لە ئەستوى ئىمەيە.

ئازادى ئەورۇي كوردستان كە مايەي خۇشبەختى ئىمە و نەتەوئەكەمانە؛ بە خويىنى گەنجان و لاوانى كورد. و كۆششى و فيداكارى پياوانى رەشىد هاتۇتە بەرھەم و بە ئىمە دەسپىردىت كە ھەمىشە بەرز و بلندى پووزەرد و سەربەرەژىر دەبين.

جا خۇ ئىمەش بە خۇمان دەلئىن پۇلەي كورد پۇلەي كوردىش ژيانى بۇ سەربەرزى نىشتمان و مردنى لە رېگاي ئازادى و خۇشبەختى كوردستان بوو. ئىمەش پۇلەي ئەو پياوۋە رەشىدانەين كە لە پىناو ئازادى كورد ھەلاۋەسراون مردنيان لە ژيانى دىلى و چارەپەشى پى چاتر بوو. ئىمەش ھەرگىز رازى نابىن ناوى پاكى كورد بە ئىمەوۋە پەلەدار بىت، ئىمەش ۋەك باب و باپىرانمان بۇ كوردستان دەژىن و لەرپى بەرزىيىتى كوردستانىشدا سەر دەنئىنەوۋە.

بۇ ئەوۋەي بەو ئامانجە پاكە بگەين ھەر لە ئىستاۋە خۇمان بە زانست و ھونەر ئامادە دەكەين. تا ھىزى نىشتمان پەرۋەرى و گيانبازىمان قەويتەر و بە ھۆى زانست و فيداكارى بتوانىن لەدوا پۇژدا بەسەر ۋەزىفەي موقەددەسى خۇماندا زال بين.

دزى ئەمىن

كارگەر حوسىن فەقى زادە

پياويك بەياني بەنيازى ھەمامى لە مالى ۋەدەرکەوت. لە پىگا تووشى دۆستىكى بوو؛ پىي گوت با پىكەۋە بچىنە ھەمام. دۆستەكەى گوتى: تا نزيكى ھەمام لەگەلت دىم، بەلام چون كارم ھەيە نايەمە ھەمام.

پىكەۋە پۇشتن تا گەشتنە دوورپىيانىك دۆستى كابرە بى دەنگ و كەۋەبوو. ۋەختىكى نزيكى ھەمام بوونەۋە،.....

چون ھەوا تاريك بوو ۋاى زانى دۆستەكەى خۆيەتى. بانگى كردو گوتى: برادر تا لە ھەمام ۋەدەرەكەوم ئەو سەد دىنارەم لەلاى خۆت بۇ راگرە. كابرەى دز پوولەكەى ۋەرگرت و لەۋى راۋەستا.

ھەوا پووناك بوو، كابرە لە ھەمام ۋەدەرکەوت و پۇشت، دزەكە بانگى كردو گوتى ۋەرە پوولەكەت ۋەرگرەۋە؛ من ئەورۇ لەبەر راگرتنى پوولى تۆ لەكارى خۆم مامەۋە، كابرەى ھەمامى گوتى تۆ كىيت و پوولى چى؟

دزەكە جوابى دايەۋە: من كابرەكەى دزم، و تۆ ئەو پوولەت بەمن ئەسپارد.

كابرە گوتى: ئەگەر دزى بۆچى پوولەكەت نەبرد؟

دزەكە جوابى داۋە كە تۆ ئەو پوولەت بە ئەمانەت بە من ئەسپارد، ئەمانەتدار نابى ئەمانەت خۆر بىت چون ئەمانەت خۆر نا پياۋە..

بۆ زانین

دلی پیاوی له هر ۲۴ ساعات سهه ههزار كهپهت لی دها له هر لیدانیکدا سهه گرام خوین سورعهتی ۵۰ سانتمی فشار له دل وهدهردهنی.

له خویندن و زانست چم دهست دهكهوی

ئهگه گهورهبی نیودار دهبی ئهگه ههزاری دهولهمهند دهبی ئهگه به نیویانگی به نیویانگتر دهبی.

لهگه ل چهند كهسێك چاكه مهكه:

به دخوو، به دكردار، بی گوئی، دووړوو، خاینی نیشتمان و میللهت.

– له هر نهفه سیکدا ۳ لیتره ههوا داخیلی سیپه لاک دهبی و له هر دهقیقه یهك ۶۰ لیتره هه (۲۴) ساعات – ۸۶ ههزار لیتر داخلی سیپه لاک دهبی.

– تهواوی دهرجهی گه رمای کورپی رۆژی ۲۵۰۰۰ ههزار به رابه ری مه فرهقی تواوه وهیه.

– ئه ستیره ی گه رهنده پارچه پارچه بی نوورن كه پرووناکی خوینان له رۆژی وهرده گرن و به دهوری ویدا ده سوورپین.

ق. موده پرسی

پزگارى له زندان

۱- زندانىك ۳۶ ديوى ههيه، ههپسيك له ديوى ژماره (۱) دانىشتووه، بهوى بلى ئهگه
ببهوى پزگار بىت، دهبى به جورىك پروات نهروا له وتاغى ژماره (۳۶) دا پزگار
دهبىت.

					۱
۳۶					

۲- عهدهدىك ئهگهر يهككى لى كهه بكهيهوه، دهبىته (۶۰) و ئهگهر ئهوه يهكه لى زياد
بكه لى دووباره دهبىته (۵۰) و كهه دهبىتهوه ئهوه عهدهه كپهيه؟

ق- مودهپيسى

مه‌رام له فيركردن و ته‌ربيه‌تدان چييه؟

به‌پاي ئيمه مه‌رامى ئه‌سلى له فيركردن و ته‌ربيه‌تدان ئه‌ويه كه مندالى ئه‌ورومان وا فيركه‌ين كه ميشتكيان پر بي له زانستيكي بي سوودو هه‌روه‌كو تووتى به‌بي ئه‌وه‌ى مه‌رامى حه‌قيقى ده‌رسكيان پي بلين مه‌نزوورى ئه‌سليمان ئه‌ويه كه شاگرد ده‌رسه‌كه‌ى له به‌ر بكاو هه‌روه‌ك گرامافونيك وهك ئاوي بيخوينتته‌وه ئه‌وه مه‌نزوورى زياترى معلمه‌كاني ئه‌ورويه جا له حه‌قيقه‌تدا بيري لي ناكه‌نه‌وه ئايا شاگردي ئه‌سلى حه‌قيقى و مه‌رامى ده‌رسه‌كه‌ى تيگه‌يشتووه يان نا؟ ئيستا نه ته‌نها هه‌ر له‌كن معلم به‌لكو له‌پيش چاوى ته‌واوى دانىشتوانى ولاتى ئيمه شاگردي چاك ئه‌و شاگرده‌يه كه ده‌رسى خووى چاك له‌به‌ربكاو له‌كن گه‌وران به ئه‌ده‌ب دابنيشى و بي ده‌نگ بي كه له حه‌قيقه‌تدا ئه‌و عه‌قيده به كولى سه‌هوه چونكه بو ئه‌وه‌ى شاگرد له ژيانى خويدا سه‌ربه‌رزى ته‌نيا ده‌رس له‌به‌ركردن و به ئه‌ده‌ب بوون به‌س نيه.

به‌لكو به‌غه‌يرى ئه‌وانه زور ئه‌سبابى دى هه‌يه كه هه‌ر ده‌بي به شاگردان فير بكرى كه به ئه‌ده‌ب بوون و ده‌رسى له‌به‌ركردن له چاوى هيج نين و چ ته‌ئسيريكيان نيه.

ئه‌گه‌ر ته‌ماشاي ئه‌و كه‌سانه بكه‌ين كه‌له ژيانى خوياندا سه‌ربه‌رز بوون ده‌بينين: كه ته‌نيا به‌هيزى ئيراده و عه‌زم و پايه‌دارى و جه‌ساره‌ت له ژياندا به‌پايه‌ى بليندى گه‌يشتون و هه‌ر كه‌سيكى له‌و سيفاتانه بيپه‌ش بي هه‌ر چه‌نده به ئه‌ده‌ب و ده‌رس له‌به‌ركه‌ربى له مه‌يدانى كارزاري ژيان سه‌رناكه‌وى.

هه‌ر چه‌نده زانست له ژيانى ئينساندا زور موهمه به‌لام نرخ و ئه‌هه‌ميه‌تى زه‌مانىكى وه‌ديار ده‌كه‌وى كه خاوه‌نى زانست عه‌زم و ئيراده‌ى به‌هيز بي له‌سه‌ر كاراندا ئيقدام و پايه‌دارى هه‌بي له ژماره‌ى دواييدا له‌و لاپه‌رده‌ا به موفه‌سه‌لى ده‌دويم.

دلشادى ره‌سوولى

ئابوونه‌مان

سالیانه - ۳۶ ریال

دانه‌ی - ۳ ریال

ئه‌دره‌س

مه‌ه‌باد: چاپخانه‌ی کوردستان

مدیری ئیداره - قادری موده‌پسی

گروگالی مندالانی کورد

فایده‌ی مسابه‌قه ۵ جلد گروگاله

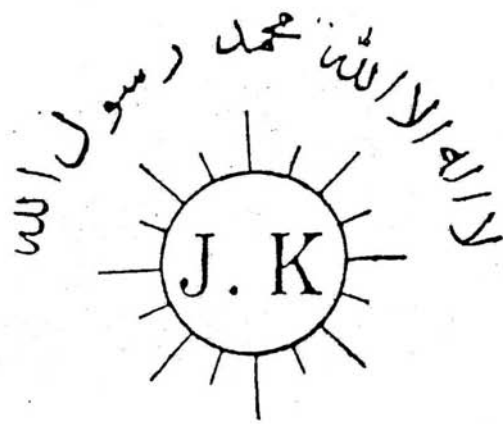
دیاری کۆمهلهی ژێ . کاف

بۆ

لاوهکانی کورد

بژی سه روک و کوردو
کوردستان و هیوا!

دیاری گومه لهی ژ.ک
بولاوه کانی کورد

۱۹۴۳ - ۱۳۲۲

خوبنه ره به ززه کان :

نه م کتیه بچو که ی له ییش جاوتانه له م سی
نامیلکه یه :

۱- دبار ی مه لا محمدی کوی

۲- گول بژبریک له دیوانی حاجی قادری کوی

۳- دسته گولیکی جوانو بونخوش له باغی

نیشتمان بهر وهری هاتونه بهرهم .

کومه له ی ژ . لک بو پیش خستن وه

سه ر خستنی کورد له شه قامی شارستا نیتی

(نمدن) دا به هه مو هیزر توانای خوی

تی نه کوشیت تابه یارمه تی خوواره ک وریشه ی

سه شیره تو سه شیره تباری که سه ر چاره ی هه مو

چاره ره شیو و به سه ر هاتیکی قالو گرینک

(سخت) ه بینینه دهر

نه مه تو ما نجیبکی (بهمان) زور ز له
 که ابعه بنیین مه لا و شیخه کان بو نه به ره لهستی
 بیش که وتنی کورد چونکو دیر بک (تاریخ)
 بو مان دهر نه خاکه نه م دسته به گهلی کاری
 باش و به که لکیان نه نجام داره و بو خنده تی
 کوردایه تی تیکوشیون ؛ چون نه بی به ذاتیکی
 وهک مه لا ادريس بتلیسی بیژریت به ره لهستی
 سهر که وتنی کورد ، باوه رمان نیه هیچ کورد بک
 خنده تی نه م بیاره نیشتمان به روه ری له بیر بچیت
 له نیو شیخه کانمانا چه نابی شیخ عبیداله ،
 شیخ عبدالقادر ، شیخ سعید نه بیندرین که هه مو
 کورد بک نه زانی نه نیا له پیناوی کوردایه تی
 داخویان ماندو کرده وه تاسه ریان له سه ر داناوه
 خلاسه له نیو شیخه کانا بیاری وه کو
 (شیخ یوسف شمس الدین البرهالی) نه بیژریت
 که به دستوری نه م ذاته کتیبکی زلی وه کو

(ابن حجر) کراوه به کوردی داخه که م وه گیر
ایسه نه که و تو .

نه وانتهی که وا حاجی قادر و مهلا محمد چوت
به گزیانا مشیخ و کولکه مهلاکان که خوله نوین ؛
کرامت به خه لک نشان نه دن هم دهسته به به هیج کلوجیک
ریگای حقیقیان نه دوز بو نه نوم به لکو تایو (شح) شبان
به ر جاونه که وتوم ده ناوه کو سمدی شیرازی له دیباچه ی
گاستانه که بدا نه لیت «کانرا که شیر شد خبری باز نیامد»
بی دهنگ دا نه نیشن و و وازیان له خه لک «هینا به لام
هشیره ته کانان کی هه به له ده سیان و درمز نه بویت ا
باوه ریگن کارمسانی وایان هیناوه نه دی که دویای
شارستانی لی یان بیزاره ته نیا آغاوات و سهردار
هشیره ته کانن که بونه مایه ی دوبهره کی یاچه له به ره کی
له کوردستانا نه نیانه وانن به ره هه لست بو پیش که و تنو
کورد ا

کومه له ی ژ . لی هه ره وان به مسئول
نه زا نیت .

« چه زنه کهی بیت بلیم چیه کوردی »
« عاقای و چابکی و جهوان مهردی »

دیاری مهلا محمدی گووسی

به بارهی کومه لهی ژ . ل ی بو هه لاندنی
آغاوات و سهردار شهیره ته کانی کورد
له خهوی نه فامی چاپ کرا

۱۳۲۲

له لایهن هه بته تی نارو نندی کومه لهی
ژ. لک پیشکشی هه مو لاره نیشتمان
په رومه کانی کورد نه کریت.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

آرلازو

زوربووه بهرخیکی لهر و لاواز
بوته خهر تیکی دوک زهلام و قهلهو
یا منالیکی سیس و مردوخه
بوته پیاویکی گورج و گول و پتهو
گهلی ملت و هها و مسهرکه و نون
که نه پینه خه یالووهم و خه
بویه او مید نه کم له لطفی خورا
خالقی مانک و روز و روزو شهو

کورده کانپتر بکانه صاحب جباه
 سنه الله فی الذین خلوا
 تهله فونی بخساته نساو کوردان
 بانگی به کتر بگن به دهنگی ههلهو
 ههوهوی میره وان له مهیدانا
 زمازه لهی دا ته ملکی که بخسره
 بیته زیر دهستی ملتتی کوردی
 هه راه باتو مهوه هه تا دههلهو
 به نظر تو خدایه ههسانه
 بازو شاهین هه لیلین له دهستی کهو
 آه و ناله بوژیانه وهی ملت

هه تاده سرم له بو کوردان ده نام
 عیلاجین چون بکهه ههوار به مالم
 فه قیر و جاهل و ناخوینده وارن
 له لای نه وعی به شهر بیقدر و خواری
 که سی قه دری له لای خزمان نه مینتی
 له لای بیگانه قه دری چی نه مینتی

له گهل به ك به د ره زوشنو به د نهادن
 له بویه و اكه ساد و بيمرادن
 له علم و معرفت رو تن به كلې
 خه يالی خاوه لابان فكري ملي
 چه سودن بویه بازاريان كه ساده
 نه زانن بویه طاعه تيان فوسانده
 له سر ۵ ردي نه وي كوردی زمان بی
 له لای وایه نه بی سوک و نه زان بی
 ده بی چه عمل و گوان و شوان بی
 ده بی زه ببال و که نمان و سه یان بی
 ده بی هر ریش دراز و بانولول بی
 ده بی هر عاجز و گرز و مهلول بی
 ده بی هر به نده بی . . . و . . . بی
 ده بی بيملم ز بی املا و قهلام بی
 نه وند بيموش ز بيمدين و نه زابه
 له لای وایه خدای وی ریشی بسانه

مهلا کانیس له حقیان زور خه بیان
 نه وانیش هه ده له ی که و جو نه زانن
 له باتی بلسی دین و رکنی ایمان
 مهلا بویان نه خوینی مدحی شیخان
 نه لی شیخی هه به صاحب کرامت
 نکاتان بوئه کا روزی قیامت
 شه و روزی به ذکر ی خواخریکه
 دیاره زور له خدمت خوا نزیکه
 که لی جاران ده جیته فوقی عه رشی
 نه کهر چه زکا له لای خوا داده نیسی
 خلاصه چند خه رافاتیککی دیکه
 مهلا نه قلی ده کا به و فاک و فیکه
 عهوامی قور به سه روهک و انه زانن
 جه نابی شیخ به خزمی خوا نه زانن
 خصوصاً کهر نه لین یا .....
 جی وه میکی نه داته ذهنی عالم

ئەوانەى شىخىيان لايسان خدایە
 حسابى وان لە سەر توى مەلایە
 (مەلا) تو باسى خوايان بو بفرمو
 و ها باشە لە بو وان و لە بو تو
 ((قازانجى شىخە گانەت))

هەتا شىخى لە كوردسان بمىنى
 اومىدى زنده گانیت بى نەمىنى
 . . . . . و . . . . .
 بە پای دا رونه تو آهەنگى كوردى
 هەمویان بونه صوفى و بیرو دەرویش
 بە بەر مال و سەببەو رشتە و ریش
 هەمو بى ایش و بى کار و تەوەززل
 وورک بان وەل ئەستور و سەلكزل
 لەوان و ئەر ضرور قاحەددى جاقان
 تەوەللابون لە عقل و علم و عرفان

به وی شول و به وی عقل و تجبزی
 محقق قهر بی حکورد نایبته ریزی
 بدریشی گرز و پرچی پرله تهمسپی
 بناغهی ایشی کوردان چون نه چه سپی
 به که شکول و سووال و فقر و ذلت
 محاله کاکی خوم تمشکیلی ده ولت
 همو بی هوش و بی گوش و نه زانن
 اداره ی ملک و ده ولت چون نه زانن
 امید و قهط نه بی کورد بیته ده ولت
 له به دبه ختی نه ویستا بونه سه لته
 نه وهی زانایه ناو جهرگی به لاسه
 نه وهی نادانه نسا زانی چه بلسه
 جه نابی شیخ نه لیت آخر زه مانه
 قیامت را ده بی هه ربه و زووانه
 اراده ی خوابه ایوه هه روه هاین
 وه کو هاروت و معاروت بن سه روین

بلی یا شیخ قیامت ایوه را بو
 به جه هلو ته نبلی مالمان خه را بو
 له بهر قهولی پرو بوجی نه مانه
 له دس کوردا نه ما غهیری هه مانه
 له بهر ته زویری وان شیخانی به دبخت
 که لی کورد ناینه صاحب رایه تو نهخت
 له بهر چی کاری خه لکی وا دورسته
 نه کهر هیندونه کهر آکر به رسته
 نه کهر (لازه) نه کهر (رومه) نه کهر (جوو)
 له زیر نیری نه م و نه و پاکی ده رجو
 نه کهر راسته نه لهی دونیا خه راوه
 له بوجنه نه هر هه مو جو تو به راوه
 نه کهر دونیا خه را بی بهو نیزیکه
 جه نابت بو به دونیا وا خه ریکه
 نه کهر عزت ده وی ههسته به همت
 به فکرو صبرو نه دپرو کیامت

نه بی ملت هه و یه ک بی له گه ل یه ک
 له نه ربابی قه له م تا خا و نه نی چه ک
 نه گه ر کوردیک اهانه ت کهن له به صره
 هه مو بینه خروش و جوش و نه عره
 هه تا حقی نه سینن را نه وهستن
 له به ربی اتفاقی خوار و بهستن
 خه زینیکو هه بی مال عمومی
 وه کو (جوو) و (نه رمه نی داشناک) و (رومی)
 له رویه و آنه و چاریک و غازی
 به ککه لکودی له روزی په نجه بازی
 فریده ن مه نته شاو به رمال و ککشکول
 ته رک کهن ته پل و ره قص و خدمت وشول
 تفهنگ و توپ و ته بیاره په یا کهن
 به عهزمی دین و دونیا رو له خووا کهن
 وه کو شیر و هرنه مهیدانی جه راره ت
 به غیره ت بن به غیره ت بن به غیره ت

بیادوی ترسه نوک و نهك پوشکه سوکه
 زنی بیوه به کورکه و نوکه نوکه
 سه حاجه ی رهش کوا و قه بری دباره
 سه ساوه ی سی عات دوری له شاره
 سه حاجه ی مصطفی که ترسه نوک بان
 چی ایشیان بو له تورکستان و ایران
 نه که ن خوفی نه که ن ترسی له هیچ کهس
 به غه بری بادشای داداری نه قدس
 ده بی بی شک و شبهه و انه زانی
 به ته حقیری سه بساته و زنده گانی
 نه وهی دونیای نه بی دینی ضه عیفه
 سه لابی یانه شیخ بی یات خه لیفه
 سه داری دین و دونیا سه ر غینایه
 بلی (الفقر فخری) اقترا به
 سه وایی که وره بی ده رک که ن له نیوسه ر
 به بی توپو تغه نکو مال و سه سه که ر

محقق آنا قیامت نمانه به ک لک
 نه که ر تو بو ته بی یان اون ایکی لک
 به غه و تراص و بته بسایوری زر هلی
 به بالون تر به زیلینی زر هلی
 له دو تیا هه رچی بیت سکوردی محقر
 به بی یاره له بوت نابی میسر
 وولا نیکتان هه به یرکان و نه عدم
 به بیل و بیسه ره دو قووتی لیدم
 ده زانن نسوی نه رزی چه تیاه
 وهلی مه ر قومی نامری کیم یایه
 هه نا نه و علمه زور چاکی نه خونین
 ده بی هه ر باقله و سلقان بچینن
 هه لای ندادان به عنوانی شه ربه ت
 حه رامی سکرد له تو علمتی ظه بیه ت
 له بو یه هه رچی له و خاکه وه دهر که وت
 نه (رادبوم) و له (زیر) و (باقرا) و (نه وت)

ه موی که و توتو زبده سستی فوره ننگان
 جیا و جولان نه نورن و مک یله ننگان
 بیان نورن جیابان چون نه کولن
 ه ناکه ی ایوه ه ر بهر مال به کولن
 (خوری) و (مازر) و (کهنه) و (جوت) و (که لوان)
 و (کو) (سیجکه) و (بیش) و (رون) و (نه زوان)
 ده خیلو بم نه کن بیدهن له ده ستو
 و الا و ایزانن ر و حو دهر چو
 ه تاکو نه بنه نخواهندی سه نایع
 نه مو نه نعامی خوا نه روا به ضایع
 به خورایی نه چی عومری نه زیزتان
 به هاوین و به هار پاییز و زستان
 ه چونه خازه قار و چایی خانان
 او میدم و ایه بینه خانی خانان
 نه که ر خواهیش نه کن خواولی بی رازی
 ه چونه ته کیه کان بو حوقه بازی

قماری قطه که کن ایوه و خدا تان
 ددنا به ر باد نه بی مال و منالتان
 به جی بینن نه وهی واجب کرایه
 به وی نه وعی که مه طلویی خدایه
 نه که ر باب جاهله باکور مه لابی
 له نه حوالی ام با شاره زابی
 «سه یا حدت کن بیچن بو سووه تستان»^۱
 «بزانت چون به خیرانی هه لستان»
 «له قهومی روس چه ظلمیکی نه کرد (چار)»
 «هموی زه مری نه خوارد ملت به ناچار»
 «له پر (له نین) هه لستاوک دلیران»
 «بناغهی ظلمی جاری کرد ویران»
 «بنای نا ده و له تیغکی سوسیالیست»
 «له ناوی برد به جاریک ایعیرالیست»

۱- له شمرانی له یو قولابه کانا نوسراوت
 له لایف یزن نوسه ری کومه له مونراونه وه

« له ناو کوهل به زوری دهر کرا (خان) »
 « به نیلا (به گک) خرابه به ندر زیندان »
 « به محضی ههل کرانی به یره قی سوور »
 « له ناو خه لکانه مافیتنه و شهرو شوور »
 « نه له رزیت کاکلی (آغا) وک بنی آو »
 « که آلی سوور و آلی دیته به رجاو »
 « ته ماشا کهن له مهیدانی ههراو شهر »
 « چلون سه ربازی سوور؛ آزاو دلاوهر »
 « شهرو روز بی وو جان وانی نه کوشن »
 « له جه بهی شهر نه لهی شهر بهت نه نوشن »
 « به فهرمانی ستالین؛ پیای شهر کهر »
 « نه دهن به ربا به مو نه یروی هیتلهر »
 « به یانی یلیلی سوتا و له بوگول »
 « وههاته یخویند به دل سوزی له سرچل »
 « له دونیادا ده بی هه کوردی بهد فهر »
 « نه بیه خاوه نی ده بهیم و نه فسر »

ته تو چونيك ده ژى من هەر (مه لا) مه
 ايتر به سیه برام خه نهمی که لامه
 من یه خه ی خواره بویه دانه درم
 ایوه نابن به هیچ و من نه سرم
 ده بی من که یفی جیم به دونیابی
 قهوی من وا ره زیل و رسوایی
 بی کس و بیده ر فقیر و هه ژار
 بی سر و سه رفه راز و بی سهر دار
 نهوی ربگای له کورده کان گوری
 له عننه تی خوڤای له نه لجه دو گوری
 هلته کورد فقیر و بهسته زمان
 به قهوی نهو که سانه چون خه، تارن
 وانه زانن که عنصری کوردی
 به ذه لیلی بزیت و نامه ردی
 نهوی کورده چی گوره وو چی صفر
 ایشکی . . . . . گویدریژی . . . . .

اهوئ ڪوردي له نهسلي باب آدم
 دهبي بارکيشي . . . . . عه بهي . . . . .
 قوري کام جي بگرمه وه بوتان
 بو بر ايانی جزیره و بوتان
 خمی دونيا بکه ين به سر خومان
 بو عه زيزانی نه ر ضروم و وان
 ابوه هر چند که قهوميکی زورن
 فابدهی جي که توخمی خو خورن
 وانهزانن که کورد گهلی زيندون
 من نه بينم علی العموم مزدون
 واوه زير که و تون بهبي دمهلات
 رهبي نهو قهومه بوچی وای بهسرات
 پاشی سلطان صلاح نه يیو بی
 زور نهچو بو بهدهوری ههنگوبی
 چی عه شيرت چه نههلی شارستان
 له هه مو طول و عرضی ڪوردستان

بونه به خسیرو نوکری نهم و نهو
 باری خه لکی ده بن به روز و به شهو
 له سهر نه و خاله به کتری نه کوزن
 خوینی به کتر مثالنی شیر نه مزن
 ده رحقی به کک نه فزنده زور نه زمون
 که له کهی به کک به شیر و روغب نه برن
 به زگیك تیر به دوزگان برسی
 هیچ له جاکه و خه رایه نابرسی
 جاهل و بی که مال و شهرنی حضور
 ابغنی خه لکی خوا فقیر و فخور
 حایفه بو غیره تی (صلاح الدین)
 نهو که سانهش بلین نه مهش کوردین
 حهز نه کهی بیت بلیم چیه کوردی
 عاقلی و جابو کی و جه وانمه ردی
 عاصریکی له فوقی . . . .
 ساخنی حهزم و رهزم و بهزم و کهرم

لایه‌کان قه‌د ری نه‌صلی خو نه‌گرن
 پیره‌کسان بساله‌ذالنا بعرن
 خاصه‌نهر باوه‌کانی مه‌کته‌بی (کو)
 ده‌بنه‌پشت و په‌ناهی ملت‌ی خو
 ایوه‌نه‌ولاد و جه‌رک و ناوی منن
 ایوه‌نوری کلینه‌جساری منن
 عومری خوتان مه‌به‌ت به‌خورابی
 تی بگوشن به‌علم و آزایی

بو آگاناری و ووشاری لایوان

هسته‌پیش‌کوره‌نه‌ی لاری کوردی
 آگنت‌له‌خوبی کاروان: رابردی
 به‌لوری علم‌ریکا و ده‌رخه
 به‌زوری باسکان باری و ده‌رخه
 به‌بالی علم‌بفره‌وه‌ک طه‌یران
 به‌قوروه‌تی علم‌ه‌روبن به‌حران

علمی طایفه، ت علمی خدایه
 قاره ویه قوله گشتی ه، وایه
 علمی حکا به ت گهر که لککی ه، با
 ده بوایه دونیا ه، موی بو، با
 علمی کیمیات گهر نه خویند ووه
 به خوانانزانی خواچی کرد ووه
 ایسه با به ندی و ه همو خه بالین
 ایسه خوریککی که ری ده ججالین
 علمی سه نایع لای ایسه نیسه
 که رشتیک ه، بی نه ویش قه ولیه
 به نیر و زازیو شیریز و لورک
 نه نتیجه ی علمی کیمیایه بی شک
 به کلیکی سبی و به آوی تری
 دوشاوی شیرت چون بو نه کری
 کار دوی وه که کیرد زبالت ده بری
 به ترش و سماق زه هری چون نه بری

علمیکى گه وره له ناو کوردان بو
 به قهه ی پروبوچ چون له کیسمان خو
 به دهف و ده مباتک به ره قص و سه ها
 علم و مه عریفه ت لای کوردان نه ها
 به خووا زور حه یفه حه یف و مه خابین
 ملتى کوردی هه تا که ی و این
 جه هاله ت بروا ده وری عیز فاه
 کونه باب بمری نوره ی کورانه
 نه ی لوی کوردی نوری دو چاوم
 قوروه نی دلم چه رک و هه نام
 باوانی بابم لاوانی مه کتبه
 به غه قل و غیر فان به علم و نه ده ب
 به نه خلاقى خیاک به دین و ایمین
 به ربك و بیکنی وه ککو بر ایان
 له گه ل به کتزی وهک روح و بدو من
 ابعتراج بکن بو عزى له نه ان

ایوه بووه توت : ولادی صولبی
 خدا توفیق تان بدا یار . بی
 هیچ فرقه و ناکوم له گهل مه سعودی
 خوا بو پاریزی له چه ننگ جه سودی
 مجید و صلاح لای من وه ک ابومن
 ایومش بر از ان بیم باوه ره بکن

چلوننی باورهی جاهلانی خهله تاو

نه لین باران به نه مری شیخ نه بلری
 به نه مری «کن فکان» وه نه مری بلری
 خلاصه کافه بی ذه ر راتی عالم
 چی افلاک و چی املاک و چی نه نجوم (نجوم)
 به نه مری جه ضره تی پیره ددوامی
 حیات و مهوت و ترتیب و نظامی
 (هلا) گهر بیت بلی نابی و معابلی
 نه لین نه و فاسقه بونه و هابی

نه‌ری نه‌ی شیخه پیسی بوری چلکن
 نه‌ری نه‌ی وورک هه‌مانه‌ی زار بوگن ؟
 نه‌تو ده‌ ورا‌ری چه‌رخ‌ی بی‌ستونی ؟
 « نه‌تو توقینه‌زی چه‌شه‌ وعیونی ؟ »
 نه‌ری نه‌ی شیخه‌ کوبیری خواری مه‌جندوم !
 نه‌توی ناب‌ب هه‌نابی حی‌قیوم ؟
 نه‌ری نه‌ی ایسته‌ خوری لینک‌ گورا‌ری !
 له‌گه‌ل ده‌ر را‌نی عالم‌ تیک‌ه‌لا‌وی !
 نه‌تو ممتازی رزقی مار و موری ؟
 نه‌تو انشا‌کننده‌ی نار و نوری ؟
 به‌حکمی تو نه‌بی . عفوی گونا‌هان ؟
 وه‌کو پایای نه‌سارای خییوی غفران ؟
 نه‌وی هه‌فوی بکه‌ی جیکای نه‌عیه‌ !
 نه‌وی هه‌فوی نه‌که‌ی ما‌وای چه‌حیمه‌ ؟
 هه‌مو عالم‌ له‌زیر فه‌ره‌انی تویه‌ ؟
 چه‌یاتی توش‌ ! به‌هستیک‌ آرده‌جوویه‌ !

نه کور ملکه هه مو مالکی خدایه
 نه کور شیخه نه کور قطبه هه بایه
 اراده و قدره تی خوای من نه واره
 چه حاجه تمن به شیخ نابی کراوه (مفوح حروا)
 به نه قطاب و به نه و تاد و به نه بدال
 نه بویه (آدیسون) نهی هردی به تتال
 له علم و اختراعما جسی و هدهر خست
 بنوره ملتی خوی کو و مهه خست
 به علمی کیمیا و و قور و نه نور
 به ته پیاره و به زیلینو به واپور
 جلون قطبی فه قیرین بی نیشان کرد
 ربا و ته زویری شیخیشین عهین کرد
 موسلمانان له جهنگ وان کورد ذلیل بون
 ده فهرو شیخه شیتی گیزی مه جنون
 بزائم تونه و یستاجت له دست دی ۱۲
 له به حر و بهر و جزل و شار ولادی

ورنه ای اومتی خیر البریه
 له باش ته قدیمی اخلاص و تحیه
 به علم و عقل و هوش و فکر و عرفان
 به قه ولی مصطفی و آیاتی قور آن
 بزانت نه و قسانه پاکسی بوچن
 نه گهر خوامان ه بی اقطاب بوچن
 به قه ولی جاهلان خونان مه گورت
 به چاوی دل له د و نیایی بنورن
 له زیر نه رزی هه تا کوزور و زیرو
 له مانک و روز هه تا کو مار و میرو
 به که مو که بف و وضع و چه ندو چونی
 به نه طوار و به نه دوار و سکوئی
 (که لویژ) چند زه لاهه چه نده دوره
 (سوها) تاریکه یا خوزور به نوره
 ه یا چونه له چی ته رکیب کراوه
 نطانی نهو که رراهه چوب دراره

« گه رانی چونه کی : بکا اداره »
 له بوکی دینه : عداد و ژماره
 به غه یری قودرته دی داداری جبار
 به غه یری بادشای خلاق و قهار
 به قطییککی ضه عیف و فاته وانا
 اداره می چون نه بی نه می مهردی دانا
 نهوی لای ایوه داواری امورن
 له بهر دستی خوا که متر له مورن
 کهسی ایمانی به خوا و قودرته می بی
 چاون نهو اعتقاده می ده چنه قلبی
 قبیکت بو نه که م چاکی بزانه
 قبولی که به بی عذر و به هانه
 له سه رزار و زمانان که رچی سوکه
 له میزان می حه قیقه ت زور گرانه
 به خیری خوت به خه لکی را که بینه
 هه تا ظاهر بی نهو سری نیسانه

هه تا کو ته هلی شار و دهشت و لادی
 خه به ر دار بن له ته حوالی زه مانه
 بوخوت ته حوالی لادی چاک نه زانی
 به کی جوتیار به کیکی به رخه وانه
 فلان آودیره نهویان عهد نه کیلی
 شورانه زم نه و یقریان سه پانه
 خه ریکی کار و بار و جوتو شولن
 له فلی فیل کهران ناشاره زانه
 مه لا یسکیان هه به سندانی لیمدا
 نه خوینده و نه حمق و پوج و نه زانه
 وه کو گهر گرنه خوا دایم له دی دا
 به ریشی بن نه له ی عالمی جودانه
 نه ویش بوشیخ وه کو کلبی معلم
 به دم کور ویشکی بوئه گری له لانه
 نه لی توبه ی بکن لای شیخ به کورچی
 قیامت راده بی هه به و زروانه

دهزو جیشتی له بو شیخی دورست کون
 بلاوساوار و شلکینه و که لانه
 به هام کویخابلین نه سبابی ریک بی
 له بو شیخ شه و دهیته دیوه خانه
 که نیزیک شاه نی دو بو ه تاسی
 له بو پیوان به سه نوری زفانه
 زنی کویخاو نه هالی دینه چه ذبه
 ایتر هاوار گریاب و فغانه
 له پاتس نه هابو هو به و نیکوتانه
 دهلی نه ی قوم و گل کوکوت اعانه
 مریشک و هیلک و چویشنیر و کاور
 که ره و نه ندوک و ساوار و هه مانه
 گوریسو سیپه ک و ناز دو کو ه شک
 جه وال و توره ک و تیروک و خانه
 له نه قدینه ش نه وی حاضر به دسته
 له روبیه و جوتنه و و چاریک و آنه

هه موی حاضر بکه ن بی خو خوراندن
 ده خیرا بن به چوستیو عاقلانه
 به هه رهوعی که شیخ نه شریفی رویی
 به کی عاقل هه لئهستی له و میانه
 نه لی نهی قوم و گه ل ایوه به له دین
 له که ید و فیل و نه یرهنک و فه سانه
 له لام مه علوم بووه بی شک و شبیه
 به آثار " و به نه توار و نیشانه
 نه هه می مه قصه دی شیخی زه مانه
 له نه م دهوره دراو و نان و . . . . .

نه و او بو

نووسه ری کوه لهی ژ . لک به بونهی
 هه نندی دستکاری شعره کانی نه م دیاریه
 له جه نابی مه لا محدی کویی تکاور داوای
 چاو پوشین نه کات

کوردستانی مو کوربان - لاجان ۱۳۲۲ - ۱۹۴۳

« نه‌نبه‌لی کاری حیزو بی خیره »
« ده‌ستی ماند و له سه‌رزگی تیره »

۲

گول بژی‌ریگی

له دیوانی حاجی قادری گویی
بلیلی نیشتمانی کورد

به باره‌ی کومه له ی ژ . لک بو و شیاری
آغاوات و سه‌ردار عه شیر . نه کانی کورد

له چاب درا

۱۳۲۲

خوینهره بهرزه کان :
تکاتان لی نه کهین دوای خویندنه و هی نه
نامیلکه به هر ههستیکی (حس) بهرانپهر
به شیخ و مهلاکان له ده رونتانا به یابو هه رنه و
هسته ده باره ی آغا و سه رادر هه شیره ته کان
بوخوتان به یا کهن چونکو به بی ی بهر آوه ردیکه
زور وورد که ایمه کرد و مانه هوی هه ره زلی
دوا کهوتنی کورد هه شیره تو هه شیره تباریه
نهک شیخه تی و مهلا به تی .

ههینه تی ناو نندی (مرکزی) کومه لهی ژ . ل
نهم سیپاریه پیشکشی گیانی (روح) لادی
ره جته تی م . س . تو س نه دای زماره ۱۳
کومه له نه کات .

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

به سه راهاتی حاجی قادر به کورتی

حاجی قادر کوری مهلا احمده له گوندی
 * کور قدره ج * له سالی ۱۲۳۲ وی هجری
 هاتونه دونیا

به هاری ژبنی حاجی به خوبندت و
 نیشتمان به روری له شاری (کوی)
 رابراوه له دور و اینیاجوته نه ستمبول
 میوانی به درخان پاشا نه بیت کورانی
 به درخان پاشا به دستنی نه م پیاره
 نیشتمان به روره به روره اون *

حاجی قادر که لی شعری نیشتمانی و
 غرامی ه. بوه به لام له دهس ده رجوت
 ه غیره تی ملی ه کتیبکی شعر بوه که
 حاجی بوخوی کو یکر دبووه له کانی مردنیا
 بوله چاپ دانی ه. م. مجوعه به زور تکانه کات
 داخه کهم که ه. م. خزبنه هیزا (نفیس)
 به له دهس جه نابی (عبدالرزاق به کی
 به درخانی) دانه بیت زه کو نه زانن نه م
 دانه له لایان حکومتی عثمانی محکوم
 کراوله موصل خنکاندیان ه خواله ه. م. و
 پیابیکی نیشتمان بهر و هر خوش بیت ه
 حاجی قادر له ه. م. ای (سن) هشتا
 سنالیدا و اتاله سالی ۱۳۹۲ ه. ی. هجریدا
 له دونیار و بوه ه

(ستایشتی خوا)

توی بی نظیر و هم‌تا : هر توی که بهر قرار
 بی دار و بی دباری ؛ بیدار و پایه داری
 بو باغی هر ردی باغی : دسمایه که ی مخ‌زانی
 بو مه‌زره‌عی فه‌قیران : بارانه که ی به هاری
 بو پادشاه‌نیشانی بو هر سه وادی نه‌عظم
 بی‌ص‌در و شانشینی ؛ بی‌پرده به‌رده داری
 جبه‌باری بی فتوری ؛ سو لطانی بی قصوری
 ره‌زاقی مار و موری ؛ آو‌دیری دیه‌کاری
 فیرزه ته‌ختی که‌ردون : مه‌صنوعی نه‌قشی تویه
 یاقوت و لعل روزبه ؛ نه‌ستیره‌کان دوراری
 جی و مه‌کانی تویه ؛ بی‌جی و بی‌کالی
 لیل و نه‌هاری تویه ؛ بی‌لیل و بی‌نه‌هاری
 هر نه‌مری تومه‌داره : بو‌کار و باری عالم
 هر چه‌نده‌بی و وزیر و بی‌ص‌در و کار و بلری

سه حرازه و ه رده : شوقی خورشید و ماهی نابان
 دو چاربه ن شه و روز : بی مه حمل و مه ماری
 مه علومه بوچی حاجی : مه دحت نه کا به کوردی
 تا که س نه لی به کوردی : نه کراوه مه دحی یاری

یا الهی به آیته تی منزل

به چوار یاری احمدی مرسل
 بی نه وایانی مولکی کوردستان
 هه ره گوانی تاده گاته شوان
 له خه وی جه هل و مهستی و غه فلهت
 به خه به ر که ی به نه غه بی ره حمت
 پاکی ده رچن له کاری نابه محل
 رومی رافرینن بوده ری نه سفول
 حاجی به : شعره کانی وه ک کاوه
 روزی ده بیینن دره وشی هه لداوه

هەر کوردە لە بەینی کلی ملت
 بی به هره له خونیدن و کتابهت
 بیکانه به ترجمه ی زمانی
 ئه سراری کتیبی غهبری زانی
 به کس ر علما درشت و ووردی
 نهی خویندوو ههچدو حورفی کوردی
 ممکن نیه دهر بچی له چهنگی
 ههتا ره قهه و خهطی فه رهنگی
 صاحب کتیب و په یاهه هه ر کس
 ایه نه بی بووینه قهومی چرکس
 ملتی بی کتیب و بی نویسن
 غهبری کوردان نیه له روی زه مین
 (جوو) چه قه دری هه به له یزو کوردان
 غهبری لیدان و جوین وتی هه لدان
 قهومی (جوو) چاکه اتفاقی هه به
 کورد بی غه بره نیو نفاقی هه به

(چهنکنه) ی ابره باوجودی کورن
 هه روه کو درمی ایچه دهر به دهرن
 ایوه عاقلترن به سه دمه نصب
 کوره کانیاں دهنیره هه کته ب
 ایستیکه آمرانی کورستان
 هه راه (بوتانه) وه هه تا (بابان)
 هه هه تنوانی هه کته بهن به کسه
 کورده کان بارده کن وه کو . . .
 وادیاره هه تا کو دنیایی
 کورده کان حالیان ده بی وایی
 ا. گاوان و شورانی کورده کان به کن
 به سه بوله شکری سه د کهرره دوا کن
 به سه ر که ردی شو وانتان حاتمی طای
 به قوربانی سه بانتان آلی به ره ک
 هربشکی ابوه سه بیادی شه هینه
 له کن عونقا فروجه حاجی له کن له کن

شووانی میکه‌لی ایوه له‌شه‌زدا
 وه‌کو قه‌سابه دوزمن میکه‌لی شه‌ک
 له به‌ر حیزه بخویی و نازه‌بایی
 له ژبری حیزی حیزان بوینه دوشه‌ک
 ه‌تاوه‌ک آگری زیرکان له‌که‌ل یه‌ک
 نه‌که‌ر توفان بی له‌شکرتان به‌پوشیک
 له‌کویه‌ی کانوستوون بویه‌که‌ریوی
 له‌سه‌رایوه وه‌هاشیر گیره‌وه‌ک سه‌گ
 سه‌لاجی ایوه ایستا که‌سیلاحه
 طه‌ماعی که‌وره‌بی بی‌چه‌ک نه‌که‌ن نه‌ک
 که‌راوه انتخایی ووشکه‌ صوفی
 له‌دیوانی که‌ری بی‌نقطه‌بی شه‌ک
 تاریک نه‌که‌ون قه‌بیلی نه‌که‌راد
 هه‌ر واده بنه‌خه‌را به : آباد
 نه‌نواعی ملل له‌که‌وره‌تا چوک
 خه‌مایوه ممالکی وه‌کو بوک

بهك بهر گن و بهك زمان و بهك رهك
 بی غهیه تو عهیبو عاروبی دهك
 دونیابه بههواده خون ر دهبدن
 هدر چونی مهرا میانه دهبکن
 هدر کوردن ز گرجی باکی مگردن
 یامالی زهمانه م حوی کردن
 هدر مانه وهبی زهراور مهظلوم
 وهك بوی خهرا به زار و م شوم
 گور باعیتی زوم ده برسی کامه
 شهرطیسکه که بو هه مو زه مانه
 نهو شرطه به کلی انفاقه
 گهر م رعه شو وان و کور عراقه
 سه د شیخ و مهلا و زه میر و خانی
 بولذنی عهیشو زینده گانی
 اولاره نهوان به حیله سازی
 ام لاره نهوان به ته قله بازی

قوربان بده مو وولاتی دادا
 نامولکو ره شیبه پاکتی فووتا
 به کیان نهی توده که ی نه یان کرد
 نه میان نه بو « کورد » نه گهر هه مو مرد
 ادبا چاکه لیم نه بن دهر هه م
 لهم قسه و لهم حکایه تی ده بکه م
 خانه قنا و شیخ و نه کیه کان به کسه ر
 بیم بلین نه فعیان چیه آخه ر
 نه بری نه عایمی نه نه لای کردن
 جامعی نه ملاک و باره کو کردن
 ده فقه بیک امتحان بیان ناکه ن
 تی بکه ن زهره یانه تر پاکه ن
 هه کی ای بدهن نه کهر وه کوزهر
 تی ده کن رنگرن وه یاره هه بر
 ده خیالی شیخ و میخ هه بن نه بیدا
 هیچ کس رزقی هیچ کس نادا

ای خوربکی رموز و ناز و نیاز
 او و زو با او نسی گه یومه اعجاز
 قولله کوی (ایفلهئی) له او فلاکه
 عد کسی او و گهر دوشی له زیر خاکه
 کورهی او م زه میله بیان بیوا !
 خاطرئی تویی : چونه جه ووی سه ما
 چینئی بودا به رهنن ایستاکه ش
 گهری بی دین و هیندروی رورهش
 بوچی فرمویه تی نه بییی او هین
 (اطلبوا العلم ولو بالصین)
 نیرومی لهم حه دینه وهرقی نیه
 که رمه لا نه هیی فرمودینی نیه
 تووره فیری ون به چیتله لوره
 (گاور) یا (جو) ؛ و با (هیندو)
 لازمه خول بخوی وه کو برداش
 هه مو قهر نیک ده گوری او سری مه عاش

نه بهای کاری حیو و بی خیره
 دهستی مالدوله سهرزگی تبره
 نه هلی جهننت نه شوان و گوانه
 صاحبی فهننو علم و عرفانه
 فاندی که ر بدایه ذکر و دعا
 ده بو قارون گدایی سهرریگنا
 ههرچی بی به هره بو به که سبی که مال
 بوته دهر و پیش و مارگر و حه مال
 صوفی کهر نه شنه بوله ذکری هه تار
 سه د نوویزی ده دابه کاسیک آو
 اتحادی به اتفاقی نه نام
 سو به ره بو حه و ادنی نه بیام
 کوردی ایسه نه زان و باتس که وتن
 بیکه وه بوش و آکرونه وتن
 خو نه کهر دهستی به کتری بگرن
 و ملک (سکه ندهر) جهان هدمو ده گرن

نه گور کوردیک قسه ی بابی نه زانی
 محقق دابکی حیزه بارکی زانی (زناکار)
 وهره بابوت بلام باسی نیهانی

نغن خوشه گهر جاکی بزانی
 (صلاح السین) و (نور الدین) کوردی
 نه زیزانی (جزیری) و (موش) و (وانی)
 (مهلان) (نهرده شیر) و (ده بسم) و (شیر) و
 (قیباد) و (باز) و (میری) و (نهرده لانی)
 نه ماهه باکیان کوردن نه بادت

نه بهربی ده فته ری وون بون و فانی
 کتیب و ده فته ر و نارنج و کافور
 نه کوردی گهر بنوسراید زهانی

• بوناسینی هم حکمدار کوردانه نه ماشا کردنی
 کتیبی کوردستانی مو کوربانت «آنر بانین»
 شاپلی حزنی مو کوربانی گهلی (انباری به کالک
 که دابه درسته و - بیژن

مه لا و پیر و شیخ و پادشاهان
 مه تا مه حشهرده ماناو نیشانی
 خوده زانن سلاله یی نه کراد
 لیره وه بکره نادده گاته (قیاد)
 هه مو عالم هه مو شیخ و میرن
 زهره ک و زبرو نه هلی تـ دبیرن
 وه سه طی بانن بازده روز ریه به
 پرله رهش مال و خزانه و دیه به
 به دریزی له (قاف) کهرا بوردن
 تا به (شیراز) و (اصفهان) کوردن
 شاسوارن پیاده بنن آزان
 برد نیشیان وه کو لکی مه میدان
 جود و به خشینیان له لایاوه
 خوینی مه پدانیان له کن آوه
 به شجاعهت هه مو وه کو (روسته م)
 به سه خاوهت هه مو وه کو (حاته م)

له وه فاسه وئیل و اسماعیل
 عه هه دو به یمانین چییای قه ندیل
 کوردی شانامه یاکیلان کورده
 کافی نه م سافه کافی نه وورده
 له شهرا زور که رمت وه قه وماره
 رومیانین چلون جوراب داره
 (حاجی) ده مریت له داخ ؛ هاواره
 کوردی بیچاره ده بینه آواره

سنوری کوردستان

کورده نه زانی له کوی ساکنه خزمانی تو
 کوی گره بو تو بلیم مه سکه نی قه زمانی تو
 کیوی آروس و عمتی جهوز میی نه سکه نده رون
 غه ریه تابه حریر رهش سه ره ده دی مه یدانی تو
 به حریر رهش ره رده ملن آوی نه راسه بز ان
 حاددی شماله نه مه کوزی بیچولانی تو

نملوندو گولی و ورمی تلسه ری آوی نه راس
 سه رحدی روز ۵۵ لاته جوگه و کیوانی تو
 نه هوازو کیوی چه سره بین زهنگار و ری ی نوسیه بین
 بوته ره فی چه نوبه ره وضه بی رضوانی تو
 داخلی نه م سنوره دوازده ویلا بهت ۵۵ به
 ده لین دوازده میلیونه نفوسی کوردانی تو
 (حاجی) درویه اصلا نفوسیان نه نوسرا
 ده گاته بیست میلیون بنوسری خزهانی تو
 خاکی جزیر و بوتان به عنی وولانی کوردان
 سه د خه برف و سه ده خابه ن ده بکه ن به ۰۰۰
 وار بکه تان ده به سریت عیلاتی جاف و بلبلس
 کهر بشمرن له کهرمان به منوعه بچنه کویستان
 کامی کچ و هه تیوی شیرین بی رایده کشین
 هاوار نه به بته به رکی به شمه ده خیل و آمان
 هه مسجد ده بیته ده یرو ناقوسیان مؤذن
 (هه طران) ده بیته قاضی هفتی ده بیته (ره هبان)

هیچ غیره تیک نه ماره سه دجار قه سه م به قور آن
 به بدایی . . . . . نامینی به ک له کوردان
 سه رتان له قور هه لینین وهرن حالمان بیمن
 چونین له دستی ظلمی بیدینی دور له ایمان
 والله ثم بالله نالله نه م به لایه
 هه ر هینده بیده زانن اقلیمی کرده توفان
 توفانی آونیه خو دهرچی له کیوی جودی
 به حری تفهنگ و توبه انسانه به حری عوممان
 نه م قه به که کزدم ناکاته چه ندسالی تر
 نه م حالته ده بیمن به ک به ک به جاوی خوتان
 کار ایستیکه وه هابه مه که ر خدا به سوکی
 تیکیلان بدا وه الا دورره له قلی انسان
 هه رچی وه کو به بیانم بو کردوون به نه حقیق
 به یندا دهن سه گانه کام قور بکه ین به سه ره مان
 له م به ینه اتفاقی به یندا بکن به هه ردی
 فو رقی نه بی شووان و جوتیار و میرو گاوران

که ر هیچ نه بی به او این تابع به دمه وله نی بن
 بیگانه چاکه دوزمن نهک دوزمنی له خو مان
 رومی وه کوبنی مون که س پشنی بی نه بهستی
 که وتونه داوی خوبان بژمرده بون و چهیران
 کوا والی (سنندوج) به گزارده بی ره و اندوز ؟
 کوا حاکمان (بابان) میری (جزیر) و (بوتان) ؟
 نه و آیه تهی (فسیر و فی الارض) خوا که فهر موی
 اجرای ده که ن سه گانه بال نفس شاهی خوبان
 کوا نه و ده مهی که کوردان آزادوسه ر به خوبون ؟
 سولطانی مولک و ملت صاحبی چه پش و عرفان
 جوشیک بدمن وه کو هه نک ته ذبیر بکه ن به بیده نک
 نه سبابی شهر به یا که ن: توپ و تفه نک و (هاران) ؟
 یاران هوه و توکل لهم عه صره باره ناکا
 تیره دو عانی چه وشه ن به بیگانه: حرزی مهیدان
 بوجی ؟ به شیری ایچه به عنی ره سولی نه گره م
 هیچ نه دعیه ی نه زانی ؟ روزی که ده جوه مهیدان

وەك (خیمو) و (بخلرا) بەلانیاروا بە ھمت
 دەفعی بێكەن مشایخ دەفعی بێكەن مەلانیان
 ھەر شێخ كەوتە شەرنی بەك دو كەس دەش. و دوت
 خەلتی بەسكەر دەزانی خوی مەخەرتی. سلیات
 بە كێتان نەچونە كەردوش واتیدە كەن لە دونیا
 ھەر پادشاهی روم، و شاه عجم لە تاران
 قطبی زەمانە خالد آوارە بوو وە كو من
 بی قەدر و قیەت و شان بی خانمان و بی نان
 سەیف و قەلەم شەریكەن لەم عەسرە دا درینا
 شەرم قە لەم تراشە كالا نیهتی قە لەمدان
 مەسئە لیکمی مەشهورە : كە ر قورده كی بە سەرتا
 ایكسیرە خاك و خوایی دەرمالی كورە مالان
 نیا ایە وە هانین دیبا جەیی (نەم وزین)
 حالیت دە كاجلو نە ئە حوالیان سەخندان
 خوتان دەلین : كە ر جی مەشهوری خاس و عامە
 ھەر رپوێك كەرابی آزاترە لە شیران

بنواره سه عیو. غیرت ایستاره نار نه وروپا.
 خویان خه زبنه دارن خویان وه زبرو سلطان
 هر دوینی نه هانی (سودان) ههستانه بی وه کوشیر
 ایستیکه. مستقلان مه - و دی کلی نه دین
 (بولنار) و (سورب) و (یونان) هه م (نهره نی) و (نهره طاغ)
 هر بینجکات به نه عدد ناین به نه ددی بابان
 هر بیکه. مستقلن کلیکی دهوله نیکن
 ساحبی جه بش و رایهت نه رکانی حه رب ولیدان
 لایبقیانه (نهره من) غیره تکه شن له بوخو
 وه ک ایمه نین له گه ل یه ک ده عوا بکن به شیران
 بوفه ننو حه ربوه نه نه ات؛ بو شه بطوره بطلی هلت
 ده ینبرنه نه وروپابه گه وره و پچوکی خویان
 (حاجی) که سیکه بیکهس بو ایوه قورده بیوی
 گو به ی لی ده کن ظه ریفه نایکه ن: به لاله خوتان

نه و روزنه به نه مری چه بیی مه نغان
 نه و عاله مه باکی بوبه توفان
 ده بیاری نه ما له جینسی ذیروح
 غهیری نه مه چونه که شتی (نوح)
 نه و روزنه که یشته و هفتی مه عهود
 و هستاوه له سه ر جیابه که ی (جوود)
 هرسی کوزی کردبانه مه سکن
 نه و جی و مه کانه منلی گولاشن
 ایستاکه جزیره بی مه حابا
 مه عموره بی نه و مه له له دونیا
 نه ولادی مه حیجیان نه بورهان
 کوردن له مه کانی جه ددی خویمان
 سوککانی بلادی ربعی مه سکوون
 بالجماله له مه نه موشه عیب بوون
 بی نه فرقه بوون مطیع و مه م دهنک
 مه مه شره بز و مه لباس و مه رهنک

نه و روزنه به نه مری حه بیی مه ننان
 نه و عال مه باکی بوبه توفان
 ده بیاری نه ما له جینسی ذیروح
 غه بری نه مه چونه که شتی (نوح)
 نه و روزنه که یشته و مقتی مه مود
 و مستاره له سه ر جیابه که ی (جوود)
 سه رسی کوزی کردبانه مه سکه ن
 نه و جی و مه کانه منلی گولاشه ن
 ایستاکه جزیره بی مه حسابا
 مه عموره بی نه و و له له دونیا
 نه و لادی سه حیحیان نه بورهان
 کوردن له مه کانی جه ددی خویمان
 سوککانی بلادی ربعی مه سکوون
 بالجماله له مه نه مولشه عیب بورن
 بی نه فرقه بورن مطیع و مه م ده ناک
 مه م سه شره بو و مه م لباس و مه م ره ناک

آبين و مه‌ذاهب و رمسانل

واکردیه فیرقه و قوبائل

و هك خه‌لكی نه‌چونه مولکی نه‌دنا

جی بارکی خوبانی کرده مه‌نوا (مأوا)

آری به‌حدیث و نصی قورآن

(حب‌وہ-تن) • ده‌لیلی ابعان

حادث نیہ انفصلہ کوفتو گویان

• وروژہ • دوری جہددی خوبان

ایستاکہ کہ واجہ ماعہتی وان

انفصلان بہ‌نسب کہ‌ریم و شہ‌جمان

منقادی ..... مطیع .....

مه‌حکومی خہرات و حیزو دومن

رہ‌میکی قوبیہ دوری کہ‌ردون

خہ‌صمی انجباریہ ۱۹۸۸ دەمی دون

(حاجی) نه‌منیش منالی کوردان

کورتومہ کہ‌مندی نه‌فس و شہ‌یطان

له بهر دووری ؛ له نه قران و له نه مثال
 له کوردانم ده برسی ضرب الامثال
 له بویهك نوم دو نه شماری رهش ورووت
 ههتا به ایدا بو روحم که بیه سهر لووت
 ده فهر موری نه م، ذابه بوج ده کیشی
 چه مه ازومه نه گهر جات نه پیشی
 قوری کوی کوم به سهر خو مال غیرت
 خه م نایه اداخی موندکو ملت
 نه گهر وک من خه به ردار بن له ده ولت
 له حه یغان خوده خنکینن به بی بهت
 دوانزه میلیونه کوردستان نفوسی
 به قه ولی نه هلی ته خهینی که نووسی
 هه موایان شیری بیشه ن (حاته م) ی جوود
 له شهردا کیوی (جوود) و به جری مه حدود
 وه ایکن فابدهی جی هه رج و هه رجن
 له ده عوا داده گهل به کتر به هه رجن ؛

له گویی کانو ستوون هه ر چه ند شیرن
 وه کی کهر ویشک جاو آوا و کویزن
 نهوی نه علایه سه رده سته ی شکاره
 نهوی نه دنایه به سته ی زولفی یاره
 نهوی آرایه شانامه ی ده خوینی
 نهوی مسکینه گهنم و جوده چینی
 نه مانه ی بی شعور و گیزو ویزن
 مطیعی مفتخوور و هارزه بیژن
 کوریکه وانیه هه سته سه ربه
 بزانی چون هه مو کس هاتر سه ربه
 بکسه بری جه ریده و حالی همت
 کنیسی تازه وو تاریخی ده ولت
 بزانی تاجی قه و ماوه له نه طرف
 سه رایا آگره نه طرف و نه کناف
 نه کهر کاریک نه کهن لهم به ینه دازوو
 وولانت پاکه وه بزانه له دهس جو

(به در خانی) به سهر ناچن له مه ویاش
 له هه ر لاره ده تان هارن وه کو آش
 له ژیری بی دا ده جن حه یف و هه خابن
 که دابن ایوه ؛ دوزمنتان به شابن
 به غه یری (رومی) و (انگلیس) و (روسی)
 به بی سه دده وله تن ناویان بنووسی
 له جیه ی خویمان هه لستاون به غیرهت
 له دونیا ناوی خویمان ناوه ده ولت
 سه را با صاحبی سکه و سویاهن
 وه کو (جهم) خاوه نی تهخت و کلاهن
 له ته دیری امورنی موالکی خویمان
 شهریکن پینه جیو بازاریی و شووان
 له جوشین و خروشین وهک بلهنگن
 به من چی کافرن یانه فدرهنگن
 وه کو بیستو مه بوده فعی مه سانب
 نهوهی ته دیر کردوه فکری ماتب

بگوربتن و بیلایهت بینه نه حجاب
 وه کو بیاویکی واحد بن له هه رباب
 له مهو لانتوش وه ها بیر بینه سهروهی
 له (بوتان) تا (بهیات) و سهرحه دی (رهی)
 بینه بهك له تهعلیم و لهنوسین
 جن و بهرك و زمان و رسم آیین

برا خوشه و یسته کان واتنی نه گن ایمه
 به زمان خومانه و مه ها وارتان نه که یینی
 به لکو نه مه دایکی نیشتمانه خوی ها و یشتونه
 باوه شی کومه له ی ژه لک و نهلی
 ریککه وون تاسهر که وون .
 نه و او بو

کوردستانی مو کووبان لاجان - خاکه لیوم ۱۳۲۲-۱۹۴۳

« هر مثنی له لاره سه نی خوی به ده ستاره »
« کوردیک به گهر سه ری هه لینی ده لینی بو نه سه ریز بو »

دهسته گولیککی جوان و بو نخوش
له باغی نیشتمان په روه ری

به باره ی کومه له ی ژ . لک بو به میر کردنی
ههستی نیشتمان به رستی له نار آغاوات و
سه ردار عه شیره ته کانی کورد له جاب درا

۱۳۲۲

پشکەشی لاوه خونیدبه وارو. گەنجە ووریاکانی
کورد لە ١٩٩٠ و ناوچە ییکێ کوردستان ئە کریت

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(لاویکی کوردی موکوریانی له‌نهمه)
 (٢٦ و ٢٧ سالیدا خاوه‌ندی دلیکی)
 (که به‌یریسکی نیشتمان به‌روه‌ری هه)
 (به‌ره‌وروناکێ نه‌چیت نه‌م هه‌له‌ستانه‌ی)
 (خواره و‌ه‌ی بو‌ناردوین به‌لام و‌یستویه‌تی)
 (نبوی نه‌نوسین) .

ستایشتی خوا وه‌گو حاجی قار

ئه‌ی بی‌مکان و‌ته‌ن‌ها خلاق‌ی هه‌ر مکان‌ی
 بی‌یاب و‌نه‌هل و‌نه‌ولاد بی‌مثل و‌بی‌نیشانی
 ده‌ره‌مانی ده‌رده‌داران خوش‌ی دلی هه‌زاران
 شوق و‌سه‌فای به‌هاران و‌یشک و‌ته‌ری‌خه‌زانی
 وه‌ختی که‌بی‌به‌به‌ختین به‌حر و‌به‌رت عه‌طایه
 که‌ر بی‌به‌زه‌جری عه‌بدیک هه‌رناره‌دو‌جهانی

نام روحی ملتى كورد باكو و به دين و ايمان
 بوخوت خه بير و بينا دانا و نه يب زانى
 بويا به كاني پيشوى دابوت جه لال و عزت
 بوچ بي به شونه صيبن آواره بون كوراني
 زير دهستی کلی ملت بی مال و حال و بابن
 تینوبه خوینی به کتر کهوتون به نانه وانی
 بو خاطر ی جه لالت صفاتی بی مثال
 ره حی بکه ی به کوردان ره چون صلاح ده زانی

بو آغاواتی کورد

قیسکی خوش ده زانم بیت ده لیم ایرو به مز کینی
 بهت ره طیککی نه که ی تالان و مالی خه لک نه ز فینی
 ده لیلکت هل نه که ی ریکا به کاروانی خه لک نه گری
 قولی خوت هل نه مالی مالی هیچ کورد بکی نه سینی
 خه یالی که دزدین و ربگری و شورشت له سه رده رگی
 زه و بوزار و گیا و مه زرای برا سکانت نه سوتینی

به خاله و مامه و کاکه و براله بیکه وه بدوین
 خه یالی خاور که لای کو نه ده عیبه و بوزونه دوینی
 له زیر بی ملی بیکانه نه بیه عه به و خنده تکار
 حیا و آبروی برات نرژینی! شوخی قه دری نه شکینر
 سه را سه به بی کوردان به شراوه بیکه نیو اولهت
 ته که بیور (تکبر) لابه ره لهم رشته به مویکی نه بیسی
 به هارمان هانره روزی سه عاده شات طلوعی کرد
 ده بی ته مجاره که کوردی بنوسی! سکوردی بخو بی
 له زیر ده ستو چه بو کی دوزمنی (خویری) و دنه قام ده رجین
 خداوندنا نه تو ده توانی هم کارانه بیک بیسی

«دوای جهنگی را بوردو که جمهور بهنی
 تور کیا ساز بو محک بهک به ناوی» محکمی
 سر به خوبی «داندرا جه نایی شیخ عبدالقادر
 شهزبنی و سید محمدی کوری ده گل هندی
 له کوره و ناودارانی کورد له محک بهدا
 محاکه کران و هلیات آو سین اینجا
 «شیخ احمدی سربل آوایی» که بیاویکی
 به ناویانگی مو کوربانه هم شبنی خواره وی
 بو شهیدانی ریگای سار بهستی کورد کیراوه»

هم آسمانه شینه کهوا بهرگی ماته مه
 ایجادی وا کراوه که قبهی هه مو غه مه
 بارانی مهر که به فره کفن ره عده نفخ سور
 نه و رو گرانی قابضی نه وراحی عالمه
 سه رتیبی نیبی هوره شه مال بو سه فی قتال
 نله نهجه کی تهرزه به نه ییاره بی تهمه

روزی سیاه روز و شهری آره چرخ پی
 هوری لوده آه، ته می وی هموغه
 ام چرخ، کونه ماشینه کهی زهنگی گرتووه
 چهوری نه کابه خوبنه کی سوورانی عسته
 ام قورنی بیسته می هده نیت به خوبنی کورد
 زهنگی لهسه نه هیشوو هیشتا که پی که
 نارندراوه چرخ ستم؛ صکاریه
 نه و ظلم و چهوره قسه تی هه رشین وزاریه
 خاصه به خوبنی کوردی شمالی هه موزه مین
 گولزاری خوبنه غنچه صفت دل هه موغهمین
 هوری خه فوت له نهوجی فوره جدا ملطه
 شادی نه بو له هیج دلی دانه بی بهشین
 عشر مشاء دهشتی شمال کهربه لاصت
 غه مناکه ام موسیبه ته سکانی حه و ته مین
 اکثر له وانه سیدن و هاشمی نه سب
 میرانی جدیدانه شه هادت که پی که مین

فرمانی قوتلی عامی «که مال» بی که مالیه
 «قصودی معجری ذینه له اعدای نه هلی دین
 واحد سره نا جرای او بدم ککوژایه وه
 تله تلی معجری له شمالی برابیه وه
 «جه نگیز» «که مال» نه هلی که مال شاهیدی ده دا
 کوانی زه مان و «صری» «غول» ظلمی و اکرا
 هر به و گوناومه دوز منی دین معجری کرده وه
 له و جی و «کانی کورده» «بینی خداکرا
 نصی حدیثه تورکی ..... ایسته» حکم
 به و ظلمه خبی باطنیات بهر به لاکرا
 دل به جری خوبنه سونی مه برسه چه فایده
 تعدادی ناکری که بلیم چه ند خه طاکرا
 هاواره قومی کورد وفرن روزی غیره ته
 نسبت به ایبه ظلم و تعدی یخماکرا
 عضم نه و ولده زورده دلم هینده پر غه
 سحباله ناطقم له غه مالال و نه بکسه

« هم فەسیدی خوارەوه هونراوی <
 < جه نایی (حسن سبب الغضات) . <
 < که به کبکه له پیاوه پیره نیشان <
 < بهروره کانی موکوریات به گەر <
 < پوره میردی سلیمانی لیان <
 < زوێری بیت ایبه...بهم...ذاته ته لین <
 » پیره میردی سا به لاغ < .

کوردینه تا به کوی ایبه له کیوان مثالی دیو
 بیینو بچینو بو مه نه بی قط خدان و خپو
 خه لکی هه مه له باغ و له شارانه که یف خوش
 ایبه بلاو بی سه ره ماوین له دهشت و کیو
 بو آسمان دهرون و له به حرا ده کهن سه فەر
 هه ره ده نیشته گاهی مه سه نمانه وه ردوشیو
 ریه ی وانه که هکشانو ریه ی ایبه به رده لان
 جیه ی وانه ته ختو به ختو جیه ی ایبه به ردو جیو

ره شماله مال و کشتک و په نیره مه تاعی مه
 قه سرو سه رای خه لکی دیبه بر له زیروزو
 بووانه هرجی جوانه له جی دی له زن له مال
 هر شاخ و داخه بومه کوری رهش کچی دزیو
 زیر دهستی و اطاعه تی بیگانه تا به کی
 شهره له بومه هینده بزین بی نشان و نیو
 مه غمونی هر معامله محکومی هر کسی
 شاهان به مه حوی ایبه ده بهستن گری و گریو
 کوردانی کورده کان که له ترسیان ده له رزی نه رض
 کی بوله شای شاو له مصریش ببوه خدیو (صلاح الدین)
 کوردانی کورده کان به خداروژی غیره ته
 دست ده بنه خه نجران و پیاوانه بی بنه نیو
 بوچمانه مال و سهر که له سهر سه و هری نه جی
 کورنابی قط بترسی له زیندان و دارو جیو
 بی هل گرت بکه ینی که شهر بو مه شای به
 دست تیککرن درهنگه جیحیلانه بچنه نیو

نهوژینی بهم ضلالتی بوجمانه چاره کم
 بیسینه لهرای نه جاتی و تن باه فرودید
 سر جونی تهخت: روینی سرداری پیده وی
 خوشیه، ام شهاده تی شیخانه نیو به نیو
 هر ملت له لاره حقی خوی به دسه و
 کوردیک، که رسی هه لینی دله این بو ته سه ریزو
 آزادی؛ سه ربه خوبی؛ میری و گهره بی
 داوا ده که بین به زار و زمان و ددان و لیدو
 تاکی له باغی خه لکی بزیزی و به مل که چی
 خوشه، له باغی عیالی چینی، هه تار و سبو
 فکری له حالی خو که ن. و بگرین به حالی خو
 هر بی سه ربه عدا و ه تی خوتانه دبه ریزو
 لا هه لدره و وجهرک برار و فریدرار
 رامن ددهن به جاری له هه وراز بونشیو

• هم شعرهش پیاو کوژی و جنایانی «عکسه» استلال
 بیر کورد نه خانه

هـ ر کس ک، بیری توله و جی بابی خوی نه بی
 نه و بی به شه نه کوردی ده ری کهن نه پتیه نیو
 هـ ر جی ده بی به لابی حوق هـ ر حقه حن
 نینه له ریه ی و هـ تان غمی ده ر کردن و جنیو

• ۵۵۵

« خاله مین کوری حاجی شیخ مصطفا به »
 « سید یکی به رزنجی به ! به کیکه له لاوه »
 « نیشان به روور کانی کوردی بو کوربان »
 « شرم کانی هـ و به کوردی به نی (روت) »
 « نه هونته و و زور سکم ووشی »
 « دیکانه ی نیدا نه بییری له زیره و به ست بیکی »
 « ده شهوری نه م لاوه نه نویین »

سهیری کو بیستانی خوشه قاسیه ی که و
 بودلیکی به خهم دو چاوی به خه و
 ایسته: که ی و هـ ختی باس چار و خه و
 سه ر هـ لینه بیینه سات و هـ و

هه و دونیا گه بی به داخوای خوی
 ایسه هدر بای بزن و کبک وزه و
 سهیری که وه کهنم چلون که وتیه
 گیزی بیزینک ورا نه قانی که و
 وهخته گیزی لهنای اهنم گیزه

وهخته بیسهی لههاتو جوی برته و
 دتیه گویم وا صلاح نه یوبی

بانگی خه لکی ده کابه دهنک و به قه و :
 « بوچی ره نجی منو به ضایع دا »
 « بوچی دا و مولکی خوبه گیتوبره و »
 « دو که سن دهر دی ایسه دهر مان کهن »
 « بیاری زور زان و سواری ده ست به جله و »
 « هسته ای کورده را که (زینو) به »
 « دهس که به قسهی زه لام و توندوبته و »

• زینو باشه ختی سویرا و بیگای جامه ی ملل
 « عصبه الامم »

« که در هی نام کوم، له که گو به ی بی نه دای »
 « تف که له م مجله، ش هه لیو به شهو »
 سواری نمسی طه بیه، تی سواری
 قط نه لاواز ده بی نه یشتی جدهو
 ملتم دهر ده کاله دهس دوزمن
 وک به نمسی به کار و قوزو قو لهو
 خاله کیان شعرت آ و ده پرزینی
 له که ای جارتی نوستوی خهو؛ خه و (خهون)
 واده بیتم دو کوردی دهس تیکدا
 نام به نه میان دلی نه می دی به نهو :
 « به هو میدی خدا و بیغه میهر »
 « به دلی که رم و جارتی سور و تهر »
 « کورده کان جیدی سه ر نه وی نابن »
 « هر نه و نه ند نه ختی بو خو آ زابن »
 چهند اه میزه نه من که هم جانور
 بو که لی کورده کانی بی کهس و زور

که‌ی به دلخوازی خوده که‌ن داخو ؟
 خوره‌ها که‌ن له گورگ و به‌ستن کور
 هینده ده‌خواخه‌ی نه‌وان دله‌که‌م
 در ژیت فرمیسکی جاوه‌که‌م جور جور
 کوبه و له‌آوانی من بی‌آغارات :
 آخ بو‌جه‌ند بیای زبرو سواری شور
 نه‌وره‌هامان بکاله توری . . . . .
 نه‌م نه‌جاتسان بداله . . . . . نور
 که‌لی شیخ و مه‌لایه‌کان تاکه‌ی
 بو‌عوام جوان ده‌پیچنه‌وه‌سه‌روپور
 ایسته‌مالیان ده‌خوت به‌مفت و خه‌زا
 وه‌ختی دیکه‌ش لی‌یان ده‌که‌ن جل و جور
 ده‌ستوله و خه‌لکه‌هه‌ل نه‌گرت تابو :
 دین و دونیای نه‌وان و خوشوکلور
 نابینن واره‌ذیل وه‌ژیر که‌و تون
 فیرده‌بن واله‌وان ده‌که‌ن هه‌ی گور !

ایستیکهش پیاوی چابه نه جووه بچی
 راست و په کبن درونه مینی له گور
 دست به چاوی خه والو دابین
 لوکه له گوی بلیند بکهن سه ری شور
 نه سه ربهی راستی رزگار به
 له بغض له ز که کانی وامچ و مور
 (خال) ی خوړ لیک ده کانه وه بوتان
 دوست و دوزمن چه زیره که و بسپور
 پیاره کانمان ده لین به سه برو دزی
 زن و مندالیان به زیر و هور
 • به امیدي خدا و بیمه مبه ر •
 • به دلی گهرم و چاوی سور و تهر •
 • کورده کان چیدی سه رنه ری نابن •
 • هر نه وند نه ختی بوخو آزابن •
 بچوه لای کورده کاکی زیر و زرینک
 چونکو جی کورده دست بنی سه سینک

بی بی بلی (خاله مین) دهلی تاکه ی
 گه نم و جورجان و یول جربنگه جربنگ
 ..... و ..... وال نیو کوردان
 هه او که وتوت، نیوی قاز و قورینگ
 هه دو خورینگه خه ن له به رایوه
 وه کو بو برینه وهی هه ری دو برینگ
 هه رینادیو به توب و بومباران
 بوخه نه بهر هجوم و بهر شیلینگ
 زور جه توت، که تی بگه ن تاکو
 له بنانکویه و نه دهن به باجو قولینگ
 بیای دیو نیایی با خولایی بی
 سوفیی شهو بی یاهه و اخورانی گزینگ
 'سه ر به خونیی' وه کیرده خه ن هه ردوک
 نه ک به حیزه بخوبیی و به رینگه رینگ
 پیشه بی پیشه و ره جاو که ان تا
 کوری که رو یشکو بو بیمته بلینگ

شوبنی وان پیاره تی بو آزانی
 بو ... داندراوه گیزو گولینک
 ریککه وون بو خو چیدی ریک مه که وون
 چوکی زل کوله وارہ بی گو یزینک
 باورم پی بکن که بونکویه
 هینده ده گرم اه ابوه من بهر بینک
 دوینی بلبل اه نیو گولان ده بکوت
 چهند به سوزیکی خوش ورینکه ورینک
 « به امیدي خدا و بیغه مبر »
 « به دلی گرم ر جاوی سوروتہر »
 « کوردہ کان چیدی سہر نہوی نابن »
 « ہر نہ ووند نہ ختی بو خو آزابن »

***

« ویککه وون و انا متفق بن! ریک مه که وون
 و مشوین به کتر مه که وون

مالی کوردنی هه زاری پر کور و کال
 به قوری گرتوووه هه ماهه و شال
 کام هه ماهه هه ماهه بی به درو
 کیمه شال هه شالی گونگه ل و تیتال
 جی یه و میدنن نه وانه بو هیج کهس
 هه گور نه م کیز که ل و کور و مندال
 که هه مو تازه بی ده گن نه نازه
 واخه ریکن حه واده دهن بای بهال
 نه و کچانه ی که دهسته دهسته درون
 در فینن دلاب به جاوی کال
 بیکه نین وانه سه ردهم و لیویان
 دیتو دهروا وه کووه نه وشه ی آل
 شوش و کیل گردن و بز ن باریک
 شوخ و شه نک و له به ردل و لیو آل
 داری باریک کی باسکی بسکیان
 نه گری هه که ی قباد هه و هه روسته م هه ی زال

« هم پنج‌گشته کبانه‌ش مو تراوی قاضی‌له بیجه به »

نه‌ی کوردی سته مدیده‌بی مه ظالمی سیده‌چار
 وهی ملتیی مه‌صوم‌ه‌بی به‌د به ختی گرفتار
 تاکی له‌خه وان ایوه وو دوزمن‌ه‌ه مو بیدار ؟
 تاجه‌نده‌بی هه ره‌ست‌بن و خه‌لق‌ه‌ه مو هوشیار ؟
 خونان‌ه که‌نده‌ضحه که‌بی مه‌حره‌م و نه‌غبار ؟
 عالم‌ه‌ه مو هه شغوالی ته‌لانش و ده‌س و برده
 هه ره‌ملته بو خوی ؛ خه‌ربکی زه‌دو خورده
 هه ره‌ک‌س‌ک‌ه بو خو حاکی‌خویه‌وه کو‌مه‌رده
 مه‌حرومی هه مو حق و حقوق ملتیی کورده
 مانه‌م زده و سوک و به‌ریشان و گرفتار
 نه‌و ملت و قه‌ و مانه‌له‌مه‌دیش که‌زه‌بون‌اون
 نه‌و طایفه و طاقه‌ نه‌وساکه ؛ که‌دون‌بون
 نه‌و خه‌لقه‌له‌به‌رجه‌هل و نفاق غه‌رقه‌بی خون‌بون
 هه‌لسان له‌خه‌وی غه‌فله‌ت و دارای قنون‌بون
 ایستیکه‌ه‌ه‌مو به‌ک‌ل‌گن و شاه و حکمدار

کوردیش نه بی هر عهد و غلامی نه و نه و بن
 بی هوش و سراسیمه له دوی خه لقی به ده و بن
 روز نو کوری نه غبار و شه ویش حه سعسی شه و بن
 جاوینت له و له ویت نه به نه بن نه به نه ویت
 بی علم و جگر پاره و دره جزون و خه فیه تیار
 بهس طاببی تالانی به کو کوشتنی به ک بن
 بهس جاهد بی دهستی و دهس به ستنی به ک بن
 بهس مایلی فهوتانی به کو مردانی به ک بن
 مهشغولی برابی به کو ریک خستنی به ک بن
 نو کو مهل و به ک دهسته و به ک بن و به کو نه غیار
 نه م چه هل و نفاق و سه فه هو (سفا هه ت) ذلته تاکه ی؟
 نه م بی شه رفی خو خور بو نه، فله ته تاکه ی؟
 نه م بغض و شقاق و حه سه د عه ز اه ته تاکه ی؟
 بی فکری و سهر مهستی نه م ملته تاکه ی؟
 تاکه ی نه بنه هه سخه ره بی عالمی هوشیار؟

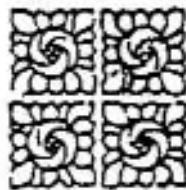
هه لهن له خهوا خزمه ده موچارو بشورن
 چاوبنگی هه لینن له چه بوراست بنورن
 برسیکی له بهك كه ن له چه نه حوال وجه شورن ؟
 نه م عالمه بوچ عاجزو بی كه یف و سرورن ؟
 بوچی نه كه ن نه م كورده فقیره هه موهاوار ؟
 نه م دهنگ و هه راو ناله ووشینه له چه لایه ؟
 نه م آمی جگه ر سوز و گرینه له چه لایه ؟
 نه م گشت جهزه عو؛ كوشتو؛ برینه؛ له چه لایه ؟
 سه رچاره بی نه م چه شمه بی خوینه له چه لایه ؟
 چی بی نه بی نه م شور تو غه و غایه له نه قطار ؟
 نه م دهنگه هه مو ناله بی كوردانه له دست غه یر
 نه م شوره سه دای شیوه نی كوردانی له دست غه یر
 نه م چه زه هه مو سوزشی كوردانه له دست غه یر
 نه م خوینه گه شه خوینی شه هیدانه له دست غه یر
 نه م نه عره هه مو نه عره بی كوردانه له سه ردار

واجبا كه هه مو متحدويه ك دل و چابین
 بویهك نهوه كو دسته برا عهینی برابین
 مردانه له بو مه قصه دی یهك پشت و به نابین
 به وشه رطه هه مو تابعی نه حکامی خووابین
 تاجله ره هابین له ده سی دوزمنی خونخوار

دوزمن له هه مولا؛ چی به چه بداجی به راسا
 بو ملتیی کوردی شه و وروز وان له هه لاسا
 دایم نه وه بیان واله سهر و فکرو چه واسا
 ریشه و ره گی کورد بیننده ره هه ره له نه ساسا
 تا کو نه مینیی بهك نه فهری کورد له نه قطار

هه ره کس که ووتی «نه» به چه ند» نه بنه غلامی
 ته سلیمی نه که ن حال و سهر و جانی گرامی
 بوی نه بنه نه نا خوان و دوعا گوویی دهوامی
 نهی ملتیی بیچاره هه چه ب جاهل و خامی!
 نه و میکی نه و او بی زهر و بی سیم و نه زانکار

« قه‌ند » ی زوم و نه و پریه له ده ره مانی کوشه نده
 بهس تفره بخون هه ره به قسه ی خوش و به خه نده
 نه ی بی خه به ران بهس بینه جا کر و به نده
 هه شهوره که که متر نه بووه شه نده له مه نده
 روزی نه بی بهم « قه نده » نه بن ایوه گرفتار
 ایوه بن و خوا ؛ و به نه بووه گشت گه وره و که چکان
 ده ر کهن له دلا جمله خه یالاتی به ریشانی
 جهند چشتی هه به واسطه بووه که تی کوردان
 و هک کبر و جه سه د ؛ بغضی به کو قلتی عیرفان
 اصلاحی بکهن تا کو بکوشین به هاوار

« تم شرانوی خواریوه له زماره‌ی به‌گه‌ی سالی
 جواره‌ی که لاویردا به‌ناوی طاهر هاشمی: کرمانشان
 چاپ کراون عنوانه‌ی « من و پیاریک » .
 به‌لام ایه به‌گورین » .

ماگه‌ی دزی !

دزی تهرک بکه ؛ « نه‌ی چی بکه‌م که دام »
 نیکوشه بوخوت ؛ « نه‌لین ناسزام »
 له‌به‌ر نیکوشین ؛ « به‌لی ، علومه »
 کوشش زور چاکه و خویری مه‌حرومه
 قه‌م بیسه ؛ « فرضا بیستم »
 « مه‌لی بیبکه ؛ « ناخوشه و بیستم »
 لای کی ؛ « لای آغام » بوجی ؛ « رقی دی »
 له‌چی ؛ « له‌مه‌ی خه‌لک شه‌وراحه‌ت بنوی »
 چارون پیاریکه ؛ « یه‌که‌م دزیه‌وه »
 هیوای به‌چیبه ؛ « تار بکه شه‌ره »

داخو هه به تێ فکری نهد به سستی ؟
 « نه والله نه کاهه ر چه ز به به سستی »
 به به سستی بوچی ؟ « چونکو دهغه له »
 « قصودی جیه ؟ « فتنه ی کومه له »
 ئە زانی مه عنای چه قیقه تێ گورد
 به مه زاتی خوی لاری و له سو برد
 نهو مری ته ؟ « وه ما دیله »
 بو جهن ایشی تر ؟ « هه ر بو نه م کاره »
 داخو هه به تێ فکری نیشتمان ؟
 یا سه ر به خوبی کومه لی کوردان ؟
 « نه خیر دز بازار آشفته ی نهوی »
 « تا بیری مالی گه دایان شهوی »
 هه تاله مالی به کتر به د جاوین
 نه بی جاو پر آو لیو هه لقر جاوین
 نه ر ابه گوشتی خومان نه جاوین
 هه چکه سی پیمان ؛ نالی خراوین

« ترسم نه بی خهرا بیمان چاک

بهه هیوا به وه بیجینه زیر خاک

« متر فاسوم بیونی لوتربانی مهه ربکی »
 « لهسالی ١٩١٦ دا لهسابلای کتیبکی ده سنوری »
 « زمانی کوردی »

« A practical Kurdish grammar »
 « داناره ! به راستی که نجینه به کی هیوا به نرسه »
 « واده ره که وی به کهم بیار بکی له کوردستانی »
 « مو کوربانا به کوردی نویسینی تم ذاته شه به به »
 « متر فاسوم کتبه کهی لهسالی ١٩١٩ دا »
 « له مهه ربکا چاپ کردوه هکته له سابلای وهه »
 « بوایه یان ناردره له سهه تا بهم جو ره خوی »
 « نه ناسینت »

« . . . by L. O. Fossum Ph. D. »
 « American Missionary . . . . »
 « . . . . Author of a Hymn »
 « Book and Editor of a monthly »
 « newspaper, also in the Kurdish »
 « language. »

« واتا تم کتبه داندراره له لایهن ل . او . »

- > فاسوم ، ف ، د ، مبیوانی ئەمەربیکی < . . . >
- > دانەری کئییکی کورانیو لە جاپ دەری <
- > روزنامەییکی مانگانە بە زمانی کوردی < .
- > وا زان ئە کر بئەم روزنامەیی لە سا بلەوه <
- > نویسو . بولە جاپدان ئاردو بە ئەمەربیکا <
- > بەلام ئە ئەم روزنامە بە و ئە کئیی کورانیکی <
- > وە دەست ایە ئە کە وئوو < .
- > ئە ئەری کورد خەمەنی ئەم پیارە کە وەرە بەی <
- > دەرگیز لە بیرناچیت داخە کەم وینەیی <
- > مەتر فاسوممان وە گیر ئە کەوت دە نا لیرە دا <
- > جاپمان ئە کرد . مەتر فاسوو لە لا بەرە کانی <
- > دوابی دەستور کە با چە ئە کورانیکی <
- > بە کوردی نویسو ایە بە کئیکیان لە خوارە وە <
- > ئە نویسن < .

وەتەنی بایرم ؛ کوردستانی قەدیم

کیوو شاخ و دەشتی ؛ خوشن بودام

جی ی دایک و بابە ؛ مالی خوشک و برا

هەر تۆزیککی و بەردبکی ؛ بوم مروارە

وەتەنی . . . . . قەدیم . . . . . دلم

و متهنی مه حیوی بی ! کوردستانی بیند
 نه رضیه بز یادگاری ! له چه بیللی من
 مه وای دی خوش ورونک ! آری سارد وریک
 شوانان به هزاران ! سو حیه تانی چاک
 و متهنی ..... قه دیم ..... دلم

قولکه ! نه شکوت ! دولی ! مه روه بیرم دی
 لیره بوم بوراوی ! له وی بوشه ری
 هه مو نه و جتانه ! رابوردون ویستا
 خه رایه م ..... قویکه ! یارمب خدای گه وره
 و متهنی ..... قه دیم ..... دلم
 دهنگی زورنار ده هول ! مه وای پرده کا
 زموی ! میسه ! بلیندی ! قول هه مو پیکه وه
 ده خورینن بو و قه وه می : که له نیویان دایه
 له بیرناچی زه حه مو خه میان کیشاوه
 و متهنی ..... قه دیم ..... دلم

خدای باریتعالی! رحمن و رحیم
 هرچی چاک و لازمه: لیت طه له ب ده کهین
 جات له وه ته نم بی، دایم زیادی به که
 سلامتی وره ده تی، هه میشه ده لهین
 وه ته نی با بیرم کوردستانی قه دیم
 کیو وشاخ و دهشتی خوشن بودلم

- « نهم شعرانهی خواروه بهت شمربکی »
- « (عشان ساری وللی) شامری بهرزی آذهر بابجانی »
- « سوو ته که غزبنی وطن بولوندا له زمارهی »
- « ۲۹ اوکتوبری ۱۹۴۱ داجایی کردوو »
- « و له مو کوریا ته وه بو ایه بان نارد بو اینجا »
- « بیژن نووسری کومه له کردوبه به کوردی »

روز که آوابو شه و تاریک داهات

داعبار جانه زوره چن بو باغات

هه مو گیانداریک جیگای خوی هه،

هه ره که سهش مال و حالی خوی هه به

نهوا! زریان دی، هیچ کهس ناتوانی:

خوی له بهر راگری، تو جیگات کوانی؟

ایهرو که زور کهس به خوشی و شایبی
 به که یف و ده ماغ به دل نیایی
 ده هاتو چودان ، ده خون له دونیا
 توش له بهر سه رما ، به تاق و نه نیا
 ناله جاووت دا ده بهستی فرمیک
 بگریو بناله هه زار (فقیر) ی بی میشک
 زگت قورهی دی له برسان مرددی
 جل و برکت نیه آخو تو زیندوی ؟
 روزبکی رهش و ، زیان لهوی رهشتر
 لاقی بیخواست وک رهزین ؟ رهشتر
 جهرگی لهت لهنت بو به کوی زوخال
 لهروی ناجاری ده سنت کرد به سوال
 که نوده گریبای به جباری پر آو
 زور کهس رابوردن لیت کبردن سلاو
 آه و ناله ی نو ، بیستی دارو بهرد
 بهلام هه ره ی بیست کاکوی ده و لهه بهد

روزی روناکت لی بو به ده بجور
 فرمیکي جاورد بوته خوبنی سور
 خوشلموی ناکون بو به ریشانیت
 به لایمن چی بکهم تویی نازانیت
 نه ونانت و بست به دهنکو هارار
 شهیکت کراسهر به زور واجبار
 له م دونیا فایه که وادیو دهروا
 به بهد به ختی بوی له دایکت ههروا
 ههزاران محنت صد دهر دوه لا
 به سهرتو داهات بی بی بوی مبتلا
 خاومن و مهن بوی خوشبور و ولانت
 مال و حالت بو چاک بو حیانت
 دوزمن بی زانی غاری دا سهرت
 تیک و بیکی دا هه مو کیشوهرت
 ایستابه آرزوی خوی نه بی خوی دازوی
 باوش له داخاف دلت ههل بشکوی

به روت و قوتیو هدنا سه ساردی
 هرچی که همت بو لی بان نهستانی
 بد به خنی هه زار بناسه دوست
 دهی بشزانی کی بو به کوستت
 آغا و خازه کان نه لاین: بو فه قیر
 تمدن به معنی "نور به" و "سپلیندیر"
 نه من له به رتو واهوار نه کم
 بیم بلی دهر دت مداوای بکم
 هدنا له دونیا توشتدی مدینه ت
 تالی و ایش و زان نه ندرهو حه سرت
 دهر دت جاوه کم به شاخان بلی
 به خاکی باکی نیشتمان بلی
 هه لستان خه لک سه ربانک له خه وی
 نابی هه زاران خه و بان لیبکه وی
 به یار مه نی خواو پیغه مبه ر ته راو بو هیوا امن
 هه هه مو کورد بک که لکی لی بسینن

بەیاننامەى كۆمەڵەى دیموكراتى كوردستان

ئەیلوولى ۱۹۴۵
له لایەن (د. كەمال فوئاد) هوه دۆزراوه تهوه و
بلاوكراوه تهوه

به نیوی خودای بهرز و بی همتا
به یاننامه‌ی حزبی دیموکراتی کوردستان
هاونیشتمانان، برایان

ئاگری شه‌ر ته‌واوی دونیای داگرتبوو که به‌بۆنه‌ی دوژمنانی سه‌ربه‌ستی و پامالکرانی دیموکراسی هه‌لایسابوو به هیزی باسکانی به قووته‌ی سه‌ریازانی ئازای موته‌فقیینی گه‌وره‌ی ئیمه‌ کوژاوه، دونیای دیموکراسی غالب: و دونیایی فاشیستی که ده‌یه‌ویست میله‌ل و نه‌ته‌وانی دنیا‌یه به‌رده‌ست و یه‌خسیری چهند نه‌فه‌ر جاشه‌رمو فه‌ععالی مایشا بکا، به یه‌کجاری به‌زی و هه‌لات به جوړیکی چاوه‌نوږی ده‌کرا بو ئازادی میله‌ل و نه‌ته‌وانی دونیا‌یه ریگا ئاواله‌ بوو، ئه‌وږو ته‌واوی نه‌ته‌وه‌کانی دونیا له گه‌وره و چکۆله ده‌یانه‌وی له‌و ریگایه‌وه که بو سه‌ربه‌ستی ئه‌وان ئاواله‌ بوته‌وه فائیده به‌رن وه له‌و وه‌عدانه‌ی که (له‌مه‌نشوری تاریخی ئاتله‌نتیکدا درابوو) به‌هره‌وهر بین. قلسووری ئوموری خو‌یان به‌ده‌سته‌وه بگرن و کاری خو‌یان به‌ ئاره‌زووی خو‌یان پیک بیئن.

ئیمه‌ کوردان که له ئیراندا ده‌ژین چهند سال و به‌لکی چهند قهرنه بو ئه‌ستاندنی حه‌ق و ئیختیاری میلی کیشه‌مان کردوو و خو‌مان کردۆته‌ گاوگه‌ردوون، به‌ده‌بختانه کاربه‌ده‌سته‌کانی موسته‌بیدی ئیران به‌هیچ جوړیک حازر نه‌بوون قسه‌ حسابیه‌کانی ئیمه‌ به‌ن! حه‌تتا له‌و حه‌قه‌ی که له قانونی ئه‌ساسیدا بو ئه‌یالاتو ویلیاتی ئیرانی دانراوه نه‌یان هیشتوو فاییده وهر بگرن! و هه‌میشه‌ جه‌وابی ئیمه‌ گولله و بو‌مب و توپ و گیران و و ده‌ربه‌ده‌ری و له‌ داردان و یه‌خسیری بووه!!! به‌تایبه‌تی له‌ ده‌وری بیست ساله‌ی دیکتاتۆری ره‌زاخانی حه‌تتا له‌ پۆشینی لیباسی خو‌مان ئازاد نه‌بووین! و به‌زۆری سه‌ره‌ نیره‌ صاحب‌ مهنصبه‌کانی خائین و دز و تالانگه‌ر و ته‌واوی بوون و ژیان و ئابروو و نامووسی ئیمه‌یان پی په‌ست کرد! وه‌بو له‌ به‌ینبردن و هه‌لکه‌دندی ریشه‌ی نه‌سلی ئیمه‌ به‌هیچ جوړیک له‌ په‌ستی و وه‌حشیگه‌ری رانه‌وه‌ستان! ئاخ‌ر: ئیمه‌ش تاریخ و زمان، عادات و ئاداب و ریوشوینیکمان هه‌یه که به‌وانه زۆر گیرۆده‌و پی په‌ستین، بو چ ده‌بی حه‌ققی ئیمه‌ پامال بی؟ بو چ ناتوانین له‌ نیو مالی خو‌ماندا ئازاد و سه‌ربه‌خو‌ بین؟ بو چ به‌ ئیمه‌ ئیجازه‌ نادا به‌ زمانی کوردی مندالانی خو‌مان له‌ به‌ر خویندن بنیین؟ بو چ نایه‌لن کوردستانیش ولاتیکی خودموختاری که به‌ ئه‌نجومه‌نی ویلیاته‌تی هه‌روه‌کو قانونی

ئەساسى مەلۇمىي كىرەك ئىدارە بىر؟ ھاو وەتەننى خۇشەويست دەبى بزانن حەق (نادىر) (دەستىندىر)، ئىمە دەبى بۇ ئەستاندىنى حەق و ئىختىيارى مىللى جىگىي خۇمان (مەلە) بىكەن، ئەو مەلەيەش يەكەتە پالۆيكدانى و تەشكىلات و چوونەپىشى پىويستە.

بۇ ئەو مەرامە پاكەيە كە حىزبى دىموكراتى كوردستان لە مەھابادى داناۋە وە دەستى بەكار كىرەك، ھاو نىشتمانە خۇشەويستە كانمان پىويستە.

(حىزبى دىموكراتى كوردستان) رەھبەر و پىنوئىنى ئىوئەيە، تەنبا لە ژىر ئالاي وىدايە كە مىللەتە كورد لە بەلای لە بەنچوومان رىگار دەبىت و بوون و ناموسو ئابرووى مىللى دەمىنى و ئەو موھفەق دەبى كە لە نىو سنورى دەولتە ئىران سەربەخۇبى مىللى خۇبى بەدەست بىنى.

ھاو وەتەننى ئىمە بىجگە لە حەققى مەشروعى ئىنسانى خۇمان چى دىكەمان ناوى، ئارەزووى ئىمە لەو بەندانەى ژىرودا بخوئىنەو وە بە تەواوى مىللەتە كوردى رابگەيەنن.

ئەوئە ئارەزووى ئىمە:

۱- مىللەتە كورد لە ئىراندا لە ھەلۋەراندىن و پىكەئىننى كاروبارى جىگىي خۇبى ئازاد بى و لە سنورى دەولتە ئىراندا خودمختارى بىنى.

۲- بتوانى بە زمانى كوردى بخوئىنى و لە ولاتانى كوردىدا كاروبارى نووسىن لە ئىدارەكانى دەولتەتە ھەر بە كوردى بى.

۳- ئەنجومەنى وىلايەتە كوردستان كە وەكو قانۇنى ئەساسى دەلى جىبەجى دانرى لە ھەموو كارەكانى ئىجتىماعى و دەولتەتە چاودىرى بكا و پى رابگا.

۴- مەئموورىنى دەولتەتە ھەر دەبى لە خەلكى مەھللى بى.

۵- بوونى قانۇنىكى كولى لە مابەينى رەعەت و ئەربابدا سازشت بەچى بىت كە دواپۇزى ھەردووكيان تەئىمىن بىت.

۶- بە تايبەتە حىزبى دىموكراتى كوردستان سەعى دەكات لە مابەينى مىللەتە ئازەربايجان و ئەو نەتەوانەى كە لە ئازەربايجاندا دەژىن (ئاسورى و ئەرمەنى و غەيرە) لە موبارەزەدا يەكەتە و برايتە تەواو بەرقەرار بى.

۷- حزبى ديموكراتى كوردستان بهبۇنەئى ئىستيفادە لە سەرچاوان و كانگايەكى تەبىعى زۆرى كوردستان و سەرکەوتنى ئومورى جوتيار و بازارگانى و پەرەپيدانى ئومورى فەرھەنگى و لەشساغى بۇ چاكي حالى ئىقتىصادى و مەنەئوى مىللەتى كورد (مەلەئى) دەكا.

۸- ئېمە دەمانەئى ئەو نەتەوانەئى كە لە ئىراندا دەژىن بتوانن بە ئازادى بۇ سەعادەت و سەرکەوتنى نىشتمانى خويان كۆشش بکەن.

”بژى كوردوستانى خودموختارى ديموكرات”

قازى محەمەد ھەزىزى- مەلا سەيىد ەبدوللا پوحانى- مەلا ھوسىن ئەمىرى پوحانى- محەمەد پەسوول زەكەئى پوحانى- نوورى بەگ رەئىسى ەشاير- مەرووف ئاغا رەئىسى ەشاير- عومەر خانى شەرىفى رەئىسى ەشاير- شىخ ەبدولقادر رەئىسى ەشاير- عومەر ئاغا جەلالى- قازى محەمەد ھەزىزى- مەلا سەيىد ەبدوللا پوحانى- مەلا ھوسىن پوحانى- محەمەد پەسوول زەكەئى پوحانى- نوورى بەگ رەئىسى ەشاير- مەرووف ئاغا رەئىسى ەشاير- عومەر خانى شەرىفى رەئىسى ەشاير- شىخ ەبدولقادر رەئىسى ەشاير- عومەر ئاغا جەلالى رەئىسى ەشاير- كەرىم ئاغا قەم قەلە رەئىسى ەشاير- ئىبراھىم ئاغا مەنگووپ رەئىسى ەشاير- پەشىد جىھانگىرى رەئىسى ەشاير- كاك ەلى مانقوور رەئىسى ەشاير- ھەسەن ھەنارا ئاغفەنەك رەئىسى تايەفە- جەغفەر ھەنارا رەئىسى تايەفە- غەنى خوسرەئى رەئىسى شەھەدار- ەباس ئاغفەنەك رەئىسى تايەفە- ەزىز صادق مالىك- محەمەد ھوسىن سەيىف قازى مالىك- ەبدولقەدەر جەغفەرى مالىك- يوسف شەرىفى مالىك- قەدەر شەرىفى مالىك- نەجىب شەرىفى مالىك- ھەسەن جەلالى مالىك- مەناف كەرىمى مالىك- ئىبراھىم ئىبراھىميان مالىك- كاك ھەمزە تايەفەئى مەنگووپ مالىك- كاك ھوزىر مالىك- كاك ھەمزە تايەفەئى ماماش مالىك- كاك ەبدوللا مالىك- قاسم ئاغا ئىلخانى زادە مالىك- مامەند قەدىرى رەئىسى تايەفە- مەرووف قەدىرى مالىك- ھوسنى مەرووفى مالىك- محەمەد ئەمىن بايەزىد مالىك- گەلايى بايەزىد مالىك- پىرات ئەمىر ەشايرەئى مالىك- قەدەر مامەند پوور مالىك- سەلىم ئەمىر ەشايرەئى مالىك- ەبدولئىلاھ ەزىزى مالىك- مەرسى زىزا مالىك- تارانى زىزا رەئىسى تايەفە- محەمەد ئەمىن ەشايرەئى مافرا مالىك- كامزى ەزىزى

مالیک - معرووف بهرنجی مالیک - رحیم حوسینی مالیک - سہید علی حسہن
پور تاجیر - حاجی مستہفا داودی تاجیر - ئحمہد ولی زادہ تاجیر - سہیدی
صلاحیان تاجیر - صادق سہدہری تاجیر - سہمد بلوریان تاجیر - قاسم مہتمہتی
تاجیر - محمہد خلیل خسرووی تاجیر - ئحمہد ئللاہی تاجیر - ہاشم یوسفی
تاجیر - سہمد سہیدی تاجر - ئسماعیل شریفی تاجیر - قہدیر کهریمی تاجیر -
علی ریحانی تاجیر - خہدیر سہید نیزامی تاجیر - محمہدئمین شریفی تاجیر -
حاجی علی دہباغی تاجیر - سہید محمہد سہمدی مستہخدیمی دہولت - محمہد
یہحیا مستہخدیمی دہولت - سولتان ئوتامیشی موعہللیم - رحیم سہید محمہد
تہقی زادہ دہوا فروش - مستہفا سولتانیان موہندیسی فہلاحت - رحیم لہشگری
موعہللیم - محمہدئمین موعین کاراژدار - حاجی رحیم شیرباغی تاجیر.

بیانیه حزب دموکراته کردستان

عزیزان! برادران!

آتش جنگ عالمگیر که براسطه دشمنان آزادی دنیای کشفه گمان درگراسی روشن شده و با زور بازوگان آزادی سرزده رژیم استعماری بزرگ ما خارش شده، دنیا و درگراسی برآمده و دنیا را تسخیر کرده و بیست و هفت سال از آزادی ما سرکشی کرده و در است چند نفر کلمه و فعلی ما نیست! در بیاید و بگویم منسوبه و منهدم گردید بگویم انتظار برکت برادر آزادی عمل و آرام جهان راه باز شد.

امروز تمام عملی دنیا در بزرگ و کوچک می فریاد از راهی که برادر آزادی آنها باز شده است و استغاثه می بیند و از طرفه کنیم براسطه مشترک تاریخی آنها تنگ روان شده بود بر فرود آمده ادان امروز خود را بدست بگیرند و سرزده خود را با صلح و امان خود تعیین نمایند.

ما کردیم که در ایران زندگی میکنیم ما را و بلکه ترنما داشته برادر حق و اختیار من و حق خود میدان کرده قربانها دادیم بدینجهان تا ما صدان سبب ایران را هیچ وجه حاضر نشده اند حرفها را حساب ما را بپذیرند همه از حق که تا وقت رساس برار ایالاته و ولایات ایران تا قاتی شده داشته نگذاشته اند ما استغاثه میکنیم و بر سر ستم جواب ما بگویند بجهت رقیبه و محبت و تقیبه و احرام و رسالت و انصاف و عدل و بیست ساله و ما خانده حق در پیشگاه خود آزاده خود ایم با زور سر نیزه براسطه افرازه فتنه و خائنین و ناامنی تمام هست و زندگی و عرض و ناموس ما را خود را بدگره برادر از بین بردن و پیش کن کردن نسج ما را بگردد زوالست و دشمنیها خود را در لنگه اند با افزه ما هم بشر هستیم ما هم تاریخ و زبان اعداست و کدوب و سرس ما هم که با آنها محاصره میباشیم چاره ای حق ما با یاری نشود! چاره نیست این در داخل خانه خود آزاده و فتنه باقیم! چاره با اعدان دان نیست و بازمان گوی خود وطنان خود ما را تربیت میکنیم! برادر چه بکنند گند کردستان یک ولایت خود نموده باشد و براسطه این ولایتی که تا وقت رساس میزند کرده دست ادان بشود!

بدرهنگان گراسی باید بدانید حق را نمیدهند آندا ما میگردند ما باید برادر گرفتار حق و اختیار است من و حق خود میدان میکنیم این میدان عدالت و یکنگه بخواهد تسلیت و بر شتم تمام دارد.

برادر این منظره مقدس است که فرقه دموکرات کردستان در جهانی تشکیل گردیده و ترویج لگ و خون است تنها بر طرفان عزیز ما باید چشم و گوش خود را باز بکنید و در فرقه من و حق خود محبت شده برادر گرفتار حق مشرع من و عدالت فرقه دموکراته کردستان بهر درجهای شما دست فقط زیر پرست دوست که ملت کرد از خطر امنههلات نجات خواهد یافت و هستی و ناموس و حیثیت من از خطرنا خواهد ماند و از طرفت خواهد شد و داخل عدالت ایران تمامیت من خود را بدست بیاورد.

ارطمان ما پذیرد حق مشرع انسانی خود را بگریزیم اگر میخوانیم شد که ما در اول زبیر منی خود هر شده است آنرا بخوانید و تمام

ایران مختاریت ملی خود را بدست بیاورد .
 هر طایفه با بقدر حق مشروع انسانی خود چیز دیگر نمیخواهد مگر آن که ما در مورد زیرین خود داشته ایم و ملت آزادیخواه و مقتدر
 درود ملت کرد را بفرستد

دینک شماره ۱ ما :

- ۱- ملت کرد مدافع ایران در ادراک امور محلی خود مختار و آزاد باشد و در حدود دولت ایران خود مختاریت ملت کرد بدست بگیرد .
- ۲- بازمان کردن خود بتواند تحصیل بکند و ادوار است و در هر کس با همان زبان کردن در راه شود .
- ۳- انجمن ولایتی کردستان طبق قانون اساسی بنویسد و نتایج به تمام کارهای اجتماعی و دولتی نظارت و برکنش بکند
- ۴- سایرین دولت باید قطعاً از اجمل عمل باشند .
- ۵- در اصل یک قانون کلی مابین رعیت و در پایه سازش عملی کند و در یک هر دو تأمین بشود
- ۶- مخصوصاً حزب دمکرات کردستان سن خواهد کرد مابین ملت آزادیخواه و اتو امیک در آزادی زندگ
 میگذرد (آشور) در سنه و غیره (و همیشه در برادر کامل برقرار گردد .
- ۷- حزب دمکرات کردستان بر وسط استغاف در منابع همین است . کردستان و ترقی امریک و در بارگانی
 و قوسه امریک و در بارگانی بر سر راه حال اقتصادی و معنوی ملت کرد بسیار خواهد کرد .
- ۸- ما میخواستیم سلا یکی در داخل ایران زندگی میگذرد بتواند با آزادی بر اساس دست و ترقی همین خود کشش نمایند
 زنده با کردستان خود مختار دمکرات .

سید ابراهیم زاده دستیار اولی قیامخواه

محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد

محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد

محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد

به یاننامی کومه له ی دیپوکراتی کوردستان

هادینشانان ، بریان

آگری شه ریخته ، او ی دنیای داگر تیر که به بزته ی درژ منانی سه به ستی و بانال که رانی دیپوکراسی هه لای سا بر به هیزی بانگانی
 به قهوه ی سه ر بارانی آزادی شفقتی که وره ی ایله کوژاره ، دنیای دیپوکراسی غالب . دنیای فاشینسی که ده به وایت
 علقه نه ته رانی حیا به به و حه ست . دیه نیای چه نده نه رفی شه ، سو قتال ما پشا کتا ، به یان جاری به زوی وهه لوت
 به هه سکی چاره نژی دیکرا بر آزادی علقه نه ته رانی دنیای هه لوتی که بره نه نه و زرته مادی نه ته و کانی دنیای به که وره و
 کچکله حه لای نه ری نه برنگی به وه که بر سه به ستی نه وان آره له برته وه فاشیوه به ون وه وره مغانه ی که له سه نشوری تاریخی
 آنگلا نیکب دا هه ا بره هه وه برین . هه لوتی اسره ، خریان به ده ست و هه یکن کما ی خریان به آره زوی خریان بیک کون .
 ایه کورمان که له ایراندانه نین چه نده لای چه نده ننه برنه ستانان حق و خیار ی میلی کیث مان کردوه و خرمان کوهه
 سا و که وره ، چه به خشانه کار به ده ست کانی سرته بده ی ایران به هیچ هه یکن حه لای برن ته هه یکن ایه بیژن | حه تا
 له ده خشی کلان تازی نه ماسی دا بر ایالات و ولایاتی ایران هه ندراره نیمان هه شتوه نا ییده . وه کون او وه شه جرابی
 ایه مگله و بر سه و قه و کیران و ده وره به هه یکنه ماروان بره خیر ، ... ||| به نایه یی له ده وره ی جیت سألای دیکراتی
 به بنامانی حه تا له پر شینی لیبسی خرمان آزاده نه برین | ده زوری سه زوی ی صاحب نه نصه به کانی سرز و خانین و
 تالان مگر ته وادی برنه و زیاده و آبر و ناموسی ایه یان دن دی به ست کرت | دوله به یان برین وهه لگه نه رفی نه سلی ای
 به هیچ هه یکن له به ستی و ده خشی که ری زانه نه ستانان | آنگر آینه ش به ستین ، ایه من تا تاریخ و سالیان هه ست
 و کما ب و بر سه ییکان هه یه که به ما به گه وره دی به ستین . برچ ده ی حقیق ایه پاملی م برچ نا تازین که هه لوتی خرمانا
 آناه ده ست به خیرین م برچ به ایه | اجازه نامری به زمانی کورمان نه لای خرمان له به هر خیرین بیژن م برچ نایه لک کورستانین
 ولایتی خود ستارتیت که به هه یکن ولایتی هه لوتی تازی نه ماسی به علوی کردوه | واره کون م هه و ده نانی خوشه وایت
 ده ی بزاف حه ق و ماری و وره بنه یانداری ، ایه ده ی برنه ستانانی حه ق و اختیاراتی میلی کیجای
 خرمان هه لگه کون نه وه به ش به کیق و پال دیکدان م — نه تشکیل تر چه پیشی بریت .

برنه ده زانه پالکه به که کومه له ی دیپوکراتی کوردستان له سه با و یه خرمان خیراره و هه ستی بکار
 کور و ووه . هه یکنانه خرف و دینه کمان بریت ایو ش چاره کورمان خزان که نه ده له ده وی کومه له ی میلی خزان خرمانه
 برده و گرتی حه قی به شرعی میلی لکیان بر روز نیا کانه به به و بیسته .

کومه له ی دیپوکراتی کوردستان ره هه لوتی نژی ایوه به نه نیا له زیر آلا ی وی حه لای
 که حه قی کردوه به قوی له به یان چو نونه مان و زکار و هه یته .
 بزوت ناموسو آبروی میلی ده مینی و نه و سوره نه ق ده ی که له نیر سوزی ده و له قی ایران سه وره غری میلی وی

به ده ست قی قی
 هه و ده نانی ایه بیکله له حه قی به شرعی | لسانی خرمان هه یکه مان ناموی کومه له ی له ده هه لوتی نژی
 بزوت ووه و به ته وادی میلی قی کوردستان را بگه به نین

ده وه په آره زوی ایما :

- ۱- سیلاقی دده ایرانداله هه لمراند نو تیک هییانی کاروباری شیکان ، نری آزاد بیت واده نوزی ورمه ق ایرانداله خرد موختاری بیی
- ۲- تیرانی به زمانی کورری نوزی و له ولانانی کورری دا کاروباری فوسین له / داره کانی ده شوقی ما هه ره پتوروی بی
- ۳- نه نوزی و له تی کورری کتک کتک نوزی نه ساسی ده لی چی به بی داندرمه له هه موکاره کانی را ایتابی وده و له تی دا چاره ویری کباری را لگا
- ۴- ما مری بی حله و له تی هه ره ده بی له خه لکی مه ل بی
- ۵- به بونه تی تا فونکی کول له ما به بی ره عیو تر نه رباب دا - اناشت به چی بی که ده و ره زوی هه ره کویان نه نین بی بی
- ۶- به تا بی تی کومه له ی دیو کرات کوردوستان سه می ده کات له ما به بی سیلاقی آخر با بیجان ونه ونه ته مانه تی که له آخر با بیجان دا ده ژین د آسوری و نه ربه بی ونه به له مبارزه خا به کیه تی وریه تی ته واد به رته وریه
- ۷- کومه له ی دیو کرات کوردوستان به بونه ی استخاره له سه ره چا وانی ده کاتی له بی زوری کوردوستان و سه رکه دین اموری جو تیله ی و بازرگان بی و په ره فدانی امور نه ره هه لکی و له ش مانی بر چاکی حالی اقتصادی و نه غنه رب سیلاقی کورد مله ی ده کا

۸- ایبه ده مانه دی نه زه ته دانی که ایران دا ده ژین توان بر سعادت رسه رکه دین خسته ایو بی دانی

بژی کوردوستان خورموردی دیو کرات است

عقود لهر	لهر زانم	سه صدگان	سه صد	صد تی خیزه	پانصد
عقود لهر	لهر زانم	سه صدگان	سه صد	صد تی خیزه	پانصد
عقود لهر	لهر زانم	سه صدگان	سه صد	صد تی خیزه	پانصد

بیبلیۆ گرافىاي روژنامه وانى كوردى سەردەمى
كۆمەرى ديمۆكراتى كوردستان

گۆڤارى نىشتمان

ژ (۱) تەمموزى ۱۹۴۳.

- ئامانجى ئىمە، ل ۱-۳.

- تەماع، ل ۳-۴.

- دەمەتە قىيەكى دوو كەسى، ل ۴-۵.

- رىك كەون تا سەركەون، ع. بىژەن، ل ۵-۶.

- ميجەرسۆن دەرەق بە كورد چى ئەلى، ل ۸-۹.

- سەركەوتن بە زۆرو كەمى نىيە، بىژەن، ل ۸-۹.

- تا دەبينم، م.م. ھۆشەنگ، (شيعر)، ل ۹-۱۱.

- فەلسەفەى سەركەوتن، مەولەوى، شيعر، ل ۱۱-۱۲.

- خاوى خەرگوشى، زىوەر، (شيعر)، ل ۱۲-۱۳.

- شاعىرى بەناوبانگ وەفایى، ع. بىژەن، ل ۱۳-۱۴.

- جىگارە چۆن ئەكیشرىت، ل ۱۴-۱۶.

- بۆگەنم كړ، ل ۱۶.

- تكا، ل ۱۶.

- كورد و عصبية الامم، ل ۱۷-۱۹.

- ئەى مىللەتى مەزلۆم (شعر)، ل ۱۹-۲۰.

- كوردستان مالى كوردە، ع. ساسان، ل ۲۱-۲۲.

- پەلامارەكەى ئەو سالى ئەلەمان لە پوسيا، م. فەروخ، ل ۲۲-۲۴.

- دەسياوى بۆ چاپ، ل ۲۴.

ژ (۲) تشرىنى يەكەمى ۱۹۴۳

- بۆ خوینەرە خۆشەويستەكەمان، ل ۱.

- لە ناو كۆمەلدا چە باسە؟، ل ۲-۴.

- ماىەى پرزگار نەبوونى ئىمە لە زنجير و كەلەپچەى دوژمن چىيە و كىيە؟ بۆچى پيش ناكەوين، ل ۴-۸.

- ئىمە و مەردم، بىژەن، ل ۸-۹.

- دەمەتەقېيەكى دوو كەسى، ل ۹-۱۰.
  - خۆت بناسە، م. ش. ھېمن، ل ۱۱-۱۲.
  - مەحكەمەى مەنحوسى ئىستقلال، ل ۱۲.
  - ئىعلان، ل ۱۲.
  - گەنجىنەى ئەدەبىيات، م. ش. ھېمن، (شيعر)، ل ۱۳-۱۴.
  - حورپ بژى، فانى، (شيعر)، ل ۱۴-۱۷.
  - نادەم بەفەلەك، گىوى موكرىانى، (شيعر)، ل ۱۷-۱۸.
  - منالئىكى بوژ، (شيعر)، ل ۱۸.
  - كورد م. ش. ھېمن، (شيعر)، ل ۱۹.
  - ئىمپرو مەوقىعى ئازادىيە. م. حەرىق، (شيعر)، ل ۲۰.
  - ضايەيىكى گەورە، ل ۲۱.
  - ئەى لاوى كورد، م. ئاريا، ل ۲۲-۲۴.
  - ئىنقلابى گەورەى ئۆكتۆبەر، م. فەروخ، ل ۲۴.
  - دەمى راپەرىنە، گۆران، (شيعر)، ل ۲۴-۲۵.
  - بو پىكەنەن، ل ۲۵.
- ژ (۳، ۴)، (ت۲) و (ك۱) ۱۹۴۳
- شىعار بو ھەموو كوردئىك، ل ۱۱.
  - دەمەتەقېيەكى دوو كەسى، ل ۱۲.
  - ئالكول، ل ۱۳-۱۵.
  - پايىزى نىشتمان، قانع، (شيعر)، ل ۱۵-۱۸.
  - دەلئىم بىلئىم و ناوئىرم، فانى، (شيعر) ل ۱۸-۲۰.
  - كۆمەلى ھىوا و حەرفى ((ژ.ك))، ل/ب شاعىرىكى بەناوبانگ (شيعر)، ل ۲۰-۲۲.
  - مەرامى كۆمەلەكەم دىنگە، ع. ھەژار، (شيعر)، ل ۲۲.
  - ئاخافتنى خوشك و برايان، م. ش. ھېمن، (شيعر)، ل ۲۳-۲۴.
  - بوچى نەگىم، ع. بىژەن، ل ۲۴-۲۶.
  - ئەستىرەيەكى تازە لە ئاسمانى چاپەكانى كوردیدا جوانمىر بو مەردوم دۆستى بەرىتانیای گەورە، ل ۲۶-۲۷.
  - ھىزى بىر لە (رەوان)ى مىللەتان دا، م. بەيان، ل ۲۷-۲۹.
  - ژنىكى بوژى كورد، م. لاو، ل ۲۹-۳۰.

- تاران ئانكارا، ل ۳۰-۳۴.
- كوردستان، ل ۳۴.
- ئىنقلابى گەورە ئۆكتۆبەر، م. فەروخ، ل ۳۵-۳۶. ژ (۵)، رى بەندانى ۱۳۲۳، (ك) ۲. شوباتى ۱۹۴۴.
- كورد لە حەيات ئەنسىكلوپېدىياسىدا، ع. بېژەن، ل ۱-۵.
- پياوى چاڭ بە و مەخوئىنەو، م. نادى، ل ۵-۸.
- دەمەتە قىيەكى دووكەسى، ل ۸-۱۰.
- لە ناو كۆمەلەدا، ل ۱۰.
- قسەى نەستەق!، ل ۱۱.
- رۆژى كارلا، م. ش. هېمن، ل ۱۲-۱۴.
- فەلسەفەى ژيان، ع. بېژەن، ل ۱۴-۱۶.
- قەلاى نىشتمان، م. ش. هېمن، (شيعر)، ل ۱۶.
- نالەيى دى، مەلا حەسەنى قازى ھەلەبجە، (شيعر)، ل ۱۷.
- چوار، قانع، (شيعر)، ل ۱۸.
- پىكەين بە جەمھورى، شاعىرىكى بەناوبانگ، (شيعر)، ل ۱۹.
- جووجەلەى نىشتمان، ھەژار (شيعر)، ل ۲۰.
- ئەمن دەيليم و بى باكم، ھېمن، (شيعر)، ل ۲۱-۲۳.
- بەغدا، ل ۲۳-۲۴.
- ئىنقلابى گەورە ئۆكتۆبەر، م. فەروخ، ل ۲۴.
- ژ (۶) رەشەمەى ۱۳۲۳ (شوبات و نادارى ۱۹۴۴)
- بوچى گەورەكانى (قورەيش) موسلمان نەدەبوون؟، بېژەن، ل ۱-۵.
- سكالايەك لەگەل نىشتمان، م. ش. هېمن، ل ۵-۷.
- خوڭشەختى چىيە؟، م. ش. ئازەر، ل ۷-۹.
- دەمەتە قىيەكى دووكەسى، (شيعر)، ل ۹-۱۱.
- تىكا لە كوردە ناودارەكانى ئىستا، پشتىوان، ل ۱۱-۱۳.
- كوردستان، يوسف مەلىك، و: م. نادى، ل ۱۳-۱۵.
- عەشائىرى كورد، ع. راد، ل ۱۵-۱۶.
- لە ناو كۆمەلەدا، ل ۱۶.
- ئەگەر مردم، قانع، (شيعر)، ل ۱۷-۱۸.
- نالەيى دى، (شيعر) ل ۱۸.

- دلى داىك، ئىرەج مىرزا، و: ھەژار، (شيعر)، ل ۱۹.
- كەمى ماو، بوئىئىكى ناودار، (شيعر)، ل ۲۰.
- خەوى غەفلەت بەسە، ع. ھونەر (شيعر)، ل ۲۱.
- تىفۇس، م. ئىرەج، ل ۲۲.
- ژمارەى (۹.۸.۷)، مارت و نىسان و مايسى ۱۹۴۴
- كوردستان قووت نادىت، ع. بىژەن، ل ۱-۳.
- كۆوارى نىشتمان، م. نادى، ل ۳.
- راسپىرى شەمال بۆكورد، ئاوال، (شيعر)، ل ۳.
- وتارىكى شىخ سەئىد پىشەواى ئىنقلابى مىللى كورد، (لە ژمارە ۲۳ سالى يەكەمى كۆوارى ھاوار) وەرگىراو، ل ۴-۵.
- مۇسكۆ، واشتۆن، لۇندۆن، مرو، ل ۵-۶.
- شىخ يوسف شمس الدين البرهانى، ھىمن، ل ۶-۷.
- قەومى كورد لايقى ژيانە، م. پىريا، ل ۷-۸.
- ھاوار، م. ش. ازەر، ل ۸-۱۱.
- ئاگادارى، ل ۱۱.
- ناشتى، ا.ا. رژدى، ل ۱۳-۲۱.
- برۆن: برۆن، م. فەروخ، ل ۱۳-۱۴.
- دەمەتەقىيىكى دووكەسى، (شيعر)، ل ۱۴-۱۵.
- ياسەربەستى يا مردن، م. نادى، ل ۱۵-۱۸.
- سەربەستى نادى دەستىندى، بىستون، ل ۱۸-۱۹.
- بۆ زانين، ل ۱۹.
- خەوى غەفلەت بەسە، ع. ھونەر، (شيعر)، ل ۲۰.
- كوردە گيان، ھىمن، (شيعر)، ل ۲۰.
- خەونم دىت، ھىمن، (شيعر)، ل ۲۱.
- وەتەن، م. م. عشقى، (شيعر)، ل ۲۲-۲۳.
- دەمەتەقىيەكى دوو باز پىكەو، ع. ھەژار، (شيعر)، ل ۲۳-۲۷.
- خۆشبەختى، م. نادى، ل ۲۷-۲۹.
- كورد چى دەوى، ھىمن، ل ۲۹-۳۰.
- مەلا ەلى ئەشنۆى - شىخانى، س. م. ح. گرشاسب ل ۳۱-۳۲.
- فەھرەست، ل ۳۳.

كۆۋارى ئاۋات

- نويسندهگان فارسى بخوانند، م.ع، ل ۳-۸.
- سوارهى رهش، م.آذار(۱)، ل ۸-۱۰.
- براى دوورم...، محمد شاه پسندى، ل ۱۰.
- گهنجینهى ئەدەبىيات، ئەى مىللەتى ئاۋاره، ر.م، ل ۱۱.
- لەسەر ئەم بەخشش و رحمة خودا الحمد لله، حمدى، ل ۱۱-۱۴.
- كچه لادىيى، هېمن، ل ۱۴.
- لاۋى...، ل ۱۴.
- محاكمهى هيتلەر، م.آذار، ل ۱۵-۱۸.
- كورته ميژووى جهنگى گهوره رابردوو، م.آذار، ل ۱۸-۲۰.

كۆۋارى هاۋارى كورد

ژ(۱) پەزىبەرى ۱۳۲۴ (۱۹۴۵ز)

- ترس، م.ح، ل ۲-۶.
- دەرمانى خويندنى له قوتابخانه وەرگره، ل ۶-۷.
- مه لا مه عرووف كۆكەيى، م.ح، ل ۷-۸.
- گۆله ميلاقه و وەنەوشه، هېمن، (شيعر)، ل ۹.
- تاكهى وەكو ديوانه ئەزى؟!، فانى، (شيعر)، ل ۱۰.
- گوناھم چى بوو، بەم دەردەت بردم، بى كەس، (شيعر)، ل ۱۱-۱۳.
- ئەزانيت؟، ل ۱۳.
- رەنجبەر، (شيعر)، ل ۱۴-۱۶.
- هەى لای لايە، هەژار، (شيعر)، ل ۱۶-۱۸.
- نويسندهگان فارسى بخوانند، م.ح، ل ۱۸-۲۴.
- قەت نابەزم، هېمن، (شيعر)، ل ۱۸.
- عەقل و بەخت، هەژار، (شيعر)، ل ۲۴-۲۸.
- بۆ خانەدانەكان، (شيعر)، ل ۲۸.
- بۆ زانين، ل ۲۸.
- ئازادكەرەكان، ب. پيشنگ، ل ۲۹-۳۰.

کۆوارى كوردستان

ژ (۱) ۶ى ديسامبەرى ۱۹۴۵

- شەرحى حالى ئىستالين، ل ۲-۵.
- پەيامى من بە ميللەتى كورد، ع.خ، ل ۵-۸.
- وەتەن، م.م. عيشقى، (شيعر)، ل ۸.
- ئەزانيت؟، ل ۸.
- بۆ پەيدا نەبوونى جەنگى سېيەم، أ.ع. دلسۆن، ل ۹-۱۱.
- حزبى ديموكراتى كوردستان، ل ۱۱-۱۲.
- ديموكراتمان دەوى، هەژار، (شيعر)، ل ۱۲-۱۴.
- ئاوات و تېيىنى، هەژار، (شيعر)، ل ۱۴-۱۵.
- شيعر، خالەمين، (شيعر)، ل ۱۵-۱۶.
- شيعر، كوكەى ثانى، (شيعر)، ل ۱۶-۱۷.
- خەبەرىكى گەورە ئەرى راستە؟، ل ۱۷.
- ديموكراسى چيىە، جېمس برا، و:؟، ل ۱۸-۲۱.
- جەژنى گەورەى ئۆكتۆبەر، ل ۲۱.

ژ (۲)، ۲۱ى ديسامبەرى ۱۹۴۵

- زيان وادىيات كردى (بەزمانى فارسى)، س م حميدى، ل ۱-۶.
- شيوەنم بۆ وەتەنە، خالد حسامى (شېواو)، ل ۶-۷.
- بژى ديموكرات، هيمن، (شيعر)، ل ۷-۸.
- جيژنەى نصب كردنى تابلۆ لە بۆكان، ل ۷-۸.
- دەنگوياس ل ۸.
- تكاى تايبەتى، ل ۸.
- ئەى دايكى نيشتمان، ع.خ، ل ۹.
- دەورە هونەر و كار دەبى، م.م. عيشقى، (شيعر)، ل ۱۰-۱۱.
- نامەى كچىكى ديل، شيعرى ئاركاد، و: هيمن، ل ۱۱-۱۴.
- فرميسكى هەتيو، و: هەژار، (شيعر)، ل ۱۴.
- ديموكراتى چيىە، نژادى، پاشماوہى ژمارە (۱)، ل ۱۴-۱۷.
- هەل دەكەم، هيمن، (شيعر)، ل ۱۷-۱۸.
- ژنراليسمسۆس ئەستالين، س.م. حميدى، (پاشماوہى ژمارە (۱)، ل ۱۸-۲۰.

- بۆ زانین، ل ۲۰.
- بۆ ناو نیشان، ل ۲۱.
- ھەلکردنی ئالای موقەدەسی کوردستان لە نەغەدە، ل ۲۱-۲۲.

ژ (۳)، مایسی ۱۹۴۶

- ابن خلکان، سید محمد حمیدی، ل ۲-۳.
- سۆسیالیستی چییە؟، و: ب. شیرین، ل ۳-۹.
- فیلد مارشال کوتوزوف، و: محمد شاپسندی، ل ۹-۱۳.
- لال یم نابینم مەیلی جارانت، سیف القضاہ، (شیعەر)، ل ۱۳-۲۷.
- سەرگوزەشتی من، دلشاد رەسوولی، ل ۳۱.
- یاوەتەن یا مردنم، محمد گۆلانی عطری، (شیعەر)، ل ۳۴-۳۶.
- دیاری خێروێژ، (شیعەر)، ل ۳۶-۳۸.

ژ (۴)، مایسی ۱۹۴۶

- زانایانی کورد، شاعیری مبللی بەناوبانگ ھەزەرەتی ابو الحسن سیف القاضی، سید محمد حمیدی، ل ۱-۵.
- سۆسیالیستی عیلمی مارکس، انور دلسۆز، ل ۵-۹.
- کتێب، ع. مولوی، ل ۹-۱۰.
- قسە پیاوانی گەرەو تیگەبەشتوو، ع. مولوی، ل ۱۰.
- من و ئەو، دلشاد رەسوولی، ل ۱۱-۱۴.
- سەرەدای نووسەر، سید محمد حمیدی، ل ۱۴-۱۸.
- بۆ جێژنی سەیدان، (شێواو)، (شیعەر)، ل ۱۸-۲۰.
- جووتیاری بەمشوور، ھەژار، (شیعەر)، ل ۲۰.
- (بی ناو نیشان)، ھێمن، (شیعەر)، ل ۲۰-۲۱.
- تیشکی سەر بەستی وەدەر خست، محمد گۆلانی - عطری، (شیعەر)، ل ۲۱-۲۲.
- دەکا پیرۆزی سەر بەستی، محمد عطری گۆلانی، (شیعەر)، ل ۲۲-۲۳.
- لە رینگە نان پەیدا کردن (قەوماویکی راستەقینە یە)، وردی، ل ۲۲-۲۷.
- لە شساعی (ھەتاو)، ع. مولوی، ل ۲۷-۲۸.
- زەللی پێشوت وەبیربیتەو، (شیعەر)، ل ۲۸-۳۰.
- بۆمبێ ئەتۆمی، رۆمن، و: سید محمد حمیدی، ل ۳۰-۳۵.
- راپەراندن لە خەوی خۆشی بەھار؟، (شیعەر)، ل ۳۵.
- غەزەلی وەفائی، (شیعەر)، ل ۳۵.
- وەتەن، محمد: مەجدی، (شیعەر)، ل ۳۶.

ژ(۶،۷)، ۱۹۴۶

- ابن صلاح، و: سید محمد حمیدی، ل ۱-۲.
- ابن شداد، و: سید محمد حمیدی، ل ۲-۴.
- بائەمن و تۆش، مەنافى كەرىمى، ل ۴-۶.
- مایەى ژيانمى، دلشادى رەسوولنى، ل ۶-۹.
- جوتيارى كورد چۆن ئەژى و چى ئەوئى؟، مەغدىد مامە، ل ۹-۱۱.
- پارانەوہ لە پىغەمبەر، م.ص، قزىلجى، (شيعر)، ل ۱۱.
- دەكەن داواى حقوقى كورد، ع. ھەتاو، (شيعر) ل ۱۱-۱۲.
- ئازادىم دەوئى، ناكام، (شيعر) ل ۱۲-۱۵.
- وتارى زانايان، ل ۱۵.
- بەھار رۆيشت، دلشاد رەسوولنى، ل ۱۶-۱۸.
- دە مەگرى خۆشەويستەكەم دە مەگرى دل لە دەست چووەكەم، نالەى دەروونى گومناويك، ل ۱۸-۲۲.
- سكالالەتەك مەلىكدا، عبدالكریم سووتاي، ل ۲۲-۲۵.
- رۆژى خۆشى، خىروئىژ، (شيعر)، ل ۲۵-۲۷.
- ديسان، (شيعر)، ل ۲۷-۳۰.
- مردنى بە ئازار، وردى، (چيروك)، ل ۳۰-۳۵.
- برۆئەى خۆشەويستى، دلشاد، ل ۳۵-۳۸.
- پارسال، دلشادى رەسوولنى، ل ۳۸-۴۱.
- بۇ مندالان (چيروك)، ل ۴۱-۴۳.
- پرشنگى كچى قانع، قانع، (شيعر)، ل ۴۳-۴۴.
- بەرەو ئازادى، يحيى چروستانى، ل ۴۴-۴۷.
- خۆبەخت كردنى خۆرايى، (شيعر)، ل ۴۷-۵۸.
- ئەرپۆين و ھەر ئەرپۆين تا دەگەينە ئازادى و ديموكراسى، ل ۵۸-۶۳.

كۆوارى ھاوارى نىشتمان

ژ(۱)، ۲۱ مارتى ۱۹۴۶

- سالى تازە، م. عشقى، ل ۱-۳.
- قسەى پياوہ ژيرەكان، ل ۳.
- لە رۆژھەلاتى ميانە چە خەبەرە؟! صديق، ا.آذر، ل ۴-۹.
- چراى سوور، ص.ا، ل ۹.
- نەمردىن و بەھار ھات، (شيعر)، ل ۱۰-۱۲.

- خودا رووی ئیستعمار رهش کا!، ص.ا. آذر، ل ۱۲-۱۴.
- فەرد که بهوهزیفه‌ی خۆی عەمەلی کرد جامعه پیشه‌رفت ده‌کا، م.م عشقی، ل ۱۶-۱۴.
- من له مەدرسه هیچ فێر نەبووم، و: ص.ا. آذر، ل ۱۶-۱۹.
- مصاحبه له‌گه‌ڵ جه‌نابی مه‌لا مسته‌فا بارزانی، ل ۱۹-۲۳.
- له‌نینی دانشجو، و: محمد شاه پسندی، ل ۲۳-۲۸.
- فه‌رمانفه‌رمانی بریتانیای گه‌وره له هندوستان، و: ص.ا. ل ۲۸-۳۱.
- قاوت و دۆشاو، ص.ا. ل ۳۱-۳۲.
- جه‌وانانی دیموکرات وان، م. مه‌جدی، (شيعر)، ل ۳۲.
- بئ به‌ش کران هه‌تا له حقوقی مه‌دهنی!!، سعدي هومايوني، ل ۳۲-۳۵.
- دوو مانگا، ل ۳۵.
- ده‌مه‌ته‌قه‌ی دوو خوین مژ! هیمین، (شيعر)، ل ۳۶-۳۸.
- جا ئەو میلیه‌ته چۆن ده‌فه‌وتی؟!، ل ۳۸.
- ئەهمیه‌تی موعه‌لیم له دونیای ئەورپودا، م. مه‌ولانی، ل ۳۹.
- بۆ پیکه‌نین، ل ۴۰.
- ئاگاداری، ل ۴۰.

کۆواری هه‌لآله

ژ(۱) رده‌شمه‌ی ۱۳۲۴ (۱۹۴۵)

- سه‌ربه‌خۆیی وه‌ك ئەستاندنی زه‌حمه‌ته راگرتنیشی زه‌حمه‌ته، رحمان ئاغا‌ی ئیلخانی زاده، ل ۴-۶.
- هه‌لآله، ع. هه‌ژار، ل ۴-۶.
- دوو ده‌نگ، ح. قزلیجی، ل ۶-۷.
- قسه‌ی ژیره‌کان، ل ۷.
- به‌شه‌ری ئیسلام کوردستان هی خۆمانه، م.ص. قزلیجی، ل ۸-۱۰.
- هه‌لکردنی ئالای پیروزی کوردستان، ل ۱۰-۱۴.
- کۆمه‌ل و ئەحزابی سیاسی کورد ده‌پا‌بردوودا، ئەمین زه‌کی به‌گ، ل ۱۴-۱۶.
- دیسان و دیسان، ح. قزلیجی، ل ۱۶-۱۷.
- رۆژنامه ده‌پووسیه‌دا، ل ۱۷.
- به‌هاری زانین، هیمین، (شيعر)، ل ۱۸.
- پیروزیایی جیژنی سالی بیست و هه‌شته‌می هیژی سوور، ل ۱۹-۲۰.
- ئەمیر سه‌یفه‌دین موکری، ل ۲۰.

- ئەۋەش ھەر بە قرانىك بنووسم؟، م. نژادى، ل ۲۱-۲۲.
- ھەلكردى ئالاي پيروۆزى كوردستان لە بۆكان، ل ۲۲-۲۶.
- چاكە، و: ح. قزلىجى، ل ۲۶-۲۸.
- گۆۋارى بۆن خۆشى ھەلآلە، حسن مدرسى، ل ۲۸.
- مسابقە، ل ۲۹.
- سوپاس، ل ۲۹.

ژ(۲)، خاكەليۆھى ۱۳۲۵ (۱۹۴۶)

- پيشەۋاي بەرزى كوردستان جەنابى قازى محەمەد، ل ۱-۳.
- سەفەرى دەريا، ح. قزلىجى ل ۳-۵.
- ھەلآلە و بەھار، سىد كامل ئىمامى، (شيعر)، ل ۵-۶.
- خەۋنىكى خۆش، ابوبكرى ئىلخانى زادە، ل ۶-۸.
- شىۋەى ھەورامان، مەولەۋى، (شيعر)، ل ۸-۹.
- شاعىرى مىللى و بەناوبانگ مەرحومى سيف القضاة، ل ۱۰-۱۴.
- بىروباۋەرى زانايانى رپوس لە بابەت دۆستايەتى مىللەتانەۋە، ل ۱۴-۱۶.
- گەزى چى و جاۋى چى؟، ھەژار، (شيعر)، ل ۱۶-۱۸.
- خىۋى گول و ۋەنەۋشە، ھەژار، (شيعر)، ل ۱۸-۱۹.
- گولآلە سوورە، ح. قزلىجى، ل ۱۹-۲۲.
- عەزىخان سەردارى موكرى، و، ل ۲۲-۲۵.
- نامەى لادىيى بۆ شارستانى، ھىمن، (شيعر)، ل ۲۵-۲۷.
- ئەلف و بى كلىلى دەركى بەھەشتە، حسن مەدرسى، ل ۲۷-۲۹.
- تازە بوۋە سال، عەباسى حقيقى، (شيعر)، ل ۲۹-۳۱.
- بۆ خزمەتى ئالا، (شيعر)، ل ۳۱-۳۲.
- مسابقە، ل ۳۲.

ژ(۳)، بانەمەرى ۱۳۲۵ (۱۹۴۶)

- كوردستانى ئمرو، پەيمانى كوردو ئازربايجان، ح. قزلىجى، ل ۱-۴.
- مەتنى پەيمانى يەككەتى و برايتى حكومەتى مىللى كوردستان و ئازربايجان، ل ۴-۸.
- سوپاس لە كۆۋارى ھەلآلە، ل ۸.
- خۆم پىرم، شاعىرىكى گەرميانى، (شيعر)، ل ۸-۱۰.
- بۆ خۆشەۋىستەم ۋادەت ھەريەك، ح. قزلىجى، ل ۱۰-۱۱.

- ئەى ھومىيدى ئازادى، حسن مدرسى، ل ۱۱-۱۲.
- عەزىزخان سەردارى موكرى، و: ل ۱۲-۱۴.
- تازە بووہ سال، عباسى حقيقى، (شيعر)، ل ۱۴-۱۶.
- شاعىرى مىللى و بەناوبانگى كورد ھەژار، ح. قزىلجى، ل ۱۶-۱۹.
- دەولەتى شوورەوى لە تيشكى رۆژ بەھرە وەردەگرى، ل ۱۹.
- كورد و ئازەربايجان، ھەژار، (شيعر)، ل ۲۰-۲۲.
- شىنى ژنە كوردىك، ھىمن، (شيعر)، ل ۲۲-۲۴.
- گوناحكار، و: م-ت، ل ۲۴-۲۶.
- قسەى نەستەق، شوان، ل ۲۶.
- ھەى لىفە شپە، ھەژار، (شيعر)، ل ۲۷-۲۸.
- قسەى نەستەق، شوان، ل ۲۸.
- جىزنى نصبى تابلوى مەدرەسەى بۆكان، ل ۲۹.
- جەدوہل، ل ۳۰.
- تكا، ل ۳۰.

گۇفارى گروگالى مندالانى كورد

ژ(۱). (۲۱ نىسانى ۱۹۴۶)

- كوردستان مالى كورده، وھاب بلورىيان، ل ۱-۲.
- گويزەبانەى ھەتوى پىغەمبەرى ئىسلام، ل ۲-۳.
- نىشتمان پەرورەى يۆنانىيەكان، ل ۳.
- قەلەم، ھەژار، (شيعر)، ل ۴-۵.
- ئازادى كىھەيە؟، ص.ب، ل ۵-۶.
- كەوتويى، ق.م، ل ۶-۷.
- بۆكچان، ھىمن، (شيعر)، ل ۷.
- دەستورى زمانى كوردى، دەرسى يەكەم، ل ۸.
- وتەى پياوہ ژىرەكان، ل ۸.
- بالورەى كچە كوردىك، زىوەر، (شيعر)، ل ۹.
- ئاواتى مندالىك، دلشاد پەسوولى، ل ۱۰.
- ھەبل دەلى، ل ۱۰.
- شىعار بۆ ھەموو كوردىك، ل ۱۱.
- مسابقە، ل ۱۲.

ژ (۲)، (۲۲ می مایسی ۱۹۴۶)

- ستایشی خودا، حاجی قادری کۆبی، (شاعر)، ل ۱.
- دادگای حیوانات، ق. مدرسی، ل ۲-۳.
- دستووری زمانی کوردی، دهرسی دووهم، مدرسی، ل ۳.
- دهرسیک له جوغرافیای کوردستان، سنووری کوردستان، وردی، ل ۴.
- کوری کوردم له بۆ ژیر دهستی نابم، سهعید زهرگهیی (هومید)، (شاعر)، ل ۵.
- ئازاد هه بسی، ئاساری تاگور شاعیرو فهیله سووفی هیند، اقتباس محمد عطری گلوانی، ل ۶.
- کۆخه ره شه، بهشی پزیشکی، ق. مدرسی، ل ۷.
- کوره شوانی ره شید، م. ص. قزلجی، ل ۸-۱۰.
- فیلی فه رمانده، ل ۱۱.
- جوابی مسابه قهکانی پیشوو، ل ۱۱-۱۲.
- مه سئه له ی حساب، ل ۱۲.

ژ (۳)، (۲۲ حزیرانی ۱۹۴۶)

- حب الوطني من الایمانی، صدیق به کری، ل ۱-۲.
- قسه ی هه لپژیردراو، ل ۲.
- دستووری زمانی کوردی، وردی، ل ۳.
- ئاره زوو، (شاعر)، ل ۴-۵.
- خودا، هیمن، (شاعر)، ل ۵.
- جوغرافیای کوردستان، چۆمهکانی کوردستان، وردی، ل ۶-۷.
- ئیمه رۆله ی کوردین، محمد یژر، ل ۸-۹.
- دزی ئه مین، حسین فه قی زاده، ل ۹-۱۰.
- بۆ زانین، ق. مدرسی، ل ۱۰-۱۱.
- له خویندن و زانست چم دهست ده کهوئ، ل ۱۱.
- پرگاری له زیندان، مه سئه له، ق. مدرسی، ل ۱۲.

